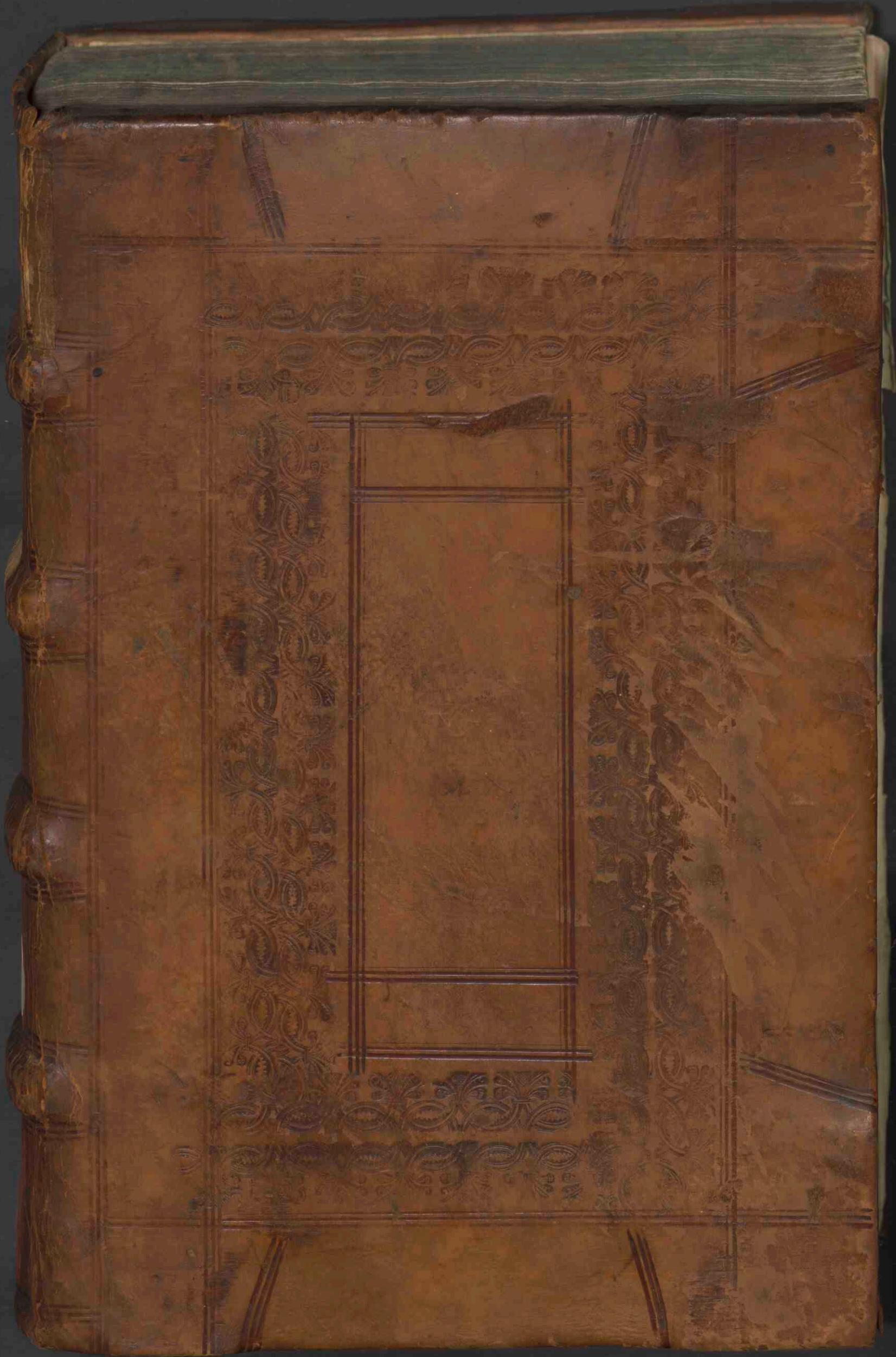

Q[uesti]ones d[omi]ni Joha[n]nis d[e] Ja[n]duno sup[er] tres libros de a[n]i[m]a Ar[istotelis]

<https://hdl.handle.net/20.500.14918/461761>

Cm

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
 - de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsede
 - de staartsnede
 - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
 - the spine
 - the head edge
 - the fore edge
 - the bottom edge
 - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

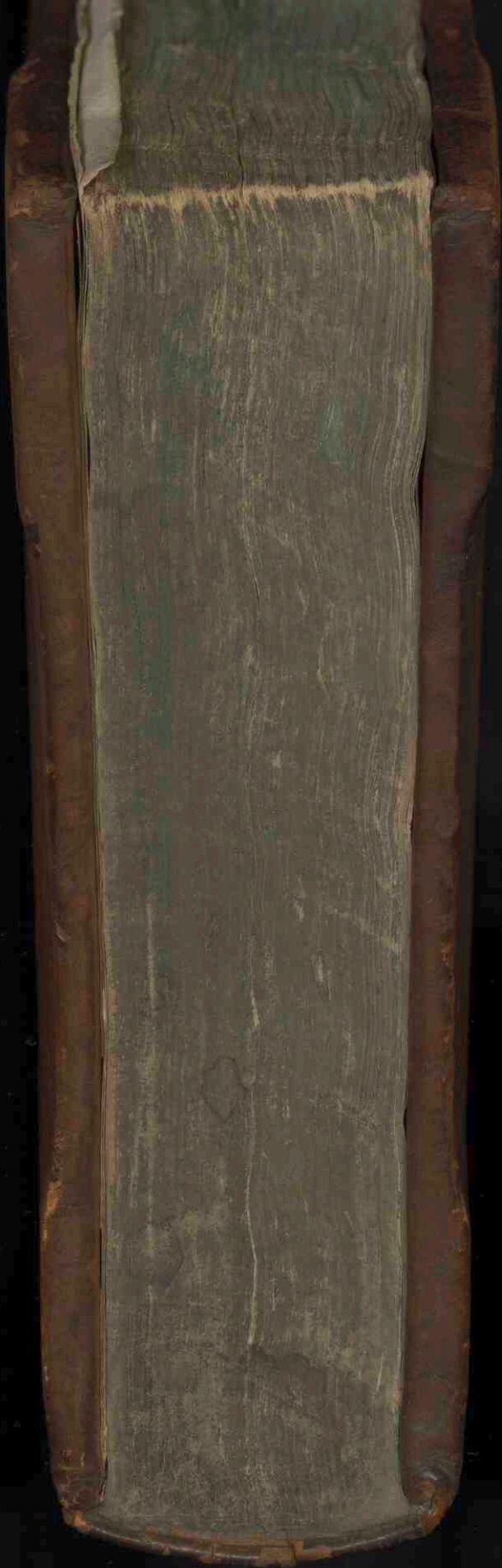
Jo: de Landino et
Cajetan Thienr in
lib: de Anima item
Jo: de Sando de
Santania Orbis

1, f. 8.

B. fol.
143

Rariora

Cm

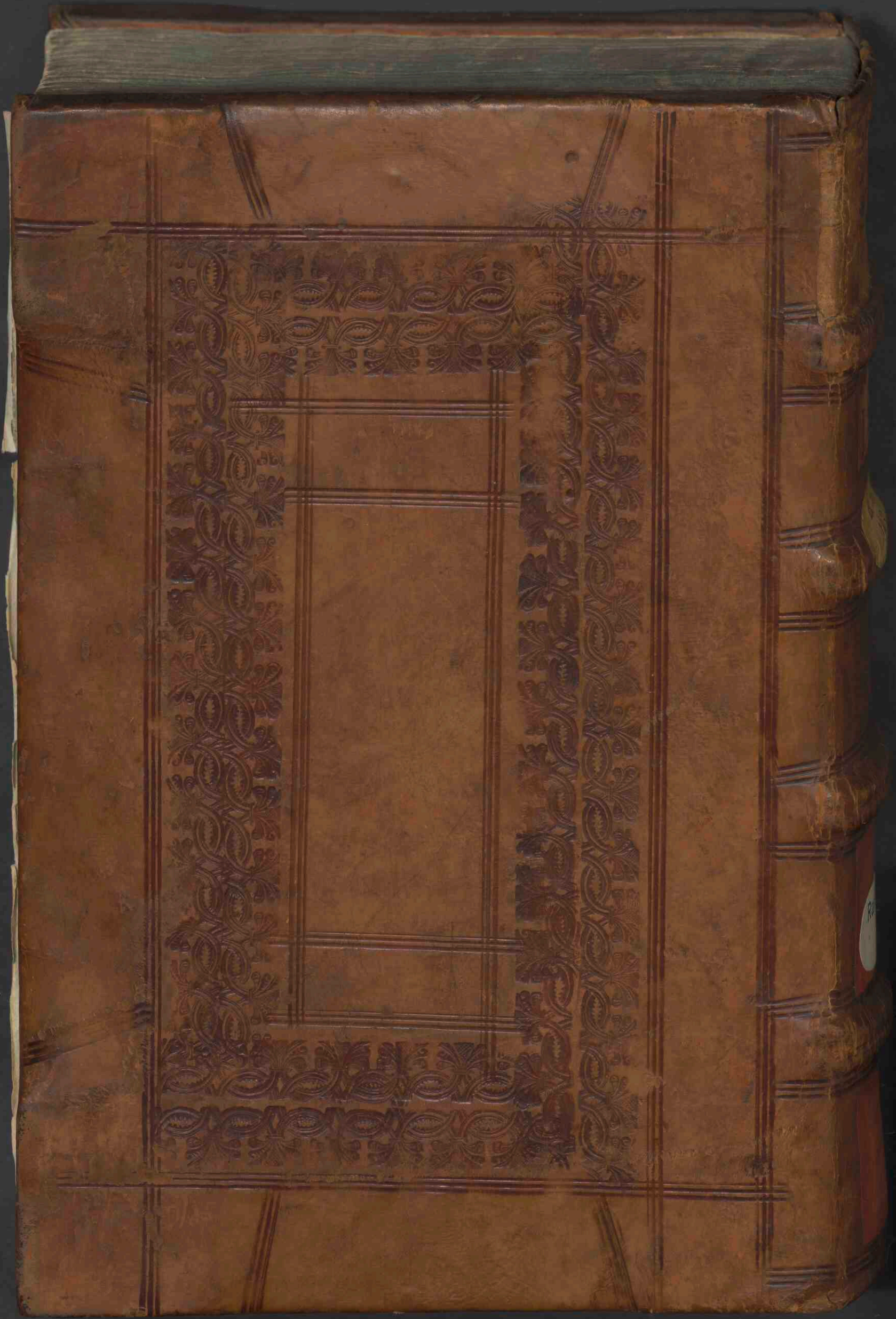
Cm

Cm

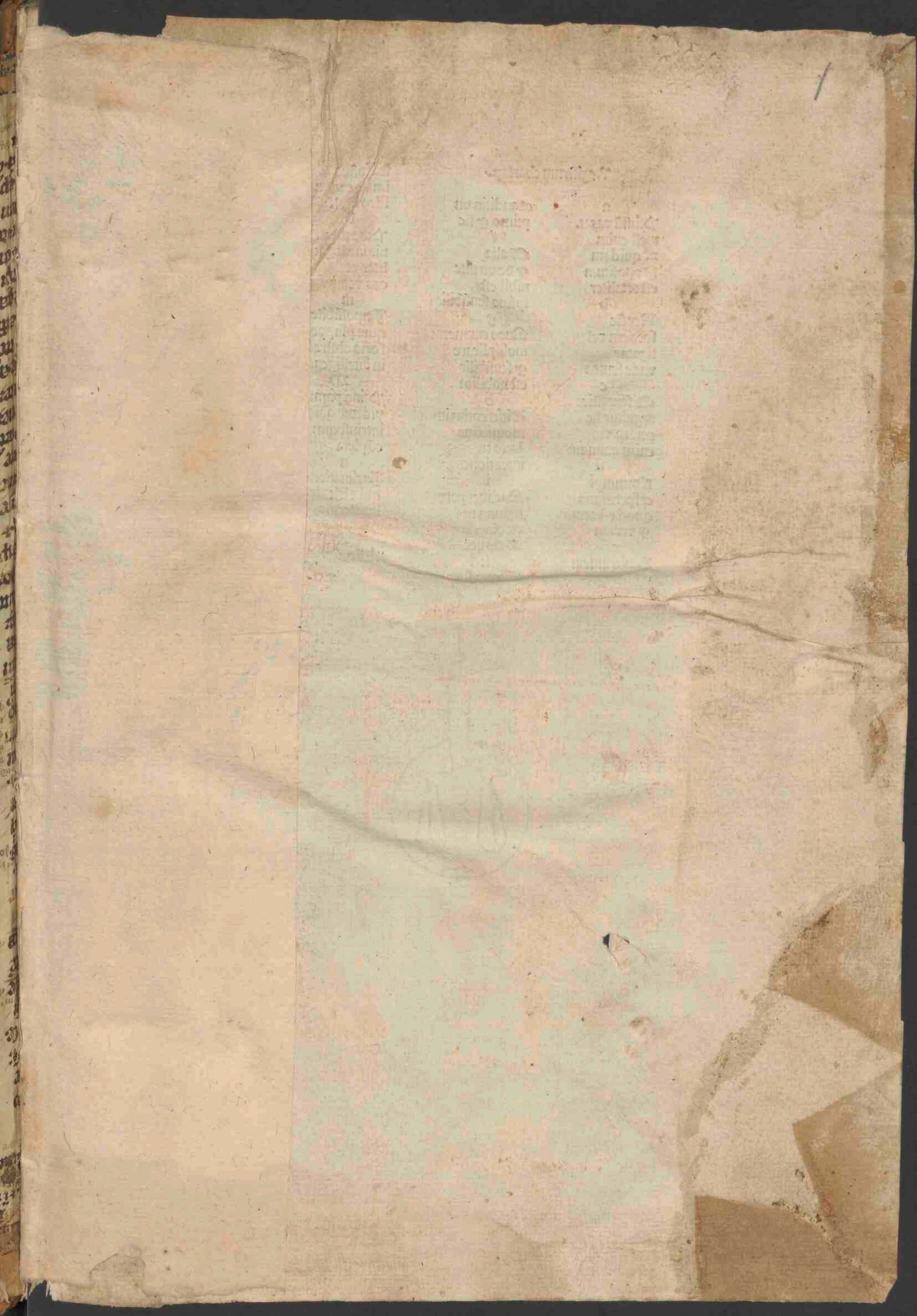

Cm

- Op bl. 2a: „Est bibliothecę fratrum minorum Montis Lucis" (Maastricht). — Uit de Maastrichtsche collectie. — Samengeb. met nr. 411. — In den catalogus van 1845.

[The page contains dense handwritten text in two columns, written in a cursive script typical of the early modern period. The ink is dark brown or black on aged, slightly discolored paper. There are several red ink markings, likely initials or rubrics, scattered throughout the text. The handwriting is somewhat slanted and compact.]

Registrum chartaz.

a
Primum vacat.
inest enim
2º quidam
fit oppositum
est totaliter

b
Nec sic
speciem vel
ligatur
unde semen

c
Quæ fantastica
arguitur sic
priora via
enim animam

d
Corumpi
et spermatis
quod est actus
q̄ verum

e
Ratio autem
auditus nec

et auditivam
primo q̄ sic

f
Alia
q̄ de virtute
nihil est
ipsius sensibilis

g
Quos enumerat
multiplicare
q̄ sensibilis
est nobilior

h
Differentiaz in
motus eius
lecto in
intentiones

i
Quelibet pars
signum ut
ex diversa
ab eis nec

l
Terrea sunt

sed ipsius
immo eadem
ideo Arl.

l
Potentia n.
nia intelligat
liter vt
ens vt

m
Impossibile
quia p̄supponit
foris abstract
in intelligendo

n
Principium
videtur quia
intrinsicum
cōpleta

n
Inclinationem
qui dicit
intellectus
remonetur

o
Allicui?

generatio
modo q̄
ad questionem

p
gat pcedendū
imū sicut
agens eēt
habet potentiam

q
fm spem
restat vltterius
incorporea
intelligit se

r
ppetuo
et voluntatem
q̄ materia
intelligit
qa si non

s
A quibus
fitiones cōsti.
agens sit
p cognitionem
predicata

Finis. Laus deo

Prohemium

Nest enīz mentibus hominū
veri boni naturalis inserta cu
piditas, sed ad falsa veni^{er} er
ror adducit. Boetius de cōso
latōe in. 3. dicit phīs p. ethi
corū. licz bona tripliciter sint
diuisa, scilicet in bona exteri
ora corporis et aīe tamē bona
aīe cōmodi sunt scie et virtutes solū sunt
natura ipsius hoīs. Hāc vñū bonūz hoīs
est homini appropriatū et i pte homis
positū. Alia aut solū sunt bona aīe nō
exteriora neqz corporis. exteriora nō. ga
talia nō sunt in potestate hoīs sed fortu
ne que ipsoz est dñā. Et hoc est qd dicit
phīs in de bona fortuna. Sine bonis ex
terioribz quoz dñā est fortuna nō cōtin
git esse felice. Qui etiā cōcordat Boeti^{us}
z. de cōsola. d. in psona fortune. Si tua
forent q amissis cōquereris nullo mō
pdidisses. honores diuine ceteraqz talia
mei sunt iuris. si nule dñam cognoscūt.
mecū abeunt. m. abeunte discedūt. Nec
etiā bona qz sunt natura bona ho
minis. nō sunt homini appropriata.
sed multis alijs inherētia. Sola aut aīe
bona cuiusmōi est ipsa phia sunt in pote
state hoīs posita et sibi appropriata. Et
h est qd de istis duobus dicit Seneca i
quadā epistola ad Lucillū ipm. puocās
ad phiaz. Si magnus es et arbores. si fō
tis es et leones. si pulcher es et pavones.
si velox es et leporēs. si aut sapiens tu es
vnus deus in hūano corpe lauitāe. Et in
quadā alia sic dices. Si diues es lauda
fortunā. si fortis es lauda naturā. si autē
bonus lauda teipm quasi bona aīe sunt
in potestate hoīs posita et aīe appropria
ta. Et qz inter bona aīe phia est principa
lis. o per vñū bonū in verbis et pposi
tis ipsa phia cōueniēter pōt describi. In
est enī. zc. In quibus quidē verbis Boe
tius breuiter duo tāgit. Primo enī tāgit
ipsius ad phiam naturālē inclinationēz
et affectū. z. tangit ipsi^{us} ab ipsa erroneaz

denationē et impedimentū. Primū qdē
tangit cū dicit. Inest enī mentibz hoīz
veri boni naturalis inserta cupiditas. z. m
quidē tangit cū subdit. Sed ad falsa de
uius error adducit. Primū enī nobis
innotescit ex duobus. primo ex hoīs ori
ginali impfectionē. z. ex ipsius cū suo fi
ne vltiata diuinctōe. Primū qdē istoz
notat actus verbalis determinatio cū di
cit. Mentibus hoīz. Secundūz vero
nobis insinuat boni naturalis dearticula
tio. cū subdit. boni magni. Primo er
go primū pz ex hoīs originali ipfectionē.
Hāc vñūscuiusqz naturalis ipfectio ē na
turalis inclinatio et affectus ad suā ppar
pfectionē. Et h est qd dicit phīs i p. phico
rū. in fl. Existētē enī qdā diuino et optio
et appetibili. s. ipsa forma vel pfectione.
aliud quidē huic dñū. s. ipsa pñatio.
aliud aut aptū natū esse appetere et desi
derare ipm fm ipsius naturā. s. ipsa ma
teria vlt pfectibile. sed hō est naturaliter
impfectus. primo enī est ipfectus qm
ad corpus. z. qm ad aīaz. Quātū ad cor
pus. Hāc nascit primo sub imperfecta qn
titate. et ppter h data est sibi virtus aug
mentatiua ipm pducens ab imperfecta
quātitate ad pfectā vel ad pfectiōez. z.
nascit indiges corporis ab extrinsecis cō
rūpentibus defensionē. Hāz natura alijs
tradidit cornua in sui corporis defensionē
quēadmodū bobz ceruis zc. Alijs dētes
quēadmodū porcis. Alijs lanam quēad
modū pecoribz. Voies oībus his denū
datos pduxit. Itē qm ad aīam nasci
tur ipfectus. Primo qm ad aīam sensi
tiuā. z. qm ad intellectuā. Quātūz ad
sensitiuā vel appetitiuā. et h est qd dicit
phīs p. ethicoz. Rō quidē semp depeat
ad optima. Vider aut et in his quoddā
innatū esse qd semp aduersat et obuiat
rōni. s. appetitus sensitiuus. Et hoc etiāz
dicit z. ethicoz dices. Apti. n. sumus ad
delectationes. vñ difficilins ē resistē con
cupiscētie qz ire. h enī nobis ex pmo cō
comitat. Secūdo nascit ipfect^{us} qm
ad aīaz intellectuā. et h est qd dicit phīs
3. d. aīa. d. qz est in pma sui creatōe sicut
tabula rasa in q nihil est depictū vlt inra
scriptū. Vñ etiā paulo an dicit. Neqz
nullā naturā habz aīe intellectus secūdū
naturā. aut hāc qua possibilis vocatus ē
et nihil ē actu eoz q sunt ante suū intelli
gere. Prim^{us} aut act^{us} ē pñatio pfectionis

Prohemium.

et ideo est naturaliter imperfectus. sed homo perficitur per philosophiam. perficitur enim quantum ad corpus per philosophiam practicam factam uiam quam philosophus Ugonus de sancto Victore sub. 7. articulis mechanicis continet. scilicet lanificium. artem matrem. nauigatio. agricultura. venatio. theatria. medicina. Sed quantum ad animam scilicet animam vel appetitum perficitur per philosophiam practicam actiuam cuiusmodi est moralis. Nam hoc modi negotium non est speculationis gratia. sed ut boni fiamus siue virtuosus. ut dicit philosophus 2. ethicorum. Virtus autem est que habentem perficit et eius opus bonum reddit. ut etiam dicit philosophus ibidem. Quantum autem ad animam intellectualem perficitur per philosophiam speculatiuam. et hoc est quod dicit comen. 3. de anima. quod quando homo fuerit perfectus in scientiis speculationis tunc sibi coniungetur intellectus agens ut forma. et tunc habebit intellectum adeptum et hec est ultima prosperitas quam sperabant philosophantes in hac vita. Hoc idem etiam dicit in prologo octauus phycorum dicens. quod homo dicitur fere equo de homine ignorare et perfectio per scientiam speculatiuam. Apparet igitur hominis ad philosophiam ex eius naturali perfectione naturalis inclinatio et affectus. et hoc apparet ex hominis cum suo fine ultimata coniunctione. quia uniuscuiusque hominis est naturalis inclinatio et affectus ad illud per quod coniungitur suo ultimo fini et propter hoc eo quod ad tale finem naturaliter peruenire desiderat. et hoc est quod dicit Boetius pro de consolatione. Omnis mortalium cura quam multipliciter studiorum labor exercet diuerso quod calle procedit ad unum tamen beatitudinis finem nititur peruenire. sed per philosophiam homo uniuersum ultimo fini sibi appropriato. nam ultimus finis hominis appropriatus est felicitas que consistit in speculatione secundum primam potentiam quam in nobis est respectu nobilissimum obiecti quod est deus. secundum quod dicit philosophus pro. 2. ethicorum. sic. n. dicit. Aliorum quod est animalium nullum felix est. quia nequaquam participat speculatione. In quantum enim pretendit speculari et felicitas et quibus magis inest speculari et felicitas esse non per accidens sed secundum speculationem. sed homo per philosophiam tale finem acquirit et maxime per illam que sapientia vocatur. est enim aliarum suprema et respectu nobilissimum obiecti. et hoc est quod dicit de ipsa philosophia 6. ethicorum. Est enim que ad modum caput habes scientia honorabiliorum. et hec de primo. Secundo dico quod in verbis propositis tangit Boetius a philosophia

erroneam deviationem et impedimentum et ista erronea deviatio nobis procedit ex tribus. primo enim ex consuetudinis prauitate. secundo ex nature ferocitate. tertio ex instructionis in logica paucitate. primo dico quod erronea deviatio et impedimentum ex consuetudinis prauitate. Nam inter omnia que impediunt virtutem consuetudo est eorum fortissimum. et hoc est quod dicit philosophus 2. metaphisicorum. quantum uero habet quod consuetum est leges ostendunt in quibus plus ualeat fabularia et puerilia cognoscere propter consuetudinem. Est etiam impedimentum non solum in conclusionibus sed etiam in principijs. et hoc est quod dicit comen. 2. huius quod illi qui audiunt in pueritia scientias loquacium propter quod consueuerunt negare verum et esse veritatem et negare necessarium et ponunt omnia possibilis esse. et ad illud impedimentum reducuntur uicia cum uirtutibus. cum ex consuetudine generantur. nam eodem modo generantur uicia et uirtutes. Uirtutes autem generantur ex consuetudine. et hoc est quod dicit philosophus 2. ethicorum. Duplex autem uirtute existit. hac quidem intellectualem. hac autem moralem. ea quidem que intellectualem plurimum quidem et doctrina generationem habet et augmentum. moralis uero fit a more. id est consuetudine. Istius autem impedimenti cura est ualde difficilis eo quod consuetudo est altera natura. ut dicit philosophus in libro de memoria. tam et modus curationis eius est se assuefacere. in opposito sue consuetudinis. et hoc est in contrarium nos ipsos assuefacere oportet. Multa. n. adduceres a puncto in medium uenimus. sicut tortuosa lignorum dirigentes faciunt. et alia deviatio procedit ex nature ferocitate et ista diuersificat tripliciter. nam quodammodo per naturam querunt testimonium multorum. et isti homines non possunt transire sermones probabilis et demonstrationes. et isti concedunt prima intellecta et non concedunt ea nisi in quantum sunt famosa ita quod si accideret quod ut contraria eorum sunt famosa negabunt ea. sicut accidit loquentibus quod negant impossibile ex nihilo aliquid esse hoc propositio sit cessante ab omnibus. sicut impossibile est magnitudinem ex non magnitudine ita quod uidi multos se dantes ad philosophiam et negare istam propositionem esse primam. et negare formas esse et appropriatas materijs. ita quod Alii. cum tota famositate sua dicunt in philosophia homines generari ex terra esse possibile. et multa alia que dicuntur.

Prohemium.

Secundo qdā ppter ferocitatē nature querūt in oī re testimoniū vericatorū z isti sunt vt dicit cōmen. in quib⁹ virtus imaginatiua dñat supra cogitatiua virtutē. z iō videmus istos non credere de mōstrationibus nisi imaginatio cōcomitet eas. Non enī pnt credere plenū non esse. aut vacuū. aut tēpus extra mundum. Neq⁹ pnt credere ibi esse entia n̄ corpora. neq⁹ in loco. neq⁹ in tpe. Et h̄ accidit vt dicit cōmen. multū cōsiderantibus in phia. Anicēne multis cōsideratiōib⁹ in phia finitis z illa attribunt ei licet nō sit verū q⁹ eius fuerint. Tercio qdam ppter ferocitatē nāe z debilitatē intellectus trīstāt ppter sermonē valdē pscrutabile. n̄ hoc vt dicit cōmen. ibidē. quia intellectus eoz nō pōt cōphendere z retinere ipm. Et de talib⁹ sic triplicit⁹ denūtiatus dicit cōmen. ibidē. q⁹ ipossibile est vt discāt. aut ppter ferocitatē nature. aut qz assimilāt dispositiōez mercatorū z credūt q⁹ pterire in sermōe est malū. sic pterire in mercatione. Tercio dico q⁹ alia deuatiō prouenit ex instructiōis in logica paucitate. nā quidā ppter logice ineruditiōē. vt dicit cōmen. in oī scia querūt demōstrationes in genere demōstratiōnū mathematicarū. z cōtra tales loquit⁹ phs i eodē z. dicens. q⁹ acrobologia mathematica. i. cōtutudo nō est in omnib⁹ expetēda. f. in nō hñtib⁹ materiam. z h̄ ide dicit p. ethicoz. d. certū enī non similitur in oībus sermonibus querendū quēadmodū neq⁹ in cognitiōis. z subdit. Disciplinati enī est in tantū circa vnum quodq⁹ genus inquirere certitudinez in qstū nā rei recipit. prīmū enī vī mathematicū p̄suadentē acceptare. z rhetoricū demōstratiōes expetere. Ad illud autē impedimentū tollēdū dedit vnū documētū in z. metaphy. d. Oportet enī erudiri quō singula sunt recipiēda. absurdū. n. ē simul q̄rere sciaz z modū sciēdi. q̄rē zc. z h̄ b̄ z. Ista autē phia sic nālīr appetita pma sui diuisiōe sic diuidit⁹ a qbusdā videlz phia. alia practica. z alia speculatiua. cōphēdētes phiaz organicam sub speculatiua. z ipaz solū diuidentes p̄ practica. q⁹ qdē mod⁹ diuidēdi mihi nō placet. qia illud qd diuidit⁹ p̄ practica z speculatiua non oī reponi sub speculatiua. cū vnū oppositorū neqat cū alio pōi. s. phia organica p̄ vtrūq⁹ diuidit⁹. quia

nō solū est organica respectu speculatiue sed etiā respectu practice. qd p̄ de logica fm Simplicii in p̄dicamentis dicētes q⁹ logica ē organū toti⁹ phie. z etiā p̄ p phm p. ethicoz. q de mō demonstrandi i morali phia dubitat vtrū debeat eē a p̄cipijs ad p̄ncipiata. aut econuerso. z iō manifestū est q⁹ logica q̄ modū de monstrādi cōsiderat n̄ solū est organica speculatiue sed etiā practice. z iō p̄ vtrūq⁹ debet diuidi. h̄ etiā p̄ p phm p. ethicoz qui p̄blema dialecticum diuidit p̄ p̄blema morale z speculatiua z ideo etiā scia talia cōsiderās distīguet. z h̄ etiā dicit Boetius z Albertus i suis cōmentis sup⁹ Porphyriū q dubitātes cui pti phie logica supponat. vtrū practice vel speculatiue. dicit finaliter q⁹ nulli eaz. sed organice. quare zc. Et ideo dico q⁹ phie due sunt ptes. s. organica z n̄ organica. organice autē due sunt ptes. s. grāmatica z logica. nā rhetorica q̄ tertia solet poni sub logica continet. cū ipsa sit affectiua dialectice. vt dicit p. rhetorice. phie autē nō organice due sūt ptes. s. practica z speculatiua. practice autē tres sūt ptes. s. factiua q̄ determinat de opibus hoīs in materiam exteriorē trāsēuntib⁹. z actiua q̄ determinat de opationib⁹ hoīs fm se. Economica q̄ determinat de opationib⁹ hoīs vt ē ps multitudis domesticę. z politica que determinat de opationib⁹ hoīs vt ē pars multitudis ciuilis. Phie autē speculatiue tres sunt ptes fm q⁹ tria sunt entia a nobis speculabilia nō opabilia. nā qdā sūt entia motui z materie sensibili fm esse z intellectu coniuncta. z talia cōsiderat phia nālīs speculatiua. Alia sūt entia motui et m̄ie cōiuncta fm eē. sepata autē fm intellectu. z talia cōsiderat phia speculatiua mathematica. Alia sūt entia sepata fm esse z intellectu a motu z a m̄ie sensibili. z t̄tia cōsiderat pma phia. Phie autē nālīs due sūt ptes. nā qdā cōsiderat eē mobile fm se z absolute. z ista ē scia libri phycorū. qdā autē cōsiderat eē mobile fm q⁹ h̄bit. z istū due sūt ptes fm q⁹ eē mobile h̄bit ad duo. nā quoddā ē mobile ad vbi. z istud cōsiderat scia celi z mundi. aliq⁹ ē ens mobile ad formā. z h̄ duplīr ga vel ad formā simplicis. z tale cōsiderat scia de generatiōe. vel ad formā mixti. z tale est duplex. quia vel imperfecti. et tale cōsiderat scia methaurozū q̄tum

ad tres p̄mos libros. vel p̄fecti et hoc dū
pliciter. q̄ vel inatū. et tale cōsiderat scī
entia de mineralib⁹ quā trāslatā adhuc
nō habem⁹ sed habem⁹ ipsā ab Aūic. et
Alberto. vel aīatū. et hoc duplī. q̄ vel cō
siderat opationes ei⁹ scōm q̄ se tenēt ex
pte aīe. et tale cōsiderat scīa de aīa. vī cō
siderat vt se tenēt ex pte corporis. et hoc
duplī. q̄ vel cōsiderat oēs opationes
cōes oībus aīatis. et tale cōsiderat scīa
paruoꝝ libꝝ nālīū. vel cōsiderat opa
tiones p̄prias cuiuslibet sp̄ei aīatoꝝ. et h̄
duplī. q̄ vel aīa vegetatīa. et talis scīa ē
scīa de plant. quā etiā nō habem⁹ a pho
sed a Theofrasto ei⁹ discipulo. vt dicit
Alexander in de sensu et sensato. vel aīa
sensitīa et intellectīa. et tale cōsiderat scīa
de aīalib⁹. Sed circa hāc diuisionem
philosophie sūt duo dubia. p̄mo circa
id qd dicitū est de philosophia p̄ima q̄
cōsiderat entia sepata a motu et a mā sen
sibili. p̄mo q̄ illa scīa q̄ cōsiderat sbas
sensibiles cōsiderat entia nō sepata a mā
sensibili. vt p̄ p̄mo celi et mundi. sed me
taphysica est h̄i. vt dicit in. et metaph. q̄
re ē. Itē illa scīa nō cōsiderat absoluta
a motu q̄ cōsiderat aliqua quoz cognitio
intellectīa nō habet nisi p̄ motū. s̄ me
taphysica est h̄i. quare ē. maior p̄ de
se. patet etiā minor. q̄ cōsiderat entia se
parata quoz cognitio nō habet nisi per
motū. vt p̄ p̄mo celi et mundi. p̄mo p̄
Aūic. et 8. etiā et 12. meta. Secundum
dubīū ē circa id qd dicitū est in diuisiōe
scīe nālīe q̄ scīa celi cōsiderat mobile ad
vbi. scīa autē de generatōe mobile ad for
mā. q̄ mobile ad vbi est mobile ad for
mā. et iō d̄ ipsum distīguī nō d̄. Ad p̄
mā rīdet Aūic. dicens q̄ p̄ tāto dictum
est q̄ p̄ma phīa cōsiderat absoluta a mo
tu et a mā nō q̄ solū talia cōsiderat. s̄ q̄
cōsiderat eē scōm q̄ eē. vt pat̄ ex 4. me
taph. Eē scōm q̄ eē non determinat
sibi mām neq̄ motū. q̄ tūc nō diceret d̄
sbstantijs sepatis. et ideo pōt dici sepātū
a mā et motu. Sed ista respōsio nō valet
q̄ sicut eē scōm q̄ eē nō determinat sibi
eē cōiunctū cū motu et mā sic nec eē se
parātū. et ideo nō magis d̄ dici sepātū
q̄ cōiunctū. quare ē. Et ideo alit̄ pōt dici
scōm Cōmētatoris intentionē. et meta.
q̄ metaphysica cōsiderat sbstantias sen
sibiles. hoc nō facit p̄ncipalit̄ sed solum
cōsiderat ipsas vt per cognitionē sbstan

tiarū sepataꝝ quas cōsiderat p̄ncipalit̄
vt idē dicit. 12. meta. et iō ab ip̄is tanq̄
a p̄ncipali cōsiderato metaphysica ac
cipit denominationem. quare ē. Ad
aliud dicēdū q̄ sbstantie sepate duplī i
tellectu. intelligunt̄ a nobis. vno mō itel
lectu simplici et incōpleto et respectio. si
cut q̄ intelligunt̄ vt mouētes. alio mō i
intelligunt̄ intellectu p̄pleto et p̄fecto
scōm q̄ nobis est possibile. vt q̄ intelli
gunt̄ scōm suā quidditatem. mō dico q̄
metaphysica nō dicit̄ cōsiderare absolu
ta a motu et a materia. q̄ cōsiderat aliq̄
absoluta a motu scōm p̄mū modū intel
ligendū. et iō nō videm⁹ Cōmētatoꝝ di
cere sbstantias sepatas eē absolutas a mo
tu scōm intellectu. sed semp scōm eē et
diuisionē. sicut apparet in p̄mo de aīa
et 6. meta. quare ē. Ad scōm dubiū
dico q̄ p̄ ens mobile ad formā possum⁹
duo intelligē. Vno mō subiectū qd in se
habet potētīā ad motū et ad formā qua
liscūq̄ sit forma. et tale ens non cōsiderat
scīa de generatōe. q̄ tunc nō distinguere
tur a scīa celi et mundi. sic pbat rō. Alio
p̄ ens mobile ad formā possum⁹ itelligē
ens qd in se habet potētīā ad motū et q̄
dem motus aufert et variat sbstantiam et
eētīā scōm q̄ forma solet eētīa appel
lari. et tale ens cōsiderat scīa de generatō
ne. et in hoc distīguīt̄ a scīa celi et mundi
que cōsiderat ens mobile ad vbi vel locū
qui quidē locus nihil aufert a sbstantia.
vt dicit phs. 8. physicoꝝ. et hec est solū
Alberti. p̄mo de gene.

Prima questio.

Missis autē oīb⁹ p̄b⁹ phie solū
de nālī est p̄is intentio et nō de
q̄cūq̄. sed de illa que scīa de aīa
noīat. Et p̄mo circa ip̄am querit̄. Vtrū
de aīa pōt eē scīa. Et arguit̄ q̄ nō p̄mo
q̄ de singularibus nō ē scīa. sed aīa est
h̄i. quare ē. maior p̄ p̄mo posteriorū
et 7. meta. minor p̄ q̄ aīa ē forma cor
poris aīatū. quod est singulare. talis autē
forma est singularis. vt dicit phs. 7. me
taph. et 1. ca. 2. Loꝝ autē que sūt oīs aut
mālīs sp̄es et in his carnib⁹ et ossib⁹ calias
et socrates diuersa ppter mām. quare ē
Itē de corruptibilib⁹ nō est scīa. s̄ aīa
est h̄i. g. ē. maior patet p̄mo posteriorū
et p̄ Boetīū in p̄mo sue arismetice. mi
nor patet q̄ corpus aīatū cui⁹ forma est
aīa est corruptibile. vt patet 2. hui⁹ cum

sit cōpositū ex m̃a et forma. cōpositū autē
sic corūpit. qz corruptio t̃git eētā for
me licet nō materie. et satis p̃ p̃mo p̃hy
coz. et 2. metaphy. q̃re 2c. Itē de non
itelligibili nō ē scia. s̃z aīa ē h̃i. quare 2c
maior p̃z. qz scia est habit⁹ itellect⁹. vt dī
cūt p̃hs. 6. ethicoz. et iō scibile d̃z eē itel
ligibile p̃ locū a cōiugatis. minor p̃z tri
pliciter. Primo qz nō est sensibilis cū
aīa sit substantia et sensus nō se profundat
vīqz ad substantia rei. vt dicit cōmē. 2. bu
ius. mō itellect⁹ nīhil itelligit eoz q̃ sunt
extra suū sensū. vt dicit p̃hs in de sensu et
sensato. et 2. hui⁹ quare 2c. 2. qz itel
lect⁹ d̃z eē denudat⁹ ab eo qd itelligit. vt
dicit p̃hs et cōmē. 3. hui⁹. mō aīa nō pōt
denudari a seipsa. q̃re 2c. 3. si sic seque
tur q̃ idē eēt mouēs et motū. q̃s ē falsū
g̃z aīa. falsitas q̃nis p̃z qz iplicat d̃dictū
onē. vt oūdit. Kommen. 2. metaph. q̃na
est manifesta. qz aīa mouet⁹ ab eo qd in
telligit. vt dicit cōmē. 3. hui⁹. et iō si aīa i
telligit seip̃z mouebit seip̃am. q̃re 2c.
Itē de nō ente nō ē scia. sed aīa est h̃i. g̃
2c. maior p̃z p̃mo posterior. minor p̃bat⁹
qz oē ens vel ē in aīa vel ē aīa. vt p̃z
6. metaph. sed aīa nō ē ens in aīa. qz nī
hil ē in seipo. vt p̃z p̃ p̃hm. 4. p̃hycoz. m
neqz est ei⁹ ē aīa. qz nīhil ē ens extra
seip̃m. q̃re 2c. Itē si de aīa eēt scia seq̃
ret⁹ q̃ ei⁹ scia eēt eadē cū ei⁹ substantia. cō
sequēs est fals⁹ g̃z aīa. falsitas p̃sequē
tis p̃z. et aīa ē de genere substantie et scia
de genere q̃litas. et ista sūt impmixta. vt
p̃z p̃mo posterior. q̃na declarat. qz in se
paratis a m̃a eadē sūt scia et scibile. vt dī
cūt p̃hs et cōmē. 3. hui⁹. et 2. metaph. s̃z
aīa ad min⁹ itellectia ē separata a m̃a. vt p̃
bant p̃hs et cōmē. 3. hui⁹. quare 2c. In
oppositū ē p̃hs et cōmē. et themist⁹. et aū.
et oēs q̃ nobis tradūt sciam de aīa. q̃re 2c
Ad istā q̃stione omīssis opinionibus
Eractit⁹ et Platonis dicēdū q̃ de aīa po
test eē scia. qz de eo pōt eē scia qd ē ens i
telligibile vīe et h̃z p̃es et passiones et p̃n
cipia per q̃ passiones de ipso et suis par
tibus p̃nt p̃bari. sed aīa ē h̃i. q̃re 2c. ma
ior p̃z. qz iste sūt p̃prietates ei⁹ de q̃ pōt
eē scia. vt p̃z p̃ p̃hs p̃mo posterior. s̃z ex
oīb⁹ p̃prietatib⁹ rei colligit⁹ descriptō rei
vt dicit cōmē. 4. p̃hycoz. et cū p̃petit de
scriptio et descriptū. vt dicit Bo. 2. tho
picoz. minor p̃z. Est enī ens aīa qz aīa ē
act⁹ et forma. vt p̃z 2. hui⁹. Mō cū ens et

vnū multipliciter dicat⁹ qd vere ē act⁹
vt dicit p̃hs ibidē. q̃re 2c. Est et intelli
bilis qz itellect⁹ possibilis ē oīa fieri. vt
p̃z 3. hui⁹. sed aīa ē de numero oīz vt p̃
batū ē paulo p̃us. q̃re 2c. Habet et partes
qz aīa ē qd vīe ad vegetatiua sentitiua et
itellectiua. vt p̃z 2. hui⁹. sed vīe continet
multa vt p̃es. sicut dicit p̃hs p̃mo p̃hy
coz. q̃re 2c. Habet et passiones scōz suas
opatoēs. s̃. vegetare sentire et itelligere.
Habet et p̃ncipia p̃ q̃ iste passiones p̃nt
de ipsa et suis p̃tibus demonstrari. qz p̃n
cipiū demonstratōis accidentiū ē qd qd ē
sine diffinitio. vt p̃z iū. p̃heio hui⁹. et aīa
h̃z diffinitioē nō solū cōm sed spalem
scōm vnāquāqz parte suā. vt p̃z 2. hui⁹
q̃re 2c. Itē de illo pōt eē scia de q̃ po
test haberi certificatio q̃stionis scicut. i
sed aīa ē h̃i. q̃re 2c. maior p̃z. qz q̃stiones
sūt eāles numero bis q̃cūqz vere scimus
vt dicit p̃hs 2. posterior. minor p̃z. qz q̃
stiones sciētiue sūt quatuor. vt dīc p̃hs
ibidē. s̃. si ē qd ē. qz ē. p̃p̃t qd. et rōnes iste
de aīa p̃nt certificari. Certificat. n. n. ē p̃
hoc q̃ ē p̃ncipiū viuēdi. vt p̃z ex 2. hui⁹
cū vīe viuētib⁹ est eē. vt ē p̃z ibidē. q̃re
2c. Certificat etia qd ē. qz qd ē scit⁹ p̃ dis
finitioē cū diffinitio sit sermo certifica
tiuus qd dicit⁹ et eēntie. vt dicit cōmē.
2. metaph. sed diffinitio habet de aīa nō
solū in cōi sed et in spali. vt p̃z ex 2. hui⁹
Certificat etia qz ē. quia qz ē certificat⁹
per hoc q̃ scit⁹ inherētia passionis. mīe
aut sūt passiones q̃ scit⁹ in eē aīe. vt esse
p̃ncipiū viuēdi sentiendi et h̃i. cū p̃ hec
differt aīatū ab inaiato. vt p̃z in erroib⁹
hui⁹. Scit⁹ insup p̃p̃t qd. qz p̃p̃t qd scit⁹
cū scit⁹ cā inherētie passionis ad s̃biectū
talis aut cā scit⁹ p̃ diffinitioē. vt p̃z 2.
posterior et in p̃hemio hui⁹ et 4. p̃hyco
rū p̃ p̃hm et cōmē. q̃re 2c. Sed ē itelli
gēdū p̃p̃t solutiones q̃rūdā rationū qz
aliquid ē sensibile dupl. vno mō p̃ se. alio
mō p̃ accidēs. p̃ se sūt sensibilia p̃p̃ia et
cōia. et isto mō aīa nō est sensibilis cū sit
substantia. alio mō aliquid ē sensibile p̃ acci
dens sicut q̃n ē s̃biectū alicui⁹ accidētis
sensibilis vel cā alicui⁹ opatois sensibilis
et isto mō aīa vegetatiua ē sensibilis et eū
am sentitiua. qz ei⁹ opatoēs sūt sensibiles
s̃. nutrire augmētare et sentire. aīa aut in
tellectiua nec p̃ se nec p̃ accidēs videt⁹ sen
sibilis eē. cū nec scōm se nec scōm opato
nes suas apprehēdatur a sensu nisi forte

vellem? vocare sensibile p accidens. qđ
habet hūdinē ad aliqđ p se sensibile. si
cut octauū celū dicim? locari p accidens
qđ habet hūdinē ad centrū qđ p se
locat. vt pz 4. phycorū. et isto mō aīa in
tellectiua posset dici sensibilis cū habeat
hūdinē ad fantasmatā. vt pz 3. hui?
qre zc. Sz dubitaret aliqs circa dicta
qđ sicut aliqđ eēt sensibile ita eēt itelligi-
bile. sed aīa ē sensibilis p accidēs. qđ itelli-
gibilis p accidēs. qđ ē falsuz. qđ si solum
eēt itelligibilis p accidēs. tūc de ipā solū
eēt scīa p accidēs. qđ ē manifeste falsuz.
maior pz p Lōmē. z. hui? ca. de odore.

Ad h dico qđ de aīa ē scīa. et cū dī est
itelligibilis p accidēs. dico qđ aliqd itel-
ligi p accidēs pōt itelligi duplī. Uno?
qđ intelligat in alio sicut ptes in toto vel
oppositū i opposito vel simile i fili. et nō
in ppria spē. et de tali itelligibili nō ē scīa
p se sed p accidēs. Aliud ē itelligibile p
accidēs qđ nō itelligit p ppriā spē. sed
itelligit ex itellectōe alteri? qđ itelligit
in ppriā forma et de tali est bene scīa p se.
Nō dico qđ aīa nō est itelligibilis p acci-
dens pmo. sed z. mō. Et tūc ad pbatio-
nē qđ vadit directe s vba Lōmē. sic aliqd
ē sensibile zc. Dico qđ hec ppositō Lōmē.
solū veritatē habet quātu ad boni-
tatē vel maliciā. vt sit sensus qđ illud qđ
est bñ vel male sensibile sit bñ vel male
itelligibile. sed nō hz veritatē quātū ad
p se et p accidēs. qre zc. Per h ad rōnes i
oppositū. Ad pma cū dicit de singu-
larib? zc. vey ē vt singularia sūt et singu-
lariter cōcepta. de singularib? vō uliter
ceptis bñ pōt. cū de talib? possit eē dis-
finitio. vt dicit Lōmē. in pbeio huius di-
cens qđ diffinitiones sūt rez piculariuz
eēt mām exntiū. sed itellect? ē qđ agit uli-
tatē i eis. et cū dī aīa ē bñ. vey ē hec vl-
illa. tū aīa uliter accepta n. qre zc. Ad
aliā de corruptibilib? zc. vey ē de corru-
ptibilib? p se. de corruptibilib? aut p acci-
dens pōt. et cū dicit aīa ē bñ. dico qđ ve-
rū ē sed valde p accidēs. qđ aīa in uli nō
corrūpit nisi ad corruptōez suoz suppo-
sitorū qđ quidē corrūpūt p accidēs cūz
generatio et corruptio sint soli? ppositū p
se. vt dīc pbs 8. metaphy. qre zc. Ad
aliā de nō itelligibili zc. dico qđ vñ ē. et cū
dī aīa ē bñ. falsuz ē. et cū pbat tripliciter
dico preintelligēdo qđ aliqd itelligitur
duplī. vno mō aliqd itelligit pmo sicut

qđ habet ppriū fantasma mediāte qđ pōt
fantasari. et de tali pcedūt oēs tres pba-
tiones. alio mō aliqd itelligit nō pmo sz
ex itellectōe alteri? qđ pmo itelligit. et d
tali nō pcedūt pbatōes. mō aīa nō ē itel-
ligibilis pmo mō ad min? itellectiā. sed
solū z. mō. vt pz 3. h. qre zc. Ad aliā
de nō ente zc. vey ē et cū dicit aīa est bñ.
dico qđ falsuz ē. et cū pbat qđ vel eēt ens i
aīa vel eēt aīam. dico qđ ē eēt. et cū dicitur
vel ē eēt zc. dico qđ aliqd eēt eēt aīam pōt
itelligi duplī. Uno? dicit eēt eēt aīam oē
illud qđ est diuersuz ab aīa. et isto modo
aīa nō ē eēt seipam. Alio mō dī aliquid
eēt eēt aīam qđ in suo eēt ab opatōe aīe nō
depēdet. et isto mō aīam eēt eēt seipam nō
ē icōueniēs. qre zc. Ad aliā si de aīa
zc. dico qđ falsuz est. et cū pbat qđ in sepa-
tis zc. Aliq dicit qđ vey est in sepatis qđ
pmo cognoscūt se. et alia ex cōsequēt hē
in deo et itelligētis. sz in alijs nō. modo
aīa nō ē bñ. qre zc. Sed istud non valet.
Primo qđ seqret qđ scīa duodecimi me-
taphy. qđ est de deo et itelligētis eēt eadē
cū ipō qđ est falsuz. et qđ secōm istaz
solutionē sequeretur qđ ad min? scīa qđ est
de aīa itellectiā agente eēt eadē cūz ipsa
qđ est falsū. et pbat zc. qđ itellect? agēs
est sūstantiā sepaia in actu qđ semper itelli-
git se et pmo. sicut alie itelligētie. vt dīc
Lōmē. tertio h. qre zc. Et ideo aliq dī-
cunt qđ in sepatis zc. qđ est in sepat
qđ sunt in actu. sed non in illa. qđ sunt i po-
tentiā. cuiusmodi est itellect? vt pz tertio
hui? Sed istud nō valet ppter itellectū
agentē qui est sūstantiā actu ens. vt dicit
pbs 3. hui? Et ideo aliq dico exponēdo
illam auctoritatē sic in sepatis a mā zc
verū est de scīa quā habet de seipis. et h
solū in illis que pzi cognoscūt se qđ alia
sed de scīa quā nos habem? de ipis non
est verū. mō aīa est bñ. qre zc. Alio?
pōt dici qđ vey est in sepatis totaliter. s.
quātū ad sūstantiā et opationem eius p
mā. sed in sepatis soluz qđ ad sūstantiā
et nō opationē. dico qđ non oportet. mō i
tellectus non est sepa? totalit. qđ sua pri-
ma opatio que est itelligere nō est sine
corpore. vt pz pmo et z. hui? Et si dicat
qđ itellectus agēs sepatis est totaliter
et quātū ad sūstantiā et quātū ad ei? pma
opationem que est itelligē cū nihil itel-
ligat eorum que sūt hic. vt dicit Lōmē.
tertio huius. Dico qđ itellect? agēs non

est totaliter separat⁹ quātur ad istā opationē. q² licet nō coniūgat⁹ corporū q² tum ad istā opationē in p¹mo acquisitōis scia rū. tū nobis coniūgit⁹ in postremo post acquisitionē intellectoz speculatiuoz. vt dicit Lōmē. 3° huius. quare zē.

Questio secunda.

Consequent⁹ querit⁹. Vtrū scia o aia sit nālis. z arguit⁹ q² nō. quia scia nālis o² eē de ente mobili. sed aia non est h²i. q²re zē. maior p³ per p¹hm p¹mo p¹hycoz. minor est euide⁹ p³ euide⁹. 6° p¹hycoz. q² oē mobile ē corp² vt pbat⁹ z^o hui². q²re zē. Itē scia nālis nō est de his que mouēt nō mota. s³ ista ē h²i. q²re zē. maior p³ z^o p¹hycoz. minor p³ q² aia mouet. vt p³ z^o hui² ca² de mouente. sed nō ē mota vt pbat⁹ p³ z^o q²re zē.

Itē illa scia non ē nālis q² est de separatis a m² scōm eē z intellectū. s³ ista scia ē h²i. quare zē. maior p³ 6° metaph. minor p³ Lōmē. tertio h²i. q²re zē. Itē p³ scie nālis o² eē de pte entis mobilis. sed aia non est h²i. q²re zē. maior p³ q² sicut totū ad totū ita p³ ad partē. vt dicit⁹ z^o huius z in de p¹ib² aialū. minor p³ de se. Itē de eo nō est scia nālis q² p¹met ad metaphysicū. sed aia est h²i. q²re zē. maior patet q² scie fecatur quēadmodū z res de quib² sunt. minor p³ q² metaphysica est de separatis a m². vt p³ 6° metaph. z aia est h²i. vt p³ z^o aia. Oppositū p³ per p¹hm z 2° itac² themisū in isto loco. Itē per 2° aia. 6° nāliū. Ad euidentia⁹ questionis ē sciēdū q² sicut cōit⁹ o² aia ē triplex. s³ vegetatiua. sensitua. z intellectua. ita q² aia diuidit⁹ v² p³ o² diuidi i istas vel tāq² in ptes subiectiuas. vt. s³ si cōsiderant⁹ scōm q² sunt in diuersis viuētibus vel tāq² in ptes potētiāles si cōsiderentur scōz q² sūt in vno indiuiduo. Tunc dico ad q²stionē duo. P¹mo q² de aia vegetatiua z sensitua est scia nālis. z^o q² de aia intellectua est scia nālis. p¹miū sic pbat⁹. q² de forma q² est pfectio m²ae est scia nālis sed aia vegetatiua z sensitua est h²i. q²re zē. maior apparet z^o p¹hycoz. minor p³ p¹hm z Lōmē. z^o h²i. Itē scia de nā est nālis. sed aia vegetatiua z sensitua est h²i. q²re zē. maior apparet z^o p¹hycoz. minor p³ p¹hm z Lōmē. z^o huius. q² nā o² de m²ā z forma. sed aia est forma. q²re zē. Item eadem est scia q² cōsiderat de aliq² toto z de partibus suis. sed scia nālis est o

corpore aiato cuius p³ est aia vegetatiua z sensitua. q²re zē. maior p³ p¹mo posteri orum. minor patet per Lōmē. in p¹ncipio istius secundi. Secundū declarat⁹. q² de eo q² est forma corporis nālis ē scia nālis sed aia intellectua est h²i. q²re zē. maior apparet z^o p¹hycoz. minor apparet q² forma sepat⁹ z distinguit⁹. vt p³ z^o metaph. s³ p³ aiam intellectua differt hō ab alijs. vt dicit Lōmē. q²re zē. Itē de eo est scia nālis q² est p¹ncipiū motū z opationū in corpore nāli. sed intellect⁹ est h²i. q²re zē. maior apparet p³ p¹hm in p¹mo celi z mundi. minor p³ p³ tertiu² h²i. Sed ē intelligēdū scōm alijs q² aia intellectua pōt accipi dupl². Uno mō scōm se z ab solute z q² vt sic est q²dam itelligentia de ipa vt sic nō est scia nālis sed magis spectat ad metaphysicū. Alio² pōt cōsiderari vt est p¹ncipiū motū z opationū in corpore humano. z isto mō de ipa ē scia nālis. z sile est sicut dicunt de ipsa z motorib² corpore celestia. q² si cōsideret⁹ f²m se z absolute p¹met ad metaphysicū. cōsiderate tū vt motrices p¹met ad nāles vt dicit Lōmē. z^o p¹hycoz. Ex ista distinctione conant⁹ solue⁹ rationes. sed in veritate credo q² ista distinctio nō sit bona. q² si sic eēt sequer⁹ q² Itē. in metaphysica fuisset insufficiens. o²ns est falsum. q² z a²ns. falsitas p¹ntis p³ per Lōmē. 3° huius. o²ia p³ q² in metaphysica vbi tractat de substantijs separatis nullā mentionem facit de ipa. imo q² plus est vbi probat⁹ numex⁹ ipaz. pbat⁹ q² nulla est substantia separata q² non moueat aliq² stellam. z p³ q² intellect⁹ non est huiusmodi. quare zē. Item z^o illud scōm se z absolute cōsideratū p¹met ad nālem. cuius distinctio inuestigat⁹ a nāli. sed intellect⁹ est huiusmodi. quare zē. maior patet q² cognitio distinctiua est cognitio absoluta cum distinctio sit sermo significatiuus q²dditas z essentie. vt dicit Lōmē. 7° metaph. minor patet per Lōmē. in 3° huius. z in p¹ncipio magne digressionis. quare zē. Item cōsiderare ens naturale scōm se z absolute p¹met ad naturalem. sed anima intellectua est ens naturale. quare zē. maior apparet o² se. minor patet per Lōmē. 3° huius. sup² illo vbo. Quoniam sicut in omni nā dicentem q² aia est vnum entū nāliū. z loquit⁹ de intellectua. z patet etiam p³ p¹hm quia alit

Liber

sua demonstratio de intellectu non ualeat. cum dicit. Quia sicut in omni natura nisi sit illa maior re sumeret quod anima est ens naturale sicut sumit Comen. et probat minor. quod ens transmutabile de potentia ad actum est ens naturale secundum se. sed anima rationalis est habens. quare igitur. maior pars. quod tale ens est mobile. minor pars per philosophum 3. huius et Comen. quare igitur. Et ideo dico quod anima intellectiva secundum se et absolute et secundum quod est principium motuum et operationum in homine pertinet ad naturam et non ad metaphysicam quod solum considerat totaliter separata. totaliter uero separata sunt illa que non indigent corpore nec sibi appropriant nec quantum ad substantiam nec quantum ad operationes eorum primas. sicut substantie separate que non indigent corpore celesti nec quantum ad suas substantias nec quantum ad suas operationes primas que sunt intelligere et uelle licet indigeant corpore celesti quantum ad suam operationem secundam que est mouere. anima autem intellectiva non est talis. quod licet quantum ad suam substantiam non indigeat corpore quantum tamen ad suam operationem primam que est intelligere indiget corpore et sibi appropriat. ut pars 2. huius Et si dicat hoc de intellectu agente quod nec quantum ad suam substantiam indiget corpore cum sit separatus a corpore. nec quantum ad suam operationem primam que est intelligere cum nihil intelligat eorum que sunt hic. ut dicit Comen. 3. habens. quare igitur. Possumus ad hoc dicere quod intellectus agens quantum ad operationem suam primam que est intelligere. et quantum ad secundam que est abstrahere appropriat corpori humano sed different. quod quantum ad secundam operationem continuat nobis in principio. sed quantum ad primam continuat nobis in postremo cum perfecti fuerimus per scias speculativas. ut dicit Comen. 3. huius. quare igitur. Ad rationes. Ad primam sciam naturalem igitur. dico quod verum est per se loquendo de motu proprie dicto quod est motus imperfectus tamen per accidens est mobilis ad motum corporis. Ad aliam sciam naturalem igitur. soluunt aliquid secundum distinctionem phibitam quod est uerum secundum se quantum ad suas qualitates. sed secundum quod sunt principia motuum et operationum in re naturalibus potest. Sed soluo aliter cum dicitur sciam naturalem igitur. dico quod verum est si nullo modo moueatur nec per se nec per accidens nec motu proprie dicto nec improprie dicto. sicut est de intelligentiis que mouentes non mouentur nec per se nec per accidens. quia tunc motus non esset eternus. ut probat philosophus. 8. physicorum. nec etiam mouentur mo-

tu improprie dicto cum idem semper intelligant et appetant. ut pars per Comen. 12. metaphis. Et cum dicitur anima igitur. dico quod falsum est quod anima uegetativa et sensitiva mouetur per accidens ad motum corporis. anima etiam intellectiva mouetur motu. ut dicit philosophus in 5. ca. de motore. licet forte non moueatur motu proprie dicto quod est actus imperfectus. mouetur tamen motu quod est actus perfectus. quare igitur. Ad aliam soluunt aliquid sicut prius. Sed soluo aliter cum dicitur sciam naturalem non est igitur. Dico quod uerum est de separatis a materia secundum substantias et operationes primas. quod talia dicuntur simplicia et separata sicut deus et intelligentie. sed de alijs non est uerum. Et cum dicitur anima igitur. dico quod anima intellectiva licet sit separata quantum ad suam substantiam non tamen quantum ad operationem primam. quare igitur. Ad aliam per sciam igitur. dico quod uerum est aliquo modo uel subiectia uel essentialis. et cum dicitur anima non est huiusmodi uerum est subiectiua quantum ad uegetatiuam et sensitiuam sed bene est per essentialis. sed anima intellectiva licet non sit per essentialis secundum intentionem commentatoris. est tamen per subiectia accipiendo ens mobile in contrarium. ad mobile motu proprie dicto quod est actus imperfectus et ad mobile motu improprie dicto quod est actus perfectus. quare igitur. Ad aliam cum dicitur de eo quod pertinet igitur. concedo. et cum dicitur quod anima est habens. dico quod est falsum in propria forma. licet forte si considerat secundum quod est substantia ad ipsum pertineat sicut alie substantie naturales. Alii qui tamen soluunt secundum distinctionem predictam. quare igitur.

Tertia questio.

Uerit consequenter utrum anima sit subiectum in hac scia uel corpore animatum. Et arguitur primo quod anima non sit subiectum et hoc sic. quod subiectum in scia dicitur esse unius rationis. sed anima non est huiusmodi. quare igitur. maior apparet per philosophum primo posteriorum minor pars per Comen. 2. huius et 3. dicentem quod anima dicitur fere pure equiuoce de rationali et alijs partibus anime. Item subiectum in scia dicitur habere partes. sed anima non est habens. quare igitur. maior pars primo posteriorum. minor probat quod si haberet partes uel haberet partes quantitativas uel essentielles. sed non habet quantitas quod tunc esset quantitas. quod est falsum cum sit natura spiritualis. ut dicit Augustinus. 6. naturalium et alexander in 6. sensu. nec partes essentielles quod tales partes sunt

ma et forma. ut patet 7. metaphy. mo aia
cu sit forma tales ptes no bz. qz tunc for
me eet forma et eet pcessus in infinitu. ut
pbat 7. metaphy. qd e incouenies. qre
zc. Itc subiectu in scia debet ee pmo
notu. sed aia non est h. qre zc. maior pz
qz subiectu pparat ad sciaz sicut obiectu
ad potetia. et obiectu est pmo notu nter
omnia cognita a potetia. qre zc. et qz sbie
ctu int oia pcognita est maxie pcognitu
cu de ipso pcognoscit qd est et ga e. ut pz
pmo posterior. sed maximu in vnoqz
genere est pmiu omniu alioz. ut patz 12.
metaphy. minor pz p Auice. 6. naliu di
cent q corpus aiatu sbijciat sensui. aia
vero roni. Itc subiectu in scia debet ha
bere pprias passiones sed aia non est h.
qre zc. maior apparet pmo posteriorum
minor pz p pbi in isto pbemio et i erro
ribus. Manifestu est igit q aia no est h
subiectu. In contrariu arguit auctorita
tibus et rationib pmo auctoritate pbi di
centis q ppe vtraqz hec histori de aia
pmo ponem. Itc post cu dicit videtur
aut pgnitio ipsius. scie zc. Itc post qua
do dicit inquirim aut cōsiderare cogno
scere natura ipsi et substantia. Itc p vbi
dicit oino aut penit? difficillimoz e ac
cipere aliqua fide de ipsa. scia. Itc h
idem pz per pbi in pncipio huius lectu
di et in pncipio huius de sensu et sensato. h
idem pz per omne in 2. hui? in ca? po
tentiaz a. et zc. vbi dicit q Alz. accepit
potetas aie p sola diuisione sine omni
demonstratione. qz nulli artificis est sta
bilire sua subiectu vel pmas ptes sui sub
iectu. qre zc. Itud idē patet rationib?
quia illud videt ee in ista scia subiectum
gra cui? oia cōsiderata in scia attribuūt
sed aia est huiusmodi. qre zc. maior pz de
se. minor pz qz determinata in isto libro
sūt virtutes et opationes q oio cōsiderat
gra aie zc. Itc nisi aia eet hic sbiectuz
ista scia no eet nobilior alijs partib? pbie
naturalis. cōsequēs e falsuz. ergo et aīs.
falsitas pūis pbat per pbi et cōmē. in
pncipio huius. oia pbat per pbi. qz cōsi
derat corp? aiatum qd est generabile et
corruptibile cu in libro celi et mudi cōside
ret etiā corp? aiatum ingenerabile et icor
ruptibile. sc. celeste. et cum corpus anima
tum incorruptibile sit nobili? corruptibi
li illa scia esset nobilior ista. quare zc.

De questione illa sunt opiniones. Nam
est vna opinio fratris Alberti et suorum
sequaciū q corp? aiatum sit hic sbiectuz
et videt hoc significare trib? rōnib?. Pri
ma hec est. Illud ē hic sbiectu cui? passio
nes sunt hic inquisite. sed corp? animatu
est huiusmodi. quare zc. maior patet pri
mo posteriorum. minor patet. quia passi
ones hic inquisite sunt potetie et operati
ones que quidem sunt totius cōiuncti. ut
dicit pbs in pbemio huius. quare zc.

Item subiectum in ista scientia que ē
pars scientie naturalis debet ee pars en
tis mobilis. sed corpus aiatum est huius
modi et non anima. quare zc. maior patz
secūdo huius. minor de se est euident. q
re zc. Itz illud est hic subiectum gra
cuius omnia hic tradita considerant. s.
corpus animatum est huiusmodi. quare
zc. maior de se apparet. minor patz quia
omnia determinata sunt potetie et opa
tiones que habent attributionem ad ani
mam. et anima ad corpus sicut pars ad
suum totum et non econuerso. quare zc.
Sed salua pace sic dicentuz ista opinio
videtur esse contra pbi et cōmē. in
locis predictis et ideo ipsam ad presens
non credo esse veram. et iprobatio istius
opinionis erit probatio nostre pōis.

Alij autem sunt dicentes q scientia de
anima est vna cum scientia paruoz na
turalium et q subiectum in tota ista scie
tia est corpus animatum licet in hac pte
non determinetur de corpore animato
sed solum de anima. sed in paruīs libris
incipit determinare de ipso quia sicut i
libro phycorum subiectum est ens mobi
le et de ipso tamen non determinatur p
totum. sed solum de ipso a 6. in antea in
quinqz libris prioribus agit de pncipijs
corporum sicut materia et forma zc. sic in
tota ista subiectum est corpus animatu
sed de ipso determinatur primo in libris
paruīs. in toto autem determinatur de
pncipijs eius sicut anima zc. et rationes
istius sunt rationes precedentes. Sed li
cet ista opinio sit apparēs et difficilis ad
improbandum tamen sicut credo non ē
vera cum dicat istam scientiam non esse
distinctam a scientia paruorum natura
lium. cu trum apparet p pbi i pncipio
libri de sensu et sensato. vbi dic. q igit dicta
sūt de aia sbijciat. de relijs aut. dicamus

Liber

mō non cōsuevit. Et dicere q̄ illa q̄ dī
cūt in vna pte eiusdē scie supponant eis
que dicūt in alia pte eiusdē scie. q̄re zc

Itē Alexander in cōmēto dīc theorica
de aīa ēē diuersam a theorica paruoꝝ li
broꝝ. q̄re zc. Itē phs 3. hui⁹ vsus finē
illī capituli de mouēte dicit q̄ de pmo
organo mot⁹ cōsiderādū ē in cōib⁹ opa
tionib⁹ aīe et corporis. q̄ vī p ipm q̄ illa
ps sit distincta ab ista. Quod exponēs
Lōmē. dicit in cōib⁹ opationib⁹ aīe et cor
poris. i. in illa pte scie nālis in q̄ loquit⁹
istis locutionib⁹. vt de somno et vigilia. q̄
re zc. Et iō dīco ad q̄stionē q̄ aīa ē h
sbiectū et nō corp⁹ aīatū. qd pbat⁹ duplī.
Primo sic. Illud qd ē pmo notū i scia et
de q̄ et cui⁹ pūb⁹ et passionib⁹ determina
tur in scia ē sbiectū in illa. sed aīa est h⁹
q̄re zc. maior apparet pmo posteriorum
minor pz dīscurredo p libꝝ. q̄re zc. Et p
oppositū cū h nō determinet de pūb⁹
corporis aīatū. et eadē ē scia totū et pma
rū pūū. vt pz pmo posterior. agit⁹ corp⁹
aīatū nō pōt ēē h sbiectū. q̄re zc. Itē
illud vī ēē sbiectū in ista scia qd i sui ge
neralitate diuidit⁹ et diffinit⁹. sed aīa ē h⁹
et nō corp⁹ aīatū. q̄re zc. maior pbat⁹. quia
solū tres p̄cognitiones sūt in scia demō
stratiua. s. sbiectū. passio. et dignitas. vt pz
pmo posterior. mō dignitas in sui ge
neralitate nō diffinit⁹ nec diuidit⁹. qz in sua
cōitate in scia nō cōsiderat⁹. sed solū quā
tū sufficiens ē generi sbiecto. vt dī pmo
posterior. Nec etiā passio in sua cōitate
diffinit⁹. qz passionis in scia non ē diffini
tio sed solū demōstratio. vt pz p pūm 2.
posterior. q̄re zc. minor pz p pūm i toto
2. Pōt etiā ista pō cōfirmari p auctori
tates et rōnes factas in oppositū q̄stionis
q̄re zc. Sed ē intelligēdum q̄ artifex
cōsiderans de forma alicui⁹ corporis pū
cipaliter dī cōsiderare de illa et ex pūti de
corpore et mī q̄ sbiectū tali forme. vt pz 2.
phs 3. vltimē. et in 2. huius spālīter. vbi
phs increpat antiq̄s adaptātes aīam cor
pori nihil diffiniētes in q̄ et in q̄li dī ēē. q̄
re zc. Ad rōnes factas in oppositū.
Ad pma cū dicit⁹ sbiectū zc. dīco q̄ vez
ē vel vni⁹ rōnis vniūce vel analogice. et
cū dī aīa zc. dīco q̄ vez ē vniūce. tū bñ
ē vni⁹ analogice. cū p pūm dicat⁹ de rōna
li q̄ de alijs. q̄re zc. Ad aliā cū dī sub
iectū dī zc. dīco q̄ vez ē sbiectiua et nō
alias necessario. vt credo et cū dī aīa zc.

nego. et cū pbat⁹. q̄ nō hz ptes q̄ntitatuas
qz tūc ēē quāta. dīco q̄ vez ē de rōnali
de alijs aut nō ē vez ad min⁹ p accidēs
et cū dī nec eēntiales. dīco q̄ vez ē de ve
getatiua et sensitiua nō tū de rōnali q̄ est
cōposita ex intellectu possibili et agēte. vt
p Lōmē. pz 3. h⁹ et 2. metaphy. q̄re zc.

Ad aliā sbiectū dī ēē zc. dīco q̄ vez
ē int⁹ appropriata scie et nō simplr. qz tūc
ens ēē sbiectū in oī scia cū sit pmo notū
simplr qd ē falsū. et cū dī aīa nō est h⁹
sed co p aīatū. dīco q̄ corp⁹ aīatū nō ap
propriat⁹ isti scie. sed cōsiderat⁹ etiā in scia
paruoꝝ nāliū et iō nō valet. et ē fite de h
sicut de scōis intentionib⁹ cōsiderat⁹ i lo
gica et reb⁹ eis sbiectis. qz res sunt notio
res nobis q̄ intentionēs cū noticia intēio
num sumat⁹ a reb⁹. vt dicit⁹ Sīplici⁹ in p
dicamētis. qz tū res nō appropriantur lo
gice. iō nō dicit⁹ sbiectū in logica sed ma
gis intentionēs. q̄re zc. Ad aliā cū dicit⁹
sbiectū in scia zc. dī cōcedēdo zc. et cū
dicit⁹ aīa nō est h⁹. dīco q̄ licet passiōes
aīe vt sunt virtutes et opationes absolute
cōsiderate nō appropriantur sibi. vt tū cōsi
derate sunt in ista scia sibi appropriātur
qz in ista scia cōsiderant⁹ vt hnt ortum ab
aliq̄ pncipio et isto mō nō appropriat⁹ cor
pori aīato sed aīe zc. Tūc ad rōnes
alteri⁹ opinionis. Ad pma qz id ēē. dīco
q̄ vez est sub illa rōe si h⁹ cōsiderat⁹ in
scia. cū dī corp⁹ zc. dīco q̄ passionēs inq̄
fite hic absolute cōsiderate sūt. corp⁹ aīa
tū. cōsiderate nō vt pncipalit⁹ oriūt⁹ nō aliq̄
sūt ipi⁹ aīe. q̄re zc. Ad aliā sbiectum
in ista scia zc cōcedo. et cū dī aīa nō ē h⁹
dīco q̄ vez ē sbiectiua. bñ tū ē ps eēntia
lis. et istud sufficit sicut sbiectū in logica
ē mod⁹ sciēdi et tū in libro p̄dicamētōꝝ
sbiectū nō est ps sbiectiua mōi sciēdi. s.
dicibile. incōplexū sed solū ps intelligibil⁹
q̄re zc. Ad aliā illud ē h sbiectum
zc. ista posset negari. cōcedat⁹ tū ad pūm
et cū dī corp⁹ aīatū zc. dīco q̄ falsū ē in
mo anima.

Questio quarta.

Consequenter querit⁹ in speciali
et primo. Utrum scientie specu
latiue sint de numero bonorum
honorabiliū. Et primo arguit⁹ q̄ nō sint
de numero bonorum sic. qz bonū et ma
lū sunt in reb⁹. sed scie speculatiue nō sunt
in reb⁹ s; i intellectu. q̄re zc. maior apparz

Liber

6° metaph. minor p³. 6° ethicor. q^{re} zc.
 Itē si scie speculative eēt d numero bonor. tunc maxime scie eēt maxie bone. q^{is} est falsum. q^z a^{ns}. falsitas q^{is} apparet q^z maxie scie sūt scie mathematice. vt dic^t Lōmē. 2° metaph. s^z iste n sūt bone cū i mathematicis n sūt finis neq^z bonū neq^z efficiēs. vt dicūt Lōmē. 2° p³ s^z metaph. s^z q^{ia} p³. q^z sicut simpliciter ad simplr z magl ad magl z maxie ad maxie. vt dic^t p³ s^z thopicoz. q^{re} zc.
 Itē q^d augmetat malitiā nō ē de numero bonor. s^z scie speculative sūt h³. quare zc. maior de se p³. z minor p³ p³im primo politice dicēte q^d seuiusimū ē in iusticia ferēs arma. s. sciam z prudētiā. q^{re} zc.
 Itē q^d p³hibet in politia bñ ordinata n ē de numero bonor. s^z aliq^z scie speculative sūt h³. q^{re} zc. maior p³. q^z finis pollicie ē bonū. vt dic^t Lōmē. 2° metaph. minor p³ p³im z Eustratiū primo ethicor. q^{re} zc. Itē q^d ordinat ad malū finē nō ē de numero bonor. sed aliq^z sciētie speculative sūt h³. q^{re} zc. maior apparet p³ Doe. 2° thopicoz suoz dicētez cū finis mal³ est ipm q^z malū ē. minor p³ q^z scia sophistica est speculatia z ordinat ad malū. q^z ad decipe. q^{re} zc. De inde arguit q^d nō sit de numero bonor honorabiliū. q^z bonū honorabile ē. p³ se. s^z scie speculative nō sūt. p³ se. q^{re} zc. maior apparet p³ p³mo ethicor. minor apparet p³ Algazelē p³mo sue metaph. dicētem q^d oēs scie ordinat ad metaphysicā q^{re} zc. Itē bonū vtile n ē bonū honorabile. s^z scia speculatia ē h³. q^{re} zc. maior app³ p³mo ethicor. minor p³. q^z ista scia ē p³ scie speculative. vt p³. 6° metaph. s^z ipa ē vtilis. vt p³ i p³beio. q^{re} zc. Op positiū p³ p³im i l³ra z Lōmē. Et p³bat q^z ens z bonū p³uertūt. s^z scie speculative sūt de numero bonor entiu. q^{re} zc. maior p³ p³mo ethicor. minor p³ p³ Lōmē. 3° h³. Ad euidentia qstionis ē sciēdum q^d de numero sciaz q^d sūt speculative q^d p³ctice. Et iste adinuicē differūt penes tria. Primo. n. differūt penes mām de q^d sūt. q^z p³ctice sūt de reb³ opatis a nobis z maxie p³ intellectū p³ctici. s^z speculative sūt vel de reb³ opatis a nā a nobis solūz speculabilib³ vel de opatis a nobis p³ intellectū speculatiū. q^d dico. p³ istā sciam in 3° h³. q^d p³siderat d opationib³ intellect³ z intellectis speculatis que redacta sūt ad

nām volūtate. vt dicūt Lōmē. 3° h³. 2° differūt penes finē ad q^s sūt. q^z finis scie p³ctice ē op³. s^z speculative est veritas vt dicūt p³ s^z metaph. 3° differunt penes s³iecta in q^b sūt. q^z scie speculative sūt i intellectu speculatio. p³ctice vero i intellectu p³ctico. s^z ēt scdm aliq^s scie p³ctice sūt i speculatio. Quid tñ sit sup h³ tenēdū ad p³is nō discutiō. p³ q^d etiā iste scie eētialib³ distiguat³ vel p³ mām z obiectū de q^d sūt vel penes finē ad p³is nō de termino. q^z de h³ est plurima difficultas. 2° nōndū ē q^d bonū est duplex. q^z q^d dā ē bonū laudabile vel vtile. aliud ē bonū honorabile. z istoz ē talis d³ia. q^z bonū laudabile v³ vtile ē bonū ad aliud ordinatū tāq^z ad finē. sicut laudam³ equūz q^d suauit³ defert ascensozē. s^z bonū honorabile ē p³ se z nō. p³ aliud. z p³ hoc deū nō laudam³ s^z honoram³. sicut dicūt p³ s^z p³mo ethicor. q^{re} zc. Hoc viso dico ad qstionē duo. p³mo q^d oīs scia ē de numero bonor. 2° q^d est de numero bonorum honorabiliū. Primū probo dupliciter. p³mo sic. Illud est de numero bonorū q^d est p³fectio intellect³. s^z oīs scia ē huiusmōi. q^{re} zc. maior apparet q^z finis z p³fectio sūt idē. vt dicūt Lōmē. 2° huius z p³bat q^z p³fectio vel ē p³ma. z sic est idē q^d forma. z p³ p³is finis generationis vel secūda. z sic est idē q^d operatio. z p³ p³is idē q^d finis rei generate. vt dic^t Lōmē. 2° p³hycoz. minor. p³bat q^z illud ē p³fectio intellect³ q^d intellect³ h³is est perfect³. sed scia speculatia est h³. vt dicūt Lōmē. 3° hui³. dicēs q^d cū intellect³ nālis fuerit p³fectus p³ oēs scias speculativas iungetur ei intellect³ agēs vt forma. q^{re} zc. Itē dicūt in p³logo octauū p³hycoz. q^d homo dicūt equiuoce de homine ignorāte z homine p³fecto p³ scias speculativas. quare zc. Item id est de numero bonorū q^d est nāliter ab aliquo appetibili. sed oīs sciētia speculatia est huiusmōi. quare zc. maior apparet. q^z sicut dicūt Lōmē. p³mo p³hycozū duplex est appetit³ naturalis z animalis. differūt aut³ q^z animalis consequitur cognitionem ipsius aīalis in q^d quidem potest decipi. z ideo quod appetitur tali appetitū non oportet semp esse bonum verū. sed potest ēē bonum apparens. vt dicūt p³ s^z huius. z in li³ de motibus animalū. sed appetit³ nālis p³segt³ nām que q^d licet nō cognoscat dirig³

Liber

tū a cognoscēte. i q qdē nō cadit error neq; deceptio. s. deo r intelligētis. vt dic cōmē. i. metaphy. r iō qd ē appetibile appetitū nālī de necessitate ē bonum. mī nor p3 p pīm in pbeio metaph. Omnes hoies nā scire desiderāt. z^m pbat qā ille scie sūt de numero bonoz honorabiliū q appetit ppter se r nō ppter vilitatem extrinsecā. sed scie speculatiue sūt hī. quare rē. maior p3 pmo elb. r ex iā dictis. mī nor p3 p pīm in pbeio metaphy. dicētē q inuenis oib⁹ artib⁹ q sūt ad voluptatē r introductionē gens sacerdotū apud egyptū pmo vacare dimissa ē. qre rē. Et tū intelligēdū q l3 oēs scie speculatiue sūt o numero bonoz honorabiliū vna tū excedit aliā in nobilitate r honorabilitate. qz l3 oēs alie speculatiue scie sūt nobiles in se. tū metaphysica est nobilior r dignior oib⁹ alijs. vt dicāt pbs in pbeio metaph. qre rē. Per h⁹ ad rōnes. Ad pma qm dī bonū r malū rē. aliq sic dicunt q verum ē n absolute sed in ordie ad appetitū. r cū dī scia rē. dicūt q vez ē formalit^r sūt tū in reb⁹ effectiue. vt dicūt cōmē. 3. b⁹ qre rē. qre rō nō valet. Sed ista dicta nō soluit rōnē. pmo enī qd dicūt in maiori nā capiēdo maiore vt ipi pcedūt sumendo sū ipa minore adhuc seg^r cōclusio. q re rē. sicut vbi grā bonū r malū sūt in reb⁹ i ordie ad appetitū. sed scie speculatiue nō sūt in reb⁹ i ordie ad appetitū. qre rē

Itē qd dicūt in minori nō soluit. qā cū dicim⁹ q bonū r malū sūt i reb⁹. nos loquimur de eē in aliq formalit^r. s3 scie speculatiue nō sūt i reb⁹ formalit^r. qre adhuc seg^r cōclusio. qre rē. Alij dicūt q aīa pōt capi dupl^r. Uno⁹ vt ē qdā nālī forma. r sic ē vera res. r qd sic ē in ipsa pōt eē bonū r malū. Alio⁹ vt ē cognoscēs. r vt sic qd ē in ipa nō ē bonū vel malū. s3 vez vel falsū. mō scie sūt i aīa pmo mō. qre rē. Sed istud non valet. qz scie si eēt in aīa vt ē qdā forma nālī. tūc scie possēt eē in qcuq; forma nālī. qd ē falsū

Itē scia ē habit⁹ ver⁹. vt p3. 6° ethico. r iō sū illa rōe d3 eē i aīa sū q vez vt falsum. s3 vez r falsum sūt in aīa vt cognoscēs scōm ipsos rē. Alij dicūt aliter. s. q res pōt capi dupl^r. Uno⁹ ppe scōm famositate vocabuli. r isto mō dī de reb⁹ corporalibus. Alio mō large magis r isto mō n solū dī de reb⁹ corporalib⁹ sed i corporalib⁹ sicut sūt res aīe. mō dicūt q

bonū r malū sūt in reb⁹ 2° mō r n pmo mō. quare rē. Sed istud dictū nō valz qz sic exponē auctoritatē pbi est ire exp^r se cōtra auctoritatē pbi 6° metaph. pbs enī vult ponē differētiā inter bonū r malū r vez r falsū. r dicūt q bonū r malū sūt in reb⁹ r verū r falsū in aīa. mō si accipet ibi res vt se extēderēt ad res aīe certū ē q verū r falsū eēt in reb⁹. qre nō differēt. iō rē. Et iā istud ē d intēti onē cōmē. ibidē dicentis q nā pmozum oppositoz intellect⁹. s. veri r falsi nō est nā pmozum oppositoz ex aīam. s. boni r mali. verū enī r falsū sūt in cognitiōe r bonū r malū in nā. qre rē. Et iō dico alit^r cū dī bonū rē. dico q vez ē quātum ad bonū ppe r scōm famositate vocabuli qd ē bonū nālē. qz bonū dī equalit^r enī pmo ethicoz. r cū dī scie nō sūt in reb⁹ dico q minor non d3 sic sumi si cōclusio d3 seg. qz bonū r malū sūt in reb⁹ formaliter. sed dato q aliqd nō sūt in reb⁹ tāq aliqd formaliter denotans dūmō sūt res in se adhuc pōt eē bonū. sed d3 sic sumi scie speculatiue nō sūt res. qz verū est ex aīam. r iō nō sūt bone accipiēdo bonū scōm famositate vocabuli. accipiēdo tū bonum scōm rei veritate bī sūt bone. sicut bona aīe sūt veri bona q bona cor poris vel fortune. vt dicūt pbs pmo ethicoz. Et potest dici q scie speculatiue sūt res qz sūt vni⁹ enī i mundo. vt dicūt commen. 3° de anima. q1. rē rē. Ad aliam si sciētiue speculatiue r. concedo. r cum dicūt hoc est falsū nego. r cū probat. quia sciētiue mathematice sūt maxime sciētiue. dico q verū est quātum ad certitudinē demonstratiōis quo ad nos r sic intellexit cōmē. 2° metaph. s3 simpliciter quātum ad nobilitatem sūiecti r quātum ad certitudinē demonstratiōis simpliciter non est verum. immo metaphysica que est de substantijs separatis quātum ad sūiectū habet demonstratiō nes certissimas simpliciter cū ipsa consideret vltimū ppter quid simpliciter. vt p3 in probemio metaphy. r sic ista scia est maior scientia alijs scientijs. Et potest dici cum dicūt q tales non sūt bone quia in mathematicis rē. dicunt quidam q bonum r finis sūt idem. r ideo duplex ē bo^m sic duplex ē finis. qdā acqsitū p motū. r tale nō ē i mathematicis qz abstra hūt a motu. aliō ē bonū qd pexistit mo-

tui et non acquisitum per motum et tale est in mathe-
maticis. scilicet istud non valet. quia si in mathe-
maticis est tale bonum vel finis tunc in mathe-
maticis deberet esse demonstratio per tale
bonum vel finem. scilicet hoc est falsum. quare igitur. falsitas
propterea est non per primum secundum metaphysicam. et Comen-
taria per. quia demonstratio est eorum quorum est al-
tera causa. ut patet per posteriorum. igitur. et patet in si-
militer. quia in separatis a materia non est finis acqui-
situs per motum sed solum per se ipsum motum. ut vi-
ditur philosophus. igitur. metaphysicam. et tunc fit demonstratio
per tale unum finem. unde Aristoteles. igitur. metaphysicam. per ta-
le finem demonstrat quod unus est princeps. cuius
dicitur. entia nolunt disponi male nec bonum
pluralitas principatum. unus est princeps. unde
etiam Comen. per. philosophorum. scilicet divina demo-
strat per tres causas. scilicet formam. efficiens. et finem
et eodem modo si in mathematicis esset tale
bonum vel finis demonstratio fieret per ipsum
quod est falsum. quare igitur. et ideo dico aliter cum dicitur quod
in mathematicis non est bonum igitur. Dico quod per li-
matematicis prout intelligitur entia mathe-
matica. et sic est verum. alio modo per li-
matematicis prout intelligitur scientia mathematice. et
de talibus non intellexit philosophus. quare igitur. Ad ali-
am quod augmetur igitur. dico quod verum est si faci-
at hoc per se. si tamen per accidens non oportet. et cum dicitur scientia
sunt hoc modi. dico quod verum est per accidens propter
puritatem appetitus sensuum scilicet per se non est verum
quia tales sunt in intellectu et ratione. ratio autem semper
debetur ad optima. philosophorum. quare igitur. Ad
alia quod philosophus. igitur. dico quod hoc verum est si hoc est
per se. si vero per accidens non oportet. et cum dicitur alique
scientie speculative igitur. dico quod verum est si non est
propter malum quod sit in ipsis per se. sed per acci-
dens. scilicet propter purum appetitum male ventem. quare
igitur. Uel possumus dicere quod non sunt scientie. quia
non traduntur per modum sciendi. quare igitur. Ad
alia quod ordinatur igitur. dico quod verum est si est per
se. si tamen per accidens non oportet. et cum dicitur sophistica
igitur. dico secundum Alexandrum quod sophistica or-
dinatur per se ad bonum. scilicet ad evitandam deceptionem.
sed per accidens per ipsam potest fieri de-
ceptio. Uel potest dici quod sophistica non est scientia
speculativa quia est per se logice quod non est specula-
tiva nec practica sed organica. quare igitur. Ad alias rationes per quas probatur quod scientie specula-
tive non sunt de numero honorabilium.
Ad primam cum dicitur bonum honorabile igitur. verum
est. et cuius dicitur scientia igitur. dico quod aliquid queritur et
appetit propter alterum potest esse dupliciter. Uno modo
sic quod per se non queritur nec appetitur. sed tale non
est honorabile. Alio modo aliquid queritur propter
alterum sic quod dato quod illud non esset que

reretur et appeteretur. et tale bonum est honorabile
modo scientie speculative sunt hoc. quare igitur. Ad
alia bonum utile igitur. dicendum sic dicitur Aristoteles.
in primo tractatu sue metaphysice. quod duplex
est utilitas. quidam servilis. et quod tali utilita-
te est utile non est honorabile. alia est utilitas
principalitatis quod idem est quod perfectio. et quod tali
utilitate est utile vel perfectum est honorabile
et cum dicitur scientia igitur. dico quod verum est igitur. et non
primo modo. quare igitur.

Questio quinta.

Consequenter queritur. Utrum ista scientia
sit utilis ad alias scientias. Et videtur
quod non. quia illa scientia quod est speculati-
va non est utilis ad alias scientias. sed ista est
hoc. quare igitur. maior apparet. quia scientia spe-
culativa queritur propter se et non propter aliud. ut vi-
ditur philosophus in primo metaphysice. minor patet
dupliciter. Primo quia totum et pars sunt eiusdem ratio-
nis. ut dicitur philosophus 4. philosophorum. et primo celi et
mundi. modo scientia naturalis est speculativa. ut dicitur
philosophus 6. metaphysice. et ista est pars scientie naturalis.
ut dicitur Aristoteles 6. naturalium et Comen. in primo
quare igitur. 2. quia illa scientia est speculativa cuius
finis est veritas. ut patet per 2. metaphysice. fi-
nis autem istius scientie est veritas et non opus. quare
igitur. Item illa scientia que est nobilis et ho-
norabilis non est utilis. sed ista est hoc. quare
igitur. maior patet. quia bonum utile et honorabile
est opposito ad invicem distinguuntur. ut patet per
Albertum et Enestratum primo ethicorum. mi-
nor patet per primum in prima. quare igitur. Item si
scientia de anima esset utilis ad alias scientias. tunc
omnes alie scientie essent insufficientes. propterea est fal-
sum. quod et ante. falsitas consequentis declara-
tur. quia perfectum et sufficiens sunt idem primo ethicorum.
scientie autem alie sunt perfecte cum secundum ipsas
dicatur aliquis perfectus. ut patet per primum 6.
metaphysice. de perfecto. consequentia patet
quia illud non est sufficiens sed insufficiens
quod alio indiget. modo sic est de alijs sci-
entijs si ista scientia esset utilis ad ipsas. quare
igitur. Item si ista scientia esset utilis ad ali-
as scientias. tunc contingeret deinde antem
descendere de genere in genus. consequens
est falsum. quod et antecedens. falsitas conse-
quentis apparet primo posteriorum. consequen-
tia declarat. quia si esset utilis ad alias
scientias cum scientia sit habitus conclusio-
demonstrare in qua probatur sua passio de
subiecto. tunc de suo genere descenderet
ad demonstrandum passiones in alijs quod erat
declarandum. Item illa scientia quod queritur propter se non est
utilis ad alias scientias. sed ista est hoc. quare

Liber

zē. maior appz. ga bonū vtile qrit. ppter aliud z nō ppter se. vt dictū ē pzi. minor pz de se. nō enī querit. ppter aliquā vtilitātē extrinsecā. qre zē. Oppositū pz p Aris. Themistiū cōmē. z Aluicē. Ad euidentia. q. sciendū ē q vtile denotatie dī ab vtilitate. z iō qd modis dī vtilitas tot z vtile. Utilitas aut dī dupliciter. vt dicit Aluicē. p. tractatu sue metaphysice. Uno mō ppe z ē vtilitas seruilis. z vtile tali vtilitate nō qrit. ppter se s; ppter aliō z bonū suū ē bonū alteri. z sic seruus est vtilis dño. vt dīc Aris. p. politice z ico nomice q seru⁹ ē organū aīatū dñi sui. Alio mō dī vtilitas minus. ppe z magis large. z ē vtilitas pncipalitatē. s. vt oē id dicat vtile tali vtilitate qd ē pficiūm. z isto mō pōt dñs seruo eē vtilis vel proficiens ga ipz regit z gubernat. His visis dico ad q. duo. Primo q ista scia nō est vtilis ad alias p. mō. Secūdo q ē vtilis z. mō. Prīmū declarat. ga illa scia q est speculatiua nō ē vtilis ad alias scias pīo mō vtilitatis. s; ista ē h. mōi. qre zē. maior z minor declarate sūt i arguēdo. qre zē. Itē scia q ē honorabilis nō ē vtilis p. mō. s; ista ē h. mōi. quare zē. maior et minor etiā patēt supius. qre zē. Scōz declarat sic. illa scia ē vtilis ad alias z. mō vtilitatis q plurimis scientijs tradit plura pncipia. s; ista ē h. mōi. quare zē. maior appz. ga scia habet p pncipia p. posteriorz. minor pz p cōmē. in isto pbe mio dicēt. sicut moralis suscipit ab hac scia vltimū finē hoīs fm q hō z sciam sue subbstātie diuinus ēt suscipit ab hac scia vltimū finē hoīs fm subbstātiā suā subiecti q sit. qre zē. Itē illa scia ē vtilis ad alias scias q fac cōfirmatōz i pīmis pncipijs. sed ista ē h. mōi. qre zē. maior appz. ga cognitio pīoz pncipioz est necessaria ad scias cū sine ipis sit ipossibile phari. vt dīc cōmē. 4. metaph. mior pz. ga cognitio alic⁹ p suā cāz ē magis firma q cognitio sine cā tū. vt dīc cōmē. in isto pbe mio. ista aut scia tradit cognitōz cāz pīoz pncipioz. s. intellect⁹ possibilis z agētis z itentionū imaginataz. q oīa sunt cāe ipsoz. vt pz p phm z cōmē. z. z 3. h. quare zē. h. etiā pz rōnib⁹ Alberti. Primo sic. cognitō subiecti est vtilis ad cognitōz accidētis. s; ista scia ē cognitō subiecti oīum sciaz. qre zē. maior appz. z. metaph. minor pz p cōmē. 3. h. qre zē

Itē scia illius qd ē metru z mensura oīuz itelligibiliū ē vtilis ad alias scias. s; ista ē h. mōi. quare zē. maior appz. qz qd ē mēsurā z metru in aliq genere ē pncipiū cognoscēdi ea q sunt in illo genere. vt pz. x. metaph. minor pz. ga ista scia ē scia intellect⁹ agētis. intellect⁹ aut agēs ē metru z mēsurā oīuz itelligibiliū. quia id dī magis itelligibile qd ē magis receptibile illi⁹ lucis. z illud ē min⁹ qd est min⁹. vt dīc Linconicēsis p. posteriorum quare zē. z h. etiā pz auctoritatibus. z p. cōmē. dicētis i isto pbe mio. q iuuamentū istū scie ad alias ē fm tres mōs. quz vnus ē fm q ē pī istū scie quā dispōez h; cū scia nāli. ali⁹ ē fm q dat pluribus scientijs plura pncipia vt morali z diuine tertū est cōe fm q facit cōfirmatōz in pīmis pncipijs z ppositionib⁹. quā dispōitōez cū oībus scientijs habz. quare zē. Hoc etiā dicit h. Themisti⁹ in cōmento dicēs. sigdē de aliq alio addiscim⁹ veritatē nō erit nobis veritas hec ad alia p motiua. si vero ad aliquā veritatē d aīa intellexerim⁹ valde magnū itroductorū erit nobis ad oēz veritatē. z subdit. ad oēs. n. ptes pbe insignes dat occasiones. qstū ad practicas qdē. ga virtutes z opatiōes sic vtiqz facili⁹ itruemur istis si subbstātiā p. didicerim⁹. ad speculationē aut de nā. ga finē z pncipiū omīs mor⁹ ē aīa. forte qdē z. m. oīb⁹ corpibus maxie aut i his q aīaliū z plātaz. z subdit. aīa qdē nō cognoscēs scīpam digna fide. z de alijs nota z de se decepta. de q vtiqz alio cōscia putabit⁹. qsi dicat d nullo. z subdit. oportunitas. n. tāta ē pposite speculationis. attū nō facillimū ē op. appz. igit q ista scia ē vtil. qre zē. S; circa alias pīas rōnes scōi mēbz q sunt cōmē. sūt dubia. Pīo circa illud qd dī pīa q moralis suscipit ab hac scia vltimū finē hoīs fm q hō. qz finis hoīs qm suscipit moralē ab ista scia ē q cōsistit in iūctōe intellect⁹ agētis cū itellcū possibili. sic dicit cōmē. 3. h. s; iste finis nō est hoīs fm q hō. qd. n. test hōi fm q hō i est hōi fm q ipz. s; qd iest hōi fm q ipz iest hōi semp z vltier. vt pz p. posteriorz sed iste finis non inest homi vniuersali vt de se pz. nec iest sep alicui sed solum in fine vite. vt dicit cōmentator z. huius z Aris. z. de aīa dicēs. q pluri tpi pficiat aīa in ignorātia qz i scia. qre zē Aliud

dubium est circa secundam rationem in qua dicitur quod hec scientia tradit cognitionem causarum primorum principiorum. quia si prima principia haberent causas iam essent demonstrabilia. quod est falsum ergo et animus. falsitas autem est nota per posterius. et 4. metaph. nota patet. quia demonstratio est eorum quorum est altera causa. ut per 2. posterius. quare etc. Ad evidentiam primi dubii sciendum est secundum quod dicitur commentum in plogo primi philosophorum. quod hoc dicitur equivoce de homine perfecto per scientias speculativas et de alijs hominibus. Aliud est quod reduplicatio semper cadit super formalem et principalem. ut dicit philosophus per 1. posterius. modo dico quod si intelligamus per ultimum finem hominis illam conjunctionem intellectus agentis cum intellectu possibili deberet sic exponi quod iste est finis hominis secundum quod hoc. id est finis hominis quod est perfectus per scientias. quia hoc principaliter dicitur de homine perfecto per scientias speculativas. ut per 3. ex 1. per supposito. et ideo hec reduplicatio secundum quod hoc dicitur cadere super ipsum. ut per 3. ex 2. per supposito. et sic iste finis inest universali quia cuiuslibet perfectio per tales scientias et semper. quia in quocumque tempore sit perfectus. quare etc. Alio modo possumus dicere quod per tale finem intelligit speculatio nem in qua consistit felicitas. ut per 3. per philosophum 1. ethicorum dicentem. aliorum. nam qualem nullum felix est quia nequaquam participat speculatione inquantum enim intenditur speculatio et felicitas in quibus magis inest speculatio et felices esse non secundum accidens sed secundum speculatio nem. modo iste finis inest semper et universali quibusdam inest maxime. id est perfectis per scientias speculativas. quibusdam minime. id est perfectis per aliquas. quibusdam minime. id est perfectis per intellecta materialia a quibus denudantur. sicut esse deorsum est finis gravis secundum quod gravis. Iste tamen quibusdam gravis maxime inest sicut existibus prope centrum. quibusdam minime sicut existibus in medio inter centrum et superficiem. quibusdam vero minime sicut existibus in superficie quare etc. Ad aliud dico quod prima principia sunt conceptus complexi. cum veritas sequitur propositionem. ut per 1. per Parmeniam. ista autem conceptus possunt considerari dupliciter. Uno modo secundum quod sunt quidam similitudines rerum et aliaz existentiu. Alio modo ut sunt quidam speculabilia in se. et ista distinctionem ponit Aristoteles in entibus autem in libro de memoria. et ipse innuit commentum. ut credo 3. h. cum dicitur quod entia speculabilia sunt duplex subiectum. unum per quod sunt unum entium in mundo. et isto modo considerantur ut quoddam speculabile. aliud per quod sunt necessa-

ria et isto modo considerantur ut similitudines et talibus entibus uno istorum modorum debetur aliquid que non debetur eis secundum alium modum consideratis. ut per 3. per philosophum in libro de memoria. modo dico quod si isti primi conceptus complexi considerantur ut sunt quidam speculabilia. sic et sunt in intellectu possibili ut in subiecto et cause inexistencie ipsorum in ipso sunt intellectus agentes et intentiones imaginative. et quoniam demonstratio est eorum quorum sue existencie in alio est altera causa ideo ista ut sic possunt demonstrari. et sic de istis non intellexit philosophus 4. metaph. et per 2. posterius. si autem considerantur ut similitudines rerum extra animam existentium. quia ut sic sunt representantes res quarum existencie unius in alia non est altera causa. ideo ut sic ista non possunt demonstrari. et sic de ipsis intellexit philosophus in locis. quare etc. Per hoc ad rationes. Ad primam cum dicitur scientia speculativa etc. dico quod verum est quod non est utilis utilitate per modum dicta. bene tamen potest esse utilis utilitate 2. modo dicta. quare etc. Ad aliam. illa scientia quod etc. verum est utilis per modum sed 2. modo non oportet credere. quare etc. Ad aliam. si ista scientia etc. dico quod sufficiens sicut et perfectibile est duplex. quoddam est sufficiens simpliciter. aliud est sufficiens in genere. modo dico quod bene sequitur nulla aliaz est sufficiens simpliciter. quia tale est unum solius. id est deus. et tale nullo alio indiget. tamen unaquodque aliarum est sufficiens in genere et istud sufficit et tale potest indigere alio etc. Ad aliam si ista scientia etc. dico quod una scientia esse utilem ad aliam potest intelligi dupliciter. Uno modo sic quod per demonstrata in ipsa descendat ad demonstrandum passiones de subiecto alteri quod non est idem cum suo subiecto. vel simpliciter vel sic sic quod una species sit in natura speciei opposita. ut dicitur Liconicis per 2. posterius. et sic una scientia esse utilis ad aliam est inconueniens. Alio modo potest intelligi una scientia esse utilis sic quod per considerata in ipsa habeat perfectam cognitionem aliorum requiritorum ad aliam scientiam. et isto modo scientia esse utilis non est inconueniens. nec sic contingit descendere de genere in genus. quare etc. Ad aliam. illa scientia quod etc. dico quod verum est utilis per modum dicta sed utilitate 2. modo dicta non est inconueniens. quare etc.

Questio sexta.

Verum Utrum ista scientia sit difficillima. Et arguitur primo quod non. quia metaphysica est difficillima. sed ista non est metaphysica. ergo non est difficillima. maior apparet

Libor

p. 2. metaph. minor apparet. quia ista est ps sciētie naturalis q̄ distincta est a metaphyrica. vt pz. 6. metaph. quare zc.

Itē illa scia non est difficillima que ē de p̄p̄inquis sensibus. sed ista est h̄mōi quare zc. maior appz. q̄a talia sūt facillima ad cognoscendū cū nostra cognitio ortū habeat ex sensatis. vt patz. 3. huius. minor pz. quia in ista sciētia cōsiderant passiones aīe vegetatiue z sc̄itiue. iste aut sunt sensibiles. vt pz. 2. huius in. c. o sensu cōi. quare zc. Itē illa sciētia nō est difficillima que est de inseparabilib⁹ a materia. s̄ ista est h̄mōi. q̄re zc. maior appz. 2. metaph. minor declaratur. q̄a ista sciētia est de aīa que est actus cōpis actus aut cū sit finis z cōplementū eius nō est separabilis a corpe. vt dicit cōmen. 2. huius. quare zc. Itē illa sciētia que est certissima nō est difficillima. sed ista est h̄mōi. quare zc. maior appz de se. minor pz p p̄m i isto p̄hemio. quare zc.

Itē illa scia in qua scibile est semp p̄sens cognoscēti non est difficillima. sed ista ē h̄mōi. quare zc. maior appz. q̄a ex cōsideratōe cognoscētis circa cognoscibile frequēt causat facilitas in scia q̄a causat habitus. vt pz. 2. ethicoz. minor pz. q̄a aīa que est cognoscibile istius scie est maxime p̄sens sibiipsi. quare zc.

Oppositū pz p p̄m in lra. z p The mistiū. z arguit rōe. q̄a illa scia q̄ est de rebus mirabilissimis ē difficillia. s̄ ista est h̄mōi. quare zc. maior appz q̄a mirabilia sūt nobis difficillia ad cognoscēdū. cū sint vltra omēs sens⁹ hoīs. vt pz in p̄hemio metaph. minor pz p p̄m h̄ z Themistiū dicēt. Mira. n. res est aīa fere p oīa entia trāsit eius nā ichoātibus nobis ab vltima re nālī vsq̄ ad primaz.

Ad euidentia istius. q̄ est sciendū sic dicit p̄hs. 2. metaph. difficultas in nra cognitōe puenit duobus modis. Uno mō enī puenit ex nostro mō cognoscendū. Alio mō ex pte rei cognite. ex parte nostri modi cognoscēdi nobis prouenit difficultas. q̄a sicut pz in. 3. huius. intellectus n̄ intelligit ex sensatis z imaginatis z iō que sunt male sensata z imaginata sunt nobis male cognoscibilia licet o se sint bene cognoscibilia. Ad ista intentionē dicit p̄hs. 2. metaph. q̄ sicut se habet oculus noctue ad lucē diei sic aīe nostre intellectus ad nature omniū ma-

nifestissima. quod quidē dictū secundū similitudinē nō notat impossibilitatē. sed solū difficultatē. vt dicit cōmen. ibidem. Et ex pte rei cognoscēde puenit nobis difficultas. q̄a oē qd̄ intelligit intelligit s̄m q̄ ē in actu. vt pz. 9. metaph. z ideo q̄ sunt debilis actualitatis a nobis debiliter cognoscunt sicut materia prima. vt patz p̄ phycor. sicut etiā motus z tēpus vt patz p cōmen. 4. phycorū. Sciendū est etiā secūdo q̄ aīa est triplex quātum spectat ad ppositū. s̄ vegetatiua. sensitiua z intellectiua. siue iste sunt sub aīa sicut species siue sint analogata sub analogizante. vt videt dicere cōmen. 2. 23. h̄. Tunc dico duo ad questionē. primo q̄ sciētia de aīa vegetatiua z sensitiua non est difficillima. 2. q̄ sciētia de aīa intellectiua est difficillima. Primū patz z p̄bat sic. illa sciētia que est de his que ex istentia magne entitatis sunt p̄p̄inqua sensui nō est difficillima imo est valō facilis cognitionis. sed sciētia de aīa vegetatiua z sensitiua ē h̄mōi. maior appz ex declaratis in positōe. minor patet. q̄a sunt magne entitatis. z q̄a sunt forme et cū ens z vñū multipliciter dicant. quod vere ē act⁹ ē. vt pz. 2. h̄. sūt etiā p̄p̄inqua sensui q̄a sunt p̄ncipiū sensibiliū opatio nū. vt nutrire z sentire. imo v̄ dicere cōmen. in p̄n. h̄ scōi. q̄ aīa p̄p̄endat s̄sui quare zc. Secundū declarat. q̄a illa scia v̄ difficillia in qua cōtingit difficiltas tā ex pte rei q̄ ex pte n̄ri mōi cognoscendū. s̄ scia o aīa intellectiua ē h̄mōi quare zc. maior appz ex dcis. minor pz ē enī difficultas p̄ ex pte rei cognite q̄a ē ens i pura potētia. vt pz. 3. h̄. Est etiā ibi difficultas ex pte n̄ra q̄a ipa n̄ cadit sub sensui nec s̄ se q̄a nec ē corp⁹ nec virtus in corpe. vt dic cōmē. 3. h̄. nec scōm suas opationes q̄ sunt valde abstracte. vt itelligē z velle. quare zc. Sciendū tñ q̄ scia pot capi vno mō p̄p̄e vt distinguit o sapientia. z isto mō dico q̄ ista scia ē difficillia. alio mō large vt se extēdit ad sapiētia z isto mō nō ē difficillia. s̄ bene ē de numero difficillimoz. sic dicit p̄hs quare zc. Sed circa dicta sunt dubia. Primū q̄a scia de mā p̄ma. s̄ p̄m p̄bico rū v̄ ē difficilior ista. q̄a mā prima est ens i pura potētia a p̄mo p̄ncipio actus maxie remota. intellect⁹ aut solū ē vltim⁹ i genere abstractoz. vt dicit cōmē. 3. h̄.

sed materia non est sensibilis sicut nec anima intellectiva. quare etc. Secundum du-
biu est quod videtur quod ista scientia est difficilior
quam metaphysica quod illa scientia est difficilior
in qua est difficultas tam ex parte rei cognite
quam ex parte nostri modi cognoscendi quam in qua
solum est difficultas ex parte nostri modi co-
gnoscedi et non ex parte rei cognite. sed ista
est huiusmodi. quare etc. maior apparet ex
terminatis in pone. minor patet quod ista scientia
entia de anima intellectiva est utroque modo
difficilis. ut determinatum est prius. sed in me-
taphysica est solum difficultas ex parte nostra
et non ex parte rei cognite. ut patet 3. metaph.
quare etc. Ad primum dicendum quod ista scientia est
difficilior scientia de materia prima. quod anima intelle-
ctiva possibilis est in pura potentia in ge-
nere intelligibili sicut materia prima in genere
sensibili. Unde sicut dicitur Comen. 3. h.
opinandum est quod istud est quartum genus esse
quod ad modum enim est sensibile dividit in
formam et materiam sic intelligibile est oportet
dividi in substantia his duobus. scilicet aliquid esse
sive forme et in aliquid esse sive materie etc.
ideo ista scientia est ita difficilis ex parte rei co-
gnite sicut illa. Sed ex parte nostri modi co-
gnoscedi ista est difficilior quam illa quod nec
anima intellectiva nec sue operationes. cadunt
sub sensu. ut demonstratum est in pone. materia autem
prima licet secundum se non cadat sub sensu sua
transmutatio cadit. sua enim propria operatio est
transmutatio secundum substantiam. ut dicitur Comen.
primo celi. et ideo ipsa arguit materiam si-
cut operatio forma. ut ipse dicit 4. meta.
et primo phycorum. transmutatio autem est sensi-
bilis. quare etc. Ad secundum dicendum quod ratio
boni concluderet si difficultas quod est ex parte
nostri modi cognoscendi esset equalis in utraque
scientia sed non est ita. imo in metaphysica est
tanta difficultas ex parte nostri modi co-
gnoscedi quod supereminet utrique difficultati
contingenti in scientia de anima. Ad cuius evide-
ntiam est sciendum quod de substantiis separatis
est duplex scientia. una est scientia de ipsis secundum
quod sunt motrices orbium et ista est naturalis
ut patet per philosophum et Comen. 4. phycorum. et
quod ut sic habet operationem per se sensibiles
scilicet motum. ideo ista scientia est difficilior illa. alia
est scientia ipsarum quantum ad suas quidditates
secundum se et suas primas operationes quod sunt intel-
ligere et velle. et ista est scientia divina et illa
est longe difficilior quam ista. primo quod iste sub-
stantie secundum quidditates suas magis sunt
remote a sensibilibus quam intellectus cum sit ipsum

in ordine abstractorum. ut dicitur Comen.
3. huiusmodi. 2. quod sue operationes prime non sunt
sensibiles nec per se nec per accidens quod non
habet attributionem necessariam ad aliquid
sensibile. non enim intelligentie appropriantur
orbibus ut intelligunt sicut nobis intellectus
appropriatur. quare etc. Sed operationes nostre in
tellectus ad minus sunt sensibiles per acci-
dens quod habent attributionem ad fantasmata
necessaria. ut patet 3. huiusmodi. et ista sunt per se sen-
sibilia. ut patet 2. huiusmodi. unde sicut octavius
celi dicitur esse in loco per accidens quod habet
habitudinem necessariam ad aliquid quod est in
loco per se. scilicet ad centrum. ut dicitur Comen.
4. phycorum. sic potest dici de intelligere in
tellectus nostre. quare ista scientia erit diffici-
lior illa. ut dictum fuit prius. Per hoc ad ra-
tiones. Ad primam metaphysicam etc. istam
rationem concedo et non est contra me quod me-
taphysica proprie non est scientia. ut patet 6. ethi-
corum. Non dictum est in pone quod nos intelligi-
mus quod ista scientia est difficillima inter omnes sci-
entias proprie dictas quare etc. Ad aliam
illa scientia que est etc. dico quod verum est. ut sic
et cum dicitur ista est huiusmodi. dico quod verum est quo-
ad illam partem que est de vegetativa et sensiti-
va. sed non quantum ad illam partem que est de anima
intellectiva. quare etc. Ad aliam illa scientia etc.
concedo ut sic. et cum dicitur ista est etc. dico
quod verum est quantum ad vegetativam et sensiti-
vam. et de talibus tractat Comen. 2. h. sed
non quantum ad animam intellectivam. ut patet
per Comen. 3. huiusmodi. quare etc. Ad aliam
illa scientia etc. quidam dicunt quod duplex po-
test esse processus in scientia. unus enim est a prioribus
in esse ad posteriora in esse. alius est a posteri-
oribus ad priora. ut dicitur Comen. in isto p.
hemio. modo dico cum dicitur illa scientia etc. quod
verum est ut sic. et cum dicitur ista est huiusmodi. dicunt
quod verum est quantum ad modum proceden-
di a posterioribus ad priora et sic non est
difficillima. et sic intellexit philosophus. quare etc.

Sed istud non valet quod quantum ad illud mo-
dum procedendi qui non est visitatus in ista sci-
entia. ista scientia non debet iudicari difficil-
lima. sed modus procedendi a prioribus ad po-
steriora est huiusmodi. quare etc. maior de se patet
et minor patet per philosophum in 2. huius in illo ca.
Quia autem ex incertis et per Comen. ibidem
etc. Alii autem dicunt aliter concedendo maiorem
et ad minorem dicunt quod ista scientia potest conside-
rari dupliciter. Uno. quantum ad suum fieri et
acquiri et ut sic est difficillima. Alio modo
quantum ad suum factum esse et ut sic est certissima

et sic intellexit philosophus. Alio? potest dici secundum dicta in prelo cum dicitur illa scientia esse concedo ut sic esse. et cum dicitur ista est habens dico quod verum est quantum ad vegetativam et sensitivam et ut sic non est difficillima. ut dicitur fuit in prelo sed quantum ad animam rationalem non est certissima et maxime certitudine quam ad nos. ut Albertus dicit. Item possit esse certissima certitudinis simpliciter omnibus propter metaphysicam quam resoluuntur in ultimum propter quod et considerat totius nature bonum. ut in philosophia metaphysica apparet habet quod anima intellectiva est absoluta et ut sic intelligit philosophus. ut dicit Albertus. Item. Ad aliam illam scientiam dico quod verum est si cognoscibile semper sit secundum illam dispositionem secundum quam est natura actualiter cognosci ab illo cognoscere. si autem non sit secundum illam dispositionem non oportet. et cum dicitur ista est dico quod anima semper sit prius sibi ipsi realiter quod realiter non est absens a seipsa tamen non est semper prius sibi ipsi secundum illam dispositionem secundum quam est natura actualiter cognosci quod est apta cognosci cum cognoverit aliam. ut patet per 3. habet et talia non semper cognovit esse.

Questio septima.

Consequenter queritur. Utrum sit una communis methodus investigandi quod quod est omnium quorum est quod quod est investigandum. Arguitur primo quod sic. quod de quo minus videtur inesse et inesse et de quo magis. Item minus videtur quod sit una communis methodus omnium accidentium communium quod omnium quod quod est et tamen est. Item maior patet quod est maxima. minor patet quantum ad primam partem. quod illa quam insunt alicui per accidentia sunt multo plura quam illa quam insunt alicui secundum se. ut patet primo philosophorum. quantum ad secundam partem minor patet per 2. thopicorum in qua traditur ars communis ad investigandum accidentia communia. ut patet in fine tertii thopicorum. Item.

Item eorum quorum est una questio videtur esse una methodus terminandi. Item omnium quod quod est est una questio. Item maior apparet quod questiones sunt equales numero his quibusque verum scimus. ut dicitur 2. posteriorum. minor patet per 2. posteriorum. Item. Item omnium eorum quod sunt unius rationis videtur esse una methodus et modus unius cognoscendi. sed omnia quod quod est sunt habens. Item maior apparet per 2. posteriorum et 4. metaphysicorum. minor patet per 7. metaphysicorum. ubi dicitur quod quod est de prius et posterius de substantia et accidentibus sicut ens. Item.

Item sicut est de accidentibus propriis sic est de ipsis quod quod est. sed una est communis methodus investigandi omnia accidentia propria. Item maior apparet quod accidentia propria consequuntur

quod dicitur. minor apparet per 2. primo et 2. posteriorum. Item. Item per 2. Platonez quod dicitur quod methodus investigandi quod quod est est divisio. Item per 2. hypocratem dicitur quod talis methodus est demonstratio. Item vult philosophus d. quod talis methodus est via composita ex divisione et demonstratione. ut dicitur hic Comenius. Item. Oppositum arguit quod quod quod est uniuscuiusque constituitur ex propriis principiis uniuscuiusque. sed non est una methodus investigandi et cognoscendi prima principia uniuscuiusque. Item maior apparet per Comenium. in prelo minor de se est evidens. Item. Item si esset alia methodus aut esset divisio aut demonstratio aut compositio. Item nulla istarum potest esse. Item maior apparet per divisionem sufficientem. nullum enim unum posuit aliam viam. ut patet per Comenium. habet minor de clarat. non enim potest esse divisio nec demonstratio quod in istis committitur petitio principii ut patet per 2. posteriorum. Item. Item nec via composita quod neutraque via sufficit quod nec aggregatum ex illis quod totum nihil aliud est quam sue partes. ut dicitur Comenius. primo philosophorum. Item. Item. Et confirmatur ratio Comenii in philosophia. quod si talis modus investigandi quod quod est sufficeret tunc logica sufficeret in cognitione aliarum scientiarum. non est falsum. Item et animus falsitas non est nota de se. non patet quod logica talis modum investigandi tradit. ut patet per 2. posteriorum. Item. Item. Ad evidentiam questionis est intelligendum quod una est methodus investigandi quod quod est omnium quorum quod quod est est investigandum potest intelligi dupliciter. Uno? sic quod per ipsam haberet canones et regulas investigandi tales quod quod est investigandum. Alio? quod sit alia talis methodus communis investigandi unumquodque quod quod est. et per talis methodum cognosceret omnia principia propria omnium quorum quod quod est est investigandum. Item dico duo ad questionem. primo quod si questio queratur primo modo sic dico quod sic. si vero quod queratur 2. modo dico quod non. Primum probatur sic. quod omnium quorum est una questio communis potest esse et una methodus communis tradens regulam valem talis questionem terminandi. Item omnium eorum quod sunt quod quod est est investigandum est una communis quod circa quod quod est. Item maior apparet per 2. posteriorum. minor etiam patet ibidem. quare Item.

Item istud posset probari fere per omnes rationes adductas in arguendo. Item secundum declaratur quod si esset alia talis communis methodus investigandi unumquodque quod quod est per ipsam cognosceret propria principia uniuscuiusque. tunc aut esset scientia communis aut specialis. sed

nec sic nec sic qre zc. maior apparet per
sufficientem diuisione. minor pz. nō enīz
pōt esse scia cōis qz vel eēt logica vl me
taphysica. sed neutra est qz neutra tradit
cognitionē entii spālium lb. pprijs rōnib⁹
bus sed solū vt cōueniūt in rōnib⁹ uēib⁹
vt pz 4. metaph. z pmo thopicoz. qre
zc. nec talis scia pōt esse spālis. qz q rōne
h faceret vna eadē rōne alia cū in h sint
eiusdem rationis. aut oēs facient. qd non
pōt esse. qz tūc idem iūtilit esset multoti
ens repetitū. aut aliq sic z aliq nō. qd nō
pōt esse vt determinatū est. g relinquitur
q nulla. qre zc. Item si esset aliq tal me
thodus oēs alie scie supfluerent. pns est
falsuz. g z aīs. falsitas pntis patz. pna de
clarat qz scie alie tradēt cognitionem p
moz pncipioz z passionū z sbiectozum
mō si esset talis method⁹ q tradēt cogni
tionē vniuscuiusqz tradēt etiam cognitiō
nem sbiecti z pmax passionū que ex co
gnitione talii pncipioz dependent. qre
zc. Sed circa dicta sunt dubia. pmo qz ē
dictū q via inuestigadi qd qd est ē vna
dubitat q vnitatem est vna. z. ad quā sciaz
pūnet. 3. q sit illa via viz diuīsiō vel de
mōstratio vel ppo. 4. cū sint diuerse vie
inuestigandi qd qd est q scia tradit illas.

Ad pmū dicendū q talis via non est
vna vnitatem vniuoca. sed solū est vna vni
tate analogica. qz cū talis via sit habūis
vntatem z entitatē capiet ex obiecto cir
ca qd versat. vt pz 3. b. mō obiectū cir
ca qd versat. f. qd qd est nō est vniuz vni
tate vniuoca sed analogica. vt pz 7. me
taph. i. pmo ca. Et dicem⁹ pmo de eo
logice zc. Item simile ē de via cogno
scendi qd qd est z de via cognoscendi p
pria accidentia. qz talia sequūt qdditatē
vt dicit Porphyrius. mō via cognoscēdi
accidentia ppria est soluz vna vnitatem ana
logica cū demōstratio prius dicat de de
mōstratione ppri qd qd de demōstratione
qz vt pz pmo posterior. qre zc. Ad se
cūdu dubiū dicendū q ad logicā z meta
physicā. diuīsiō enī est sermo signifi
catius qdditatis z essentie. vt dicit Lō
men. 7. metaph. mō p̄siderare de diuīsi
tionibus est cōe logice z phie pme. vt di
cit Lōmen. in eodē 7. z pz discurrenti p
septimū. inuestigat enī q ptes ingrediant
diuīsiōne qz ptes forme z spci nō mae
vt pz in illo ca. Qm̄ vero diuīsiō inue
stigat insup quō diuīsiō est vniū cūz sua

diuīsiōne. ptes aut z mediū hndi tales
ptes declarat. vt pz in illo ca. Dicamus
aut inquātum qre p̄siderare diuīsiōes
pūnet ad metaphysicā pūnet etiā ad lo
gicā. qz ad illā sciam pūnet tradere co
gnitionem diuīsiōis z qd quid est que
tradit cognitionē istrumētū deueniēdi o
cognito ad ignoti noticiā siue mōi scien
di cū diuīsiō sit vn⁹ mod⁹ sciēdi. sed h
pūnz ad logicā. vt pz p auī. z algazelē. z
p Alz. 7. metaph. z p Lōmen. qre zc.
Sed intelligendū q h p̄siderare diuīsi
tiones sit cōe logico z pho pmo. m̄ h ē
diueris mōis. vt dicit Lōmen. 2. meta.
in ca. Itē aut. qz logicus considerat de
diuīsiōnib⁹ scdm q sunt instrūm qd ou
cūt intellectū ad itelligē rei qdditatē. phs
aut prim⁹ scdm q significant nās rerum
qre zc. Intelligendū est etiam q via inue
stigandi diuīsiōne siue qd quid est tra
dita in logica est duplex. vna qdem ē p
quā inuestigat diuīsiō p modū q ē ora
tio diuīsiōis explicās sbstantiaz diuīsiōis
z ista est valde ppria z tradit in 2. poste
rior. vt dicit Lincoñ. ibidē. alia est via i
uestigadi diuīsiōnem q tradita ē in li. 6.
thopicoz. z hec nō demōstrat diuīsi
tionem scdm q est oīo diuīsiōis expli
cans quid est diuīsiō. sed cōcludit tales
oīones aīal rōnale z mortale est diuīsi
tio hōis. z hec est p̄clusio cōposita ex se
cūdis itentionib⁹ z nō est oīo diuīsiōis
solū explicās qd est hō. sed est p̄clusio p
dicatūa secūde intentōis de hac diuīsi
ōne aīal rōnale mortale. vt dicit Lincoñ
2. posterior. z hec est lōge alia a p̄dicta
vt ipsemet dicit i pncipio secūdi. qre zc.

Ad tertiu dubiū dicendū q talis via
nō est diuīsiō p se nec demōstratio p se
qz in istis sit p̄ntio pncipij. vt pz 2. po
sterior. sed talis via vt dicit Lōmen. h z
phs 2. posterior est via cōposita ex di
uīsiōne z demōstratione nō accipiēdo de
mōstrationē pprie qz talis est soluz acci
dentū imediatōz. vt pz pmo posteriorū
sed accipiēdo demōstrationē p q̄ciqz
rōcinatōe faciēte fidez. vt dī 2. postero
rū. z ista via cōposita est via p̄fecta z di
recta inuestigadi qd qd ē. sed alie idirecte
z ip̄fecte pnt notari. sic via a p̄rio z via
iuctia. vt dicit Lōmc. 4. phycōz.
Ad qrtū dubiū dico q ille diuerse vie i
uestigadi qd qd est nō pūnent ad vnam
sciam sed ad oēs scias. qlibet enim scia
b

considerat ppria pncipia sui sibiecti. et iō
quelibet scia hz sua viā iuestigādī qđ qđ
est ppum. qre zc. Per h ad rōnes. Ad
pma pcedo maiorē. et ad minorē dico q
vez est q est vna method? cōis et non p
pria. Et isto mō etiā dico de medio iue
stigādī qđ qđ est. qre zc. Ad aliā cum
dicit eoz zc. dico q vez ē pmo? dictio i
pōe. s. z. mō nō oz. qre zc. Ad aliā eo
dē mō dī cū dī oīum eoz zc. dico q ve
rū est pmo? sed z. mō non oz. qre zc.
Ad aliā cū dī sic est zc. cōcedo. et cū dī
tur est vna. dico q vez est cōis tradens
regulas cōes iuestigādī ppria acciden
tia nō aut est aliq sic cōis que det cogni
tionē pmoz pncipioz vniuscuiusq; ppū
accidētis. et ita ē de methodo iuestigādī
qđ qđ ē. vt dicitū est in pōe. qre zc. Ad
auctoritates oēs cōcedo q ē vna viā cō
munis pmo? et nō z. mō. Quidā tñ dīcūt
viā ipectā sicut dicentes diuisione et de
mōstrationē. quidā pfecta sic dicētes cō
positōem. Ad alias rōnes i oppositū
Ad pma cū dī qđ quid ē zc. concedo. et
cū dīcīt nō ē vna viā zc. concedo q nō ē
vna viā cōis sic q p eā sciāt vniuscui? q
ppria pncipia qđ qđ est iuestigādī. s. q
nō sit cōis alio mō nō cludit. qre zc.
Ad aliā si eēt zc. pcedo et ad maiorē di
co q nec diuisio nec demonstratio. ut pro
bat rō. s. dico q est ppositio. et cū dī neu
tra zc. dico q nō sequit. et cū dīcīt totūz
zc. dico q Lōmen. itelligit q totūz nihil
aliud ē qz sue ptes simul sumpte maliter
nō aut formaliter. qre zc. Rationē Lō
men. pcedo. qz non ē s me si bñ itelligat
zc.

Questio octaua.

Verū. Utz vna sint pōra singu
larib? aut posteriora. Et arguit
pmo q sint pōra pmo sic. Quia
illud ē pus a q non puerit sibi sctēdi pna
h habet i pdicamētis et in 5. metaphy. s.
ab uli ad pncipale non puerit sibi sctēdi
pna. vt manifestū ē. bñ enī sequit sortes
ē g hō ē. sed non ecōuerso. vt oēs pcedūt
Preterea illud ad qđ alterz se hz p ad
diuisionē est pū illo. vt pz pmo posteriorz
ca. illo. Tertior aut ē scia. s. spēs q ē sin
gularis respectu generis. vt pz pmo phy
coz p Lōmen. se hz p additōez ad gen?
nā oīa est qua spēs abūdat a genē. vt di
Porphiri. Preterea illud qđ ponit i
diffinitōe alicui? est pus illo. hoc pz ex

6. thopicoz. qz diffinitio est ex pōribus
sed ulē ponit in diffinitōe singularis seu
min? ulis vt gen? in diffinitōe spci. sicut
pz 7. metaphy. et z. posteriorz. Prete
rea ppetuū pū est corruptibili. ut pz 8.
phycoz. sed ulē est ppetuū. vt pz pmo
posteriorū. et singulare ē corruptibile. vt
pz ad kensum. Preterea eadem sūt pū
cipia rēndi et cognoscendi. vt capitur z.
metaphy. sed vna sunt pncipia cognoscē
di suoz inferiorz. vt oēs pcedunt. g sunt
pncipia effendi ipsoz. sed pncipiū pus ē
pncipiato. vt est manifestū. qre zc. Op
positū arguit auctoritate Alz. q dicit h
ulē aut nihil ē aut posteri? sed nō est di
cendū q sit nihil. qz oīs scia est de uli. vt
pz ex pmo posteriorz et 7. metaphy. et sic
oīs scia esset de nullo. qđ est absurdū.
Ad euidentia qstionis est itelligēdum q
opio Platonis de ulib? fuit alia ab opi
nione Alz. Opio. n. Platonis dicit fuit
se q vna. s. gen? et spēs indiuiduoꝝ sensi
biliū sūt sepata in re ex aīam a singulari
bus sensibilib? et h? qdditates vles a sin
gularibus sepatis ipse vocauit ideas. ver
bi grā. pūmiorib? ipe ponebat vna quid
ditatē et idea hōis sepata ex intellectu ab
oībus singularib? hōibus et sicut vnam
qdditatē aīam et equi. et sic de ceteris spē
bus qzū indiuidua non hnt ordinē ad iui
cem scōm pū et posteri? Et h? ipe pbat
multis rōnibus et sibi lib? sed ad pns reci
tabūt tres vel qtuor ppt? exercitationez
iuuenū. qz magis hz hec pserutatio locū
sup 7. metaphy. Vna eius rō fuit. qz sic
ē i effendo sic ē i itelligēdo cū itellec?
nū moueat a reb?. tunc aut i itelligēdo
sic est q qdditas spci itelligit pū indiui
dua. et qdditas generis pter spēs. vt pos
sum? itelligē hōiem non itelligēdo sor
tem neq; platōnē. et possum? itelligē aīal
non itelligēdo hōiem neq; aīnū. et sic de
alijs. Preterea si qdditates nō eēt se
parate ab ipis singularib? corruptibilib?
tūc de ipis qdditatib? nō posset eē scia. s.
h? ē incōueniēs. vt notū ē. s. q de qdditati
b? rez nāl ū nō sit scia. pna oīdet. qz de
corruptibilib? nō ē scia imo de ppetuis.
vt etiā pcessit Alz. imo si ppe qdditates
genēz et spcū sūt pūcte singularib?. tūc
sūt corruptibiles sic et ipa singlaria. et sic
de ipsis nō erit scia. qđ ē absurdū. Itē
supponebat Plato q qlibet sibiā que
generat generatur a sibi vniūoco scōm

spēm vel scōm genus z hoc recipiebat p
manifesto. Item supponebat plato q
nulla forma mālīs agit imēdiate nec ge-
nerat. cū h velle *Alz.* in de sensu z sen-
sato. vbi dicit q ignis nō agit iqtū ignis
similit aq iquātū aq. z sic de alijs. Tunc
pcedit vlti? ponat q gener ignis. aut
generabit ab ipo igne pēxite. aut ab ipa
forma z qdditate ignis sepata a sensibili-
bus z particularib? nō ē dicēdum q ab
igne pēxite pīculari z scībili. qz ille aut
ageret imēdiate p suā qīlitate actiua aut
p suā formā sīstātiale. nō p suā qīlitem
actiua. qz tūc ignis generat? nō fieret a sī
bi vniūoco nec scōm spēm nec scōz gen?
cū ipsa qīlitas ignis nō sit nec de spē nec
de genere ignis. nec ē dicēdū q ipe ignis
sensibilis pēxīs generet imēdiate p suāz
formā sīstātiale mālēm. qz h est s scōam
suppōem. qre relinqt q ignis nō genera-
tur imēdiate nisi a qdditate vel forma se-
parata a mā. z ppē generationē idiuīdu-
orū sīstātie generabiliū necesse ē ponere
vltā sepata a singularib? verū ē tū q Lō-
men. aliquātulū alr deducit istā rōnē pū-
us applicādo ad generationē qūdā aīa-
liū z plātariū i quib? nullū appz generās
compositū eiusdē generis nec eiusdē spēi
cū generato. De aut qd existit in potentia
nō existit i actu nisi pēxite i aliq qd eēt
sui generis vel sue spēi i actu. vñ reliquū
tur q generationes taliū aīaliū vel plan-
tarū sūt a formis sepatis. z ē maior rō q
attribuit platoni. z post statū ponit rōez
pūs tactā. Propterea aliq cōfirmat sic. sī-
stātia pfecta q generat p cōmixtionem se-
minū indiget ad sui generationē aliq ge-
neratē p se. ppīnq z imēdiato z vniūoco
s. eiusdē spēi spālissime cū sīstātia q ge-
nerat. hec recipit p manifesta z satis pz i
spiciēdo i ppositis pīculis. requirit enīz
agēs p se qz agēs p accidēs nō agēt nisi
eēt aliqd agēs p se pz? eo. vt pz z? pby-
corū. z regrit agēs ppīquū z imēdiatūz
qz agens remotū nihil pducit nisi mediā-
te agēte ppīnq. vt habet s? pbycorū. Itē
regrit generās vniūocū qz i h differunt
sīstātie pfecte q generāt p cōmixtionē se-
minū ab alijs q sūt ipfecte q generant p
putrefactionē qz sīstātie pfecte idiget ge-
nerante vniūoco z alie nō. vt ē demon-
strat Lōmen. in s? pbycorū. Apparet
igit q ista ppō sīstātia pfecta idiget ad
sui generatōez generatē p se. ppīnq z i

mediato z vniūoco est vera. sed h nō cō-
tingeret nisi eēt qdditas spēi taliū indiuī-
duoz sepata a sensibilib? qz. pbatō. ge-
neret fortēs. tūc generās p se. ppīquū z i
mediatū z vniūocū nō erit ipm semē in
aīali. qz id nō erit eiusdē spēi cū forte ge-
nerato vt cūlibz ē manifestū. nec erit pat-
f. hō pīcularis a q decisū fuit semē quia
ille n pōt eē generās z agēs p se. nā agēs
p se necessario ē sīl cū effectū vel in fieri
solū vel i sferuari. vt pz z? pbycorū. nūc
ille hō pīcularis nō necessario est qn ge-
nerat? for. imo postqz semē receptū est in
matrice cōtigit ipo pē mortuo generati-
onē fieri. q relinqt q generās ppīquū
p se z imēdiatū z vniūocū i generatione
fortis nō est nisi qdditas hoīs sepata ab
oībus singularib? hōib?. Ex his z cōsimi-
libus vñ cūci q vltā sūt sepata a singu-
larib? ex intellectu. z hec qd fuit opinio
platonis vt ei attribuit. dicebat autē ipe
q ille forme sepate sūt eiusdē spēi cum
ipsis formis singulariū. Hāc aut opio-
nem destruit *Alz.* multiplī. Vñ rō ei? ē
illud qd pīcat de aliq eēntialit z i qd
nō est sepātū ab eo scōm eē eē aīam. hec
vñ eē satis manifesta. sed res q dī genus
pīcat eēntialit in qd de suis spēb? vt
aīal de hoīe z eq. z sic de alijs. Similit
res q dī spēs spālissima pīcat eēntialit
de suis idiuīduis. vt hō de for. z platone
z sic de ceteris. qre vñ q h? i res q dicunt
genera z spēs nō sūt sepata scōm esse eē
aīam a singularib? suis. i. ab iferioribus
pētīs sī eis. Itē generās dz eē eiusdē
spēi cū generato scōm platone. s. forma
sepata si eēt nō eēt eiusdē spēi cūz gene-
rato. pbatō qz forma idiuīdui generati
nō sit p se. i. scōm se sīstētens. s. ppositūz
est id qd fuit tali mō. scēns sīstētens. mō cō-
stat q forma sepata a mā nō ē eiusdem
spēi cū toto pposito ex mā z forma. z sic
talis forma sepata nō posset eē pncipiūz
agēs in generatōe sīstātie sensibilis. cui?
oppositū putauit plato. imo illa fuit ma-
ior rō ei? vt saluaret q generatōes aīali-
um z plātaz sūt a sibi simili scōm spēm
vel scōm gen? vt dicit Lōmē. z? metap.
vt visus est pūs. Et hāc rōem tāgit pūs
z? metaphy. Utz aut scōm rei veritatez
forma sīstātialis fiat p se z pmo vel per
aggregatū ad pīs nō ē discutiēdū. suffic
aut h scire q cū generatūz p se sīstētens
sit cōpositū ex mā z forma necesse ē ipm

Liber

propinquū generās si debet esse eiusdes
speciei vel generis cū generato esse pro-
positum ex materia et forma et sic ad gene-
rationem inuicem est quidditas separata. et hec
quidem ratio est valde tria p[ro]p[ri]a ut mani-
festum est cuilibet exercitato in p[ro]p[ri]a. Et
p[ro]p[ri]a confirmari sic. si quidditas seu forma se-
parata est agens in generatione necessario
sequeret[ur] q[uod] sola forma fieret sicut indiui-
duū subsistēs et nō in alio. sed h[ec] ē impos-
sibile. q[uia] o[mn]e q[uod] sic fit ē p[ro]positū ex mā ut
demonstratū ē 7°. metaph. et habet ex p[ar]te
p[ro]p[ri]etate. n[on]a p[ar]te quia cū forma gene-
rās debeat ēē eiusdē sp[eci]ei cū forma gene-
rata ut dicebat. et ip[s]a forma separata ē per
se subsistēs necesse ēē ut forma separata
esset p[er] se subsistēs. nam si ēēt inherens
s[ub]s[tr]ato et p[ro]ficiēs nō ēēt eiusdē sp[eci]ei cū for-
ma p[er] se subsistēs. hoc enim ē ita intelligē
q[uod] forma subsistēs et forma inherēs et d[icitu]r
esse materie sicut eiusdē sp[eci]ei sp[eci]alissime.
Propterea arguit A[r]i. x. meta. versus
finē corruptibile et incorruptibile nō sunt
eiusdē sp[eci]ei immo nec eiusdē generis
p[ro]p[ri]e. sed quidditas seu forma separata
a mā ē incorruptibilis. ut dixit p[ro]p[ri]o et ip[s]m
indiuindū sensibile ē corruptibile ut ma-
nifestū ē. et ip[s]e etiam cōcessit. quare seq-
uitur q[uod] quidditas separata a singularib[us] n[on] est
eiusdē sp[eci]ei cū ip[s]is cū oppositū dixit
plato. Ex oib[us] his rōib[us] et aliis reprobatur
illa op[er]io p[ro]p[ri]a qua posuit v[er]ba rea-
liter separata a suis singularib[us]. et ad illam
rōem dicit A[r]i. incidentalit[er] in isto p[ro]p[ri]o.
Alia v[er]ba aut nihil ē aut posterius. Sicut at
et si aliqd aliud v[er]ba cōe v[er]ba p[ro]dicet. Et
hec quidē p[ro]p[ri]o vera ē p[ro]p[ri]a p[ar]te. s. aial
v[er]ba q[uod] posuit p[ro]p[ri]o separatū realit[er] nihil est
Addit t[ame]n aut posterius. q[uia] si ēēt tale v[er]ba n[on]
ēēt p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]a ip[s]is singularib[us] sicut cau-
sa eor[um] ut dicit A[r]i. q[uia] si ēēt cā singu-
larib[us] tūc s[ub]e ip[s]or[um] nō possent p[er]fecte co-
gnosci sine tali v[er]ba ut dicit A[r]i. sicut est
dispos[iti]o s[ub] alijs causis q[uod] s. cāta nō p[er]fecte
cognoscunt sine cāz cōgnitiōe ut p[ri]m[us]
p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]etate. n[on]a aut falsus ē. imo si ēēt
talia v[er]ba adhuc s[ub]e singularib[us] possēt co-
gnosci sine illis q[uia] tale v[er]ba si ēēt nō esset
p[ri]m[us] singularib[us] s[ed] posterius. et iō dicit A[r]i.
v[er]ba aut nihil ē aut posterius. et q[uod] p[ro]p[ri]a inuit
q[uod] ad p[ri]m[us] nō tractat quocūq[ue] sit de enti-
tate v[er]ba dūmō p[ro]stet q[uod] v[er]ba separatū a
singularib[us] q[uod] posuit p[ro]p[ri]o nō ē p[ro]p[ri]a disti-
niendū q[uod] det diffinitio cōis oib[us] indiui-

duis diffinitio. Et in 2° h[ec] ca. Potētiarius
aut aie dicit q[uod] ridiculū ē in his. s. aialib[us]
et in alijs diffinitioib[us] querē cōe ratiōes
et diffinitioes que nulli sp[eci]aliū aialū con-
ueniat. Et p[ro]p[ri]a h[ec] etiā dicit h[ec] A[r]i. cō-
mēto 8° q[uod] A[r]i. demonstrat p[ro]p[ri]a diffinitio-
nes generis et sp[eci]es nō ēē diffinitioes rez
v[er]ba existētiū ex intellectu separat[ur] a sin-
gularib[us] s[ed] rez p[ro]p[ri]etate. i. quidditas q[uod]
p[ro]p[ri]etate ex[ist]it et intellectu ē q[uod] agit v[er]ba
tem in ip[s]is. et sic ad plenū p[ro]p[ri]a intēio intē
p[ro]p[ri]etate. aial v[er]ba ēē. q[uia] iō h[ec] induxit quia
nōnulli expositoz vident[ur] ab expositio-
ne A[r]i. et A[r]i. aliqualit[er] dūiare. p[ro]p[ri]a
igit[ur] ex his q[uod] g[ra]tia et sp[eci]es singulariū sensi-
biliū nō sunt separata realit[er] a suis singula-
rib[us]. Hoc itē pulchre arguit aliq[ui]d 4°
et h[ec] sic. si quidditas plate aut lapidis ēēt se-
parata ex intellectu a singularib[us] suis seq[ue]r[etur]
q[uod] ēēt forma intelligēs et intellecta. nam
forme separe a mā et a magnitudine sunt
intelligētes et intellecte scdm A[r]i. doctri-
nam in 3° hui[us] et in 2° metaphysice vnde
in tertio hui[us] dicit q[uod] in separe a mate-
ria idē est intelligēs et q[uod] intelligit. cō-
sequēs autē ē absurdū et ridiculū q[uod] quiddi-
tas lapidis sit intelligēs et intellecta. Sicut
ter aut et in alijs reb[us] inaiatis et n[on] cogno-
scibilibus. Et ad illam intentionem dicit
A[r]i. in 3° h[ec] q[uod] si vniuersalia ēēt sep-
ata actu ex aiam a singularib[us] nō indige-
remus intellectu agēte rez ē ad faciēdū
ea itelligibilia et intellecta sicut et alie for-
me abstracte que nō sūt intellectu p[ro]p[ri]o
strū intellectu agēte. et idē dicit sup[er] 2°
metaph. Itē solūde sunt rōes p[ro]p[ri]o-
nis. Ad p[ri]mā q[uod] d[icitu]r. sicut ē in intelligēdo
ēē. possum[us] negare illā q[uia] videm[us] in sen-
su visus q[uod] ē debilioris v[er]ba in cogno-
scēdo q[uod] intellectu q[uod] ip[s]e p[ro]p[ri]a cognoscere
aliqd obiectū p[ro]p[ri]etate in ēē cū altero non
cognoscēdo illud altez ut visus videt al-
bedinem pomi et nō cognoscit ei[us] dulce-
dinē cū ipsa albedo ē p[ro]p[ri]etate nō p[ro]p[ri]a
sequit[ur] q[uod] ipsa albedo sit separata a s[ub]s[tr]ato. Si
milit[ur] aut in intellectu p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]etate q[uod] ip[s]e
intelligat aliqd itelligibile p[ro]p[ri]etate cū alio
et nō intelligat illud aliud. q[uod]uis g[en]t[em] intelle-
ctus accipiat quidditatē generis p[ro]p[ri]a quiddi-
tates p[ro]p[ri]as et foras sp[eci]es nō seq[ue]r[etur] ex h[ec] q[uod]
ipsa quidditas generis sit separata s[ub]s[tr]ato
tū ab ip[s]is quidditatib[us] sp[eci]es. sed b[ea]t[us] o[mn]i[um] q[uod]
aliq[ui]s diuersitatē habeat ab eis vel s[ub]s[tr]ato
ipsam v[er]ba s[ub]s[tr]ato p[ro]p[ri]etate aliq[ui]s. Sicut si intel-

ligat qdditas spci sine singularibus sub
pprijs rōnib⁹ eoz nō sequit^r ex h⁹ q⁹ ipa
qdditas sit separata fm eē sbsistēcie ab ip
sis singularib⁹. s³ bñ sequit^r q⁹ ipsa aliqñ
ter sit diuersa ab ipsis singularibus vel
fm se vel fm aliq⁹ proprietatem z mo
du⁹ ita q⁹ ipa qdditas spci habeat aliqñ
diuersitatē a rōnib⁹ z ppetatib⁹ a qbus
sumūt rōes spcales. Sed de h⁹ plus vide
bit^r in pōne sequētū. Sufficit aut^m ad pntez
rōez q⁹ ex separatiōe qdditatu⁹ a singulari
bus fm intellectū nō sufficient^r arguitur
eaz eē reale. Ad n. ad h⁹ q⁹ intellect⁹ sit
ver⁹ aut falsus regit^r q⁹ ipse intelligat oia
quēcūq⁹ sunt pñcta in eē cū re quā intel
lit^r. z si intellect⁹ h⁹ intel⁹ ligere hoīem nō
ē necessariū q⁹ intelligat crispitudinē ei
pñctam similē aut^m in alijs multis. pote
rit ergo intelligere qdditac⁹ gener⁹ z spci
nō intelligēdo singularia eoz sub pprijs
rōib⁹. z nō sequit^r ex h⁹ q⁹ sint realit^r sepa
te ab eis fm eē ut iam dictū ē. z id rō nō
valet. Ad aliā cū d^r q⁹ tūc de eis nō eff⁹
scia ē. nego pñam. z ad pbatōez cū d^r
q⁹ de corruptibilib⁹ nō ē scia vez ē s³ rō
nib⁹ singularib⁹ ut de h⁹ corruptibili qd
ē sor. uel pl⁹. z sic de alijs. s³ sub rōnib⁹
vniuersalib⁹ z abstractis bñ ē scia de qd
ditatibus corruptibilib⁹. z sic erit de istis
qre rō nō valet. z cū addit^r q⁹ scia ē de i
corruptibilib⁹. dico q⁹ vez ē d^r eternis vl
sub idēitate numerali ut sunt corpa ce
lestia z eoz motores. vel fm idētitatem
specificā ut sūt ista ecētia naturalia ut pz
ex z⁹ de gñatiōe z corruptiōe. mō qddi
tates singulariū scibilib⁹ z corruptibiliū
licet nō sint eterne fm idētitatē numera
lem. qz impossibile ē aliqd corruptibiliū
vñū numero pmanere. tñ ppetuant^r fm
idētitatē specificā p pñuatiōez gñatio
nis z corruptiōis. Ali⁹ pōt^r respōderi et
credo satis cōpotēt cū d^r scia ē de etnis
vez ē sic intelligēdo q⁹ ea de qb⁹ ē scia
nūq⁹ corrupūt^r simul qñtū ad oēs sui ptes
z tñ illd⁹ de q⁹ ē scia sit icorruptibile pe
nit^r z eternū nō ē vez. mō sic ē in pposi
to. qñis. n. qlibet qdditas singularis cor
rupat^r aliqñ tñ qdditas alicui⁹ spci nūq⁹
corripit^r tota quo ad oēs ptes sbsiectinas
imo nō est aliqd tps in q⁹ nō sit aliqd in
diuiduū cuiuslibet spci pñcētis ad pfe
ctionē vniuersi ut docet Rōm. Lincon.
sup pñū posteriōz. z sic intelligit^r vniuer
salia de quib⁹ ē scia eē etna z incorrupti

bilia. Utz aut^m qdditas singularis ex
istēs in m⁹ signata p se corrupat^r aut pu
re p accēs bona ingitio est. z de h⁹ alias
fuit aliqd ordinatū. posset g⁹ dici p distun
ctionē ppet^r iuuenes cū d^r. illud de quo ē
scia ē ppetuū z incorruptibile. dico q⁹ il
lud pōt^r intelligi dupliciter. vno mō qd illd⁹
de q⁹ ē scia nullo mō corrupat^r nec scdm
totū nec fm pte nec simul nec successiue
sic eēt^r falsū et impossibile. alio mō q⁹ nū
q⁹ corrupat^r totū simul q⁹ ad oēs ei⁹ ptes
sbsiectinas. et sic bñ vez ē. sic aut^m se hñt
qdditates spcz et gener⁹ idiuuoz ma
terialiū qre ēē. Item ali⁹ dicūt aliq⁹ et
multū sbsist^r ut mihi videt^r q⁹ illud de q⁹
est scia ē ppetuū z incorruptibile sic ē in
telligēdū nō q⁹ res q⁹ subijcit^r pñctiōi spe
culate sit oīo etna nec similē ipa pñctiōi
speculata. sic. n. de reb⁹ nālib⁹ nō eēt vere
scia. sed sic q⁹ pñctiōe que demonstrat^r z scit^r
eēt ppetue vritatis ita q⁹ quēcūq⁹ ē talis
pñctiō ipa ē vera z intellect⁹ speculas ipaz
ē ver⁹ z semp⁹ h⁹ vera cognitiōz z nō qñ
q⁹ vera z quāq⁹ falsam. z sic indubitat il
lud qd scit^r vl⁹ de q⁹ ē scia ē etnū z ppetu
um. i. q⁹ pñctiōe demōstrata semp⁹ ē vera. z qñ
enfcūq⁹ ipa speculat^r ab intellectu ipa h⁹
verā speculatiōez. z h⁹ etiā tigit^r Lincon.
sup pñū posteriōz. vbi grā quāvis oīs hō
sit corruptibilis z corrupat^r successiue. tñ
hec pñctiō est ppetue vritatis hō ē rñbil^r
z nūq⁹ intellect⁹ intelligēs illā pñctiōez est
falsus. similē aut^m z in alijs pñctiōib⁹ nā
lib⁹ astronomic⁹. z h⁹ sufficit. Ad aliāz
de generatiōe ignis cūz d^r a q⁹ gñat^r hic
ignis diceret^r Ari. z Auer. q⁹ potest ge
nerari ab igne mālī preexistēte. z cū argu
itur s³ h⁹ q⁹ ignis pñctularis vl⁹ mālīs pre
existēs an ageret^r imēdiate ēē. aliq⁹ dicūt
q⁹ ageret^r imēdiate p suā qñtatē actiūz
vñtē tñ fōre sbsalis ignis. z cū d^r q⁹ vñū
qdq⁹ sit a suo fili. fm spēm uel fm gen⁹
dicūt q⁹ vez ē vel ab aliq⁹ alio vñtē ali
cui⁹ qd ē de genere vel de specie ipi⁹ ge
nerati. z sic ē in pposi⁹ o q⁹ ipa qñtas ig
nis pexistēs gñabit ignē z imēdiate non
qdē vñtē ppa s³ vñtē fōre sbsalis pcedē
tis. z h⁹ ē etiā qd d^r ad illā pñctiōez. Nihil
agit ultra suā spēm vez ē vñtē ppa sed
vñtē alteri⁹ bñ. Hec tñ respōno mihi vñ
dubia qz si caliditas pexistētis ignis ge
nerat ipsum ignem vñtē fōre sbsalis illa
vñtē aut ē sba aut accidēs. hec ē sufficiēs
diuīsiō. Si sba tunc habet q⁹ ipa qñtas

agit et generat mediate sba. et tunc ista sba
 est immediata generas. tunc querit que sit ip
 sa sba que caliditas generat igne. Ut sit
 sba abstracta. vel materia vel forma malis. Si
 sba abstracta habet intentum. Si materia habet est ab
 surdum quia materia non est agere neque genera
 re. Si dicat quod sit forma malis tunc concede
 ret quod forma malis sit immediata agens
 et generas. nam id mediate quod aliquid agit est
 immediatum principium actuum ut manifestum
 est. Et forte dicitur habet quod caliditas non agit
 mediante forma sba ignis sed magis est
 forma sba ignis agit mediate calidita
 te. Immediatum ergo generas est caliditas non tamen
 virtute propria et sibi ipsi relictis. sed virtute fore
 sba a qua dirigitur in agendo et hoc placet
 magis. Aliter potest dici quod in tali generatione
 ignis cum generat ignem immediatum generas ratione
 propria dicta que esteductio forme sba in potentia
 materia est ipsa forma sba per se. et cum
 dicitur forma sba non est immediatum principium
 actuum. verum est nisi precesserit actio qualitatis
 active ita quod materia cum fuerit disposita per eam
 tunc. nihil est inconueniens formam sba agere
 re immediate et ex bere formam sba sibi similem in
 specie vel in genere de potentia ad actum
 Diceret ergo finem habet quod ignis appropinquatus
 combustibili non statim educit formam sba
 suam nisi prius per caliditatem ipsam disponat ea
 lesaciendo et rarefaciendo et tunc in ultimo in
 statu alterationis illius cum materia est bene disposita
 forma sba per se existens inducit similem
 formam immediate sine aliquo alio agente. propter
 quoniam. Nec video quod ad hoc sequitur inconue
 niens ad prius. quod si dicitur. dixit quod ignis non
 agit finem quod ignis. verum est nisi precedat vel
 comiter actio qualitatis active. unde si esset
 forma ignis separata a forma activa non age
 ret immediate. in materia ut dicitur Comenius.
 in 7. metaph. Et possumus exponere illud
 dictum Aristotelis. sicut ipsum intelligit Alexan
 der quod ignis non agit finem quod ignis non quod ni
 hil agat per suam formam sba. sed quod non agit
 per suam materiam que est per se et ideo non agit finem
 quod ignis. in primo neque dicitur aque primo. quod non.
 appetit alicui primo appetit cuilibet potius eius
 per se. Hanc autem expositionem reputo pul
 chram et subtilem. non enim video necessitatem
 aliquid quod cum materia est summe disposita ad re
 cipiedum formam sba ignis quod forma ignis
 sba in materia appropinquata non efficit et ge
 neret formam sba ignis sibi similem immedi
 te. sine agente propinquiori. Et aliam mihi
 appareret de alio modo. Ad aliam de ge

neratione aialium et plantarum intelligendum est
 quod Comenius. Ruer. in 7. metaph. 32. et
 in 12. 32. 60. multum insitit in solutione
 huius rationis quia ista fuit maior ratio platonis
 ut dicitur. Est autem summa sententia Comenii. ut mihi
 videtur quod in seminibus aialium perfectorum et pla
 tarum que generantur ex coniunctione seminum sunt
 quedam virtutes active prope quas vocat Aristoteles
 formativas in diversis seminibus diverse
 et distincte. Istas autem virtutes magnifica
 uit Aristoteles. ut dicit Comenius. vocando eas vir
 tes divinas. Et Galienus dubitavit an illa
 virtus esset creator an non. per tanto vero dictum
 tur virtutes ille divine. quia quidam sunt filii
 intellectui in operando. sicut enim intellectus
 in intelligendo non virtutem ad hoc aliquo organo co
 porali in quo sit ipsum intelligere ut dicitur
 3. huius. sic virtus formativa existens in semi
 ne deciso a masculino non operatur per aliquam partem
 corporis decise neque per aliquod membrum defini
 natum ut visus per oculum et auditus per auram vel
 per aliquod aliud determinatum membrum cui con
 cat operatio. et hanc similitudinem tangit bre
 uiter Comenius. 7. metaph. Sunt etiam quedam
 alie habitudines notabiles que habent declarari
 super generatione aialium et alias colle
 gi eas in quonibus de formatione corporis hu
 mani. et sic in generatione aialium perfectorum
 sunt tales virtutes agentes prope et diverse. et
 sic ad generationem aialium per putrefactionem opera
 tur quidam operationes proportionabiles predictis.
 Circa quod considerandum diligenter quod si
 cut habet videri in de generatione aialium 7. 4.
 methanorum aialium quod sit per putrefactionem
 generatur ex quodam corpore humido quod per pu
 trefactionem separatur a corpore quod putreficitur.
 Alius autem corporis humidus una pars est humidior et
 passibilior et in potentia receptiva ad for
 mam aialis generandi et proportionatur semini
 femelle. alia vero pars est calidior et magis ac
 tiva et proportionatur semini masculi et ha
 bet virtutem activam et formativam aialium generandi
 quemadmodum prima habet virtutem formativam aia
 lis quod generatur ex semine nisi quod virtus est ut do
 cet Comenius. in 12. metaph. quod virtus formativa
 existens in semine sit ab humore semine. ab illo
 a quo decidit semine et a sole. id est a corpore celesti
 Etiam ad hoc dicit Comenius. 2. physicorum quod
 hoc generatur huius ex materia et sole. sed virtus que est in
 putrefactione. id est in humido abstracto a putre
 facto sit a sole tamen. id est a corporibus celestibus
 et non ab aliquo filio in specie vel in genere pro
 pinquo. et sicut ad generationem alterius aialium
 perfecti occurrit alia et alia virtus formativa

vñ semē equi nō gñat asinū nec eoz sñr
 ad generatiōem alteri? p putrefactionez
 occurrit alia vñtū puenies a celo ⁊ diffu-
 sa in cōtinentē in q̄ sit generatio. vñ Lō-
 men. in iz? metaph. dicit q̄ calor solis et
 stellaz diffusus in aere generat aīalia ex
 putrefactiōe nata. ⁊ sñr oīa q̄ sñt nō ex
 semine. imaginat̄ q̄ in gñatiōe cuiusli-
 bet aīalis ⁊ plante agēs p̄pinquū ē ipm
 semē vel corp⁹ p̄portionabile semini hñs
 vñtū actiūā p̄pē tal' aīalis vñ plate. ⁊ il-
 lud corpus p̄portionabile licz nō sit eius-
 dem spci spālissime nec eiusdē generi p̄-
 pinquū cū aīali aut planta tñ sic ē gñati-
 uū talis aīalis q̄ nō alteri? ⁊ ei? forma ē
 actu nō q̄ forāliter ē in actu s; in poten-
 tia ut dicit Lōm. 3. metaph. Per h̄ ad ra-
 tionis formā cū dñr nihil educit nisi ab a-
 liquo sui generis vel sue spci videri mibi
 q̄ oportet dicere scdm Lōmē. q̄ vñtū est
 de aliquo eiusdem generis vel spci forā-
 liter ⁊ in actu vel vñtū ⁊ in potētia ac-
 tiūā. ⁊ intelligim⁹ aliquid eē de genere a-
 liūius vñ specie forāliter ul' scdm actū
 cū habet formā generālē vñ specificā cō-
 sillem forme illius. vñtū aut aliqd dicit̄
 tur eē eiusdem generis cū aliq̄ cū h; for-
 mā eius in vñtū p̄pā actiūā ⁊ p se. mō li-
 cet in gñatiōe aīalis aut plante p putre-
 factionē nō appareat aliqd gñans māle
 eiusdem spci vñ generis forāliter. tñ neces-
 se ē ibi eē generās p̄ticulare ul' māle qd
 est eiusdem generis vñtū cū ipso gene-
 rato hñs in se vñtū propiā. ⁊ p̄pē talis
 gñat. Un ⁊ Lōmen. in iz? metaph. dicit
 Omne exbens aliqd de potētia ad actū
 necesse ē ut in eo sit aliq̄ mō illud qd eē
 hñt nō q̄ sit ipsummet fm oēs modos. s;
 formaliter ⁊ fm actū. vñ subdit. Virtū-
 tes q̄ sunt in seminib⁹ q̄ sñt aīata n̄ sñt
 aīe in actu s; in potētia. Sñr vñtūes que
 sunt in corporib⁹ p̄portionabilib⁹ semini-
 bus ut dicit̄ ē. ⁊ sic nō oīa ad gñatiōez ta-
 liū aīaliū eē qdditate illi? spci abstractā
 ⁊ imālem. Q̄ aut ad gñatiōē cuiuslibz
 aīalis ⁊ plante p putrefactionē sit aliqd
 p̄ticulare agens p̄pūm hñs p̄cise vñtū
 actiūā ⁊ generatiūā talis aīalis signū po-
 test eē quia ex diuersis aīalib⁹ p putrefa-
 ctione sñt diuersa aīalia ut dicit Lōmē.
 iz? metaph. Uespe. n. vident fieri ex cor-
 poribus eq̄ mortuoz. ⁊ apes ex corpo-
 ribus vaccaz mortuaz. ⁊ rane ex putre-
 factiōe terre. muscicētes ex vino corrupto

qd nō videt̄ p̄tingere nisi q̄a ex diuersis
 corporib⁹ putrefactis ex hñt diuersa hu-
 mida in quib⁹ sñt diuerse vñtūes gñati-
 diuersitas. n. māe sola nō sufficeret ad tā
 tā spcz diuersitatē. Sic ḡ ut predictū est
 nulla ē necessitas ponēdi tales qdditates
 sepatas imo si eēnt inutiles eēnt ad gñati-
 onē ⁊ diuiduoz ut dicit̄ ē. ⁊ p̄pē h̄ dic-
 Lōmē. in 7. metaph. omēto 31. q̄ nece-
 ē ut oē mixtū cū mā generet a mixto cū
 mā tanq̄ a generāte p̄pinq̄. hñ tñ pcedē
 dū ē q̄ motores corpū celestij sñt gñan-
 tia remota illoz gñabiliū ut dicit Lōm.
 in iz? metaph. s; nō sñt gñabilia p̄pinq̄
 nec qdditas ipsoz indiuiduoz sñt eius-
 dē spci cū ipis ut manifestū ē cuiuslibet in-
 tellgēti ⁊ pbatū ē p̄i. Ad cōfirmatio-
 nē cū dñr sba pfecta ēē. mibi videt̄ q̄ ista
 p̄pō pōt hñe duplicē intellectū. Uno mō
 pōt intelligi ita q̄ oēs p̄ditōes videlicet
 vñuocatio p̄scitas ⁊ p̄pinqtas seu ime-
 diatio sñt vñi? ⁊ eiusdē agētis fm nūe-
 rum ita q̄ aliqd agēs vñi? ⁊ idē numero
 sit agēs p se p̄pinquū ⁊ imēdiatū ⁊ vñi-
 uocū. s. eiusdē spci cū gñato. ⁊ h̄ nō ē vñtū
 nec necessariū. Alio? pōt intelligi sic
 q̄ ille p̄ditōes sñt agentij diuersoz nu-
 mero ita q̄ sit aliqd agēs p se ⁊ aliquod
 aliud agēs imēdiatū ⁊ aliqd agēs eiusdē
 spci cū sba generata ⁊ sic ē vñtū. vñ in ge-
 neratiōe for. inuenit̄ aliqd agēs imēdia-
 tū. s. semē decisū ab aliq̄ pcedēte ⁊ illō
 ē agēs p se. a. p sui naturā aptū agere. ⁊ in-
 uenit̄ aliqd gñans vñuocū cū ipso sorte
 s. hō p̄ticularis a q̄ decisū ē semē. s; illō
 nō ē oīno p se cā generatiōis for. cū ipso
 mortuo postq̄ emisit semē pōt fieri gñati-
 tio for. ⁊ generatio n̄ pōt eē sine p se ge-
 nerāte ut manifestū ē p se ⁊ hñt 2. p̄hy-
 coz. Alii dicūt aliq̄ q̄ h̄ semē non sit
 vñuocū cū for. q̄ generat ita q̄ forāliter
 ⁊ fm actū sit eiusdem spci cū ipso for. tñ
 ē eiusdē spci vñtū ⁊ ista innuocatio suf-
 ficat in generāte imēdiato. Uez ē tñ sine
 dubio q̄ p̄ter illud generās oīa eē vñ p̄su-
 isse agēs p̄ticulare eiusdē spci formalit̄
 a q̄ ipm semē fuerit decisū ut pbat Lō-
 mē. in 8. p̄hycoz 3. Thuc. Uisā ḡ opio-
 ne plōnis ⁊ improbata solutisq̄ roib⁹ cā
 fulcientib⁹ remanet dicē ad qdēz p̄posi-
 tā in q̄ querit̄ Utz vñtū sit p̄i? singulari-
 bus vel posteri? Et ē cōsiderādū ad eni-
 dētū qōnis q̄ vñtū pōt accipi duob⁹ mo-
 dis ut cōit̄ dñr. vno? pōt capi p̄intētiōe

alio mō p re q̄ dōminat v̄lis. sic h̄ nō
mē albū pōt teneri p ipsa albedine qua
formalit̄ aliquid denotat albū vel p re
que denominat alba. Vt̄e quidē p intē
tione dī eē concept⁹ intellectualis q̄ aliq̄
qdditas intelligit ut ē apta nata vel ut ei
nō repugnat eē in multis. z dicūt aliq̄ q̄
vlt̄a illū conceptū oportet eē respect⁹ ad
plura supadditū. Vt̄e p re ē qdditas ap
ta nata vlt̄ cui nō repugnat esse in multis
vt̄ habet⁹. metaph. z q̄a multitudo aut
ē re⁹ dīctū fm̄ formā. aut re⁹ differē
tium fm̄ q̄titate ut dicit̄ Lōmē. 2. ph̄ysi
coz cōmēto 6. ita ē duplex multitudo so
lum ad quā oīs multitudo reducitur. s. ml
tutudo fm̄ formā z spēm. z multitudo fm̄
numez z ē multitudo indiuiduoz eius
dē spēi. Ideo vlt̄e qd̄ ē qdditas ē duplex
s. qdditas repibilis in multis differētib⁹
forma z ista ē gen⁹. z qdditas repibil⁹ in
multis fm̄ q̄titate dīctibus. s. in multis
numero diuēsis. z hec dī spēs spālissima
vt̄z aut̄ sint plura vlt̄a q̄ ista duo bona
p̄scrutatio ē. sed ad p̄s nō dīscutio quia
solū de istis duob⁹ vlt̄b⁹ ad p̄positā qd̄
nem. Tūc dico tria. Primo q̄ vlt̄e p
intentiōe ē posteri⁹ singularib⁹. 2. q̄
vlt̄e p re z qdditate apta nata repiri in
mltis spēbus. s. vlt̄e p re q̄ denominatur
gen⁹ ē prius realit̄ ipsi⁹ spēb⁹ q̄tum ad
suā formā generalē. ut aīal q̄tū ad suam
formā ē pri⁹ realit̄ hōis z asino. z sic de
alijs foris specificis. 3. dico q̄ vlt̄e pro
re que denotat spēs spālissima nō ē pri⁹
ipsi⁹ eēntijs suoz singulariū. ut qdditas
hōis nō ē prius realiter qdditatib⁹ for. z
alioz singulariū suoz. sūt aut̄ z in alijs
Prīmū pbat̄ breuit̄ sic. illud qd̄ ē cre
atū ab aliquibus ē posteri⁹ eisdem ut sic.
causa. n. nā prius ē ipso cāto ut patet in p
dicamentis. sed vlt̄e p intentiōe ē qd̄ cau
satū a reb⁹ singularib⁹. concept⁹. n. intellectu
ales n̄ri cānt̄ a reb⁹ mediātib⁹ fantasima
tib⁹ vlt̄ cogitatiōib⁹ eoz ut patet i 3. h⁹
vlt̄e aut̄ p intentiōe q̄ aliqd̄ denotat vlt̄e
ē concept⁹ intellectualis qdditatis multipli
cis ut oēs dicit̄. z ad illā intentiōez possu
mus dicere dictū Lōmē. in 2. metaph.
cōmēto. 4. vbi dicit q̄ vlt̄a apud Aī. i. i.
fm̄ opī. Aī. sūt collecta ex singularibus
ab intellectu qui cōsiderat z accipit silitu
dinem int̄ ea z facit ea intentiōe vnam
in quo dicto valde notandū ē q̄ Lōmē.
ibi breuiter tangit cās ipsi⁹ vlt̄is. p intēti
one. Lām. n. receptiūā tangit cū dicit ab

intellectu qui accipit cōsiderādo int̄ ea si
militudinē. i. qui cōsiderat ea cōsideratiōe
accepta a p̄tate in q̄ assimilant̄. ille. n.
intellectus q̄ cōsiderat ē intellect⁹ possibi
lis in quo tanq̄m sbo recipiūt ipse con
sideratiōes vniuersales. vñ Aī. in 3. h⁹
de intellectu possibili dicit̄. dico aut̄ intel
lectū quo opinat̄ aīa z intelligit. p h̄ aut̄
q̄ dicit z facit ea intentiōe vñaz tangit
agēs cōpletūū ipsius vlt̄is z ē intellectus
agens qui facit ex potētia intellectis actū
intellecta ut patet in 3. hui⁹. z p h̄ q̄ dicit̄
ex p̄icularibus vlt̄ singularib⁹ tangit agēs
dispositiū qd̄ disponit intellectū ad re
ceptionē concept⁹ vlt̄is ut declarat̄ in 3. h⁹
cū ḡ vniuersalia q̄ sūt intentiōes sint cā
ta a singularib⁹ manifestū ē q̄ sūt eis po
steriora saltem via generatiōis. Utrum
aut̄ sint posteriora via p̄fectionis sicut a
liqui tenēt. s. aliqui ponētes q̄ intellectio
rei mālīs ē qd̄ nobili⁹ simplr̄ z dignius
re materiali ut intellectio auri ē nobili⁹
ens q̄ ipsūm aur⁹. s. de h̄ ē nobilis p̄scru
tatio s. nō ad p̄s. Tūc ostēdet̄ 2. cō
clusio. s. q̄ forma rei q̄ denominat̄ gen⁹
ē realit̄ prius aliq̄ mō ipsi⁹ formis ipaz
speciez z proprijs. ut animalis forma est
prior forma hominis z equi z sic de alijs
quia illa forma est prior forma specierū
mediātē q̄ materia p̄ma recipit ipas for
mas spēz. hāc reputo manifestā q̄a nibil
recipit̄ in mā mediātē aliq̄ qd̄ ē oīo po
steri⁹ ipso. s. mā p̄ma recipit p̄us foras
ḡnāles z mediātib⁹ illis recipit alias for
mas specificas vlt̄q̄ ad indiuiduales. hāc
scribit̄ exp̄sse Lōm. sup̄ p̄mū metaph. in
ca. de erroribus q̄re zc. Preterea illa
forma q̄ ē potentialis respectu forē spēi
ē po: illa forma spēi saltē via ḡnatiōis.
nā potētia ut sic precedit actū ut habet̄ i
9. metaph. s. forā ḡnālis ē potētiālis re
spectu forē spēi ita q̄ ipm̄ gen⁹ ē in potē
tia ad foras spēz q̄re zc. maior patet ut
dictū ē. minor declarat̄ q̄a Aī. in 2. me
taph. in ca. Tūc aut̄ inq̄tū analeticas de
diffinitioē dictū ē dīc q̄ cā q̄re diffinitio
p̄posita ex ḡnē z dīa ē qd̄ vñ ē qz vna
ps ei⁹. s. ipm̄ gen⁹ ē in potētia. z dīa vlt̄i
ma ē act⁹ z ex talib⁹ fit vñ. aut̄ ḡ recipit
ibi gen⁹ p conceptū ḡnālī. aut̄ p ipsa re. nō
ē dicēdū p conceptū q̄a tūc diffinitio non
daret cām vnitatis diffinitiois q̄ ē idem
eēntialit̄ cū diffinito qd̄ diffinit p gen⁹ z
dīam. nā ipsi⁹ concept⁹ generis z dīe non
sūt idē essentialit̄ cū spē diffinita ut notū

e. et sic non assignaretur eam unitatis diffinitionis que est additis specie diffinitione cuius oppositum voluit ibi. Dicitur. g. relinquitur quod ipse intellexit de genere per quod denotat genus quod ipsa est potentialis sicut materia respectu forme. et forma est actus et forma. et ideo diffinitio habet unitatem ab ipsa ultima forma que est actus perfectus et ultimus actus non existens in potentia ad actum alium essentialiter specie diffinitione. Et sic legitur ulterius? necessario quod forma generis est prior forma specie saltem via imperfectionis et generationis. propter hoc dicitur Aristoteles. quod genus non est prior generis species. aut si aliquid est ut materia est sensus in potentia respectu forme. ex potentia autem et actus fit unum quod est. Et quod hec sit intentio Aristoteles. per inspectionem omnium ibidem. Preterea illa forma que presequitur aliquid accens reale tali modo reali quod non presequitur formam hominis nec asini nec alicuius alterius? specie nec simul omnes illas est diuersa realiter ab omnibus istis formis. habet recipio per manifesta. si enim esset eadem cum omnibus istis tunc omnes accens reale quod aliquid modo reali presequitur eam etiam presequeretur eas eodem modo reali secundum formam animalem. unum autem presequitur aliquid accens reale tunc modo reali quod non presequitur formam hominis nec formam asini nec alicuius alterius? specie nec omnes sunt ut sensus presequitur per se primo formam animalem unde animal ut omnes procedunt per naturam animalem inest cuiusque et non inest per aliquid aliud cui prius insit. nec presequitur per se formam hominis ut homo. quia tunc inest per formam hominis cuiusque quod inest quod est absurdum. sicut non presequitur per se primo formam asini per eandem rationem similitudinis non presequitur per se primo omnes formas per alias alias species per eandem rationem quia tunc cuiusque inest sensus hoc est per naturam omnium formarum per partem per species quod est ridiculum. g. videtur quod forma animalis secundum quod animal est diuersa realiter ab omnibus formis propriis suarum species. aut si est prior aut omnino posterior ipsis. non est videndum quod sit posterior ipsis. quia tunc non poneretur prius in diffinitione quod est falsum. etiam quia semper minus perfecta sunt priora prioritate materie ad formam et quasi via generationis ut omnes concedunt. sed constat quod forma generis si est diuersa a forma speciei est minus perfecta quam forma speciei. ut forma animalis secundum quod animal invenitur in omnibus animalibus est minus perfecta quam forma hominis et asini et sic de alijs quare etc. Patet ergo ex omnibus istis quod forma rei que dicitur genus. ut forma animalis est realiter prior formis specie-

rum eius. et hec fuit secunda conclusio. Tunc ostendetur tertia. scilicet quod forma rei que dicitur species specialissima non est realiter prior formis singularium essentialibus. ut forma substantialis hominis non est prior realiter forma substantiali sororis. aut platonis et sic de alijs. quia si forma substantialis speciei specialissime esset prior realiter formis substantialibus individuum tunc ipsa species non esset tota essentia et substantia individuum. sed hoc est falsum secundum Boetium. in divisionibus suis ubi voluit quod species est totum esse. id est tota substantia individuum et hoc quasi omnes concedunt. consequentia patet quia postquam forma substantialis hominis esset prior realiter forma sororis et platonis cum nihil realiter sit secundum se prius se ipso oporteret quod forma hominis ut homo esset alia realiter a formis propriis substantialibus hominum particularium. et sic species non esset tota essentia individuum. Individuum enim non abundat. scilicet spiritum in forma substantiali quemadmodum species non abundat a genere in forma specifica ut dicitur Porphyrius. Preterea si forma substantialis speciei specialissime esset alia a formis propriis substantialibus individuum tunc unum individuum esset in diuersis speciebus specialissimis quod est manifeste inconueniens. et probatur prima quia constat quod homo est species specialissima. si autem forma hominis ut homo existens in sorore et Platone esset alia realiter a forma substantiali propria sororis. et platonis ita quod soror haberet unam formam substantialem propriam sibi et sicut platonem unam aliam propter formam hominis ut homo tunc ille forme proprie et singulares sunt in aliquid modo eundem diuerso a modo eundem presequente formam hominis ut homo et ab illo sumeret unam rationem specie diuersam a ratione hominis ut homo quod est absurdum et ridiculum. Et si ille rationes non sufficiant quare alias. Scio bene quod nonnulli ponunt in individuo formam substantialem individuale realiter diuersam a forma specie et dicunt quod per ipsam individuum est individuum et distinguunt ab alijs indiuiduis sed de hoc nil plus ad presentem questionem. Sed contra secundam conclusionem sunt multe difficultates quas non est bonum silentio preterire. Prima est hec quod si forma generis est prior realiter formis species tunc in suis erit ordo. nam prius et posterior sunt ordine ordinis ut patet ex 2. metaphysice. sed prius est falsum ut videtur velle Aristoteles. 2. metaphysice. capitulo. Nam autem in qua in analectis etc. ubi dicitur expresse quod si forma non est ordo. et subdit quod modo hoc debeat intelligi. Hoc quidem prius habet ante posterius quare ista positio plane dicitur Aristoteles. Preterea si forma generis esset diuersa realiter a

forma spci tuc gen? realiter n? pdicaretur p se de sp? z in eo qd quid e. n? e falsu? n?a patet quia illud cui? for? realit? est diuersa a forma alteri? n? pdicat de illo p se ut manifestu? e. Preterea si sic tuc vnu? ens eet plura entia qd e absurdu?. p batio n?e. quia vnu? z ide? indiuiduu? e ho? z aial. si aut? for? aialis e diuersa a for? hois z eo? tuc ho? z aial snt diuersa entia z sic cu? for. sit ho? z aial sequit? q? vnu? et ide? indiuiduu? erit diuersa entia. Preterea si forma sbalis aialis eet diuersa a for? sbali hois. segtur q? forma sbal? hois nis sit accns quia aduenit enti in actu. s. ton aggregato ex ma? z for? sbali aialis talis aut? forma e accides cui? e sbm? ppositu? ex ma? z forma ut vult Lome. in pn? secudi hui?. sbm. n? forme sbalis no? debet esse ens in actu. s. in pura potetia. Preterea forma sbalis no? vniret immediate p me materie s. mediate alia? forma scdm rone? pma? illius poms qd reputat oino incoueniens z absurdu?. Preterea Lome. dic? in suo tractatu? o? sba orbis q? vnu? sbm? habere nisi vna? forma e possibile z n? plures salt? simul. mo? sic ponedo? vnu? sbm? simul bz diuersas formas sbales. ma? n. for. simul? habet formam homis z for? ma? aialis z formam? corpis. Multe aut? alie rones z multe auctoritates difficiles snt? illa? p?oez. s. ocs iste quib? improbat? p?alital? z gradus formaz. s. nimis es set longu? eas h? ponere. z alias diliget? p? secute fuerut? propt? qd ad pns? dimitto.

Ad primu? dubiu? pot? dici q? in sba q? e for? vltima? z act? vltim? no? e ordo. et sic intellexit Ar. illa. n. non e nisi vna? in vno diffinito. s. no? sequit? q? nullo modo sit ordo int? ptes sbe q? ponut? in diffinitu? one? pposita ex genere z dria. z id? no? v? illa? dubitatio. Item possum? dicere q? i sba? diffinitu? no? e ordo ptiu? p se subsisteti? seorsum? z diuisis? sicut subsistut? dipe? sa? indiuidua? eiusde? spci? vt diuersaz? species. q? talis ordo diuersoz? p se z seorsu? subsisteti? in actu? ipedit? unitate? aggregata? ex talib? ordinatis. vt? no? stat? sit? cu? unitate? specifica? z numerali? ppe? dicta.

It? in sba? rei diffinite? pot? ee? ordo diuersaz? ptiu? qz? vna? e potetialis respectu? alteri? z qz? vna? no? subsistit? seorsuz? z diuisim? ab alia? sic aut? e in proposito. nam? quis? forma? generis? sit realit? diuersa? a forma? spci? in ipsa? e potetialis respectu?

forme spci? intm? q? mediate? ea? ma? pma? recipit? formas? specificas? ut dicit? Lome. z cu? h? ipa? forma? generis? nuq? septa? e s. sbisteti? a foris? spcz. nuq? n. e aliqd? aial? p formam? aialis? qn? habeat? formas? pnam? alicui? spci? z ad illa? intetione? dixit? Ar. z metaph. in ca? palle gato? q? gen? no? e simplr? preter? gener? spcs. aut? siqd? e sic? ma? e. z illud? vez? est? p vtraq? pte? debito? mo? intelligedo? na? ipm? gen? non? e aliqd? sepati? scdm? esse? subsisteti? a speciebus? suis? licet? sit? diuersuz? realiter? qtu? ad sua? formam? a formis? spcz. z quis? sit? realit? et essentialit? diuersuz? a formis? spcz? in? est? sicut? ma? respectu? eaz? e. n. forma? gener? imperfecta? potetialis? respectu? formaruz? spcz? z nuq? pot? pficere? materia? nisi? cu? aliqua? forma? specifica? pfectiori. Sed? aliqui? instat. q? Lome. dicit? in pmo? phy? sicor? q? si? ma? habeat? aliq? foraz? ppiaz? sibi? n? recipet? aliq? alia? formam? sbale? ideo? ille? ocs? eent? accidentia. z generatio? esset? altatio. z in? stat? si? ma? haberet? aliq? for? ma? sibi? pnam? illa? eet? imperfectissima? et potetialis. q? filr? no? obstat? q? forma? generis? sit? multa? imperfecta? z potetialis? respectu? forme? spci? in? existens? sub? illa? forma? nulla? formam? recipet? nisi? accidentalem.

Ad hoc? facile? e? respondere? ut? mibi? videt? vez? est. n. q? si? in? ma? pma? eet? aliqua? for? vel? haberet? aliq? formam? q? eet? de? ei? eentia? z qdditate? tuc? ipsa? ma? no? recipe? ret? aliq? formam? alia? nisi? accidentalem? qa? h? posito? cu? ma? recipiat? formam? p sui? nam? sequit? q? materia? recipet? quacuq? foraz? roe? qua? eet? ens? actu? q? ipa? realit? recipit? foraz? sbale? pncipalit? roe? q? ma? e. si? ipa? ma? fm? q? ma? e? haberet? de? sui? eentia? aliq? formam? tuc? rone? illi? act? z forme? pncipalit? recipet? qcuq? formam? ita? q? for? et act? eet? ei? pncipalit? ro? recipiedi. z cu? ois? for? q? recipit? i? ente? actu? fm? q? ens? actu? et? cui? substat? ens? actu? scdm? q? ens? actu? sit? accntalis? tuc? ois? forma? q? recipet? in? ma? eet? accntalis? sed? no? sic? erit? in? pposita. q? quacuq? forma? gialis? ponatur? in? materia? an? formam? specificam? ipsa? tam? forma? no? e? eentia? nec? de? eentia? mae? prie? z ideo? materia? prima? non? recipe? ret? formam? speciei? ratione? forme? generalis? pmo? z pncipaliter? immo? ratione? sue? essentie? que? est? ens? de? se? pure? potentie? tamen? bene? verum? est? q? forma? gialis? est? tanq? dispositio? z pparatio? materie? pri?

me ad formā inferiorē q̄ mediāte mate-
ria prima recipit alias formas ut dictū fuit
prius. Ad aliam difficultatē cuz dī q̄
tūc gen^o dī. dico q̄ nō sequit̄. r̄ ad pbatū
onē cū dī. illud qd̄ h̄z formaz. dīco q̄
vez ē si ista forma nō ordinet̄ ad formam
sp̄ci recipiendā nec sit ps sbe sp̄ci. s̄ si or-
dinet̄ ad formā sp̄ci recipiendā r̄ sit ps sbe
sp̄ci tūc h̄is illā formā poterit eēntialit̄
predicari de ista specie r̄ sic ē in pposito
nam h̄z forma generis sit diuersa realiter
r̄ fm suā s̄bam a forma ppa sp̄ci tamen
ordinat̄ ad eā r̄ ē ps sbe sp̄ci. q̄re rō non
valet. Sed logici hic litigāt. q̄a ps eēn-
tialis nō predicat̄ de toto predicatiōe di-
cente h̄ ē h̄ r̄ in recto. male enim diceret̄
aīal ē aīa sicut dīc̄ Lōmē. in 7° metaph.
sed gen^o p̄dicat̄ de sp̄ci predicatiōe dicen-
te h̄ est hoc r̄ in recto ut bñ dī h̄ ē aīal
r̄ sic de alijs. Ad istā qōez multiplici-
ter r̄sum ē in qōe de ppositiōe sp̄ci sine
de pluralitate r̄ gradib^o formaz. S̄z ad
p̄ns dico breuiter q̄ ps nō p̄dicat̄ de suo
toto in abstracto. vñ male diceret̄ h̄ ē
animalitas. s̄z ps bene p̄dicat̄ de suo toto
q̄dam p̄cretiōe inq̄tū distincte intelligit̄
suū totū. r̄ sic ē cū gen^o p̄dicat̄ de sua spe-
cie. verbi gratia ut h̄ ē aīal idē ē ac si di-
ceretur h̄ est habens aīalitatē. s̄tr autē
r̄ in alijs nō valet. Hanc solutiōez po-
nit Robert^o in quodā suo tractatu de or-
tu sciēz r̄ ipse fuit magn^o defensor hui^o
opiniōis q̄ forme generales nō sūt eedē
cū formis specialissimis. Item alit̄ po-
test dici q̄ gen^o solū r̄ cū p̄cisione dīe
uel forme specificē nō p̄dicaret̄ predica-
tione dicēte hoc ē hoc de specie sed totū
aggregatū ex forma generali r̄ forma spe-
cifica sub ratiōe tamē cōi sumpta a forma
cōi p̄dicat̄ de specie. r̄ tūc dicēt̄ eē p̄di-
catio generis de specie ut dicēdo h̄ est
animal ibi p̄dicat̄ de homine totū aggre-
gatū ex forma hōis r̄ ex forma aīalis cū
sua materia sub rōne tamen forme cōis.
Unde sicut illi qui tenēt q̄ forma gene-
ris nō est s̄baliter diuersa a forma speci-
ei. dicūt q̄ ipsum nomē generis signifi-
cat totū aggregatū ex forma r̄ materia
sub rōne que sumpta ē ab apparēte cōi
r̄ illud totū p̄dicaret̄ de specie ita q̄ di-
cere h̄ ē aīal idē ē sicut dicere h̄ est h̄
vt sensitiuū. Et sic nos possum^o dicē q̄
nomē generis significat totū aggregatū
ex mā r̄ forma generali r̄ forma vltima

nō quidem sub rōe ppa forme vltime s̄.
specificē nec sub rationib^o p̄p̄is forarū
specificaz. s̄z sub rōne forme cōis vñ ap-
parentis cōis vñ p̄ntis formā ḡnālē. r̄ sic
cū aīal p̄dicat̄ de hōie nō p̄dicat̄ ps
de toto s̄z totū de toto sub rōe tñ s̄pta a
pte r̄ hoc nihil ē incōueniēs. sed si nomē
generis significaret p̄cise p̄positū ex mā
generali r̄ gen^o p̄dicaret̄ de specie i re-
cto tūc sine dubio ps p̄dicaretur de toto
quod ē incōueniens. nūc autē nō ē ita im-
mo nomē generis significat totū p̄posi-
tum ex nā cōi r̄ natura sp̄ali sub rōe tamē
cōi. Ad aliud cū dicāt q̄ vnū ens ē.
possum^o dicere q̄ vnū ens ē multa en-
tia multitudinē opposita sue vnitati ē i-
possibile. ut si ē vnū numero p̄ vnā forāz
indiuidualē q̄ sic sit plura entia nume-
ro p̄ plures formas indiuuales h̄ ē impos-
sibile s̄tr. Et si quidē ē vnū ens specie per
vnā formā specificāz q̄ sit plura entia p̄
plures formas specificas. s̄tr at̄ r̄ in alijs
nūq̄. n. ens vnū aliqua vnitati est plura
pluralitate opposita illi vnitati. Sed nō
est remotū q̄n aliqd̄ ens vnū vno modo
sit mltā alio^o. msi ut q̄ ens vnū i actu sit
multa in potentia. immo h̄ ē bñ possibi-
le ut patet primo phycorū. Luz ḡ indiu-
duū sbe sit vnū numero p̄ vnā formā in-
diuidualē r̄ vltimā p̄ viā ḡnatiōis p̄ce-
do q̄ simul nō pōt esse plura indiuidualia
numero p̄ plures r̄ diuersas formas indi-
uuales r̄ vltimas. sed poertit eē multa
r̄ plura p̄ diuersas formas ḡnāles r̄ cōes
q̄z vnā ordinat̄ ad aliā r̄ recipit in mā
mediāte illa. r̄ sic for. ē aīal p̄ vnā formāz
s̄balem r̄ ē h̄o p̄ aliā r̄ p̄ aliā corp^o. r̄ tñ ē
vnū ens nūero p̄ vnā forāz indiuuales
vltimā r̄ pficiētez. Itē indiuidualēz sbe
p̄posite ut for. ē vnū p̄ se s̄sistēs distinctū
fm eē ab oī alia s̄ba q̄ n̄ ē ps ei^o. r̄ h̄ mō
nō sūt plura entia p̄laliitate opposita illi
vnitati. aīal. n. qd̄ p̄dicat̄ d̄ for. n̄ ē aliqd̄
ens s̄sistēs diuisim ab hōie r̄ ab alijs p̄-
dicat̄ s̄balib^o q̄ dicūt d̄ for. nec eo^o. Et sic
ut sit ad vnū dicē vnū ens nō ē plā entia
nec mltā mltitudinē opposita illi vnitati.
s̄z mltitudinē r̄ p̄laliitate alia n̄ opposita
illi vnitati r̄ h̄ nullū ē incōueniēs. Alii
pōt dici fm illud qd̄ positum fuit in solu-
tione p̄cedētis dubitationis q̄ vnū ens
nō ē plura entia. r̄ cū dī q̄ for. ē h̄o r̄ est
aīal. r̄ illa sunt diuersa p̄ diuersas formas
dico q̄ cū dī for. ē aīal ibi aīal nō p̄dicat

Liber

aliquid diuersum ab hoīe nec a corpe. s; p
dicat totū ppositū ex mā r foris oib; sba
lib; que sunt in for. s; rōe tū accepta ab
vna illaz formaz uel a mō essendi cōte
vnā illaz formaz. s; aīaz sensitūā. vñ r in
z; hui; dictū ē q aīal ē aīal p sensū. Sili
ter cū dicim; for. ē cor; p; ibi predicat io^m
ppositū ex mā r oib; foris sbalib; q sunt
in forte sub rōe tū cōi sūpta a mō cēndi
cōte formā sbalē corporis. r nō pdicant
ibi plura entia de vno ente. s; vnū sub di
uersis rōib; cū g; dī in ppōe cōi q gen;
predicat de sua specie p dicatione dicente
h; ē hoc. dico q h; nō ē sic intelligēdū q
ppositū ex mā r forma generali sine alijs
formis pdicat de sua specie in recto. sed
q ipsum totū ppositū ex mā r foris om
nib; sbalib; spci s; rōe cōi accepta a mō
essendi repta in oib; spcib; predicatur d
ipsa specie. r sic p oīa illa genera nō pdi
cat nū vnū sub diuersis tū rōnib;. quem
admodū etiam dicūt illi qui negāt plura
litatem formaz in vna specie nū q itū
differim; ab ipsis q in vno pposito poni
mus plures foras sbales ordinatas mō
predicto. pū vō ponūt vnā solā formaz
in illo pposito r mōs accūtales diuersos
Quicqd aut; hor; teneri dicat videtur q
semp noīe generis importat totū ppositū
tum ex mā r formis oib; cēntialit; pūcē
tibus ad illam spēm de qua pdicat r il
lud totū predicat de specie in qualib; p
dicatione predicatē gen; de specie. r sic
multa entia nō predicant; d vno. nec vnū
ens erit simplr multa. sentia sed vnū cō
positū ex multis qd nullū reputo incon
ueniens. Et ista solutio multū ē mihi pro
babilis. r forte si bñ intelligeret inuenire
tur necessaria. Sed dices vñ; rei ē
vnū ēē actū r p pūis vna forma sbalis r n
plures. Dico q vñ; rei vnū ē ēē pfectū
simū r oīno actuale r finale. vñ; tū rei
bñ pūit ēē plura ēē quoz vnū ē ēē dimi
nutū r impfectū r ordinatū ad aliū r al
terz est pfectum r pletū ad qd alia ordi
nant. r sic erit in pposito. nā ēē specificū
est ēē pfectū r simpliciter actuale r fina
le. esse vero generale est impfectū r potē
tiale r ordinat; ad ēē specificū sicut potē
tia ad actū quare ēē. Ad aliā difficul
tatem cū dī q forma sbalis hōis esset ac
cidens. nego cūam. r cū probat q adue
niet entī in actū. s; pposito ex mā r forā
generalī. dico q hoc differt aliquid ad

uenire entī in actū s; in actū et ad
uenire entī in actū nō s; in actū s; s;
q i potētia. Forma. n. c. s; bñ est ens actū
s; q ē ens actū r cui pnciplr s; bñ est ens
actū scdm q ens actū bñ est accidētalis
sed si aduenit uel vnit entī in actū nō s; in
q in actū sed s; in potentia nō o; q
sit accidens. Mō dico q quīs ppositū
tum ex mā r forma generali sit ens actū
aliquo mō tū forā spci nō vnit ei rōe q
ens actū. nec ille acc; s; forma generalis
ē principalis rō recipiēdi formā pūā
spci. sed solū ē mediū dispositiū. ipa at
eēntia mae que est in ipso pposito ē prin
cipale s; bñ receptiū illius forme sbalis
spci r s; bñ pūmū r principale r h; suffic
Et ad illam intentiōez dixit Lōm. in z;
hui; ppe pncipiū cōmēto 4. q s; bñ for
me sbalis scdm q ē s; bñ ei; nō ē aliquid
actū nisi per illam formā. r p illā redupli
cationem dedit intelligere q s; bñ vnus
forme sbalis pōt ēē aliquo mō ens actū
p aliquā formā. sed nō erit s; bñ in rōne
forme sbalis principalit; nec habebit illā
formam sbalem s; bñ q s; bñ pūmū r prin
cipale ita q illa forma sit rō principalis
recipiēdi formā sbalez s; magis ex; sua
natura pure potentialis erit s; bñ pūmū
r pncipale ipius forme sbalis cuiuscū;
q; quīs vna illaz sit dispositio r ppara
tio ad recipiēdū aliam ut dictū ē pri;
Ad aliā cū dī q tūc forma sbalis nō vn
ret ēē. dicendū q formā sbalem vniri
immediate materie prime pōt intelligi du
plr. Vno mō p pūatiōez oīs mediū prin
cipalis r dispositiū. r h; ē fallū r impos
sibile. forā aut; sbalis non vnit materie
prime nisi mediātib; dispositiōib; aliq
bus. vñ Ar. in z; hui; dicit q act; vñ;
cuiusq; in potētia existēte dēmiatē dis
posita r in ppa mā ap; ē nat; fieri. r sic
forā sbalis nō vnit immediate mae prime
quīs nulle dispōes pcedāt q remanēt ea
adueniēte. Alio mō pōt intelligi q forā
substantialis immediate vniet materie
prime per pūationem esse r mediū prin
cipalioris ita. s; q non sit aliquid mediū
cui pncipalius vniet forā substantialis q;
māe pme. r qd pncipali; s; bñ dat forme
substantiali q; mā pma r h; ē vez. Mā. n. ē
pncipiū pūmū r pncipale s; bñ forme sbal
r est pūmū r principale perfectibile.
modo quamuis forma substantialis ge
neris sit prior in materia quam for

ma specifica. tamē ipsa forma gñalis nō est pñcipale subiectū forme specificē. im-
mo forma sbalis specifica vnū materie sine aliquo medio pñcipaliori cui pñcipali? iūgat? et qđ pñcipali? substat ei et qđ pñcipali? sit pfectibile p eā. et sic itel-
ligēda ē immediatio vnū forme sbalis a mā qđ si vis p illā immediatōz intelligere pñcipatōez oīs mediū dispositiū h ē ptra
Ar. et Lōm. et dicitur vītatē et naturam rei ut puto pñcipē fm illā doctrinā qđ ponit
dimēsiōez fm suas essētiās manere eas- dem numero sub forma gñati qđ fuerunt
sub forma corrupti et eis mediantib? for- mas sbales vnū materie pñcipē ut docet
Lōm. in suo tractatu de sba orbis rē.
Ad auctoritatē Lōm. cū dicit qđ impos-
sibile ē vnū rē. dico qđ illa auctoritas nō
debet intelligi sicut vba pñmo aspectu so-
nāt qđ in vna mā nō pñt esse diuerse for-
me simul sbales qđ statim h repugnat ei
qđ ipse determinauit in 3. celi et mūdi qđ
forme sbales elemētōz remanēt i mixto
remisse et refracte. et innuit h i pñma phia
et in multis alijs locis. s. qđ sic intelligi qđ
vnū sbm nō pñt simul habere nisi vnā
formā sbalez supposito qđ ipa forma sba-
lis eēt essētia vel de eētia māe. h enim
supposito. s. qđ forma aliqđ eēt eētia ma-
terie fm qđ mā tūc nullā aliā formā sbalē
posset recipere qđ oēs alias formas recipet
per ipsam formā sbalē pñcipalit? qđ ponit
tur ei? eētia fm qđ mā. et sic oēs forme
qđ reciperet eēt accītales. nā oīs forma
cui? subiectū ē ens actu fm qđ ens actu ē
accītalit? ut supponit. sic igit? vnū sbm nō
posset habere nisi vnā formā sbalez si ali-
qua forma eēt ei? essētia. s. simpliciter
et absolute nullū ē incōueniēs vnū sbm
simul habē diuersas formas ordinatas
sic qđ vnā recipiat mediāte alia vel medi-
antibus alijs et qđ quedā sunt dispōes ad
alias. Et qđ illa sit intentio Lōm. in illo
loco patet diligēt inspicī cū? ostēsi-
onem relinquo iudicio fidelis exposito-
ris illi? tractat? et alioz doctoꝝ Lōm.
Aliaz vero rōnū et auctoritatū solutio-
nes regat cui cura fuerit in qōne d plu-
ralitate formarū sbaliū spēz et genez.
Ad rōnes in pñcipio qōnis satis patz ex
dictis. Ad primā cū dicit? illud est pñcipis
rē. posset pcedi qđ illud ē pñcipis vel scōm
rem vel fm rationē et modū. sed nō opor-
tet semp illud ēē pñcipis scōm rem qñtum

ad sbam. et cū dicit? qđ ab vli rē. vñ est et
ideo vñ vel ē pñcipis scōm rem suis infe-
riorib? sicut dictū est d forma generalē
ad formas spēz. vel ē pñ? fm rōnē sicut
est de specie ad essētiās indiuiduoz. ip-
sa enim spēs quātūz ad sbam suā nō est
pñcipis fm se sbis indiuiduoz ut dictū est
pñcipis. tñ bene ē pñcipis fm rōnem qđ cōior ē
ratio spēi qđ rō singularis et pñcipis indi-
uidui. Ad quo autē reali ut a pñcipio
sumat? pñcipis pñceptus indiuiduoz ut
for. h est querere de pñcipio indiuidui. s.
nō hz h locū. sufficit autē ad pñs scīre qđ
spēs est pñcipis fm rōnem indiuiduo et h
sufficit ut ab ipsa ad indiuiduū nō puer-
tatur subsistendi qñā. Sigs autē ista rōe
mot? diceret qđ forma sbalis for. ut ē for.
s. forma indiuidualis ē posterior forma ho-
minis ut homo sicuti forma hōis pñcipis ē
posterior ad formā aīalis. vel tūc opor-
tet eū dicere qđ forma indiuidualis for.
eēt pñcipis et nobilior forma hōis ut hō
sicut etiā forma hōis ē pñcipis qđ forma
aīalis ut aīal et sūt de alijs. h autē videtur
incōueniēs. qđ fm h opor-
teret qđ forma indiuidualis for. eēt etiā pñcipiū alicui?
opationis nobilioris et pñcipis qđ qñ
qđ opatio qđ pñt pñcipis p formā hōis ut
homo. et sic etiā opor-
teret qđ haberet p
suā formā indiuidualē aliqđ vñtē pñ-
cipis qđ sit virtus pñcipis debita
naturalit? hōi ut hō. vñ autē pñcipis d
bita nālīt hōi fm qđ hō ē vñtē cogitatiua
vel intellectiua. et sic opor-
teret for. p suam
formā indiuidualē hñe vñtē pñcipis
simpliciter qđ sit intellect? vel vñ? cogitatiua
qđ ē absurdū et ridiculū. Et quo pz qđ nō
ē aliqđ forma sbalis for. ut for. alia realit? ab
illa forma sbali qua ē hō. Sigs autē tanta
stīce mot? vel cauillare volens diceret qđ
ista forma sbalis indiuidualis for. nō ē for-
ma hōis ut hō s. min? pñcipis tūc ista de-
beret ēē pñcipis via gñatiōis. qđ min? pñ-
cipis pñcipis via gñatiōis ut satis habet i
7. metaph. et sic for. pñcipis generaret? qđ
homo. et sic sequeretur qđ forma pñcipis
indiuidualis indiuidui esset pñcipis
forme generalis qđ forma speciei specialis
fime. et alia multa incōueniētia accide-
rent huic positioni. nam a formis illis in-
diuidualib? for. et platonis posset abstra-
hi vna species specialissima diuersa et
alia a specie hominis ut hō. et necesse ēē
dicē vñ? qđ hō nō ēē spēs specialissima vñ? qđ

Liber

vnū indiuiduū eēt sū duab⁹ spēs⁹ specia-
lissimis eālib⁹ i suppositis vel q forme
sūstāiales indiuiduales for. z platonis in
nullo vno cōueniūt. nisi i illo i q̄ ueniūt
forme qb⁹ ipi sūt hoies q̄ oīa ista sūt ab-
surda z impossibilia. Et si qs fungēt illas
formas. s. formā for. indiuiduale z ei⁹ for-
mā p quā ē hō oīno eē diuersas z eālis
pfectōis. tūc eēt manifestū icōueniēs q̄ i
vna mā sūt eēt diuerse forme sūstāiales
eq̄ pfecte. z vna nō eēt alia nec dispō ad
aliā. qd ē friuolū. Ad aliā rōnē princi-
palē cū arguit illd ad qd aliter ē. vey ē
aliq mō pri⁹ z cū dicit q singulare se bz
p additionē ad ulē suū. vey ē aliq mō s
diuersimode i spē respectu generis. z in
diuiduo respectu spēi specialissime. Itā
spēs addit sup gen⁹ formā q̄ ē de sūstan-
tia spēi diuersa realit⁹ z scdm se a forma
generis. i. a forma a q̄ sumit⁹ cept⁹ gñal⁹
vt pz ex pdeclarat. s. ipm indiuiduū sup
spēm nō addit aliquā formā sūstāialem
realit⁹ z scdm eē diuersa a forma sūstāia-
li spēi. vt sup pbatū est. tū bñ addit aliq
formas accidentales q̄ n sūt de sūstāia in-
diuidui qb⁹ vnū indiuiduū distinguit ab
alio z differt. z h sentit. Alz. in z^o poste-
rioroz. vbi dixit q multe sūt orie i eadem
spē s. nō scdm sūstāia neqz p se. Ad ali-
ud cū dī q̄ illud qd pōit ē. ccedo si sit
ppa diffinitio z ideo nescio negare gen⁹
vey z ppe dictū eē pns spē quātū ad suā
formā a q̄ sumit⁹ cept⁹ gñalis. Ad aliaz
cū dicit ppetuū ē. ccedo. z cū dī q̄ ulē ē
ppetuū. vey ē scdm idēitate specificam
nō idē numero. z de tali ppetuo vey ē n
aūt de alio. Ad aliā cū dī eadē sūt pñ-
cipia ē. dico q̄ ista ppo dī sic itelligi q̄
q sūt pñcipia cognoscēdi saltē cognitiōe
pfecta. vt pz pmo phycor. s. nō ouertit
multa enī sūt pñcipia cognoscēdi q̄ non
sūt pñcipia eēndi rei cognite saltē q̄ ad
eē pñū simplicit⁹. vt mor⁹ z pluralitas en-
tiū sūt pñcipia doctrine i nālib⁹ z nō sūt
pñcipia eēndi. vt Lōmē. tagit i 5° phycor
rū cōmēto 8° quāuis ḡ ulia sint pñcipia
cognoscēdi n̄ segt ex isto absolute q̄ sint
pñcipia eēndi. z sic ista rō lz ad verā co-
gnitiōē tēdat nō tñ sufficiēt demonstrat.
Alit possz dici cū dicit eadē sūt pñcipia
ē. vey ē q̄ sūt pñcipia cognoscēdi cog-
nitiōe pfecta z a pñ. z iō dīc Lincōn. in
z^o posterioroz q̄ verissime diffinitōes sūt
q̄ sūt ex generib⁹ z differētijs. z iō bñ cō-

cedo q̄ ulē pprie pri⁹ ē suo singulari. qz
p ipm diffinit⁹. z sic se bz gen⁹ ad spēm.
quāuis. n. spēs nō sit singulare simplicit⁹
tñ ē singulare i respectu. s. respectu sui ge-
neris. vt dī sup pñmū phycor cōmento
5° qre nō valet. Ad auctoritatez Alz.
cū dīc ulē aut nihil ē aut posteri⁹. vey ē
ulē qd posuit Plato sepatū scdm eē ē
aiam a singularib⁹ suis illud i rez nā nī
hil ē. z si eēt nō eēt pprie pri⁹ singularib⁹
vt dictū fuit. Exponūt et aliq q̄ ulē p ite-
tione q̄ ē cōcept⁹ intelligibilis qd dicitatis
cui nō repugnat eē i plurib⁹ ē posteri⁹
singularib⁹. z h lz sit verū nō tñ credo h
Alz. intēdisse s. primo mō. vt visū ē pri⁹

Questio nona.

Consequēter qrit. Utz ulia sint
priora singularib⁹ vl posteriora
z vī primo q̄ sint priora. primo
sic qz qd est notū singularib⁹ est pri⁹ eis
sed ulia sūt h⁹ i. g. maior pz 5° metaphy.
ca. de pñoz. minor pz ibidē et pri⁹ phy-
cor. Itē illud ē pri⁹ a q̄ nō ouertit sū-
sistendi pñā. s. ab ulib⁹ ad singularia nō
ouertit sūstēdi pñā. ḡ ē. maior pz i p^o
pñcamētis z 5° metaphy. minor pz. qz se-
gt hō est q̄ aīal ē. z nō ecōuerso. ḡ ē
Itē illud qd ē ps diffinitōis ē pri⁹ singu-
larib⁹. s. ulia sūt h⁹ i. g. maior pz. qz diffi-
nitōes sūt rez pñculariū. vt dīc Lōmē.
in pñeio z 4° metaph. z ptes diffinitōis
sunt pñozes toto. vt patet 7° metaphy. g.
minor patet per pñm 6° ethicorum z z^o
posterioroz z 5° metaphy. ḡ ē. Itē illd
est prius singularib⁹ quod pri⁹ pducitur
in esse ipsis. sed vniuersalia sūt huiusmōi
g. maior patet de se. minor patet in 6° de
aīalib⁹. d. q̄ Embrio primo vita plāte vi-
uit. postea vita animalis. postea vita ho-
minis. etiā. patet per Lōmē. in errorib⁹
6° metaby. d. Materia primo recipit for-
mam vniuersalem. postea mediante for-
ma vniuersali recipit alias vsqz ad for-
mas indiuiduales. Oppositū patet p
pñm in littera. Ad euidentia questio-
nis est sciendū sicut dicit cōiter z bene.
Qz vniuersale pōt capi dupliciter. Uno
modo pro intentione. Alio modo pro re
Si primo mō z hoc dupliciter. aut p intē-
tione prima que est prima rei cognitio
absolute rem intelligendo. aut pro secun-
da intentione q̄ est scda z q̄ ē rei cōgnitio

accidentalis ut rō q̄ intelligit aliqd eē i plu
rib⁹. z h̄ est ulē illud. ut dicitur Po rphiri⁹
dimidēs i gnos ulia. Tunc dico ad q̄stio
nē q̄ si ulē capiat p̄ intentōe siue p̄na siue
secūda semp est posterius suis singula
rib⁹. pbat q̄ illud qd̄ est cātū a singulari
bus est poster⁹ ip̄sis. sed ulē p̄ intentōe ē
h̄. i. ḡ. zc. maior p̄ p̄mo posterioz. minor
etiā p̄ p̄ Commen. i. z. metaphy. d. ulia
apud A. z. sūt collecta ex singularib⁹ ab
intellectu q̄ accipit iter ea similitudine z
facit eā intentōem vna. z h̄ est qd̄ dicit de
genere. The⁹ dicit. Ben⁹ est cōcept⁹ qui
dā siue hypostasis ex tenui similitudine sin
gulariū collect⁹. ḡ. zc. Itē illud qd̄ ē ac
cidens singularib⁹ est poster⁹ eis. s. ulē
p̄ intentōe est h̄. i. ḡ. zc. maior p̄ z. meta.
minor p̄ z. reb⁹ singularib⁹ accidit q̄ i
telligant intellectū p̄mo vel z. ḡ. zc. Si ve
ro capiat ulē z. mō. i. p̄ re. h̄ pōt esse tri
pliciter. p̄mo mō scōz se z absolute. z. mō
ut stat s̄b intentōe. z. mō ut stat s̄b p̄p̄ieta
te a qua rō ulis sumit. si capiat p̄mo mō
dico q̄ nec ē prius nec poster⁹. pbat q̄n
aliq̄ duo sūt idē vni nō est p̄ alio. sed
ulē p̄ re absolute circūscribēdo oēm mo
dū z oēm intentōem est h̄. i. ḡ. zc. maior p̄
de se. minor etiā p̄. alit̄ enī nō p̄dicaret
cōnialiter z i quid de singularib⁹. ḡ. zc.
Si vero z. modo accipiat. s. p̄ re ut stat
actualiter s̄b intentōe sic dico q̄ est poste
rius. q̄ cātū poster⁹ est sua cā. s. ulē isto
mō est cātū a singularib⁹. ḡ. zc. maior p̄
ex dictis. minor p̄ q̄ ulē isto. nihil aliō
est q̄ cōcept⁹ vel collectio formalit̄ acci
piēdo. talis aut̄ collectio est cātū a singu
larib⁹. ḡ. zc. Si vero capiat. p̄ re. ut stat s̄b
p̄p̄ietate a q̄ sumit rātō ulis z singlar. z
isto. dico q̄ ulē est p̄us singularibus. q̄
illud est p̄us a q̄ nō cōvertit̄ eēndi p̄na.
p̄ aut̄ h̄ in postp̄dicamētis z s. metaph.
sed ulē est h̄. i. ḡ. zc. q̄ bñ sequit̄ h̄o est. ḡ.
aīal est. s. nō eōuēso. Sed vlt̄r⁹ ē scie
dū q̄ duplex est p̄us. qd̄ā est p̄us via
ip̄fectōis potēt̄ie z m̄ae. z isto. ulē ē p̄
us cū h̄eat modū i determinatū respectū
singulariū. quoddā aut̄ est p̄us via p̄fectū
onis z forme. z sic singulare est prius. q̄
h̄z modū determinatū sicut forma. ḡ. zc.
Est etiā nōndū q̄ ulē scōm q̄ dicit rem
itentionē siue aggregatū ex vtroq̄. tunc
dicit nō vniūce de istis s. analogice. sic
idē non dicit de mā z forma. ḡ. zc. Et
iō ad rōnes. Et primo ad p̄mā cū d̄r illō

qd̄ est nōi i⁹ zc. cōcedo via ip̄fectōis siue
via genera oīs. s. nō oīz via p̄fectōis. z sic
est de uli. vi dictū ē in pōne. Ad aliāz
cū d̄r illud a q̄ zc. cōcedo via ip̄fectionis
sed via p̄fectōis nō oīz. Ad aliā illud
qd̄ ē p̄. zc. s̄l̄r dicit q̄ vez ē via ip̄fectō
nis. ut sup. q̄re zc. Ad aliā cū dicit illō
qd̄ p̄i pduc. ut in eē zc. dico q̄ vez est ut
sic. z cū dicebat ulē est h̄. i. dico q̄ si capi
atur p̄ re absolute. sic q̄ nō sit grad⁹ for
marū vni non p̄i pducit q̄ reliquū cū
dicat oīno eandem eēntiā. ut est dictū in
pōe. si aut̄ ulē accipiat. p̄ re ut stat s̄b p̄p̄e
tate a q̄ sumit rō ulis. sic dico q̄ prius p
ducit in eē. z ut sic dico q̄ est prius. ut d̄r
cū est in pōe. z sic intelligit p̄hs cū d̄r q̄
embrio p̄mo vivit zc. embrio p̄i h̄z opa
tionē vegetatiuā q̄ sensitivā z sensitivāz
q̄ intellectivā. qd̄ p̄z q̄ q̄ro aliq̄ opatio ē
ip̄fectior tāto forma pauciores dispōes
requirit in mā ad hoc q̄ sit p̄cipiū illi
us opatōis. sed vegetatiuū ē ip̄fect⁹ sen
sitivū z sensitivū intellectio ḡ. sic etiā intel
ligit Comen. in errorib⁹ metaphysice cū
dicit q̄ mā p̄mo recipit formā ulēm zc.
q̄ mā p̄mo recipit formā ulēz. i. formā
s̄b illo eē s̄b q̄ est p̄cipiū opatōis a q̄
sumit rō ulis. deinde recipit formā min⁹
ulēm usq̄ ad formas i diuinales. Et ad
auctoritatē p̄bi i oppositū dico q̄ intelli
git de uli p̄ intentōe vel p̄ re ut stat s̄b in
tentōe z non de alio. q̄re zc.

Questio decima.

Consequenter q̄rit. Utz accidēs
p̄ferat ad cognoscēdū s̄bstantiam
Et arguit q̄ nō. q̄z nihil agit vl
tra suā spēm. nec recipit p̄ manifesta z at
tribuit Platonī. s. cogni. accidētis ē eē
spēm cognitōis s̄bstantie sic z accidēs est
ex spēm s̄bstantie. Intelligē enī diuersit̄
cat scōm diuersitatē n̄ae rei intellecte. ut
dicit Lōmē. in 3. h̄. Preterea illō qd̄
ē p̄cipiū notificādi accidēs nō notifi
cat p̄ ipm accidēs. q̄ sic esset notificatio
circularis. s. s̄bstantia ē p̄cipiū cognoscē
di accidēs. ut dicit Lōmē. z A. z. in l̄ra
dicit. n. q̄ oīs demonstratōis p̄cipiū est
qd̄ qd̄ est. qd̄ quid est aut̄ p̄mo est s̄bstan
tie. ut p̄z 6. metaphy. Preterea cū ali
q̄ cognoscūt a diuers̄ virtutib⁹ vniūz non
confert ad cognitionē alterius per se. si
cut videmus q̄ sonus qui cognoscitur
ab auditu non cognoscitur ad cognitio
nem coloris nec econuerso. similiter

autem et in alijs. modo substantia et accidens cognoscuntur a diuersis virtutibus. accidens enim cognoscitur a sensu substantia autem ab intellectu. ut capit 3. huius. quare dicitur. Preterea eadem sunt principia eundem et cognoscendi 2. metaphysice. sed accidens non est principium eundem substantie imo magis e conuerso. ut patet in 7. et in 12. metaphysice. Preterea si accidens profertur ad cognitionem substantie tunc accidens prius cognosceretur quam substantia. nihil enim inducit in cognitionem alterius nisi sit prius notum. ut satis patet in primo posteriorum sed hoc est inconueniens et ideo philosophus 7. metaphysice. ubi vult quod substantia est prior accidente noticia tempore et diffinitione. quare dicitur. Oppositum arguitur auctoritate Aristotelis. qui dicit quod accidentia magnam partem profertur ad cognoscendum quod quid est. et idem voluit Comenius. Auerroes. et omnes alij expostores Aristotelis. De ista questione non est magna difficultas quantum ad questionem in se. sed quantum ad modum quem accidens confertur ad cognitionem substantie bene est dubitatio et diuersitas inter doctores. Ad intelligendum autem questionem est considerandum quod duplicia sunt accidentia. ut contra dicitur. quidam sunt accidentia propria et essentialia et quidam communia et illa vocat Themisti? remota et extranea. Accidens quidem proprium est quod precise et determinate consequitur aliquam speciem ita quod non aliam. ut risibilitas nam humanam et hinnibile nam equi. et sic de alijs. Locum autem accidens est quod inuenitur in diuersis generibus et speciebus. ut albedo et nigredo et linea et numerus et similia. Modus de accidentibus communibus dicitur quod non profertur magnam partem ad cognitionem alicuius determinate speciei substantie. cuius ratio est. quia illud quod de se est determinatum et indifferens ad diuersas species substantie non profertur magnam partem ad cognitionem vni? istarum. hec est manifesta de se. sed accidens commune est hoc. quare dicitur. et hoc etiam dixit Themisti? in commento super illam partem sic. Remota quidem accidentia et que valde extraneam nihil nobis pderunt ad inuentionem diffinitionum. sicut si quis volens diffinire deum accipiat per genere quod are deorum sunt homines et tripla et simulachra et similia. valde enim remota sunt ab eo deorum. Secundo dicendum quod accidens proprium substantie confertur ad cognitionem ipsius substantie cuius est accidens et hoc contra probatur sic. Effectus proprius vel communis proprius confertur ad cognitionem sue cause. hec est manifesta per se. et proprium causam habet habitudinem per se et propria ad suam causam

modo tale accidens proprium est causa proprie substantie cuius est vel sicut causa agentis vel sicut causa subiective et malis in qua vel in utroque modo hoc est etiam manifestum et concessum ab omnibus. quare dicitur. Per hanc tamen rationem conuincitur quod accidens proprium profertur ad cognitionem respectu substantie. scilicet in quantum est causa. sed non habet ex hoc quod profertur ad cognitionem substantie absolutam. et ideo hoc videbitur in dando modum conferendi. Preterea aliqui sic probant illud quod ponitur in diffinitione loco dicitur et proprie alicui? et per ipsum circumscribitur differentia propria confertur ad cognitionem nem illius. hec est euidentis. sed accidentia propria per se et essentialia. id est essentialia immediate consequentia ponuntur et accipiuntur loco dicitur et proprie et per ea circumscribuntur proprie dicitur. ut voluit Aristoteles 7. metaphysice. et inuenerunt in 8. et Comenius. sicut. Et ideo contra dicunt logici quod descriptio est ex genere et dicitur vel alio quo sibi proportionabili. Preterea propria principia doctrine de substantijs naturalibus profertur ad cognitionem substantiarum naturalium. hec est manifesta. sed quedam accidentia propria sunt principia doctrine de rebus naturalibus et de substantijs naturalibus. Modus enim et pluralitas entium sunt principia doctrine in scientia naturali in qua considerantur substantie naturales proprie et simplices. ut voluit Comenius. in primo phycorum commento 8. et Aristoteles inuenerunt ibidem. Unum et natura quod est substantia reze naturalium diffinitur per modum et getem. ut patet 2. phycorum. modus enim et pluralitas entium sunt quedam accidentia et manifestum est. quare dicitur. Sed nondum scilicet Comenius. quod accidens non profertur ad cognitionem substantie proprie nisi fuerit accidens per se et immediatum et essentialia. id est de proprie et quasi immediata propria essentialia et nisi fuerit accidens quod manifestum sit existere in re. et propter hoc dixit Aristoteles. Cum enim habuerimus tractare secundum fantasias et secundum euidentiam et appareniam manifestam de accidentibus aut omnibus aut pluribus. Hanc videmus est modus secundum quem accidens inuenerunt et profertur ad cognitionem substantie. Quidam autem volentes modum ostendere supponunt duo. Primum quod intellectus noster possibilis nihil intelligit nisi ad eius intellectionem moueat a fantasinate alio vel ab intentione imaginatiua. Unum Aristoteles. dicit quod intelligere vel est fantasia vel non est sine fantasia. et in 3. huius dicit quod intelligentem quicquid necesse est si mul fantasina alioque speculari et alia talia multa ad eadem finem. 2. ipsi supponunt

q̄ fantastica v̄tus alicui⁹ dū actu mouet intellectus uel immutat nō fantasmat nisi accētia r nō s̄bas ut ipsi affirmāt. fantasie. n. act⁹ ē mot⁹ fact⁹ a sensu s̄m actū ut patet in 2. hui⁹. sensus aut nō cognoscit nisi accētia ut dicūt. r h̄ videt̄ intendere Lōmē. 2. hui⁹. ca. Dicēdū aut s̄m vñū quēq̄ sensum de sensibilibus. vbi primo arguit q̄ Arl. nō intēdit q̄ sensus p̄mo p̄phēdat q̄ dīdītes rez. h̄. n. ē alteri⁹ potentie que dī intellect⁹. Tūc dicūt q̄ motus q̄ accēis p̄fert ad cognitiōez s̄be ē q̄ accēis p̄puz alicui⁹ s̄be fantasmat r ab ei⁹ fantasmate mouet intellect⁹ ad intellectū onē s̄be cui⁹ ē accēis. Uñ sic pōt idem argui. illud p̄fert ad cognitiōez alicui⁹ s̄be a cui⁹ fantasmate mouet r ducit intellect⁹ ad cognitiōē ipsi⁹ s̄be. hec ē euīdens ex dictis. s̄z a fantasmate accēis deducit̄ intellectus ad s̄be intellectiōē v̄l cognitiōnem qd etiā patet ex dictis. 3. n. ap̄m intellectū si dī intelligere s̄bam moueri ab aliquo fantasmate ut supponebāt r nō mouet̄ a fantasmate ipsi⁹ s̄be. ga fantasia n̄ p̄cipit s̄bz ut dictū ē. ḡ relinquit̄ q̄ a fantasmate ipsi⁹ accēis q̄re zē. r h̄ videt̄ p̄ aspectu scire s̄a Arl. Lū. n. habuerim⁹ s̄m fantasia zē. Sed salua reuerētia sic dicētiū videt̄ mihi q̄ h̄ ē defect⁹ p̄ in h̄ qd supponūt q̄ v̄t q̄ imēdiate mīstrat̄ intellectui sit illa fantasia q̄ n̄ cognoscit nisi accētia sensibilia. h̄. n. nō videt̄ rōnabile. ga v̄tus p̄fectissima aīe sensitiue debz esse ista q̄ imēdiate mīstrat̄ intellectui hec ē manifesta. s̄z v̄tus cogitativa que cognoscit intēdīōez indiuiduales oīuz. r. p̄. dicamētoz. ut docet Lōmē. in 2. hui⁹. ē p̄fectior q̄ ista v̄tus aīe sensitiue q̄ solū cognoscit accētia sensibilia ut manifestū est de se. Uñ r Lōmē. in 3. hui⁹. dicit de ip̄a v̄tute cogitativa q̄ ip̄a ē qdā rō. s̄. rei p̄ticulari ga rōcinat̄ de intēdīōib⁹ p̄ticularibus sicut intellect⁹ abstract⁹ ab v̄lib⁹ ergo v̄t cogitativa que cognoscit s̄bas indiuiduales debet ēē illa a cui⁹ formis magis imēdiate imutat̄ intellect⁹. r sic illa positio supponit falsuz cū dicit q̄ intellectus nō imutat̄ ad actū intelligēdi nisi a fantasmatib⁹ accētiū sensibiliū. Et aut dicit Lōmē. sensus nō cognoscit qd dīdītes rez vez ē v̄les nec sub rōib⁹ v̄tibus. s̄z p̄ h̄ nō habet q̄ nulla v̄tus aīe sensitiue cognoscat s̄bam indiuiduales imo hoc ēēt d̄ Lōmē. ibidē. de h̄ aut plenū in

quirendū ē in 3. Itē querat̄ ab illis q̄ ponūt istū modū v̄t cognitiō fantastica accētis causet̄ imēdiate cognitiōē intellectū ipsi⁹ accētis aut nō. Et si sic quoq̄ causabit̄ imēdiate cognitiōē intellectū nam s̄be. h̄. n. est impossibile r irrōnabile q̄ vna r eadē cognitiō sensitiua vel vna r eadē intētiō imaginatiua causet̄ intellectiōē s̄be r intellectiōē accētis imēdiate. Si vero diceret̄ q̄ fantasia accētis nō mouet intellectū ad cognitiōē intellectū nam accētiū ipsi⁹. querat̄ a quo imēdiate mouebit̄ ad eā cū ad oīem intellectiōnem debeat moueri seu imutari ab aliq̄ ut dicūt r nō inuenit̄ q̄ rōnabilē dicat̄ moueri ab aliquo fantasmate. Et iō illū modū p̄ferēdi nec intelligo nec credo q̄ h̄i posset saluari sequēdo dicta Lōmē. Est aut̄ ali⁹ mod⁹ satis famosus q̄ tamē fere idē est cū p̄dicto. dicūt. n. q̄ cū due v̄tutes cognoscitiue sūt adinūicē ordinatē sicut superior r inferior. i. sicut mīstrat̄ et illa cui ministrat̄. p̄tingit q̄ v̄tute inferiori facta in actu suo respectu sui obiecti r cognoscente suū obiectū v̄tus superior sit statim in actu suo respectu sui obiecti r cognoscit suū obiectū qd tñ v̄t inferior nō cognoscit. v̄bi gratia in bauto a nimali omis p̄ suā v̄tutē visuā cognoscit̄ colores lupi r figurā aut motū aut sonū p̄ auditū statim p̄ supiozem v̄tutē. s̄. p̄ cogitativā suā iudicat r cognoscit̄ inimicitia ipsius lupi quā tamē inimicitiam v̄t visuā nō cognoscit. r agn⁹ vidēs colorem matris aut sonū ei⁹ audies statim cognoscit̄ amicitia v̄l adiutorii ipsi⁹ mris r tñ visus nō cognoscit ipsam amicitia sicut palā ē in hoīe. Expimur. n. in vobis q̄ cū viderimus colorem alicui⁹ aut motū eius debilem aut audierim⁹ sonū iudicam⁹ ipsum esse sanū v̄l egrū v̄l amicū v̄l inimicū v̄l iracundū vel māsuetū r sic d̄ alijs intentionib⁹ nō sensatis q̄s v̄tus cogitativa elicit ex formis sensatis r eas dīstīnguit a formis sensibilibus cōib⁹ r p̄pīs ut Lōmē. tāgit̄ i 3. h̄. stat aut̄ q̄ intellect⁹ r v̄tus fantastica sūt v̄tutes cognoscitiue s̄l̄r se habentes qdāmō adinūicē ut sensus r cogitativa. i. sicut mīstrat̄ r subseruiens r ista cui subseruit r ministrat. Uñ Themistius in 2. hui⁹. dicit q̄ oēs alie potentie sūt in mīsteriū intellect⁹ r inde ē q̄ cū v̄tus fantastica vel cogitativa ē in actu respectu sui obiecti. s̄. cogitatio accēti

dens propus alicui? sbe statim intellect? fit in actu suo respectu sui obiecti. s. respec-
tu sbe ipsam intelligendo quous ipsa vis
cogitativa nō pprehēdat ipsam sba? cui?
ē illud accūs. et iste ē vn? mod? satis anti-
quus et cōis. Sed adhuc licet ille mo-
dus sit satis apparēs tamē oīno nō vide-
tur sufficiens. pmo quia supponit vnum
fallum sicut pcedēs. s. q? vltus q? imediate
ministrat intellectui nullo mō cognoscit
ipsam sbam. quēadmodū vltus vltua nō
cognoscit amicitiam aut alias intētiōes
nō sensatas. h? aut fallum ē et incōueniēs
ut dictū ē. Sic pilla dicta nō ostendit
aliqua causalitas quā habeat accūs sup
cognitiōē sbe nec modus calitatis s? so-
lus ostendit quedā pcomutātia cognitiō-
num illaz. s. cognitiōis sbe et cognitiōis
accūtis qre nō videt sufficere. Et ideo ad
pns pono aliū modū quē magis intelli-
go. et mihi videt aliqntulū sufficiētiōz.
Ad cui? euidentiam pmitto p? q? sic mā
pma entū nālū est ens in pura potentia
ad oēs act? individuales sbales et accūta-
les nullū hñs actū in sua eēntia. ut patz ex
pmo phycōz et 2? metaph. Mā. n. pma
nō ē qd. i. sba in actu nec qle nec qntū nec
aliquid alioz pdicamētoz quib? dīsum
est ens sed potētia ad oīa. Et Lō. Ar. in
2? metaph. sic dicit. Intellect? aīe nostre
quo oīa itelligit et opinat ē ens in potē-
tia receptiua ad oēs spēs intelligibiles
vltēs et abstractas tam sbaz q? accūtū et
nullū habet actū de se nec p se. et h? plane
docuit Ar. in 3? huius vbi dicit. Quare
ipsi? naturā neq? vnā. sed tū hāc q? possi-
bilis vocatus ē. et subdit. itaq? aīe intelle-
ctus. dico aut intellectū q? opinat aīa et i-
telligit nihil est actu eoz q? sunt ante itel-
ligere. Et tūc accipio vltē? q? sicut mā
pma qdā ordine recipit formas idiuidu-
ales. pmo. n. disponit et pparat foris acci-
dētālib? ad h? ut recipiat foras sbales. ut
si mā aliq? debet recipere formas sbalem
ignis necesse ē ut sit pri? disposita calidi-
tate et siccitate et sic de alijs. Un Ar. dīc
in 2? hui? q? vnusq? act? in potētia ex-
istente et ppa mā ap? nat? ē fieri. et Lō-
mē. in 2? phycōz dicit. q? generatio ē ter-
min? alteratiōis p quaz mā disponit ad
foram sbalē. Sic rōnabile videt in actio-
ne nostri intellect? possibilis q? ad recipi-
endū spēs intelligibiles ppas sbaz pri?
disponat p spēs intelligibiles ipsoz acci-

dentū cogitatoz. et sic ipsa accūtā ppa
et eēntialia cogitata et fantasticata impa-
mentia intellectui suas spēs intelligibiles
pntē et coopante intellectū agente ut cōit
dicat disponit et preparat intellectū ipm
ad recipiendū spēs intelligibiles sbaz q
bus ipse sbe intelligunt. intellectū. n. sic
disposito tūc aīa cogitativa vna cū intel-
lectu agere faciūt spēm intelligibile sbe
et sic intelligit sba. Hic ē vnus mod? fm
quē accūs psum pfert ad cognitiōēz sbe
cui? ē accūs sicut agēs dispositiūz pferat
ad actū ad quē disponit ipsūz sbm rece-
ptiūz. et hūc modū videt insinuare Lō-
men. cōmēto. ix. hui? pmi. s. illā pīculam
cū dixit. Mō. n. preparat nobis cognitio
p cognitiōē accūtū nisi cū fuerit accū-
tia ppa et eēntialia. Ad istum aut modū
nullū video sequi incōueniēs. s? pcorat
nature rei ut declaratū ē sufficiēti sūm-
dine ut ē puetū in talib? occultis et diffi-
cilibus ut dicit Lōmē. in multis locis. q?
uis ille mod? nō sit multū puet? et famo-
sus. nō tū ē rōnabile ipm ppt solū defe-
ctum puetudinis despiciere nisi rō sit in
ōriū eius. Est aut aduertēdū ad pleniorē
intellectū vītatis q? ipsi? sbe duplex pōt
esse cognitio. vna ē intuitiua. i. simplex q?
ab Ar. vocat indiuisibilis vel simplex i-
tellectiua. alia ē discursiua q? sba cognos-
cit p rōcinationē aliq? faciā de sba. non
solū aut accūs psum et essentialē cōfert
ad cognitiōēz intuitiua substantiē mō pre-
misso. sed etiā ad cognitiōē discursiua
q? p rōcinationē cognoscit substantiā eē. qd
sic ē videre. Duplices. n. sūt sbe. quedam
māles et cōpēe ut aīalia et plāte et elemēta
et ille sūt sensibiles et cōcēse ab oībus ut
p3 in 2? metaph. Alie vō sūt sbe imāles
et incorpales et ille sūt insensibiles nec sūt
nec fuerāt ab oīb? cēse eē. s? necesse est
rōcinari ad faciēdū fidē de eē eaz. Mō
dico q? accūs pfert ad cognitiōēz intuiti-
uam et discursiua q? cognoscit p rōcina-
tiōē sba. Secūdo dico q? etiam pfert
ad cognitiōē discursiua q? cognoscitur
substantiā sepata et imālis esse. Primū
sic p3. Illud p cui? eē demonstrari pōt sb-
stantiā eē absolute pfert ad cognoscēdum
p rōcinationē substantiā eē. hec ē euidēs
sed p esse accidētis pōt demonstrari sbaz
esse. nā p accūs intelligim? ens inherens
alteri. p substantiā itelligim? ens subsistēs
vel substantiā alteri et nō inherēs. Tunc

arguit sic. si accūs est necesse ē esse aliqd
substās vel substēs. si ē aliqd substēs
sba est. q̄ si accūs est substās ē. maior p
bat quia si ē accūs cū accūs sit ens inbe
rens alteri entī oz q̄ sit aliqd ens cui ihe
reat. tūc querit de illo ente. vtz sit sub
stēs vel inherens alteri. si substēs ha
beret ppositū. si alteri inherēs q̄rat de illo
altero ut pū? t sic aut pcederet in īfini
tum in entib? p se ordinatū. aut oz pcedē
q̄ si accūs est oportet q̄ sit aliqd ei sub
stās vlt substēs t sic patet maior. minor
vō ē euidēs. q̄ si ē aliqd substēs simpli
citer vlt substēs subā ē. q̄ sequit? celo q̄
si accūs ē substās ē. sed pstat q̄ accūs
est. ut albedo q̄ inheret parieti vlt inest t
currere sor. t sic de alijs multis q̄ sba est
ecce quō p ē accūs quicūq̄ substātiā
ēē p se t absolute. Sicut ostendit? q̄
illud p qd tāq̄ p mediū ppuz demōstra
t ut substantia īmālī t incorporea cōfert
ad cognitiōez discursuā q̄ cognoscit sba
ī nālī t incorporea ēē. hec ē manifesta d
se. s; p accūs aliqd tāq̄ p ppum mediū
demōstrat q̄ sba īmālī t incorporea est.
Itā sba abstracta t incorporea nō demō
strat ēē phyce nisi p motū t etnū t vni
formē t cōtinuū. ut dicit Lōmē. in 8. phy
sicoz. t tangit in pmo phycoz. q̄lit aut
demōstrat mot? ēē etern? t p mot? eter
nitatem demōstrat sba īmālī ēē vel sal
tez motor sine magnitudine nō ē ad pre
fēs declarādū sed supponēdū ex 8. phy
coz. Tūc ḡ ad pns sit tactū q̄ p motum
eternū quicūq̄ necessario ēē sba īmālē
t incorpale oīno. mot? aut etern? ē acci
dens. patet q̄ q̄ accūs pferit ad cognitiōez
sbe īmālī q̄ cognoscit? esse. Sic ḡ qua
si tria patet ex dictis. Prīmū q̄ accūs p
ppum t sba pferit ad cognitiōez sbe in
tuitiū t simplicem. q̄ agēs disponēs cō
fert ad actū ad quē disponit ut illumināf
ad visiōē t sic de talibus. 2. q̄ accūs cō
fert ad cognitiōē discursuā sbe q̄ sba
abstracta cognoscit? ēē eo q̄ ex ēē accūs
demōstrat sba ēē absolute. 3. visum
ē q̄ accūs pferit ad cognitiōē demōstrā
tem sba īncorporeā ēē. Et ē vltius
sciēdū q̄ bene rōnabilit? dixit Ar. q̄ ac
cidentia pferūt magnā ptem ad cognos
cendū qd qd ē q̄ nō solū accūs pōt esse
cā intellectiōis sbe nec sufficeret s; reg
rit intellectus agēs q̄ facit de potentia ī
tellectis actū intellecta. ut dicit Lōmē.

in 3. b. t requirit? intellect? possibīl? qui
recipiat intellectiōez. Isti sunt mōi qbus
accūs ppum pferit ad intelligendū sba
q̄lit aut t a quo pncipio actiū īmediate
fiet intelligere an ab intellectu agēte an a
spē intelligibili remanet pscrutandū. sed
nō hic sed in 3. b. Ad rōes in dūm
cū dīr nīhil agit vltra suā spēm vtz ē in
vīute ppa. sed in vīute alteri? pōt agē ali
quid vltra suā ppriā spēm. ut caliditas
īgnis vīute fōre sba ignis generat ignē
t cū dīr q̄ cognitiō accūs tē. vtz ē. t iō
bene pcedit q̄ nō agit ad cognitiōem
ipsius vīute ppa sed vīute intellect? agē
tis t sbe. Sed mihi videt? q̄ ista solu
tio nō valet. p. quia pcedit nīhil agere vl
tra suā spēm vīute ppa. Itāne motor p
mus sua ppa vīute agit motū pmi mobi
lis? constat aut q̄ sic p intentionē Ar.
t Lōmē. t tamē mot? pmi mobilis nō ē
eiusdē spē cū ipso motore pmo. Itē
si cognitiō accūs agit cognitiōez substā
tie vīute intellectus agentis. querit an in
tellectus agēs ppriā vīute agit ipsā ītel
lectionē sbe aut vīute alterius. si vīute p
pria ḡ aliqd agit vltra suā spēm vīute p
pria. nam cognitiō sbe ē vltra vel ex spēz
intellectus agentis. si vīute alteri? q̄ro d
illo alio an sit eiusdē spē cū cognitiōe
sbe an alteri? spē. si eiusdē spē h̄ ēē ridi
culū. nā in aliquo hoīe intelligēte cogni
tiō sbe sit a cognitiōe sbe pexistēte eius
dē spē. q̄ tūc nō ēē aliqua intellectiō
q̄ hic hō intelligeret sba. Si sit alterius
spē tūc querit vtz agit in vīute ppa an
in vīute alterius t ibit in īfinitū vlt cō
cedet q̄ aliquid vīute ppa agit ex suā
spēm īmediate. imo aliqd vīute sua ppa
tāq̄ īmediato pncipio actionis agit ali
quid perfectiōis speciei q̄ sit ipsum. ut
sperma viri vīute ppriā tāq̄ īmediato
pncipio actiū t ppinquo agit t generat
hominem qui est pfectiōis speciei q̄ sit
ipsum sperma aut virtus. s. formatiua q̄
est ppriā spermati qd est ppinquū t im
mediatum agēs in generatiōe hoīs. t ista
nō est virtus anime subiectiue quia sper
ma nō est animatū licet sit virtus aīe ef
fectiue quia facta fuit ab animali a q̄ de
cīsum fuit semen ut dicit Lōmē. in 12.
metaph. t ideo solutio nō est bene aīa
Propterea aliter dico cū dicit nīhil agit
vltra suā speciem pōt dici vtz est in sba
stantijs perfectis q̄ generat p ppagatiōez

et mixtionē seminū ut hō nō generat nī
si hominē et equū nisi equū virtute sua ppa
et sic de alijs. sed in alijs accētib⁹ possibi-
le ē ut generent nō a sibi fili sūm speciez
sed ab aliquo alio pnt fieri ut dicit Lō-
men. plane in tractatu de suba orbis. non
enim ē necesse ut oē qd facit aliqd accētis
disponat p aliqd sile in specie. ut patet i
motore et mobili. et silt albedo qnq gna
ur a caliditate. qnq a frigiditate. ut dicit
ibi Lōmē. et caliditas a motu et a lumine
Mō cognitio sbe ē quoddā accētis intel-
lectus ideo rō ibi nō haberet locū. Lōce
dcret tamē q cognitio accētis nō efficit
p se et imēdiate intellectionē sbe imo itel-
lectus agēs. iste. n. facit de potētia intel-
lectus actu intellecta. et hō ē forālī facere in-
tellectionē. ut videbit p. nec ideo putan-
dū ē accētis pferre ad intellectionē sbe qz
cognitio accētis imēdiate gnet cognitio
nem sbe. sed mōis pēdictis. Ad aliā cū
dī illud qd ē pncipiū ēē. vey ē eodē mō
s3 diuersimode ē impossibile. s3 cū dī q
sba ē pncipiū cognoscēdi accētis. verū est
cognitione a pōi et ppter qd ita q si de-
monstraret accētis ēē p sbam erit demon-
stratio ppter qd. s3 ipsū accētis notifi-
cat sbam a posteriori ita q si demonstrat
sbam ēē p accētis erit demonstratio ga. et
sic nō erit notificatio circularis simplici-
ter ga nō pcedit ab eodē in idēz sūm eū-
dem modū. nec vterqz pcessus ē demon-
stratio simplici et eque pfecta. talē autem
modū circulādī. s. q eadē sit demonstratō
vbiqz vel eque efficax ad scire simplr re-
probat Ar. in pmo posteriorū in illo ca.
Qm aut oz scire vū dicit ibi. Circulo qz
q impossibile sit dmonstrare simplr mā-
festū ē. Alit aut dicit aliq q sba nūqz
est pncipiū notificādī accētis s3 ē. hō tū
vey ē q in mathematicis qd qd ē vniū
accētis vtile ē ad cognoscēdū cās alteri⁹
ut exemplificat Ar. in lra. Sed illud
ē apte d Ar. in 2. metaph. vbi vlt q ea-
dē sūt pncipia ēēdi et vitar. i. vē cogni-
tionis vnde cum substantia sit pncipiū
essēdi accidentis et veritatis. i. vē cogni-
tionis qre ēē. Itē dicit pbs in 7. meta-
ph. q sba ē prior accēte noticia diffinitio-
ne et tempore. qd non ēēt si sba nullo mō
ēēt pncipiū notificādī accētis. et Lōmen
dicit ibidē q in diffinitōe ppa accētī d-
bet poni ipsa sba cū sit tā ipsi⁹ accētis et
nō ē. ppter qd dicit pmo mō. Ad ali-

am cū dī cū aliq ēē. vey ē si nō sūt vntes
ordinate ad seinuicē sicut mīstrans et cū
ministrat. ut patet in ex. qd ponebat in
arguēdo. intellect⁹ aut et vniū cogitatuū
sic sunt ordinate ut dictū ē prius qre ēē.
Ad aliā cū dī eadē sunt ēē. dī q sic d-
bet intelligi q illa eadē que sūt pncipia
ēēdi sūt pncipia cognoscēdi. sed hō non
uertit. et hō sufficit ad intētiōē Ar. ibi
Itē pōt dī dīcedēdo maiorē. et cū dī
q accētis nō ē pncipiū ēēdi. vey ē qm
ad esse simplr et pmi. sed bñ ē pncipiū
essēdi qm ad ēē qdā secundariū. vñ et
accētis dī ēē qdam generatio sicut p3 in
primo de gñatiōe et p. pbycoz. et hō suffi-
cit ut sit aliqliter pncipiū cognoscēdi. et li-
cet accētis nō sit pncipiū principale et p^m
sbe. tamē bene ē pncipiū sbe dispositiuū
et min⁹ principale ut habet videri in pmo
pbycoz et 4. methauroz circa diffinitio-
nem gñationis mixti. Ad aliā cū dī
q tūc accētis pri⁹ intelligeret posset nega-
ri ista pna. nō. n. ē necesse in cognitione i-
ntuitiua q illud qd pferat eam et ē eius
pncipiū sit prius notū ab illa vntē co-
gnoscēte. ut videm⁹ q spēs coloris rece-
pta in visum ē pncipiū cognitōis corpis
aliquo mō. et tamē nō oz q visus cognos-
cat illā spēm. sed in cognitōe discursiua
hōcedendū ē. et cū dī q sba pri⁹ cognos-
citur q accētis. diceret aliq q vey ē no-
ticia simplici et intuitiua. sed noticia dis-
cursiua alit ē ut visus ē. Alit pōt dī
q ipsū accētis prius cognoscit q sba
simplici cognitōne sic intelligēdo q co-
gnitio accētis pōr ē in intellectu via gñā-
tionis q cognitio sbe. tamē vey ē q co-
gnitio sbe prior ē via pfectionis et nobili-
tatis et dignitatis et pncipialitatis quēad-
modū sba ē prius ens pncipalitate et no-
bilitate q accētis. et ad illā intētiōē loq-
bat Ar. in 7. metaph. in vbo pallegato
ut satis p3 p Lōmē. ibidē. dicit. n. Lōmē.
hō mō. Et signū q sba apud nos manife-
stior ē accētibus. s. vltia sbe q vltia accētis
ē q scire indiuiduū sbe p sua vltia sba
ē pfectius q scire illud p vltia accētis. v-
bi gratia q cū voluerim⁹ scire hominē
si sciuerimus ēē aliqz sbalem naturā. vbi
gratia ignem scire ipsum p hoc pdicat⁹
ē perfectius q ipsum scire esse qstuz aut
qualem aut aliud predicabiliū accidētū
et similiter ē in cognitōne simplici sic cō-
posita vlt discursiua. semper autē que sūt

priora via pfectionis in eodē. s. pfectiona
sūt posteriora via generatiōis ut sat ha
bet ex 9° metaph. et oēs pcedūt. iō nulluz
ē incōueniens q accūs sit pri⁹ notū q sit
sba. et q eius cognitio sit post intellectuz
q cognitio sbe. Et si dicas q nomē ens
p prius significat accūs q sba. possuz vi
cere q vez ē h ordinē impositionis et fa
mositatis. sed fm ordinē nature rei bene
prius significat ipsam sbam. de h tamē ē
bona pscrutatio an accūs prius intelliga
tur q sba et ad pīs nō dico determinan
do sed solū recitādo et exercitatiōis gra
tia. prima. n. solutio satis videt rōnabil
et in hoc determinet qō.

Ad xi^a.

Trum aia habeat aliq opatiōz
sibi ppam. Arguit q sic. ga oīs
sba sepata a corpe habet sepata opatiōz
a corpe cū opatio debeat ēē pporciona
ta sbe. sed aliqua aia ē sepata a corpe sic
intellectiua. de ea. n. dicit Ar. in 3° huius
q nihil phibet eā ēē sepata q nulli⁹ cor
poris ē act⁹. et alibi dicit q sepat ab alijs
tanq ppetuū a corruptibili qre zc. Sic
illa opatio ē ppria aie que nō exercet p
aliquod organū corpale. hec videt satis
manifesta. sed aliqua ē opatio aie q nō
exercet p organū corporeū. s. intelligere
ut oēs pcedūt et habet in 3° huius qre zc.
Sic si aia nō haberet opationē sibi p
priam tūc nō posset ēē sepata a corpe qd
falsum ē p intellectiua. et patet pna ut di
cit Themistius ga si ēē sepata et nō ha
beret opationem sibi ppam esset ociosa
qd ē tra dignitatem nālē manifestā. s. a
natura nihil ociosuz factū qre zc. Op
positū arguit auctoritate Ar. q vult q
aia nō habeat aliq opationē sibi propaz
ut cōiter ei attribuit. Item ps existēs
in toto nō habet opatiōz sibi propriam
ga nihil opat pprie nisi ens actu ut hēt
z^o phycor s³ aia ē ps aiat. s. forā et act⁹
ut vlt Ar. ibi quare zc. Ad istā qōez
premittendū ē q differt aliq opationez
dependere ab aliquo tanq a sbo et tanq
ab obiecto. nam opatio dependet ab illo
tanq a subiecto in quo recipit et cui fm
se coniungit et vnit et ipsum informat et per
ficit quēadmodū videre recipit in subie
cto vntis visue et ei coniungit fm et ipm
pficit et informat. Un et forē māles a Lō
men. dicunt pstitute in eē p sua subiecta

eo q sunt eis vnite fm eē cū ipa pficiunt
intrinsece et informant. Sed opatio dī p
prie deprehendere ab aliquo ut ab obie
cto a quo mouet et imutat vntis cuius est
opatio illa sicut vntis visue cuius opatio
est videre immutat ad videndū a colo
re vel lumine et ideo visio dicit depende
re a colore et a lumine tanq ab obiecto.
similiter aut et in alijs. Uteri⁹ psideā
dum ē q licet aia intellectiua cōicet cum
alijs in hoc q dī actus pms. tamen fm
aliq aliā rationē dicit actus ab alijs aia
bus. s. vegetatiua et sensitiua. Hā sensitiua
aia ē actus pmius corporis vnit⁹ et iūm
ctus corpori fm eē et p sui vnionē dās eē
foraliter ipsi corpori subō. et similiter aia
vegetatiua. et ille aie sunt forme māles cō
stuite in esse p sua sba fm Lōmen. et de
struit per corruptionem proprioz sboz
sed anima intellectiua proprie dicta qua
intelligimus vniuersalia nō ē actus vnit⁹
et iūmctus fm esse corpori ita. s. q per sui
vnionem ad corpus det formalit eē ipsi
corpori et pstituat hominē in eē specifico
sbalī immo ē sepata fm subsistētiā ab oī
corpore fm Ar. et Lōmen. Et h ad pīs
possemus supponere ga demonstrabit in
tertio qōne qnta ex intentione Lōment.
ppter tamē exercitacionē inducat ratio
nalis. Si anima intellectiua eēt vnita cor
pori et p sui vnionem cōstitueret hominē
in esse specifico sbali aut illa vnio aie ad
corpus eēt idem sbaliter cū ipsa sba aie
aut eēt aliquod accūs ipsi sbe aie p suffi
cientem dionem. non est dicendū q illa
vnio vel vnitū esse sit idem essentialit cū
essētiā et sba anime ga tūc cū remouere
tur et destrueret illa vnio vel illud vnitū
eē cū corpore destrueret sba anime et cō
rūperet. sed cū in morte indiuidui remo
ueat vnio cū amplius nō sit vnita corpi
actu sequitur q destrueret sba aie et cor
rūperet qd ē impossibile scdm oēs. quia
sepat ab alijs sicut ppetuū a corruptibili
Si aut illa vnio ad corpus eēt accūs. aut
est accūs sepabile aut inseparabile. hāc dō
nem oēs concedūt. si est accūs inseparabi
le ergo nūq remaneret subā anime si cō
tingat ipsam non esse vnitam. ergo post
mortem for. vel nō remaneret anima ei⁹
intellectiua quod est falsum quia ē ppe
tua vel remaneret vnio eius ad corp⁹ et
sic remaneret sba eius et eē sbale for. qd
est absurdū. si vero dicat q vnio aie ad

Liber

corpus vel unitū eē ē accēs sepabile. tūc cū ipsa nō cōstituat foralit̄ hoīem in esse specifico nisi scdm q̄ ipsa eēt actu unita sequit̄ q̄ ipsa cōstituat hominē in sua p̄pria specie s̄bali p̄ accēs sepabile qd̄ est absurdū oīno. q̄ manifestū ē q̄ aīa intellectiua nō ē act⁹ corpis vni⁹ fm̄ eē ipi cor porū dāns eē ipi corpi foraliter. Multe aut̄ alie rōnes sūt ad istam cōclusionē sed dimitto ad tertiu libru. Ulteri⁹ ē intelligendū q̄ aliq̄ opationē esse p̄pam aīe pōt dupliciter intelligi. Uno⁹ q̄ ista opatio nō depēdeat a corpe tanq̄ a s̄bo nec ab aliquo existente in corpe tanq̄ ab obiecto. alio mō sic q̄ ipsa opatio nō depēdeat a corpe tanq̄ a s̄bo. z fm̄ h̄ respon deo ad q̄onem duo. Primo q̄ aīa nō h̄ opationē propriā p̄ mō appropationis z⁹ q̄ aliq̄ aīa bene habet opationem z⁹ mō. Primo pbat̄ rōne Ari. q̄ si aīa haberet aliq̄ opationē sibi p̄pam tali mō q̄ nō dēpenderet a corpe tanq̄ a s̄bo nec ab aliquo existēte in corpe tanq̄ ab obiecto maxime videret̄ intelligere. nā inter oēs opationes aīati ipsuz̄ intelligere maxime videt̄ minus indigere corpe qd̄ est manifestū sicut oēs pcedūt. sed intelligere nō est sic p̄pū quia intelligere vel est fantasia vl̄ nō ē sine fantasia ut dic̄ Ari. z si intelligere ē fantasia stat q̄ depēd̄z a corpore tanq̄ ab obiecto. nā vni⁹ fantasia nō mouet̄ ad actū fantasiandi nisi ab aliq̄ corpe vel ab aliq̄ exīte in corpe. z si nō sit sine fantasia. i. sine actu fantasiandi vl̄ cogitandi vl̄ sine intentione imaginatiua cū tamē oīa ista sint in corpe. s̄ in organo fantasie manifestū ē q̄ ipsuz̄ itelligere depēdet ab aliq̄ existēte in corpe tanq̄ ab obiecto. Imaginat̄ aut̄ Ari. q̄ sic visus mouet̄ ad actū vidēdi a colore sic intellectus mouet̄ ad actū intelligēdi a fantasmate. Secūdu ostendet̄ sic oīs s̄ba que nō ē unita corpi tanq̄ s̄bo cui dat̄ eē sed ē subsistēs distincta a corpore h̄ opationem iminētē que nō depēdet a corpe tanq̄ a s̄bo. hāc habeo p̄ manifesta. s̄ aīa ē huiusmōi ut patet ex suppositiōe z⁹ q̄ re zē. Itē pōt sic argui illa opatio q̄ n̄ existit in corpe tanq̄ in s̄bo ē p̄pā aīe h̄ mō appropationis. sed intelligere nō existit in corpe ut in s̄bo. q̄ vl̄ existeret ī toto corpore z sic eēt in manu z tūc manus intelligeret. cū oē h̄ns aīaz in q̄ ē intelligere intelligat̄ aut in aliqua pte corpis d̄

terminata. z h̄ incōueniēs ē. q̄ nulla rō ē q̄re magis existat in vna pte q̄ in alia cū potētia intellectiua non sit organica z sic rō ē bona. Sed aliqui dubitat̄ satis rōnabiliter. nā fm̄ Ari. z Lōmē. in 3. hui⁹ intellect⁹ agēs ē ps̄ aīe n̄re et ipse seipm̄ intelligit. stat aut̄ q̄ opatio p̄pā ei⁹ non dēpēdet a corpore sicut a s̄bo nec tanq̄ ab obiecto. q̄ nūq̄ mouet̄ a fantasmatibus ad intelligēdu seipsum. imo ipse ē pure actu ens. q̄ videt̄ q̄ hūana aīa habeat opationē sibi p̄pam q̄ nō depēdet a corpe aliq̄ mō. Forte dicēdu q̄ illud dictuz̄ ē intelligēdu de opatiōib⁹ acq̄sitis i aīa q̄ sunt none ḡnabiles z corruptibiles. sic aut̄ nō ē de intelligere q̄ intellect⁹ seipm̄ intelligit. istud. n. intelligere nō ē acq̄sītū in intellectu agēte postq̄ nō eēt nec nouū nec generatū s̄z perpetuū. z vni⁹ sic ipse in tellectus agēs. z iō nō ē ad ppositum. Itē pōt dici q̄ ista p̄clo intelligēda ē de opatione q̄ ē diuersa realit̄ ab ipa s̄ba a nime hūane. sed intelligere q̄ intellectus agēs seipm̄ intelligit ē idē eēntialit̄ cuīz s̄ba eius ut videbit̄ in 3. hui⁹. Est tñ itelligendū q̄ licet ista dicerent Ari. z Lō. tñ fm̄ sanctā fidem catholicā z vītate aliter ē dicēdu z sciēdu q̄ aīa intellectiua unita ē corpori hūano fm̄ eē z dat̄ ei for maliter z intrinsece esse. z p̄ p̄ns ipsum intelligere ē aliquid in corpore sicut in s̄bo licet p̄ accēs dico q̄ dū aīa intellectiua ē in ipso corpe. cū autē erit sepata ab ipso corpore in q̄ fuit habebit̄ aliū mō intelligēdi. de q̄ habet̄ ingreere theologi. Et ad rōez in h̄riū cū dicūt eē unitū vel vniū ipsa zē. dicēdu ē q̄ ē accēs sepabile q̄ q̄nq̄ adest z q̄nq̄ abest manētē subā aīe. z cū dicūt q̄ tūc aīa p̄stitueret hoīez in esse specifico fm̄ accēs sepabile. dico q̄ v̄ez ē nō principalit̄ sed dispositiue z hoc sufficit fm̄ illā rōez ita q̄ eē unitū cōpori z p̄iectū cū corpore disponit̄ ad esse s̄bale qd̄ aīa dat̄ corpi z illa dispōe deficiente nō amplius dat̄ eē corpori. Ad rōes. Ad primā patet ex dicto. cōcludit̄ enim q̄ aīa habet opationem sibi p̄pāz sic q̄ nō ē in corpore s̄biectiue sed ī alio mō z hoc p̄cessum ē. Silr̄ antez scda idē z nō amplius cōcludit̄ intelligere. n. nō est exercere per organū corporale in q̄ recipiunt̄ q̄uis dependeat ab aliquo existente in organo corporali. s̄ ab intentione imaginata vl̄ cogitata. Ad aliā p̄ idē probat̄

enim animā habere operationē nō vnīā cor-
pori ut subiecto sed nō probat illā nō de-
pendere ab aliquo existente in corpore. pos-
sibile. n. ē qd ut dicitur Cōmē. qd opatio ali-
cuius existētis in corpore subiective supple-
fit in rebus. i. causat a rebus existētibus in
corpore. et hec ē sententia Ar[istotelis]. de intelle-
ctu qd ipse sū esse substantie et essentie se-
parat[ur] ē a corpore et tū opatio sua. s. intelligē-
nouū dependet a rebus existētibus in cor-
pore. Ad rationē in p[ri]mū cū dicit qd p[er]
in toto suo existēs nō habet operationē suā
per se. p[ot] dicit qd vez ē de p[ar]tibus q[ui]tati-
nis et de operatione q[ui] est mor[is] prope dicit[ur]
v[er]ū cū motu prope dicto. vna. n. p[ar]te quāti-
tatiua quāti cōtinui mota mouet[ur] et alia.
quia cōtinua sunt quoz motus ē vn[us]. sed
de p[ar]tibus eēntialibus et de motu impro-
prie dicto qui est mutatio indiuisibilis et
salus et p[er]fectio nō oportet qd vna p[ar]s exi-
stens in toto habeat p[er] se et p[ri]mo opatio-
nem quā habeat alia. Forma enim existēs
in materia agit p[er] se et p[ri]mo saltem scōm
aptitudinem cū ipsa posita ponat[ur] aptitu-
do agendi et remota remoueat[ur] et nō inest
ei p[er] alter[um] sed alteri p[er] ipsa. Similit[er] vna
p[ar]s quantitatiua corporis animati cōtinua
alteri p[ot] recipere aliq[ui]d in mutatione quā
nulla alia ut oculus recipit spēm visibilē
p[er] se quā nulla alia pars recipit nec reci-
pere p[ot]t. similiter aut[em] et i alijs mltis. Itē
aut[em] aia ē p[ar]s essentialis aīati et nō quāti-
tatiua et intelligere nec ē motus p[ro]p[ri]e dicit[ur]
nec fit cū motu p[ro]p[ri]e dicto. s. diuisibili s[ed]
cū mutatione indiuisibili iō rō nō valet
Adhuc aut[em] diceret[ur] qd aia intellectiua
nō est p[ar]s eēntialis alicuius p[ro]positi qd fit
eēntialiter vnū et simp[li]r sicut alie forme
materiales p[ro]stituit vnū in esse cū suis sub-
iectis et ideo nō valet. sed ē act[us] sicut i[n]tri-
secū operās respectu cui[us] p[ot]t dici act[us] ei[us]
et hoc manifestabit[ur] in tertio huius.

Questio. ix.

Et inde querit[ur] Utrū logicus dis-
finiat p[er] formā. Et arguit p[ri]-
mo qd nō. quia qui diffinit p[er] aliqd quod
predicat essentialiter de diffinito nō dis-
finiat p[er] formā cū forma nō predicat eēnti-
aliter de eo cuius est forma salte[re] i recto
nec. n. animal ē anima ut dicitur Cōmē. et
metaph. ca. 2. Quā vero diffinitio est ratio
vbi sic dicit. Dicere. n. qd aīal sit aīa ē sal-

sum. sed logicus diffinit p[er] talia q[ui] p[re]dicant[ur]
eēntialiter et in recto de diffinito. dif-
finitio. n. data p[er] gen[us] et dīam p[re]dicat es-
sentialiter de diffinito et in recto siue no-
mine principali. ut dicēdo hō ē aīal albe-
do est color. Item qui diffinit p[er] p[ro]po-
situm ex m[ater]ia et forma nō diffinit p[er] formā
hoc ē notū. quia aggregatū ex m[ater]ia et for-
mā nō est forma nec e[ss]et sed logic[us] diffinit p[er]
p[ro]positum ex m[ater]ia et forma ut si diffinit hō
logice p[er] aīal ipsum aīal ē qd p[ro]positū ex
m[ater]ia et forma. s. ex aīa et corpore. Prete-
rea si logic[us] diffiniret p[er] formā aut h[uius] intel-
ligeretur de diffinitionibus p[ri]ncipalibus
ad ipsam logicā sicut ē syllogism[us] et de
mōstratio. et syllogism[us] dialectic[us]. et hui[us]
modi eēntia rationis aut de reb[us] alijs p[er]-
tinentibus ad alias scientias. ut hō aīalus
albedo et nigredo linea numerus et sic o[mn]i-
ceteris. nō de rebus logicalibus. q[ui]a mltā
diffinibilia logicalia diffiniūt p[er] suā m[ater]iā
in logica. ut syllogism[us] diffinit p[er] p[ro]po-
sitiones. et demōstratio p[er] p[ri]ncipia p[ro]p[ri]a et
immediata. i. que sunt ei[us] m[ater]ia. et syllogism[us]
dialectic[us] p[er] p[ro]positiones p[ro]babiles ut pat[et]
in logica. Nec ē intelligendū d[icitur] reb[us] alijs
quia logicus nō p[re]siderat illas. et p[er] p[ri]ncipia nō
diffinit. qd. n. p[er]tinet ad logicū p[re]siderare
hominē aut equū aut albedinē aut nigre-
dinē et sic de ceteris reb[us] nature. Pre-
terea si logicus diffiniret p[er] formā tūc dif-
finitio logice nō e[ss]et vana ad demōstran-
dū et h[uius] ē p[ro]tra Ar[istotelis]. in l[ib]ro qui vult qd diffi-
nitiones p[er] q[ui]s nō p[ro]tingit accētia cognos-
cere dialectice et vane sūt o[mn]es. et sic voluit
qd diffinitiones logice sunt vane ad demō-
strandum et nō faciūt cognoscere accētia
diffinitū. et p[ri]ncipia d[icitur] clarat[ur]. q[ui]a si logic[us] diffi-
nit p[er] formā ipse diffinit p[er] q[ui]dditatē. forma
enim q[ui]dditas ē rei ut dicitur Cōmē. et me-
taph. ca. 2. vtrū aut[em] idē v[er]ū diuersum. vbi di-
cit Cōm[enius]. qd q[ui]dditas hoīs ē hō scōm for-
mam et nō est homo aggregatus ex m[ater]ia et
forma. Et Ar[istotelis]. dicit in eodē. et Speciem
aut[em] dico qd quid erat e[ss]et. et in 2. hui[us] lo-
quens de aīa que ē forma et act[us] dixit e[ss]et
huius corp[or]is. et sic quicūq[ue] diffinit p[er] for-
mā diffinit p[er] q[ui]dditatē. mō q[ui]dditas ipa ē
p[ri]ncipiū demōstrationis ut dicit Ar[istotelis]. i
isto p[ro]hemio. Et s. n. demōstrationis p[ri]-
cipiū ē qd quid est. Sic ergo si logicus
diffinit p[er] formā diffinitio logice erit con-
ueniēs ad demōstrandū et nō vana cuius
oppositū dicit Ar[istotelis]. Preterea si logic[us]

Liber

diffiniat p formā hoc effz p tanto quia
diffinit p genus r dñaz ut cōmunit dñ. sz
hoc nō pōt stare qz sic metaphysic⁹ diffi
niat p formā cū ipse diffiniat p genus r
dñiam. r sñr mathematic⁹ multa diffinit
per genera r dñias ut linea ē lōgitudō si
ne latitudine. r triāgulus ē figura plana
tribus lineis p̄tenta r huiusmōi. Incōue
niens aut videt dicere q metaphysic⁹ dif
finiat p forā r mathematicus qre zc.
Oppositū arguit auctoritate Ari. r Lō.
dicit idem r oēs alij expositores. Ad
qōnez ē intelligendū q qntū spectat ad p
positū. Forā pōt capi dupl̄r ut cōiter dñ.
Uno mō pōt capi p altera pte ppositi q
dat eē sbo r ipsuz pficit r iformat. Alio
mō capir forā alicui⁹ p eo qd ē idē eēn
tialit̄ cū eo r intelligit sub rōne priorī r
notiori. Tūc dicit ad qōez duo. p. q
logicus nō diffinit p formā pmo mō dic
tam. r h̄ satis pbāt pme due rōnes ad h̄
in pncipio adducte. Itē alig sic pbant si
logicus diffiniat p formā q est altera p
positū dās eē mae vel sbo. tūc illa q non
hnt formā sic dictā nō possent logice dif
finiri qd ē falsum. falsitas antecedētis pz
qz spēs accitālū formaz ut albedo r nī
gredo r huiusmōi bñ diffiniunt logice. s.
per gen⁹ r dñiam ut oēs pcedūt. r tamen
tales forē nō habēt foras pficientes s̄bm
qz forme nō est forā ut accipit ex z. me
taph. r h̄ est vez. qz forē ut forā nō ē for
ma q sit ei⁹ ps qz sic irēt in infinitūz.
Sed vtz alicui⁹ forē ut talis possit eē ali
qua forma vel ps eēntialis forālis bñ est
inquirēdū sed nō h̄. Tūc oñdet z. q
ille qui diffinit per aliq q predicāt d̄ dif
finito eēntialit̄ in recto r notificāt eēntiā
diffinitū diffinit p forāz z. mō sumptam
s. q est idē eēntialit̄ cū aliq r ē notū eo
nā si n̄ eēt id eēntialit̄ cū eo nō p̄dicaret
de eo in recto eēntialit̄ cū predicatio su
mat ab eē. r si nō eēt notū eo nō notifica
ret eū ppe. sed logicus diffinit p aliq q p
dicant eēntialit̄ de diffinito in recto. r q
notificāt eēntiā diffinitū. s. p gen⁹ r dñiam
ut manifestū ē. Itē alig sic pbāt. qz qz
diffinit per v̄le diffinit p forāz z. mō di
ctam. sed logicus diffinit per v̄le qre zc.
maior patet. qz v̄le ppe sumptū ē idē es
sentialit̄ cū suo inferiori r ē eo notū ut
patet p. phycor. r tale qd dñ forā z. mō
accipiedo forāz. sed minor ē manifesta.
logicus. n. diffinit p gen⁹ r dñiaz. r ista sūt
v̄la quedā ut manifestū ē cuilibet scienti

Sed h̄ ē aduertendū q logic⁹ nō pro
tanto dñ diffinire per forā qz per se et
p habitum. p̄puz q ē logica p̄siderat oēs
diffinitiones tales q sūt ex gñe r dñia. n.
n. logicus per habitū. p̄puz logice per se
p̄siderat aīal r rōnale. imo magi p̄bs nā
lis. nec p̄siderat colorē nec disgregatiūz
visus per que diffinit albedo. sñr autē
r in alijs generib⁹ r differētijs nālium
rez aut mathematicaz. sz p tāto dñ logi
cus forte p formā diffinire qz tales diffi
nitiones ex generib⁹ r differētijs p̄luue
rūt vocari diffinitiones logice p̄pt aliqua
cām. r ista cā nō est multū exḡlita. Dicit
tamē aliqui q cā hui⁹ ē qz logic⁹ cōside
rat intentionē generis r intentionē dñie
q denominat res positas in illis diffinitū
onib⁹ ut aīal denotat gen⁹ r rōnale dno
minat dñia r sic de ceteris. r propt illaz
causam p̄suetū ē illas diffinitiones voca
ri logicas qz p̄stitūt ex p̄ib⁹ q denomi
nant a quibusdā intētionib⁹ in logica cō
sideratis. Sed h̄ nō placet alijs. qz si pro
tāto ille diffinitiones dicerent logice sñr
diffinitio ex mā r forā ppe dicta posset
dici logica qd null⁹ dicit r patet. qz sicut
aīal r rōnale denominant a quibusdā
secūdis intētionib⁹ qz p̄siderat logicus.
s. ex gñe r dñia. sic mā r forā denominat
ab intētionē secūda quā logic⁹ p̄siderat
sed qz tā mā qz forā dicit r sūt cāe. r ipe
logicus p̄siderat intētionē cāe. alit̄. n. non
p̄sideraret locū a causa r ab effectu qd ē
p̄tra oēs logicos. r ista rō nō videt suffi
ciēs. Præterea aliqui dicūt alit̄ ad qd
est sciendū q vna ps logice ē qua scit et
docetur modus inuestigādī diffinitionē
qdditatūā. r hec tradit̄ in z. posterior.
illa aut scientiā in maiori pte p̄siderat et
inquirīt modū inuestigādī diffinitiones
que ē ex genere r dñia r ideo tales diffi
nitiones dicunt logice. Itē dicūt ali
aliter q hoc est p tanto quia sicut logi
ca est scientiā cōis ita modus diffiniedī
per genus r dñiam ē cōis oībus scibilib⁹
pprie diffinibilibus r s̄bm similitudinē
dicunt logice. Item est alia s̄litudō.
quia sicut logica est cōis scientiā s̄m ap
plicationes ut scitur in logicalib⁹ sic vñū
p̄ncipioz talis diffinitionis ē cōe mul
tis alijs a diffinito. s. ipsuz genus qd ē cō
mune omnibus suis speciebus nec est re
motū illas diffinitiones dici logicas s̄m
similitudnez. quia multe dicunt similitu
dinarie ut dicit p̄bs s. phycor. si autē

hec nō sufficiūt inquirat melius. Ad rationes. prima et secūda solute sunt p̄ dicta. Ad aliam pōt dici q̄ intelligit de diffinibilibus vtriusq̄. sed dñter. q̄ ipse p̄p̄e et p̄ se diffinit diffinibilia q̄ p̄tinet ad ipsam logicā. et alia diffinit p̄ causas predictas s̄m similitudinē et m̄n̄. p̄p̄e et cum dicit q̄ ipse logicus nō diffinit entia logicalia p̄ formā. immo p̄ suas materias. dico q̄ immo quia in eoz diffinitio nibus capitur genus suū vel aliquid ad modū generis se habēs. ut cū dī Syllogismus ē oratio in qua quibusdā positis et p̄cessis etc. ibi orō p̄ genere ponit et pro tanto dicit diffinire p̄ formā. sed inq̄tūz sumitur ibi materia nō est p̄ formā. Aliq̄bil aut̄ prohibet diffinitionem alicui⁹ ratione vnius sue p̄tis ec̄ per formā et rōne alterius per materiam. Nam qui in diffinitione accipit solaz formā et dimittit materiam dimittit aliq̄d necessariū s̄m Lōmen. hic. Ad alia dicendū q̄ diffinitiones que dicuntur logice si sunt vere diffinitiones ex generib⁹ et dñt̄ijs p̄p̄ijs et essentialib⁹ nō sunt vane ad demonstrandū immo sunt convenientes ad demonstrandū s̄m Lincoln. p̄mo posterior et s̄m Arl. nam propter aliud nō videt dare artem inquirendi diffinitionem que ē ex gñe et dñā nisi quia ista est mediū demonstratiōis. q̄ si p̄ alia cā hoc facit tamē ad presens dico q̄ s̄m Lōmē. Lincoln. vna diffinitio ex genere et dñā ē p̄ncipiū demonstrationis qua demonstrat accūs de s̄bo. et cū dī q̄ hoc ē s̄m Arl. in lra q̄ dicit q̄ diffinitiones que nō faciūt accūs cognoscere dialectice sūt et vane oēs. s. ad certitudinem demonstrationis. ut dicit Albert⁹ dico q̄ ista lra si bene p̄sideret nō ē p̄trana. Bñ. n. v̄p̄ ē q̄ diffinitiones q̄ non faciūt cognoscere accūs p̄p̄a sunt vane et dialectice. s. nō sequit̄ ex h̄ v̄versa vniuersalis q̄ oēs diffinitiones logice sunt vane ad demonstrandū. bene ḡ cedere et q̄ sūt quedā diffinitiones improp̄e q̄ ga sunt ex quibusdā cōib⁹ accūs et ex transeis sunt vane ad demonstrandū et ille vocant dialectice forte propt̄ similitudinem. quia sunt ex cōib⁹ quēadmodum dialectica cōis ē ut patet p̄. thopicōz. et quia. s. dialectica vtens nō facit sciētiā de p̄clusionē p̄clusa p̄ syllogismū dialecticum. sed solū op̄inōē. Ad alia cū dicit q̄ tūc sūt metaphisic⁹ etc. posset cō-

cedi quia illud nō ē incōueniēs. imo ipse metaphycus ita bene diffinit p̄ gen⁹ et diff̄erentiā sicut logicus. dñter tamē sic docet Lōmen. et metaph. ca. Hic autē inq̄tūm in analecticis etc. in p̄ncipio vbi dicit Lōm. dñter p̄siderat logic⁹ et metaphycus de diffinitione. nam ipse logic⁹ considerat de diffinitione inq̄tūz ē instrumentū ducens intellectū ad intelligere q̄dditates rez. p̄m̄ aut̄ p̄bus p̄siderat de ea inq̄tū est q̄dditas rei diffinitē. logica ḡ diffinit p̄ genus et dñā inq̄tūm ex his constituitur instrumentū q̄ ducit intellectum ad intelligere q̄dditatē rez. sed metaphycus diffinit per illam inq̄tūm pertinent ad ipsam rei q̄dditatem absolute et abstracte. Ex h̄ tamen apparet cui⁹ diffinitionis causam vnitatis ibi assignat Arl. Non. n. ibi assignat causam vnitatis diffinitionis pro p̄ceptu neq̄ p̄ voce sequente rem. sed causā vnitatis diffinitionis que ē vna rei q̄dditas. hui⁹ aut̄ vnitatis cām dicit esse quia p̄tes p̄iores sunt potentiales et vltima sola est actus pur⁹. et hoc dicit ibi Lōm. in his v̄bis. Causa enim in hoc ē quia vltima diff̄erentiā data in diffinitionibus ē dñā q̄ continet formā propter quā ens est vni⁹ in actu. dñē aut̄ q̄ sunt ante vltimā dñāz sūt exītes in diffinito in potentia. Ex h̄ vlt̄erius manifestum est q̄ dñē p̄iores et vlt̄ime non sunt penitus idem essentia liter cum vna eaz sit in actu vel actus et alie sint in potētia. nec valet q̄ aliqui dixerunt q̄ p̄ior dñā q̄tūm ad s̄bam suāz nō est in potentia nec potentialis respectu vlt̄ime. sed quāq̄z ad modū essendi qui est potētiālis quia cōis et imp̄fectus est. modus aut̄ essendi dñē vlt̄ime est specialis et p̄p̄us et magis p̄fect⁹ et ideo actus alis. hoc. n. sufficit quia quātūcūq̄ modus essendi vnius cōior sit et imp̄fectior alio et potētiāle respectu alterius ut sentire respectu rōcinari. tamen propt̄ h̄ ex istis nūq̄ cōstituit vniū simplr et p̄ se. nec ex re sub vno illoz sit vniū et idem ec̄nua liter cum ipsa re ut stat sub altero illoz. Ridiculum enim est dicere q̄ ex sentire et ratiocinari fiat vnum per se et essentialiter vel q̄ ex animali ut stat sub sentire fiat vnum essentialiter cum animali ut rōnali ut stat sub rōcinari. Unde si bene cōsideretur mihi videtur inenitabiliter cōcludi sc̄dm intentionem Arl. et Lōmen.

q̄ additas generis ⁊ or̄ie sunt sc̄dm se re aliter diuerse ⁊ nō solū fm̄ diuersuz mo dū essendi aut ⁊ceptus intellectuales. In hoc. n. incidētaliter morat⁹ sum plus de bito sed h̄ fec̄ affectio renouādi pluralita tez ⁊ gradus formaz generis ⁊ or̄ie quā video istis temporib⁹ sine rōnib⁹ effica cibus abhoreri. de h̄ tamē plura ⁊grega ui in questione speciali de hoc disputata

Questio 13.

Verit⁹ vtz naturalis diffiniat p materiā sensibile. Et arguitur pmo q̄ nō ga naturalis nō debet diffini re p illud qd̄ fm̄ se ē ignotum. h̄ ē mani festū ga diffinitio ē cā inotescēdi. 6. tho. picoz. sed mā fm̄ se ē ignota ⁊ metaph. q̄re 22. Preterea si naturalis diffiniret p mām sensibilez tūc sba nālis diffiniret p additamentū qd̄ ē tra Arl. in 7. me. taph. ut cōiter allegat vbi voluit q̄ sba n̄ diffinit p additamentū. ⁊ patet p̄na quia mā sensibilis ē sēfibilis p accitū. ut mā festuz ē. ⁊ sic in diffinitōe sbe poneretur accit⁹ ⁊ sic eēt diffinitio p additamentuz Nam tūc diffinitio dicit⁹ eē p additamē tum cū in ea ponit⁹ aliqd̄ qd̄ ē ex genus diffinitū ut or̄ 7. metaph. Itē si diffini tio naturalis eēt p materiā sensibile tunc illa que nō habet māz sensibilem nō pos sent diffiniri a naturali nec diffinitōe nā li. p̄na ē euīdēs. sed p̄ns ē falsum. ga cor. pora celestia pnt diffiniri a naturali. quī n. aliā diffiniret ea. cū sint entia mobilia ⁊ sensibilia ⁊ tamē nō habet materiā fm̄ Com. 2. ⁊ 8. metaph. ⁊ 8. phycor. ⁊ p̄mo celi ⁊ mūdi ⁊ in d̄ sba orbis. ⁊ p. phy cor. Preterea si naturalis diffiniret p mām sensibilem aut h̄ esset tāq̄ p p̄ncipi um extrinsecū aut intrinsecū qd̄ dicit⁹ na turalis hec ē sufficiēs dō ut voluit Com men. 5. metaph. ⁊ or̄ sup p̄mū posterioz sed nō tāq̄ p p̄ncipiū extrinsecuz. ga mā nec est efficiens nec finis rei naturalis ut manifestū ē cuilibet. efficiēs quidē nō est quia ipsa est pure potētie receptiue ut p̄ p̄mo phycor. De autē efficiēs ⁊ agēs est actu ens semp. n. estimabit spēs aliq̄ mo uēs 3. phycor. De mouēs est agēs p̄mo de gñatiōe. ⁊ ideo oē agens est ens actu. Un ⁊ in 2. de gñatiōe dicit Arl. q̄ for me ē agere. ḡ mā nō est p̄ncipiū agēs re spectu rei naturalis. Item nec ipsa est finis rei naturalis ga finis ē nobilioz eis que sūt ad finē ut notū ē ⁊ famosuz. Ult

enim finis ē bonū alioz ut habet in 2. phycor. mā aut nō ē qd̄ nobili⁹ ⁊ pfectū ipsa re nāli ut manifestū est p se. ḡ nullo. ipsa ē p̄ncipiū extrinsecū. Itē nec intri secū q̄ nullū p̄ncipiū qd̄ dicit⁹ debet eē pars ipsi⁹ qd̄ dicit⁹ ut voluit Comē. 7. metaph. ca. Utrū aut idē vel diuersū ibi enim dicit Comē. q̄ qd̄ ditas hōis ē hō vno. ⁊ nō ē hō alio mō. ē. n. hō fm̄ forā ⁊ nō est hō fm̄ ⁊gregatū ex mā ⁊ forā. Idem qd̄ ponit in diffinitōe rei natural debet esse notū ipsa re naturali. hec ē euī dens ga alit diffinitio nō notificaret dif finitum. sed materia nō est notioz q̄ res cuius est materia. quia aut est notioz sim pliciter ⁊ sc̄dm naturāz v̄l quo ad nos p sufficientem dōneq̄ que bctur ex primo phycor in p̄hemio. nō q̄ ad nos ga ipsa est maxime occulta ⁊ saltem mā p̄ma ⁊ n̄ pōt cognosci nisi p aliud ut patet ex p̄io phycor. nec ē notioz simplr ⁊ fm̄ natu ram quia notioz simpliciter ⁊ sc̄dm na turāz sunt verioz entitatis sed notioz q̄ ad nos sūt imp̄fectioz entitatis ⁊ ignoti oris fm̄ naturā ut patet in primo phy cor. ⁊ tangitur 2. huius ca. Quonia au tem ex incertis in p̄ncipio. Mā aut nō ē maioris aut p̄fectioz entitatis q̄ res nā lis ut manifestū ē cuilibet intelligenti. Preterea nālis diffinit māz sensibile. q̄s enim aliū eā diffiniret. s̄z nō diffinit eā p materiā sensibilem ga sic idē diffinere tur p seipsum qd̄ est incōueniēs ga tunc idem eēt notius ⁊ minus notū sc̄p. q̄re videt q̄ naturalis nō h̄z vniuersalit̄ diffi nire p māz sensibile. Preterea natura lis diffinit naturā ut manifestū est in 2. phycor. s̄z nō videt eam diffinire p ma teriam sensibilem q̄re 22. Itē singula re nō ponit in diffinitione rei naturalis quia diffinitio nō est de singularibus sic nec scientia. p̄mo posterioz ⁊ 7. meta physice. nec p p̄sequēs p singularia. s̄z mu teria sensibilis est singular. ut manifeste videtur. quia dicit Boetius q̄ singulare est dum sentitur vniuersale autem dūz in telligitur. idem voluit Arl. in primo po sterioz. Preterea nālis diffinit mo tū 3. phycor ⁊ nō v̄l ipm diffinire p ma teriā sensibile ut p̄ ex ei⁹ diffinitōe. ē. n. mot⁹ actus entis in potētia fm̄ q̄ in potē tia. Preterea nālis diffinit tps 4. phy cor ⁊ nō p māz sensibilem ut videt. tēp enim est nuimer⁹ mot⁹ fm̄ p̄a ⁊ posteri⁹

Preterea natural' diffinit locū 4° phy-
corz & nō ponit i diffinitōe ei⁹ mā scilicet
est enim loc⁹ termin⁹ p⁹inētis locatū im-
mobilis primū. Preterea nālis diffinit
aiam 2° h⁹ & quō apparet ibi mā sensibi-
lis. Oppositū arguit auctoritate Ar.
in isto p⁹hemio. & idē voluit in 3° phyco-
rū. & in 7° metaph. Idē dicit Lōm. Auer.
& oēs alij expōitores Ar. Ad qōnez
ē intelligēdū q⁹ p māz sensibile possū⁹
intelligere duo. Uno mā sensibil' pōt ac-
cipi pro mā prima inforata q⁹litatib⁹ sen-
sibilibus. vel fm aliū modū loquēdi pro
mā prima in habitudine ad forā nālez
quā p⁹lequūt q⁹litatez scilicet. Alio pōt
capi mā sensibilis p q⁹cūq⁹ p se & p pō s⁹
iecto diffinibilis naturalis habēte habi-
tudine ad motū vl' ad quietē. & h⁹ s⁹bm cō-
uenient pōt dici mā sensibilis eo q⁹ ipse
mot⁹ ad quē habet habitudine ē qd p se
sensibile ut patet in 2° d⁹ aia. & cū h⁹ habz
modū vel rōnē māe inq⁹trā s⁹stat diffini-
bili naturali. Tūc dico ad qōez q⁹ entia
naturalia vl'iter habēt diffiniri p māz sen-
sibile pmo mō sumptā. qā corpa celestia
sunt quedā s⁹be naturales ut pz ex 8° phy-
corz. & pmo celi & mūdi. & tū nō hūt māz
illo mō sicut in multis locis p⁹bauit Lō-
men. & habet ab Ar. satis in 8° metaph.
& pmo celi & mūdi. & ad p⁹is suppono.
Itē videm⁹ multas diffinitiones nāles p
quas nō apparet talis mā sensibilis sicut
argutū est de multis q⁹re zc. 2° dico q⁹
entia naturalia bene diffinūt per māz
sensibilem 2° mō dictā & per s⁹bm p⁹pūm
q⁹ ē pncipiū motus & q⁹etis sic intelligē-
do q⁹ per diffinitōes talū apparet aliq⁹
mō huiusmōi mā. qā res naturalis debz
diffiniri per illud q⁹ ē pncipiū cēdi et
cognoscēdi eā & per q⁹ distinguūt ab oī-
bus alijs. hec recipit p manifesta vl' sal-
tem q⁹ ē idem cū re naturali & ē notius
eā & eā distinguūt ab alijs. sed s⁹bm q⁹ est
principium motus & quietis ē principiu⁹
essendi & cognoscēdi rem naturalem et
per ipsam distinguūt res nālis a reb⁹ ma-
thematicis & diuinis. vel ē idē cū ipsa re
naturali & notius est eā & eam distinguūt
a reb⁹ predictis. hoc sic patet. nā s⁹baruz
naturalium qdā sūt perpetue ut corpora
celestia. & qdāz sunt g⁹uabiles & corrupti-
biles. s⁹ba ergo nālis quē ē perpetua. s⁹cor-
pus celeste est cēntialiter idē q⁹ s⁹bm ha-
bens simpli⁹ habitudine pncipiū recep-

tiui ad motū circularem. & per eē huius-
modi s⁹bm distinguūt ab oībus reb⁹
diuinis & corporalib⁹ q⁹ nulla ē s⁹bm mo-
tus. & s⁹lir a formis mathematicis quē nā-
lum motū sibi determināt ut visum fuit
in 2° phycoz. & sic ipsum corpus celeste
p⁹uenient diffinit nāli diffinitōe per s⁹bm
simplex q⁹ ē pncipiū receptiuū mot⁹ cir-
cularis perpetui. Substantia at g⁹uabil'
& corruptibilis siue sit mā siue forā siue
aggregatū debet diffiniri per s⁹bm q⁹ est
pncipiū mot⁹ & q⁹etis. qā huiusmōi s⁹bm
vl' ē pars ipsi⁹ s⁹be & pncipiū intrinsecum
s⁹be p⁹posite. vl' ē idē cēntialit⁹ cū s⁹ba nā-
li inmutabili sicut ē mā prima. Nā enīz
p⁹m cēntialit⁹ ē s⁹bm q⁹ ē pncipiū motus
& quietis large sumēdo motū ad tūsmu-
tationē s⁹balē quē ē g⁹uatio & corruptio
s⁹stoz. n. motū mā p⁹ma ē pncipiū rece-
ptiuū. ut pz ex pmo phycoz. & p⁹ de g⁹u-
tione. s⁹ba. n. p⁹posite bene diffinēda ē p
huiusmōi s⁹bm cū sit p⁹s intrinseca & cēntia-
lis ipsius s⁹be p⁹posite & pncipiū cēdi et
cognoscēdi & distinguēdi ipsam ab alijs
S⁹lir forā naturalis d⁹z diffiniri natu-
rali diffinitione. p tale s⁹bm p⁹pter eandē
rōem. Accētia. n. p se & p⁹pa rez natura-
liū debet diffiniri p aliq⁹ s⁹bm p⁹pūm
q⁹ sit principiu⁹ mot⁹ vel quietis nālis. &
h⁹ sine dubio obseruat in oībus cōpletis
diffinitionibus nālib⁹. ut patet inducenti
q⁹ si in oīb⁹ diffinitionibus q⁹s ponit Ar.
in sua sciētia nāli. exemplificās. n. de diffi-
nitione ire dicit eam eē furorem sangui-
nis accensum circa cor. ecce q⁹ ponit ibi
cor q⁹ ē s⁹bm qdā q⁹ h⁹z habitudine ad
motū & ad quietem. S⁹lir diffinēs motū
dicit ipsum esse actum entis in potentia
fm q⁹ huiusmōi. Manifestū autē ē q⁹ ens
in potentia est s⁹bm q⁹ ē principiu⁹ motus
similit⁹ autē & in alijs huiusmōi. Cōsid-
randū autē diligēt q⁹ sicut dicit Auer. s.
2° phycoz in fine illius capituli. Quā-
tem ex necessitate. & Albertus magn⁹ ex-
emplificat ibidem per diffinitionē nālez
apparet materia rei diffinitē altero duo-
rum modorum. vno modo scdm expres-
sionem. s. scdm q⁹ expresse ponit in diffi-
nitione tanq⁹ pars diffinitionis. ut si dica-
tur q⁹ homo est quid aggregatuz ex car-
ne & ossib⁹ & anima intellectiua. alio mō
scdm quandam coofecutionem ita scilicet
cet q⁹ ex p⁹ibus expressis in diffinitōe cō-
sequitur q⁹ talis vl' talis debet esse materia

Liber

diffinitio. ut si dicam? qd hō ē aīal rōnale
 Ex hoc. n. qd hō est aīal sequitur qd dē cē
 aggregatū ex materia disposita ad reci-
 piendum spēs sine mā. aīal. n. ē aīal p sen-
 sum z sensus est receptiu? spez sine mā.
 et hēc ex z? h? z ex hoc qd ē rōnale seg-
 tur qd debet esse cōgregatū ex mā nobi-
 lissime z optime pposita. sicut aut cōtin-
 git z in alijs quibusdā. Est tamē notādū
 qd differūt multū sba z sba natural' ut na-
 turalis quia in ratione formali sbe scōm
 illud quod ipsa ē nō includit aliqd acci-
 dens ut oēs pcedūt. sed in rōe sbe natura-
 lis ut naturalis est bene inclusus ē aliqd
 accidēs. s. motus vel habitudo ad motū
 z hoc ē de intentione Cōmen. apte in 7°
 metaph. ppe principium vbi dicit hec v-
 ba. In phico auditū. i. in scia naturali est
 pscrutatio de principijs corporis fm qd ē
 naturale. i. fm qd mouet z quiescit. hec at
 pscrutatio nō ē de eis scōm qd sbe tan-
 tum. Ecce qd Cōmen. exponit illā redup-
 licationem scōm quod naturale. i. fm
 qd mouet z quiescit. z intelligo vl' scōm
 actū vel scōm aptitudinē. z illa eadem ē
 intentio Arl. in 2° phycor. ca. Quoni-
 am autem determinatū ē quot mōis dī
 natura vbi sic dicit. Siet aut vīqz manife-
 stum si quis tentauerit vtrozqz dicē ter-
 minos. i. diffinitiones. Impar. n. z par et
 rectū z currū adhuc aut z linea z figura
 sine motu. Caro aut z os z hō nō adhuc
 supple diffinit' sine motu. s. nō diffiniunt'
 sine sbo z habitudo ad motū. Item
 idem vult Arl. in 6° metaph. vbi sic dīc
 Dia igit' naturalia similit' sumo dicūtur
 ut nasus ocul? facies caro os aīal foliūz
 radix. nullius. n. hoz rō sine motu ē sed
 semp habet materiā. z in 7° metaph. ca.
 Quoniā vero dicit diffinitio Arl. Sensi-
 bile quod forsan z sine motu nō ē diffini-
 re. z ibidē Cōmen. dicit. Res naturales
 sunt ecōtrario mathematicis. qdditates
 n. rez naturalium nō possunt intelligi si-
 ne motu z sensu. a. sine motu z mā sensibi-
 li. Ex his itaqz omnibus fm intētiōez
 Arl. z Cōm. patz qd res naturalis fm qd
 naturalis ē includit motū fm aptitudinē
 z ideo bene pōt diffiniri p mām sensibi-
 lem. i. p sbm quod ē principū mor? z ge-
 tis. z hoc etia apte signauit Cōm. ibidē
 qd dixit qd nullū eoz habet diffinitionēz
 absqz eo qd illa diffinitio accipiat aliqd
 transmutabile. transmutabile aut ppe ē

sbm motus. Est etiā notandū vltius qd
 in diffinitione rei naturalis fm qd natu-
 ralis ē materia solum ponit fm qd habz
 habitudinē ad motū. qd pbo sic qd cō-
 stat qd in diffinitione naturalis rei debet
 poni natura ut natura est. i. sub rōne qua
 est natura. aliter enim nō esset ppe diffi-
 nitio rei naturalis. sed mā sensibilis non
 habet rationem nature ppe nisi sub illa
 ratione ut ē principium motus z quietis
 ut patet 2° phycor. qre zc. Ad rōnes
 in 3° rīū. Ad pma cū dicit qd naturalis
 nō debet diffinire p illud qd scōm se. zc.
 dicendū qd aliquid ēc ignotuz fm se pōt
 intelligi dupliciter. vno mō qd nulla co-
 gnitio habeat de ipso z hoc mō vera est
 maior. Alio mō aliquid pōt intelligi esse
 ignotum scōm se. i. qd nō cognoscit nisi
 p aliquid aliud. z sic maior nō est vera. z
 cū dicit in mīori qd materia zc. dico qd
 non primo mō scilicet qd nulla cognitio
 possit haberi de ipsa. quia nullū ens sic ē
 ignotum naturaliter. ut dicit Cōmen. 2°
 de generatiōe. Et ppter hoc voluit Ari.
 qd intellect? possibilis est omnia fieri. s.
 mō similitudinis z receptiōis. ut Cōm.
 exponit qd potest recipere similitudines
 z cognitiones omniū entīū. Sed bene ve-
 rum est qd mā prima est ignota 2° mō. s.
 qd nō pōt cognosci nisi per aliquid aliud
 ut habet videri. s. pūmū phycor. z hu-
 iusmodi ens postqz est notum potest esse
 principium cognitionis pfecte alicui? al-
 terius qre non valet. Ad alias omnes
 rationes factas patz ex dictis. Amen.

Expliciūt qōnes supra primū librum
 de aīa Arl. Magistri Johannis de Jan-
 duno.

Incipiūt qōnes secundi.

Ue qdē a porib⁹
tradita sūt zc.

Circa z^m h⁹ pōt q⁹
ri tali mō. Utruz
aia sit sba. Et argu
itur q⁹ nō. nā illud
qd ē sba dz eē sub
sistēs. s3 aia nō est
huiusmōi qre zc.

maior apparet in p⁹dicamētis. minor pa
tet qz ens p se s3 sistēs ē ens i actu. aia at
nō ē ens in actu qre zc. Itē illud qd ē
i sbo nō ē sba. s3 aia ē h⁹ qre zc. maior pz
qz cōe ē oī sbe i sbo nō eē. ut dicit pbs in
p⁹dicamētis. minor pz p phm i z⁹ h⁹ qre
zc. Itē illud cui⁹ diffinitio dat p addi
tamētū nō ē sba. s3 aia ē h⁹ qre zc. maior
apparet p phm an z⁹ metaph. minor patz
p phm in isto z⁹ qre zc. Itē illud solū
ē sba qd cū sit vnū z idē numero ē suscep
tibile d⁹rioz. s3 aia nō ē h⁹ qre zc. maior
apparet p phm i p⁹dicamētis. minor pba
tur qz recipiēs d⁹ria ē in potētia. aia autē
nō ē in potētia cū sit act⁹ ut pz z⁹ h⁹ act⁹
n. z potētia sūt d⁹rie maxime oppositae ut
dicit Lōmē. i. p⁹heio h⁹ qre zc. Itē si a
nima eēt sba. aut eēt mā aut forā aut cō
positū. sed nullo⁹ qre zc. maior pz p phm
qz sba diuidit i ista. ut pz p phm i z⁹ me
taph. z z⁹ h⁹ minor pbat. p⁹ n. q⁹ n ē mā
neqz ppositū qz ista nō sūt i sbo ut pz z⁹
h⁹ z aia ē i sbo qre zc. nec ē sba q ē forā
ga talis forā corripit ad corruptionē cō
positū. ut pz z⁹ metaph. s3 aia nō corripit
ad corruptionē ppositū. ut pz z⁹ h⁹ z z⁹ z⁹
iz⁹ metaph. Ppositū patet p phm z
Lōmē. i. p⁹ n. h⁹ secūdi. Et arguit rōe. ga
aia vl ē sba aut accūs. s3 nō ē accūs q est
sba. maior apparet ga oē ens aut ē subā
aut accūs ut pz z⁹ metaph. minor pz
p Lōmē. h⁹ dicte. Ponē. n. aiaz eē accūs
ē iopinabile fm q dat pma cognitō nāl⁹

De ista qōe fuit opio q⁹ rūdā loquētū
q aia z qlibz forā eēt accūs. Motū autēz
fuerūt fm q dicit Lōmē. p qdā apparen
tē similitudinē quā bz aia z qlibet forā sba
lis cū foris accūs talib⁹. s. qz vtraz ē i sbo
s3 ista opinio de aia ē falsa. p⁹ n. exp⁹se est
z Al⁹ l. z Lōmē. i. p⁹ncipio istū⁹ secūdi. z⁹
ē rōez qz illud qd ē p⁹ncipiū aliqz opa
tionū q n pnt reduci i aliqd accūs. s3 aia
ē huiusmōi qre zc. maior pz de se. minor
pbat. p⁹ n. aia ē cā nutritiōis z augmen
tationis ad oēm d⁹riaz pōnis. ut pz z⁹ h⁹

iste aut opatiōes nō pnt reduci in aliqd
accūs sic nec q⁹litatē p⁹ma nec secūda imo
q⁹ pl⁹ ē nō pnt reduci i forāz corpis sim
plicis nec in forāz corpis mixti ex mixti
one cātā qz vtraz ē p⁹ncipiū mor⁹ ad ali
quā p⁹te pōnis determinatā. ut dicit pbs i
p⁹mo celi z mūdi z Lōmē. i. z⁹ h⁹. Itē
aia ē p⁹ncipiū sentiēdi z intelligēdi. z iste
opatiōes nō pnt reduci nec in accūs nec
i aliqz formā sba ē p⁹plexiōalē. ut dicit Lō
mē. z⁹ h⁹ z Alexandrū qre zc. Et iō di
co breuit⁹ q aia ē sba. z pbo h⁹ p⁹ rōnib⁹
Lōmen. p⁹mo sic. Illud ē sba qd ē nobi
lius oib⁹ accūsib⁹. s3 aia ē huiusmōi qua
re zc. maior apparet ga qd ē nobili⁹ om
nib⁹ accūsib⁹ nō pōt eē accūs ut d se pz
minor patet p Lōmē. z⁹ hui⁹ qre zc.
Itē illud qd ē ps sbe ē sba. s3 aia ē huius
mōi qre zc. maior pz p⁹mo phycor⁹ z z⁹
metaph. minor patet ga aia ē ps sbe q cū
aufert⁹ aufert sba ppositū. ut dicit h⁹ Lō
men. qre zc. Itē qd ē nobili⁹ oib⁹ sub
stātijs g⁹uabilib⁹ z corruptibilib⁹ ē sba. s3
aia ē huiusmōi qre zc. maior apparet ga
nō sba nō ē nobilior sba ut patet z⁹ meta
ph. minor pbat ga aialia sūt nobilissima
ps g⁹uabilib⁹ z corruptibilib⁹ z aia ē nobi
lior oib⁹ ex⁹istib⁹ aialib⁹ ut dicit Lōm. in
p⁹heio h⁹. Illud idē pz rōe Aluic⁹. 6⁹
nālū ga illud qd ē pmanēs vnū z idē
fm nūcz z pōt eē susceptible d⁹rioz est
sba. sed aia ē huiusmōi. maior apparet in
p⁹dicamētis. minor pz ga aia ē suscepti
bilis boni z mali virtut⁹ z vicij. z ista sūt
d⁹ria. ut patet 6⁹ ethicoz qre zc. Per
hoc ad rōnes. Ad primā illud qd zc.
aliqui sic dicūt q p se subsistere pōt itel
ligi dupl⁹r. vel p se pplete z seorsum vel i
pplete. z in alio cuius ē ps. mō si accipit⁹
p se subsistere p⁹ mō sic nō ppetit aie s3
substātiē cōposite. si vero intelligat⁹ z⁹
sic cōpetit anime z sic cōcedūt q aia nō
est sba cōposita sed ē sba que ē ps eius q
re zc. Alio⁹ pōt dici cū dicitur illū qd
est zc. dico per se subsistens pōt capi du
pliciter. Uno mō prout vniuersalit⁹ disti
guīt cōtra ens in alio. z isto mō id qd ē
substātia nō oportet q sit p se subsistens
Allo modo pōt capi subsistēs prout di
stinguīt cōtra ens in alio a quo gdem
habeat eē. z isto mō maior ē vera z sic a
nima est per se subsistens quia non exi
stet in alio a quo habeat esse sicut dicit Lō
mē. in isto z⁹ nec vnqz Al⁹. vl⁹ ē isto vbo

substantes in predicamentis sed magis isto non esse in substantia. et quando dicitur in minori aiaze potest dici quod imo modo superdicto. et cum dicitur quod aia non est ens in actu. dico quod imo licet istud contra non dicatur. et probatur quia sic manifeste habet ad potentiam sic forma ad actum sed vere et proprie potest dici quod materia est ens in potentia et vere et proprie potest dici quod forma substantialis est ens in actu. Item si de quo minus inesse videtur et inesse et de quo magis. sed minus inesse videtur quod forma accidentalis possit dici ens in actu quod forma substantialis. et tamen vere et proprie dicitur quod forma accidentalis est ens in actu sicut quod litas est ens in actu quare etc. Item illud quod est verum ens est ens in actu quia ens in potentia non est verum ens sed secundum quod. sed forma substantialis est huiusmodi. quia cum ens et verum multipliciter dicantur quod vere est ens. ut dicit philosophus in isto 2. et hoc est quod dicitur Comen. 3. metaphysico 12. et forma est ens in actu et materia est ens in potentia. Item illud quod secundum suam essentiam est actus purus est magis ens in actu quam illud quod secundum suam essentiam est actus potentie mixtus sicut patet de substantiis separatis respectu substantiarum materialium. sed forma substantialis respectu compositionis ex materia et forma est huiusmodi. quia forma substantialis in sua natura non includit materiam tanquam partem sui. compositum autem includit quare etc. Et ideo dico quod forma substantialis et compositum sunt ens in actu. sed forma substantialis est ens in actu per se et primo. sed compositum est ens in actu per se non primo. cum solum sit ens in actu per alteram partem et tale non est primo. ut patet 5. et 8. philosophorum quare etc. Ad aliam illud quod est etc. dico quod aliquid esse in substantia coniungit dupliciter sicut dicitur Comen. 2. h. 2. Uno. coniungit aliquid esse in substantia quod est compositum ex materia et forma et ens in actu quod in suo esse non indiget existenti in illo et quod sic est in subiecto non est substantia. Alio modo coniungit aliquid esse in substantia in potentia. et quod in suo esse indiget existenti in illo. et quod sic est in subiecto potest esse substantia. modo tale est aia quare etc. Ad aliam illud cuius etc. dicitur aliquid quod duplex est substantia. quedam est substantia composita et de tali maior habet veritatem. et de tali intellexit philosophus ut dicitur. alia est substantia simplex et de tali maior non habet veritatem nec de tali intellexit philosophus et talis substantia est aia ut patet 2. huius quare etc. Sed ista solutio non videtur esse secundum intentionem philosophi 7. metaphysica. quia in fine secundi capituli cum Aristoteles divisisset substantias in materiam et formam et substantiam compositam dicit quod de materia et substantia composita non vult determinare quia sunt manifeste. sed vult deter-

minare de forma que fuit dubitabilis. et in ea sequenti. et primo dicemus de ea logice. dicit auctoritate predicta. scilicet quod definitio substantie non debet dari per additamentum. sed cum solum intendatur de substantia que est substantia simplex. manifestum est quod definitio substantie simplicis non debet dari per additamentum. Et ideo dico aliter ad rationem. cum dicitur illud cuius definitio etc. dico quod substantia que est forma de qua intendit philosophus in 7. metaphysica. potest considerari dupliciter. Uno modo ut consideratur sub ratione simplicis et partis cum materia totum constituit. Alio modo ut consideratur sub ratione totius et ut est illud sub quo tota res speculatur additativum ut dicitur Lincon. 12. posteriorum. Ad dico quod maior per se solum habet veritatem 2. modo. et illo modo forma corporis aia non significat sub hoc nomine quod est aia. sed magis sub nomine speciei vel generis. sed primo modo non habet veritatem et illo modo talis forma significat sub hoc nomine quod est aia. et sic hoc diffinitur. Ad aliam cum dicitur illud solum etc. concedo. et cum dicitur quod aia etc. dico quod falsum est ut patet in positione et cum dicitur recipiens etc. dico quod verum est recipiens per se et primo. sed recipiens tria ex compositione non oportet. et tale est aia quare etc. Ad aliam si aia etc. concedo. et cum dicitur sed nullo modo nego. et cum probatur non est materia nec compositum concedo. sed dico quod est forma. et cum probatur quod non quia forma etc. dico quod duplex est forma. quedam est forma duas esse et duas operari cuiusmodi est aia vegetativa et sensitiva. et de tali verum est quod corrumpitur. sed alia est forma duas solum operari sicut aia intellectiva. ut dicitur Comen. 3. h. 2. et de tali per se non habet veritatem et de tali aia intelligitur 2. et 3. h. 2. necnon 12. metaphysice.

Questio secunda.

Consequenter queritur. Utz aia sit substantia que est forma siue forma substantialis. Et arguitur quod non. primo sic. Illud quod est in potentia non est forma substantialis. sed aia est huiusmodi quare etc. maior apparet quod forma substantialis est actus. modo in ratione actus non est potentia cum sint omne valde opposite ut dicitur Comen. in preterito h. 2. Etiam ideo dicitur Comen. in tractatu de substantia orbis. minor patet per philosophum 2. et 3. h. 2. quare etc. Item illud quod patet non est forma substantialis. sed aia est huiusmodi quare etc. maior apparet quod forme est agere et non pati in modo manere ut patet 2. de generatione. minor patet per philosophum 2. et 3. h. 2. quare etc. Item illud quod advenit et in actu non est forma substantialis. sed aia est huiusmodi quare etc. maior patet per Comen. mentatore in hoc secundo cometo quarto quod

.II.

ponēs dñam int formā sbalē z accñtalē
dicit q forma sbalis ē in sbo in potētia.
z accñtalis in sbo in actu. patz etiā maior
p phm pmo de generatione. minor patz
quia aīa aduenit corpi organizato. corp⁹
aut organizatum ē ens in actu qre zc.
Item illud post cui⁹ ablationē corp⁹ re-
manet idem numero qd prius nō ē forā
sbalis. s; aīa ē huiusmōi qre zc. maior pz
p phm in h z: ponētē in h dñam int for-
mā corpis nālis z artificial. minor appa-
ret qā manet idē numero sicut si ponat⁹
q corp⁹ viuuz cadēs de turri dñe nīe in
medio casus moriat⁹ tot⁹ ille mor⁹ ē idēz
numero. qā vel vn⁹ numero vl⁹ plures p
sufficiētem dñonem. s; nō ē plures nūe-
ro qā cū inter quoslibet duos motus sit
quies media seqret⁹ q corp⁹ illud qd est
grauē sursum quisceret nec descenderet
aliquo nō ipediētē qd ē ipossibile ut pa-
tet 4. phycor⁹ qre zc. Etia eadē albedo
numero ut sensus iudicat q nō decipitur
circa p̄pū obiectū ut patet z: hui⁹ ma-
net i corp⁹ viuo z mortuo qre zc. Itē
illud p cui⁹ tñsmutationē sibi nō amittit
nomē neqz diffinitioē nō ē forā sbalis.
sed aīa ē huiusmōi qre zc. maior patet p
Lōmē. pmo phycor⁹. minor pz qā sibi
aīe ē mā pma ut patet p: de gñatōe. mō
materia pma p tñsmutationē corpis aīa
ti vl⁹ aīe nō amittit nomē imo vocat⁹ seg-
mā pma nec amittit diffinitioēz imo sem-
per est sibi ex q pmo fit aliqd cū inuit et
in qd si corūpar abibit vltimuz ut dicit
phs p: phycor⁹ qre zc. Itē illud qd ē
cā efficiēs corpis aīati nō ē forā sbalis ē
sed aīa ē huiusmōi qre zc. maior apparet
qā efficiēs z forma nō coincidūt in idē
nūero ut patet z: phycor⁹. minor pz per
phm z: huius qre zc. Itē sicut se hñt
ptes aīe ad ptes corpis ita se hz tota aīa
ad totū corp⁹. s; ptes aīe nō sūt forē sba-
les ptiū corpis qre zc. maior apparet per
Lōmē. z phm in h z: z de ptiū aīalium
minor pbat⁹ qā ptes aīe sūt ei⁹ potētie
que sūt accñtia. accñs aut nō ē sba alie⁹
ut patet pmo phycor⁹ z 8. metaph. qre
zc. Itē qd nō ē accñs nō ē forma sbalē
sed aīa ē h. qre zc. maior patet p locū a d
structionē ptiū ad destructionē aīcedēt
minor pbat⁹ qā si eēt act⁹ aut p̄m⁹ aut se-
cundus. nō secūd⁹ qā z: ē opatio. aīa aut
nō ē opatio. nec p̄mus q p̄m⁹ ē pma rei
pfectio a q nō semp puenit actio q nata

ē puenire. ut dicit Lōmē. in phemio h?
z in h z: sed ab aīa semp puenit actio q
nata ē puenire qā semp ē pncipiū nutri-
tionis cū cessatio hui⁹ actiois sit mors ut
dicit Lōmē. 8. phycor⁹. In oppositū sūt
Lōmē. Themist⁹ z Auic. Ad qdēz
dico q aīa ē forma sbalis. qd probo sic.
id p qd aīatū p se z eēntialit ab inaiato
differt ē forā sbalis ei⁹ cū aīatū sit sba. s;
aīa ē huiusmōi qre zc. maior apparet qā
illud p qd sba pposita dñt ē forā ut patz
z: z 9. metaph. z illud p qd dñt p se et
eēntialit ē sbale. cū p accñs sba nō diffe-
rat p se z essentialit s; solū accñtalit. mi-
nor patet qā corp⁹ aīatuz eēntialit dñt a
corpe inaiato. cū q in corpe aīato nō sūt
nisi duo. s; aīa z corp⁹. aut differt p corp⁹
aut p aīam. nō p corp⁹ qā in corpe pueni-
unt q p aīam qre zc. Itē illō p qd cor-
pus aīatū viuūt pmo ē forā sbalis ē. s;
aīa ē huiusmōi qre zc. maior apparet qz
qñ aliq opatio debet alicui p duo oz q
vnū illoz sit forā z aliud mā. s; opatio p
mo debet forē z z: materie z nō puenit
ut dicit Lōmē. z: hui⁹. s; id cū pmo debe-
tur opatio ē forma. minor patet. qz corp⁹
aīatū nō viuūt p: in eo q corpus qz tunc
quodlibet corpus viueret. qd ē falsuz q
viuūt pmo in eo q ē hñs aīam qre zc.
Itē aīa ē sba. aut q ē sba que ē mā aut q
ē forā aut q ē sba pposita p sufficiētem
diuisioneē. sed anima nō est substantia
que est materia nec pposituz. quia tales
nō sūt in sbo sed magis sibi. aīa aut ē in
sbo ut patet in z: huius qre zc. Itē ex
corpore z aīa fit vnū ens in actu ergo oz
q corpus z anima ambo sūt in potētia
vel in actu vel altez sit potētia z alterū
sit actus. sed non possunt ambo eē in po-
tētia. quia cum substantia pposita sit ens
in actu oporteret q etiā in ipsa eēt tertia
substantia p quā eēt in actu quod ē fal-
sum. ut patet p Lōmē. 3. metaph. nec eti-
am possūt eē ambo in actu. qā ex duob⁹
existentibus in actu nō fit vnū in actu. ut
pz 7. metaph. q oportet q altez sit actus
z altez potētia. s; corp⁹ nō pōt se habere
in rōne act⁹ qā act⁹ sepat z distiguit ut pz
7. z 9. metaph. corpus aut nō distiguit
cum in ipso conueniāt animatuz z inani-
matum. ergo anima est sicut actus z for-
ma quare zc. Item arguitur ratione
Themist⁹ quia ex anima z corpore fit
animatum. aut ergo sit ex ipsis sicut

Liber

totū integrale ex p^{ti}b^{us} integralib^{us}. aut
sicut mixtū ex p^{ti}b^{us} mixtibilib^{us}. aut sic
positū ex p^{ti}b^{us} essentialib^{us}. s. mā r for
ma sicut patet sufficiēti dīōne. sed ex cor
pore r aīa nō fit aīatū p corp^{us} pmo mō
ga ptes illi^{us} pōnis distiguit^{ur} loco r sbo
sed aīa r corpus nō sic distiguit^{ur} cum
aīa sit in qualibet pte corpis alit^{er} eēt aliq^{ue}
ps corpis aīati inatata qd ē incōueniens
nec secūdo mō pōnis ga in mixtiōe mī
xtibilia nō remanēt in mixto s; corrupit^{ur}
sed neq; aīa neq; corpus corrupit^{ur} s; sunt
actu in aīato qre zc. g. relinquit^{ur} q ex ip
sis pōnit^{ur} corp^{us} aīatū sicut ex p^{ti}b^{us} essen
tialibus. s. ex mā r forma. s; aīa nō potest
eē mā quia aīa ē in sbo ut in mā. g. manū
feste patz q est act^{us} r forā qre zc. Itē
illud ē forma sbalis corpis aīati q abla
to nō remanet idē corpus nisi equoce. s;
aīa ē huiusmōi qre zc. maior apparet per
phm in z^o. hui^{us} ponentē dīam int forāz
naturalis corpis r artificialis. minor pz
ga vniq; dqs habet ppam opationem in
quā cū pōt dī illud. r cū nō pōt nō dicit^{ur}
illud nisi equoce. ut dicit phs 4°. methan
roz. mō ppria opatio corpis aīati ē viuē
cū sit viuentib^{us} eē. ut dicit phs 2°. h^{uius}. sicut
deorsum eē ē eē grauis. ut dicit phs 8°.
phycoz. n hanc aut opationē non pōt
corpus priuatū aīa ga p ipsaz inest viuē
oībus viuentibus. ut dicit phs in h^{uius} 2°. qre
zc. Sed notādū q p forā sbalē pos
sum^{us} intelligere duo. Uno^{us} p forāz sba
lem possum^{us} itelligere forā de genere
sbe r isto mō aīa ē forma sbalis vlt^{er} acci
piendo ipsam. Alio^{us} p formā sbalē pos
sumus intelligere formā dante qdditate
r sbam ei cuius est forma. r isto mō aīa
vlt^{er} acci piendo ipsam nō ē forma sbat
fm intētiōe phi r dōmē. z^o. r 3°. huius
r isto mō solū est forma sbalis aīa vege
tatiua r sensitua nō aut aīa intellectiua q
re zc. Per h^{uius} ad rōnes. Ad primam
cū dī qd ē in potētia zc. dico q duplex ē
potētia. quedā ē. n. potētia ad actū p^{ri}mūz
r ē potētia eētualis. alia ē potētia ad
actū secūdū r ē potētia accētualis. Adodo
dico q illud qd ē in potētia pmo mō nō
ē forma sbalis s; qd est in potētia. z^o. mō
bū pōt eē forma sbalis. r cū dī act^{us} nō ē
in potētia. dico q duplex est actus. qdā
est. ac^{us}. purus a mā sepat^{us} r talis nō est
in potētia nec ad actū p^{ri}mū nec ad actū
z^m sicut deus r intelligētie. Ali^{us} ē actus

nō purus māe mixt^{us}. r talis bū ē in potē
tia. qm sicut mā pma que de se ē in pura
potētia p. phycoz sit in actu p formā sic
nō ē incōueniens formā pficientē materiā
fieri qdāmodo in potētia materiā qre
zc. Ad aliā cū dicit illud qd patit^{ur} zc.
dicūt aliqui q duplex ē passio ut pz per
phm in isto z^o. Quedā ē passio ppe dēa
r qd tali passione patit^{ur} nō ē forā sbalis
r tal^{is} passio ē dispositio corruptiua. Alia
ē passio imprope dicta q ē sal^{is} r pfectio
r qd tali passione patit^{ur} bene ē forā sbat
mō dicūt q aīa nō patit^{ur} pmo mō s; z^o.
mō qre zc. posset rīderi q intelligūt de
pati sbiue r nō terminatiue Sed istud n
valz ga aīa vegetatiua r sensitua nō pa
tiunt solū z^o. mō sed etiā pmo mō qd
corrupit^{ur} patit^{ur} pmo mō passionis. s; aīa
vegetatiua r sensitua sūt huiusmodi. ga
sūt forē pficiētes māz r tales corrupunt^{ur}
p accēs ad min^{us} ut pz 7°. metaph. qre zc
Et ideo alit^{er} dico cū dī illud qd patit^{ur}
zc. dico q duplex ē forma qdā ē libera
ta oīno a materia. talis forma nō pōt eē
illud qd patit^{ur} nec passiōe. ppe dicta nec
passiōe imprope dicta. alia ē forā mate
rie pūcta vlt^{er} fm esse vel fm ei^{us} pma op
ationez r talis forma bū pōt eē illō quod
patit^{ur} siue passiōe. ppe dicta siue passio
ne imprope dicta. mō talis forā ē aīa qre
zc. Ad aliā cū dī illud qd aduenit en
ti in actu zc. dicūt aliqui q vez ē illo ma
nente in sua actualitate si tamē illa actua
litas in suo aduentu corrupit^{ur} nō oz. r cū
dicit^{ur} aīa ē huiusmōi quia aduenit corpi
organizato. dicūt q in aduētū aīe corrup
unt oēs ille dispōes. r in eodē instātū si
miles introducūt^{ur} qre zc. Sed istud n
pōt stare. pmo ga si sic eēt sequeretur q
motus finit^{us} eēt sine termino ad quem r
moueri sine mutato eē. nō ē falsum. g. r
anecedens. falsitas nōis patet p phm 6°.
phycoz. nā declarat. ponam^{us}. n. q i sū
guine mēstruo debeat itroduci forā ho
minis oportet q in toto tempore prece
dente instās introductionis forme hōis i
sanguine mēstruo disponat^{ur} sanguis mē
struatus calefaciēdo r exsiccādo. in toto
igit^{ur} tempore precedēte instans introdu
ctionis calefit r exsiccat^{ur} r in illo calefie
ri r exsiccati nō est aliquod calefactum
esse nec exsiccatum esse fm actū nec etiā
in instanti introductionis quia in illo in
stanti ponit^{ur} caliditas r siccitas acquisita

corrupti quare 2°. Nec valet si dicat ad ista
rationem sicut dicitur a quibusdam. scilicet quod tunc
nihil istius motus sunt quasi dispositiones
que introducuntur per formam in materiam. quod mo-
tus et terminus motus sunt idem numero dis-
ferentes solum secundum perfectum et imperfectum. ut dicitur
Com. 3°. phycor. modo dispositiones prece-
des et sequentes non sunt eodem secundum numerum
quia generatum et corruptum non sunt idem nu-
mero. ut patet 2° de generatione et ipsi
met concedunt quare 2°. Item si dispo-
sitiones ille corrupteretur aut hoc esset per se aut per ac-
cidens sed nullo modo quare 2°. maior de
se apparet. minor probatur. non per se quia
quod per se corrumpitur a suo contrario
corrumpitur. ut philosophus dicit in libro de causis
longitudinis et breuitatis vite. modo hic
non est aliquod primum. dispositiones. n. fore cor-
rumpende et si sunt primum dispositionibus
introducendis tamen ipsas non corrumpunt sed
magis eorum. introducens etiam ipsas non primum
tunc qui tunc ipsas non generaret. nec forma
introducenda contrariatur quia secundum istos illa
forma patitur se in materia cum dispositionibus
secundum speciem eiusdem. nec sequentes primum quod
primum sunt specie ut patet 4°. metaph. et dis-
positiones precedentes et sequentes sunt eadem
specie ut ipsi met dicunt quare 2°. nec iste dis-
positiones corrumpunt per accidens quia
sic unumquodque corrumpitur sicut est corrupti-
bile. impossibile. n. est aliter corrumpi aliquid
quod sit aptum natum. sed iste dispositiones non sunt
corruptibiles secundum accedens cum corruptibile et
incorruptibile sint in se ut dicit philosophus 4°.
metaph. quare 2°. Item si corrumpen-
tur aut hoc esset in instanti aut in tempore
sed nullo modo quare 2°. maior de se appa-
ret. minor probatur. non in tempore quia vel
in tempore sequente instanti introductionis
forme. quod non potest esse quia secundum istos iste
dispositiones non sunt et quod corrumpitur est
cum corruptio sit mutatio de se in non se
ut patet 5°. phycor. quare 2°. nec in tem-
po re precedente instanti. quod non est quia tunc
iste dispositiones generantur perficiuntur et au-
gmentantur quare 2°. Nec corrumpuntur in in-
stanti quia eodem modo quo aliquid genera-
tur et corrumpitur sicut forma sensibilis que ge-
neratur in instanti corrumpitur in instanti. sed
iste dispositiones non generantur in instanti
sed successive. scilicet pars post partem. ut dicitur Co-
men. primo phycor. et nec corrumpuntur in
instanti sed successive. scilicet pars post partem
quare 2°. Item si corrumpen-
tur in instanti

tunc duo contradictoria simul et semel verifi-
carentur de eodem. non est falsum. et an-
tecedens. falsitas consequens patet primo
per biermenias et 2°. metaph. contra declaratur
quia corruptio istarum dispositionum
est in instanti. sed corruptio est mutatio de
esse alicuius forme in non esse eiusdem. et cum
secundum mutationis debeat esse sub utroque ter-
mino. manifestum est quod materia que est subiectum
corruptionis in eodem instanti erit sub eo
istarum dispositionum et sub non esse eorum qua-
re 2°. Nec valet si dicat quod iste disposi-
tiones non corrumpuntur in eodem instanti
sed sunt in corrupto esse. primo quia cum cor-
ruptio sit quod est mutatio distincta contra alias
mutationes sit de se in non se et sic in in-
stanti. et materia que est secundum transmutationis
in illo instanti esset sub utroque termino
et isti termini sunt esse forme et non esse eius-
dem quare 2°. Item omne corruptum
esse precedit aliquid corruptio vel alteratio
ad corruptionem. sed corruptum esse istarum
dispositionum non precedit aliquid alteratio
ad corruptionem quia in toto tempore pre-
cedente perficiuntur et generantur ut dictum est
prius quare 2°. Item si iste dispositio-
nes corrumpen-
tur frustra introducerentur.
non est falsum. et et antecedens. falsitas con-
sequentis patet. quia natura nihil facit fru-
stra ut patet primo celi et mundi et 3°. contra
et 2°. metaph. a Comen. contra declarat quia
iste dispositiones finaliter fiunt in materia
ut forma possit introduci. modo si corrumpen-
tur non possent introduci. quia tunc mane-
ret nuda et indifferens ad omnes formas. et
tunc vel omnes introducerentur quod est impossi-
bile. vel aliqua sic et aliqua non quod est etiam
impossibile. nam ex quo esset indifferens ad omnes
qua ratione una introduceret eadem ratione
alia. et nulla introduceret. et cum frustra sit
quod natum est inducere aliquid et non indu-
cit patet predictas dispositiones esse fru-
stra et ociosas quare 2°. Nec valz si di-
ceretur sicut dicitur a quibusdam quod non eadem
ratione introduceret una sicut alia dato quod dis-
positiones sint corrupte. quia illi fore per
quam fuerant dispositiones introducte
gens est prius. sed agentia aliarum formarum
non. et ideo propter presentiam agentis illa
forma introduceret et alia non. sicut vide-
tur dicere Comen. primo phycor. quare 2°.
Sed hoc non valet quia sola presentia agē-
tis non est causa sufficientis introductionis forme
in materia. quia cum presentia non solum sit in fine
d

transmutationis sed etiā in principio. nō tantū introducēt in fine trāsmutationis sed etiā in principio. qđ non est possibile quare zc. Sic cū act⁹ actiuoz sunt i pa nente bene disposito. ut dicit pbs in h² actualis introductio fore in mā q̄ ē actio agētis nō ē in mā indrnti qualis ēēt mā si dispositiōes corūperent qre zc. Nec ē intētio Lōmē. q̄ mā indifferēs ad foras recipiat aliq̄ eaz. ppter presentia agētis dicit. n. Lōm. sic. In mā igit ē appetitus naturalis ad recipiendū oēs foras. reci pit enim eas alternatī quia qñ forā agēs fuerit presens tūc fit in mā appetit⁹ q̄ nī bil aliud ē ut dicit ibidē Lōmē. nisi aliqd quod habet mā de motu ad formā silēz forme presentī z mediāte illo motu reci pit illam formā sic q̄ nō aliā quare zc. Et ideo videt mibi q̄ iste dispositiōes z organizationes manēt z nō corūpūtur mod⁹ aut p quē manēt pōt ēē duplex. q̄z vn⁹ puenit dispositiōib⁹ materie ad ge nerationē cuiuscūq̄ fore mixti siue aīa ti siue ināiati. secundus mod⁹ puenit dis positiōib⁹ materie ad generationē c⁹ cūq̄ fore siue simplicis siue mixti siue aīati siue ināiati. Propt⁹ pīmū modū sciendū q̄ dispositiōes quib⁹ disponit mā mixti ad gñationē fore mixti siue aīati si ue ināiati sūt qualitates pme. s. calidū fri gidū hūidū siccū a quib⁹ ē generatio mi xti. Unde mixtio est nālis pmutatio ab his vñtib⁹ cū habeāt rōez ex mā sbiecta vñcūq̄ nature. he aut sunt dicte vñtes passue. s. hūidū z siccū. generāt aut cali dum z frigidū obtinētia materiā. ut dic pbs 4° methauroz. ponēs pdicta vba. q̄ declarās Albertus ibidē dicit q̄ calidūz naturale p̄mīscet ad spēm. z frigus coa gulat z adunat ptes materie. z p̄flare z p̄ gnesce facit hūidū radicale mixti ut pos sit retinere formā z figurā mixti. Iste aut q̄litates pme sunt in mā mixti propt⁹ elemēta sicut calor in mixto. p̄t ignē. ut dicit pbs 2° metaph. z iste q̄litates sūt ac cidētia p̄pa elementoz ut dicit cōit z vi det velle Lōmē. 8° metaph. z ideo manē tibus elementis manere debēt iste q̄lita tes sicut manētē sbo manēt. p̄pa passio. Elemēta aut i mixto manēt fm suas for mas licet sub eē remisso. ut dicit Lōmē. 3° celi z mūdi. z cū corūpit forma vñius mixti in mixto z introducīt forā alteri⁹ elemēta manēt in mā vñiusq̄ licz sbo alio

et alio eē. sicut cū forā mēstrui corūpit et aīa introducīt z iō dispōes mae mixti que sūt q̄litates elemētoz in corruptione fore vñi⁹ mixti z introductione fore alte rius mixti cui⁹ sūt dispositiōes nō corū penē sed manebūt licet sub alio eē quare zc. Et h² ē qđ Lōm. videt innere 5° meta ph. ca. de sba in quo de isto mō sbe pbs dedit exemplū de aīa. d. z dedit exemplū de aīa ga ē forā i sbo in actu z eo⁹ d for mis simplicī. Tenentes aut istaz viā pos sum⁹ soluere rōes in oppositū cūz dī id qđ aduenit zc. dico q̄ vez ē si aduenit en ti p̄pleto z p̄fecto. si tñ adueniat ip̄fecto et remisso nō o3. Et cū dī aīa ē huiusmo di. dico fm intentionē Lōmē. in auctori tate p̄allegata q̄ aīa enti in actu sed non p̄pleto aduenit ga in aduentu aīe forma mixti corūpit z solā manet materia in q̄ sunt elemēta sub eē remisso z incōpleto sicut dictū est prius qre zc. Propt⁹ z^o sciendū q̄ q̄litates disponētes materiā vñuersalit⁹ ad gñationē cuiuscūq̄ forme simplicis vñ mixti sūt q̄litates pme sicut dicit Lōm. 2° phycoz p̄tra antiq̄s dicen tes cām generationis eē raz z dcluz. iste aut q̄litas pme fm se accepte nullūz sbm vñū scōm spēz sibi determināt nec ab ale quo determinant imo sicut dimēsiōes interminate que oīno nō habēt p̄riū repi unt in oībus corporib⁹ generabilib⁹ z cor ruptibilib⁹. sic iste q̄litates vñaqueq̄ fm se pōt repiri in q̄cūq̄ corpe in q̄ nō ē q̄litas p̄ria. z ideo sicut eedē dimēsiōes int erminate manēt in generato z corrupto z nō corūpūnt fm suā eēntiā licet cor rūpant scōm terminos fore corrupte sic iste q̄litates q̄ nō p̄triant⁹ fore introdu cēde nec dispositiōib⁹ ad eandē regit⁹ manēt eedē in gñato z corrupto z nō cor rūpūnt q̄tū ad suā eēntiā licet corūpā tur q̄tū ad illū gradū sub q̄ se patiebant cū forma corrupta. sicut si ex aere gñetur ignis caliditas aeris nō corūpit in adue tu fore ignis sed p̄ficitur ut dicit Lōmē. 2° de generatione. licet hūiditas q̄ p̄riat⁹ dispositiōib⁹ ignis corūpat. Et ad hāc intentionem dicit pbs 2° de gñatione. q̄ in habētib⁹ symbolā faciliōz ē trāsīt. nō n. oportet tñsire nisi vñū. s. q̄litate p̄riam Qualitates aut disponētes māz ad intro ductionē aīe nō p̄riant⁹ sibi qre tales ma nent z nō corūpūnt in aduētū aīe. licet dispositiōes p̄rie sicut dispōes mēstrui

et spermatis corūpanē. ut dicit Lōmē.
 primo phycorū qre zc. Et aut nulla sū
 stantia naturalis vna sū specie determinet
 sibi primas qualitates sū se sicut nec de
 terminat sibi dimēsiōes sū se qd in zc
 mō ponēdi supponit pōt declarari sic.
 ga si aliq sba nālis dēterminaret sibi istas
 qualitates tūc sū quocūq gradu seruare
 tur iste qūitates saluaret ista sba. nū ē fal
 sum. q z aīcedēs. falsitas pūtis p3 primo
 phycorū. z zc de aīa. z p3 ad sensū. Subā
 n. mixtū nō saluaret cum caliditate ignis
 nec sba ignis cū caliditate aeris z sic d ce
 teris. nūa patet ga tūc vnaqūq qūlitas ista
 rū ēct ppa passio illi? qua posita sba illa
 naturalis poneret qre zc. tē illd qd
 ē dēterminatū ad maximū z ad minimū
 nō dēterminat sibi illd qd qstū ē de se pōt
 ire in infinitū. sed quelibet sba naturalis
 dēterminata ē ad maximū z ad minimum
 iste aut qūlitas sū sui naturā pnt intēdi
 in infinitū quare zc. maior apparet de se
 minor qstū ad pma ptez p3 p phm pmo
 phycorū z zc de aīa. qstū ad secūda. pba
 tur ga raz z densuz psequit calidū z fri
 gidū. ut dicit Lōmē. zc phycorū. sed ista
 qstū ē ex sui naturā pnt ire in infinitū qd
 patet p Lōmē. 4. phycorū dicitē. z vide
 tur q ita ē de sūbilitate z spissitudine sic
 est de dimēsiōe lineē z superficie qūiam
 quēadmodū lineā sū q lineā pōt diuidi
 in infinitū qd ē impossibile sū q lineā ter
 restris aut ignea ita de sūbilitate pōt intel
 ligi pcessus in infinitū ex sua naturā. s. s3
 q est sūbilitas simplex sed nō sū q ē sū
 bilitas corpīs nālis vel mobilis. Et con
 firmat ga nisi ita ēct in sūbili z grosso ra
 ro z denso ut dictū ē tūc dēmonstratio zc
 quā facit Ar1 4. phycorū ca. d vacuo ad
 pbādū vacuū nō ēct nō valeret qd ē sūm
 Arguit enī q cōcessio ab aduersario q
 si mobile remoueret in vacuo in tpe q
 idē mobile in tpe ē si mouebit p spaciūz
 equale in pleno z vacuo qd ē impossibi
 le. nūa declarat ga cū posuerim? mobile
 moueri p hec duo spacia eqūlia qz altez
 ē in vacuo z altez in pleno aeris in duo
 bus tēporib? manifestū ē q tēp? in q per
 trāsibit spaciū qd ē in vacuo ē breui? ga
 in vacuo nō est resistētia. s. igit tēp? mi
 nus habebit aliquā pportione termina
 tam ad h tēp? magnū. z manifestū ē q
 si imaginari fuerim? corp? sūbili? aere s3
 additionem maioris tēpor? ad min? tūc

idē mobile ptrāsibit in hoc corpore sūbi
 liori spaciū equale eqūli tpe in q ptrāsibit
 ipm in vacuo qd erat pbādū. Mō cer
 tus est q ppo dices q possibile ē imagi
 nari corpus sūbili? aere cui? pportio in
 sūbilitate ad aerem sit sicut pportio tēpo
 ris in quo ē motus in pleno. s. in aere aut
 igne ad tempus mot? in vacuo. ēct falsa
 z impossibilis cū impossibile sit inuenire
 aliqd corp? sūbili? igne ēct aerē nisi sūbili
 tas qstū est ex pte sue nature posset pce
 dere in infinitū. ut dicit Lōmē. ibidē qre
 zc. Et tūc tenētes viā istā possum? sol
 uore rōnes. Ad rōez cū dī illud quod
 aduenit enti in actu zc. dico q duplex est
 act? s. sūbalis z accūtalis. Et itez accūtalis
 ē duplex. s. pfect? z impfect?. mō illd qd
 aduenit enti in actu sūbali simplr vel i ac
 cidētali pfecto nō ē forā sūbalis z sic itel
 lexit Lōmē. illd tū qd aduenit enti i actu
 nō sūbali sed actu accūtali nō pfecto cuius
 modi sunt dimēsiōes intēminate z qū
 litates pme sū se nō oportet. ga qūlibz for
 ma mālīs aduenit sū intentionē Lōmē.
 in suo tractatu de sūo orbis. materie me
 diantibus dimēsiōib? que sūt act? qdaz
 accūtales imperfecti qre zc. S3 circa
 istos mōs remanēdi dispositiōes sūt duo
 dubia. Primū ptra pūm modū ga si ta
 les dispōes remanerēt tūc gūatio nō ēct
 trāsmutatio totius in totū nullo sensibili
 remanēte. nū ē falsuz. igit z aīcedēs. fal
 sitas pūtis patet pmo de gūatiōe. nūa de
 clarat ga iste dispōes remanētes sunt q
 daz qūlitates sensibiles ut dictū fuit ibidē
 Secūdū dubiū ē zc modū ga Lō
 men. dicit zc metaph. q nō ē aliqd accū
 qd nō habeat sūm ecūtale. dicit. n. sic. Et
 qd in hoc ptingēs ex accūtib? q sunt i sū
 stātijs p accūis soluit p h. s. ga qū accipiū
 tur in suis sūstātijs ecūtalib? habēt diffi
 nitiōez ga tūc hnt noīa que significant
 vtrūq ut sūmitas. Ad pūm possumus
 dicere dupliciter pmo q phs p? de gūa
 tiōe solū intelligit de generatiōe simpli
 cis corporis. pmo aut mod? puenit gūati
 onū mixtū z nō corporū simplicia qre zc.
 Vel possum? dicere zc q nō fuit intētiō
 phī pmo de gūatiōe velle q nullā sensi
 bile remaneat in gūatiōe simplr s3 soluz
 q nō maneat ut sub eodē sūo. mō dictuz
 est q ille dispositiōes q remanēt nō re
 manēt sub illo esse in sūo gūato sub quo
 erāt in sūo corrupto sed sū alio qre zc.
 d z

Libe

Ad aliud dubium dico qd Comē. intel-
lexit de accitibus sub eoz eē cōpleto cui
modi sunt dīmēſiones terminate termis
determinate dīſtātibz z qūlitatez pme ſb
determinatis gradibz z alia accitū coia
ſed nō intellexit de accitibz ſb eē eoz in
cōpleto cuiuſmōi ſunt dīmēſiones inter-
minate z qūlitatez pme ſm ſe de qbz dōm
fuit in 2° mō qre zc. Ad aliā rōnez pī
cipalem cū dicit illud poſt cū ablatiōez
zc. ccedo. z cū dicit aīa ē huiuſmōi. nego
z cū dīr manet idem mot^o numero. nego
quia ad vnitatem mot^o requirit^r vnitā
mobilis actualis ut patet 5° phycōz. et
iſta nō ē in corpe mortuo z viuo. z cū dīr
ſi corpus viuū caderet zc. tūc aut motus
eſſet vn^o aut plures. dico qd plures nec ſe
quūt^r ppter hoc graue ſurſum quieſcere
z cū pbat qd int^r duos mot^o ē quies me-
dia. dico qd vez ē inter mot^o contrarios z nō
inter alios. Ad aliā pbationē cū dicit
manet eadem qualitas ſenſibilis. dico qd
qualitas ſenſibilis ē duplex. qdā pma. et
voco qualitatē pma oēm qualitatē exi-
tez in corpe ſimplici. alia ē qūlitas ſenſibil^r
ſecūda que nō ē niſi ī corpore mixto. mō
dico qd manet eadem qualitas ſenſibilis
pma ſm ſe ga talis ſm ſe nullum vnū ſb
iectū ſm ſpēm ſibi determinat z talis nō
arguit vnitatem nūeralem corpois. ſz nō
manet eadem qūlitas ſecūda ga nō manet
idem mixtū cū eadē ſit forma p quā cor-
pus aīatum ē aīatū z ē mixtū. z cū dīr ſen-
ſus hoc iudicat. dico qd nō ē credendum
ſenſui de identitate accidentis cū nō ſe p
funder uſqz ad qdditatē ut dicit Lōmē.
in hoc 2° quare zc. Ad aliā pbationē
cū dīr. manet eadē cicatrix. dicunt aliq qd
falſum ē. z cū dicitur qd ibi nō ē aliqd ge-
nerans cicatricē. dico qd immo. ſ. generās
formā ga generās formā dat oīa forām
ut dicit Lōm. 4° celi z mūdi. z iſta ſūt de
mūtibz formā qre zc. Vel pōt dici qd
cicatrix manet eadem ga cicatrix ē qdaz
cauitas derelicta in ſupficie corpois viuū
cauitas aut ē dīmēſio in ſupficie. ut dicit
Lōmen. 7° metaph. ſupficies aut manet
eadem in viuo z mortuo. z ideo etiā talis
cicatrix pōt manere eadez qre zc. Ad
aliā cū dīr. illud p cui^r tranſmutationez
zc. dico qd duplex eſt ſbm. ſ. ppinquum z
remotū. mō maior habet vītātē de ſbo p
pinquo nō aut de remoto. z cū dicit ani-
ma eſt huiuſmōi. dico qd falſum ē de pro-

pinquo. z cū dicitur ſbm aīe eſt materia
pīma vez eſt ſbm remotū nō aut ppin-
quū quare zc. Ad aliā illud qd eſt cā
efficiens zc. dico qd vez eſt eiūdem in nu-
mero ſed eiūdem in ſpecie nō opōtz. quia
generās z generatū ſunt idem ſpecie licz
nō ſint idē numero ut patet 7° metaph. z
ſic eſt de anima. quia anima ē cā formal^r
vniū corpois aīati z cauſa efficiens alte-
riū corpois aīati numero z eiūdem ſpeciei
quare zc. Ad aliā ſic eſt hz ps ad ptez
zc. dico qd ſile eſt z diſſimile. ſimile ē pro
tanto quia ſicut ibi ē cōpatio duoz cōcū-
entium in rōne ptis. ita hic ē cōpatio du-
rū puenientium in rōne totius. ſz diſſile ē
in alio ga nō opōzet qd ſi aliqd ſm ſe to-
tum ſit forā vt pfectio totius qd ps illius
ſit pfectio ptis immo illud qd ē pfectio
totū p^o eſt pfectio cuiuſlibet ptis ut ē in
toto ex pſequēti. z hoc voluit pbs intelli-
gere ibidem. ga dicit ſi oculus eēt aīmal
viſus eēt forā ſbalis ei^r. qd dicit ſi ocul^o
eēt aliquod pfectibile pmo quēadmodū
aīal zc. Ad aliā cū dīr qd nō eſt act^o. cō-
cedo. z cū dicit aīa eſt huiuſmōi. nego. et
cum dicit ſi aīa eēt actus aut p^o aut ſe-
cundus. dico qd p^o. z cū dīr actus p^omus
zc. poſſum dicere qd iſta nō eſt deſcriptō
vltis p^o act^o. ſz ſolum ppetit p^o actū
poſſibili ſepari a 2° z h non eēt vez niſi
vez eēt qd dīr de ranis magnus z ſerpen-
tibus p totā hyemē nihil theſaurizantibz
qm illo tpe nō nutriunt. Vt dīr ccedēdo
deſcriptionē. z cū dīr aīa zc. dico qd h aīa
ſit ſemper pncipium nutritionis nō tū ē
ſemp pncipiū augmētū nec aliaz opatio-
nū z ſufficit h ad deſcriptiōez quare zc.

Queſtio tertia.

Prum. diſſinitio aīe ſit bñ affi-
gnata. Et arguit p^o qd nō. ga ī
bona diſſinitione non oīz poni aliqd qd
trāſcendit gen^o diſſinitū ſicut dīr in 6° tho-
picoz. mō act^o trāſcēdit gen^o aīe ut ma-
niſeſtū eſt. quia act^o z potetia ſunt in qūli-
bet predicamēto. ut dicit Ar^o. in 5° meta-
ph. z Lōmen. in probemio h^o qre zc.
Item illud nō eſt actus p^omus ante quez
ē aliquis actus. p^omū. n. eſt aī qd nihil eſt
ſz in corpe aīato ē aliq act^o aī ipaz aīaz
ſ. forā p quā ē ſba z forma p quā ē corp^o
ſm ponentes pluralitatem formaz quāz
zc. Item illam pīculam corpois. ga

qđ ē actus materie pme nō ē act⁹ corpis
Nam mā pma nō ē corpus cū nō sit s⁹
stātia neq³ quale neq³ q̄tum ut p³ z⁹ me
taph. mō ipsa aīa est actus materie pme
ut videt^r. Dis. n. forā s⁹balis ē actus māe
pme ut habet a Lōmē. z⁹ hui⁹. Itē s⁹
illā p⁹iculā phisici. q³ act⁹ corpis natural^r
est natura. hec ē euidēs. sed aīa nō ē nā ī
mo ex opposito distinguūt. vnde z appo
sitū diuidit in aīalem z nālem s⁹m Lō
men. in p⁹ z z⁹. phycor⁹ q̄re zē. Itē s⁹
illam p⁹iculam organici. quia forme sim
plicis z vni⁹ debet eē s⁹m simplex z vni
forme. alit^r. n. s⁹m nō eēt pporcionatum
forme. s⁹ aīa ē forā simplex z vna ut ma
nifestū est. corpus aut^r organicū nō est s⁹
iectum simplex z vniforme. imo ē pposi
tum ex diuersis p⁹ibus dōntibus figura
tūm ex diuersis p⁹itu z cōplexione. ut mani
festum est ad sensum. nam alterius figur^r
z cōplexionis z p⁹ōnis z situs ē oculus z
manus z sic de alijs quare zē. Itē con
tra vltimā p⁹iculam que cōit^r addit vitā
habentis in potentia. illud qđ actu viuūt
nō est in potentia ad vitam. idem. n. nō ē
simul in actu z in potētia respectu eiusdē
sed corpus cui⁹ actus est aīa actu viuūt p
bat^r. cōstat. n. q³ corpus cuius act⁹ ē aīa ē
aīatum. sed aīatum distinguūt ab inaīa
to in viuendo. ut dicit Ar⁹. in l^ra. nihil at
distinguūt ab alio per illud qđ nō sit actu
ut manifestū est. ergo corpus cui⁹ actus
est aīa habz actu viuere quare zē. Op
positū arguit^r auctoritate Ar⁹. q³ diligent
inquirūt hanc diffinitionem. z eaz appro
bat Lōmē. z oēs alij expositores. Dicen
dum breuiter q³ ista ē bona diffinitio aīe
et sic potest ostendi. illa diffinitio ē bona
cuius oēs p⁹icule pueniūt diffinito z per ea
nem notificatur eēntia diffinita z distingi
tur z sepatat^r diffinitū ab oib⁹ alijs. hec ē
manifesta. sed ista diffinitio est talis. p⁹ q³
sit act⁹ z q³ sit act⁹ p⁹m sufficiēt^r pbatū ē
p⁹us z iō n̄ resumo nūc. Q³ at sit act⁹ cor
poris sic pōt ostēdi. Dis s⁹ba q³ nō ē disti
cta a corpe loco z s⁹bo z opatio eius depē
det a corpore vel ab aliquo exiūt in cor
pore ita q³ in appropando appropat^r cor
pori est actus ipsius corporis. hec ē certa
omnio^r exercitatis in phia Ar⁹. z Auer⁹.
nō solū. n. d^r actus corpis illud qđ ē cor
pori p⁹ictū z vniūm in esse. sicut figura
cere. sed etia³ illud qđ simul est cū corpe
nō distinctū ab ipso loco z s⁹bo z cū h⁹ opa

tio eius dependet a corpore v^l ab aliquo
 existente in corpore. vñ intelligit mouē
 tes corpa celestia dicunt^r act⁹ z fore ipo-
 rum ut vult Cōmē. in suo libello de sba
 orbis. nūc aut oīs aīa est actus nō distin-
 ctus a corpe nec distinctus loco z sbo ut
 oēs concedūt. z cū hoc oīs opatio aīe de-
 pendet alicui⁹ a corpe tanq̄s a sbo vel
 ab aliquo existente in corpe tanq̄s ab ob-
 iecto mouēte z disponente ad ipaz opa-
 tionem sicut est aīa intellectiua hūana ut
 videbit^r in 3° huius. Q^u aut aīa sit act⁹ cō-
 poris phyci euidenter sic patet. qā aut ē
 actus corporis phyci aut artificialis p suffi-
 cientem dionem. sed nō corporis artificial^r
 ut euident^r est. nullus. n. arūfex facit ipaz
 aīam ut patet p inductionē. Itē actus
 corporis artificialis nō ē ppe nisi i extre-
 mitate materie. ars. n. nō agit nisi in sup-
 ficie z extremitate saltem p instrumētuz
 artificiale. nūc aut ipsa aīa ē i toto corpe
 aīato z nō solum in extremitatibus ut nō
 tum est cū vbiq̄ sit viuēs z aīatū. Itē
 aīa ē actus corporis habētis in se ipso pñ-
 cipium motus z quietis ut ē videre i aīa
 libus que mouēt z faciūt quiescer^r seipsa
 modo corpora artificialia inq̄rū huius
 modi nō habēt aliquod pñcipiū motus
 aut quietis. ut dicit Ar^{is}. in z^o. phycorū. q̄
 relinquit^r q^{uod} aīa ē actus corporis phyci siue
 naturalis qd idem est. Q^u aut ipsa sit ac-
 tus corporis organici. pbat Ar^{is}. in lra. qā
 nō⁹ videret^r de corporib⁹ plantaz q^{uod} es-
 sent organica q̄ de corporib⁹ aīaliū eo q^{uod}
 illa sunt min⁹ pfecta z min⁹ nobilia istis
 z tñ corpa plantaz q̄z actus sūt eaz aīe
 sunt organica. ptes. n. corpoz ipfaz plan-
 taz sunt organa ordinata ad opatiōes di-
 uersas ut radices ad trahendū nutriment-
 um z folia ad cooperiendū z pseruadū
 fructus z sic de ceteris. q̄ multo forti⁹ cō-
 pora aīaliū debēt esse organica. Item
 hoc patet per rōnem corporis organici. nā
 sicut tangebatur in arguēdo corp⁹ organi-
 cum ē corp⁹ ppositū ex diuersis pñb⁹ fi-
 gura. p. ppe. pplexione. z situ dñtib⁹. con-
 stat aut q^{uod} corp⁹ cui⁹ act⁹ ē aīa est pposi-
 tum ex talib⁹ pñb⁹ ut manifestū ē ad sēsū
 q̄re ēē. Qām aut q̄re oz corp⁹ cui⁹ act⁹
 ē aīa ēē organici. assignat Albert⁹ satis
 euident^r. naz l3 aīa in vno aīato sit vna z
 simplex sūm sām pñcipue aīa specifica tñ
 ē plures sūm vtutes p q̄s ipsa ē pñcipium
 diuersarū opatiōnū z qā ille opatiōes

adeo diuerse ut videre audire ambulare
 ⁊ palpare nō hñ nec pmode pñt ppleri p
 vnam ⁊ eandem ptez. ideo natura q̄ sem
 per facit qđ melius est de possibilib⁹ ut
 habet ⁊. phycor⁹ ⁊ in secūdo de gñatiōe
 nec deficit ī necessarijs ut habet in 3. h⁹
 dedit ⁊ ordinauit ipsi aīe corp⁹ habes di
 uersas ptes puenientes ad diuersas opa
 tiones. ut oculos ad visionē ⁊ aures ad au
 tionem ⁊ pedes ad ambulationē ⁊ sic d
 alijs. Orū autē iste opationes quibusdā
 ppetatib⁹ accñtalib⁹. s. figura. ppositione
 pplexiōe ⁊ situ. ut manifestū ē ⁊ dicebat ī
 arguēdo. scia autē d h ē in de pñb⁹ aīaliū
 et in anothomijis. Q̄ autē corp⁹ cui⁹ actus
 est aīa sit potentia vitam hñs p3. qā hñs
 actū primū ē in potētia ad actū 2. q̄tuz
 est ex pte sua ut hñs sciam pōt. pñderare
 nisi aliquid. phibeat exteri. nūc ipsa aīa
 est actus prim⁹ ut declaratū ē. s. ⁊ vita ē
 actus secūdus capiēdo vitā p motib⁹ et
 opationibus viuētis ut sunt moueri ⁊ sen
 tire ⁊ huiusmōi q̄re ⁊c. Patet igit q̄ oēs
 pñcule posite in diffinitione ipi⁹ aīe vere
 pueniūt aīe fm modū aliquē. ⁊ itez per
 istas pñculas notificat ība aīe cū forma
 naturalis nata sit cognosci p suū ppiū
 sñm ⁊ declarari. Item p qualibet itaz p
 ticularē aīa distinguit ab aliq̄ alio. qđ sic
 patet. p hoc. n. q̄ ē act⁹ distinguit ab ēte
 in pura potentia qđ est mā ut euīdēs est
 quia materia prima nō ē aliquis act⁹ ut
 determinatū est. in pmo phycor⁹. p h. n.
 q̄ est prim⁹ distinguit ab oib⁹ motib⁹ et
 opationibus aīati q̄ sūt actus secūdi ⁊ n
 primi ut nutrire augere sentire ⁊ huius
 modi. per h autē q̄ ē actus corpor⁹ disti
 guit a multis actibus pñis qui non sunt
 actus corporis sed aīe ut oīs hñtus intel
 lectualis. s. sapientia. scia. intellect⁹. prudē
 tia. ⁊ ars. ut patet 6. ethicoz. isti. n. hñtus
 intellectuales bene sūt actus primi sed n
 corporis sed aīe. sūt autē intellectus agēs
 est prim⁹ actus intellect⁹ possibilis. ut dī
 cōiter fm Lōm. sed nō ē aīa sed pars aīe
 nō. n. ē act⁹ corporis. per h autē q̄ dī phy
 ci. distinguit aīa ab actib⁹ siue fofis cor
 por⁹ artificialiū que qđammodō sunt act⁹
 pñi inq̄tū sūt fofe presupposite ad opa
 tiones ut acuties securis ad secandū ⁊ sic
 de alijs. ⁊ sūt actus corporis. s3 nō corporis
 naturalis a natura formati sed ab arte. p
 hoc autē q̄ dicit⁹ organici distinguit aīa ab
 actibus ⁊ formis sñalib⁹ corpor⁹ simpli

cium. s. elementoz. hec. n. sūt corpora omo
 genea ⁊ nō organica ut manifestū ē in a
 qua terra ⁊ aere ⁊ sic de alijs. quoz vñ
 cui⁹ q̄ pī ē synonyma pī. i. eiusdē dispōis
 cū alia. p h autē q̄ dī potētia vitā habent
 credo q̄ aīa distinguit ab actu corpor⁹
 qđ remanet statim post mortē. illud enī
 corpus aliquatit ē organici saltē fm sñi
 tudinem cū diuersas habeat ptes dñtes
 modis predictis. sed illud corp⁹ nō habz
 vitā in potētia ppinqua cū nō possit nu
 triri nec augeri ⁊c. id act⁹ eius nō est aīa

Ecce q̄ rōnabilē ⁊ pulchre Arl. dñi
 nit aīam quia nulla particula supflue po
 nit sed vñit ⁊ pmode q̄re ⁊c. Sed du
 bitaret aliquis quia bona diffinitio dī ē
 vñuoca ut patet ex 6. thopicoz. nūc autē
 ista diffinitio nō ē vñuoca cū act⁹ nō di
 cat vno mō de aīa intellectiua ⁊ de alijs
 ut prius dictū ē pferitū quia corrupti
 bili ⁊ ppetuo nihil est cōe ut habet ex 2.
 metaph. aut vñuocū. aīa autē intellectiua
 ē incorruptibilis ⁊ alie sunt corruptibiles
 ut habet ex isto 2. Dicēdū ad h q̄ si
 cut motus ⁊ natura uō dicit⁹ pure vñuo
 ce. ⁊ tñ Arl. diffinit ut patet ī 2. ⁊ 3. phy
 cor⁹. nec aliquis in descriptionib⁹ pōt pl⁹
 facere ipso Arl. s. q̄ nō pōt meli⁹ descri
 bere q̄ ipse Arl. Sic etiam q̄uis aīa nō
 dicat oīno vñuoce de aīa intellectiua ⁊
 d alijs. tamē hic diffinit ea Arl. in cōi qz
 nō dī pure equoce sed dī analogice. s. 3.
 prius ⁊ posterius. de talib⁹ aut analogi
 cis bene pōt pñderare scia et demonstrā
 ut dicit Lincoñ. in p. posterior⁹. ⁊ hñur
 ab Arl. in 4. metaph. ⁊ pñis tale analo
 gum bene pōt diffiniri dñmō determinet
 eius ambiguitas in pñtib⁹ sicut fecit Arl.
 in hac scia. hec ē ḡ causa quare diffinit aī
 maz in cōitate sua qā cognitio vñis semp
 debet pcedere cognitionē spālem et p
 ticularē ⁊ hoc significauit Arl. p suū
 modū loquēdi cū dixit. Si ergo aliquid
 cōe in oī aīa o3 dicere. hoc. n. dixit ad in
 nuendū q̄ nō est aliquod cōe diffinitum
 pñie ⁊ pure vñuocū ad oēm aīaz. ut dī
 cit Lōmē. Et p hoc Alexander. s. pñcipi
 um libri de sensu et sensato recapitulās
 quedā dicta in ista scientia dixit q̄ Arl.
 diffinit h aīam vñiuersaliter ut possibile
 erat diffinire ea que habet in ipis pñuz
 et perfectum et secūdum imperfectū.
 Dicat ergo ad dubitationē cū dī. bona
 diffinitio debet esse vñuoca ⁊c. dicendūz

q̄ vez ē si sit diffinitio vniūci sed si est
diffinitio analogi debet eē analogā. sup
analogū. n. dirigit demonstratio ⁊ scia ut
dicit Lincoñ. pmo posterior. ⁊ p̄ p̄s dīf
finitio bene pōt sibi assignari. mō ipa aīa
nō ē pure vniūca ad aīaz vegetatiuā. sē
finituam. ⁊ intellectuā. nec pure equoca. s. s.
fm prius ⁊ posterius. ⁊ hoc ē q̄ dicit fm
analogiam. ⁊ tūc rōnabilit queret iunior
de q̄ aīa dī fm p̄s ⁊ de q̄ fm posterius
Dico saluo meliori iudicio q̄ aliq̄d no
mē dici fm prius ⁊ posterius de aliquo ē
duplicit̄ ut habet videri sup 5. metaph
ca. de p̄ncipio spālī. Uno mō pōt dici d̄
aliquo p̄ prius fm impositionē ⁊ vsuz et
famositatem seu consuetudinē. ⁊ h̄ mō dici
tur p̄ prius de illo q̄d prius ⁊ magis ē no
tum quo ad nos. q̄ nobis notiorib⁹ p̄s
nomē imponim⁹. Alio mō fm ordinem
nature rei ⁊ sic nomē p̄ prius significat il
lud q̄d est digni⁹ int̄ oīa sua significata.
mō dicam q̄ h̄ nomē aīa fm ordinē ipo
sitionis ⁊ famositatem ⁊ consuetudinē p̄s
dī de aīa sensitua q̄ de alijs. q̄ ē notior
quodā mō q̄ ad nos. ⁊ mlti nō intelligūt
cōiter p̄ aīam nisi aīam sensitua. ⁊ cū pu
tant loqui de aīa intellectuā loquūt de
aīa sensitua sicut oēs illi q̄ dicūt aīaz in
lectuā eē corpalem ⁊ huiusmōi. sed
fm ordinē nature rei prius dicit de aīa i
lectuā cū ista sit nobilior oib⁹ alijs cū
oib⁹ alijs sit q̄si finis. vñ ⁊ nā dedit alias
ad ministrandū ei. Ad rōnes. Ad
primā cū dicit i bona diffinitioē ē. dico
q̄ vez ē si tale transcendēs p̄ q̄d diffinit
nō distiguar ab aliq̄ alio ente sicut ⁊ ens
⁊ vñ res ⁊ aliqd ⁊ h̄. sed si sit tale trans
cendens p̄ q̄d distiguit diffinitū ab alio
nō ē incōueniēs ipsū poni in diffinitione
sic aut̄ est in p̄posito. nā p̄ actū aīa distin
guīt a mā que est ens in pura potētia iō
ē. Aliter dicit aliqui q̄ transcendēs
in sua cōitate sumptum non debet poni
in diffinitione. sed h̄ctū vñ determinatur
ad vñ gen⁹ pōt poni. sic aut̄ ē in p̄posi
to. nam actus prim⁹ accipit ibi p̄ sba fm
formā siue pro forma sbali ⁊ h̄ dat̄ intel
ligi p̄ p̄cedentia q̄a diuisit sbam in mām
ē. Ad aliā cū dicit illud nō ē act⁹ pri
mus ē. pōt p̄cedi ista fm opinionē cōez
et cū dicit q̄ in corpore aīato ē aliq̄s act⁹
ante ē. falsum ē q̄a licet corp⁹ cui⁹ act⁹ ē
aīa aut̄ aduentū aut receptionē aīe habe
ret multas formas. tū adueniēte aīa oēs

corrumpunt ⁊ fit resolutio vsq̄ ad mām p̄
mā. ⁊ sic aīa ē prim⁹ actus materie actua
te siue corpis actuatī p̄ aīaz. Alit̄ pos
set dici fm aliā opinionē cū dicit illd̄ aī
q̄d est aliquis actus ē. pōt dici q̄ vez ē
q̄ nō ē actus prim⁹ simplicit̄ p̄ priuatio
nem oīs alterius actus p̄oris. sed pōt dici
actus primus respectu alioz actū poste
riorz ⁊ in tali gñe. ⁊ sic est in p̄posito. nā
nō ē oīno actus prim⁹ mae p̄ remotionē
oīs alterius actus prioris. sed tū ē actus
prim⁹ in tali genere. s. in gñe actū q̄ sunt
p̄prii aīatis. oibus. n. illis aīa ē prior ⁊ re
spectu oīum alioz actū aīati. Et h̄ signi
ficauit A[r]i. p̄ ea que sbdit organici vitaz
habētis. q̄si dicat q̄ aīa est prior respectu
actū vite ad q̄s aīati ē in potētia. Nec
ē incōueniēs aliquid dici actū p̄mū non
simplicit̄ sed in genere ⁊ respectu aliq̄z
alioz actū determinatoz q̄uis ali⁹ act⁹
precedat in eodē sbo. ut scia dicit act⁹ p̄
mus ut dicit p̄s in l̄ra. ⁊ tamē ante ipsaz
ē alius actus informās intellectu possibi
lem. s. intellectus agens ut dicit fm A[r]i.
⁊ Lōmē. dicit aut̄ scia actus primus in ge
nere actū qui possunt fieri in intellectu
possibili a rebus scilib⁹. p̄or. n. in eodez
gñatōe ē scia scdm A[r]i. in l̄ra quare rō
nō vñ. Vel pōt dici alit̄ ⁊ satis rōnabilit̄
q̄ q̄uis aliq̄e alie fōse sbales precedat
aīam via generationis tū aīa ē prior alijs
via p̄fectōis ⁊ nobilitatis ⁊ iō dicit act⁹
prim⁹ simplr. Ad aliā cū dicit q̄ est
act⁹ mae p̄me ē. pōt dici q̄ vez est si sit
actus materie p̄me oīno immediate. sed si
mediante corporeitate nō ē necesse q̄ nō
sit actus primus. sic aut̄ est in p̄posito. nā
aīa q̄ ē forma dās eē n̄ vñ mae nisi me
diante corporeitate sicut ⁊ oēs alie forme
sbales ut docet Lōm. in p̄heio phycor.
⁊ in tractatu de sba orbis. S. dubitabi
tur. q̄a fm istā rñsionē q̄libz forma sbal
ēt aīati posset dici act⁹ corpis cū oīs for
ma sbalis vniat̄ mae mediātib⁹ dimēsiō
nib⁹. h̄ aut̄ videt̄ Lōmē. in 4. celi ⁊ mū
di ⁊ 4. phycor vbi vult q̄ lapis p̄pona
tur ex gravitate ⁊ mā p̄ma. e. s. rō de aīa
lib⁹ q̄ sūt p̄posita ex aīa ⁊ corpe. de hac n̄
plus ad p̄ns. S. possum⁹ alit̄ dicē ad
rōez cū dicit illud q̄d ē act⁹ ē. istud pōt
negari. ⁊ cū pbat q̄ mā nō ē qd ē. dico
q̄ q̄uis mā p̄ma nō sit eēntialr corporei
tas nec aliq̄s alius act⁹ ipsa tū nunq̄ de
nudar̄ a corporeitate seu dimēsiōe ⁊ p̄p̄

hoc forma sensibilis que unitur ei potest dici actus primus corporis. Sed queres quare alie forme non dicuntur actus corporis sicut et anima. et quare non dicitur anima actus materie sicut et alie forme dico ad primum quod habet est per tanto. quia materia que est secundum aliam formam non habet totas perfectiones et organizationes ut secundum animam. et ideo quia corpus plus importat quam materia prima rationabili dicitur anima actus primum corporis quam actus materie prime et per hoc ad aliam. Qualiter autem dictum est. Non me. intelligendum quod lapis componitur ex gravitate et materia prima alias visus fuit. sed iam nimis est longum ad prius declarare. Ad aliam cum dicitur actus corporis naturalis etc. accedo. et cum dicitur anima non est natura. dico quod natura dupliciter sumitur. Uno modo generaliter per eentialem principium omnis entis naturalis. et hoc modo diffinitur in philosophorum ubi dicitur quod natura est principium et causa movendi etc. hoc sic sine dubio natura et anima non distinguuntur ex opposito imo anima continetur secundum naturam sic dicta. cum anima sit principium et causa movendi et quiescendi in illo in quo est primum et per se et non secundum accens Alio modo sumitur nam magis specialiter et stricte per eo quod est principium motus ad unam directionem positionis tamen et sic anima non est natura sic dicta nec oportet quod natura sic dicta sit actus corporis naturalis quare etc. Ad aliam cum dicitur forme simplicis. dicendum quod verum est si est una et simplex secundum unitatem sibi et secundum unitatem et etiam si habet virtutes diversas quare secundum actus primum per eandem partem corporis exerceri ut sunt forme elementorum que licet habeant diversas virtutes ut ignis caliditatem et levitatem que sunt principia diversarum actionum ut levitas est principium motus sursum et caliditas est principium calefactionis. tamen actus isti primum exerceri per corpus unum forme secundum figuram et positionem. vel non requirunt diversitatem primum in figuris et positionibus. ideo cum natura non abundat in superfluis neque deficit in necessariis non dedit istis corpora organica. sed si sit actus et forma simplex in se et multiplex in virtutibus que sunt principia diversarum operationum que non primum exerceri per partes eodem modo dispositas non oportet quod secundum se sit simplex et uniforme per positionem diversarum organorum modis predictis omnium. sic autem est anima quare etc. Ad aliam cum dicitur quod habet vitam actu etc. dicitur aliqui et bene quod vita sumitur dupliciter. uno modo per actu primo viventis alio modo per actu secundum quod est operatio sive motus vivens ut nutrire et generare. Tunc ad rationem cum dicitur illud quod habet etc. verum est eo modo quo habet vitam actu. et cum dicitur quod

corpus cuius actus est anima habet vitam actu. verum est accipiendo vitam per actu primo viventis quod est esse sensibile ipsi. et primum et habet inquam modo corpus cuius actus est anima habet vitam actu dum actus eius est anima licet non habeat eam. tamen ad hec huiusmodi corpus cuius actus est anima habet in potentia vitam que est actus secundus. scilicet operatio viventis. quemadmodum grammaticus habens actu habitum grammaticum bene potest esse in potentia ad considerare sicut dictum fuit prius. et sic intelligitur corpus cuius actus est anima habet vitam in potentia. Sed istud non videtur satisfacere rationi. nam sicut assumebat arguendo corpus aiatum distinguitur ab inaiato in vivendo ut dicitur Aristoteles. et constat quod ipse accipit ibi vivere per actu secundum viventis ut patet in littera statim sequente ubi dicitur. Multipliciter autem vivere dico etc. Et subdit ut intellectus et motus et sensus et statim secundum locum etc. illud autem per quod aliquid distinguitur ab alio debet esse in illo actu et non solum in potentia. ergo corpus cuius actus est anima debet habere vitam secundum actu et non solum in potentia. et potest dici quod imo aliquid potest distingui ab alio per illud quod habet actu vel in potentia et aptitudine propter quod ab alio quod non habet illud nec actu nec in potentia propter quod et sic est in proposito. nam inaiatum ut lapis et habet vitam nec actu nec in potentia propter quod aiatum autem habet vitam vel actu vel in potentia propter quod actui ut notum est. distinguitur ergo aiatum ab inaiato in vivendo verum est vel actu vel potentia propter quod actui Vel dicatur quod corpus cuius actus est anima bene semper habet aliquem actu vite. et per hoc distinguitur ab inaiato. nihilominus tamen ipse anima tum actu habet unum opus est adhuc in potentia ad aliud ut tu nutries te actu ex hoc nutrimento es in potentia ad aliam nutritionem ex alio nutrimento. et videtur hoc visibile est in potentia ad aliud videndum. similiter autem et in alijs. et sic bene dicitur potentia vitam habentis.

Questio quarta.

Consequenter queritur Utrum ex anima et corpore fiat unum per se. Et arguitur per hoc quod non. quia ex oppositis non fit unum simpliciter et per se ut manifestum est de se. scilicet actus et potentia sunt opposita imo valde opposita secundum contrarium in phemio huius et anima est actus. corpus autem potentia. ut vult Aristoteles. in littera. Item ex illis quorum unum est actus et aliud est ens in actu simpliciter non fit unum per se. ut contra dedit. per tanto. nam ex seba et accente non fit unum quia licet accens sit quidam actus tamen seba que est eius secundum

ens actu simpliciter. mo aia est actus ut manifestum est ex predictis. corp^o autem cui^o vel in quo est aia e ens actu fm lo men. in 5. metaph. ca. de sba. vbi ipe dicit q aia e foia in ente actu z illud no e nisi corpus cui^o actus e aia ut manifestu e q re 22. Preterea Com. 4. celi z mudi dicit q lapis est ppositus ex gravitate et materia pma eio de aialib^o que sunt pposita ex corpore z aia. sed no eet econ trario hic z ibi nisi corpus ex quo cu aia pponit aial haberet aliquo actum alium vel aliam actualitate sbalez pzet aiaz. na sicut aial ee ppositu ex aia z ma disposi ta dispositionibus accitilib^o que non sunt de sba aialis. sic etiam lapis eet ppo sit^o ex foia sbali z ma disposita determi nat^o dispositionib^o accitilib^o. vniuscuius q n. actus in potentia existente z in ppa ma natus est fieri ut of in isto 2. q lapis eet eentialiter pposit^o in sui sba sicut aial qd videt ee 3. Com. qre 22. Item ad pncipale. ex eis que no sut no pot fieri ens vnu p se. hec videt manifestu. ga q n sut entia n sut. z cu no sut entia sut n etia ut manifestum est. mo pstat q ex no enti bus n fit ens nec vnu. g ex eis que no sut no fit ens vnu. sed corpus z aia no sut. qz ut coiter dicit forma no est z materia no est. sed totu ppositu est illud qd e. sic for ma no generat nec ma generat sed totu ppositu ut allegat ex 7. metaph. g 22. Ppositu arguit auctoritate Arⁱ q vult q ex aia z corpore fiat vnu z no oportet de hoc dubitare nota natura aie z corpo ris. Idem vult Com. z ocs alij exposito res Arⁱ. Idem arguit roe illud e vnu ens qd habet vna p se opationem. hec est manifesta. sed aial qd est ex corpe z aia habet vnam p se optione ga sentire qre 22. Ad qonem dicendu videt q ex a nima z corpore fit ens vnu z p se cui^o cau sa est. quia ex actu z eo cui^o e act^o fit ens vnu. sed aia est actus corpis ut probatur est ergo 22. maior recipit pro manifesta z per se nota. nec oportet hui^o aliqua caz intrinsecam querere pncipalem. sed solu ex hoc q vnu est actus z alter est ens in potentia fit ex eis vnu. tamen Arⁱ. si bene psideret videt hoc pfirmare. Ad qd co siderandu cu ex aliquibus entibus iuncti adinuicem no fit vnu simpliciter z p se h p tanto pigit quia ambo fm se sumpta sunt entia z vnu vl quodlibet eoz fm se est proprie ens z pprie vnu. ut ex lapidi

bus sibi inuicem ordinatis siue iunctis no fit ens simpliciter z pprie vnu ga vnu quisq est ens z vnu simplr z actu. g per oppositu cu aliqua sint entia sibi inuicez iuncta sic se habentia q alter eoz no est ens ppe nec vnu fm actum. z aliud e ens pprie z vnum tuc ex illis fit quid vnum z ens vnitare z entitate illi^o qd vere z p prie est ens z vnum. Mo ma z foia sic se habent. ma n. non est ens simplr z pprie nec vnu fm actum. n. est quid. i. sba i actu nec quale nec qst^o 7. metaph. foia vero sbalis e ppe ens z ppe vnu fm Arⁱ. in lra vbi of h. ens. n. z vnu cu multipliciter dicant qd ppe e act^o e. z Com. ibide di cit. hec noia. n. ens z vnu cu dicant mul tis mois tn pma pfectio in oib^o istis. i. for ma magis digna e ut habeat h nome ens z h nome vnu qz aggregatu ex ma z for ma. aggregatu g no of vnu nisi p vnita tem exntem in foia. ma n. no dicit h nisi p foiaz. g ex ma z forma fit vnu. Et sub dit Comen. qd est valde notabile z ad p positu q si ma z foia eent in pposito ex istentia in actu tuc ppositu no eet vnu nisi sic of in reb^o q sunt vnu fm actum. Hunc aut qz ma no e in pposito nisi in potetia z ppositu no est ens in actu nisi p forma. tuc ppositu no dicit vnu nisi ga foia sua e vna. g pz q ex corpe z aia fit vnu pz p se z h multu consideradu e qd of q foia p prie e ens z pprie vnu. Ex hoc. n. pz error cuiusda dicti cois q foia no e ppe ens sz e illud a q aliqd e. hoc. n. falsuz e z ipossi bile imo forma ppe e z sz Arⁱ. z Com. z ex hoc ipso q ipa forma in pposito so la e illud qd ppe e z qd ppe e vnu iuncti tur q ex ma z forma fit vnu simplr z p prie ut pz inspicieu Arⁱ. z Com. hoc tn vez e q ipa forma no e. sic ens p se sbsi stes z seorsuz distinctu fm eca qlibet alia sba. nec ma silt e hoc mo ens sepatu fm ee a qlibet alia sba qz n separ a foia nec eo. Ppositu aut e ens isto mo. i. sbsistet z distinctu a qlibz alia sba. sz no segt foia no e p se sbsistens. g n e ens. imo e fallacia iunt. Et pfirmat hec positio. qz ista p positio e va in p. o dicendi p se foia sbalis e ens ut ocs ccedut. mo ee z ens sut ide realit z eentialit vl vnu necessario pseq tur alter per se. vñ idez est realit q foia fit z q ipa fit ens. cu ergo forma fit ens per se ipsa p se est. no qdem p se. i. solita rie z seorsum sed p se. i. p sui natura z no per aliud foialit. ppositu aut no est ens

Liber

actu foraliter nisi p formā. Et confirmo quia sicut nō dicitur realiter hōiem ambulare et hōiem ambulante ēē ut dicitur Ar[istotelem]. 2° phiermenias. et in 5° metaph. ca. 2° dicitur quod nihil differt hōi qualescit et hōi qualescens ē. igitur similiter nihil differt forma est ens et forma ē p se. cū igitur forma sit p se ens ga ipsum ens predicat de vnoquoque p se. sequitur quod forma p se ē. et iō decipiunt iuvenes qui radicanē in hoc dicto pncipio. s. quod forma p se nō est nec mā ē. s. cōpositū est quod p se nō ē. hic enim ē error ut patet cuilibet sani capitis. Sed ipsi arguunt quod illud quo aliquid ē nō est sic illud quo aliquid ē albi nō est albi. mō forma sballis ē illud quo aliquid ē ut manifestū est quod ē illud quo ppositū ē g[enerale]. Ad hoc pōt dicitur quod illud quo aliquid ē nō ē illo mō quo aliquid ē et tū nō sequitur quod nullo mō sit. et cū dicitur forma ē illud g[enerale]. pcedo et iō volo quod ipsa nō sit eo mō quo ppositū ē. ppositū ē. p se subsistens et nō alteri inherēs et ens actu p ptem. forma autē nō est p se ens subsistens. s. nō inherēs alteri nec est ens actu p aliquā suā partem ut forma ē. nō tamē sequitur quod nullo modo sit immo p se est. i. p suā eētiaz et p se est actus. et cū dicitur de albo quod illud quo aliquid ē albi nō est albi. nō est sile ga albedo ē forma accitialis que nō predicat p se de vnoquoque imo nec p accit de quolibet predicat. et iō nō oportet quod ipsa sit alba quāvis sit illud quo aliquid ē albi. Sed ens et esse est eētia cuiuscūque entis vel sequens p se eētiaz. et impossibile ē quod aliquid sit illud quo aliquid ē et tū nō sit ens et nō sit aliquo mō et iō nō valet. Sed si obijceret aliquis quod ista qd nō deberet pōni quia dicitur Ar[istotelem]. quod nō oportet querere si vntū ē aīa et corpus. g[enerale] male querit. dicendum quod querit nō ad pbandū sed ad cōfirmandū. Vel dicendū quod nō oportet querere eo mō quo antiqui querebāt. s. ut tminaret ad ptem negatiuā. sed ad pte affirmatiuā bene. Ad rōnes. Ad p[ri]maz cū dicitur ex oppositis g[enerale]. pōt dicitur quod v[er] est fm quod opposita sūt. et cū dicitur quod actus et potentia g[enerale]. dicendū quod licet potentia fm quod potentia et actus fm quod actus sint opposita. sunt enī g[enerale] relatiue. ut dicitur Lōmē. 9° metaph. tū illud quod ē actus et illud quod est potentia vel sub potentia nō sunt sibi inuicem opposita. sicut licet albi fm quod album opponat nigro fm quod nigrū. tū illud

quod ē albi et illud quod ē nigrū nō opponitur. mō mā et forma sūt huiusmodi. nō. n. mā ē foraliter et eēntialiter iste respectus qui est potentia sed s[ub]m eius. Similiter si actualitas ē quidā respectus realis super additus fore sballi ipa forma nō ē eēntialiter et foraliter ille respectus. cū g[enerale] dicitur quod ex actu et potentia fit vntū p se intelligendū ē quod ex eo quod est in potentia et ex eo quod ē actus fit vntū sed nō ex potentialitate et actualitate g[enerale] nō v[er]o. Ad aliam cū dicitur ex illis quoz g[enerale]. pcedo fm quod illud ē ens actu. ens enim actu rōne qua est ens actu nō substat pmo et pncipalit actui sballi ex q[ui]bus cu[us] suo sbo debet vntū fieri. sed ex aliq[ui] actu sballi et ex aliquo ente actu nō fm quod ē ens actu sed fm quod est ens in potētia et rōne p[er]t[in]entis potentialis bene pōt fieri vntū qd p se et cū dicitur quod aīa ē actus. pcedo. et cū dicitur corpus in quo est aīa ē ens actu. dico vntū mō quod v[er] est. sed aīa non vntū ei fm quod est ens actu. ita quod pncipalis rō sballi aīe sit ei[us] actus que habet. immo vntū ei fm quod ens in potētia. nihil. n. prohibet illud quod ē ens actu quodā mō p vntā formā ēē in potentia ad aliā. et sic intelligendū est dictū Lōmen. quod aīa ē forma in ente actu. i. s[ub]m aīe ē ens actu nō quidem fm quod s[ub]m sed s[ub]m aliquid aliud. s. fm foras corpus aut sballi tie aut h[uiusmodi]. et h[uiusmodi] fm intētiōne ei[us] in pncipio h[uiusmodi] secūdi ut declaratū fuit p[ri]us. nō. n. dicit Lōmē. absolute quod s[ub]m fore sballis nō est ens actu sed dicit fm quod ē s[ub]m q[ui] dāns p h[uiusmodi] intelligere quod bene est actu fm aliquid aliud q[ui] p naturā que ē s[ub]m. sic. n. dicitur tenēdo quod corpus cui[us] aīa ē actus habet aliā formā sballi priorem remanēte adueniente aīa. Alit[er] dicit aliqui quod corpus ē actus ē aīa nō est in actu aliq[ui] sballi nisi fm aīaz et v[er] vntū s[ub]m non habere simul nisi vntā formā sballi. Et ad Lōmē. ipsi dicerēt quod hec fuit opio Lōmē. S[ed] q[ui] expone[r]ēt ipm ibi et in 4° celi et mūdi et i 4° ph[ysicorum] nō video. S[ed] it[er] ad aliā auctoritatē de 4° celi et mūdi. alia ē p[ro]p[ri]et[as] aīal[is] ex corpore et aīa q[ui] lapidis ex gravitate et mā p[ri]ma. ga i ipso lapide p[ro]posito ex forma sballi quā sequit[ur] gravitas et mā p[ri]ma nō ē aliq[ui] v[er] p quā resistat gravitati mouēti deorsum. s. i corpore actus ē aīa bñ ē aliq[ui] vntū q[ui] resistit motui q[ui] aīa mouet ipaz. illud. n. corpus h[uiusmodi] gravitatē qua inclināt ad motū deorsum. aīa v[er]o aīal[is] aliq[ui] mouet ipz motu sursum v[er] ad lat[er]em. et sic alit[er] se h[uiusmodi] p[ro]p[ri]et[as]

aial ex corpore et aia et de compositione lapidis ex gravitate et materia prima, de his plenius habet in questione de pluralitate formarum substantiarum. Ad aliam patet ex dictis cum dicitur quod ex eis que non sunt intellectus, verum est et cum dicitur corpus et aia non sunt, falsum est, et ad dictum Comen. forma non est intellectus, dico quod si habet virtutem aliquam debet sic intelligi forma non est sicut ens per se subsistens et seorsum a quolibet alia substantia et sicut materia, sed totum compositum est sicut ens subsistens seorsum et divinum a qualibet alia substantia que non est pars eius, et hoc significavit Aristoteles in 4. metaphysicae. et autem substantia et quod subdit ubi loquens de proposito dicit. Et separabile simpliciter, si autem arguatur, forma substantialis non est separabilis per se subsistens, quia forma non est, dico quod non sequitur immo est fallacia contraria ut patet cuilibet exercitato et ideo non valet

Questio quinta.

An omnis aia sit actus primus compositus. Et arguitur quod non, quia illud quod recipit formas non est actus, sed aia sensitiva et intellectiva recipiunt formas secundum intellectum, manifestum est quia recipere est proprium ipsi actui, ut dicit Comen. in tractatu de substantia orbis, et minor patet in 2. et 3. huiusmodi aia n. sensitiva recipit formas sensibiles, et aia intellectiva recipit formas intelligibiles secundum intellectum. Item illud quod habet potentiam passivam non est actus, quodlibet, n. est passivum a materia secundum quod materia ut patet primo de generatione causa: actus et passivus, sed aia habet potentiam passivam ut sensus, et intellectus possibilis qui sunt virtutes passive ut ostendit in isto libro quare etc. Item omnis actus primus potest esse sine omni actu 2. ut videtur per inductionem, scientia enim potest esse sine consideratione ut patet in geometria dormiente, et sicut virtus moralis sine operatione bona actuali ut patet per ethicorum, et per hoc aliquid aia, scilicet nutritiva non potest esse sine actu 2. scilicet sine nutritione vel operatione circa nutrimentum, ut patet in isto 2. ubi etiam dicitur quidam medici quod cessatio aie nutritive ab operatione sua mors est quare etc. Item actus primus est minus nobilis actu 2. nobilius, n. est considerare quod scientia eius cuius primo signum est quod considerare perfecte est posterius quam scientia, prior, n. generatione scientia est in eodem fine primo in littera, modo priora via generationis sunt imperfectiora fine naturae, ut habet 9. metaphysicae. Item hoc patet alio signo quia felicitas humana quae est summum bonum hominis et pulcherrimum et delectabilissimum, ut patet primo ethicorum ponitur in aliquo actu 2. et non in actu primo, si ergo aia esset actus primus tunc aliquis actus esset nobilior aia et constaret quod omnes alii actus aiaati praeter aiaz sunt accidentia saltem actus secundum qui sunt motus et operationes, et Comen. in phemio hoc dicit quod aia est dignius et nobilius omnibus quae sunt in aialibus quare etc. Item si omnis aia esset actus corporis tunc omnis aia esset in corpore et nulla esset separata a corpore, contra est falsum quare etc. falsitas contraria apparet quia aia intellectiva non est in corpore immo est separata et mixta ut patet in isto libro, et contra patet quia perfectio est in illo cuius est perfectio, ut dicit Comen. 4. philosophorum, prope principium, actus autem et perfectio sunt unum et idem et sic omnis actus debet esse in illo cuius est actus et non separatus ab ipso quare etc. Item si omnis aia esset actus corporis tunc omnis aia esset corruptibilis, actus enim communis puntur ad corruptionem eius cuius est actus sed hoc est falsum quia aia intellectiva est incorruptibilis et perpetua ut patet in 2. et 3. huiusmodi quare etc. Item nulla substantia composita ex diversis principijs quorum unum est hic materia et reliqua sicut forma nulla dico talis substantia est actus, hoc videtur manifestum quia actus et forma dicitur esse natura simplex, ut satis patet ex 7. metaphysicae, sed aia intellectiva et humana est substantia composita ex diversis principijs quorum unum est sicut materia, scilicet intellectus possibilis, et reliqua sicut forma, scilicet intellectus agens sicut videtur dicere Comen. in 3. huiusmodi, et quasi omnes attribunt ei illam sententiam quare etc. Ad oppositum arguitur auctoritate Aristoteles, 2. huiusmodi ubi Aristoteles, diffiniendo aiam ubi dicit quod ipsa est actus primus corporis. Idem etiam dicit Comen. et omnes alii expostores, Ad quoniam dicitur da sunt duo, primum quod omnis aia est actus, 2. quod est actus primus, deinde videbitur quod omne dicitur actus de aia intellectiva et de alijs fine intentione Aristoteles, et Comen. Primum ostendit dum est ex rationibus adductis ad secundam conclusionem quoniam immediate precedentis, et hic habet melius locum. Secundum probatur rationibus sumptis ex littera Aristoteles, quia nescio meliores supponendo primo quod aia inexistit aiali tempore somni et tempore vigiliae et hoc est processus ab omnibus, non, n. est dicendum quod aial in dormiendo sit mortuum et sine aia, et ideo dixit Aristoteles, in littera, existit, n. aia in somnis et vigiliae est quasi dicat tam somni quam vigiliae regunt aiaz inexistit, 2. supponendum est quod aial in sono potest esse privatum omnibus actibus sensuum ita, scilicet quod non videt nec audit nec imaginatur nec cogitat et hoc

concessum est et notum per experientiam. et hoc significavit Aristoteles in libro cum dixit. proportio-
nale autem vigilans quod est ipsi considerare. somnus
autem. id est. in somno ipsi habere et non opari.
id est. habitui sine operatione existenti. ita quod sic
in aliquo potest esse habitus scientialis sine ac-
tuali consideratione. habens. nam. habitum geome-
trie non semper speculat secundum ipsum sicut in
sensu animal habet animam sensitivam sine operatione
sensu dico aliquoties. ex his quod pos-
sumus sic rationari animam sensitivam cum sit actus
aut est actus primus aut secundus per suffi-
cientem rationem. videlicet. nam. actus per actum
primum qui est forma quocumque preiacens et
supposita operationi. et per actum secundum quod est
operatio. sed anima sensitiva non est actus secundus
quia cum animal in somno perfecto et for-
tissimo non habeat aliquam operationem sen-
sus. sequeretur si anima sensitiva esset actus secundus
quod animal in somno non haberet animam sen-
sitivam cuius oppositum supponebat et sic
relinquitur quod anima sensitiva sit actus primus
Iste autem est iudicium de omni alia anima quantum
ad hoc quod est actus primus vel secundus
ut manifestum est cuilibet. non. nam. est verisimile quod
una substantia anime esset actus primus et alia pure actus
secundus quare dicitur. Iste alia ratio potest capi ex
verbis Aristoteles. quia ille actus quod est proportionabilis
scientie est actus primus. et hoc dicit Aristoteles in libro
prior autem generatione in eodem scientia est. sed
ipsa anima est actus. proportionat habitui sci-
entie. ut etiam ponit Aristoteles in libro. somnus au-
tem. id est. anima in somno. proportionabilis est ipsi
habere et non opari. id est. habitui sine operatione
ut iam allegabat quare dicitur. Iste potest argui
ex descriptione actus primi. nam omnis forma pre-
supposita operationi est actus primus ut sic.
hanc habeo per manifesta. sed omnis anima est
forma presupposita operationi ut mani-
festum est in dicendo. anima. nam. vegetativa est
principium nutritionis et augmentatiois ut
patet in libro. et presupponit ad illos motus
et sicut anima sensitiva presupponit huic op-
erationi que est sentire et intellectiva ad intel-
ligere quare dicitur. Tercio potest dici quod omnis anima
est actus alicuius corporis. quia omnis operatio anime
dependet ab aliquo corpore vel ab aliquo
existente in corpore ut patuit in phemio.
hoc autem non videtur per alio esse nisi quia omnis anima
est actus alicuius corporis quare dicitur. Et hic est
considerandum quod anima intellectiva non est omnino
actus primus corporis sicut anima sensitiva et
vegetativa. anima. nam. vegetativa et sensitiva est
actus primus datus esse ipsi corpori formaliter et ex-

tenditur secundum extensionem corporis sibi ut omnes
cedunt. non. nam. habet aliquas operationes que
non coincidunt corpori ut sibi. et de istis prius
loquens Aristoteles. dicit quod partes anime quedam non
sunt separabiles supple secundum esse a corpore
quia sunt actus intrinseci dantes esse formaliter
suis sibi. anima autem intellectiva non est actus ali-
cui corpori secundum esse nec extenditur secundum exten-
sionem corporis humani. et propter hoc subdit
philosophus. At vero secundum quasdam supple partes
nihil prohibet ipsam animam esse separatam. pro-
pter illud quod nullius corporis sunt actus supple
inherentes. quibus quod dictum sit quod omnis anima est
actus. non tamen habet quod sit actus utrum sit actus
corporis sicut nauta navis. id est. sicut operans
intrinsecus et appropriatus corpori humano. et hoc
est verum de anima intellectiva. ipsa. nam. est actus. id est. o-
perans intrinsecus in operando unite se ha-
bens ad corpus et appropriatus ex eo quod op-
eratio eius propria dependet precise et proprie ab a-
liquo existentibus in corpore humano. id est. ab in-
telligibilibus imaginatis. Quod autem anima in-
tellectiva non sit actus corporis videtur ei secundum
esse et datus esse formaliter apparebit in 3. hoc
et ad presens potest sic probari. Si anima intel-
lectiva esset actus datus esse corpori et unum ipsi
corpori secundum esse sicut figura cere sequeretur
quod cum homo intelligeret manum etiam intelligeret
ita quod hec esset vera manus intelligit quod est
absurdum. probatio contra. quia postquam anima intel-
lectiva esset forma datus esse corpori oportet
teret ipsam esse unitam et coniunctam secundum esse cui
libet parti corporis. nam omnes partes manuum per-
ficiunt forma totius. quod in manu esset substantia
anime intellective. in quocumque autem est substantia
anime intellective in eo est potentia intelle-
ctiva quia ista fundantur immediate in essentia
anime intellective. Unde in quocumque est essen-
tia anime intellective in eo est potentia intelle-
ctiva. sicut in quocumque est superficies in eo
est color. in manu quod erit potentia intelle-
ctiva. sicut in quocumque est potentia intelle-
ctiva in eo recipit intelligere. sed in quo-
cumque est intelligere illud intelligit. hoc
est manifestum ergo manus intelligit sal-
tem per accidens quod est omnino impossibile
Sed ad istam rationem dicitur secundum fidem et
veritatem quod manus nullo modo intelligit
et cum dicitur quod in quocumque est potentia intel-
lectiva illud intelligit vel recipit intelli-
gere verum est si fantasma sit ei prius. sed fan-
tasma non est presens anime intellective
secundum quod ipsa est in manu et ideo non valet
Et tu quare cum anima intellectiva sit indivisibilis

fm q̄tatem nec aliq̄ ps ei? sit in aliqua pte corpis ut pcedit. sequit̄ cū aliqd ē in indivisibile oē quod est ei p̄sens ē p̄ns ei toti. et fm q̄ est in quacūq̄ pte. nā ipsa fm q̄ ē in vna pte nō differt a seipsa fm q̄ ē in alia pte nisi ponat̄ extensa fm q̄tatem et extensionē corpis qd null? diceret. Preterea cū aīa intellectiua sit vnita corpori ut sbo sicut tu ponis oz q̄ ipsum intelligere qd recipit in aīa intellectiua aut recipiat in vna sola pte corporis aut in nulla aut in oibus. si in vna sola pte corporis sibi tūc sine dubio illa ps debet dici organū intellectus ad intelligēdum sicut pars corporis in qua sola recipitur videre ē organū visus ad videndū et similiter in alijs. h̄ autē ē irrōnabile qā intellectū nullū habz organū ut oēs pcedūt. Si autē dicat q̄ penit? in nulla pte corpis recipitur intelligere sequit̄ q̄ nullo modo recipitur i corpe ut in sbo nec p se nec per accūs qd ē h̄ positionē. postq̄z. nā aīa intellectiua est iuncta vel vnita corpi ut sbo ipsum informās et actiūs intelligibile. vñ q̄ ipsum intelligere qd p̄ficiat̄ nō recipiat in corpe tanq̄ in sbo. cū vero sup̄ficies inexistat sbe qualiter aliqd recipitur in sup̄ficie qd nullo mō eet in sba tāq̄ in sbo. Si autē pcedat q̄ intelligere recipit in qualibet pte corpis. q̄ recipit in manu et sic man? intelligit vñ irascit̄ saltem p accūs qd est ridiculū. Ad h̄ dicetur q̄ q̄dū aīa intellectiua ē in corpore ipsum intelligere recipit in illa pte corporis que ē sufficient p̄ns fantasmatibus ut aīa intellectiua moueat̄ aut immutet̄ ab eis. et cū dī ergo illa ps erit organum intellectus ad intelligendū. dico q̄ nō sequit̄ qā accidit ipsi aīe intellectiue ad h̄ ut recipiat intelligere q̄ sit in tali determinata pte et oīno q̄ sit in corpe. cui? signū ē q̄ etiā sepata a corpe intelligit. Et autē dicerz Ar. ad istaz rōez nō plus ad p̄ns Sed dubiū ē cōe et difficile. qz illd qd aduenit entī in actu nō pōt esse sba scdm formā siue forma sbalis. bec ē manifesta sed aīa ē huiusmōi qā ipsa aduenit corpi p̄hyco et organico et tale ē eos actu aī aduentū anime. R̄ndet̄ hic q̄ q̄uis ipm corpi cui aduenit aīa sit ens actu aī gñationez aīe tamē in aduētū ipsius aīe oēs actus sbales et accūtales pcedētes corpi p̄nt et sit resolutio vsq̄ ad m̄az p̄mā et tē in instanti educit̄ anima de potētia m̄ae

et similes dispositiones generant̄ sicut cum anima tamē p̄fectiores. et si querit̄ quid sit corrupens qd corripit illas dispōes pcedentes. dicit̄ q̄ ipsūz generans qd generat corripit formā sbales pcedēte et p̄ns alia accūtia corripit et generat aīam simul cū accūtibz sibi p̄fectionibz tñ vñ sit vez vel nō ad p̄ns nō determino. Si tamē volum? tenere alia viā q̄ dispositiones ipse nō corripunt adueniēte aīa nec forme generales pcedētes sed remanēt eodē mō et numero et p̄ficiūt̄ et cōplentur. tūc possum? respondere ad rōez cū dī illud quod aduenit entī in actu zē. vez est si illd aduenit entī in actu fm q̄ i actu et rōne qua ens in actu in ipso recipiatur. sed si aduenit entī in actu nō fm q̄ ens in actu nec fm q̄ ens actu ipsum recipiat p̄ncipalit̄ tūc pōt ēē sba. q̄uis igit̄ in generatiōe aīati ipsum corpi cui aduenit aīa sit actu p formas sbales gñales ordinatas ad aīam recipiendam et habeat dispositiones accūtales quibz ē p̄hyco et organico. quia tamē adhuc in tali corpore est ps potentialis. s. m̄a p̄ma que dī se nō est aliquis actus. iō aīa que in eo recipit rōe qua est in potentia p̄ncipit̄ erit forma sbalis. Concederet itaq̄ q̄ in aduētū aīe remanēt forme pcedētes eedez nūero et mediātibz eis tāq̄ dispositionibz et p̄paratiōibz m̄a recipit aīaz. Et ad illā intētiōez forte dixit Lōmē. in 5. metaph. ē sōra in ente actu. s. in corpe organico p̄ hūte sōraz sbalē q̄ ē corpi et sba licet illā formā sbalem nō hēat fm q̄ est sbm aīe ita q̄ rōne illius actus p̄ncipalit̄ s̄biat̄ anime. et adhuc vñ video cōueniēs sequi si bene et sane intelligant̄ dicta Lōmen. de his autem amplius habet̄ in qd ne de gradibus et pluralitate formarum quam ordinavi. Ad rōnes cū dicit̄ illud quod recipit zē. vez est si recipit formas sbales tanq̄ per se et primū sbm eaz. sed si recipiat formas accūtales pōt esse ens actu simpliciter ut dicit̄ de corpe celesti quod est sbm simpliciter exis in actu de se non per partem et tamē est sbm accedentium celestīū et recipit diuersa vbi. tamen hoc vez est q̄ omne recipiēs formā de nouo q̄cūq̄ sit ipa hz potētiāz ad recipiēduz eam. alit̄. n. recipitur ipossibile recipi. tamen scdm seipsum potest naturaliter prius esse ens actu antequāz recipiat. et p̄ncipalis ratio substādi

Liber

sentiam receptiuā. modo ipsa aīa non recipit foras sbales s; accidentales. s. spēs rez sensibiliū r cognoscibiliū que oēs dī cūnt esse accētales. Uel dicēdū q nō recipit foras cū abiectiōe s; rj sed simpli ci receptione. r de illa intelligit Lōmē. et si aliqua ps aīe recipet foras sbales ut i tellectus possibilis pcederet eē ens pure potentie fm q est receptiu⁹ eaz. de h at videbit in 3° h^o deo volēte. Ad aliaz silt pōt dici q rez ē si habet potētā pas siuam receptiuā foraz sbaliū. sed si habz potētā passiua foraz accētales recepti uam pōt eē ens actu. r sic etiā dī de ipsa aīa. nō. n. habet potētā passiua receptiuā foraz sbaliū saltem fm eē mālē r reale lapis. n. nō ē in aīa sed spēs lapidis ut dī cit Arl. in 3° hui⁹. sed habet potētā rece ptiua foraz accētales. Et sigs diceret intellectū recipere foras sbales h tū non eēt fm eē mālē r reale. s; fm eē spiritua le r abstractū ut patebit in 3° hui⁹. Sic aīa nō recipit cū abiectiōe s; rj preexistē tis sed sine abiectiōe p; rarij r hec est re ceptio solū pfectiua talis aut pōt eē i sbo ente actu. r cū dī in p; batione maioris q aīa qōlibet ē passiuū zē. rez ē de passi one que est receptio forē sbalis r realis sed de recep̄tione forē accētales aut spiri tualis nō intelligit qre nō valet. Uel di cat q hīs potētā passiua nō ē act⁹ illius cui⁹ ē susceptiuū. sed pōt eē act⁹ respectu alterius. sed sic ē in pposito. nā nō ē act⁹ spēs q; suscipit sed bene ē act⁹ alteri⁹ cō pōis. Ad alia cū dī oīs act⁹ p; mus zē h dicūt aliq q nō oportet. sed sufficit q sit p; rior fm naturā ipso actu z^o r nō o; q sit p; rior tempore. mō aīa nutritiua licz nō sit p; rior tpe q; nutritio ut dī imo sem per est in actu nutritionis tū bñ est p; rior fm naturam sicut cā. ē. n. cā p; rpalis in trīnsecā ipi⁹ nutritionis ut docet Arl. in lra r tactū fuit p; rius. Alit dicunt aliq q ipsa aīa nutritiua nō semp ē i actu z^o immo qñq; ē sine actu illo. sunt. n. quedā aīalia ut dicit Lōmē. q in hyeme absco dūtur in caernis terre sicut qdā serpen tes r quedā magne rane r nihil in estate thesaurizant r sic nō nutriuntur r sic aīa nutritiua pōt eē sine actu z^o. S; illō nō videt sufficere. qā l; in illis aīalib⁹ fortas se in tpe illo aīa nutritiua nō nutriat tū i quibusdā alijs viuētib⁹ ut in hōib⁹ r in alijs semp est in actu z^o r nūq; cessat an

mortē. Uñ Arl. dicit in illo ca⁹. Qm aut eadem potētā aīe vsq; ad hoc ē quousq; alar. Item q; uis aīalia illa in tēpore illo nō thesaurizent. tamē calor naturalis cō tinue agit in humidum quod nō facit si ne anima. r hoc signū est. quia cū exeunt de caernis inueniunt macilēta. r cā ē ut dicit Albert⁹ ppter psumptionem factā a calore naturali r sic aīa in illis nō ē pe nitus sine actione. Uñ Lōmē. ponit illō tanq; sit sufficiens solutio dubitatiōis vi deliz quod dīc in 8° q nūq; cessat actio caloris natural⁹ r cū cessat tūc ē mors ut patet in p; mēto. Et ideo dicūt alij alit q licet aīa vegetatiua nō possit esse sine actu z^o qui ē nutrire vl agere in hūidū p calorem. tamē pōt eē sine alio actu z^o c^o ipsa ē pncipiū ut sine augmētatione r ge neratione. nō. n. semp augmētant viuen tia nec semp generant r hoc sufficit. n. n. oportet q oīs act⁹ p; m⁹ possit eē sine oī actu z^o sed sufficit q sit sine aliquib⁹ acti bus secūdis quoz est pncipiū ut intelle ctus agēs qui ponit esse act⁹ p; mus fm Arl. r Lōmē. qui nō potest eē sine intel ligere quo intelligit seipsum r alias sub stantias sepatas. Sed forte illō intellige re quo intelligit seipsum nō diceret act⁹ secūdis cum sit idem cū sua substātia ut patet in 3° hui⁹. tamē signat⁹ intelligere per modum actus secūdi. quicquid autē sit sufficit ad pposito q aīa sit sine actu z^o cui⁹ est pncipiū. Item aliter pōt dici concedendo maiorē. r cū dicit q aīa nutritiua nūq; est sine nutritiōe. dico q quāuis aīa nutritiua nūq; sit sepata ab omni nutritione simul. tamē ipsa succes siue sepatur ab omni nutritione vel a di uersis nutricionibus p; ricularibus aut a nutritione quam causat hodie r ab hac nutritione ipsa erit cras separata r faciet aliam in alio tēpore nec semper egit nec semp ager illam nutritionem quaz nunc agit r sic de alijs. quāuis ergo ipsa nū q; sit sine omni nutritione nec separata simul r semel ab omni nutritione. tamen successiue potest separi ab hac nutritione r ab illa. sicut licet celum non sit sine cir culatione nec sit simul sepatur ab oib⁹ circulationibus tamen separatur succes siue a qualibet circulatione. circulatio. n. hodierna nō erit cras i ipo celo. nec circu latio crastina ē nūc actu in celo r silt ē in pposito. r iō aīa nutritiua bñ ē act⁹ p; m⁹

II.

Ad alia cū dī act⁹ p^{ri}m⁹ ē min⁹ nobi-
lis ē. dicit quidā q^{uod} vez ē in accitib⁹ sic
exēplificabat de v^{ir}tute scia vel alys acti-
bus eaz. sed nō oportet q^{uod} act⁹ p^{ri}m⁹ q^{uod} ē
sba sit min⁹ nobilis simpliciter q^{uod} actus
secūsdus. sba autē ē nobilior accitib⁹ suis.
mō aīa ē sba z nō accit⁹. Alit dicit ali-
qui q^{uod} act⁹ p^{ri}m⁹ pōt cōsiderari dupliciter
Uno mō fm suā sbaz z scdm illud qd ē.
Allo mō fm q^{uod} ordinat ad actū z^m. nec
est remotū q^{uod} aliqd sit minus nobile alio
fm aliqū respectum z tū sit nobili⁹ fm
se. ut hō scdm q^{uod} est coloratus ē min⁹ no-
bilis equo fm q^{uod} cognoscens z tū simpli-
citer z fm suam sbam nobilior est z sic d^{icitur}
multis alijs. Et si arguat^{ur} vlt^{er}i⁹ q^{uod} vlt^{er}i⁹
ordinatum in aliud ut in finem ē mi-
nus nobile illo fine. mō oīs act⁹ p^{ri}m⁹ or-
dinat ad z^m ut ad finem. Ad hoc pōt
dici ut p^{ri}us q^{uod} vez ē q^{uod} ordinatū sb illa
rōne qua ordinatū est est min⁹ nobile il-
lo fine. tamē scdm suam sbam nō oportet
q^{uod} sit minus nobile simplr. Vel dicat^{ur}
q^{uod} vez est de fine p^{ri}ncipali qui est finis
grā cui⁹ z p^{ri}maria intētiōne appetit⁹. sed
de fine instrumētali z secūdaria intētiōne
intento nō est vez q^{uod} sit simplr nobilior
ipso ordinato in finem ut intelligentie q^{uod}
mouet corpa celestia ppter ista inferiora
generanda z cōseruanda. sed h^{oc} ē secunda-
ria intētiōne. z p^{ri}maria intētiōne agunt
ppter se. ut dicit Cōmē. 12. metaph. z 2.
p^{ri}ncipaliter dicit. q^{uod} hec ē dispositiō entis et
ni z actiō eius ē p^{ro}pter ipsum. sic autē ē
in p^{ro}posito. nā aīa nō ordinat ut ad fines
p^{ri}ncipalem z p^{ro} intētiō ad mor^{em} z opati-
ones aīarū. sed ad dūm z p^{ro}petū ec. om-
nia. n. illud appetit z illi⁹ grā agūt que
fm naturā agūt. ut docet Ar. in lra.
Ad illam patet ex dictis. si enim oīs aīa
esset actus corpis dās ei esse foraliter tūc
oīs aīa eēt in corpore ut in sbo. sed nō sic
est ut dicebat^{ur} z iō nō oportet q^{uod} oīs aīa
sit in corpe ut in sbo z pfectibili q^{uod}uis eti-
am aīa intellectiua sit in corpe p approp-
riationem opandi ut videbit^{ur}. Vel dicatur
cedendo q^{uod} oīs aīa est in corpe ut i sbo
vel fm actū vel fm aptitudine. z cū dicit^{ur}
q^{uod} aīa intellectiua nō ē in aliquo corpore
pōt exponi fm fidem z v^{ir}tutez q^{uod} h^{oc} nō ē
intelligendū de potētia intellectiua. ista. n.
nō ē in aliq^{uod} pte corpis determinata ut i or-
gano sed fundat^{ur} immediate in sba aīe.
i pla tamē sba aīe intellectiue bñ est in cor

pore ut in suo pfectibili cui cōicat sūt ēē
licet etiāz possit ēē p se z existerē sine cor-
pore. s. post mortē. Ad alia cū dī q^{uod} tūc
oīs aīa esset corruptibilis. pōt dici q^{uod} vez
est si oīs aīa eēt actus dās ēē corpi z vñ
tus fm esse corpi. s. si nō ē act⁹ dās esse
sed dās opari solū ut dicit^{ur} aliq^{uod} nō oportet
q^{uod} sit corruptibilis. mō aīa intellectiua
nō ē act⁹ dās ēē sed dās opari solū ut dī
cūt aliq^{uod} iō nō valet. Alit pōt dici q^{uod} aīa i
tellectiua nō ē act⁹ dās ēē dico foraliter
sed ē act⁹ intrinsece opans ad corp⁹ hūa-
num z talis actus non ē corruptibilis fm
se. s. fm suā opationē in qua indiget cor-
pore. Itē dī s. fide z v^{ir}tute q^{uod} duplex
ē act⁹. qdā ē educt⁹ de potētia mae ab a-
gente p^{ri}ncipali qd ē agēs corporeū z oīs
talis actus corūpit cū corūpit ppositus
ali⁹ ē act⁹ q^{uod} nō ē educt⁹ de potētia mae
ab agēte p^{ri}ncipali s. ē educt⁹ de foris ab
agēte vlt^{er}i⁹ qd est de^{us} z iste pōt manere p^{ro}-
 corruptionē ppositi. manere dico fm suā
sbam licet corūpat^{ur} vlt^{er}i⁹ deficiat fm sui cō-
iunctionē vlt^{er}i⁹ actualē informationē qā non
ampli⁹ actū ē z iūct⁹ corpi nec ipsūz info-
mās. Ad alia cū dī nulla sba pposita
ē. ista videt^{ur} mibi ēē difficilis. dicit^{ur} qdā
q^{uod} vez ē de sba pposita corpali. s. de sba
pposita sepata a corpe pōt ēē act⁹ nō qui
de act⁹ dās ēē z informās. s. act⁹. s. opans
intrinsecū fm opationē z sic se h^{oc} se aīa
intellectiua hūana ut multi z q^{uod} oēs dī-
cūt sequētes Ar. z Cōmē. ipla. n. est sba
pposita eēntialiter ex intellectu possibili
z intellectu agēte. sed nō ē corp⁹ nec vñtus
in corpe. ut p^{ri}ncipaliter hūi⁹. z iō pōt dici actus
large loquēdo de opante intrinseco z ap-
propato. ut dicim⁹ in pbia intelligentiam
ēē actū celi z p^{ri}ma eius pfectionē sicut et
habet alibi dēclarari. z talis act⁹ dī ēē for-
ma nō cōstituta i esse p mās nec vñta ma-
terie mediantib⁹ dīmētionib⁹ fm Cōmē.
in de sba orbis. sba q^{uod} ē corp⁹ nō ē act⁹
sed sba pposita que nō ē corp⁹ nec vñtus
in corpe bñ est act⁹ mō predicto. Alit
autē dicit^{ur} aliqui fm Cōmē. z fm Ar. q^{uod}
aīa intellectiua nō ē pposita eēntialit^{er} ex
duab⁹ sbis s. ē vna sba simplex in eēntia
hūis duas vñtes q^{uod} vna ē receptiua z s.
ēā dī possibilis. z alia actiua z fm illā dī
agēs. de h^{oc} autē dī ingri in 3. ga numis est
lōgū hic dēterminare z sine p^{ri}ncipis q^{uod}
dant in 3. intelligi nō habēt ēē.

Questio sexta.

Libe

Consequent querit circa illa pte
 Utrū aut vnūq̄qz horū ē aīa zc
 Utrū in p̄tib⁹ aīalis annulosi d
 cū remaneat aīa. vbi grā in p̄tib⁹ angul
 le aut vermīs aut huiusmodi q̄ hnt cor
 pora q̄si p̄posita ex gbusdā anul⁹ z silr d
 ceteris. Et arguit primo q̄ nō. qz si in
 illis p̄tib⁹ eēt aīa. tūc q̄libet ps talis eēt
 aīal cū illa aīa eēt sc̄itina. aīal aut ē aīal
 p̄ sensū ut habet in isto ca? s; h ē incōue
 niens quia p̄tes post decisiōē nō sūt an
 guille ut videt. Item. si in illis p̄tib⁹
 eēt aīa sequeretur q̄ illud aīal ante decisi
 onem eēt plura aīalia. sed h ē magnū in
 incōueniens. nā anguilla aīq̄ diuidat n
 ē nisi vnū aīal. z probat p̄na. si post diui
 sionē plures aīe sūt in illis plurimis p̄ti
 bus aut ille aīe p̄existebāt in illo animali
 aī dionez. aut nō p̄existebāt in illo aīali.
 si p̄existebāt habet p̄positū q̄ illud aīal
 eēt plura aīalia cū haberet illas aīas q̄s
 hnt p̄tes post diuisionē. si nō p̄existebant
 tūc p̄ solā dionē ḡnant ille aīe in p̄tib⁹ ill
 q̄d videt irrōnabile. qz ipsa diuisiō nō ē
 nisi q̄dā segregatio aut discōtinuatio p̄
 tium z pōt fieri ab arte aut volūtate hūana q̄d
 videt ridiculū quare zc. Itē si q̄d ma
 gis videt inec z nō inest nec q̄d min⁹. sed
 magis videt q̄ in p̄tib⁹ corpis hūani p̄
 dionem eēt aīa z tū nō ē ḡ zc. Et autē
 magis videt apparet qz ipa aīa hūana ē
 p̄fectior z nobilior q̄s aīa talis aīalis annu
 losi ideo magis deberet saluari in p̄tib⁹
 sui corpis. z tū nō remanet ut oēs p̄cedūt
 nō. n. remanet aīa in manu for. vel pede
 post dionē ei⁹ a corpe q̄re zc. Opposi
 tū arguit auctoritate Arl in lra. vlt. n. q̄
 in p̄tib⁹ q̄z dā aīaliū p̄ dionē remanet a
 nima sensitua. z Lōmē. dicit q̄ illud ē in
 aīalib⁹ annulosis q̄ Arl. vocat entoma
 i. sine dione nō qz sūt indiuisibilia. s; qz p̄
 dionē nō pōt facili⁹ apparē diuersitas p̄
 tū illoz aīaliū. Et idē dicit Albertus et
 oēs alij expositores Arl. Ad istā q̄z
 dicendū videt q̄ in aliqb⁹ p̄tib⁹ aīal annu
 losi p̄ diuisionē remanet aīa q̄d aliq̄
 liter declarat Arl. qz sicut p̄tingit in p̄ti
 bus plāte decisis. sic etiam in p̄tib⁹ talis
 aīalis cū ista sint p̄pinq̄ sibi in gradu p̄
 sectionis aut imp̄fectiōis. mō sic ē q̄ in
 aliquib⁹ p̄tib⁹ plantaz remanet aīa p̄
 dionem z viuūt aliq̄e p̄tes plantaz p̄
 quā sūt diuise. sicut manifestū ē de mltis

ramis qui post diuisionem cū plantatur
 in terra viuūt ita q̄ nutriūtur z augentur
 manifeste z sensibilib⁹ quare zc. Itē
 probat fortius quia in quocunqz sbo est
 opatio imanens in illo necessario est aīa
 dūibi ē talis opatio. h est manifestū. qz
 opatio imanens in illo nō sepatur ab illo
 cū est opatio. ut visus a visu. intellectio
 ab intellectu. sed in p̄tib⁹ talis aīalis p̄
 dionem remanet z est opatio aīe imma
 nens q̄. nō est nata esse principalit nisi i
 anima. q̄d sic ostendet. tales enim partes
 sentiūt. cuius signū ē quia si p̄ngat aut
 si apponat eis aliquod nociuū z corrupti
 uum constringunt se ad fugiendū z vitā
 dum illud p̄ngens z contristans seu no
 ciuū emittandū. z si appropinquatur eis
 aliquod p̄ueniens z delectabile applicāt
 se illi z dilatant se super illud aliqualit⁹
 patet per experientiam. hoc aut non esset
 nisi aliqualit⁹ sentirent talia sibi appo
 pinquata. z ideo oportet concedere q̄ sc̄
 tiunt aliqualit⁹. manifestum est autē q̄
 sentire est opatio immanens in anima n
 transiens in ipsum sensibile quia sic sen
 sibile sentiunt. quare videtur q̄ in illis p̄
 tib⁹ est anima. Sed intelligendū q̄
 in p̄tib⁹ talis animalis post diuisionem
 nō remanet anima qualicunqz diuidat
 posset enī diuidi in p̄tes ita puas q̄ nul
 la eēt opatio motus z sensus in eis appa
 rens. z p̄ nō eēt tenēdū in eis eē aīaz
 z rō est quia oēs forme naturales detmi
 nate sunt ad minimū z ad maximū. ut h;
 videri in p̄mo phycoz z in isto secundo
 z ideo p̄tes aīalis annulosi possent eē sic
 parue q̄ in ipsis anima post dionem sal
 uari non posset. Item si debet saluari in
 in huiusmōi p̄tib⁹ oportet q̄ fiat diui
 sio s̄m transuersuz nō aut s̄m longū per
 medium spine. quia tunc illa ps que ē in
 illo animali loco cordis corūperet statim
 z deflueret. z sic cū aīa nō possit stare nī
 si in corde vel p̄portionabili cordi. ideo
 in illis p̄tib⁹ nō sic maneret ipsa aīa p̄
 dionem. Item notandum est q̄ quīs
 in p̄tib⁹ aīalis talis remaneret aīa post
 diuisionē per aliq̄d temp⁹ debito mō fa
 cta dione. tū nō pōt manere p̄ mltuz ma
 gnū tps nec p̄tes ille possūt p̄ficē ad ma
 gnā q̄titate nec fieri inde aīal p̄fectū sic
 ram⁹ plāte tpe obito absct⁹ z alibi i loco
 p̄ueniētū t̄splāt⁹ viuūt diu z p̄ficē ad ma
 iorē q̄titate in t̄m q̄ efficit arbor p̄fecta

[illegible]

२१

[illegible]

auditus nec odoratus quare etc. Et cōfir-
mant quia si ibi essent virtutes ille tunc
essent otiose et frustra quia ille nūq̃ opera-
tur in illis partibus vt certū ē quare etc.
Alij vero dixerūt q̃ imo ī qualibet par-
te corporis aīa sūt om̃es virtutes natura-
les aīe illius. et cū dicit̃ quare nō operan-
tur. dico q̃ hoc ē ppter defectū disposi-
tionū naturalū q̃ requiruntur ad op̃a-
tiones. vt q̃ in pede nō ē diaphaneitas
ad recipiendū visibilia sp̃s quibus sit vi-
sio ideo nō videt. similiter ē de ceteris. si
vero talis dispositio eēt in qualibet par-
te corporis quā requirit quilibz aīe ope-
ratio tūc in qualibet parte vlt̃ per quali-
bet partē operaretur quacūq̃ operatō
ne. et hoc videt̃ īnuere p̃bs ī isto sc̃do ca.
de sono. vbi dicit̃ q̃ nō vbiq̃ audit aīa
nō enī vbiq̃ habet aerē mouenda pars
et aīatū. quasi vellet dicere q̃ hoc ē ppter
defectū aeris requisitū ad audiendū et re-
cipiendū sp̃m soni nō autē ppter defectū
virtutis audientis. Nec sequitur ex hoc
q̃ ille virtutes sint ibi frustra quia illud ē
frustra in aliquo qd̃ in ip̃o ē natū attin-
gere aliquē finē quē nō attingit vt habe-
tur 2° phycor. finis autē aīe ē operatio
eius. et iō ipsa nō ē frustra in aliquo in q̃
nō nata ē attingere suā operationē. mō
dicitur q̃ ī manu visus nō ē natus vide-
re ppter defectū dispositiōis necessario
requisitē. nec similiter auditus et iō non
erūt ibi frustra. Pro quo ē aduertē-
dū q̃ fm̃ Ari. 2° h^o. Dia q̃ in nā ībistūt
sūt ppter aliqd̃ aut cōsequētia eorū q̃ sūt p-
pter aliqd̃ sicut pilositates ī mēbris qui-
busdā forte nō sūt ppter aliqd̃ directe et p-
se licz cōsequūtur cōplexione corporis q̃ ē
ppter aliquid. similiter forte et potentia
aīe ē in pte corporis q̃ mediātē et in qua
nō operatur nō qd̃ directe et p se ppter
aliqd̃. s; cōsequitur aīam ibi exīte que ē
ibi ppter aliquid. Huic autē opinioni
nō video aliqd̃ icōueniens nisi q̃ nō est
famosa et cōsuetā et iō pmo aspectu videt̃
falsa et absurda. que enī cōsueuim⁹ digna
mur dici 2° metaph. et ppter hoc si placz
dicatur alio mō q̃ non oēs virtutes aīe
sūt ī qualibet parte corporis aīati. sed di-
uerse virtutes aliq̃e sūt ī diuersis par-
tib⁹ corporis. vt visus et auditus et h^o mōi
et sic nō tota aīa totalitate potenciali vel
potestatiā erit in qualibet parte aīalis si
ue corporis aīati. Ad p̃mam rōem di-

co negando aīam. et cū dicit̃ illud ē aīal
in quo ē aīa sensitīua. vey ē si ē ibi seor-
sū et diuisim ab alijs tū si nō ē non opor-
tet q̃ sit aīal simpliciter s; pars aīalis. mō
quāuis aīa sensitīua sit in qualibet parte
corporis fm̃ suā s̃bam nō tū ē in partib⁹
ip̃is seorsū et diuisim actu ab alijs. ptes. n.
nō sūt ī toto actu diuise et distincte s; ī potē-
tia vt patet in p^o. et 2° phycor. q̃re etc.
Aliter potest dici negādo aīam vt prius
et cū dicitur illud ē aīal etc. verū ē in quo
ē tota totalitate virtuali. et sic nō ē in q̃
libet parte corporis salte sic q̃ in quali-
bet pte agat oēs opationes virtutū ip̃i
aīe quare etc. Ad aliā cū dicitur diuer-
sorū pfectibilitū etc. verū ē si sūt diuersa p-
se et p^o. si autē nō sūt diuersa per se et p̃-
mo nō oportet. et sic ē hic. nā totū nō est
diuersū p se a p̃p̃ia pte sua p se et p̃mo s;
rōne alterius p̃is vt declarat̃ in primo
phycor. Itē aliter pōt dici cū dicitur
diuersorū etc. verū ē si sint diuersa actu
distincta et diuersa vt corpus sor. et corp⁹
platonis. s; si nō sint diuersa actu nō oī
mō quāuis totū et ps sint pfectibilia actu
diuersa sic q̃ totū nō ē in ipsa pars nec
ecōuerso. tū nō sūt distincta s; actu quā-
diū vnū ē pars et aliud ē totū quare etc.
Aliter pōt dici q̃ diuersorū pfectibilitū
sūt diuerse pfectiones illo mō quo sunt
diuersa pfectibilia. et cū aīa tota totali-
te quātitatia sit pfectio totū corporis. sic nō
ē pfectōaliter partis tota totalitate quāti-
tatia s; s; aliquā pte sui et h^o suffic. p̃ma et
2° solutio satis sūt bone. Ad aliāz pa-
tet ex dictis. vel pōt dici q̃ nō sequit̃ qz
q̃uis virtutes aīe cōsequūtur aīam p̃-
cipaliter et p̃mo. tū diuerse virtutes req̃-
rūt diuerfas dispositiōes ad suū esse et
ille diuerse dispōes nō oēs sūt in qualibz
pte corporis aīati. s; diuerse in diuersis. cū
ergo dicitur vbiq̃q̃ ē p se p̃mū etc. vey
ē si ibi ē dispositio necessario requisita
ad tale acc̃s. sed si nō nō oportet. sic autē
ē in pposito. et hoc etiam oportet dicere
illos qui dicunt q̃ totum cōpositum ē p̃-
mū subiectū virtutū aīe. qz ip̃i dicunt q̃
licet totū cōpositū sit primū subiectum
earum hoc tū ē ratione aīe p̃ncipaliter
vñ cū aīa et corpus sint in qualibet parte
corporis videt̃ q̃ ī qualibz parte corporis
debeat operari. et sic ista rō nō plus ē cō-
tra positioē que dicit aīam eē p̃mū
subiectum istarū virtutū q̃ contra aliāz
cz

Liber

que ponit q corpus aiatum ē subiectus ratione aīe. imo quicqd diceretur in rī sione ad illā rationē fm illā opinionē dī cī pōt fm istam viā. Si enī ipsi dicunt q licet in qualibet pte corporis sit corpus z aīa. nō tū quelibet ē totū ppositū totalita te quantitatis. z iō nō oportet q in quali bet pte corporis sint oēs virtutes aīe. sic dicā q aīa tota totalitate quātiatua nō ē in qualibet parte corporis aīati ideo zc. Et si dicūt q illud ē ppter defectū dispo sitionū igit. z ego dicā idē z iō rō nō va let. Quid autē de hoc tenendū an vir tutes oēs nāles aīe sint in qualibet parte corporis aīati nō determino ad pns. hoc tū firmiter credo q aīa ē pmi subiectus pncipale suarū virtutū naturalium vt pu to demonstrasse in questōe secūda sup phemiū b^o. Ad aliā cū dicitur corpus in quo ē aīa debet ēē organicū. verū ē in quo ē aīa sicut in suo principali pfectibi li distincto z diuerso actu ab alijs. z sic perfectio distincta actu ab alijs. sic enim diffinit Ari. aīam. mō aīa q ē i parte cor poris aīati nō ē in eo tanq perfectio ab alijs distincta z diuisa sz continua. nec ē in eo sicut in pncipali pfectibili sz sicut i se cūdario pfectibili in quātūz ipsa ē ps ali cuius totius. Dicemus ergo q diffinitio aīe intelligenda ē de aīa q ē perfectio di stincta actu z diuersa ab alijs z sic nō ē pars aīe extīs in parte corporis. z ideo nō oportet. q sit actus corporis organici. Aliter dicunt aliqui q illa diffinitio aīe dat de aīa tota totalitate potestatis. hec ē enī actus corporis organici. z iō conce dūt q ipsa nō ē tota totalitate potestatis in qualibet parte corporis aīati cū tamē quelibz sit organica. Sz periculū ē sic di cere qz diffinitio datur de aīa fm suā qd ditate z eēntiā. tota litas autē potestatis accidit aīe sicut z sua potentia est actus eius vt videbitur post. Itē ptra pūo rem solutionē ē dubitatio qz diffinitio to tius omogenei dūz uenire partibus eius oibus. cuiuslibet enī parti aque cōpetit dif finitio aque. sīlī autē z in alijs. cū igitur aīa sit quoddā totū omogeneū quelibet enī pars aīe ē aīa vt notū ē. sequitur q cuiuslibet pti aīe uenit diffinitio aīe. si igitur in qualibet parte corporis est aliqua pars aīe. videt q quelibet ps corporis i qua ē aīa sit corpus organicū. Ad h vltimū pōt dici q duplex ē totū omoge

neū. quoddā ē qd nō habz diuersas ope rationes requirentes diuersitate partū corporalū distinctarū fm pplexionez z figurā z pōnē. vt aqua fm q aqua nō bz diuersas opationes p se z ppias ad quas requirunt diuerse partes mō pre dicto. z de tali toto omogeneo vez ē qd dicitur q diffinitio eius zc. aliud ē totūz omogeneū qd habet multas z diuersas operationes q nō bene pnt exerceri nisi p diuersas partes corporeas z distinctas mō predicto. z de tali toto nō oportet q eius diffinitio cōueniat cuiuslibet eius par ti. pzie z sic ē de aīa. in hoc enī aīa excel lit in ordine perfectionis alias formas ma teriales quā ipsa ē pncipiū diuersarum operationū naturalium in corpore cui ē aīa que nō bñ possunt zc. iō oportet q q libet pars aīe quātiatua sit actus corpo ris organici. Aliter dicūt aliqui q li cet quelibet pars corporis nō sit organi ca organizatione ppleta mō pmissio. tamē quelibet ē organica organizatione icōple ta vt imperfecta z hoc sufficit vt dicit. or ganizatio autē imperfecta ē quedā pplexio z temperatio qualitatū nobiliorū pplexi onibus maiatorū. Ad aliā patet ex di ctis. bñ enī concludit q non tota aīa fm quātiatatem sit in qualibet parte corporis z hoc pcessum ē ideo zc.

Questio. 8^a.

Alione autē q altere manifestū ē. Queritur hic Utrū potentie aīe distinguant p actus suos.

Et arguitur q nō. qz si sic ē tunc vniū z eiusdē potentie fm spēm nō possent ēē actus diuersi fm spēm. postq enī destituerentur p suos actus diuersi actus in ipē argueret diuersas spē potentias. hoc autē videt falsū. qz visus ē vna potentia aīe fm spēm spālissimā z tamē habz act^o diuersos sz spēs. vt vidē albū z vidē nigz z rubē z sic de alijs qre zc. Itē si po tentie aīe distinguerent p actus ipi eēnt pncipia essendi potentiarū. nā illud qd ē pncipiū essendi distinctū dūz ē pncipiū um essendi sz hoc ē per se z pzie. sed cō sequēs ē falsum. qz si actus eēnt pncipia essendi per se respectu potentiarū tūc re motis actib^o remouerentur potentie. siq dem cā per se remota remoueret cātum z^o phycoz. hoc vō ē falsū qz multoties anima nō habet actum videndi neqz au diendi z tamen habet potentiam visuas

et auditiva ut patet in dormientibus quare
 22. Itē si potentie aīe 22. tunc distigue
 rent per objecta. s3 hoc ē falsū qz poten
 tia vna fm spēm pōt ēē diuersorū obie
 ctorū fm spēm vt visus albi et nigri et gu
 stus dulcis et amari. similiter autem et in
 alijs. et pbat oīa qz ipi actus distinguūt
 p objecta vt oēs dicunt. si ergo potentie
 aīe distinguunt p actus sequit de pmo
 ad vltimū qz potētie aīe distinguūt p ob
 iecta. qd videt icōueniēs qre 22. Op
 positū autē arguit auctoritate Ari. qui
 dicit hic qz sensitiuū et opinatiuū sūt di
 uersa ratione. i. diuersa diffinitioe. sig
 dem sentire ab ipō opinari alteruz ē.
 Et arguitur ratione qz potētie aīe debēt
 distingui p suos fines ppios et ppinqs
 hec videt satis manifesta. sed actus potē
 tiarū aīe sūt earū fines ppii et ppinqui
 vt videre ipsius visus et audire ipsius au
 ditus et intelligere ipsius intellectus vt
 oēs pcedūt. et habet ab Ari. in de somno
 et vigilia. vbi dicit qz sentire et sapere sūt
 oīb3 finis quorū ē alterū horū. et i9 me
 tapb. habetur qz actus vltimū ē finis po
 tētie ordinate ad ipm actū quare 22.
 Ad questionē ē intelligendū qz potentias
 aīe distingui per suos actus pōt intelligi
 dupliciter. Uno mō qstū ad eē illorū ita
 s. qz diuersitas et distinctio potentiarum
 aīe depēdeat quātū ad eē simpliciū ex
 distinctione actū vel ex ipsis actibus di
 stictis. Alio mō quātū ad noticiā nostrā
 ita. s. qz distinctio potentiarū aīe notifice
 tur et cognoscatur p actus distinctos. et
 hoc ē qd solet dici in alijs verbis. qz po
 tentias aīe distingui per actus pōt intel
 ligi quo ad naturā. vlt quo ad nos. Vlte
 rius ē considerādū qz potentie aīe possūt
 dupliciter se habere ad act3 suos. Uno
 mō qz actu sint informate et pfecte ipis
 suis actibus vt qz visus habeat actu visi
 onē et audit3 auditioz. Alio mō qz nō ha
 beāt i se actu ipos act3 s3 solū i potētia vt i
 dormiente. Tūc dico ad questionē tria. p.
 qz potentie aīe bñ distinguūt p act3 quan
 tū ad cognitionē suē quo ad nos ita. s.
 qz distinctio potētiarū aīe distinguūt p
 distinctos actus aliquo mō. et hoc pbat
 p illud qd ē notū nobis qz distinctio po
 tentiarū aīe. et ex ipso necessario pcludit
 distinctio ipsarū potentiaz distinguunt
 potētie aīe quo ad cognitionē nostram
 hec ē manifesta. nā vltimū illud ē pncipiū

notificandi aliqd ex quo necessario seqt
 illud alterū et ē notius quo ad nos illud
 vt satis habet ex pmo phycor et pmo po
 steriorū. s3 act3 potētiarū aīe sūt notio
 res nobis qz ipse potētie et distinctio ac
 tuū arguit distinctionē potētiarū et ex di
 ueritate eorū necessario pcludit distin
 ctio potētiarū aliquo mō. aliter enī qlibz
 actus pcederet pcedere a qualibet potē
 tia qd ē falsū. nō enī videre ē ab auditu
 nec audire a visu et sic de ceteris quare 22
 Et autē actus et operationes sint notiores
 quo ad nos ipsis potētijs. hoc Ari. te
 stat in lra cū dicit. piores. n. s3 rōes act3
 et operationes sūt potētijs. 22 dico qz
 cū potētie sint sine suis actibus ipi act3
 nō sūt cā distinctionis potētiarū quātū
 ad eē reale ipsius distinctionis et simplr
 qz nō ens dū ē nō ens nō ē p se pprie cā
 entis vt manifestū ē. sed ipsi actus dū nō
 sūt in potētijs sunt nō entes. vel dū non
 pcedūt a potētijs. manifestū ē enī qz vi
 dere nō ē ens extra aīam nisi sit in visu
 et similiter in alijs suo mō. ergo dū actus
 potētiarū aīe nō pcedūt ab ipsis poten
 tijs nō sūt causa distinctionis et diuersita
 tis realis ipsarū potētiarū aīe. cā dico
 p se et pprie. constat enī qz dū potētie na
 turales sūt sine actibus suis secūdis ad
 huc sūt actu et simpliciter diuēse vt i dor
 miente virtus visiva nō ē idē cū auditiva
 et nutritiva et sic de alijs. 32 dico qz cū act3
 potētiarū aīe sunt actualiter in ipsis sic
 sunt cā distinctionis potētiarū aīe quia
 finis ppius et ppinquus diuersorū ordi
 natorū in finē ē cā distinctionis et diuer
 sitatis ipsorū vt manifestū ē. fm enim exi
 gentiam finū oportet cetera moderari
 vt dicit Lincon. supra primū posteriorū
 modo cū actus potētie anime actualit
 ē in ipa aīa potētia vlt ab ea actu pcedit
 tunc ē cā finalis. qz sic ē pfectio intrinse
 ca ipsius potētie. qd quidē ē perfectū
 competit alicui ex attingere suū finē fm
 Ari. in 5. metha. ca. de perfecto. secun
 dū enī habere finē perfectū supple sunt
 ordinata in finē et etiam fm istud esse. s.
 secundum esse actu debetur ipi finē eē vl
 timū et optimū nō autē secundū eē in ap
 titudine vlt potētia remota ab actu vt
 alias oīsum ē in questione de causalita
 te finis. act3 ergo potētie aīe habent cāli
 tatē finis respēu potētie dū actu informat
 ipsam potētiā quātū ad potētiā passiua

Liber

vel actu pcedit ab ipsa quantū ad poten-
tiam actiuam. vt visio est finis potentie
visive dum actualiter ē in ipō visu. et au-
gmentatio ē finis augmentatiue virtutis
dum ipsa actualiter augmentat. et simili-
ter in alijs. et ideo tūc habet eē actu cau-
sa ipsius distinctionis potentie ab alijs.
De hoc tamen bñ debet esse cōsideratio
vtrū finis sit causa fm eē suū actuale cū
iam ē adeptū vñ fm eē suū i potentia an-
tē sit actu pductus. et vtrū scdm eē in aīa
vt dicunt multi in hoc vel scdm eē extra
aīam actu vt alias ostensum ē. Ad ratō-
nes. Ad primā ē intelligendū qd cū di-
citur potentias distingui intelligitur de
actibus qui sūt respectu pmoꝝ obiectoꝝ
et per se. nō aut de actibus q sūt respectu
diuersorum obiectoꝝ secundarioꝝ aut
per accōis. vñ cū videre sit actus visus re-
spectu sui pmi obiecti. s. visibilis et audiri
sit actus respectu pmi obiecti. s. audibi-
lis ideo distinguitur visus ab auditu
fm distinctionem visus ab auditione. si-
militer et in alijs. Sed qd visio albedinis
et visio nigredinis nō sūt actus visus re-
spectu pmi obiecti sed respectu pmoꝝ
sub obiecto pmo. ideo nō distinguuntur
diuersi visus respectu albi et nigri vt cō-
ter dicitur. Ad formā ergo rationis
cū dicitur q tunc vnus potentie ēē. vñ
ē respectu obiectoꝝ pmoꝝ. sed respec-
tu aliorum bene poterit contingere q
vnus potentie ēē. et sic est in pposito.
Aliter dicunt aliqui q visio albedinis et
visio nigredinis sunt eiusdē spēi spēalissi-
me. sicut et visus et vniuersaliter omnes
sensaciones eiusdē sensus sūt eiusdē spēi
spēalissime. S; hoc nō videtur iterū
mibi tutum. et hoc ingretur magis in se-
quentibus capitulis de sensibus. Siquis
autē diceret q visus pceptiuus albedis
est alius fm spēm spēalissimā a visu co-
gnitio nigredinis et sic de alijs. forte non
eēt remotum a natura rei. nec ē demon-
stratum p contrariū. s; solū hoc dicitur cōtrā
qd nō sunt nisi qnq; sensus pculares. s.
visus auditus ēē. et oporteret ponere sat
plures. si sensus distinguerentur specifi-
ce fm specificam distinctionē actū et ob-
iectoꝝ. et tenentes illam viam dicerent q
nō ē p se notū sensus pculares eē solū
quinq; fm spēm spēalissimā. s; aut indigz
demonstratione aut falsū ē i se. et q Ari.
nō distinxit hic spēales sensus. hoc fuit p

pter similitudinē et conuenientiam p pinq; quas
quā habent ad invicem cōsimiliter enī i
mutatur visus cognoscitiuus albi ab al-
bo sic vis? cognoscitiuus nigri a nigro. et si-
militer de ceteris suo modo. Unde ad
oēs istos sufficit vna generalis doctrina
Et quando dixit q nō ē alius sensus pre-
ter quinq; dico autem hos ēē. dicendo si-
ne dubio verū ē. sed nō dicit q vnusquis
q; eozū sit oīno vnus fm spēm spēalissimā
sed intendit q quilibet eozū ē vn? quādā
generali vnitare habente p pinq; uatatem
ad vnitatē specificam quēadmodū et ob-
iecta ipsoꝝ. et hoc spēaliter verum est
de sēsis alijs a tactu. sed de tactu bene
ē dubium qualiter ē vnus et inquiretur
post. Ad aliaz patet per dicta. conclu-
dit enim q actus nō sūt pncipia essen-
di simpliciter et vniuersaliter respectu di-
stinctionis potentiariū aīe. s; nō remouet
quin sunt pncipia essendi cum actualiter
informant et perficiunt potentias. et hoc
modo pcessum ē prius. Ad aliam so-
lutum est. potentie quidez bene distingui-
tur p obiecta pmaria seu pncipalia sed
nō per obiecta secundaria pnta sub p-
mis et cōibus obiectis et sic capitur in ar-
gumento. nam album et nigrū sunt obie-
cta secundaria respectu visus contenta
sub visibili qd ē obiectū pmiū. Sed
dices dubitando. eodem modo dicaz q
visibile et audibile nō sunt pma obiecta
visus et auditus. sed conueniunt i vno cō-
muni obiecto pmario. s. in sensibili qd
vtrūq; ē sensibile. et sic visus et auditus non
erunt sensus diuersi cū habeant vnū ob-
iectum. s. sensibile. diceretur q nō ē file
de albo et nigro respectu visus. et de vi-
sibili et audibili respectu sensus. qd album
et nigrū sunt spēs spēalissime. et iō fm ea
nō est natus diuersificare sensus fm spēs
sed visibile et audibile sunt diuersa gene-
ra quozū vnūq; habet plures spēs s; b
se et ideo sunt magis nata diuersificare
sensum fm speciem qd album et nigrū q
re ēē. Sic dicit cōter. sed de hoc nō dico
per modum determinationis sed gratia
exercitationis. inferius autem plus inq-
retur de isto.

Questio 9^a.

Potentiariū autē aīe ēē.

Querit hic Utrum potētie aīe
sint idē effectualiter cū ipa aīa. Et arguit

pmo q sic. quia sicut se habet potentia materie ad materiam. sic potentia anime ad animam p ueniente similitudine. s. potentia materie e idē essentialiter cū materia ut videtur velle. Lōmen. in tractatu de substantia orbis. vbi dicit q materia pma substantiatur p posse quare zc. Itē si potentia aīe eēt accīs eius tunc eēt simul potentie infinite in vna aīa. qd ē i possibīle. pbo nām. qz subiectū ē i potentia ad quodlibz suū accīs ut manifestū ē. aliter enī nō posset ipm habere. si igitur potentia aīe ē accīs aīe tunc aīa erit in potentia ad ipsam potentia. s. tunc queritur o illa potentia quā bz aīa ad suā potentia. an illa sit idē essentialiter cū aīa aut aliō si idem eadez ratione standum fuit i pma potentia. si aliud tunc aīa bz potētiā ad illam potentia. z querit de illa potentia z sic iterabitur questio i infinitū. aut oportet concedē q ipsa. potentia anime ē idem essentialiter cum ipsa aīa. Itē illud per qd aīatum agit suā opationez ppiam ē forma aīatū ut videtur manifestum. forme enī ē agere ut patet z. de generatione. s. aīatū agit suam opationē p suā potentia aīe. ut per potentia. augmentatiā augmentat z p generatiuam generat z sic de ceteris. ergo potentia aīe ē forā ipm aīatū. s. forā aīatū ē aīa ut manifestū ē quare zc. Oppositū arguitur. illud qd predicatur denotatiue o aīa nō ē idem essentialiter cum ipsa. hec ē manifesta de se. quia nihil denotat se ipsum. vnde male diceretur albedo est alba ut dicitur in 4. thopicoz. sed potentia predicatur denotatiue de ipsa aīa. dicendo aīa ē potens quare zc. Ad questionem intelligendum. ē breuiter q hoc nomē potentia aliqū sumitur p subiecto potente. aliqū sumitur p principio immediato opationis actiui vel passiui. aliqū p respectu z ordine ab actum. nec ē re motum q vna z eadem vox ipozz equiuoce oīa ista. qz vox quantum ē de se est indrns ad quālibet rem significandā. vñ qūis nō offie nomen abstractū significz ppiē subiectum. ut albedo nō significat ppiē subiectum albedinis ut dicitur. tñ nihil phibet vocem aliqūā q iposita ē ad significandū aliqz rem in abstracto esse etiam ipositam ad significandū subiectū ei⁹z aliam rationez. Et tūc dico tria ad questionem. pmo q si accipitur potē

tia p subiecto potente siue qd potest sic aīa ē eēntialiter potētia. i. subiectū quod potest. qd sic patet. illud enī qd ē pncipale receptiui actus ē subiectū qd pōt. hoc est manifestum. s. aīa ē pncipale receptiui actus vlt pductiui ut manifestū ē. Lōpositum enī nō recipit pncipaliter opationes aīe nisi ratione aīe. aut etiam non pducit nec efficit nisi ratiōe aīe quare zc. z. dico q potentia aīe que ē imediata pncipiū operatōis actiui vel passiui nō ē idem essentialiter cū ipsa aīa. et hoc multipliciter patet. pmo quia quecūqz sunt in diuersis pntis nō sūt eadē essentialiter ut patz p. posterioz. z i xi. metaphy. s. aīa z sua potentia nālis q ē imediata pncipiū naturalis opationis sunt huiusmodi. qz ipa aīa ē in genere substantie ut ostensū fuit prius. potentia autem secundo modo dicta ē in genere qualitatis. qz in secunda spē qualitatis q ē naturalis potentia vlt ipotentia quare zc. Item illa non sunt idem essentialiter qz vñ multiplicatur altero manente vno. hec videtur manifesta. sed potentia aīe multiplicatur aīa exīte vna z nō multiplicata. cū enī cū vno indiuiduo nō sit nisi vna aīa que ē eius forma vltima. tamē potentie que sūt imediata pncipia opationis actiue vel passiue naturaliter in exītia sunt multe. ut visus auditus intellectiua generatiua z huiusmodi quare zc. Itē si potentie aīe essent eedem essentialiter cū ipsa aīa tūc eēt eedē inter se quia que vñ z eidē numero sunt essentialiter eadem inter se sunt eadem. s. nō ē impossibile. Ridiculum enī eēt dicere q potentia visiua esset idē essentialiter cū nutritiua z sic de multis quare zc. Itē si sic tunc vna potentia aīe nō eēt nobilior z dignior qz alia qd ē absurdū. potētie enī cognoscitiue sunt nobiliores alijs q nō cognoscunt nec sunt pinqna pncipia cognoscendi ut manifestū ē cuilibet intelligenti. z patet nām. qz postqz oēs potētie eēt idē eēntialiter cū aīa z ipa aīa nō ē nobilior se ipa in vno aīato cū nō sit nisi vna fm cōez doctrinā quare zc. Itē natura nō pcedit a multum dissimili z diuerso ad multum diuersū nisi p medium qd quodāmodo puenit cū vtroqz extremū. qz hic ē ordo nature ut manifestum est. modo ipsa anima z eius opatio seu actus sunt multum diuersa entia

nā aīa ē sba z ē īsepabil' ab īpo aīato ma
nente. operatio vero ē accūs eius z ē se
parabilis ab īpo aīato remanente z iō
ē rōnabile īsta vīrī per mediū qđ aliq
modo sit cōueniēs vtrīq; z h' ē īpsa pote
tia naturalis aīe. īpsa enī ē cōueniēs cuz
aīa īn hoc qđ pmanz īn aīato qđ diu viuit
z cōueni' cū opatōne īn hoc qđ est accūs
quoddā. z iō ex ordine nature rōnabili
lē ē concedere potentiam naturalē dñi
tem a substantia aīe mediante qua opa
tur. Sz dubitaret īueniē. qđ si qđ mi
nus videtur īnēsse īnēst z magis. modo
minus videtur īnēc qđ forma accūtalis
ēēt īmediatū pncipiū actiūū operatio
nis qđ forma substantialis cū forma sub
stantialis sit pfectior z nobilior. z tamen
forma accūtalis bñ ē īmediatū pncipiū
actiūū operatiōis vt calor calefactiōis
z frigus frigefactiōis. ēz multo magis
forma substantialis erit īmediatū pncipiū
actiūū opatiōis. z sic cū aīa sit forma sub
stantialis erit īmediatū pncipiū m
actiūū opatiōis. z sic cū aīa sit forma sub
stantialis nō oportet ppter opatiōnez
ēē aliquid aliud ab ea qđ sit īmediatū
zē. Dīcēdū per interpretatiōē mino
ris quātūm ad hoc qđ dicitur. qđ minus
videtur zē. īmo magis ē rōnabile for
mā accūtalez ēē īmediatū pncipiū opati
ōis qđ forma substantialis materialis
qđ ēē īmediatū pncipiū ī īstis īferiorib'
pertinet ad causam īstrumentalē vel orga
nicā. vnde ī artibus īstīm ē ppinqui' pnci
piū opatiōis qđ ars. sed ēē pncipiū
remotū opatiōis magis pūnet ad pnci
palem causam. cū igitur forma substan
tialis sit pncipalior causa motus z opa
tiōis qđ forma accūtalis sicut satis patz
ex diffinitōne nature z^o phycorū. natura
enī ē pncipiū z causa mouēdi z quiescē
dī primū p se z nō fm accidens. ecce dīc
primū. ī. pncipale z nō debet ēē īmedia
tū pncipiū opatiōis. forma vero ac
cidentalī qđ nō ē pncipale pncipiū opa
tiōis sed tantūz organicū iō bñ pōt esse
īmediatū pncipiū opatiōis nō mediā
te alia virtute. Nec valet qđ dīcūt alīquī
qđ forma accūtalis nō ē īmediatū pnci
piū opatiōis sed mediante alia virtu
te. vt calor nō sit īmediatū pncipiū
calefactiōis. sed mediāte alīqua alia vir
tute. quia illa virtus aut ē substantia z sic
substantia ēēt īmediatū pncipiū opati

ōis qđ īpī negant. aut ēēt accūs z sic ha
beretur qđ accūs ēēt īmediatū pncipiū
operatiōis qđ īpī negant. Dīcendum
ergo melius qđ forma substantialis ī īstī
materialibus nō ē īmediatū pncipiū
actiōis vel passiōis. z hoc ītelligere
videtur Ari. īn de sensu z sensato. vbi dī
cit qđ ignis nō agit īquātū ignis neq; ēt
patitur. neq; aqua f3 qđ aqua. sed īquātū
habent contrarietate. ī. per alīquas vir
tutes cōtrarietate habentes alīquo mō
z similis ratio ē ī alīs substantijs. forma
vero accidentalī ē īmediatū pncipiū
transmutatiōis ppter causā pdictā

Utrū autē substantia īmaterialis vt ī
telligentia sit īmediatū pncipiū motus
celestis aut mediante virtute naturali re
aliter diuersa a sua substantia alia que
stio ē. Q. om. tamē videt' ītendere ī xij
metaph. qđ ī multis substantijs nulla sūt
accūtā z sic nō agūt motus per alīquas
virtutes realiter diuersas a suis substan
tīs. sed nō ē simile de formis materialī
bus que nō solū agunt opatiōes sed etiā
recipiunt alīquo modo. qđ nō bene pōt
esse fm eandē potentiā. z agūt diuersas
operatiōes īn spē qđ nō bñ sit per vir
tutem z sbam penū' vñā. ītelligentia enīz
sic agit motū celi qđ nō recipit īp3 cū sit
oīno īmobilis vt patz 8° phycorū. z agit
īmediate vñū motū vñiformē z eiusdez
nature quare zē. Ad primā ratiōem
negāda ē minor. z ad auctoritatē Com.
dīcendū qđ nō ītelligit materiā sbari p
posse. ī. īn genere vñ īn spē substantie repo
ni p posse. vnde etiā īpse statī subdit qđ
posse quo substantiat' hoc subiectū non
ē de natura īpsius subiectī. sed ītelligit
qđ substantiat' ī. quātū ad suā substanti
am cognoscitur per potentiā. z hoc ratiō
nabile ē. nā p potentiā recipit īpsam for
mā z transmutatiōē a qua notificata sūt
ī substantia materie vt patet per īpsū
ībīdem z ī pmo phycorū. z similiter po
tentiā aīe ad actū suū nō erūt idē. essentī
aliter cū substantia aīe cū sūt ī diuersis
generīb' z ex h' sic patz tertiā conclusio
questiōis. s. qđ p īp3z potentiā alīqualiter
notificatur substantia aīe cū p īp3z pote
tiam referatur ad actiōem z agere fac
scire formā sicut pati materiā quare zē.

Ad aliam nego pnam. z cū dīcitur qđ
aīa habebit potentiā ac suā potentiā
dīco qđ duplex ē potentiā. s. cōiuncta actū

que ē quedā nō impossibilitas et nō repugnātia habēdi actū. vt si for. ambulat. dico qd pot. ambulare qd nō est ei impossibile ābulare. alia vero ē potentia remota ab actu que ē aptitudo habēdi actū cū carentia illius actus. cū ergo dicitur qd aīa habebit potentia ad suā potentia dico qd nō habebit potentia remotā ab actu cū subiectū nūq̄ sit sine pprio et per se accite s; bñ h; potentia distincta actui qd nō repugnat ei habere suā potentia. Et cū dicit illa potentia quā h; aīa ad suā potentia vt sit idē cū aīa ē. dicit aliqui qd ē idē cū ipa aīa. s; nō eadē rōe statū ē i p^a potentia. qd illa ē potentia remota ab actu v^l dñs ab actu. vt visus audit⁹ et h^o modi. s; potentia quā h; aīa ad suā potentia nō ē potentia remota ab actu s; iuncta actui et id nō ē simile. Vel forte dicēdū qd potentia quā h; aīa ad suā nāle potentia iunctam actui nō ē aliud essentialit^r qd ipa potentia nālis. sicut cum for. currit potentia quā h; ad cursū nō ē aliud qd cursus. cū enī currit potentia quam habet ad cursū nō ē idē eēntialit^r cū substantia for. tis qd tūc destructa illa potentia iuncta actui destrueret for. qd ē falsū. nec ē aliqd accis reale positū et distinctū a cursu qd tūc for. sit^r eēntia potentia ad illud accidens et fieret questio de illis i infinitū. Unde mihi videt^r qd potentia iuncta actui nō ē accis reale diuersū ab illo actu et sic ē i pposito. ppter qd nō itur in infinitū in potentis aīe. V^l dicat pmo mō qd aīa habet potentiam ad suā potentia naturalē. i. nō repugnantia habēdi formā et isto mō nō ē ppe distincta potentia ab actu quare ē. Ad alia dicēdū qd illō quo aīatū pncipaliter agit ē eius forma sed si agit p illud organice et secundario nō o; sic autē ē i pposito qre ē.

Questio x^a.

Consequēter queritur Utrū potentie fluant ab essentia aīe. Et arguitur qd nō qd oē qd fluit ab aliquo qñq; ē sepatū ab illo. vt vinū cū fluit a doleo et aqua ab āphōa v^l fluuiū sit^r autē et i alijs. sed potentia naturalis aīe nunq̄ ē sepata ab aīa quare ē. Itē ab vno idinifibili nō fluunt diuersa vt videt manifestū. nūc aīa vnius aīati ē vna et idinifibilis vt pceditur. potentie autē plures vt dictū ē quare ē. Item

omne qd fluit ab aliquo sit i tēpore et ps post pte. vt cū ignis calefacit aquā caliditas que fluit ab igne sit in tēpore et ps post partē vt conceditur. sed potentia aīe nō sit ab aīa i tēpore nec pars post partē. imo in eodē instanti in quo generatur aīa sit eius potentia a generante. Unde Aristo. dicit in isto scō qd sensui prima mutatio sit a generante. talia autē qd sūt a gñante cū sūt sūt i istāti qre ē. Oppositū dicit cōiter qd potentie aīe flunt ab aīa. et hoc mō loquendi precipue vtitur Albertus. Ad questionē ē itellegendum qd fluxus multipliciter sumit^r. Vno modo multū cōiter et quasi ipso p^{re} pro quacūq; dependentia alicuius ab aliquo tanq̄ a sua per se causa. Alio modo p^{re}. et ē transmutatio successua et continua cū qua ē generatio et ē generatio vnius partis forme post alia. et h; fluxus ē motus fm veriorē opinionē vt dicit Lōmen. sup 3° phycorū. 3° mō sumitur fluxus magis stricte p motu localē humidū. vt cū dicitur qd mare fluit et refluit et sic in alijs multis. Item fluxus primo modo dictus. i. pro dependentia a cā multiplex est sicut etiā multipliciter dicitur causa. i. materia. forma agēs et finis. et sic aliquid pot. itelligi fluere. i. depēdere seu causari ab alio vno modo sicut a causa materiali. alio modo sicut a causa formali ē. Et fm hoc oportet mltā dicere ad questionē licet aliqui breuif se expediant. pmo dico qd potentie aīe nō flūt ab aīa fluxu 3° mō dco. h; ē facile vidē qd oē qd mouet motu localē p^{re} et p se ē corp⁹ 6° phycorū. et si fluit fluxu qd ē mot⁹ localis hūidū p^{re} et p se o; qd sit corp⁹ hūidū. s; potentia aīe nō ē corp⁹ qd sic duo corpa sit^r eēnt i vno loco cum corpus aīati et potentia substantial^r nālis aīe sint sit^r qre ē. 2° dico qd potentia aīe nō fluit ab aīa fluxu 2° mō. qd illō qd fluit ab aliquo tali fluxu qd ē gñatō cōtinua vni⁹ forme p^{re} p⁹ alia nō sit i istāti totū nec statū ē cū ē illud a quo fluit. vt p; ituenti fluxū caloris ab igne calefactibili. sed potentia naturalis aīe ē tota sit^r i instanti in quo p⁹ ē aīa vt visua virtus statim ē tota simul cum aīa visua. fm illud Aristo. allegatū prius. sensitue autē ē. et sic sequitur qd potentia non sic fluit ab anima qre ē. Restat g; iqrēdū an potentia aīe fluat ab aīa. i. depēdeat ab aīa vt

Liber

a causa. et circa hoc dicam quatuor. Pri-
mū ē q̄ potentia naturalis aīe dependet
ab aīa tanq̄ a causa materiali in qua si
ue tanq̄ a subiecto qđ p̄ eodem accipio
et hoc satis fuit p̄batum in questione ter-
tia de subiecto huius scīe. et dimitto resu-
mere p̄pter breuitatem. 2° dico q̄ nō de-
pendz ab aīa vt a causa formali p̄prie. q̄
forme nō ē forma. nec causa formalis
p̄cipue forma accidentalis nōbz sbam
sibi subiectam pro causa formali. sed
potētia aīe ē forma acūtalī in aīa exis-
quare zc. 3° dico ad p̄sens q̄ poten-
tia naturalis aīe nō fluit. i. nō dependet
nec causatur ab aīa i qua ē tanq̄ ab agē-
te per se. et sic p̄bo. si sbstātia aīe ageret p̄
se et imēdiate suam potētiā naturalem
verbī gratia nutritiua. tunc vnū et idem
et fm idē simul eēt p̄ncipiū actiū per se
et p̄ncipiū subiectiū seu receptiū eius-
dem. sed hoc ē manifestum ip̄sibile vt
ad p̄sens suppono. p̄bo n̄az. quia p̄stat
q̄ ipsa aīa ē p̄ncipiū sue potētie natura-
lis et imēdiatū per p̄uatiōē mediū p̄in-
cipalis. si igitur ipsa eēt p̄ncipiū actiū
eiusdem potētie cū ip̄a sbā aīe sit vna in-
diuisibilis in essentia fm oēs sequit̄ icon-
ueniens p̄dictum. Sed dices q̄ aīa fm
diuersas virtutes suas erit p̄ncipiū acti-
uū et p̄ncipiū receptiū sue potētie na-
turalis. hoc nō valz. q̄ querā de illis vir-
tutibus naturalibus. vtrū efficiant̄ ab aīa
maior nō. si nō pari ratione nec prima. si
sic redit iconueniens p̄dictum vel erit
p̄cessus in infinitum in virtutibus natura-
libus aīe vt efficiat vnā mediante alia
et illam alia mediante alia et sic in infinitū
qđ ē absurdum. Hec autē ratio mibi ad
p̄sens facit fidem de hac questione q̄ si
solueret̄ sufficienter nō renuerem adhe-
rere s̄cie saniori. Sz est vnū dubium con-
tra hoc. dicit enī Lōmen. 4° celi et mun-
di. et 8° phycor̄ omē. xij. q̄ generās qđ
dat formam dat acciā per se n̄a formā
mediante forma. vt generās formā ignis
caliditatem et leuitatē et sic de alijs. cum
igitur potentia naturalis aīe sit acciēs p̄
se n̄a ipsam et manifestū ē. videtur q̄
generans qđ dat aīam dat ip̄am natura-
lem potētiā mediāte aīa. qđ nō essz nī
si aīa esset p̄ncipiū effectiū sue poten-
tie naturalis. Item cōiter dicitur q̄
subiectū se habet ad acciēs p̄prium in du-
plici genere cause. s. materialis et efficien-

tis quare zc. Ad ista duo dico ad p̄s
Ad p̄mū cum dicit Lōmen. generās
zc. dico q̄ illud pōt intelligi dupliciter
Uno mō sic q̄ forma sit imēdiatius et p̄-
pinquius efficiens accidentis q̄ generās
et hoc nego ad p̄sens. Alio. modo pōt
intelligi mediante forma. quia prius na-
turaliter generat et dat formam q̄ acci-
dentia n̄a. et hoc bene verum est sed nō
sequitur q̄ si forma substantialis prius
naturaliter generat q̄ acciā n̄a. ergo
ipsa forma ē per se generans vel efficiēs
ea. Et vltius ē dicendū q̄ ipse intel-
ligit de acciētibus que sunt realiter i con-
seruato mediante aliqua potētia rece-
ptiua. sicut sunt motus ad vbi. sed poten-
tia anime nō ē apta recipi in anima me-
diante alia potētia quia p̄cederet in
infinitum in huiusmodi potētijs. Ad
aliud nego illud dictū p̄cipue in substa-
tijs simplicibus que nō habent partes di-
uersas per quarum vnā agant et per alia
recipiant. Et vltius q̄ potētia aīe
fluit. i. dependet ab aīa vt a sua causa fia-
li. quia in essentialiter ordinatis illud qđ
ē p̄ncipale et nobilius simpliciter debet
ēē finis eius qđ est minus nobile et secun-
darium vt videtur manifestum. sed aīa
et sua potētia sunt essentialiter ordinata
vt notum ē. et ip̄a anima est quid simpli-
citer dignius q̄ sua naturalis potētia.
cum ip̄a aīa sit sbā et potētia eius sit ac-
cidens quare zc. Et cōfirmatur quia aut
aut anima ē causa finalis sue potētie aut
ecōuerso. rationabile enī videtur q̄ oīa
duo que sunt i vno et eodem sic se habe-
ant ad inuicem. modo potētia non est
finis p̄prie ipsius anime cū aīa sit simpli-
citer nobilior q̄ sua potētia et nobili-
nō ē p̄pter vilius primaria intentione. vt
dicit Lōmen. xij. metaph. quare zc. Sed
ē aduertendum q̄ duplex ē finis. s. finis
quo et finis gratia cui vt dicit Ari. i hoc
2° et per finem q̄ possumus intelligere
illud in quo existit ordinatum in finem
sicut animatum. dicitur finis corporis et
anime. aīa enī et corpus sunt p̄pter aīatū
vt dicit Lōmen. verū ē. tanq̄ p̄pter finem
i quo. Et sic diceret̄ i p̄posito q̄ aīa ē fi-
nis q̄ ip̄us potētie. i. finis i quo existit po-
tētia n̄alis tāq̄ i ente nobiliori et digniori
ip̄a. Sz q̄rit̄ tūc quomō act^o erit finis
ipsius potētie anime. forte dicendum
est q̄ finis gratia cuius. s. ad quē ordinat̄

ipsa potentia tanq̃ ad suam perfectionē
immediatam et hoc sufficit. Item instru-
mentum debet esse propter principale
operans tanq̃ propter finem aliquo mo-
do. modo ipsa potentia aīe ē sicut orga-
num anime in operando uel forma ipi-
organi propria. oculus enim nunq̃ esset
organum aīe ad videndum nisi haberet
virtutem visuam ex visu et pupilla. et
propter hoc Aristoteles dicit in isto
2° q̃ sicut aīa ē ex corpore et aīa sic oculus
ex visu et pupilla quare ē. Sic ergo
declarate sunt quicq̃ conclusiones si bñ in-
spiciat. et tu recapitules eas si placet.
Ad rōes patet ex dictis. Ad p̃mā et ad
tertā. pcedūt enī via sua ut patet iurē
ti p̃missa. Ad secūdā cū dicit ab vno
indivisibili ē. verū ē tanq̃ ab agente p
p̃inquo et i subiecto eodē mō disposito.
sz ab vno indivisibili p̃nt depēdere bene
multa ut a suo subiecto. sicut i simili pū-
ctus vnus et indivisibilis oīo ē subiectus
i diuisibilitatis quoquo mō. et ē subiectū
relatōis. q̃ refertur ad alterū ut t̃mīn^o
ad terminatū. et ē subiectū relatōis qua
refertur ad alterū sicut cā ad causatū et sic
de s̃sibilibus. Unitas enī exis i diuisibilis
ē p̃ncipiū numeri et ē mensura et ē termi-
nus diuisionis numeri quare ē. Uel
dicatur sicut cōiter dicit q̃ vnū et idē in-
diuisibile nō ē p̃ncipiū diuersorū eque p̃-
mo et oīo imēdiate. sz fm ordine quēdaz
p̃nt ēē. et sic ē in p̃posito. nā potētia aīe nō
agnoscit ut nutritia augmētata g̃ratia
sz imp̃fectiores cognoscit et sūt priores
cū via generatōis ut ordīe p̃portōabili
ordī g̃ratōis i q̃ ip̃fectiora sūt p̃ora et sūt
posteriora ordine dignitatis. Itē inter
potentias nō cognoscit potētia genēa-
tiua dī ēē nobilior. et deinde augmētata
et deinde mīme p̃fecta ē nutritia. et sic pa-
tet ordo earū. Et int̃ potentias cogno-
scitinas. quēdā sūt exteriores et p̃ticulāes
ut q̃q̃ sensus p̃ticulares. et q̃dā interio-
res ut sensus cōis. imaginatia. cogitatio
et memoratia. et inter has nobiliores sunt
interiores et p̃cipue cogitatio i hoībus q̃
ē ratio p̃ticularis ut dicit Cōmentā. in
isto 2° et sensus exteriores sunt priores
via generatōis q̃ min^o nobiles sūt et mī-
nus p̃fecti. Inter eos autē prior ē dī-
guitatē ē visus ut dicit Cōmentā. in isto 2°
deinde auditus. postea odoratus. postea

gustus. et vltimo tactus. via autē genera-
tionis. i. ip̃fectionis ē ecōuerso. hec autē
oīno certificari nō p̃nt sufficientē sine co-
gnitionibus istarū virtutū et actū et ob-
iectorū q̃ nō h̃nt hic ordīari. sz ex diuersis
locis hui^o scie colligi p̃nt. hec tamē ad p̃-
sens sufficientē p̃ solutiōe rationis.

Questio. xi^a.

Quare p̃mo de alimento et g̃ratia
tione dicēdū ē ē.

Querit hīc Utrū generare sibi
simile sit opus naturalissimū viuētib^{us}.
Et arguitur p̃mo q̃ nō. q̃ illd ē nāl^e vi-
uētib^{us} q̃d p̃nt ēē oīb^{us} viuētib^{us} q̃d nō p̃nt
oīb^{us} viuētib^{us} dūcīre. sz videt manifestā cū
natura viuētis sit cōis oībus viuētib^{us}
sed nutritio et augmentatio p̃nt inesse
oībus viuētib^{us} ut dicit Ari. generare
autē sibi simile nō inest neq̃ p̃petit oīb^{us}
viuētib^{us} ut patet in l̃ra. Itē illud nō
ē opus naturalissimū viuētib^{us} p̃pter
q̃d viuētia debilitat vel p̃ cuius frequē-
tationē debilitant plusq̃ p̃ frequētatio-
nē alterius. sed p̃ generationē frequēte
viuētia p̃cipue aīalia debilitantur. vñ
aīalia magis cōitina sūt breuioris vite. ut
tangitur i de caus^{is} longitudinis et breui-
tatis vite. per nutritiōē autē sic nō debi-
litant nec per augmentatiōē sz magis
vigorant et fortificant ut manifestū ē q̃
re ē. Item illud opus ē magis nāl^e
q̃d ordinatur ad p̃fectionē finē ut mani-
festum ē. sed nutritio ordinatur ad p̃se-
ctiorem finē q̃ generatio sibi similis. p̃-
batio q̃ nutritio ordinatur ad p̃seruatio-
nem viuētis sub identitate et vnitāte nu-
merali ita q̃ illd q̃ nutritio p̃prie manz et
p̃seruatur idē i numero. ut habet videri i
p̃mo de generatione. sz generatio ordīa-
tur ad p̃seruatiōē viuētis sub identita-
te specifica et nō numerali ut patet i l̃ra
sic autē vnitāte et identitate numeralis est
p̃fectior vnitāte specifica eo q̃ vnitāte nu-
meralis ē actu extra aīam. vnitāte autem
specifica nō ē actu extra aīam ut quidaz
dicunt. sed p̃seruatio viuētis in identita-
te numerali ē p̃fectior quā p̃seruatio i
identitate specifica quare ē. Item il-
lud ē opus magis naturale q̃d ē a natu-
ra p̃pria viuētis q̃d ē a nā cōi. hec vñ
manifesta. naturalius enim debet alicui

Liber

aliquid quod cōpetit ei per naturā suā ppiā q̄ p naturā cōmūnē modo viuētibus debet alia opā p naturas p̄pas vt aī mali sentire z hōi intelligē z sic de alijs.

Item illud nō ē opus naturaliss. mu3 viuētibus per q̄d vlt in quo cōcant aīa ta siue viuētia cum nō viuētibus. hoc videtur manifestum. sed per generare sibi simile cōueniunt viuētia cū nō viuētib⁹ vt ignis generat sibi filie z sic de ceteris. Item illud opus ē naturalius homini per q̄d magis affilatur pmo pncipio q̄d ē deus. nā ab ipso dependet celū z natura. vt p3 p Ari. in. xij. metaph. s3 per intelligere homo affilatur magis dō q̄ per generare sibi filie cuz ipse deus se ipsū intelligit. vt pat3. xij. metaph. z nūq̄ generat sibi filie. cū nō posset eē nisi vn⁹ vt pat3. xij. metaph. Oppositū pat3 auctoritate Ari. in lra. videtur enīz velle q̄ generare sibi simile ē naturalissimū opū que pueniūt viuētibus vt aīal generat animal. planta autem plantam. Ad euidentiam questionis ē intelligendum q̄ viuens potest considerari dupliciter vno modo fm q̄ viuens. alio modo fm q̄ tale viuens. vt animal vlt homo vlt plāta z sic de ceteris. similiter alie operationes debentur viuētibus fm q̄ viuētia sunt z alie fm q̄ talia viuētia. vt nutrire debet viuētibus fm q̄ viuētia sunt z sentire debetur aīali fm q̄ tale viuens z intelligere debetur hōi z sic de ceteris.

Intelligendum ē q̄ de numero viuētium quedam sunt generabilia z corruptibilia. vt aīalia z plante que sunt hic. alia autem sunt perpetua z incorruptibilia vt corpora celestia. hec enim sunt aīa ta vt patet in 2. celi z mūdi z per p̄ns viuētia. z de istis nihil ad p̄sens. Itēz intelligendum ē sicut inuit Ari. in lra q̄ de numero viuētium quedā sunt imperfecta. quedam perfecta in qualibz specie Imperfecta quidem quātum ad ppositum spectat dicunt illa que nō sūt i etate debita ita q̄ nō habent mēbra corporis oīno cōuenienter disposita nec q̄tatez sufficientem habentia ad opationes naturales vt infantes z pueri. Perfecta vero in suis spēbus hec vocant que sunt in etate pfecta z iā corpora eozū sunt sufficienter disposita z magna ad opandum vt viri z similia. Item viuētium quedam sunt orbata. quedam non orbata.

Orbata sunt illa quibus deficit aliq̄d pncipium organicum requisitum ad generationem vt virga vel testiculi vt sunt eunuchi z castrati. Non orbata sūt illa quibus nullum talium pncipiorum deficit. sed habent ea in sufficienti quantitate z debita qualitate fm naturam. Item dō numero viuētium quedam habent generationem spontaneam quedam non. Illa dicuntur habere generationez spontaneam que generantur per putrefactionem. vt mures z apes z filia. z dicit istorum generatio spontanea p similitudinem quandam. hō enī dicitur aliquid sponte generare vel agē cū ad aliquid agendū nō p̄pellitur vel apparet ipsuz nō p̄pelli ab aliquo motu extrinseco. sed agit ex inclinatione p̄prie virtutis non coactus ab exteriori motu. z tale opus si sit bonum ē laudabile. si malum vituperabile z inhonestum. Sic enī in generatiōe aīalis ex putrefactione nō apparet aliquod particulare z extrinsecum agens determinatum p̄cipue q̄d sit eiusdem sp̄ci cuz generato. vt contingit cum mures generantur i dolio nullo mure p̄p̄te. z ve spe ex corporibus vaccarum mortuā nullā velp̄e p̄p̄te vt dicit Comē. xij. metaph. qualiter autē fiat generatio talis aīalium bona speculatio ē s3 nō hic. Cetera vero nō dicūt habere generationem spontaneam i quibus manifestū est p̄existere generans particulare eiusdem sp̄ci cū generato vt in hōibus z in alijs q̄ generantur per cōmixtionem seminum.

Uterius est considerandum q̄ aliq̄d opus dicitur naturale nō quia pposituz ex materia z forma. sed quia res operas habet naturalem inclinationē ad ipm p suā naturam. z quanto pfectior ē inclinatio naturalis alicuius rei ad ipsū opus tanto illud opus ē naturalius. inclinatio autē ad opus tanto pfectior est. quanto ipz opus est magis nobile z perfectum. z iō de p̄mo ad vltimum tanto naturalius est opus quanto nobilius z perfectius ē.

His visis dico ad questionem p̄mo q̄ generare sibi simile est opus naturalissimum viuētibus que non sunt orbata non imperfecta neq̄ spontaneaz generationem habentia. naturalissimūz dico respectu operum que possunt in eē omnibus speciebus viuētū que sunt hōi modi sūt augmentatio z nutritio. z hō sic

ostēdetur. q̄ illud opus ē naturalissimū
 respectu aliquorū operū qd ē perfectissi-
 mū respectu ipsorū. hoc patet ex dictis. s̄
 generare ē huiusmodi respectu nutritio-
 nis et augmentationis. quia semper illud
 ē minus perfectum in talibus a quo nō
 conuertitur subsistendi aīa. ut aīa respe-
 ctu hoīs et sic de alijs. modo bene sequit̄
 hoc viuens generat sibi simile igitur nu-
 tritur vel augetur vel est auctum. sed nō
 p̄uertitur hoc viuens nutritur et augetur
 igitur generat sibi simile. quia multa vi-
 uentia nutriuntur et augmentantur que
 nō generant indiuidua sibi similia seorū-
 sum et diuisim. ut imperfecta et orbata et
 spontaneam generationem habentia ut
 manifestus ē. et bene dico q̄ ista nō gene-
 rant sibi similia exterius seorūsum et diui-
 sim. quia in nutritione bene ē quedā ge-
 neratio alicuius filis nutritio. cum enim
 caro nutrit se ex nutrimento ipsa generat
 in materia nutriti formā sibi similem. et
 sic in alijs partibus nutriti. sed nō gene-
 rat eam in illa materia seorūsum et diuisim
 ab alia materia. imo coniuncta et continu-
 ata alteri. ut Ari. docet in p̄mo de genera-
 tione ca. de augmento. Item finis est
 nobilior illis que sunt ad finem precipue
 in illis que sunt vnius generis. modo ge-
 nerare sibi simile ē finis aliorū opum na-
 turalium viuētibz ut dicit Ari. in lra i
 tantū q̄ p̄ma aīa. s. vegetatiua diffinitur
 per esse generatiuū similis ut dicitur in
 littera. Item illud opus est naturali^o
 per qd viuens adipiscitur finē nobiliore
 hec ē euidens. nunc autem per generatio-
 nem adipiscitur ipsum viuēs finē nobili-
 orem q̄ per alia opera. qd sic patet. nam
 per generationem acquirit participatio-
 nem eē diuini et perpetui et immortalis fm
 identitatem et vnitatē specificam. ut dicit
 Ari. in lra vbi dicit sic. Quatenus ipso se
 per et diuino et immortalī eē p̄cipent s̄
 q̄ possunt. oīa autem illud appetunt et il-
 lius causa agunt oīa quecumq̄ agunt s̄
 naturam. Et in fine versus dicit loquens
 de viuente. et permanet non idem. s. idem
 numero. s̄ ut idē numero quidē nō vnū
 sp̄c aut vnū. Et Lōmen. illic pulchre loq-
 tur. Sollicitudo enim diuina cū nō potu-
 it facere. s. ipm viuens pmanere fm indi-
 uiduū ppter illud qd nihil corruptibiliū
 contingit idem numero pmanere miser

ta ē ei dādo virtutē generatiuā qua pos-
 sunt permanere idem in sp̄c et nō est du-
 bium in hoc. melius ē enī ipsum habere
 istam virtutem q̄ nō habere. hic igitur ē
 finis quē viuens per generationem adi-
 piscitur. s. permanentia eterna fm identi-
 tatem specificam. Utrum autē ipsa vni-
 tas specifica sit ens actu extra aīam alia
 ab vnitatē numerali bona et nobilis per-
 scrutatio ē. de hoc alias visum ē i duob^o
 tractatibus de vnitatē specifica ordinat^o
 extra negantes ipaz vnitatē specificā esse
 ens actu extra aīam. s̄ finis qui acquiri-
 tur ex nutritione ē p̄seruatio viuētis s̄
 identitatem et vnitatē numeralē p aliquod
 tempus determinatū solum. non enī pū-
 git aliqd viuēs per nutritionē perpetua-
 ri vnū numero ut videri habet super p^o.
 de generatione. finis autē augmentatiōis
 ē quātitas pfecta oueniens ad naturales
 operationes ut inuit Lōmen. in 8° p̄hy-
 corū. manifestum ē autē intelligenti cuiū-
 bet q̄ finis ē nobilior ordinatis in finem
 et etiam melior. cuius etiā signū ponunt
 aliqui q̄ in actu generationis ipa aīalia
 habēt maximā delectationē iter oēs de-
 lectatiōes cōporales. Est tñ intelligēdū q̄
 generare sibi sile nō ē op^o naturalissimū
 simpliciter vnicuiq̄ viuēti fm q̄ in ta-
 li sp̄c determinata ut in tali genere. cuius
 modi s̄ hō fm q̄ hō et aīal s̄ q̄ aīal. q̄
 homo fm q̄ homo h̄z opationem nobi-
 liorem et excellentiorem q̄ generare sibi
 simile. s. speculationē veritatis de p̄mis
 intelligibilibz ut patet. x^o ethicorū. et aīal
 fm q̄ aīal habet operationē nobiliorem
 s. sentire qd ē multo nobilius q̄ generare
 sibi sile. vnde etiā ponitur finis ipius se-
 ntientis fm Ari. in de sōno et vigilia. et sile
 ter sape sapiētis seu intelligē. vñ dicit Ari.
 ibidē q̄ sentire. n. et sapere oībus finis ē
 quorū ē alterz hoz. optia enī hec finis vō
 optim^o. Debz igitur intelligi q̄ generare si-
 bi sile ē op^o nālistimū viuētibz ut viuē-
 tia sūt. nō orbata neq̄ imperfecta neq̄ spō-
 taneā generationē hntia. et hnt istū excelsū
 nobilitatis. p̄cipue resp̄cū aliorū opūz
 q̄ sūt cōia oībz viuētibz. s. nutritionis
 et augmentatiōis et aliorū anexorū istis.
 Ad p̄mā rōez cū dī illud qd pōt ēē. vep̄
 ē ceteris parib^o. s̄ si cetera nō sint paria
 nō oīz. et sic ē in p̄posito. nā quāuis viuē-
 tibus omnib^o insit nutritio et augmētatio

Liber

et generatio non fit in omnibus tamen aliud est quod recompensat quia illa quibus inest vel contingit generare sunt perfectiora et completiora multis quibus test nutritio et augmentatio sine generatione ut manifestum est ex dictis ideo ratio non valet. Dicam ergo quod illa viuentia quibus inest nutriri et augeri sine generatione sunt imperfecta vel orbata vel spontanea generatione habita. et hec sunt minus nobilia alijs ut notum est. Item aliud est quod recompensat. quia per generationem adipiscitur nobilior finis quam per alia opera que est. Ad aliam cum dicitur per quod debilitatur. verum est si hoc semper contingeret et per se. sed si per accensum et non semper nec universaliter non oportet. et cum dicitur quod per generare sibi sile aial debilitatur. dico quod hoc non oportet nisi actui generationis vel actui ad hoc ordinato puta coitui semper nec universaliter nec per se sed per accensum. scilicet propter excessum et abundantiam coeundi. unde Aristoteles. dicit in libro de morte sua. quod qui nimis vititur delectatione venerea suum corpus inueterat et suam substantiam macilentat. Et in problematibus pericula de venere dicit. quod coitus excessivus ventrem infrigidat et exsiccat. per quem autem modum non curo ad presens. sed si sit tempus et moderatus vel coitus et loco et tempore exerceatur proficit ad multa bona. sed modum non curo ponere ad presens. magis. nam spectat ad medicos et ad particulares libros naturales et precipue ad librum de sanitate et egritudine. Ad aliam cum dicitur quod ordinatur. concedo. et cum dicitur nutritio ordinatur ad nobiliorem finem. dico quod non est verum. et ad probationem dicendum breuiter quod licet conservatio viuentis secundum unitatem numeralem sit nobilior et perfectior quam conservatio ipsius secundum unitatem specificam absolute. tamen conservatio ipsius viuentis sub identitate specifica per tempus sempiternum est nobilior quam conservatio eius secundum identitatem naturalem per modicum tempus solum. nunc autem per nutritionem conservatur in identitate numerali per aliquod primum tempus secundum quod permittit et recipit natura ipsius. sed per generationem similis conservatur in identitate specifica per tempus eternum secundum Aristotelem. in ista quare ratio non valet. Posset etiam dici quod unitas specifica nature realis cuius individua sunt extra animam actum est actu extra animam et perfectior et nobilior unitas aliquo modo quam unitas numeralis et

accidentaliter. sed de hoc non plus ad presens. Ad aliud per ex dictis. bene enim concluditur quod aliquod aliud opus est magis naturale viuere tamen secundum quod tale viuens in specie determinata vel in genere. sed non secundum quod viuens non orbatum est. ut prius dictum est. Ad aliud cum dicitur in quo coeant. verum est si hoc est uno modo et uniuoce. sed si diuersimode non oportet modo generare sibi sile non coeant in aialitatis sile modo et uniuoce sicut aialitatis imo multum diuersimode. de hoc tamen melius videbitur in questione sequenti. Ad aliam dico quod bene concluditur aliquod opus est naturalius habere secundum quod hoc quam generare sibi sile. et hoc bene concedere. sed secundum quod viuens non orbatum nec imperfectum non habens generationem spontaneam sub ista ratione non debetur aliquod opus nobilius et naturalius quam sibi sile generare. et hoc intellexit Aristoteles. Utrum autem hoc per eandem formam substantialem sit hoc et viuens realiter inquiretur in questione de gradibus formarum et non hic. quare est.

Questio. 12.

Consequenter queritur. Utrum generare sibi simile nutriri et augeri sint ab anima. et arguitur primo quod non. quod quod inueniuntur in aialitatis non sunt ab anima. hoc est manifestum. sed ista sunt huiusmodi. multa. nam iaiatorum generant sibi similia. ut ignis ignem et aqua aquam. et sicut ignis nutritur ex humido pingui et aereo. et sicut multa iaiata augmentantur. ut dicitur de plumbo cum diu iacet in terra multum augmentatur. et cum ex aqua fit aer aut ignis multum sibi maior acquiritur quantitas quam non videtur fieri nisi per motum augmentationis nam augmentatio est transmutatio secundum quantitatem ad quantitatem perfectiorem. ut patet ex 5. per hoc ergo et cetera. Oppositum arguitur auctoritate philosophi qui vult quod omnia ista opera sint ab anima immo etiam quod est causa omnium motuum qui proprie et precise sunt in corpore viuentis. Et Commentator dicit ibidem quod Aristoteles declarauit animam esse causam mouentem secundum omnes modos motuum quod inueniuntur in corpore siue veros siue existiales. et dicit siue existiales propter ipsas sensationes que existimabantur ab aliquo esse motum et tamen siue veritate non sunt motus secundum communem et famosam acceptationem cum motus non fiat in instanti et nihilominus

q̄ alia inaiata. i. corpore enī ipsius ignis
nō ē aliqua ps organica diuerſa ab alijs
fm talem modū. iō oēs ei⁹ ptes ſūt ſiles
z vnus diſpōnis. z ſic māiſeſta ē oīa in
ter modū generatiōis i viuentibus z i nō
viuentibus. ppter qd nō ē mirū ſi generatō
viuentis ſit ab ipa aīa z nō i alijs. Eſt etiā
oīa int nutritionē viuentis z nō viuentis.
qz i nutritiōe z augmentatione viuentis
nutrimētū diſfundit ad oēs pīculas nu
triti z quelibet nutriti z augetur vt decla
ratur in pmo de generatione. ſz i nutriti
one ignis q maxime videt nutriti inter
oīa corpora iaiata nō ſic cōtigit q aliqō
corpus igrediat ad ſingulas ptes ignis
preeritis z quelibet nutriti z augetur
ſz ſolū ex mā pīnqua ſit ali⁹ ignis z con
tinuat vt pīgnat igni pēriti fm eius ſu
pīcie z ſit vnū inaiatū māius quā prius
Et ſimiliter ſi plūbū iacent in terra auge
tur vt narrat aliqui. ſz nō ē p hūc mo
dū qz aliqō nutrimentū diſfundit p ſpō
gositates corpis ei⁹ vt in aīali. ſz qz ex ali
qua materia ſibi appropinquata cōtinua
ta vt pīgnata fm eius extremū genera
tur plūbū z ſic ſit māi⁹ q prius erat. Si
militer aut cū ex aqua generat aer z ſit
maior quātitas hoc nō ſit p igreſſū alicu
ius corporis ab extrinſeco. ſz p educōnē
ō potētia ad actū vt dclat i 4. pbycoz. z
ſic pz diuerſitas nutritiōis z augmentatiōis
cōtigit i viuentibus z nō viuentib⁹ qre zc.

Queſtio 13.

Vniū aut eadē potētia aīe zc
Queritur ibi pmo Utrū poten
tia generatiua z augmentatiua ſint
diuerſe potētie aīe. Et arguit q non. qz
inaiatū p vnā z eandē potētia ſe nutrit z
auget z generat ſibi ſimile. vt ignis p ca
lidiatē facit oīa hec. ergo multo fortius
aīatū p eandē potētia dēz habere iſtas
opationes z patet cōia. viuentis nobiliori
mō debet ſe habere ad ſuas opatiōes q
nō viuentis et māiſeſtū ē. nobilius autēz
videtur operari p vnā potētia quā plu
res quare zc. Itē ille virtutes ſūt eedē
quarū ē idē obiectū. hec ē māiſeſta per
ſe. ſz iſtarū ē vnū z idē obiectū. ſ. nutriti
um vt patet i lra ergo zc. Itē ille vir
tutes ſūt eedē quarū eſt eadē opatio ſeu
actus. hec ē māiſeſta. ſz potētie nutri
tiue z generatiue ē eadē opatio qz potē
tia nutritiua mēbz cūſcūqz aīalis gene
rat ſibi ſimile ex materia nutrimenti. vt

cū caro nutrit ſe ex nutrimento oportz
qz generet formā carnis i materia nutri
menti fm Ari. i pmo de generatiōe. Idē
tāgūt i iſto ca. vbi vult q nutrimentū co
ctū ſeu digeſtū ē ſimile ei qd nutrit. z ſi
militer virtus generatiua generat ſibi ſile
quare zc. Itē arguit auctoritate Ari.
in pncipio huius capituli q dicit q eadē
ē potētia aīe generatiua z augmentatiua
quare zc. Oppositū arguit auctorita
te Ari. q diuiſum z ſeorſū agit de nutri
mento fm q pgruit potētie generatiue
z augmentatiue z nutritiue vt patet i lra

Ad queſtiōē ē intelligendū q viuen
tia q ſunt hic habent vitā ſuā in calido et
hūido. vt habetur in de cauſis longitūdi
nis z breuitatis vite. z in de morte z vita
z ſupponimus ad preſens. ipm autē cali
dū naturale a pncipio vite vſqz in finem
agit in humidū radicale ipm cōſumendo
aliquaſiter corūpēdo vt etiā patz ibidē
z hoc ſupponūt medici. modus aut iſti⁹
actionis z corruptionis difficilis ē mul
tum z indiget pſcrutatiōe ſz nō hic. cuz
autē calor naturalis ſic agit i humidum
ipm cōſumendo vita ſtat z cito deficerz
niſi aliquaſiter reſtauraret z reſtitueret
z iō natura dedit ipſi viuenti vnā virtu
tem per quā reſtituit humidū deperditū
reſtituit vico humidū deperditum p cō
uerſionem nutrimenti in ſbam nutriti et
hec ē virtus nutritiua. Ulterius con
cedendū ē q oē viuentis qd ē hic i princi
pio ſue vite inuenit ſub quātitate dimini
ta z impfecta que nō ſufficit ad opatiōes
naturales pſciendas. z iſtud pūcit vt di
cit Albert⁹ i ſuo libello de nutrimento
z nutritiū ex puitate loci in quo genera
tur z ex paucitate materie ex qua genēa
tur. z ideo neceſſario fuit eius vnā virt⁹
qua pduceret ad quātitatē perfectam z
hec ē augmentatiua. Ulterius ē aduer
tendum q omē viuentis hic inferius exiſt
ē corruptibile. nihil autē corruptibilem
contingit vnū z idem numero pmanere
vt Ari. hic ſumit. ideo nullum iſtorū vi
uentiū pōt participare diuinū z ppetuū
eſſe ſub identitate numerali ppter qd vt
ppetuarentur fm ſpeciez neceſſe fuit eis
potētia generatiua. z hoc dicit Lōmē.
vt prius allegabatur. Sollicitudo enī di
uina zc. His premiſſis dicitur ad que
ſtiōem cōiter q virtus nutritiua augmē
tatiua z generatiua ſūt virtutes diuerſe

quia habent operationes per se diuersas
 scilicet conuertere nutrimentum in substantiam vi-
 uentis quod est opus nutritiue. et deducere vi-
 uens ad quantitatem perfectam quod augmenta-
 tiue est opus. et generare sibi simile quod per-
 tinet ad generatiuam quare etc. Est autem
 diligenter notandum quod secundum Albertum mul-
 te sunt differentie inter virtutem nutritiuam et au-
 gmentatiuam quarum una est quod nutritiua. scilicet
 virtus generat substantiam scilicet for-
 mam substantialem scilicet forme nutriti in ma-
 teria a nutrimento. virtus autem augmentatiua
 generat quantitatem perfectam secundum quod conuenit il-
 li viuenti. Item alia est differentia quod virtus nutri-
 tiua quantum est de se indifferenter nutrit secundum
 omnes dimensiones corporis. scilicet secundum longum. latum
 et profundum. augmentatiua vero specialiter au-
 gmentat secundum longitudinem. In hoc enim specialiter
 intelligitur et attenditur aliquid angere quod
 longitudo ipsius sit maior. Tertia differentia
 est quod virtus augmentatiua videtur fortiori
 calido quam nutritiua. nam ad augmentationem
 requiritur quod membra dura et solida exten-
 dantur precipue secundum longum ut ossa et carti-
 lagines et nervi et quod nutrimentum decur-
 rat ad ista membra. ad nutritionem autem suf-
 ficere quod nutrimentum assilatur nutrito et tam-
 dem fiat sub forma nutriti iuncti. constat
 autem quod fortior calor est qui habet extendere
 membra dura et facere nutrimentum de-
 currere per ea quam qui solus habet assimilare nu-
 trimentum et conuertere in substantiam nutriti.
 Quarta differentia est quod cum finis augmentatiue
 virtutis sit quantitas perfecta sufficiens
 ad naturales operationes viuentis. habita-
 tali quantitate cessat augmentatiua ab ope-
 ratione sua et hoc contingit ante finem vite
 scilicet virtutis nutritiue finis est conseruatio in-
 diuidui per restaurationem depediti et hoc
 necessarium est fieri per totam vitam et ideo nutriti-
 ua operatur per totam vitam ut vult Aristoteles. hic. propter
 quod quidam medici dicunt quod cessatio virtu-
 tis nutritiue ab operatione sua mors est vel
 saltem ipsam committit mors. Ad primum
 argumentum concedo primum. et nego secundum. et
 ad probationem dico quod nobilior est facere per
 unam virtutem quam per plures si eque bene po-
 test fieri per unam virtutem sicut per plures. sed
 si non non oportet et sic in proposito. nam ille ope-
 rationes diuersas. scilicet conuersio nutrimenti in substantiam
 nutriti et productio ad maiorem quantitatem
 et perfectam et generare sibi simile non ita bene
 fieri possunt per unam virtutem sicut per plures que-
 rent. Ad aliam dicendum quod obiectum istarum

virtutum bene est unum et idem maliter et secundum istas
 scilicet formaliter est diuersum. nam secundum quod est in pote-
 tia ad substantiam nutriti sic est obiectum virtutis
 nutritiue. et secundum quod est in potentia ad quanti-
 tatem perfectiorem sic est obiectum virtutis au-
 gmentatiue. secundum autem quod est in potentia ad
 virtutem formatiuam quam recipit nutrimen-
 tum in vasis genitalibus sic est obiectum
 virtutis generatiue que est in viuente. et hoc
 quod est in potentia ad formam substantialem
 scilicet forme illius a quo deciditur semen
 sic est obiectum virtutis generatiue que est in se-
 mine quam medici vocant formatiuam virtu-
 tem. debemus enim intelligere circa istud quod
 cum virtus digestiua exis in corde est satis for-
 tis et habet copiam nutrimenti contingit quod assimi-
 let de nutrimento plus quam requirit ad restau-
 rationem depediti et augmentationem. et illud
 residuum vocatur superfluum tertie digestionis
 istud autem sic digestum mittitur ad vasa seminata
 scilicet ad testiculos aut partes proportionabiles in
 quibus est ipsa virtus generatiua et ibi istud nu-
 trimentum accipit virtutes quasdam actiuas
 que dicuntur virtutes formatiue que virtualiter est omnia
 membra facere. post hoc autem imittitur in locum
 debitum ad nutritionem vel ad locum proportio-
 nabilem et appropinquat ei semen passiuum
 et tunc generat vinces simile illi a quo fuit se-
 men decidit. De ista autem virtute forma-
 tiua et eius operationibus multa pulchra con-
 siderantur in de generatione animalium. et de his
 aliqua congregantur in questionibus de forma-
 tione corporis humani in utero. Ad aliam
 dicunt quod diuersimode virtus nutritiua gene-
 rat sibi simile et generatiua proprie dicta. nam
 virtus nutritiua generat simile in materia con-
 iuncta et continuata materie preexistenti et non
 seorsum nec diuisim ab eo quod nutrit. virtus
 autem generatiua facit simile seorsum et diuisim
 exis ab ipso generante ideo etc. Sed dubi-
 tabis quod forma carnis que generatur in materia
 nutrimenti a virtute nutritiua est eiusdem
 speciei cum ista forma carnis que generatur in materia
 seminis a virtute formatiua. similiter autem
 et in alijs. quare videtur quod generare sibi simile
 est operatio eiusdem speciei que procedit a
 virtute nutritiua et que procedit a virtute ge-
 neratiua. et per omnes istas virtutes sunt una vir-
 tus. nec sufficere videtur ad earum diuersita-
 tem essentialem et per se quod una generat
 in materia coniuncta et alia in materia separata
 et seorsum quod hoc est accipere ipsi generato-
 ri per quod non diuersificatur secundum speciem per se et
 essentialiter. Considerandum est circa hoc

q̄ de virtute generatiua prout cōmuniē
distinguitur ab alijs virtutib⁹ aīe possu
mus loqui dupliciter. vno modo s̄m q̄
ipsa ē in viuente specialiter in parte det
minata. s̄ in vasis genitalibus que sunt te
sticuli ⁊ p̄portionabilia ⁊ ista virtus ge
neratiua nō generat immediate aliquid si
mile ipsi viuenti cui⁹ ē talis virtus. s̄ ge
nerat quandam s̄bam que dicitur semē
dando ei virtutem quandam formatiua
qua ipsum semen virtualiter ē oīa mem
bra facere. ⁊ ista virtus sic exīis subiecti
ue in ipso viuente dans semini virtutem
formatiua ē alia s̄m spēm a nutritiua
⁊ habet aliā operationem vt manifestuz
est. quia virtus nutritiua dat formam s̄b
stantialē nutriti materie nutrimenti. s̄
ista virtus generatiua exīis specialiter in
vasis genitalibus dat ipsi nutrimento vl
tima digestionē p̄parato formatiua vir
tutem ⁊ sic multum sunt diuerse. Alio
modo possumus loqui de virtute genēa
tiua put est in ipso semine ⁊ est illa virt⁹
formatiua que recipit semen a vasis vel
instrumentis genitalibus ⁊ illa virtus nō
est virtus aīe subiectiue. ipm enim nō ē
formaliter aīatum s̄m Ari. ⁊ Lōmen. s̄
fi ē virtus anime hoc ē effectiue quia fa
cta ē ab anima illius viuētis cuius est
ipsū semen. ⁊ efficit aīam similem illi aīe
⁊ isto modo loquitur Ari. in isto ca. dīc
enī sic. Et generationis autem faciūz
supple ē ipsum nutrimentum informatū
virtute formatiua non eius quo alitur s̄
quale id quo alitur. De hac ergo virtu
te remanet dubitatio cum ipsa generet si
mile s̄m spēm illi a quo deciditur semē
vt virtus formatiua exīis in semine equi
generat equū. ⁊ similiter virtus nutritiua
existens in viuente generat formam nu
triti in materia nutrimenti. videtur q̄ ha
bent eandem operationē s̄m speciem et
per p̄ns essent vna virtus ⁊ non diuerse.
hoc autem fortassis nō ēt magnum icō
ueniens imo ⁊ hoc videtur Ari. intelli
gere in principio istius capituli vbi exp̄s
se dicit. Quoniā autem eadem potentia
generatiua nutritiua ē. cum ergo cōiter
asserit virtutes generatiuas differre a nu
tritiua forte est intelligendum de illa vir
tute generatiua que ē in viuente p̄ quam
viuens dat nutrimento virtutē formati
nam modo prius tacto. Et si quis vellz
dicere q̄ virtus nutritiua differt a virtu

te generatiua quecumq̄ sit tunc accipien
da ē virtus nutritiua pro virtute digesti
ua que inducit in materia nutrimenti di
sp̄sitiones accitales requisitas ad hoc
q̄ fiat sub forma nutriti. nō autem p̄ illa
virtute que generat vel inducit formam
nutriti in illa materia. Et adhuc eadem
virtus nutritiua teneri potest ēē diuerſa
a generatiua virtute que ē in semine licz
vtraq̄ habeat generare s̄bam eiusdē spe
ciei vt dicebatur quia tamen vna istarū
ē in anima ⁊ in viuente. s̄ nutritiua ⁊ alia
nō est in anima s̄biue nec in viuente sed ī
semine qd ē īaiatum ideo possunt ēē di
stincte. nec videtur esse necesse q̄ omnes
virtutes que faciunt idem s̄m specie sint
eodem penitus s̄m spēm. ut lumen facit
calorem ⁊ similiter calor. ⁊ tamen lumē
⁊ calor sunt diuerſe virtutes s̄m speciem
similiter autem ⁊ in alijs. Sed quere
res p̄pter quid distinguerent iste virtu
tes cū nō distinguantur p̄prie p se p̄ opa
tiones eo q̄ vtriusq̄ opatio est generare
s̄bam alicuius eiusdē speciei. Forte di
ceretur q̄ licet opatio sit eadem in s̄ba ⁊
quantum ad id qd ē tamen ē diuerſa s̄
formalem modū vt dicebatur. nam vir
tus nutritiua generat substantiam coniū
ctam ⁊ vnitam substantie p̄ex̄nti in q̄
ē ipsa virtus nutritiua. ipsa autem virtus
formatiua generat s̄bam seorsum ⁊ diui
sim subsistentez nō coniunctā substantie
p̄ex̄nti eiusdē spēc. verbi gratia p̄ iuniori
bus virt⁹ nutritiua carnis cū nutrit ipaz
carnem generat in materia nutrimenti
formā carnis non quidem seorsū ⁊ diui
sim sed iunctam ⁊ vnitam carni p̄
ex̄nti. Virtus autē formatiua exīis in se
mine equi cū appropinquatū ē semen se
melle generat equū seorsum ⁊ diuisim s̄b
sistentem nō autem coniunctū ⁊ vnitum
ipsi equo vel alteri substantie p̄ex̄nti. ⁊ sic
diuersificatur operatio formaliter s̄z q̄
ē nutritiue virtutis ⁊ generatiue ⁊ h̄ suf
ficere videtur ad distinctionē istarū vir
tutum. Sed adhuc intellectus hōis n̄
quiescit. qz virtus visiva eadem s̄m spe
ciem habet videre colorem seorsum ⁊ di
uisim exītem ⁊ colorem coniunctū alte
ri nec diuersificat ī spēc penes istos mo
dos diuisionis. similiter virtus generati
ua carnis ⁊ coniūcte ⁊ diuise nō videtur
diuersificari s̄z spēm. forte nō ēēt simile
quia oīa virtus visiva que videt colo
fz

rem seorsum et diuisum videre potest co-
lorem coniunctum alteri et unitum et econ-
uerso. sed non omnis virtus generans carnem
seorsum et diuisum generaret eam coniun-
ctam carni preexistenti. nec conuerso. virtus
enim seminis non nutrirer carnem. nec virtus
nutritiua carnis generaret animam seorsum
et diuisum et sic est hic maior difficultas quam in vi-
su quare dici potest ut prius quod sunt diuerse
et si hec tibi non sufficiunt queras melius
et profundius quod mihi non plus ad presens ap-
paret. Et si tenetur alia via quod virtus nutri-
tiua et virtus formatiua exis in semine est
vna secundum speciem quantum ad suam essentiam
et adduceretur ad hoc scripta Aristoteles. non videtur
mihi esse mortale peccatum. Ad aucto-
ritatem Aristoteles. cum ipse dicit quod eadem res.
Tenentes quod nutritiua et generatiua nul-
lo modo sunt eadem virtus essentialiter ni-
tuntur exponere illud verbum quod eadem
est potentia quantum ad obiectum materiali-
ter sumptum. licet formaliter diuersificetur.
Sed obijciunt contra hoc quod si sit potest dici quod
visus et olfactus sunt eadem potentia quantum
ad obiectum materialiter sumptum. nam idem
corpus est coloratum et odoriferum. simili-
ter autem et in alijs. Dicendum quod non est simile
quod operatio virtutis nutritiue circa nutritum
ordinatur ad operationem virtutis
generatiue et ideo propinquiores sunt sibi in
iudicem quam visus et odoratus aut huiusmo-
di. et non dicunt eadem potentia quantum
ad obiectum. scilicet nutrimentum ut exponit Co-
mentarius. quare res. Siquis autem diceret
quod potentia vegetatiua est eadem potentia
essentialiter cum generatiua que est in semine
tunc ista scripta esset pro eo. de hoc autem non
plus ad presens quare res.

Questio. 14.

Terminatis autem his cōiter de
omni sensu res.

Hic primo queritur Utrum sensus
sit virtus passiva. Arguitur primo quod non
quod virtus illa que transmutat aliquid exte-
rius est actiua et non passiva. hec est manife-
sta sed sensus transmutat aliquid exterius ut
patet cum mulier menstruosa inspicit spe-
culum. sit enim quedam infectio in specu-
lo ad modum nubecule obscure quare res.

Item illa virtus est actiua cuius operatio
est actio. hec est manifesta. sed operatio sensus
est actio. probatur. nam operatio sensus est sen-
tire. sentire enim est quedam actio immanens
ut patet in 9. metaph. et in libro sex prin-

cipiorum ergo res. Item virtus forme
debet esse actiua hoc videtur manifestum
nam sicut materie est pati sic forme est agere
ut patet in 2. de generatione. unde sicut
virtus materie est passiva sic virtus forme
debet esse actiua. sed sensus est virtus forme
est enim virtus anime que est forma anime quare
res. Item si sensus esset virtus passiva
tunc virtus nutritiua esset nobilior quam sen-
sus quod est absurdum. quia virtus sensitiva
est virtus nobilioris autem forme debet esse
nobilior virtus. et probatur prima quod virtus acti-
ua debet esse nobilior passiva ut vult Aristoteles.
in 3. huius. sed virtus nutritiua est actiua ut
proceditur quare res. Item si sensus est pas-
siua a sensibili et sensibile esset actiua in se
sum tunc sensus esset minus nobilis quam sen-
sibile quod est inconueniens. visus enim non est
minus nobilis imo nobilior quam sit color
et sic de ceteris. et patet prima quod passiva est
minus nobile agentis ut patet ex 3. de ani-
ma. ergo res. Oppositum arguitur au-
toritate Aristoteles. vult enim quod sensus est in poten-
tia ad sensibilia et patitur ab ipsis. Idem
dicit hic Commentarius. in multis locis. Ad
questionem premitenda sunt aliqua. primo
quod difficultas est inter virtutem actiua et passiva
ut docet Commentarius. in 3. huius. et accipitur
ab Aristoteles. in 5. metaph. nam virtus actiua
mouet suum obiectum ut caliditas mouet
suum calefactibile. virtus autem passiva mo-
uetur ab obiecto suo. scilicet respectu cuius est
passiva. ut potentia calefactibilis mouetur
a calefaciente. sicut autem in alijs. Item
considerandum est quod duplex est passio ut
dicit Aristoteles. in ca. sequenti. Dicedum autem
de potentia et actu. Quedam est passio pro-
prie dicta et est receptio perfectionis cum ab-
iectione contrarij. et dicitur passio corrupti-
ua ut cum ignis appropinquat aque ipsa
aqua patitur ab igne quod ab ipso recipit aliam
quam perfectionem. scilicet caliditatem cum abiectioe
contrarij. scilicet frigiditatis. et de ista passione
dicitur 8. ethicorum quod omnis passio magis
facta abiicit a se. tantum enim potest calefieri
aqua et remoueri sua frigiditas quod corrum-
pitur. Alia autem est passio que dicitur im-
proprie dicta. scilicet receptio perfectionis absque
corruptione contrarij. et hec dicitur passio
perfectiua et que dicitur salus et perfectio
ut cum diaphanum illuminatur ad aliquo cor-
pore luminoso. ibi enim est sola receptio per-
fectionis ab illuminatione corpore absque ab-
iectione contrarie dispositionis quia lumini-

nihil ē pprie contrarium. Item est ad uerendum diligenter qd Ari. in quodā capitulo pcedēte. in illo capitulo. Quare primo de alimento oñdit aīaz esse causam corporis uiuentis tribus modis. s. si cut forma sicut finis. et sicut agens seu efficiens qd consuevit Ari. vocare veruz principium motus. constat autē qd anima nō est causa efficiens uiuentis corporis quantū ad eius sūbz. quia ipa sūbz corporis uiuentis pceexistebat anteq̃ sibi eueniret aīa. Unde relinquit qd sit causa efficiens uiuentis quantū ad eius motus ppios. et hoc etiam patet manifeste ī lra inducendo omnes motus ppios aīato rum. s. augmentū et motum localem et alterationem qd daz. Et Lōmen. manifeste dicit qd Ari. declarauit aīam esse causā mouentem fm omīs modos motus siue veros siue estimatos. et dicit estimatos ppter ipsas sensationes que opinabant ab aliquo esse motū cū nō sint motus corporales et tū aīa est mouens fz istos motus ita qd agit et efficit ipm sentire. sicut et agit augmentationem et motū localem. Unde etiā Ari. dicit sic. Est autem alteratio et augmentū fz aīam. et declarat d alteratione. sensus enī quedā alteratō esse videtur. vult ergo Ari. apte et vno sermōe qd augmentū et sentire est fm aīam. constat autē qd augmentū est fm aīam tāq̃ fm agens. ergo et sentire fm Ari. est fm aīam ut fm agens. nō enī est verisimile qd in eodem sermone vīat hac ppositiōe fm oīno equivoce. Nec est dicendū qd ipa aīa sit causa agens ipm sentire p specie rei sensibīl solū. qd cū spēs rei sensibīl sit accūs aduētiū et sepabile ut māifestū est sequeretur qd aīa nō esset actiua ipi sentire nisi pure et oīno p accūs. qd est absurdum et oīno contra Ari. pcpue si smones ī demonstratis sūt intelligendi dperfe. Est ergo intentio Ari. plane qd aīma ē per se causa actiua ipius sentire qd ē quedā alteratio spūalis aliquo mō et nō pōt ee causa actiua ipius opationis p se nisi mediāte aliqua sua virtute naturali ut oēs fere pcedūt. ex quo patet enident intentionē Ari. fuisse qd aīa sensitua habet virtutē actiua ipius sentire vltē iextentem. Unde cū sermōes Ari. sint remotiones a contradictione sermonibus oīum aliorū phozum ut recitat Lōmē. ab Alexandro super 2. celi et mūdi. Dia

quecunq. ipse in isto capitulo et in alijs psequentibus dicit de sensibus debent tali mō intelligi et additionari ut nō cōtra dicant illi veritati pdictē. His premis sis dico ad questionem qd oīs sensus in quo tanq̃ in subiecto ē ipsū sentire seu sensatio ē virtus passiua aliquo modo passionis. et de isto sensu intellexit Ari. doct nam que sequitur. qd sic pbari pōt. illa virtus est passiua que imutatur ab obiecto suo. hoc ab oībus conceditur. sed sensus in quo tanq̃ in subiecto est sensatio seu sentire mouet ab obiecto. s. sensibili īprimēte sensui speciem suā ut satis ē manifestum et concessū ab oībus. vñ et Ari. dixit in isto 2. qd oīs sensus est susceptiuis speciez sine materia quare 2c. Et illa virtus est passiua que qnq̃ est in actu et qnq̃ nō. et eius actus est imanens in ipa. et nō exit in actum nisi presente aliq extrinseco. hoc nō est nisi ppter aliquod istozū duozū. vel qd actus eius transīt in aliud extrinsecū. ut actus calefactionis transīt in calefactibile. vel qd illa virtus indiget moueri ab aliquo extrinseco et aliquid recipere ab eo. si ergo est aliq virtus cuius operatio maneat in illa ita qd non transeat in aliquid extrinsecū et tamen nō sit in actu nisi pnte aliquo extrinseco manifestum est qd hoc erit p tanto quia indiget moueri aliquanlter ab illo extrinseco et aliquid recipere ab eo. et sic patz maior qd oīs virtus cuius opatio est imanens et nō exit in actum suum nisi presente aliquo extrinseco est passiua quoquo mō. et si ista ppō negaretur nō remāeret via pbandi aliquam virtutem esse passiua et minor est manifesta. constat enim qd sentire est operatio imanens in ipso sensu qd est subiectum ipius et nō exit sensus particularis in actum suū qui est sentire nisi pnte aliquo extrinseco sensibili. ut vñ nō videt nisi pnte visibili vtpote colore aut lumine. s. lra autem et in alijs. Itē et reditū idem. omnis illa virtus cuius operatio immanens in ipa accidit in quodam pati et moueri est virtus passiua aliquo modo. sensus autem qui est subiectum sensationis talis est ut eius opatio immanens. s. sentire accidit ei in quodā pati et moueri ut Ari. docet in principio huius capituli. et multū notandus est modus loquendi Ari. dicit enim qd sentire accidit in quodā pati et moueri qd sine

Liber

dubio verum ē. nō enī sentire ē formalit
 ⁊ essentialiter ipsum pati ⁊ moveri a sen
 sibili. cū enī sensus patiatur spūaliter
 ⁊ movetur a sensibili recipiendo ei⁹ spēs
 tunc in huiusmodi passione vel spē rece
 pta tanq̄ in p̄pina dispōne sit ipm sen
 tire. Ad autem sit agēs per se p̄pina
 ⁊ īmediatū ipsius sensationis videbit
 in alia questione quare ⁊c. Ad ratio
 nes. Ad p̄mā cū dicitur illa virt⁹ ē acti
 ⁊c. concedo si per se transmutat aliqd extri
 secū. ⁊ cū dicitur q̄ sensus visus transmu
 tat ⁊c. dico q̄ nō ē verum per se. ⁊ cū p
 batur q̄ mulier menstruosa inspiciebat
 speculum inficit ipm. dico q̄ hoc nō agit
 virtus passiva visiva per se. sed hoc con
 tingit p̄ istū modum. q̄ in ipa muliere
 menstruosa resoluunt quidā spūs subti
 les ab humiditate menstruosa ⁊ diffun
 duntur per corpus eius ⁊ spūaliter exeūt
 ⁊ egrediunt per oculos eo q̄ oculi inter
 oēs partes corporis sunt magis porosi.
 isti igitur fumi seu spūs subiles egredie
 tes per oculos transmutant ⁊ inficiūt ae
 rem p̄pina oculis ⁊ ille aer infect⁹
 inficit alium vsq̄ ad speculum ⁊ tunc in
 superficie speculi fit quedā obscuritas et
 infectio ab aere tangente ipsum. sed vir
 tus visiva nihil operatur in hoc q̄ etiam
 de nocte cū mulier nō videret speculum
 adhuc inficeret ipsum dūmodo aperiret
 oculos ⁊ ei appropinquaretur appropi
 quatione sufficienti ⁊c. Ad aliam cum
 dicitur illa virtus cuius opatio ⁊c. cōce
 do si p̄ma eius operatio ē actio. ⁊ cū di
 citur q̄ ipsius sensus operatio ē actio. di
 co q̄ nō loquendo de eius p̄ma opatō
 ne. p̄ma enī operatio sensus p̄cedens
 oēs alias ē receptō spēi sensibilis ab obie
 cto. ⁊ loquor de sēsu qui ē subiectū sensa
 tionis. huiusmodi aut receptio nō ē actō
 sentire autem non ē p̄ma operatio ipsius
 sensus imo sibi accidit cū illa p̄ma vt
 dictum ē quare ⁊c. Ad aliam cū dicit
 q̄ virtus forme ⁊c. pōt dici q̄ cuiuslibet
 forme debet ēē aliqua virtus activa. sed
 non oportet q̄ oīs virtus forme materi
 alis sit virtus activa. bene igitur concede
 rem q̄ ipsi⁹ aīe sensitivae sunt aliquae vir
 tutes actives vt nutritiva ⁊ augmentaria
 ⁊ generativa s̄m illos qui ponūt animaz
 nutritivā ⁊ sensitivā in aīali ēē vna s̄m
 sbam ⁊ tamen poterit stare cū hoc q̄ ali
 que virtutes ipsius aīe sensitivae sunt pas

sive aliquo modo. ⁊ dico aliquo mō q̄
 non sunt passivae a sensibilibus passivae
 ne p̄prie dicta que ē cū abiectioe cōtra
 riā. sed passione perfectiva solum que ē
 receptio forme sine contrarij abiectioe
 nulla enī forma p̄existit in visu contra
 riā spēi coloris quā recipit. similiter autē
 ⁊ in alijs quare ⁊c. Sed aliquis argue
 ret sic. sicut se habet materia ad potent
 iam activā. sic se habet forma ad poten
 tiam passivā per convenientem similitudi
 nem. sed materia nullam habet potentia
 activā vt manifestum ē per Ari. qua
 re ⁊c. Dicendum ē q̄ nō ē simile. q̄ ma
 teria p̄ma ē ens īperfectissimū qd nulluz
 habet actum de sua eētia ⁊ iō nullā po
 tentiam activā potest habere de se. s̄ nō
 oīs forma material⁹ ē ens perfectissimū
 imo aliquae sunt imperfecte aliquāliter ⁊
 ideo forme materiali nō repugnat habē
 aliquā potentiam receptivā alicuius p
 fectionis licet nō substantialis forme. ⁊ h
 modo intellexit Lōmen. in de sba orbis
 q̄ pati contrarium ē ipsi actui. verum ē
 passione que ē receptio forme sbalis. tal
 enī receptio p̄petit materie p̄ime. sed
 nihil prohibet aliquē actum recipere p
 fectionem accitalem ⁊ habere potentia
 receptivā talis p̄fectionis. Ad alia ne
 go m̄az. ⁊ cū dicitur q̄ virtus activa ⁊c.
 dicitur hic q̄ verum ē q̄ virtus activa
 nobilior ē virtute passiva sibi cōmōdente
 s. in quam agit vt virtus activa calidita
 tis ē nobilior virtute receptiva ipsius. s̄
 nō oportet p̄pter hoc q̄ oīs virtus acti
 va sit simpliciter nobilior oī virtute pas
 siva. quāvis ergo potentia nutritiva sit
 activa. tamen sensus non patitur ab ipsa
 potentia nutritiva. nec ipsa potentia nu
 tritiva agit in sensum s̄ i nutrimentū iō
 nō sequitur q̄ potentia nutritiva sit no
 bilior sensu. Ad alia cū dicitur q̄ tūc
 sensibile ēēt nobili⁹ ipso sensu. nego m̄az
 ⁊ cū pbat. q̄ actīvū ē nobilius passivo
 dico q̄ actīvū vt actīvū bñ ē nobili⁹ pas
 sivo vt passivū. s̄ nō oī q̄ semper actīvū
 sit simpliciter ⁊ s̄m eētiam suā nobili⁹
 q̄ passivū. nisi ipsū actīvum habeat ope
 rationē nobilioz oī operationē q̄ habz
 passivū. Dicerem ergo q̄ sensibile s̄ q̄
 actīvum est est nobilius sensu s̄cōm q̄
 sensus ē aliqd passivū. s̄ tamē ipse sensus
 nō ē minus nobilis simplr q̄ sensibile q̄
 sensus h̄z nobilioz opationē oī opatiōe

ipius sensibilis. sensus enim non solum habet
hanc operationem que est pati a sensibili sed
etiam habet illam operationem que est sentire.
et hec operatio indubitanter est nobilior omni ope-
ratione forme sensibilis. ut videre quod est ope-
ratio visus est quod simpliciter nobilior quam quicum-
que operatio coloris. similiter autem et in alijs
et quantis sentire committitur passionibus sen-
sus a sensibili non tamen ipsum sentire est idem for-
maliter et essentialiter cum ipso pati a sensi-
bili. ut videre non est idem essentialiter cum
passione visus a visibili. et odorare non est
idem essentialiter cum ipsa passione odoratus
ab odorabili sicut patet ex intentione Ari.
in isto capitulo. Oportet autem vltiter accipere. et hoc
insinuat Ari. in suo modo loquendi in principio
huius capituli cum dicitur. Scire ergo in quodam
pati et moueri aliquid accidit. Non si sentire
est formaliter et essentialiter ipsum pati a sen-
sibili tunc non accideret in pati et moueri quia
nihil proprie accidit in se ipso nec sibi ipsi.
Si autem illud inuenit ab Ari. scilicet quod sentire
sit pati et moueri intelligendum est maliter et
subiectiue. scilicet quod ipsum sentire fundatur in qua-
dam passione sensus a sensibili tanquam in
disposicione seu preparatione necessario requisi-
ta ad sentire. Reduendo ergo ad opposi-
tum dico quod sensibilis non est simpliciter no-
bilior ipso sensui. quod non habet operationem aliquam
nobiliorem simpliciter omni operatione ipsius
sensus que est sentire. sed si habet operationem
simpliciter nobiliorem omni operatione sensus
huius cederet ipsum esse simpliciter nobilior ut
videbitur in sequentibus etc.

Questio. 15.

Consequenter queritur Utrum se-
nabile reducat sensum de potentia
ad actum. Et arguitur primo quod non.
quod si sic esset tunc ipsum sensibilis esset nobilior
sensui. cum agens sit prestantius patiente 3.
huius. sed illud est inconueniens. quod sensus est vir-
tus cognoscens. sensibilis autem non est virtus
cognoscens. ut color sonus et huiusmodi
cognoscens autem est nobilior non cognoscen-
te ut dicitur cōter quare etc. Oppositum
arguitur auctoritate Ari. in isto 2. ubi
vult quod sensibilis reducat sensum de poten-
tia ad actum. sensus enim est talis in potentia quod
le est sensibilis in actu. Et idem dicit Comen.
pluries et Ari. in 3. huius sic. Videri autem
sensibile ex potentia ex parte sensitiui actu
agens quare etc. Ad questionem est intelli-
gendum quod ipse sensus est duplex actus. scilicet pri-
mus actus et actus secundus. Actus quidem

secundus est eius operatio. scilicet sentire. et hoc dicit
Ari. in ista sic. Et sentire autem secundum actum si-
mile dicitur ipsi considerare. si hoc quod vult
quod est quidam actus secundus. Actus autem primus
est forma exterior in sensu per se operationi et
est illa species rei sensibilis representans ipsum se-
nabile. et hoc significauit Ari. in isto 2. ubi
dicit in principio huius capituli. Oportet autem
vltiter de omni sensu accipere quoniam est susceptiuus
speciei sine materia. Tunc dico ad ques-
tionem et primo quod sensibilis reducit sensum de
potentia ad actum primum. 2. quod ipsum non re-
ducit sensum ad actum secundum sine naturali
virtute actus anime. Primum sic patet. alio quod in
sensu generat aliquam formam per se operationi
tioni sensus reducit ipsum de potentia ad
actum primum. hec enim forma est ipse actus pri-
mus sensus. sed ipsum sensibilis generat in sen-
su formam aliquam per se operationi sensus
scilicet speciem representantem ipsum sensibilis. ut color
generat in visu speciem suam. similiter autem
et in alijs. Et constat quod ipsa species necessa-
rio persistit ipsi sentire cum sit dispositio qua-
dam ipsius sensus ad sentiendum quare etc.

Et ad istam intentionem dicit Ari. quod se-
nabile et sensus est idem actus. ipsa enim species
representans sensibilis est actus ipsius sen-
sus ut subiecti. et est actus ipsius sensibilis ut
agentis. cum ipso enim sensibili posito et ap-
propinquato sensui ponitur. et remoto re-
mouetur huiusmodi species. et non est subiectum
eius ut manifestum est. nec est forma propria
nec finis. quare relinquitur quod sit causa agens
ipsius speciei sensibilis in sensu quare reducit
etc. Secundum probatur ad prius sic. si sensibi-
le reduceret sensum de potentia ad actum
sentiendi sine virtute omni anime naturali actus
tunc anima non esset actiua ipsius sensationis
per se hoc est falsum et contra Ari. ut patuit prius.
et expresse contra Comen. ut patet 3. huius.
quod non est principium effectuum cuiusque ope-
rationis aut motus nisi secundum aliquam virtutem
actiua ut oēs procedunt. nec est dicendum quod
ipsa sit causa efficiens sensationem median-
te specie rei sensibilis sola. quod sic esset agens se-
sationem pure per accidens cum ipsa species sensi-
bilis sit actus anime aduenticius et separabile
ergo etc. De hac autem virtute naturali
anime actiue sensationis inquiretur in sequen-
ti questione. Sed dubitaret aliquis de
primam conclusionem. quod si forma sensi-
bilis efficit intentionem sensus speciem in se-
su. tunc duo actus eiusdem speciei solo nu-
mero distincti vel diuersi simul erunt in

Liber

eodem subiecto quod videtur contra Ari. in 5. metaph. ca. de diuerso specie. ubi manifeste vult quod quaecumque accidentia sunt in eodem subiecto sunt diuersa specie. et sic duo accidentia in eodem subiecto solo numero diuersa non possunt similes esse in eodem subiecto secundum idem sui. et contra patet quod possibile est quod due albedines eiusdem speciei solo numero differentes appropinquatur visui sine omni impedimento. sic ergo una quaeque generat suam speciem in visu cum ille species non possit esse diuersa secundum speciem ut manifestum est. nec eadem penitus secundum numerum cum obiecta sint diuersa secundum numerum quare etc. Ad hoc diuersi diuersi modo respondent. Quidam dicunt quod cum due albedines obijciunt visui vel medio intentiones earum quas generat in visu et in medio non sunt diuersae secundum numerum sed una. Respondent auctoritate Ari. prius induta et ratione. quod accens non numeratur nisi si numeratione sui subiecti. quomodo ergo in uno subiecto numero simul et secundum idem erunt duo accidentia eiusdem speciei solo numero differentia. Et confirmatur dubitatio quod si Comen. in primo philosophorum multitudinem vel est rerum differentium secundum formam. vel est rerum differentium secundum quantitatem. modo constat quod ille intentiones in eodem subiecto existentes non sunt secundum quantitatem quod sunt in eodem quando et secundum idem ipsius ut omnes procedunt imo etiam in eodem puncto medij sunt ambe ille intentiones. cuius magni signum est quod per omnem punctum medij contingit ambas videri simul. nec etiam sunt secundum formas quod sic differret per se et per alios differret secundum speciem et non solo numero. in eadem enim specie sunt multe differentie sed non secundum substantiam. nec per se ut dicit Ari. in 2. posteriorum. Istis rationibus visis potest putari quod intentiones duarum albedinum susceptae in eodem subiecto siue in medio siue in visu non sunt numero differentes nec diuersae. Sed in contrarium est ratio fortis quod illa non sunt unum numero omnino et indiuisibiliter quorum uno corrupto vel deficiente remanet alterum non corruptum. hec videtur satis manifesta quod datur oppositum. tunc unum et idem numero et in diuisibile similes est corruptum et non corruptum modo sic est quod duabus albedinibus obiectis medio et visui una earum potest corrupta et altera remanente non corrupta. et cum una illarum corumpitur constat quod eius intentio non remanebit in medio nec in visu

eodem numero quae prius et altera remanebit. scilicet alterius albedinis intentio quae non corumpitur. quomodo ergo essent penitus una et eadem intentio numero. Siquis teneat primam viam posset dicere quod cum aliqua sunt eadem numero et a quocumque dependet unum illorum et reliquum tunc uno corrupto non remanet reliquum sed si dependerent a diuersis generantibus et conseruantibus tunc non est necesse quod uno corrupto corruptum sit reliquum et sic est in proposito quare etc. Sed mirum est si unum et idem numero in diuersis simpliciter secundum suam substantiam corruptum sit et non corruptum simul. Et ideo tenendo aliam viam. scilicet quod huiusmodi intentiones sunt numero diuersae et una non est idem numero cum alia diceretur ad opposita. primo ad auctoritatem Ari. quod intelligendum est de accidentibus realibus et corporalibus et absolutis a termino et ab agente propinquo seruante. sed non est intelligendum de accidentibus spiritualibus et intentionalibus. nec de accidentibus respectiuis siue habeant respectum ad terminum ut relationes. siue habeant respectum ad agens propinquum a quo dependent in seruari immediate. talia autem accidentia quae sunt intentiones duarum aut plurium albedinum solo numero differentia dependent in seruari ab ipsis albedinibus quare sunt intentiones et ab ipsis habent numerum et diuersitatem. Et cum dicitur accidentia numerantur etc. potest dici quod verum est de accidentibus realibus et habentibus esse fixum in suis subiectis. sed de accidentibus intentionalibus et non habentibus esse fixum in subiecto sed dependentibus ab aliquo extrinseco conseruante immediate non oportet quod numerentur secundum numerationem subiectorum in quibus essent. sed numerantur secundum numerationem agentium a quibus dependent et in eis et in conseruari. quia tamen illa agentia realia non numerantur nisi in numeratione suorum subiectorum ideo ista numeratio intentionum reducitur ad numerationem subiectorum non in quibus existunt. sed subiectorum in quibus sunt earum agentia et conseruantia ipsas in eis. Et per hoc diceretur ad auctoritatem Comen. quod omnis multitudo vel est rerum differentium secundum formas vel est rerum differentium secundum quantitatem. verum est vel secundum quantitatem subiectorum in quibus sunt ipsa differentia. vel secundum quantitatem alicuius alterius a quo dependet vel ad quod habent habitudinem. et sic est in p

posito quare etc. Item potest dici quod illa
diuisio debet intelligi de illis que disse-
runt penes intrinsecas. scilicet de illis quorum
differentia est ab extra non est vera et sic est in
proposito. Istam enim intentionum diuersi-
tas est ab extra. scilicet ab agentibus extrinsecis
immediatis seruantibus eas in eis. Item
intelligendum est de accitibus absolutis
sed non respectiuis. iste vero intentiones
sunt accitia respectiua saltem quod semper ha-
bent respectum et habitudinem ad extrinsecum
conseruans propinquum et proprium ideo nunc
raturum sunt eorum numerationem. prima
autem solutio satis videtur conueniens. ut di-
catur quod multitudo istarum intentionum est
multitudo rerum ut formarum differentiarum sunt
quantitatem. non quidem sunt quantitate intrin-
secam. scilicet subiecti. sed sunt quantitate extrin-
secam. scilicet obiecti. sunt enim differentiam illarum differentiarum
ille albedines obiecte ex quarum diuersi-
tate dependet diuersitas illarum intentio-
num. Potest etiam dici quod Comen. loqui-
tur de multitudine entium realium. put en-
tia realia distinguuntur extra intentiones cu-
ius signum est quod ipse dicit quod omnis multitu-
do vel est rerum etc. Item ad auctoritatem
potest dici quod ipse intelligit de accitibus nali-
ter et inseparabiliter existentibus. scilicet de accitibus
aduenticijs et separabilibus non intellexit.
Siquis autem istas quod accitibus unum numero
non potest esse in diuersis subiectis. ergo diuer-
sa numero accitia non possunt esse in uno sub-
iecto non valet. quia inherencia est essentia ac-
cidentis. et impossibile est aliquid unum inherere
diuersis. sed diuersa bene possunt inherere uni nume-
ro imo omnia predicamenta aliquantulum in-
herere uni subiecto. Sed dices quod unum isto-
rum accitium est diuersum ab altero. non per se
quia sic differrent sunt spiritum. nec per accitibus quia
quereret quod esset illud accitibus. et quod distin-
gueret ipsum ad agentia sua. et est multum dif-
ficile quia constat quod non sunt diuersa sunt qua-
ritate. et quodcumque aliud datur. queret de il-
lo alio quod est diuersum sicut prius. For-
te diceret quod ista sunt diuersa per accidens
non intrinsecum eis nec eorum subiecto. sed ex-
trinsecum. scilicet per formam agentem quod est alia et alia
hec autem per probabilior mihi apparet ad
presens. sed quod sit de hoc non finaliter det-
mino quare etc. Ad rationes in principio
questionis dictum fuit prius. verum enim
est quod actiui sunt quod actiui est nobilior passiuo
sibi conueniente sunt quod passiuum est. sed non

oportet quod sit simpliciter et absolute nobilior
quia potest contingere quod ipsum passiuum postquam
passum est ab agente habet aliquam operati-
onem nobiliozem omni operatione illius
actiui et sic ratione illius indicabitur sim-
pliciter nobilior. sic autem est in propo-
sito. nam quauis sensus recipit speciem a
sensibili ut agit in eam. quia tamen ultra
istam receptionem habet aliam operati-
onem nobiliozem quam quocumque operatio
sensibilis. scilicet sentire vel cognoscere ipsum se-
sibile. ideo est simpliciter nobilior quam for-
ma sensibilis que non cognoscit. nobilitas
enim virtutis simpliciter et absolute debet
considerari et iudicari ex eius nobilissima
operatione. unde si sensus nullam aliam
operationem haberet quam recipere speciem
a sensibili credo firmiter quod esset minus no-
bilis simpliciter ipso sensibili cum ef-
ficere speciem est operatio nobilioz quam recipe-
re eandem. et sic de isto sufficiat ad prius etc.

Questio. 16.

Consequenter querit Utrum potest
speciem rei sensibilis in sensu re-
ceptam. et preter sensum qui est
subiectum sensationis sit aliqua alia vir-
tus actiua sensationis naturalis existens
in anima sensitua. Et hoc querere. Utrum
in anima sensitua sit aliquis sensus agens
Et arguitur primo quod non. quia si sic. tunc
non omnis sensus esset virtus passiva. quod vide-
tur esse contra Ari. et Comen. in multis lo-
cis huius secundi. et patet contra. quia agens non est
passiuum. et potest in proposito sensus agens
si esset non esset passiuus a sensibilibus qua-
re etc. In oppositum arguitur sic. sic se ha-
bet virtus vel anima intellectiva ad intelligi-
bilia. sic anima sensitua ad sensibilia per que-
nientem similitudinem qua Ari. videtur in
tertio huius. et est principium totius per-
tationis de intellectu. scilicet in anima intellectiva
preter intellectum possibilem qui est subie-
ctum intellectionis est intellectus agens ut
demonstratum est in tertio huius. ergo in
anima sensitua preter ipsum sensum pas-
siuum qui est subiectum sensationis est
sensus actiuus qui efficit ipsam sensatio-
nem. Istam questionem mouet Co-
mentator super illud capitulum. et posita
una ratione ad partem affirmatiua. dixit in
fine. et tu debes in hoc considerare quoniam indi-
get percrutatione ita quod ista questionem

quasi indeterminata posteriori inquisitioni dimisit. Quidam autem modernorum doctorum in philosophia inquisitionem de ista questione et post multa disputationem et considerationem determinaverunt eam ad partem negativam dicentes in anima sensitiva nullum esse sensum actuum ipsius sensationis. sed omnes vires ipsius anime sensitivae esse passivas a sensibilibus et hoc concordat magna pars philosophorum huius temporis. Ad huius autem conclusionis probationem adduxit nonnullas rationes quarum meliores et fortiores ad praesens inducam. Reliquae autem considerande sunt in duobus tractatibus de sensu agente quos ordinavi contra istam positionem. Una ergo ratio hec est. Si esset sensus agens aut ipse esset cognoscens aut non cognoscens hec est divisio per contradictoria. sed non est agnoscens quia hic superfluerent sensus passivi qui etiam cognoscunt sensibilia. etiam si esset cognoscens tunc cognitionem sensus passivi non precederet aliqua alia sensitio. scilicet sensitio activa. actio enim activi naturaliter prior est passioni passivi. et sic cognitio seu sensitio quam haberet ille sensus actus si poneretur cognoscens esset prior naturaliter quam sensitio sensus passivi quod est absurdum ergo non est cognoscens. Si ergo dicatur quod ipse non cognoscens tunc ipse erit minus nobilis sensu passivo quam est cognoscens et sensus passivus est nobilior eo. nam cognoscens est nobilior non cognoscente ut manifestum est. Inconueniens autem esset ipsi sensui actui esse minus nobilem passivo ut etiam cedunt ponentes eum quare. Secunda ratio est ista. nam si esset sensus agens tunc cogeretur animam sentire ab ipso sensibili. ut videre sine potentia visibilis quod est falsum et contra Aristoteli in isto 2. sensus enim particularis non potest sentire nisi potentia sensibili exteriori. et per 2. anima quod agente naturali appropinquato passio necessario fit actus ut patet ex primo de generatione. modo absente sensibili animam habebit in se virtutem actum sensationis et virtutem receptivam ut tu cedis. Et si dicatur quod ista non sufficiunt ad visionem. sed requiritur species rei visibilis. hoc non valet. quia species ipsa rei visibilis clausis oculis remanet ad aliquod tempus et sic clausis oculis cogeretur videre quod est ridiculum quare. Tertia ratio principalis ista. Si esset sensus agens tunc actus aut passio aut motus haberet agens per se. sed hoc est impossibile ut demonstratum est in 5.

physicorum. et probatur 2. anima quod sensatio est actus vel passio vel motus ut omnes concedunt si ergo est sensus actus per se ipse sensationis tunc actus vel passio aut motus habebunt agens per se cuius oppositum demonstratum est in 5. physicorum ut isti asserunt. Quarta ratio est ista si esset sensus agens tunc non omnis sensus esset susceptivus spiritus sine materia. et hoc est aperte contra Aristoteli in isto 2. ubi dicitur. Oportet autem vltiter accipere de omni sensu quod est susceptivus spiritus sine materia. anima manifesta est. quia sensus agens si sit non recipit spiritum sine materia. sed ipsa sensatione ut concedit ergo. Quinta ratio sit hec. si est visus agens tunc ista propter color est visibilis non est vera per se in secundo modo dicendi per se. quod est contra Aristoteli. et Lomen. in isto 2. patet anima quod postquam ipse visus actus efficeret visionem coloris tunc ipse color videretur per aliquod aliud et sic non esset per se visibilis quare. Sexta ratio si esset sensus agens sensus passivus ipsum cognosceret. quod est manifeste falsum. et probatur consequentia. quia cognitio fit per assilationem cognoscentis ad cognitum ut habetur in primo huius et in tertio et in 5. ethicorum nunc si esset sensus agens sensationem sensus passivus haberet eius similitudinem cum effectus assilatur sue cause agentis per se et sic sensus particularis cognosceret aliud quam sensibile extra quod videtur inconueniens. Sed et alia ratio est cuiusdam posterioris magistris tenentis illam eadem conclusionem negativam. nam si esset sensus agens tunc sensitivum habens in se virtutem sensitivam esset in potentia essentiali ad sentire. hoc autem est inconueniens quia sicut grave in actu non est in potentia essentiali ad esse deorsum. sed in potentia accidentalit. sic etiam sensitivum non est in potentia essentiali ad sentire sed ipsum semet ex quo generatum fuit animam fuit in potentia essentiali ad ipsum sentire et reductum fuit ad actum ab ipso generante. nisi aliquid prohiberet aut diceret. et per 2. anima quod illud est in potentia essentiali ad aliquem actum quod ad illum actum reductum ab agente per se ut manifestum est per Aristoteli. et Lomen. in 6. physicorum et 4. celi et mundi. si igitur ipsum sensitivum esset subiectum receptivum sensationis reduceretur ad actum sentiendi per virtutem per se activam que dicitur sensus agens tunc ipsum sensitivum passivum esset in potentia essentiali ad actum sentiendi quod est inconueniens ut dicitur in isto 2. In hoc igitur puerum isti et sui sequaces quod non sit sensus actus

Sz si queritur ab eis, quid sit immediatus p se principiu actiuu sensationis, ipsi multum diuersificant in hoc. Dicit eni vnus qd prior q species rei sensibilis e immediatu p se principiu actiuu ipsius sensationis eo modo quo actus secundus idiget agente sicut etia sps intellectus e ime liatu per se principiu r actiuu r eliciu intellectio nis vt ipse dicit in questione de spe inte ligibili zc. Alius vero r posterior cui e ratio vltimo inducta dicit q postq ai mal generatum e ipe sensus no indiget aliquo agente per se transmutante vl re ducente ipm ad actu sentiendi. imo dicit q cu ipse sensus habuit i suo organo spe ciem sensibilis quo ipm reputat exhibit se sus in actu suu de se absq hoc q ad acti onem transmutetur ab aliquo p se agen te ita q suu actu eliciet ex sua natura r recipiet ratione sui organi r e actus prin cipaliter forma r ex pti materia. r hec sunt verba eius. Dicit tamen q licet sen tire postq aial generatu e no fit ab aliq agente p se eo q tuc sensus n e i potentia eentiali sz solu accituali n ipz scire est a generate scilicet sicut a p se motore qucad modu r virtus sensitua e ab ipo genera te. Sed mihi videtur salua reuerencia sic dicentiu q ambo dicut oia intentio nem Ari. r oia veritate. Primo contra Ari. sic Nam si no eet aliqua virtus aie p se actua sensationis. tunc ipa aia no eet per se causa agens ipam sensatione. hec e manifesta. q: no pot eet per se actia ali cuius opationis nisi fm aliqua sua natu ralem virtutez vt oes ccedunt. sz hoc co sequens e oia Ari. vt prius dictu e. quia plane volut Ari. r Com. q aia e p se cau sa actua oium motuum pprioruz aiatu. Unde etia Com. dicit q Ari. declarat aiam ee causaz mouente secundum om nes modos motus siue veros siue existi matos. manifestum autez e q ipa sensa sitio e quidam motus spualis fm inteto nem Ari. quare zc. Et dico ad presens si cut alias dixi q necesse e in aia sensitua ee virtutem naturale p se actua sensitio nis r hec potest vocari sensus actiuus. Qd pbo ad pns duabz roibz principaliter. ad q ru pma suppono quatuor principia mani festa. Primu e q sensitio seu sentire idi get aliquo principio effectiuo p se r ime diato. qd sic pbo ppter negantes. qz oia effectus p se intentus qui recipitur in ali

qua potentia p se receptiva ipius indigz aliquo principio p se effectiuo immediato hec e manifesta cuilibz exercitato i phia si eni aliquis effectus no depedet ab age te per se. tunc non est per se intentus ab aliquo. sed ipsa sensitio est quidam ef fectus p se intentus ab animali r recipi tur in potentia per se receptiva eius. i. in sensu. qd patet quia finis vniuscuiusqz na ture e qd per se intentum ab illa natura hoc e per se manifestum. mo ipm sentire e finis ipius aialis vt plane dicit Ari. in de somno r vigilia quare zc. Item q sensitio sit potentia per se receptiva ipius sensationis. hoc videt manifestu. qz si no tunc ipa sensitio no eet p se eius perfectio nec actus intrinsecus qd e absurdum. q sensitio necessario indiget aliquo per se principio actiuo immediato. quia agens mediatum no agit nisi mediante agente immediato vt not nre. r hec sit pma suppositio. Se cunda suppositio e q illud ens e nobilius alio cuius opatio ppria r per se e nobili or pfectissima opatione alterius. r hoc sa tis manifestu ee videt. Confirmat tamc aliquantuliter q operatio ppria rei e ei? si nis ppria. cuius aute per se e finis me lior r ipm melius e r nobilius vt manife stum e. hoc eni satis habetur ex pmo po steriorum ca. de comparatione demon strationu. Tertia suppo e q efficere aliquid e simpliciter nobilius qz recipere illud idem. r hoc manifestum e cuilibz in telligenti vt efficere motum est nobilior operatio qz recipere ipm. Quod si quis p teruendo negatz pot pbari. quia illud e nobilius p qd magis assilat aliquid enti nobilissimo. sed p efficere aliquid magi assilat aliquid enti nobilissimo. i. ipsi p mo motori qui e deus cuius e effice ipm motu r no recipere ipsu. vel saltem p effi cere assilatur alicui enti nobiliori. i. pmo motori r p recipere illud magis assilat enti vilissimo. i. materie pme q e principiu receptiuu i rebz nabilibz qre zc. Quarta suppo e q sps rei seu forme sensibilis no e simpliciter nobilior qz virtus aime sensitue. r hoc ccederet quilibet sani ca pitis. r pbatur qz virtus ppa forme nobilio ris e nobilior accidete qd no e virtus ppa alicuius determinate forme. sz potentia sensitua e virtus ppa forme nobilior illa forma i q recipit sps sensibilis r ipa sps sensibilis e qdda accitns qd no e virtus ppa alicuius

Liber

ita nobilis sicut aia. pōt enī spēs rei sensibilis eē i medio inaiato. vt spēs coloris i aere z i aqua i quib⁹ nulla ē forma sic nobilis sicut aia scitua quare zē. Et potest sic syllogizari. Vtr⁹ ppa aie cognoscitue ē res simpliciter dignior accite qd pōt eē in iaiatis. s3 potentia sensitua ē virtus ppa aie cognoscitue vt manifestū ē. z ipa spēs rei sensibilis ē accis qd pōt iueniri in rebus iaiatis vt manifestū ē quare zē. Hanc etiā haberet pcedere ille qui negat sensum agentē q vult q virtus cognoscens ē nobilior nō cognoscen te. cōstat autē q sensus ē cognoscens et ipsa spēs nō ē cognoscens vt manifestū ē qre zē. His premisis arguo sic. Si nō eēt sensus actiu⁹ tunc sensatio nō de penderet ab aliquo pncipio actiuo p se z im mediato. s3 hoc ē contra pma supposito nem ergo zē. pbo pnam. qz si sensus agēs nō eēt imediatum pncipium sensationis aut erit ille sensus passiuus qui recipit se sationē. z hoc ē ipossibile. qz vna z eadē virt⁹ nō ē pncipiū p se actiuū z per se receptiuū eiusdē vt manifestū ē. aut erit ipz sensibile z hoc ē ipossibile. qz agens imediatum debet eē sit cū passio ita q ipsoz nō sit aliqd mediū neqz plenū neqz vacuū vt patet ex 7. pbycorū. sensibile autē nō sic se habet ad sensū. vt manifestū est. aut ergo erit ipsa sba aie z hoc ē ipossibile manifestū. qz sba aie nō ē pncipiū opati onis nisi mediante aliqua virtute super addita sbe vt quasi oēs pcedūt z pbatur fuit prius. aut erit ipz corpus qd ē absurdū. qz sic sentire nō eēt pncipaliter ab aia qd ē cōtra Ari. z cōtra oēs veritatē. aut erit spēs rei sensibilis vt cōter ponitur z hoc nō pōt eē qz sequeretur necessario q ipa spēs rei sensibilis esset simpliciter nobilior sensu. qd ē contra quartā suppo nē. z pbatur pna. qz illud ens ē simplici ter nobilius cui⁹ opatio ē nobilior pfectis sima opatione alterius p scdam suppositi onē. mō nobilior opatio ē efficere sensa tōnē qz recipere eā vt patet ex tertia sup positione. si ergo efficere sensationē ē opatio spci z recipere sensationē ē nobilissi ma opatio ipsius sensus vt tu ponis. seq tur q spēs rei sensibilis ē simpliciter no bilius ens qz sit sensus. S3 aliquis hic cauillaret dicēdo q recipe sensationem nō ē nobilissima operatio ipsius sensus passiuū. qz actio z passio sūt i patientie s3

Ari. 3. pbycorū. quāuis ergo spēs agat sensationē tū agere sensationē recipitur i sensu passiuo z sic habebit in se nobilio rem opationē quā sit recipe sensationē. Hoc nihil ē. qz quāuis agere pcedat esse i passio subiectiue. tū nullus diceret q ac tio sen agere sit opatio ipsius passi. Itē si pcedat q agere sensationē sit ope ratio sensus passiuū tanqz subiectū tūc spe cie rei sensibilis habebit nobilioz causa litatem sup ipam sensationē qz ipa potē tia sensitua. nobilior enim est causalitas agētis qz recipiētis respectu eiusdē pdu ctū. z sic i euitabiliter sequitur q spēs rei sensibilis sit simpli cter nobilior ipo sen su qd ē absurdū. Si enī aliqua duo entia habent opationē nobilissimā vnā z ean dem illud indicādū ē simpliciter nobili⁹ qd habz nobilioz causalitatē sup illam opationē. Concesso igitur q agere se sationem sit operatio pfectissima speciei z cū hoc opatio pfectissima ipsius sens⁹ qz tū spēs haberet nobilioz causalitates super eā qz ipse sensus oporteret pcedere q spēs simpliciter ē nobilior qz sit scsus hoc tū oīno tenēdū ē q agere sensationē nō ē opatio ppa ipi⁹ sensus passiuū. nec ē eius tanqz opantis s3 solū vt subiecti. s3 recipe ipam sensationē ē eius opatio pro pria z ei debet nō solū tanqz subiecto s3 vt opanti. Itā autē rōnē conabatur soluiere ille qui tenet spēm eē p se pncipi um actiuū sensationis. z dixit q spēs po test piderari dupliciter. Vno mō quan tū ad suā eēntiā z sic nō ē nobilior. Alio mō quantū ad suā virtutē z sic ē nobili⁹ or qz sit sensus. Et ad hoc pcedendū fuit restrictus p dictā rōnē nram. S3 illud nihil ē pmo qz nō rīdet ad veritatē ratio nis. pbat enī ratio q spēs sensibilis erit ens simplr nobilius qz sensus. qz ei⁹ opa tio eēt simplr nobilior optia opatiōe se sus Itē si spēs sensibilis ē nobilior sensu quātū ad suā virtutē tūc oz q ipa virtut spci sensibilis sit simpliciter nobilior qz viri⁹ sensus qd ē absurdū z s enī. R idicu lum enī esset dicere q virtus spci coloris sit nobilior qz virtus visiva z sic de cetē ris. et patet pna. nihil enim potest eē no bilius alio ratione virtutis alicuius nisi ipa viri⁹ sit nobilior illo alio vt manifestū ē. hō enī nō eēt nobilior a fino rōe vtutis itellectie nisi ipsa virtus intellectua eēt nobilior a fino sic autem z i alijs qre zē.

Item arguitur contra istā hōez sicut sibi ipsi arguit nobilior quātū ad virtutem ē nobilior quātū ad eētāz. si igit spēs ē nobilior sensu quātū ad virtutes sequitur qd sit nobilior quātū ad eētiam. Et rōdet huic obiectioni qd nobilior quātū ad virtutem ē nobilior quātū ad eētiam. vt habet virtutē z nō simpli- citer. S; hoc sine dubio ē friuolū valde z supficiale quia ille due rplīcationes. s. quātū ad virtutē vt habet virtutem sūt vnū z idem realiter. nihil enī differt dicē homo quātū ad rōnabilitatē. z homo vt habet rōnabilitatē. si ergo dicat nobilior quātū ad virtutē ē nobilior quātū ad eētiam vt habet virtutem. idēz ē ac si diceret qd nobilior quātū ad virtutē ē nobilior quātū ad eētiam quātū ad virtutem z hec ē ridiculosa repetitio verborū. Item ens nobilior alio quātū ad suā ppiam virtutē aut ē nobilior simpliciter quātū ad eētiam suā. aut eque nobile. aut minus simpliciter. vltima duo sūt oīno irrōnabilia qd nobilitas virtutū ē ex nobilitate eētīe vt ē manifestū cuiuslibet intelligenti. Unde irrōnabile est oīno qd eētia simplr minus nobilis habeat nobiliozem virtutē z qd eētia eque nobilis nobiliozem habeat virtutē ppiā ergo relinquitur qd nobilior virtus ē eētīe simpliciter nobilioris. Item si spēs ē nobilior quātū ad virtutē suā queritur de illa virtute vtz sit idem eētīaliter cum ipsa spēs aut nō. si sit idē ergo sicut ē nobilior sensu sic spēs quātū ad eētiam suā erit nobilior ipso sensu qd negat. si sit aliud eētīaliter tunc illa virtus aut representat ipsū sensibile. aut nō. si ipm repntat tunc sine dubio oportet qd ipsa sit quedam spēs rei sensibilis nam oīs forma generata a re sensibili z ipam repntans spūaliter ē spēs eius. z sic vnus forme sensibilis simul erunt due spēs diuerse ipam representantes qd ē ridiculū. si autē dicatur qd ipa virtus speciei sensibilis nō repntat ipm sensibile nec ei conformatur. hoc videtur absurdum qd tunc ipsa spēs p illā suā virtutē nō pdu- ceret cognitionē seu sensationem illius sensibilis plusq; alterius. Item sic se habet scia ad considerare sic species rei sensibilis ad ipm sentire fm ipm. modo

scia ipa ē immediatum principiū actiūz consideratōis itellectualis nō median- te aliqua virtute realiter diuersa ab ipa sicut ipse concedit i sua questione de spē intelligibili quare zc. Dībus ergo istis consideratis patet qd ipse nō pōt solvere il- lam nostrā rōem. Alius vero socioz nōzū de quo tactū ē dixit qd sensatio nō indiget aliquo p se pncipio actiūo z qd ipm sensitiūū nō est in potentia eētīalī ad ipm sentire. S; salua reuerentia eius mihi videt qd ipse peccat. qd cū sensatio seu sentire sit finis p se intentus a natura aīalis necesse ē ipm habere in aīali cau- sam per se agentem qd si nō habet causā agentem p se neq; habebit causā recepti- uā p se z sic a nullo erit per se intentum qd ē absurdū. Itē de actu sentiendī qd ē in aīali potest esse scientia vt videtur quod non eēt si nō haberet causā p se. z quecumq; per se causa sibi pcedatur ne- cesse ē ipsū habere causam p se agentem si enī habet causam finalem per se cū oīs finis sit intentus ab aliquo agente ē necesse vt habeat agēs per se. Item in verbis istius si bene considerant con- ceditur nrm ppositū. dicit enī qd cū sen- sus habuerit in organo suo spēm repntā- tem ipm sensibile exibat sensus in actum suū. de se absq; qd ad actionē transmutet ab aliquo per se agente ita qd suū actum eliciet ex sui nā. Ad quē ab eo qd itel- ligit p h qd dicit exibat i actū suū. z p hoc enī oportet itelligi alterū duoz. aut qd p- ducet z efficiet suū actum aut qd recipiet ipm. Si itendit qd efficiet z pducet ex se actū suū tūc habeo qd p se agit ipm suūz actū qd i isto smone ex se idē ē qd p se. ni- hil autē p se agit actū nisi sit p se actiūū illius. h ē clarū. g sensus ē p se actiūū sui actus. z sic habeo qd sensatio dependz ab aliquo pncipio actiūo p se. Si autē itelli- git p exire i actū recipe ipm actū tūc pce- dit qd ipse sensus ē p se z ex se receptiūus sui actus. z sic necesse ē qd ab aliquo ppi- quo p se actio tūsmutet ad actū. nūq; n. vnū z idē ē per se pncipiū receptiūū z p se pncipiū actiūū vni z eiusdē vt manife- stū ē. z ipse ēt expresse pcedit i suo tracta- tu de itellectu. g si sensus ex se exīt i actū suū. i. p se recipit ipm. necariū ē aliqd ali- ud eē per se pncipiū actiūū illius actus z cum illud nō sit spēs sensibilis vt pro- batum est z ille concedit relinquitur qd

fit sensus actus et sic mihi videtur quod ipse
in suis verbis implicite procedit quod expresse
alibi negare conatur. Si quis autem velit
eius verba glossare non facio magnam vim
quod non verborum virtute sed veritate principa-
liter appeto manifestare. Hic queritur ab
istis quod sit illa virtus anime vel virtus corporis
cui per se et immediate vnitur ipsum sentire an
sit virtus anime an virtus corporis. et si est vir-
tus anime ostendat quod non est nisi sensus. ergo ipsi
sensui per se vnitur iste actus qui est sentire
constat autem quod vnusquisque actus recipit
in illo cui vnitur quia sua vnio et sua fce-
ptio vel sunt idem vel inseparabiliter se conse-
quuntur. illud autem cui per se vnitur sensatio vel
sentire est illud quod per se recipit sentire seu
sentire in illo immediate recipit et sic oportet
tebatur alterum istorum procedere. aut quod sit idem
sensus qui est elicitus sensationis et qui est
receptus quod est contra ipsum aperte. aut quod sit
alius sensus elicitus et receptus ipsius et
hoc est quod volumus. Si vero dicatur quod
virtus cui per se et immediate vnitur senti-
re est virtus corporis sequitur quod vir-
tus corporis per se et immediate sentit quod
virtus animi cui per se vnitur sentire sentit vel est
ratio sentiendi ut euidenter est. dicere autem
quod virtus corporis per se et immediate sentit vel
est ratio sentiendi est omnino absurdum. Nec au-
tem sit prima ratio illius conclusionis cum eius de-
fensio et cauillationum remotione. et cre-
do idubiter quod si quis non mouetur amo-
re famositatis sed realitatis facilliter pote-
rit defendere istam rationem ab omnibus rationi-
bus cauillosas quas dialecticus poterit per-
ternendo inuenire. Secunda ratio principalis
fundatur et super supponitur satis notis. qua-
rum prima est quod vnus et idem simplex non potest esse
immediatus per se principium actus et per se rece-
ptus vnus et eiusdem et hoc non puto quod indi-
geat probatione apud idoneos philosophos. nam
potestas actus est principium mutandi alte-
rum in quantum alterum 5. metaph. 2. suppo-
no quod species sensibilis est immediatus per se prin-
cipium receptus sensationis seu ipsius
sentire. quod sic probatur cum ipsa sensatio sit qui
dam effectus per se intensus a natura animi
necessarius est quod sicut dependet ab aliquo
principio receptiuo per se et immediato
sic etiam dependeat ab aliquo principio acti-
uo per se et immediato. illud igitur per se prin-
cipium sensationis receptiuum et immediatum
aut est ipse sensus aut species sensibilis. hoc per
per diffinitionem sufficientem. sed non potest esse

ipse sensus. quod vnus et idem non potest esse per se
principium receptiuum diuersorum ordinato-
rum adinuicem. hoc est manifestum cuiuslibet intel-
ligenti et videtur teneri ab Aristotele in 5. phy-
corum ca. de compositione motuum. ubi dicit quod
non contingens est susceptiuum contingentis. in
quolibet est susceptiuum cuiuslibet sed vnus
est vnus principium. Sed quod fortassis istud
dictum non est intelligendum nisi de susceptiuis
et susceptis realibus et corporalibus. vnus
enim et idem diaphanum bene suscipit intentiones
diuersas diuersorum colorum ut mani-
festum est. ideo illa propositione ad prius reci-
pio tanquam concessam ab illo quod ponit ipsum
esse per se actiuam sensationis. ipse enim procedit
quod vnus et idem non est susceptiuum immediate di-
uersorum habentium ordinem inter se. certum
autem est quod species sensibilis et ipsum sentire ha-
bent ordinem inter se et ideo sensus non est imme-
diatus susceptiuus species et ipsius sentire. quod
re relinquit quod ipsum sensum recipit ipsam
sensationem mediante specie recepta. et hoc
videtur inuenire Aristotelem in principio capituli
ubi dicit. Sensus quidem igitur in quo-
dam pati et moueri accidit. et sic ipsa spe-
cies rei sensibilis est immediatum principium
nam per se receptiuum sensationis secundum illud esse
quod habet in se. Ex his arguo sic si species
sensibilis non est per se principium actiuum sen-
sationis necesse est ut sensus agens sit eius
actiuus. hec patet ex predictis. nihil enim
aliud apparet quod possit esse immediatum per
se actiuum eius nisi vnus istorum. sed species
sensibilis non est per se actiuum sensationis ut
probatur ex premissis. quod vnus et idem non est
per se principium receptiuum alicuius et actiuum
per se illius ut dicit prima suppositio. spe-
cies autem sensibilis est immediatum prin-
cipium receptiuum sensationis ut probatum est
ergo etc. Et confirmatur ista ratio cum
enim sensus nunquam recipiat actum sentien-
di sine specie rei sensibilis necesse est ipsam spe-
ciem esse principium recipiendi sensationem aliquo
modo. aut ergo est principium per se. aut prius per
accidens. si per se habetur propositum. si per ac-
cidens tunc cum per accidens contingat non
esse ut vult Aristoteles in 8. physicorum et in 1. meta-
physice contingit ipsam sensationem reci-
pi in sensu sine specie sensibili. quod omni-
no est impossibile. Sed dicas quod per
accidens est duplex scilicet per accidens
necessarium et tale non contingit non esse
aliud est per accidens non necessa-
rium et hoc contingit non esse species

autem sensibilis ē immediatū per se prin-
cipiū sentiendi p accūs necessariū. Tame-
hoc nō proficit quia Ari. i. p. posterior-
ca. si ergo demonstratiua scia ex necessa-
rijs. pbat q demfatio ē ex eis q sūt per
se p h q ipa ē ex necessarijs. z sic itendit
q oia que sūt necessaria sūt aliquo mō p
se z nō oīno per accūs. vñ z ibidē expresse
dicit q accūs nō sūt necessaria z h plu-
ries repetit. si igitur spēs sensibilis exis-
i sensu eēt necessario receptiua sensatiōis
oz q h ueniat illi aliquo mō p se z non
pure p accūs z sic redit in idē qd prius.
Et aut nūq qd ē pure p accūs sit neces-
sariū alias pbatū ē multis auctoritatib⁹
quas ad pns ppter breuitatē omitto.
Istis rōibus iunctis dico q necesse est
ēē sensū agentē mō predicto. s. q ē ime-
diatū principiū actiui sensationis i sensu
passiui disposita spēs rei sensibilis a sensu
bili generata. Vñ bñ ē cōsiderandū q nō
pono sensū agentē sicut aliqui imagina-
ginati sūt. s. q actio eius trāseat ad sensi-
bilia extra aiām z q virtute eius ipa se-
sibilia generent suas itentiones sen spēs
i medijs z organis sensui. hoc enī ē ridi-
culū z facile possit r̄probari vt hz videri
supra libru de sensu z sensato vt dictū fu-
it in tractatu de sensu agente. Sz pono
virtutem naturālē oīno effectiua huius
actus q ē sentire z recipitur huiusmodi
actus i quadā alia virtute naturali aīe i
formata z pparata spēs rei sensibilis que
ipm sensibilē repñtat z hec virt⁹ actia be-
ne pōt dici sensus actiui quācāmoduz z
virtus que subiectū ipsius sentire dicit⁹
sensus passiui. Sz tra pōem sūt diffi-
cultates nō pauce quarū vna ē. Si ē sen-
sus actiuius aut ipe erit vn⁹ ad oēs sēsati-
ones. aut aliū z aliū respectu diuersoz
sensibiliū z sensationū. si dicat⁹ q sit vn⁹
sensus actiui⁹ oīum sensationū. h videtur
multū irrōnabile q nullū agens debz ēē
immediatū pncipiū diuersoz actiuiū hz spe-
ciē. ipe autē sensationes sūt diuersē hz spe-
ciē vt visio z auditiō z huiusmodi. ergo nō
erit vnus sensus actiuius oīum istarū. si
autē ille sensus sit aliū z aliū ad diuer-
sas sensationes tūc erit aliquis aliū sen-
sus pter quīq. s. pter visū z auditiū zc.
hoc autē ē tra Ari. in isto z. z i illo ca.
Et autē nō sit aliū zc. Alia difficul-
tas ē q si ēē sensus actiui⁹ aut ē i eodem
organo cū sensu passiui. aut i alio. si i eo

dē hoc videt⁹ ipossibile q vnū z idēz sit
habeat diuersas virtutes quarū vna sit
actiua altera receptiua eiusdem. qz agēs
z patiens sūt cōtraria vt patet ex pmo d
generatiōe. z Lōmen. accipit i 4. pbyco-
rū ca. d vacuo. Si vero dicer⁹ q ē i alio
organo ab organo sensus passiui hoc est
3 Ari. q nō assignat alia organa nisi or-
gana sensui passiui vt satis patz i isto
z. z oporteret assignare illa organa di-
uersa i corpore aīalis qd videt⁹ ipossibi-
le nisi fingendo. Alia ē dubitatio quia
aliquō sensibile oz ēē obiectū cuiuslibz se-
sus. h videt⁹ manifestū. sz si ēē sēsus agēs
nullū sensibile ēē ei⁹ obiectū. pbat quia
si aliquō sensibile ēē eius obiectū. aut igr
ipe sensus agēs ageret i ipz sensibile aut
ecōuerso p diuisionē sufficientē. oīs enīz
virt⁹ aut agit in suū obiectū aut patitur
ab eo. sz sensus agēs si ēē nō ageret in
sensibile. h ē manifestū z hoc pcedimus
neqz ipsū sensibile ageret i sensum agen-
tem. qz sensibile nō agit in sensū nisi i sen-
sum passiui qui ē subiectum sensationis
ad quā disponit spēs rei sensibilis. ergo
nullo modo ē sensus agēs. Et isto mo-
do cōfirmatur ratio. quia si aliquō sensibi-
le esset obiectū sensus actiui. aut ēē illud
idem sensibile qd ē obiectū sensus passi-
ui. aut aliud sensibile. si diceretur q aliū
hoc ē derisorium qz tunc poneretur ali-
quō sensibile aliud a colorib⁹ z a sonis zc.
que sunt obiecta sensui passiui quod
ē absurdū z tra Ari. in isto z. Si dice-
retur q illud idē sensibile qd ē obiectūz
sensus passiui ēē obiectum sensus actiui
hoc ē icōueniēs. qz diuersarū virtutū nō
debet ēē vnū obiectū sed diuersa ut ma-
nifestū videtur. Vñ ipse sensus actiuius
erit virtus diuersa a sensu passiui vt cō-
cedit a ponentibus ipm quare zc. De
ide arguit auctoritatib⁹ mlti. p. auctori-
tate Ari. in isto z. ca. Dicendūz autem
de potentia z actu zc. vbi loquens de ipo
sentire dicit huiusmodi operationis acti-
ua sunt extra visibile audibile z reliqua
sensibiliū. Ecce q aperto sermone Ari-
stotiles dicit q sensibilia sunt actiua ipsi
us sentire. non ergo sensus agēs. Itē
in principio prioris capituli dicit Arist.
Sentire quidem igitur in pati quodam
z moueri aliquid accidit. qd non esset nī
si sensus omnis esset passiuius a sensibili
quare zc. Itē i multis loc⁹ hui⁹ scōi di-

cū Ari. plane q̄ sensus reducitur a sensibili de potentia ad actū q̄ nō ēēt nisi sensus ēēt passiuus a sensibili. z in 3. huius dicit similiter. Videtur autem sensibile ex potētia exīte sensitiuo actu agere. Itē auctoritatibus Lōmen. expressis p̄mo quia dicit exponendo litteraz Ari. Necesse enim ē si sensus essent virtutes actiue vt sentirent ex se z nō indigerent in sentire aliquo extrinseco. Item sup ista parte. Sensitiui autē prima mutatio ē. q̄ mouēs p̄mā p̄fectionē i sensu z extrahens eam i secundā sūt extrinseca sensata. z i p̄cula sequēti dicit Lōm. q̄ sensus nō mouetur motu qui dicitur cōprehensio nisi a rebus p̄cularibus sensibilibus z iste sūt extra aīam. Itē in 5. p̄hycorū ca. Neq̄ alterantis neq̄ alterati ē. dicit Lōmen. q̄ sensus sunt a virtutibus passiuis nō actiuis. Ex oībus istis verbis z similib⁹ videt̄ eē tra itentionē Ari. et Lōmen. q̄ sit aliquis sensus actiuus p̄ferim q̄ nō dicit Ari. in aliqua pte sui libri de aīa. neq̄ alioz suoz libroz p̄bie inenitur docuisse talē virtutē quare ē. Itē arguit auctoritate Ari. in de p̄blematibus p̄cula. 33. vbi in multis locis querit. quare sensus nō sūt meliores i pte dextra q̄ in sinistra. z r̄ndet q̄ h̄ ē pro tanto. q̄ oīa dextrozū z sinistrozū est in agendo. sensus vero passiuū. quasi dicat q̄ i pte dextra z sinistra n̄ d̄nt virtutes fm̄ magis z minus bonū nisi virtutes actiue. sensus autē sūt passiuū quare ē. Unde ex h̄ pōt argui sic. si sensus aliḡ ēēt actiui tūc meliores sēt ēēt i pte dextra q̄ i sinistra. cū oīs actia virt⁹ sit melior i parte dextra. z h̄ ē icōueniēs. nā regulariē z vt i plurib⁹ sensus n̄ sūt meliores aut fortiores i vna pte q̄ in alia quare ē. Ad p̄mū istozū r̄ndeo cū dicitur q̄ aut ēēt vnus ē. possum dicere q̄ sensus actiuus nō ē oīno vnus ad oēs sensationes s̄ ē alius ad sensationes diuēsozū genēz sensibiliū. n̄ pōt dici q̄ respectu hui⁹ generis sensibiliū ē vn⁹ s̄ ad oēs s̄satōes illozū sensibiliū pducendas. verbū gratia vn⁹ ē sensus actiu⁹ oīum visionū z ali⁹ actiuus oīum audicionū. s̄t autē z i alijs z cū dicit q̄ erunt plures sensus q̄ quin q̄ cuius oppositū dicit Ari. Q̄ autē nō sit sensus alius p̄ter q̄q̄. possum dicere breuiter q̄ ipe loquit̄ ibi de sensibus qui sūt subiecta s̄satōnū. nō autē sūt plures

sensus qui sunt subiecta sensationū q̄ illi quīq̄ z sic ē verū. supponit autē q̄ vni cuiq̄ illozū cor̄ndet virt⁹ actia illius sensationis naturaliter exīis in aīa. aliter. n. aīa nō ēēt p se cā z naturaliter actia ipa rū sensationū. cū? oppositū determi naret prius vt pluries recitatū ē. z sic debet intelligi sermo eius. Itē pōt dici satis rōnabiliter q̄ cū Ari. dixit q̄ autēz nō sit alius sensus p̄ter q̄q̄. hoc dupli citer pōt intelligi. Vno mō q̄ vnusq̄q̄ illozū quos nōiat sit i se vnus fm̄ spēm spālissimā. z hoc nō ē verū. q̄ tactus ad minus nō ē vn⁹ fm̄ spēm spālissimā fm̄ q̄ cōiter tenet. z plane dicit Lōmen. in ca. de tangibili. Alio mō q̄ sint q̄q̄ ita q̄ qlibet eozū sit vn⁹ loco z subiecto z h̄ ē verū. visus enī actiu⁹ z receptiu⁹ visiois ē vnus sensus loco z subiecto. z s̄t r̄ auditus z sic de alijs. nec plus cōcludūt rationes Ari. vt patet inspicēti l̄am. nulla. n. earū cōcludit q̄ qlibet eozū sensuū sit i se vn⁹ fm̄ spēm spālissimā vt patet inspicēti. Itē aliter pōt dici q̄ cū Ari. dicit q̄ autē nō sit sensus alius p̄ter quīq̄ dico autē hos. q̄ in ista enumeratione n̄ accipit vnūq̄q̄ istozū sensuū p̄culariter p̄ illo q̄ ē subiectū sensationis z in q̄ recipitur sensatio. s̄ cōiter p̄ vtroq̄ p̄ncipio sensationis actiuo. s̄ receptiuo. ita q̄ p̄ visū itelligit p̄ncipiū visionis vt r̄q̄ naturaliter inext̄is. s̄t autē p̄ auditiū itelligit vt r̄q̄ p̄ncipiū audicionis. z sic de ceteris. z p̄ter istos sic i sua cōitate acceptos nō ē alius sensus. sic igit̄ Ari. numerando quīq̄ sensus p̄putat tactū p̄ vno nō obstante q̄ ipse ē plures formaliter fm̄ cōm doctrinā z fm̄ Lōmen. sic nō ē remotū q̄ vnūq̄q̄ illozū p̄putat p̄ vno q̄uis vterq̄ distinguat i p̄ncipiū actiuū z receptiuū. Et si dicas q̄ nō enūerat nisi illos sensus de q̄bus prius determinauerat z ipe nō determinauerat de s̄sibus actiuis. dico q̄ h̄ ē falsum imo ipe vno sermone generali oīderat aīam p̄us eē cām mouentē fm̄ oēs modos motus. ex quo necessario quincit̄ q̄ vnicū q̄ sensui passiuo cor̄ndet virt⁹ actia sensationis vt prius deductū ē. Ut igit̄ nulla sit cōtradictio rationabiliter dictū est p̄ vnūq̄q̄ illozū sensuū p̄ter quos dicit nullū aliū sensū eē itelligat vtrumq̄ p̄ncipiū sensationis mō predicto. Si quis autē quereret cū qlibet istozū sensuū

quos enūerat diuidat i duo principia p
p qd pputauit quilibz p vno i enūeratō
ne sensuū. similis ē questio sicut de tactu
cū ipse sit plures formaliter. quare ipsū
p vno cōputat in illo sermone. Et fortas
sis hoc p tanto ē qz tactus vterqz ē vnus
loco z subiecto. in quacuqz enī parte cor
poris ē tactus cognoscens calidū z frigi
dum in eadē parte corporis ē tactus co
gnoscens humidū z siccū z sic in ceteris
qz vñs qui ē pncipiū visionis actiū in
eadē parte corporis ē cū passiuo z sic d
alijs suo modo. Ad aliam dubitatioz
dicendū qz sensus actiuus ē in eodē orga
no cū passiuo. z ad iprobationē hui? cū
dicitur qz sic vñs z idē habebit virtutes
actiua z. dico qz duplex ē virtus actiua
q̄tum spectat ad ppositū. vna ē que est
pncipiū alicuius effect? eiusdē spēi cum
ipsa. vt caliditas ē pncipiū actiū calidi
tatis. z talis virtus actiua nō ē simul cu
potentia passiuā sibi cōsistēte p̄cipue cū
potentia remota ab actu. nihil vñs enī
z idē habet simul caliditatē z potentiam
remotā ab actu receptiua caliditatis im
mo talis virtus transmutat aliud a suo
subiecto. Alia ē virtus actiua qz nō ē p̄
cipiū effectus eiusdē spēi cū ipsa. s; alteri
us spēi aut generis. vt virtus augmenta
tiua ē pncipiū augmentatiōis z. virt?
motiua s; locū ē pncipiū motus loca
lis z sic de ceteris. z talis virt? actiua bñ
pōt simul ēē i eodē subiecto cū passiuā z
cōsequi eandē formā quā psequit? passiuā
virtus seu receptiua. sicut virtus acti
ua augmentatiōis z receptiua bñ sūt in
vno z eodē subiecto. z similiter virtus ac
tiua motus localis i aīali z virtus rece
ptiua huius motus bñ sūt i eadē pte cor
poris aliquo mō. sic aut ē in pposito. Lō
stat enī qz virtus actiua ipsius sentire seu
sensationis nō ē aliquid eiusdē spēi cum
ipsa sensatione q̄re z. Qz autē virt? acti
ua sensationis z virtus receptiua ipsius
sunt simul in vno z eodē subiecto. hoc o
z etiam cōcedere s; illos qui ponūt spēs
sensibile ēē pncipiū actiū sensationis
ipi enī ponūt huiusmodi spēm z ei? virtu
tē actiua s; ēē cū virtute sensitua i orga
no ipsius sens? s qui recipit sensatōnē. im
mo qd diffici? ē ponūt ipsaz spēm z ei?
virtutē actiua ēē formā sensus qui reci
pit sensationē. Similiter intellect? agens
concedit ēē pncipiū actiū ipsius intelle

ctionis z spēi intelligibilis. z tñ iste simul
ē in eodē subiecto cū potentia receptiua
ipsius intellectiōis. s; in intellectu possibi
li sicut videbit in 3? hui? si deus volue
rit. quare nō valet ista ratio. Ad aliaz
pōt dici qz imo sensibile ē obiectū sensus
actiui. z cū querit? vtrū sensibile agat in
ipm sensū aut ecōuerso. dicendū qz sens?
actiuus agit i ipm sensibile s; nō s; esse
reale z corporeū ipsius sensibilis ita. s; qz
sensibile s; ēē reale recipiat actionē sen
sus actiui. s; s; ēē spūale qd habet i sen
su p suā spēm ipm rep̄tante. species enī
sensibilis rep̄tans ipm ē imediatū pnci
piū receptiū sensationis quā pficit sen
sus actiū. z sic sensus actiuus agit in eaz
sicut in pncipiū receptiū sue operatiōis
huiusmodi autē spēs in sensu exīstet ab
ēē spūale seu intentōnale ipsius sensi
bilis qd rep̄tat. z ita sensus actiuus aliq
liter dicitur agere in sensibile. inquantū
agit in sensum informatū spē sensibilis. et
hoc ē rationabile. qz ipa spēs sensibilis est
quodāmodo actus ipsi? forme sensibilis
saltem tanqz agentis vt vult Ari. in isto
z. Et ē quasi simile argumētū. vt si dice
retur qz si ē intellectus agens intelligibile
debet ēē eius obiectū. aut ergo intellect?
agens agit in ipm intelligibile. aut ecōuer
so. nō ē dicendū qz intellectus agens agat
in intelligibile. qz intelligibile p̄prie ē qd
ditas rei. intellectus autē agēs nihil agit
i ipam qdditatē rei vt videt manifestū
nec etiā ecōuerso. qdditas enī rei nō mo
uet intellectū agentē neqz agit in ipm vt
etiā pcedit. Et si diceret forte qz intellect?
agens agit i intelligibile s; ēē qd habet
in aīa iquantū agit i fantasinata huma
na s; vñā opinionē. vl in intellectu ifor
matum spē intelligibili que ē esse spūale
ipsius intelligibilis. similiter autē ē i ppo
sito vt dictū ē. Et ad cōfirmationē dicen
dū breuiter qz illud idē sensibile qd ē ob
iectū sensus passiuī ē obiectū sensus acti
ui s; aliūz modum. vt visibile ē obiectū
sensus actiui cuius ē pducere oēs visio
nes. similiter autem z in alijs. z cū dicit?
qz diuersarū virtutū nō debet ēē vñs et
idem obiectū sed diuersa. dicendū qz ve
rum ē de virtutibus diuersis que nō sūt
principia vnius sensationis sed diuersaz
vt ē visus z auditus. sed de diuersis vir
tutibus que sunt principia sensationis
vnius nō ē necessarium vt oīno habeant

diuersa sensibilia p' obiectis. nūc autē sc
sus actiuis et sensus passiuis sūt p'ncipia
vnius et eiusdē sensationis. vt visus actiuus
et passiuus sunt p'ncipia visionis similis
et in alijs. Et ē similis ratio vt si queratur
an intellectus agentis idē intelligit ille sit
obiectū qd ē obiectū intellectus possibilis.
dicendum enī q' sic quia ambo sunt p'nci
cipia intellectionis et tñ ipm sensibile nō
ē obiectum vtriusq' sensus eodē modo.
ē enī obiectum sensus passiui sicut agēs
in ipz. ē autē obiectū actiui sicut i quod
agit sensus actiuus mō predicto. nec ē re
motū q' sensus agens dicat' agere in sen
sibile hoc mō. et pro tanto q' agit in eius
speciem q' ipsa spēs rei sensibilis ē qui
dam actus p'p'ius forme sensate depen
dens ab ipsa in eē et conseruari. et forte nō
differt fm spēm ab illa forma sensata. vt
species coloris nō ē diuersa fm spēs a co
lore et sic de ceteris suo mō vt multi di
cunt. et forte verum ē s' nō determino ad
presens de hoc. S' dubitat' circa ista
Utrū sit vnus et idē sensus actiuus oīuz
sensationum eiusdem generis. vt visus
vnus actiuus oīum visionū et sic de cete
ris. et posset dici q' sic. et si dicatur q' vnū
agens nō ē p'ncipiū immediatū diuersoz
fm spēm. visio autē albedinis ē qd aliū
fm spēm a visione nigredinis et sic de ce
teris. Hic dicit quidam sociorum n'roz
fille qui vltimo negauit sensum actiuū
per se sensationis q' istud ē falsum imo
omnes sensationes eiusdem sensus sunt
eiusdē spēi spālissime. et si ita eēt nlla eēt
difficultas in ponendo eē vnā virtutē
actiuā illarum. S' si dicatur contrari
um. scilicet sensationes eē diuersas s' spe
ciem spālissimā. tunc pōt dici q' vnū
agens immediatū nō efficit diuersa scdm
spēm spālissimā in subiecto seu receptio
eodē mō p'parato et disposito sed in sub
iecto diuersimode disposito bñ possūt
facere diuersa. modo visus informatus
spē albedinis ē aliter dispositus q' visus
informatus spē nigredinis. et filr in alijs.
visus autem actiuus agit visionem albe
dinis in sensu p'parato seu disposito
specie albedinis. et visionem nigredinis i
sensu p'parato et disposito spē nigredinis
et sic de ceteris qd non ē icōueniens. Si
quis autē poneret virtutes naturales ac
tiuas sensationū tot eē fm spēm spālissi
mā quot fm speciem sunt sensationes nō

dū vidi aliquā demonstrationē p'tra hoc
sicut enī virtutes specierum sensibilibum
que ab alijs ponuntur p'ncipaliter actia
sensationū ponunt eē diuersa fm spēm
spālissimā sic nondum ē demonstratō
ne remotum virtutes naturales anime
actiuas sensationū sic multas eē s' spēm
hoc tamen ē valde inconusuetū dici. et iō
cū difficultate creditur. que enī consueu
mus dignamur dici vt dicit' 2° metaph.
Hec tamen fuit intentio Ari. in 3° huius
ca. de potentia motiua fm locū. vbi dicit'
tur expresse q' potentie aīe modo quodā
infinite videntur. i. valde multe multoq'
plures q' famosum sit et consuetum dicere
eas eē. s. si distinguerentur ab inuicem fm
distinctionē specificā suarū operatio
num. nec tamen de qualibet earū necesse
fuit tractatum diuisūz constituere eo q'
multum p'pinque et similes sunt sibi in
uicem. et simile ē iudiciū de earum opa
tionibus respectu suoz obiectoz. sicut
enim visu disposito per suam spēm visi
bilem statim aīa per suam naturalez vir
tutē efficit visionem. sic auditu informa
to specie soni statim aīa efficit et p'ducit
auditionem et sic de alijs. Unde de simi
libus que sunt subiecta sensationū docuit
Ari. vno sermōe q' oīs talis ē susceptiua
spērum sine materia. prius enim defini
uit aīam eē causam motiua oīum mo
tuū eius qui sunt p'p'ij aīato et per oīs
oīum sensationū in quibus euidenter ha
betur scia sensuum in cōi et quā causalita
tem habent super ipm sentire. Si igitur
Ari. nō expressit q' virtus naturalis acti
ua visionis albedinis ē alia a virtute ac
tiua visionis nigredinis nō sequitur ex h
tales virtutes nō eē distinctas ab inuicē
precipue quia locus ab auctoritate non
tenet negative. nec ē diminutus i sua do
ctrina q' satis habetur hec veritas ex su
is verbis vt patet consideranti rationes
p'missas. puto tamen ipm istam virtutē
intendisse in 3° huius in verbis p'alle
tis vbi inquit. Modo enī quodam infini
te videntur. et exponendo vt dictum est.
Ari. igitur breuiloqu' exis de oīb' istis
se breuiter expedit et hoc rōnabiliter.
quia sicut Licoñ. super libro posteriorū
modus p'horū ē ponere verba que magl
sunt ad rem pertinentia ad imitationē
nature que nō facit pluribus instrumen
tis qd pōt vno. de his tamē oportuit nos

q̄ sensibilis et sensus ē vnus actus. h̄ vez
ē modo predicto. Nec ē dicendum p̄p̄t
hoc q̄ Ari. solum loquit̄ de agēte et mo
uente p̄ accūs. q̄ licet agens disponens
nō sit agens perficiens. s. dans actum po
stremum tamen per se est ordinatuz ad
talem actum et sic non est agens per acci
dēs cū n̄ sit agēs casuale nec fortuitū nec
agens remouens. phibēs nec agēs acci
tale et iunctum agentī p̄ se. sic igitur sen
sibile p̄ se ē motuū sensus ad actū suum
p̄mā q̄ ē p̄paratio ad actū secundū et p̄ se
ē actiū talis actus. et talis causa agēs bñ
considerat̄ in sciētia. Unde et Ari. i. 4. me
thaphorū diffinit generationē mixti per
virtutes actiuas et passiuas q̄ sūt eius
p̄ncipia dispositiua vt h̄z videri ibidem.
Per idē patz quasi ad oēs auctoritates
Cōmen. cū enī dicit q̄ extrinseca sensata
mouent sensum ad suā secundaz p̄fectio
nē. h̄ sine dubio verū ē sicut agētia dispo
sitiua. et sicut qd̄ ipse dicit q̄ sensus nō mo
uetur motu q̄ dicit̄ p̄phētio nisi a rebus
p̄ticularibz. ē. verū ē sicut ab agente di
sp̄sitiuo. nō autē p̄ illō vult Cōm. exclu
dere om̄e aliud mouens. q̄ sic p̄tradict̄
ei qd̄ prius dixerat q̄ Ari. declarauit ai
mā ēē causā mouentē s̄m oēs motz siue
veros siue existimatos qd̄ multotiens al
legauit p̄pter exercitiū iuniorū. Potest ēē
illud dictuz Cōmen. itelligi nisi a rebus
ē. idest nisi presentibus rebus sensibi
libus. i. q̄ ly nisi excludit oē temp̄ aliō
ab illo tēpore in quo sensibilia sūt presen
tia sensui et loquit̄ de sensibilibus p̄ticulari
ribz. et hec videt̄ plane ēē intentio eius et
Ari. sicut patet considerant̄ seriē l̄re.
S̄z difficilis videtur qd̄ dicit Cōmen.
q̄ si sensus ēēt virtutes actiue ēē. s̄z vere
sine dubio hoc nō ē cōtra positionē n̄raz
hic enī loq̄t̄ Cōmen. p̄tra antiquos q̄ q̄s
Ari. arguit vt dicebat̄ p̄ri. et ē intentio Cō
men. q̄ si sensus ēēt solū virtutes actiue
et nulla ēēt receptiua sicut dixerūt antiq̄
vt sequebatur ad eorū positionē tunc se
queret̄ qd̄ dixit Cōmen. q̄. s. sensus nō i
digerent extrinsecis sensibilibus ad sci
endum. postq̄ enī nihil recipit ab eis
nec acc̄pt̄ sciēdi recipitur ab ipsis sensi
bilibus ad quid idigerent p̄ntia eorum.
virtus enī nō indiget ad suā opationem
aliquo extrinseco nisi q̄ v̄l recipit aliqd̄
ab eo. vel q̄ agit i ipm̄ v̄l i aliqd̄ causatū
ab illo extrinseco. Sic autē nō pono sen

sus ēē actiuos q̄ nullus sit receptiua se
sibilibus i mo vnūquēq̄ sensui q̄ cōiter
enumeratur dico distinctū ēē i duo. s. i p̄n
cipiū actiū et p̄ncipiū receptiū huius
operationis que ē sentire et illud Cōmē.
dictū nō ē realiter p̄tra me. Ad ipse etiā
dicit in 7. phycorū. sensus sūt de virtuti
bus ēē. h̄ ē verū mō p̄dicto. q̄ nō oēs vir
tutes sensitiue sunt actiue mō quo antiq̄
posuerūt vt dictū ē p̄rius. Nec etiā sūt ac
tiue ita q̄ earū sensationes transeant ad
sensibilia et recipiant̄ a sensibilibz. s̄z alio
mō vt oñsum fuit p̄ri. Ad auctoritatē
autē Ari. in p̄blematibus posset dici q̄
ipse ponit illā rōez tanq̄. p̄babile nō au
tē necessaria et v̄l iter verā. sicut ēē mul
tas alias solutiones questionū quas mo
uet nō ponit tanq̄ oīno veras s̄z appare
tes et p̄babiles. videt̄ enī ille liber p̄gre
gatus fuisse ex diuersis dictis diuersorū
ad exercitiū et p̄parationē hoīs ad veri
tatē illorū. p̄blematū p̄quirēdam. Dico
vno mō q̄ illa solutio ponit̄ ibi sicut p̄
babilis solū nō vt necessaria. Cuius signū ē
q̄ multoties iterat̄ ibi ista questio. et po
nunt̄ qdā alie rationes forte meliores si
cut alias oñsum fuit de questione de q̄li
bet. et huius p̄babile ēē signū ē q̄ nō ē mā
festū virtutes q̄ sūt i dextra et q̄ i sinistra
solū ēē diuersas in agēdo imo vna virt̄
passiua pōt ēē maḡ passiua et idonea ad
recipiendū q̄ alia. Item aliter posset
dici q̄ sensus quos pono actiuos nō agūt
actionibus corporalibus et p̄ motū. p̄p̄e
dictū. s̄z opationes eorū sūt sp̄iales et in
stantanee vt scit̄ ex ista sciā. virtutes autē
i pte dextra sūt meliores q̄ i sinistra. p̄
tanto q̄ sūt actiue p̄p̄is actiōibz et moti
bus corporalibz ad quos idigēt et vtunt̄
caloribz et spiritibz q̄ diffundunt̄ ad ptes
corporis exteriores. et q̄ isti spiritus et ca
lores pluries mittunt̄ ad dextrā q̄ ad si
nistram vt p̄z ex p̄tibz aīaliū i anothomijis
iō meliores vtutes tales sūt i pte dextra
q̄ i sinistra. Ad rationes aliorū supe
rius iductas et p̄mo ad p̄mā cū dicit̄. aut
ēēt cognoscēs ēē. dico hic sicut dixi alias
q̄ illa virtus ē nō cognoscens sic q̄ sen
satio nō ē in ea tanq̄ in subiecto s̄z i alia
virtute. et cū dicit̄ q̄ tunc ēēt min⁹ nobi
lis sensu passiuo. nego p̄ntiam istam. et cu
p̄batur q̄ cognoscens est nobilius non
cognoscēte. dico q̄ nō cognoscēs pōt cō
siderari dupliciter. vno modo scdm̄ q̄ n̄

cognoscens. alio modo secundum illud quod est et quanta ad suam essentiam. modo bene est verum quod non cognoscens est quod si cognoscens. scilicet quantum ad istum defectum vel negationem cognitionis non est nobilior imo minus nobile cognoscens te ut cognoscens ita quod non cognoscere est minus nobile quam cognoscere. tamen illud quod est non cognoscens secundum suam essentiam et ibi stantiam potest esse nobilior simpliciter et dignius aliquo quod est cognoscens. verbi gratia corpus celeste circumscripto motore suo est non cognoscens et musca est cognoscens tamen ipsa substantia celi est nobilior simpliciter substantia musce sic vult Aristoteles. philosophorum causa de casu et fortuna ubi dicit quod de numero manifestorum celum est divinius quam aethalia et plante. Unde hoc per mirabili quod ipsum celum sit a fortuna. plante autem et aethalia non sunt a fortuna nec a casu ut aliqui posuerunt. Et Lomen. dicit ibi plane quod valde inopinabile est quod aethalia et vegetabilia et alia que sunt viliora corporibus celestibus non generantur nec corrumpuntur a casu. Sed obijciatur contra hoc quod cum optimum in aliquo genere est nobilior et simplicius optimo alterius generis tunc illud genus est nobilior alio genere ut habetur a philosopho tertio metaphysicorum. et apparet. quod enim optimus homo est melior et dignior optimo asino concluditur totum genus optimum nobilior esse toto genere asinorum. scilicet quod omnis homo est nobilior omni asino. nunc vero optimum in genere cognoscentium. scilicet ipse deus est melior et nobilior optimo in genere non cognoscentium ita. scilicet quod omne cognoscens melius est omni non cognoscente. sed musca est cognoscens et celum preter intelligentiam est non cognoscens ergo musca est nobilior simpliciter ipso celo. et hec quidem ratio est multum frivola et inanis. per eandem enim positionem philosopho quod celum est simpliciter nobilior musca. quod cum optimum in aliquo genere est. sed optimum in genere substantiarum eternarum. scilicet deus summus est simpliciter melius optimo in genere corruptibilium. Totaliter enim eorum que in natura optimum deus in premissis metaphysicorum. ergo totum genus substantiarum eternarum est simpliciter melius toto genere corruptibilium. Constat autem hoc auctoritate Aristotelis. et Averro. quod ipsum celum secundum substantiam suam est perpetuum idem numero et ingenerabile et incorruptibile ut demonstratum est primo celi et mundi et habetur 8. philosophorum et 2. metaphysicorum. et musca est corruptibilis quare.

est. Item arguo ad idem per illam positionem cum optimum in unoquoque genere est. scilicet optimum in genere substantiarum simplicium est melius optimo in genere compositorum. deus enim qui est optimum entium est substantia simplex ut patet ex 5. metaphysicorum. ergo totum genus substantiarum simplicium est melius toto genere compositorum. sed celum circumscripto motore suo est substantia simplex secundum Aristoteles. et Lomen. in multis locis precipue secundum Lomen. id est metaphysicorum. et primo et 8. philosophorum et 5. metaphysicorum. et in de substantia orbis et in de celo et mundo. musca vero est substantia composita ex corpore et anima quare est. Item per illam rationem probatur evidenter quod species rei sensibilis existens in sensu non est principium actuum sensationum quia cum optimum in aliquo genere est. sed optimus in genere actuum et actiuorum est simpliciter melius optimo in genere potentialium passiuorum. deus enim qui totaliter est optimus ens est quidam actus et melior est omni potentia receptiva quicquid sit illud. ergo totum genus actiuorum est simpliciter nobilior toto genere potentialium passiuorum. et similiter totum genus agentium si ergo species rei sensibilis est actus quidam et actuum sensationis. sensus autem est in potentia receptiva solum. sequitur necessario quod species sensibilis aut eius virtus est simpliciter nobilior et dignior quam sit sensus quod est impossibile. secundum istum igitur species rei sensibilis non est actuum sensationis cuius tamen oppositum voluit iste magister. et sic patet multiplex defectus huius opinionis et quod nullo modo est ratio demonstrativa. verum quia contra arguere non est solvere etiam si ad nihil inconuenientia quis deducat. ideo dico ad illam rationem cum dicitur quod optimum est. possum dicere quod verum est quod totum illud genus cuius optimum est melius optimo secundum illam conditionem secundum quam operantur optima est melius toto genere. et cum dicitur quod optimum cognoscens est melius optimo non cognoscente verum est ut non cognoscens est sed non simpliciter et scilicet eius essentiam ulterius oportet ipsum esse melius. preedo ergo quod musca ut cognoscens est est melior celo ut non cognoscens est cum quod tamen stat quod substantia celi secundum se longe nobilior sit quam musca simpliciter. similiter etiam in proposito sensus passivi ut cognoscens

ē nobilior ē sensu agente vt nō cognoscēs
ē. cognoscere enī ē quid nobilius q̄ non
cognoscere sicut vltiter affirmatio vlt ha
bitus ē nobilior negatione vel priuatione
cum hoc tamen stat q̄ sensus actiuus ē
suam s̄bam vel eēntiam ē nobilior q̄ pas
siuus et operatio nobilissima ipsius ē no
bilior nobilissima operatōne sensus passi
ui. Aliter possum dicere q̄ illa ppositi
tio ē vera de sp̄ibus sp̄calissimis eiusde
generis. in talibus enim verum ē q̄ si op
timū vnius generis ē melius optimo sim
pliciter alteri? tota illa sp̄s ē si p̄r nobili
or alia. sicut exemplificatur de hoīe et
asino. et ratio ē quia omnia indiuidua ei
dem speciei sp̄calissime sunt equalis per
fectionis quantum ad ea que p se perti
nent ad quidditatem sp̄ci. et ideo si vnus
indiuiduum vnius sp̄ci ē nobilius optimo
indiuiduo alterius sp̄ci necesse ē q̄ oīa
indiuidua illius sp̄ci cuius indiuiduum
ē melius sint meliora omnibus indiuidu
is alterius sp̄ci. s. cuius optimū est min
bonum. et ita ista ppositio est vera vni
uersaliter in speciebus specialissimis ei
dem generis sed nō est v̄a vniuersaliter
in omnibus equiuocis aut analogicis et
sic est hic. est enī cognoscens equo ce vlt
analogice dictum de deo quod est opti
muz cognoscens cognoscentiū et de alijs
cognoscibilibus. q̄ autē in talibus equi
uocis aut analogicis non teneat simplici
ter patet quia constat q̄ optimū in gene
re actuū ē simpliciter meli? et s̄m q̄ act
ē q̄ optima potentia passiva vt manife
stum ē. et tū nō oportet q̄ oīs actus sit si
pliciter melior oī potentia passiva. Ma
gnitudo enī q̄ ē qdā actus nō ē simplici
ter nobilior intellectu possibili. et ideo nō
valet ista ratio. Ad aliā principālē cū
dicatur tunc aīa ē. nego p̄am. et cū pba
tur q̄ absente exteriori sensibili adhuc
aīa haberet virtutem actiuā ē. dico q̄
verū ē sed nō haberet sensum receptiuū
sufficienter dispositū ad suscipiendū sen
sationem. q̄ nō haberet sp̄m sensibilis
ipm sensū informantē et hoc vtiq̄ regit
ad hoc q̄ sensus recipiat actum sentiēdi
sicut lumen requiritur in diaphano ad
hoc q̄ recipiat intensionē coloris. Sed
obijciatur ab aliquib? quia dicūt ipi sp̄s
coloris clausis oculis sufficienter iesset et
sic oculis clausis contingeret videre qd
ē falsum. dico q̄ illud pcedit contra eos

quia si clausis oculis sp̄s coloris sufficiēt
remaneret tunc cum ipsa sit immediatum
per se principium visionis vt dicūt et ad
huc remanet principium visionis recepti
uum sequitur necessario q̄ clausis oculis
contingeret videre. Et si dicatur q̄ clausis
oculis species visibilis non remanet suffi
ciens ad recipiendū visionem. dico q̄
ipa nō rmanz ad r̄cipiendū visiōz. Et si di
cat q̄ species ad hoc q̄ agat visionem re
quiritur presentia obiecti sine medio te
nebroso. et ego dico similiter q̄ ad hoc q̄
receptat visionem requiritur presentia
obiecti sine medio opaco interposito. Et
breuiter quicquid ipse dicet tenendo q̄
ipsa species visibilis est actiuum visionis
quare non fiat visio absente visibili et spe
cie remanente illud potero dicere ponē
do ipsam speciem esse principium rece
ptiuum visionis. non enim quocunq̄ di
spositio sufficit ad actum ad quem est di
spositio recipienda sicut agens non qua
litercunq̄ se habens sufficit ad actionem
et sic ista opinio est contra suum auctore

Ad aliāz principalem cum dicitur q̄
tunc actio aut passio ē. dico q̄ hec qui
dem ratio manifeste procedit contra eū
vel positionem eius qui ea vtitur sicut
ponentem sensum actiuum. ponit enim
ille qui illam rationē induxit q̄ sp̄s rei
sensibilis aut eius virtus ē immediatum p
se principium actiuū sensationis. Contra
qd aperte vadit illa. Si enim species sen
sibilis ē immediatū p se p̄ncipiū actiuū sen
sationis. tunc actio aut passio aut motus
habebūt agens per se. cuius oppositū di
citur esse demonstratum in 5. p̄hycomz
ex quo sequitur q̄ sensatio non ē ab ali
quo p̄ncipio per se actiuo et per p̄ns nec
in aliquo p̄ncipio p se receptiuo. qd ē ab
surdum vt demonstratū fuit prius. Dis
eīm effectus per se intentus qui recipit
in aliqua potentia p se receptiuā et us est
ab aliquo per se p̄ncipio actiuo. Uerecū
dum ergo ē talem rationē addere ad re
motionem huius verissime conclusionis.

Sed quid dicemus ad hanc rationē. ipe
nanq̄ debet circa hoc sollicitare qui eā
induxit et eius positionē assumit vt mani
festum ē. Possumus autem dicere conce
dendo p̄ns et p̄nam. s. q̄ actō per se et mo
tus naturalis per se intentus dependz a
causis agentibus per se. vnde in 5. meta
p̄hy. dicit Lōmen. q̄ in sepatū a materia

Liber

idez e causa motus fm agens z fm fines
 smotor celestl. Ridiculū aut eēt dicē q
 eēt agens solū p acciōis z de hoc i qsitum
 ē alibi seorsum. z pbatū ē multipliciter q
 motus depēdet a cā agēte p se. Et qd iste
 assumit q hoc demonstratū ē s^o phycorū
 q actio z passio z motus non habēt zē.
 Salua reuerentia dico q fallaciter enū
 ciat. h enī nō ē ibi dictū ab Ari. nec a Lō
 men. demfātū. s^z bñ pbat ibi Ari. q mo
 tus nō ē motus tāq^z subiecti p se nec tan
 q^z termini. ex q nō seqtur q actio z mo
 tus nō sint a cā agēte p se. mā de ratione
 ei⁹ qd ē a cā p se nō ē q sit p se terminus
 motus z q hec fuit intentio Ari. vidē pōt
 qlibet veritatis amicus z inspiciēdo dili
 gent^{er} lras eius ibidē. Ad aliā rationē
 cū dicit q tūc sensus nō eēt susceptiū⁹ zē.
 dico q ista ppositio oīs sensus est suscep
 tiū⁹ spērū sine mā intelligenda ē de sen
 su q ē subiectū sensationis ne cōtradicat
 illi veritati supi⁹ declare q aīa ē agēs
 oēs ppios mot⁹ aīatorū siue veros siue
 existiatos vt oīsū fuit pūm. intelligendo
 vero de sensu q ē subiectū sensationis ve
 ra ē ista ppo oīs sensus zē. z ratio hui⁹ ē
 q idem ē receptiū⁹ pparationis siue di
 spositionis ad actum z ei⁹ actus vt cōter
 tener. vnde cū spēs rei sensibīl^{is} sit dispo
 sitio ad recipiēdū sensationē idē d^z eē su
 sceptiū⁹ sensationis z ipius spēi sic itelli
 gendo q oē qd ē receptiū⁹ sensationis ē
 receptiū⁹ spēi z nō eē cōuerso. S^z h
 obijciat q ista ppositio sensus ē recepti
 uis spērū sine mā debet eē vera per se
 z pmo. aliter enī erraret i dicta ppositio
 ne vli nisi assignaret pdicatū suo pmo sb
 iecto qd nephas ē dicē de Ari. mō ipa nī
 ē vera p se p^o nisi pdicatū iesset oī p^octo
 sub subiecto vt patz ex pmo posteriorū.
 igit^{ur} oīs sensus ē receptiū⁹ spērū sine ma
 teria qd nō eēt si aliq^z eēt actiū⁹ qre zē.
 Et ego multū miroz de ista opione q si
 eē susceptiū⁹ spērū sine materia cōpete
 ret per se z pmo ipi sensui tanq^z suo p^o
 mo z vniuersali subiecto tunc sine du
 bio nō deberet ppetere alteri nisi per na
 turā sensus. p^omū enī sbiectū passionis est
 cui nō iest passio p aliud subiectū. z cui
 cūq^z iest passio iest per naturā p^omū subie
 ctū vt dicit Ari. in p^o posteriorū. sic eē su
 sceptiū⁹ spērū sine materia deberet p na
 turā sensus inesse cuiq^z iest z h ē mani
 feste falsum. qz mediū iaiatū recipit spēs

sine materia vt aer z aqua z huiusmodi
 diaphana. z ē cōsiliis imutatio medij ina
 nimati z organi ab ip^o sensibilib^{is} sicut vo
 luit Alexander sup li^o de sensu z scfato z
 illemet capit ad suā rōez q qūis nō eo
 dē mō recipiat mediū iaiatū spēs sicut
 sensus. ipe enī sensus mag^{is} spūaliter reci
 pit vt voluit Lōm. i libello suo de sensu z
 scfato. tū eē receptiū⁹ spērū sine mā nī dicit
 tur pure equoce de medio z de sensu sed
 aut vniuoce aut anagolice. passionis enī
 anagolice vt ābigue d^z assignari sbiectū
 ambiguit. z eēt error si p^omū sbiectū p^o
 cipale passionis ambigue assignaret ei
 vt euident^{er} docet Lincōi. sup p^omū poste
 riorū. p^z q^z q sensus nō ē p^omū sbiectū hui⁹
 qd ē eē receptiū⁹ spērū sine mā. S^z ar
 guir^{ur} q tūc Ari. i h errauit i acceptione
 vli. dico q nō seq^z qz ad hoc q hō errz
 i acceptione vli nō sufficit q assignet p^o
 dicatū de sbiecto nō pmo s^z o^z q putet il
 lud qd nō ē sbiectū p^omū eē sbiectū p^o
 mū vli q lateat ipm illō idē nō eē subie
 ctū p^omū. Ari. autē nō putauit sensū eē p
 mū sbiectū receptiū⁹ spērū sine mā imo
 euident^{er} docuit q etiā ipm mediū reci
 pit spēs sine mā z iō nō errauit i accepti
 one vli. sufficit aut ei quātū ad illud ca
 pitulū onidē illā ppetatē de scfabilib^{is} ad
 remouēdū quēdā errorē antiq^z ponētū
 um sensū realit^{er} habē i se ipsa sensibilia.
 Ad cui⁹ enī erroris extirpationem spālī
 quertit doctrinā suā ad ipos sensus q sunt
 sbiecta sensationū. Est autē cōsiderādū p
 pter illā auctoritatē z siles q forte i gre
 co ideōmate nomē qd ē loco hui⁹ noīs
 scfatus nō repñtat nisi vtutē receptiū⁹ ita
 q virt⁹ nālīs aīe actiā sensationis nō noi
 nat. eodē noīe q scfatus q ē subiectū sensati
 onis. z iō Ari. postq^z docuerat vli⁹ ai
 mā eē cām actiū⁹ oīum motū⁹ z actiū⁹
 viuētis vt declaratū ē locut⁹ fuit de scfatu
 q ē sbiectū ipius sentire. z de ipo vli⁹ z
 simplr enūciat ea q dicta sūt. s. q mo
 uet^{ur} a scfabilib^{is} q reducit ad actū zē. z sic
 smones ei⁹ hñt vli⁹ veritatē. quicqd tū
 sit de noīe nō facio vī dūmō rei veritas
 appareat. s. q pter scfatus receptiōis ē vtut⁹
 nāl aīe actiā scfatiōis. z hanc latini sūue
 uerūt vocare sensū agēte licet de eē eius
 fuerit dubitatio vt patz ex dictis. Ad
 aliā rōnē cū dicit q tūc ista nō eēt vera
 color ē p se visibil^{is}. nego pñam. qz quāuis
 sit aliqua virt⁹ nālīs existēs actiā visitiōis

tāq̃ agēs pficiēs, tñ ista virt' nō largitur
corpori formā z habitū p quē moueat di
aphanū imo ipe color p sui naturā mo
uet. i. inuitat ipz diaphanū sz actū z h ē
de eētia vl' nā ei? sū q' visibilis vt dicit
Ari. z Lōm. z sic erit p se visibilis in z
mō p̄stat' z erit actiū visionis sue tan
q̃ agēs dispositiū z h sufficit. verū ē q̃
q' color nō ēē p se visibil' si sēsus actiū
pferret vl' largiretur ei formā z habitū
p quē moueret ipm diaphanū z visū sic
putauerūt aliq de lumie. sz nō ē ita imo
ipe color p sui naturā mouet diaphanū
z visū. z tūc virt' nālis aīe efficit visionē
i visu disposito p spēm coloris. Ad ali
am rationē cū dicit q' sensus passiuus zē
dico q' ista rō ē cōtra suū auctorē. pbat'
enī p illā rōē q' sensus p̄cularis cogno
scit spēm rei sensibilis exīte in medio. vt
visus cognoscit spēm coloris exītem in
aere. cui? tñ oppositū cōiter tenet' z q̃ si
manifestū ē ad sēsū. arguit' enī sic. cogni
tio fit p affikationē cognoscentis ad illū
cui? habet similitudinē in se. nūc aut' sensus
habet in se similitudinē spēi sensibilis. cū sē
ratio fit quidā effectus illius spēi. effectus
enī bz similitudinē ad suā causā q̃re zē.
patet ergo illā rationē nō ēē sufficientē
q' sic pcludit incōueniēs q̃ illū sicut ptra
aliū. dico autē ad hanc rationē negādo
q̃iam. visus enī nō cognoscit p̄prie illam
virtutē naturālē aīe que agit visionē sic
nec ppe cognoscit spēm exīte i medio. z
cū pbat' q' cognitio fit p affikationē zē.
dico q' hic ē fallaciā q̃tis. bñ enī verum
ē q' ad h q' aīa nra aliqd cognoscat oz q'
ei? similitudinē in se habeat q̃dāmō. sz nō se
gitur q' ipsa cognoscat oē illū cui? similitudi
nē bz i se. cū enī sēsus fit qdē effect' gñan
tis qd generauit aīal z sic bz qndā similitu
dinē ad ipm seq̄ret' q' ipe sensus cogno
scret illū generās qd generat aīal z sen
sū qd ē absurdū z iō nō valet rō. Lū enī
dicit' q' cognitio fit p affikationē zē. dico
q' si nos loq̄mur de cognitione quā ha
bet sensus p̄cularis exterior ista fit per
affikationē sensus ad obiectū p spēm ge
neratā ab obiecto mediante medio z ipz
obiectū rep̄tantē. mō talis nō ē similitudo
quā bz ad sensū actiū vt manifestum ē.
nō enim sensus actiuus generat in sensu
passiuo speciem ipm rep̄tantem mediā
te aliquo medio qd pū? imutetur ab eo.

z sic pz defectus ratiois istius qui negat
sensum agentem z ponit speciem sensibili
lem ēē p̄cipiū actiū sensationis. veruz
ē q' ipse adduxit quasdam rationes ali
as vlq̃ ad quartam que omnes solute sūt
in secūdo tractatu de sensu agente. sed p
pter breuitatem quia in illis alijs rationi
bus pauca aut nulla est difficultas iō eas
ad presens nolo narrare nec soluere. per
ea tamen que hic congregata sunt quili
bet parum exercitatus poterit oīa talia
argumenta facilliter dissoluere. Tūc
restat dicere de vltima ratione quaz po
nunt quidam socioz nostrorū. illā enī
reputo meliorem omnibus alijs z firmi
ter credo q' si contra istam positionem
posset inueniri ratio demonstratiua ille
inuenissent. cum ergo ipe dicit q' si esset
sensus agens tūc ipsum sensitiuum essz
in potentia essentiali ad actum qui est
sentire. concedo illam cōsequentia z cō
sequens. z ipe nō demonstrauit opposi
tum sicut patet inspicienti totum suum
opus. ibi quidem ipe videtur supponere
q' sicut graue scdm actum se habet ad
vbi deorsum sic sensitiuum se habet ad
actum qui est sentire. modo ipsum gra
ue in actu nō est in potentia essentiali ad
ipsum vbi deorsum sed solum in poten
tia accidentalī propter quod non indigz
motore per se. z ego dico q' id non est p
se notum q' graue secūdam actum non
mouet seipsum nisi per accidens immo
est magna controuersia z difficultas mlti
plex vt patet octauo physicozū z q̃r
to celi z mundi. z sic vltima resolutio est
ad aliquid multum dubium z forte diffi
cilius proposito. z hec non est natura de
monstrationis sufficiētis vt patet primo
posteriorz precipue quia naturalis phi
est maximam certitudinem querere sūm
Lōmentatorē secundo metaph. Dico ta
men vltēius magis appropinquādo so
lutioni rationis q' duplex est potentia
essentialis ad aliquem actum. vna est que
est in subiecto habente virtutem natura
lem inclinātem ipsum ad actum cōtra
rium. vt dicimus q' aqua habet potenti
am essentialē ad vbi sursum z ad mo
tum sursum z ipsa aqua habet actum cō
trarium ad motum sursum. s. vbi deorsum
z bz nāliter virtutē inclināte ipaz ad mo
tū deorsū sūt aut' z i alijs. z h potētia vo
cat' potētia eētia a Lōm. p tato quia

Liber

privatio actus que est ratio talis potentie consequitur naturaliter formam et essentiam ipsius subiecti. ut privatio ubi sursum et motus ad sursum consequitur naturaliter formam aque et terre. alio modo dicitur potentia essentialis. id est per essentiam et naturam suam ordinatur ad actum sicut ad suum per se finem et tamen non est in subiecto contrarium actum habente aut virtutem naturalem inclinante ipsum ad actum contrarium. Et quod hec distinctio sit vera et necessaria declaro sic. Constat quod primum membrum est verum. concedit enim ab omnibus quod subiectus habens aliquem actum est in potentia essentiali ad actum contrarium ut terra vel aqua quod naturaliter habet gravitatem. hec vero simpliciter. illa vero in respectu dicuntur esse in potentia essentiali ad levitatem et ad ubi sursum. sed quod aliud membrum sit verum sic patet. Constat enim quod cuilibet per se motori correspondet aliqua potentia essentialis receptiva motus ut ille etiam accipit in ratione sua. cum ergo motor celi sit per se motor ipsius celi ut patet in 8. philosophia corporum. necessarium est ut celum habeat potentiam essentialem ad moveri motu circulari. et tamen certum est quod ipsum celum non habet aliquem actum contrarium motui circulari. nec virtutem aliquam naturaliter inclinantem ipsum ad motum contrarium imo nec ad motum alium ut patet ex primo celi et mundi. relinquatur ergo quod habet potentiam essentialem ad motum illo modo. quod habet potentiam que per suam essentiam et naturam ordinatur ad ipsum motum recipientem. Similiter patet in alio. nam virtus augmentativa est per se movens ipsum augmentabile motu augmentativo et sic oportet ipsum augmentabile habere potentiam essentialem ad motum talem. et tamen certum est quod ipsum augmentabile non habet aliquem actum contrarium motui augmentativo nec aliquam virtutem naturalem ipsum inclinante ad alium motum. ergo oportet quod alio modo habeat potentiam essentialem ad istum motum augmentativum. Item ipse intellectus possibilis dicitur esse in potentia essentiali ad spiritum intelligibilem secundum ipsum in tractatu de intellectu agente et tamen intellectus possibilis nullum habet actum contrarium spiritui intelligibili nec virtutem inclinantem ipsum ad contrarium. oportet ergo ipsum esse in potentia essentiali alio modo. scilicet quia habet potentiam que per suam

essentiam ordinatur ad actum. patet ergo ex dictis quod potentia essentialis dicitur multipliciter. ista autem potentia essentialis que est in subiecto non habente contrarium quicquid vocatur potentia accidentalis non pro tanto quod solum per accens ordinatur ad actum. sed pro tanto quod privatio actus que est in subiecto habente talem potentiam non inest naturaliter illi subiecto sed violenter. sicut cum gravis secundum actum existit sursum ipsum est aptum natum et potens existere deorsum et caret et privatus est ipso ubi deorsum. hec autem privatio et carentia non est ipsi gravi naturalis imo per violentiam habet ipsam et per accens et ideo dicitur potentia accidentalis quantum ad hoc. tamen indubitanter aptitudo essendi deorsum quam habet gravis per essentiam suam et naturam ordinatur ad actum qui est ubi deorsum. Hac distinctione verificata patet responsio ad illam rationem. cum enim dicitur quod sensitivum erit in potentia essentiali ad sentire falsum est loquendo de potentia essentiali accepta primo modo quia nullum habet contrarium actum sentiendi nec virtutem inclinante ipsum ad actum contrarium. sed bene erit in potentia essentiali secundo modo. scilicet in potentia que per suam essentiam ordinatur ad actum qui est sentire. et talis potentia requirit virtutem per se reductivam ad talem actum. dico ergo quod semen ex quo generabat animal fuit in potentia essentiali ad actum sentiendi et ipsum sensitivum in animali generato est in potentia essentiali ad ipsum actum. sed multum diversimode nam semen fuit in potentia essentiali. quod habebat formam essentialem substantialem contrariam illi forme cuius est actus sentiendi. Forma enim substantialis seminis est contraria anime sensitive saltem secundum dispositiones naturales. nam ipsum sensitivum nullatenus habet contrariam formam illi forme quam consequitur sentire. et ideo ratio peccat secundum multiplex. Cum ergo ille concefferit omnes suppones prime rationis nostre qua probavimus esse sensum actuum preter primam que dicitur quod sensitivum dependet ab aliquo principio per se activo. et probatum est evidenter quia hoc est verum et necessarium. et ostensum est qualiter sensitivum est in potentia essentiali ad hoc opus quod est sentire quod solum videtur nisi concedere illam conclusionem scilicet

sensum agentem esse et hoc est quod volumus.

Questio. 17^a.

Incendū autem sicut unūquodque sensum est.

Primo circa illud capitulum que ritur Utrum sensus particularis possit decipi circa suū propriū sensibile. Et arguitur primo quod sic quia virtus que indicat aliquid esse alterius dispositionis quod ipsum sit decipitur. hoc est manifestum. sed sensus particularis indicat suū sensibile esse alterius dispositionis quod sit. ut visus indicat aliquid coloratum esse ruberū quod tamen est albuū vel nigrū quod apparet cum aliquid videtur mediante medio rubeo. similiter gustus febricitantis indicat aliquid esse amari et tamen est dulce ut apparet per experientiam.

Item sicut se habet intellectus ad intelligibile sic sensus ad sensibile per convenientem similitudinem et habetur in 3° huius. sed intellectus errat quicquid circa intelligibile propriū. quidditas enim est propriū obiectum intellectus et primū. et tamen intellectus noster decipitur circa quidditatem cum iudicet quidditatem unius rei esse quidditatem alterius rei. ut cum aliqui indicauerunt animam esse corpus. et tempus esse essentialiter ipsum motū et sic de alijs. Item virtus cognoscens aliquid et non habens cognitionem verā de illo habet falsā cognitionem verā de illo. hec videtur manifesta. sed sensus particularis cognoscit propriū sensibile hoc est manifestum. et non habet de ipso cognitionem verā. probatio. quia veritas et falsitas consistit circa compositionem et divisionem sicut Aristoteles primo periphrasias et 8° metaphysicorum. et in 3° huius. sensus autem particularis non composit nec dividit aliquid cum aliquo ut videtur manifestū. hec enim operatio est intellectus. scilicet componere et dividere 3° huius 3° et 4°.

Oppositū videtur velle Aristoteles in diffinitione sensibile propriū. dicit enim quod sensibile propriū est illud quod non contingit altero sensu sentiri et circa quod non contingit errare. Ad intellectum questionis intelligendum est quod sensus particularis aliquando est in debita et proportionabili distantia ad sensibile propriū. aliquando autem non. quia minus distat et elongatū est ab ipso aut minus propinquū est ei. Item considerandū est quod omnis sensus est virtus organica ut patet in 2° et 3° huius. ipsū autem organū sensus

quicquid est naturaliter dispositus et proprie ita quod nullam habet dispositionem in naturalem et incompetentem ad actum sensus. quicquid est in naturaliter et incompetenter dispositum ad ipsum actum sensus. Considerandū etiam quod omnis sensus particularis indiget medio aliquo ad actum suū. et illud medium aut est naturaliter dispositum sicut quod exigit multiplicatio et generatio speciei sensibilis. aut est inaturaliter dispositum et inconvenienter ita quod habeat in se aliquā dispositionem inconvenientem et improprie ad recipiendum speciem rei sensibilis ipsum sensibile representantem. Intelligendū etiam quod sensus particularis non est natus cognoscere aliquid sensibile extrinsecū nisi recipiat speciem illius aliquo modo. cuius signum est quod cum inter sensibile et sensum interponitur aliquid quod prohibet sensibile generare speciem suam in sensu particulari ipse sensus particularis non recipit illud sensibile. ut cum inter visū et colorem interponitur aliquid opacum et tenebrosū prohibens speciem generari a colore in visu non videtur. similiter autem et in alijs. His premisis dico ad questionem quod cum sensus particularis est in debita et proportionata distantia a sensibili et medium nullam habet dispositionem inconvenientem et in naturalem ad recipiendum speciem representantem obiectum. et similiter organum est omnino naturaliter et convenienter dispositū sicut quod exigitur ad actum sensus tunc sensus particularis non decipitur circa suū obiectum seu sensibile propriū. et hoc est adeo manifestum et certum quod non multum indiget ratione ad probandum quod ita sit et forte oportet recipi ab intellectu bene disposito sine ratione demonstrativa per solam inductionem. Cum enim visus et color sunt sibi invicem debito modo appropinquata et mediū puta aer aut aqua fuerint pure diaphana nullam extraneā dispositionem habentia. et similiter oculus fuerit omnino sanus et nulla inaturali et inconvenienti dispositione depravatus. tunc visus non decipitur in iudicando illud quod videtur esse coloratum aut album aut nigrum aut rubeum et sic de auditu et olfactu et alijs est. Sed quoniam hoc sit satis manifestum. tamen non est inconveniens huius causam assignare. cognitio enim alicuius per suam causam est perfectior quam suum esse tantū ut dicitur Philosophus super phisicū huius 8° phisicorum.

Causa autē huius forte est ista quia cum sensibile est sufficienter propinquum sensui et cum hoc medium et organum sit naturaliter et convenienter disposita tunc sensibile generat in sensu formam et species ipsam repitantes vere et proprie et perfecte et sic ipse sensus est perfecte dispositus et paratus ad recipiendum veram cognitionem aut saltem cognitionem non falsam ipsius sensibilis. Unde posset sic syllogizari. positi causis propinquis et per se alicuius effectus necesse est esse illius effectum et percipere in rebus naturalibus. sed illis tribus accidentibus occurrentibus ponitur principia propinqua et per se cognitionis perfecte exitus sine deceptioe et errore. tunc enim potest et existit principium receptivum propinquum per se et perfectum. species rei sensibilis in partem perfecte ipsius sensibilis et ponitur vel existit propinquum principium actuum talis cognitionis perfecte et ideo necesse est tunc existere cognitionem perfectam quam sensus particularis natus est habere suo proprio sensibili sine errore et deceptioe. cum autem una illarum conditionum defeccerit attingit sensum non habere perfectam cognitionem vel sensibili sine errore imo sensus vel animal videtur sensu decipitur et errabit circa tale sensibile ut dicebat arguendo. Et hoc etiam manifestum est experientia. si enim digitus cancellatis supponatur lapillus rotundus vel piscis aut aliud simile corpus et circumducatur tunc apparebit esse duo corpora ita quod si non esset alia virtus cognitiva tunc indubitanter putaretur esse duo corpora. et causa huius est quia medium ibi non est sufficienter dispositum et naturaliter se habens imo videtur digitus. si qui supponitur et incurvat super alterum et est in situ in naturali. et ideo species mediante ipso pervenit ad virtutem tactum non omnino sufficienter venit cum specie quam pervenit per alterum. et propter hoc tactus indicat esse duo. sed in hoc non est deceptio circa sensibile proprium sed compositum. Numerus enim et unitas non sunt sensibilia propria sed composita ut dicitur in libro primo. Exemplum autem de errore sensus particularis circa proprium sensibile propter debitam distantiam manifestum est. cum enim corpus album multum distat a visu videtur nigrum aut multo minus album quam sit. Similiter cum sonus auditur de longe multo minor et imperfectior apparet quam de propinquo. sicut autem in alijs dicunt tamen aliqui quod nunquam sensus particularis decipitur circa proprium sensibile proprie loquendo de sensibili proprio. sensibile enim proprium sensus est illud quod continetur omnia per se et precise imutabilia illi sensui. ut color est sensibilis proprium visus generaliter accipiendo

colorem per quocumque actu diaphani ut capit Aristoteles in libro de sensu. ubi dicit corpora colore participare. sed sensibilis proprium visus non est albedo neque nigredo neque aliud speciale contentum sub colore. modo licet visus decipiat circa ista specialia. scilicet circa album et nigrum tamen nunquam decipit circa colorem. nunquam enim contingit quod visus indicet aliquid coloratum nisi illud sit aliquo modo coloratum. similiter gustus non indicat aliquid esse saporosum nisi sit aliquo modo saporosum. et auditus nunquam indicat aliquid esse sonantem vel aliquid sonans nisi illud sit aliquo modo sonans ut sonus. et sic sensus particularis non decipitur aliquo modo circa suum sensibile proprie proprium. Et hoc videtur intendere Aristoteles in libro primo ubi dicit et non decipitur quoniam color et quoniam sonus. Sensui igitur decipi circa aliquid contentum sub suo primo obiecto propter aliquem defectum modo predictum non est ipsum decipi circa proprium obiectum et circa sensibile proprium. et propter hoc Aristoteles absolute dicit quod sensibile proprium est circa quod non attingit errare etc. Et hoc consideranda quia pulchrum videtur. si enim intelligimus per sensibile proprium illud quod non sentitur alio sensu et per se immutat sensum et continet omnia que ab illo sensu cognoscuntur precise tunc circa sensibile proprium hoc modo dictum non decipitur ipse sensus particularis vel dictum est et hoc videtur modo videtur Aristoteles loqui de sensibili proprio. si vero per sensibile proprium alicuius sensus intelligimus omne illud quod per se immutat illum sensum et non potest alio sensu particulari sentiri sic sensus bene decipitur circa sensibile proprium propter causas predictas et hoc modo communiter intelligitur. Est autem ulterius considerandum quod quantumvis sensus particularis nunquam decipiatur circa sensibile proprium modo predicto. nunquam enim homini vel alteri animali apparet per auditum quod audiat sonum quin aliquid sonum audiat. nec unquam apparet quod videat colorem quin videat colorem aliquo modo tamen ipse sensus particularis vel magis proprie loquendo animal utens sensu particulari aliquando decipitur circa subiectum sensibilis et circa locum vel ubi ipse ut si visus aliquo colorato indicet animal quid sit illud coloratum utrum stannum vel argentum et ubi sit an superius vel inferius motus decipit. quod non sic puto attingere quod ipse sensus particularis indicet de illo subiecto et ipsum

[illegible]

[Illegible handwritten text]

per aliud opponitur precipue p aliud esse
tialiter. s. z sensibile cōe ē sensibile p aliqd
qd est aliud eēntialiter ab eo. s. sensibile. n.
cōmune ē sensibile per sensibile p pium
vt plane dicit Alexander super libru d
sensu z sensato. Cōmūis enī sē vniuscuius
qz p pzia z cū his. sensibile autē p pium
ē essentialiter aliud a sensibili cōmuni. vt
color ē aliud eēntialiter a magnitudine
z figura vt manifestum ē. similiter autē
z in alijs quare zc. Item si sensibile
cōe ēēntialiter per se. aut hoc ēēntialiter p se p
mo aut per se nō pmo per diuisione suf
ficientem. nō per se pmo. quia hoc ēēntialiter cō
tra Cōmen. i cōmento huius partis. si di
catur q per se nō pmo contra. Illud cui
debetur vt inest aliqd accis p se nō p
mo ē idem eēntialiter cū eo cui cōpetit p
se pmo. vt for. cui inest rīfilitas per se z
nō pmo ē idem eēntialiter cū hoīe cui
inest per se z pmo. similiter aut z in alijs
si igitur sensibile cōe ēēntialiter p se nō
pimo deberet ēēntialiter cū sen
sibili p se z pmo. s. cū sensibili p pmo. h
vero ē manifeste falsum. quia ista sunt i
diuersa pred camentis quare zc. Itē
entia mathematica nō sunt per se sensibi
lia. sunt enī abstracta a sensibilibz vt dici
tur in 2° phycorū z 7° metaph. z nihil ē
abstractum a seipso. sed sensibilia coīa
saltem aliqua. s. numerus magnitudo z
figura sunt entia mathematica vt scitur
ex mathematicis. magnitudo enī pertinz
ad geometriā z etiam figura. numerus
autem ad arithmetica. quare zc. Itē
omne sensibile per se debet generare suaz
formam spūalem seu spēm ipm repūtan
tem in medio z in sensu. hec videtur esse
manifesta. in hoc enim differt sensibile p
se a sensibili p accis. qz a sensibili per ac
cidens sensus nihil patitur. i. nihil recipit
vt dicit Ari. in lra. sed a sensibili p se de
bet sensus aliquid pati. Sentire enī in q
dam pati z moueri accidit vt dicit Ari.
in lra. s. magnitudo nō pōt gignere suaz
spēm i medio nec in sensu. pbatō quia il
lud qd habet realiter magnitudinē non
recipit spēm magnitudinis precipue si
habet magnitudinē eiusdem spēi. recipi
ens enī debet ēē denudatum a recepto
saltem fm spēm. z ista ppōe vūit Ari. i
receptione spiritali z materiali vt dicit
Cōmen. in isto 2°. Unde Ari. dicit in ca
pitulo de visibili. ē autē susceptiū colo

ris qd sine colore. soni autē absōnū qua
re zc. Item confirmatur ista ratio. nā
si magnitudo faceret suaz spēm i medio
illa spēs aut ēēntialiter de genere qualitatis. aut
de genere quantitatis. cū enī ēēntialiter ens ēē
aīam actū necesse ē ipam ēēntialiter in aliquo p
dicamento. z nō ē rōnabile ipaz ēēntialiter i alio
nisi in altero istorum duorū vt patet cui
libet sani capitis. s. illa spēs magnitudinis
nō pōt ēēntialiter qualitas. sicut enī qualitas nō
generat spēm que sit magnitudo sic nō
videtur q magnitudo generet spēm que
sit qualitas precipue qz illa spēs debet esse
cōformis illi magnitudinē vt eā represen
tet. qualiter autem qualitas pōt ēēntialiter cōfor
mis ipi magnitudinē z ipam magnitudinē
nō repūrans. Nec ē dicendū q illa spēs
sit de genere quantitatis. qz aut ēēntialiter eiusdē
spēi spālissime cū ipsa magnitudinē. vt
spēs lineae ēēntialiter eiusdem spēi cū linea sup
ficiē cū superficie. aut ēēntialiter spēi. si
diceretur q spēs lineae quā gignit in me
dio sit eiusdē spēi spālissime cū linea hoc
videtur irrōnabile qz cū ipz mediū z ob
iectum habeant in se longitudinem non
debet recipere longitudinē eiusdem spe
ciei. Nec ē dicendū q sit alterius spēi ab
ipā magnitudinē quia sic Ari. nō nume
rasset sufficienter spēs quantitatis quare
zc. Et confirmatur. qz dicit Cōmen. in 4°
phycorū capitulo de vacuo. qz quātita
tes nō sūt de virtutibz actiuis ergo ipa nō
pōt facere suam spēm i medio z organo
quare zc. Deinde probatur spāliter d
motu quia illud cui? nihil ē extra aīam
nisi indiuisibile nō videtur esse sensibile
per se. nam indiuisibile per se nō sentitur
vt dicit Ari. in de sensu z sensato. sed ipi
motus nihil ē actu extra aīam nisi indi
uisibile. Sicut enim de tempore nihil ē
actu z simul extra aīaz nisi nunc vt patz
ex 4° z 8° phycorū. z sic de motu nihil
videtur ēēntialiter extra aīam nisi mutati ēē.
Unde z Cōmen. dicit 4° phycorū qz mo
tus nō ē demīstratus. s. cōgregatus i simul
sed mens facit ipm quare zc. Item ar
guitur de numero. qd ē compositū ex nō
sensibilibus non ē sensibile p se. hec ē ma
nifesta per Ari. sed numerus est compo
situs ex non sensibilibus. quia ē compo
situs ex unitatibus vt patet 8° z 1° meta
phi. unitas autem non est sensibilis cum
sit simpliciter indiuisibilis z actu z potē
tia vt pz i 3° phycorū z 5° metaph. g zc.

Liber

Deinde arguitur d quiete. si quies est per se sensibilis. aut sentiretur p spem p priam. aut per spem motus p sufficientem divisionem. non per spem p priam. qz priuatio non facit spem in aliquo. eo qz priuatio non est ens. non ens autem nihil mouet nec efficit. qz semper existimabit aliqua species mouens. 3. phycorum. nec per spem motus. qz motus ipse scaturit p suam spem. ergo p illam non sentitur quies. Item sensus particularis non potest habere spem motus nisi ex parte motu. sensus enim particularis non seruat species rerum in absentia earum ut contra dicitur. motus corpore aliquo quiescente non est eius motus ut manifestum est. qz priuatio opposita non sunt simul in uno subiecto ut dicitur in predicamentis. ergo dum corpus aliquod quiescit sensus particularis non habet spem motus eius. et sic p speciem motus non potest cognoscere quietem alicuius corporis quiescentis. nec p spem propriam ut probatum est. ergo nullo modo sensus particularis potest cognoscere quietem. Nec est dicendum qd scilicet particularis cognoscat quietem alicuius mobilis dum illud mouetur et dum species motus est in sensu. qz dum mobile mouetur et per sensum sensus precipit eius motum ut manifestum est ad sensum precipue in visu. et sic simul cognosceret quietem et motum. quod est absurdum. Item hoc est contra Ari. in 1. 2. ca. qd autem non sit sensus 2. dicit enim ibi Ari. quies cognoscitur in eo quod non mouetur. sensus ergo particularis non cognoscit quietem alicuius mobilis dum illud mouetur. qz idem est quod prius. Ex oibus istis videtur alicui qd sensibilia contra non sunt p se sensibilia. Oppositum arguitur auctoritate Ari. in 1. 2. ca. similiter auctoritate Comen. et oium aliorum expositorum.

Ista questio est multum difficilis et parum inuenio ordinatum propter dicta Comen. contra que sunt multe auctoritates ut patet ex argumentis inductis. Quidam dixerunt sic frater Thomas in isto loco qd sensibilia contra non sunt sensibilia per accidens propter duas rationes. primo qz huiusmodi sensibilia contra sunt propria obiecta sensus contra sicut sensibilia propria sunt propria singularia 2. qz sensibilia propria non possunt esse sine sensibilibus communibus imo ipsa sensibilia communia sunt subiecta per se sensibilibus propriis ut eis imponit. Dicit enim frater Thomas qd utraque istarum rationum est incompetentes primo qz falsum est qd ista sensibilia sunt ob-

iecta sensus contra propria supple. qui est qui dam sensus diuersus a quinque sensibus particularibus. qz iste sensus contra est quedam potentia ad quam terminantur omnes mutationes sensuum particularium ut infra patebit. Unde impossibile est qd sensus contra habeat aliquod obiectum proprium aliud quam habent sensus proprii. Item dato qd sensibilia contra essent obiectum sensus contra non excluderetur per hoc quin essent per accidens sensibilia respectu sensuum propriorum. sic enim agitur hic de sensibilibus secundum quod habent habitudines ad sensus proprios. nam potentia que est sensus contra nondum est declarata. Quod autem autem est obiectum superioris alicuius potentie contingit esse per accidens sensibile ut post dicitur et sic prima ratio non est competens.

Item 2. ratio non valet ad hoc enim quod aliquid sit sensibile per accidens non refert utrum illud quod est subiectum qualitatis sensibilis sit eius p se subiectum vel non per se. nullus enim diceret ignem qui est per se subiectum caloris esse per se sensibile tactui. Et est considerandum qd hec due rationes quas recitat frater Thomas et improbat. videntur superficialiter esse rationes Comen. sed non sunt ut patebit in sequentibus. et puto qd ipse frater Thomas sumpsit istas duas rationes ex verbis Comen. non tamen dicit plane eas esse rationes Comen. qz forte dubitauit an esset intentio Comen. aut scilicet uult qd hec non fuit intentio eius. Tunc ulterius dicit iste frater qd id aliter est dicendum qd sentire consistit in quodam patitur et alterari ut dictum est supra. quicquid ergo facit ordinem in ipsa passione vel alteratione sensus habet per se habitudinem ad se ipsum et dicitur sensibile per se. Quod autem nullam facit ordinem circa immutationes sensus est sensibile per accidens. Unde et in littera dicit philosophus qd a sensibili per accidens nihil patitur sensus sed qd huiusmodi differenciam autem circa immutationem potest aliquid facere dupliciter. Uno modo quantum ad ipsam speciem agentis. et sic sensibilia propria per se faciunt differenciam circa immutationem sensus secundum quod habet color illud autem sonus. et illud est album illud vero nigrum. ipse enim species actiuorum in sensum sunt sensibilia propria ad que habet naturales habitudines potentia scilicet continua. et propter hoc per aliquam differenciam istorum sensibilibus diuersificatur sensus. Queda vero alia faciunt

diā in transmutatione sensuū nō quā
tum ad spēm agentis, sed quantū ad mo
dum actionis, qualitates enim sensibiles
mouent sensum situaliter et corporaliter
vnde aliter mouent sensum que sūt i ma
iori vel in minori corpore et fm q sunt i
diuerso situ vt ppinquo vel remoto vel
eodez vt diuerso, et hoc modo sensibilia
coīa faciunt diā circa imutationē sen
sum, quia nō habent habitudinē ad sen
sum vt spēs actiuorū ideo in ea nō diuer
sificantur spēs potentie sensitue sed re
manent coīa pluribus potentijs sensus.
Et in his verbis manifeste videtur inten
dere iste homo q ista sensibilia coīa nō
p tanto sunt sensibilia coīa quia iprimāt
sensibus suas, pprias spēs seu simulacra
sed p tanto quia sensibilia ppria aliter et
et aliter imutant fm q alijs et alijs sensi
bilibus coībus sunt coniuncta. Ad si sic
intelligit credo q falsum intelligat, quia
color coīctus motui aut nihil imprimi
tū nisi qd iprimat color sine motu, aut
aliquid imprimi qd nō imprimi color
sine motu. Si nihil penitus imprimi q
liter ergo diuersificat imutationem ita
q sequatur alia cognitio vel iudiciū. Si
vero imprimi aliquid aliud illud indu
bitanter nō pōt esse aliud nisi spēs ipius
motus, quia sensus nō ē natus recipere a
forma extra aiām primo nisi eius spēm
seu characterez quare et. Similiter albe
do vt alius color iunctus figure trian
gulari, aut imprimi aliquid visui qd nō
imprimi ei color figure quadrangulari
vel eoduerfo, aut oīno nihil, et sic sequit
qd prius, similiter autem et in alijs. Vnde
sine dubio videt q vnūquodq istorum
sensibilium coīum imprimi sensui parti
culari suam ppriam similitudinē per quaz
cognoscitur ab eo, et hec videt intentio
Ari. in isto 2.º capitulo. Quod autem nō sit
sensus alius et, vbi loquens de sensibili
bus coībus dicit q oīa enim hec motu
sentimus. Et Lomen, dicit q oīa hec sen
tiuntur a sensibus per aliquā motionem
vel passionem, sensibile autem nō aliter
mouet sensum nisi generando in ipso su
am spēm. Rursus queratur ab ipso et
ab alijs sic dicētibz si visus cognoscit colo
rem et magnitudinem figuram et motuz
vtrum cognoscat hec oīa per spēm colo
ris, aut per aliam et aliam spēm. Si p. eā
dem specie, hoc ē difficile, quia sicut iste

sunt res diuerse sic earum cognitiōes de
bent esse diuerse. Ridiculum enim esset
dicere q visio coloris sit idem formalit
et essentialiter cū visione figure aut ma
gnitudinis aut motus, si ergo iste sensati
ones sunt diuerse quomodo poterūt cau
sari ab vna et eadem specie nō bene ē ma
nifestum. Et ideo dicendum ē aliter fm
intentionem Lōmen. Ad cuius euide
tiam considerandum ē q per se et per ac
cidens sunt quodāmodo opposita vt sa
tis patet ex primo posteriorum, et q quot
modis dicit vñū oppositoz tot modis
dicitur et reliquū, vt dicitur in primo tho
picorum, ideo per se dicitur tot modis
quot dicitur per accidens et econuerso, et
modo aliquid est sensibile per accēs di
obus modis vt innuit Lōmen. Vno mō
aliquid ē sensibile per accēs ex eo q nō
cognoscitur a sensu particulari nec sensi
bilia ppria sunt ei necessario coīuncta ex
necessitate ppinqua nec remota, et sic in
diuiduum sbe est sensibile per accēs vt
for, et huiusmodi, color enim nō est neces
sario in sorte nec necessitate ppinqua nec
remota, et per oppositum ad hunc mo
duz diceretur aliquid sensibile per se ex
hoc q cognoscitur a sensu particulari et
sensibilia ppria sunt ei coīuncta ex neces
sitate ppinqua vel remota. Alio mō di
citur aliquid sensibile fm accidens ex eo
q sensus non est natus ipsum cognosce
re fm q sensus, i. per naturam coēm om
nibus sensibus vel pluribus, sed fm q se
tales scūs, s. hoīs, et hoc etiam modo dis
ferentie sbales indiuiduorū sbe sunt sen
sibiles fm accēs, quia licet cognoscant
a pluribus sensibus aliquo modo, tamē
sensus nō cognoscunt eas fm q sunt sen
sus animal intelligētis, s. hoīs, verbi gra
licet medicus ad cognoscendum vitam
alicuius vitur pluribus sensibus, s. visu
et auditu et tactu, tamen isti sensus nō de
seruiunt ad cognitionem vite fm q sūt
sensus, nec per naturam coēm sensui in
homine et in alijs animalibus sed fm q sūt
sensus hoīs, per se autem econtra fm q
est sensibile a sensu vt sensus ē nō fm q
huius animalis. His visis dicit ad questi
onem q sensibilia coīa sunt sensibilia p
se pmo modo, q sensibilia ppria necessa
rio sunt eis coniuncta aut necessitate pro
pinqua vt magnitudine et figure, aut ne
cessitate remota sicut motui aut quieti
b

Liber

aut nūero aut unitati. Omnis enī q̄litas
sensibilis ē in magnitudine aliquāliter si
gurata ⁊ ē coniuncta motui vel quieti ⁊
numero aut unitati. ⁊ cum ista sensibilia
cognoscantur a sensibus particularibus
quare videtur q̄ sunt sensibilia per se p̄i
mo modo. Sunt etiā sensibilia 2° modo
quia sensus non sunt nati cognoscere ea
fm q̄ sunt tales sensus solum vel tal' aī
mal'. s. hoīs. sed fm q̄ sunt sensus per na
turam coēz pluribus sensibus i plurib⁹
aīalibus. non enim solum homo per vi
sum cognoscit magnitudinem sed etiā
quedam alia aīalia. cuius signum potest
ēē quia canis velocius mouetur ad cibū
maioris quantitatis ceteris paribus. vt
si cani famelico offerantur duo frustra
carnium quorum vnū sit maioris quan
titatis q̄s fliquū dūmodo possit ambo ac
cipere citius ibit ad maius q̄ ad min⁹ qd
non faceret nisi aliquo modo cognoscet
maguitudinem. ⁊ verisimile est de alijs
sensibus coībus q̄ aliquāliter ab alijs aī
malibus cognoscātur ⁊ p̄cipue de mo
tu aut quiete. q̄ videmus q̄ canis vidēs
dūm sū ambulātem vadit post eū ⁊ q̄
escentē quiescit. ⁊ hoc sp̄caliter ē verum
in canibus disciplinatis. similiter autem
est de multis alijs quare īē. Et istas rati
ones intellexit Lōmen. vt patet inspicien
ti verba eius. cum enim dixit q̄ ista sunt
pp̄ia sensui cōmuni nō accepit sensum
cōm. p̄illa. potentia ad quā terminant
omnes imutaciones sensuum pp̄iorū
sed intendit q̄ ipsi sensus habent cogno
scere ipsa sensibilia coīa per naturā cō
munē oībus sensibus aut pluribus non
fm q̄ sūt scūs talis aīalia p̄cise. Tria
enim istorū sensibilia sentiuntur ab oī
bus sensibus. s. motus quies ⁊ numerus.
duo autem eorū. s. figura ⁊ magnitudo
sunt cōmunia visui ⁊ tactui tantū vt di
cit Lōmen. ⁊ fm hoc intelligenda sunt
verba Lōmen. in isto capitulo vbi dicit
sic. Quoniam autem sensibilia. s. coīa sunt
attributa sensibus essentialiter manife
stum est. non enim possumus attribuere
comprehensione sensuum eius alio mo
do ab eo q̄ sunt sensus. hec igitur est itē
tio eius ⁊ qd accītaliter ē oppositum ei
qd ē ecītaliter. ista enī sūt p̄prehensibi
lia sensui fm q̄ sunt scūs nō fm q̄ sūt
aliqui sensus. Et per istam reduplicatio
nem fm q̄ sensus intelligit Lōmen. natu

ram coēz pluribus sensib⁹ plurū aīalū
aut oībus. Considerandū ē etiā diligent
q̄ lz ista p se sūt sensibilia modis p̄dictis
tamē nō sūt sensibilia p̄mo. quia si sensi
bile cōmune ēēt sensibile p̄mo aut ēēt se
sibile p̄mo p̄mitate coītatis. aut p̄mita
te p̄ncipalitatis. nō p̄mo modo q̄ passio
que debetur alicui p̄mo p̄mitate coītatis
debetur oībus alijs quibus inest p natu
ram illius vt patet inducēdo. risibilitas
enī que īest hoī p̄mo inest oībus alijs p
naturā homīs ⁊ habere tres īē. per natu
ram trianguli ⁊ hec ē intentio Ari. p̄mo
posteriorū. mō ēē sensibile nō inest sensi
bili pp̄io per naturam sensibilis coīs.
quia cū sensibile cōmune sit aliud ecītia
liter a pp̄io vt manifestū ē. sequeretur q̄
sensibile pp̄iū non esset per se sensibile
sed per accēs qd ē absurdū. nec ē dicēdū
q̄ sensibilia coīa sūt sensibilia p̄mo or
dine p̄ncipalitatis siue dignitatis imo ma
gis sensibilia pp̄ia fm cōm doctrinam
q̄ sensus particularis nō distinguit fm
distinctionē sensibilia coīm. sed fm di
stinctionē sensibilia pp̄iorū ita q̄ vnū
quisq̄ sensus particularis natus ē cogno
scere vnū genus sensibilis pp̄ij ⁊ nō ali
ud. vt dicitur in lra. qd nō sic ē de sensibi
libus coībus. imo vnus sensus natus est
cognoscere plura sensibilia coīa vt patet
ex dictis. vel saltem plura sensibilia coīa
possunt peruenire ad sensum mediante
vno organo p̄ticulari. vt figura ⁊ motus
mediante oculo. similiter autem ⁊ alijs.
credo tamē q̄ sicut nō ē idem videre co
lorē ⁊ vidē figurā sic nō ē idē posse vidē
colorē ⁊ posse vidē figuram. ⁊ sic de ce
teris suo modo. sed nūq̄ plura genera se
sibilia pp̄iorū faciūt spēs suas i eodē or
gano p̄ticulari. vt color nō facit suam
spēm in aerem vel in aurem cōnaturalē
auditiui. nec sonus in oculo. similiter autē
⁊ in alijs huiusmodi. Ulterius ē intel
ligendū q̄ q̄uis ista sensibilia coīa sūt p
se sensibilia vt p̄dictū ē. ⁊ quāuis etiam
faciant suas intēctiones in sensib⁹ particu
laribus vt videtur velle Ari. in 2° huius
vbi allegabat p̄ius. tamē nō faciūt spēs
cīes suas in sensibus particularibus nisi
sint dispositi spēbus sensibilia pp̄iorū
cuius manifestum ē signū q̄ quāuis ali
quod corpus moueatur ⁊ sit sufficienter
psens auditui. si tamē nō facit aliquē so
num i motu suo nō p̄cipitur per auditū

motus eius. similiter autē. ē de ipso visu
nam quis aliqd corpus ēē motū veloci
ter. tamē visus nō iudicāz illud moueri
nisi illud corpus esset coloratū aut lumi
nosum ita q species lumis aut coloris di
sponeret visu ad recipiendū spēm motū.
Unde forte hec ē causa quare per visu
nō picipimus motū ignis i sua ppria spe
ra q̄uis realiter z velociter moueat ibi
dem vt dicit in pmo methauroz. h eniz
ē p tanto quia ignis in sua spera nō lucet
vt dicit Lōmen. in suo libro de sensu z se
sato. z Albertus declarat in p. methau
roz. nec ē corpus coloratum cū sit sim
plex elementū. Et si quis dicat q hec nō
ē causa. sed nimia distantia ignis a visu
hoc nō videtur rōnabile. q̄ quāuis ignis
in cauo celi exis sit multū distans a no
bis. tamē ipe ē tāte q̄tatis q̄ eius distā
tia nō deberet ipm impedire quin videret
si per solum suū motū posset facere spēs
in visu sine spē coloris. imo etiam credo
q si aliqua magna quantitas ignis puri
nō lucētis nec colorati esset sufficēter p
pinq̄a visu z moueret sursum nō tamē
visus eā pceperet z hoc patet p experien
tiam satis. nam multotiens ab aliquib⁹
corporib⁹ resoluntur fumi subiles q mo
uentur localiter. z tamē visus nō perci
pit eos sed quincitur p rationē certā ita
esse. vt apparet in multis effectib⁹ natura
libus z spāliter in exaltatione que ē cau
sa ventū z de alijs huiusmodi. Ad pri
mā rationē cū dicit illud qd ē iunctum
alteri zc. verū ē si sic ē cōiunctū accitāli
ter q nō cognoscat a sensu particulari.
nec sensibilia sint ei iuncta necessario.
sed si sint necessario z cū hoc cognoscat
a sensu particulari sic pōt eē p se sensibi
le z sic ē de istis vt dictū ē. Ad aliam
pōt dicit q obiectū visus z ppiū z pūmū
bene ē color. sz obiectū simpliciter pūmū
eius pmitate cōitatis nō ē pprie color sz
visibile. ē autē visibile per sui naturā illd
qd facit suam spēm in visu. Vel pōt dici
aliter q illud qd nō ē pūmū obiectū zc.
verū est q tale nō ē sensibile pmo sz pōt
ēē sensibile nō pmo vel secūdario z sic
ē de istis. Vel dicatur q nullū istozū sen
sibiliz cōiūm cōtinetur sub pmo obie
cto sensus particularis fm q ē talis sen
sus particularis. sed bene p̄tinet sub ob
iecto cūssibet eozum vel pluriū fm q se
sensus vt fm q coicant in aliqua coi na

tura ipius sensus. verbi gratia. motus q̄
uis nō p̄tineatur sub obiecto visus pmo
sz q̄ visus. tū bene cōtinetur sub obiecto
visus fm q ē sensus. obiectū enī pūmū
sensus fm q̄ sensus est illd qd cognosci
tur ab ipso sensu quare zc. Ad aliā pa
tet ex dictis. q̄ enim sensibile cōe sit sen
sibile p sensibile. ppiū nō sic ē intelligen
dum. q̄ sensibile. ppiū sit formale p̄inci
pium q̄ sensibile cōe sit sensibile sz quo
niam ipm sensibile. ppiūz disponit sēsū
ad recipiendū spēm sensibilib⁹ cois vt
pūmū dictū ē. Ad aliā dicens q̄ sensi
bile cōe ē sensibile per se nō pmo. z cūz
arguit contra hoc q̄ illud qd ē. tale per
se nō pmo zc. pōt dici q̄ verū ē. sed sen
sibile ppiū nō ē sensibile pmo p̄mita
te cōitatis nisi respectu sensus particula
ris vt talis ē non respectu sensus vt sens⁹
Si autē querat qd ē p̄mū sensibile p̄i
mitate cōitatis respectu ipius sensus vt
sensus ē. dici potest q̄ illud p̄mū obie
ctum cui pmo debetur eē sensibile a se
su vt sensus ē nō ē notatum vno noie p̄ci
se sub vna ratione absoluta. sz pōt circū
scribi q̄ illud ē forma nata facere spēm
in sensu vel aliquo alio modo. Ad ali
am dicendum q̄ entia mathematica nō
sunt sensibilia per se pmo sed bene sunt
sensibilia per se nō pmo nec a talibus
sensibilib⁹ sunt abstracta. Ad aliud
pōt dici negando minoz. z cū dicit q̄ re
cipiens zc. dico q̄ ipm mediū z organūz
bene habent magnitudinē fm eē reale. sz
nō habent eam fm eē intentionale vl spi
rituale. z si habet eam fm eē spūale sicut
cū aliqua magnitudo imutat ipm actū.
tamen illa spēs vel intentio nō ē idez effē
tialiter cū ipso medio vel organo nec cū
eius potentia naturali nec recipit ratioē
illius intentionis quāz habet in se. sed ra
tione alterius potentie naturalis que est
essentialiter alia ab illa intentione. Si au
tem aliquis instet sic. illud qd habet ali
quā formam realiter non recipit ipsam
spūaliter. modo ipm mediū z organum
sensus habent magnitudinem realiter vt
manifestū est quare zc. Forte ē dicen
dum q̄ illud qd habet zc. verum ē vnaz
z eandē formā numero quā realiter ha
bet non recipit spūaliter sed aliam pōt
recipere vel saltem spēm alterius. Vel
aliter dicendū ē q̄ illud qd habet zc. vez
ē ratione illius forme quāz habet realit
b z

Liber

nō recipit spēs alterius eiusdē spēs ita q̄
forma aliqua nō ē alicui subiecto ratō re
cipiendi intētiōe forme eiusdē spēs. sed
ratione alterius potētie pōt recipere tales
intētiōes. verū ē ergo q̄ ipm mediū ha
bens realiter magnitudinē nō recipit spe
ciem magnitudinis ratōe ipius magnitu
dinis s; ratione alicui⁹ alteri⁹ potētie na
turalis. et hoc bñ sufficit. Ad aliā pōt
dici p̄babiliter q̄ itentio magnitudinis
ē eiusdē generis cū ipa magnitudine et
eiusdē spēs cū magnitudie obiecti et cū
ea que ē mediū. ipm autē mediū alit ha
bet magnitudiez anteq̄ imutē ab obie
cto et post. nam prius habet magnitudiez
realiter siue s; ē reale. et postea habz cā
fm ē spūale. Qualiter autē differt ēē re
ale forme ab ēē spūali videbit post. Sed
de intētiōe motus localis si facit intētiō
nē in medio et i organo et sensu bñ ē dub
um qualiter illa sit eiusdē spēs cū illo mo
tu. et oportz q̄ ipm mediū imutatu a mo
tu locali moueat localiter. nisi forte dice
ret q̄ iste forme spūales nō habent noīa
re subiecta in quib⁹ spūaliter habēt esse.
S; hoc ē mirabile q̄ aliqua forma acci
talis esset i aliquo subiecto et nō daret ei
aliquē ēē formaliter. Diceret autē aliquis
q̄ medium. imutatu a motu locali vel a
corpore qd localiter mouetur bene mo
uetur motu spūali et itētiōali et habz ali
ud et aliud vbi spūale repñtans aliud et
aliud vbi corporis realiter moti et habet
fluxum quendā spūalē repñtantem flu
xum realem illius corporis. et vtiq; ego
scirem veritatē hui⁹ scie demonstratiue.
Ad aliud cū arguit spūaliter de motu
pōt dici q̄ indiuisibile nō sentit tanq̄ per
se subsistēs seorsū et diuisim. s; bene senti
tur tanq̄ ens in aliquo diuisibili et h non
negaret Ari. Vel dicat q̄ quāuis mu
tatu esse sit indiuisibile fm mutationē qz
mutatu ēē nō est in mobili dū mouetur
nisi in instanti nō ē indiuisibile fm ma
gnitudinē sicut nec ipm mobile nec acci
fm q̄ ē mot⁹ sed diuisibile. et hoc sufficit
ad ppositū. Ad aliam de vnitāte filr
pōt dici q̄ licet ipa sit indiuisibilis tamē
nō ē p se subsistēs et seorsū et diuisim.
sed in alio. et tale indiuisibile nihil phibz
ēē p se sensibile. Vel dicat q̄ vnitās ē in
diuisibilis quantū ad formale. vnde sūit
ratio vnitatis et vnius. s. quātum ad ipaz
diuisionē. indiuisio enī nō recipit diuisi

tionem nec per se nec per acci⁹ cū vnum
oppositoꝝ nō recipiat alterū. S; ipa vni
tas q̄stuz ad illud quod ipsa est et quan
tum ad illud quod significat noīe vni
tatis bene est diuisibilis saltē per acci⁹
p̄cipue si poneretur q̄ vnitās ēēntialiter
ēēt p̄tinuitas et indiuisio sicut vidētur cō
cedere illi qui dicūt q̄ vni⁹ subiectū ē essen
tialiter p̄tinuū et indiuisum. Ad aliud
qd dicit Lōmen. q̄ quantitates zc. veruz
ē actione et passione reali et corruptiua q̄
ē cū abiectiōe p̄trarij sed bene sunt acti
ue actione spiritali et perfectiua. Ad
aliā de quiete considerandū ē q̄ quies p
nt est p̄uatio motus nō ē per se sensibilis
sic q̄ per sui naturā generet aliquid i se
su. aliter enī nō ens ageret aliquid p̄positū
per se. S; forte ipa ē sensibilis per se p
tanto quia sensibilia p̄pria sunt ei necessa
rio p̄iuncta. nō ē enī aliqd corp⁹ coloratū
aut lucidum aut quacūq; qualitate sēsi
bili informatū quin ipm quiescat aliqua
quiete. vt celum quāuis semp moueatur
aliqua circulatiōe tamē cū ē sub vna cir
culatiōe nō est s; alia. s. sub futura et sic
aliquo modo quiescit. Similiter aliquod
corpus qd mouetur motu sursum et pōt
moueri motu deorsum dum mouet sur
sum quiescit quiete opposita motui deor
sum aliquo modo inquantum non mo
uetur illo motu et potest moueri. sic autē
est in alijs huiusmodi. Sed cum querit
an ipsa quies sentiatur per suam spe
ciē aut per speciem motus. potest dici q̄
sentiatur per speciem motus non quidem
primo. sed secundo. et hoc cōtingit cū
ipsum mobile nō mouetur actu sed fuit
motum prius et post quiescit. et cū dicatur
q̄ sensus particularis non habet speciem
motus postq̄ cessauit motus. potest dici
q̄ verum est per aliquod magnū temp⁹
sed aliquo paruo tempore post ipsuz mo
tum potest reservari speciem motus i sen
su particulari et tunc cognoscit ipaz quie
tem. Vel dicatur q̄ sensus particularis
non reservat speciem rei in organo exteri
ori. sicut visus non seruat nec retinet spe
ciem coloris in oculo. sic autem et i alijs.
sed bene retinet speciem sui obiecti inte
rius in organo interiori et radicali saltē
per aliquod tempus paruum et p huiusmo
di speciem motus inquantum ipsa est
species motus p̄teriti. cognoscitur qes
opposita illi motui. s. negatio eius in sub

iecto apto nato. Sz ista nō sufficiunt. qz
ip̄a quies bene sentit in aliquo magno tē
pore. sicut videns lapidem quiescere per
totam diem. Et ē aliter dicendū q̄ visus
nō cognoscit quietem per sp̄m mot̄ re
seruatam in ipo visu. pōt tamen eam co
gnoscere per sp̄m motus factā in ipo re
seruatam per virtutē imaginatiuā. Alii
dicunt aliqui q̄ sensus particularis non
pōt cognoscere quietem que est negatio
motus. sed cognoscit quietem p̄ quanto
cognoscit eē alicuius mobilis in aliquo
loco vel vbi. cui quidē eē nō ē cōiūct̄ flu
xus ipsius mobilis de vno vbi ad aliud. il
lam tamen negationē fluxus non cogno
scit sensus particularis. sed sensus interi
or. sicut cogitatus in homine et estimati
ua in brutis. et hoc ē bene p̄babile vt mi
hi videtur. Hec sunt que potui cōgrega
re de hac difficili questione et ab alijs pa
rum accepi declaratum quare zc.

Questio 19.

Vnus quidem ē visus hoc ē visi
bile zc. Queritur hic p̄mo Utz
lux conferat coloris formā vlt̄ ha
bitum per quā vlt̄ p̄ quē moueat mediū
et visum. Et arguitur p̄mo q̄ sic. quia sic
se habet intellectus agens ad fantasma
ta sic lumen ad colores. hac similitudinē
vitur Ari. in tertio huius. sed intellectus
agens confert formā et habitum quo fan
tasmata mouent intellectum vt dicit 3.
huius quare zc. Item p̄batur p̄ expi
mentum. nam oculus ex̄is in tenebris vi
det colores ex̄ites in lumine. vt patet si
quis ex̄is in camera obscura respiciat p̄
foramen videbit ea que sunt extra mani
feste. sed oculus ex̄is in lumine non vide
bit ea que sunt in tenebris vt manifestus
ē ad sensum. hoc autem nō videt contin
gere p̄ alio nisi quia lux prebet coloris ex
istenti in luce formā que mouet visum et
non coloris qui ē in tenebris quare zc.
Item lumen ē necessariū ad visionē co
loris vt patet ad sensum. aut ergo requi
ritur p̄pter informandos colores. aut ad
disponendū mediū ad receptionē coloris
per sufficientē diuisionem. si p̄mo mō
habetur intentio. si 2. modo hoc videt i
cōueniens esse quia idem ē agens vel ge

nerans inducens formā et disponens ma
teriam s̄m Lōm. 7. metaph. Si igit̄ co
lor per suam formā generat intentionē
suam in medio. videt etiam q̄ debet di
sponere mediū ad sui sp̄i receptionem
quare zc. Oppositum arguit auctori
tate Lōm. hic. vult enī Lōm. q̄ lumen nō
largitur coloris habitū per quē moueat
mediū et visum. Dicendū breuiter q̄
non. p̄batur ratione Lōmen. sic. Si enī
lumen daret coloris formā qua mouet vi
sum et mediū tunc color nō esset visibilis
per se sed per acc̄is. hoc ē contra Ari. i
principio huius capituli. vult enī plane
q̄ color ē per se visibilis in 2. modo di
cendi per se. et n̄a manifesta ē. qd̄ enim
debetur alicui per formā sibi ab extrinse
co supuenientē nō debetur ei per se
sed per acc̄is precipue si illa forma sit se
parabilis ab illo. Item posset argui p̄
simile. nam sicut sonus se habet ad hoc
q̄ sit audibilis. sic color ad hoc q̄ sit visi
bilis modo non inuenitur aliq̄ agens qd̄
imprimat sono formā aliquā per quam
moueat auditum imo ipse sonus per su
am naturam imutat auditum. quod enī
esset illud mouens vel agens? Non ē di
cendum q̄ sit lumen quia etiā in tenebris
auditur sonus quare zc. Intelligēduz
tamen ē q̄ lumen necessario requiritur
ad visionem coloris. quia ad hoc q̄ me
diū imutetur a colore requiritur q̄ sit
determinate p̄paratum et dispositū et hu
iusmodi dispositio ē ipm lumen. Unde
lumen exigitur ex parte mediū et organi.
Quidaz vero dubitauerunt contra istō
vt tangit Lōmenta. nam omne recipiens
debz eē denudatum a natura recepti. nūc
autem ipm mediū illuminatū nō ē de
nudatum a colore quia illuminatio eius
ē aliquis color vt dixerunt. et hoc videt
velle Ari. in lra igitur ipm mediū illumi
natum nō recipit colores. et sic lumen nō
requiritur ex parte mediū vt dispositio
mediū ad recipiendum colorem. Ad
istud respondz Lōmen. concedendo ma
iorem. ista enim p̄positione vitur Ari.
tam in receptione sp̄iali q̄ corporali. ni
hil enim recipit seipm nec ē causa alicu
ius in recipiendo seipm. Unde indubi
tanter recipiens vt recipiens ē debet esse
denudatum ab eo qd̄ recipit vel essentia
liter ita q̄ eius essentia non sit eadez cū
b3

Liber

essentia recepti vel fm subsistentia ita q
etiam nō habeat ipm receptū sibi pūctū
ante receptionē nec aliquid de spē rece
pti. Et cū dicitur in minori q mediū illu
minatū nō est denudatum a colore. dicē
dum q imo pōt eē. z cū dicitur q illumi
natio eius ē aliquis color. hoc negat Lō
men. quia licet color causetur a luce. tamē
differt ab eo in diffinitione z eēntialiter.
lumen enī ē actus diaphani interminati
i. nō cōmixti cū opaco. f. restri. s. colō est
act. f. m. i. i. diaphani cū opaco f. restri
vt h3 vidēi sup libro d. s. s. f. u. z s. f. a. t. o. nec ē
itēntio Ari. q lumen sit color diaphani
pprie z f. r. i. c. i. e. loquendo de colore. s. f. m.
f. i. t. u. d. i. n. e. quia sicut color ē act. diapha
ni terminati quo videtur ipm diaphanū
aut quo mediante imutatur ab ipo colo
re. pprie dicto ideo nō valet ista dubita
tio. Ad p. m. am rationē dicitur q de i
tellectu agente ad fantasmatā z de lumi
ne ad colores vno mō ē f. i. l. e. z alio modo
ē d. i. f. f. i. l. e. simile ē in hoc quia sicut fantas
mata non mouent intellectum ad intelli
gendum rem fantasmatā sine p. n. t. i. a. in
tellectus agentis. sic etiam colores non
mouent vīsum ad videndum sine p. n. t. i. a.
luminis. Sed in alio est d. i. f. f. i. l. e. qz fantas
mata sunt res corporales. i. in corpore ex
istentes. intellectus autem ē incorporeus
vt patet in tertio huius. z ideo fantasma
ta nō p. n. t. agere speciem aliquam in intel
lectu nisi cooperante aliquo agente prin
cipali z immateriali. s. intellectu agente.
Sed vīsus est virtus corpora z v. n. i. n. e. r.
saliter omis sensus. z ideo ad hoc q reci
piat speciem coloris ab ipo colore nō exi
gitur aliqd aliud agens z impūmens h.
modi spēm sed solum disponens s. b. i. e. c. t. ū
ad eius receptionē. z qd accipit ab Ari.
in tertio huius q lumen facit potentia
colores actu colores. dicendū q ipē dicit
hoc exemplificando. de exemplo autem
nō requiritur verificatio sed manifesta
tio vt dicit hic Lōmen. z de hoc plus vi
debit in tertio. Ad aliam dico breuē
q oculus exis in loco tenebroso bñ vidz
qz ea que sunt in lumine z nō ecōuer
so. s. z hoc nō est ppter illam causam que
assignata ē in arguendo sed propter ista
causam. quia medium quod ē inter ocu
lum exitem in tenebris z colores exteri
ores exites in luce qz est sufficiēter di
spōsitū a colorib. v. s. q. ad vīsum ad h. q

a coloribus imutetur sed nō econuerso.
Mediū enī qd ē inter obiectum vel ocu
lum exitem in lumine z colores exites i
tenebris nō est sufficiēter illūiatuz vsqz
ad vīsum. Unde color qui ē i tenebris nō
pōt generare spēm suam in medio sibi p
pinquo z contiguo quia nō ē illumina
tum sufficiēter z per p. n. s. nec in parte
medij distante. z ideo nō videtur. S. z co
lor qui ē in lumine bene facit suas species
in parte medijs sibi contigua z in alijs v.
qz ad vīsum exitem in tenebris z sic vide
tur. Dubitant tū aliqui satis rōnabili
ter qz sicut mediū qd ē iuxta colores ex
istentes in tenebris nō ē sufficiēter illūi
natum ad recipiendū spēs colorum sic
etiam medium qd est iuxta oculum exi
tem in tenebris nō videtur esse sufficiēter
illuminatū ad recipiendū spēm colorū
qui ē in lumine quare nō videbit ipsum
Et dicendum ē oīno q illa pars medijs
que ē contigua oculo existenti in tenebris
ē sufficiēter illuminata ad recipiendū
intentionē coloris ab alia intentione iā
generata in parte aeris sibi p. p. i. n. q. u. a. d. ū
modo ipē oculus sit in debita distantia et
situ respectu colorum qui sunt in lumine
s. z in tali situ z distantia pōt esse oculus
respectu illoz colorum q sine dubio nō
videret eos. vt si quis esset in vno angulo
camere tenebrose z nō poneret oculum
ad foramen mediante quo spēs perueni
ret ad ipm non videret eos quare zc.
Ad aliam cū dicitur lumen est necessari
um zc. verū est ex parte ipius medijs. z cū
arguitur contra hoc q idem ē generās
zc. pōt dici q verū ē in generatione s. b. e.
z sic intellexit Lōmen. z causa ē assignā
da ibi. S. z in generatione forme accitat
nō semper ē necessariū q vñ z idem sit
generās inducēs aliqd actum z dispo
sitionem requisitam ad illum. vt in genera
tione navis dicitur eē quedā ars dispo
nens ligna ad generationē navis seu fō
mā z alia inducēs ipam formam navis.
Similiter autē z in multis alijs reb. arti
ficialibus codez mō cū mediū aliqd non
ē dispositū ad recipiendū lumen p sui
grossitū z densitatē pōt esse aliqd agēs
disponens ipm vt calor rarefaciens z ali
ud illuminans vt corpus luminoso. et
sic erit in pposito. Colores enī nō sūt for
me sic perfecte q possint ipm mediū suf
ficiēter disponere ad recipiendū suas

intentiones. unde requiritur aliud agens disponens et hoc est corpus luminosum ut dicitur in littera.

Questio 20^a.

Veritur Utrum lumen sit corpus. Et arguitur quod sic. illud quod habet proprietates corporis est corpus. hec videtur vera. quia proprietates sequuntur naturam. sed lumen habet proprietates corporis. nam reflecti et refrangi sunt proprietates corporis ut patet ex 4°. methaurozum. lumen autem dicitur reflecti et refrangi ut coiter dicitur et habetur in perspectiva. et in 3°. methaurozum quare etc. Item quod movetur localiter est corpus hoc patet in 6°. phycorum. sed lumen movetur localiter. quia dicitur quod lumen solis venit a sole ad nos quod sine motu locali fieri non videtur quare etc. Item quod habet tres dimensiones est corpus. 5°. metaph. et primo celi et mundi. sed lumen habet tres dimensiones. scilicet longitudinem latitudinem et profunditatem. quare etc. Oppositum arguitur auctoritate Ari. et Comen. Scilicet est intelligendum sicut narrat Albertus quod quidam probaverunt lumen esse corpus. et probaverunt multis rationibus. quarum tres vel due sunt meliores. Una est quod generat corpus est corpus. corpus enim non generatur a non corpore ut manifestum est sed lumen generat multa corpora ut supponebant. lumen enim celi generat omnia ista inferiora. et patet in speculis comburentibus iuxta que lumen multiplicatur generat ignem ex stippa. Secunda ratio est quia nihil figuratur nisi corpus. hec videtur manifesta. sed lumen figurat. quoniam enim est triangulare. quoniam vero sphericum ut patet ad sensum quare etc. Item omne quod procedit vel egreditur ab aliquo corpore est corpus. sed lumen egreditur a corpore luminoso vel procedit ut omnes concedunt ergo etc. maior probatur quia quod egreditur a corpore aut est substantia aut accidens. non est dicendum quod sit accidens. quia unum accidens non egreditur de uno subiecto ad aliud subiectum ut concedunt omnes sapientes igitur relinquitur quod sit substantia. aut ergo est substantia corporea aut incorporea. Non est dicendum quod sit substantia incorporea. Ridiculi enim esset dicere quod a substantia corporea

exiret aut egrederetur substantia incorporea omnino. sicut etiam e converso a substantia incorporea non egreditur substantia corporea. ergo relinquitur quod illud quod egreditur a substantia corporea est substantia corporea siue corpus et sic patet maior quare etc. Verum est quod Albertus non sic omnino deducit rationem istam. sed tamen potest sic deduci et compleri. Sed breviter ista positio non potest stare. quod patet rationibus Ari. quas tangit in littera. Si lumen esset corpus sequeretur quod duo corpora quoniam essent simul in eodem loco. hoc autem est impossibile ut supponitur ex 4°. phycorum. et probatur omnia quia constat quod lumen et tenebra opponuntur ad invicem privative. modo privative opposita nata sunt fieri in eodem subiecto. ut visus cecitas auditus et surditas ut omnes concedunt. cum tenebra quandoque sit in aere ut patet in nocte. sequitur quod ipsum lumen quandoque sit in aere. cum ergo aer sit corpus ut manifestum est. sequitur si sit corpus quod duo corpora sunt simul in uno et eodem loco. in illo loco in quo continetur aer illuminatus quod est impossibile quare etc. Ideo dicendum est aliter quod lumen non est corpus. et probetur ratione Ari. que melior est iter omnes. Potest tamen aliter probari si lumen esset corpus aut esset corpus quod est substantia subiecta trine dimensionum. aut esset corpus quod est ipsa trina dimensio de genere quantitatis per dimensionem sufficientem. non primo modo quod substantia non cognoscitur a sensu particulari et exteriori. sic enim bruta cognoscerent rei substantiam quod est ridiculum. lumen autem cognoscitur a sensu qui est visus quare etc. Item nulla substantia generat per solam presentiam corporis ad aliquid aliud ut manifestum est. sed lumen statim fit per presentiam corporis luminosi ad diaphanum quare etc. Si autem diceretur quod lumen est corpus quod est trina dimensio de genere quantitatis hoc esset valde derisorium et falsum. quia cum omnia corpora habeant trinam dimensionem omnia utique corpora essent illuminata vel luminosa. et cum de nocte talis dimensio sit in aere. ut constat unicuique. de nocte aer esset illuminatus quod est ridiculum quare etc. Item aliam rationem inuit Ari. in littera. Si lumen esset corpus tunc illuminatio esset quidam motus localis. quod est absurdum. quia omnis motus

Liber

localis sit in tempore. illuminatio autem
nō sit in tempore vt illuminatio toti⁹ do-
mus a candela. vt dicit Lōm. 6°. phycor⁹
z illuminatio totius emisperi⁹ a sole pūte
z patet p⁹ia. postq⁹ enī lumē eēt corp⁹ ali-
ter nō illuminaret mediū nisi illud corp⁹
moueret per ipm mediū pueniendo ab
vna parte medi⁹ ad aliā. z h⁹ ē motus lo-
calis. ergo illuatio erit motus local⁹. vel
nō erit sine motu locali. qd⁹ videt⁹ icōue-
niens quare zc. Sz ad istā rōem rīde
bat⁹ Empedocles q⁹ illuminatio bñ ē mot⁹
localis z sit i tēpore. sz illō tēp⁹ latet nos
ppter puitatē z iō ratio nō valet. Cōtra
hoc objicit Ari. qz tempus mēsurās mo-
tū factū i paruo spacio pōt latere nos vt
temp⁹ mensurans nutū oculi. Sz qz tem-
pus mensurans motū localē. factū i tāto
spacio sicut ē in oriente i occidēs lateret
nos z nullo mō pēperemus successione
ill⁹ motus h⁹ videt⁹ eē valde irrōnabile z
ipossile vt dicit Ari. quare zc. Sz si lumē
nō sit corpus qrit⁹ qd⁹ sit lumē. z quō ista
dñt lux z lumē radiū z splendor. Ad p⁹
mū istorū dicēdū q⁹ lumen p⁹ z pncipali-
ter dictū ē qualitas actiua aut virt⁹ pmi
alterantis. s. corporis celestis. ipm enī cor-
pus celeste totū ē luminosū aliquiditer. si
cut ostendit Lōmē. i tractatu suo de sba
orbis. licet aliq⁹ ptes ei⁹ q⁹ dicunt⁹ stelle
habent lumē pfectius alijs z p ipm lumē
agūt corp⁹ ora celestia in istū mūdū sferi
orē. Unde dicit Albertus i suo pmento
sup⁹ de somno z vigilia. q⁹ lumen celeste
diuersimode figuratū vehit ad nos omf⁹
vtutes orbis. lumē autē scōario dictū z
fm posterius. s. put ē i istis sferiorib⁹ pōt
describi q⁹ ē q⁹litas sensibil⁹ q⁹ media vi-
sponit⁹ ad visionē visibiliū. Lumē autē
i sua coitate sūptū diffinit⁹ ab Ari. h. q⁹ ē
act⁹ diaphani fm actū diaphanū. Ad
z^m dicendū q⁹ oīa illa nōia dicūt vnā rē
aliquo modo vnitatis. sz sub diuers⁹ mo-
dis. Nam lux dicit⁹ illa q⁹litas fm q⁹ ē in
p⁹io z pncipali sbiecto suo vt i celo z spā
liter i sole a quo oēs alie stelle recipiunt
lumen vt dicūt astrologi. Et dicit⁹ lumen
fm q⁹ ē receptū i aliquo diaphano de se
nō habēte lucē vt i aere vt aqua vt aliq⁹
huiusmodi. Dicitur aut radi⁹ sz q⁹ gñat⁹
z multiplicat⁹ fm incessū rectū ad modū
linee recte. Et dicit⁹ splēdor put multi-
plicatur iuxta corpus aliquod refran-

gens manifeste z sensibili⁹. sicut specul⁹
magnū z clarū vel iuxta es vel aliud cor-
pus planū z politū pfecte. tñ his nōibus
vīmur multotiens p eodē ppter reales
identitatem rei significatē. Ad ratōes
illius opionis. Ad primā cū dicit⁹ qd⁹
generat corpus zc. dico q⁹ verū ē si gñat
corpus tanq⁹ generans pncipale sz si ge-
nerat tanq⁹ generat⁹ istrumentale vt tanq⁹
virtus agentis pncipalis nō oportet q⁹ sit
corpus z sic ē i pposito. lumē enī appro-
pinquat⁹ materie rei generabil⁹ nō gene-
rat tanq⁹ agēs pncipale motū imo huius
modi generas z mouēs motū pmi z pnci-
pale ē ipm celū vt p3 in 8°. phycorū. sz
lumē generat vt agēs istrumentale vt vt
virtus ifluxa ab agente principali quare
zc. Ad aliā cū dicit⁹ qd⁹ figurat⁹ zc. pōt
dici q⁹ verū ē si p se figurat⁹ sz si p accis
figurat⁹ nō oportet q⁹ sit corp⁹. vt albedo
figurat⁹ accit⁹aliter fm figuratiōe cor-
poris albi z tñ albedo nō ē corpus. simili-
ter autē z in alijs. mō lumē nō figuratur
p se tanq⁹ pprū z pncipale sibiectū figu-
re sz fm accis qz fm figuratiōe corpo-
ris cui⁹ ē lumē tanq⁹ sibiecti vt tanq⁹ agēs
vt p aliq⁹ aliud accis. Quare autem
lumē solis multiplicatū p foramē angu-
lare est figure angularis in pte ppinqua
foramini. in parte autē remota ē figura
sperice. h⁹ habet videri in plectina z nō
hic. Ad aliam cū dicit⁹ qd⁹ egreditur
vt pcedit zc. dico q⁹ aliquid egredi vt p
cedi a corpore dicit⁹ vno mō tanq⁹ a suo
loco in quo continebat⁹ z sic oē qd⁹ egre-
ditur q⁹ corpe ē corpus. alio mō intelli-
gitur aliqd egredi a corpore tanq⁹ a sua cā
efficiente agente. vt dicim⁹ q⁹ ab igne pro-
cedit calor vel egredit⁹ in calefactibile. et
sic nō oportet q⁹ sit corpus. sic autē lumē
egredit⁹ a corpore luminoso nō sicut a lo-
co in quo includit⁹ sz sicut a suo agente.
eodē modo quo ignis p suam caliditatē
agit caliditatem sibi silez in materia cale-
factibili. sic corpus luminosū p suaz lucē
generat lumen in diaphano sibi pnte q⁹
re zc. Ad rationes prius adductas.
Ad primaz cū dicit⁹ q⁹ habet p⁹ietates
corpor⁹ zc. verū ē si habz eas p⁹ie z vni-
noce. sin autē i p⁹ie z fm similitudinē
nō oportet. z cū dicitur lumen habet p⁹e-
tates corporis. dicitur q⁹ nō habet eas p⁹-
p⁹ie z vniuoce. sed improprie z fm simili-

tudinē. sicut enim corpus qđ frangit̃ di-
uiditur in duas partes aut plures. sic p
medium alterius nature diuersificatur
multitudo luminis ⁊ incessus. vt patz cū
denarius exis in fundo aque videtur in
aere. radius coloris eius diuersimode si-
guratur in aere ⁊ in aqua. ⁊ similiter lu-
men solis mediante aere puro ⁊ mediā
te nube diuersimode generatur vt patet i
tertio metaburorū ca. de halo ⁊ iride. ⁊
sic dicitur frangi aut reflecti per similitu-
dinem. Sicut enī corpus aliqđ motū for-
tit cū obuiat alicui obstaculo reuertitur
versus locū vnde pueniebat. vt patet de
pila plecta fortiter ad parietem ⁊ tūc di-
citur reflecti. Sic cū lumen alicuius cor-
poris luminosi precipue lumen solis per-
uenit ad aliqđ obstaculum politū ⁊ tersū
tunc impeditur eius multitudo in dire-
ctum ⁊ lumē receptum in illo obstaculo
vel in parte aeris contigua illi obstaculo
generat lumen in alia parte versus cor-
pus luminosum ⁊ sic videtur illud idē
lumen reueri ⁊ reflecti versus locū vnde
de veniebat. attamen ē verum imo nouū
lumen generatur a lumine recepto cir-
ca obstaculum. Ad aliā cū dicitur qđ
mouetur localiter ⁊ c. cedo maiorem. et
nego minorem. ⁊ cū dicitur qđ lumen solis
⁊ c. oīco qđ nō ē sic intelligendum lumen
solis peruenire a celo ad nos qđ vnum ⁊
idem lumen pueniat huc inde. sicut pila
vna peruenit a manu pūcientis ad parie-
tē. sed sic qđ lumen exis i sole generat lu-
men in medio sibi cūguo. ⁊ illud mediū
habens lumen in alio medio. ⁊ sic semp
quousq; generatio fiet i medio circa nos
⁊ iō ratio pcedit ex falsa imaginatione.
Ad aliā cū dicitur qđ habet tres di-
mensiones ⁊ c. verum ē si habet tres di-
mensiones per se. sed si p accēs nō opor-
tet. sic enī oīs forma malis ēēt corp⁹ eo qđ
oīs tal̃ forma extendit̃ fm extensionem
subiecti sui quodāmodo. modo lumen
nō habet tres dimensiones per se. sed so-
lū p accēs iquātū corp⁹ lucidū vl̃ illumi-
natum. sic ē dimensionatū quare ⁊ c.

Questio 21.

Verū Utrū color sit primū ob-
iectū visus. Et arguit̃ primo qđ

non. quia si sic tūc omne qđ sentiretur
a visu vel ēēt color vl̃ picipans colorem
oē enī qđ cognoscit̃ ab aliqua virtute co-
gnitua vl̃ ē ei⁹ obiectū vel aliqd picipas
ipm obiectū primū. vt oē qđ intelligit̃
vel ē ens vel participans ipm ens. sic est
filiter i pposito. s; oīs ē falsū. nam cor-
pus celeste cognoscitur visu vt oēs con-
cedunt. ⁊ tamen celū nō ē color vel parti-
cipans colorē vt ccedit̃ ab oībns. ⁊ ratio
ē. quia color ē quedam qualitas secunda
oīs mixtionē lucidī cū opaco ⁊ diapha-
no vt habet videri super libz de sensu.
celum autē ē subiectū simplex nō mixtū
vt patet ex primo celi ⁊ mundi ⁊ 8. me-
taph. quare ⁊ c. Similiter magnitudo
figura motus ⁊ quies ⁊ numerus cogno-
scuntur visu ⁊ tamen nullum istorū ē color
vel pntum sub colore quare ⁊ c. Item
si color ēēt primū obiectum visus. tūc vi-
sus nō esset vna virtus fm spēm spāliss-
mā qđ reputatur incōueniens. ⁊ pbatur
oīa. quia vnitas potentie dicitur esse ab
vnitate obiecti. ⁊ pbatur qđ potentie di-
stinguuntur fm distinctionē actū. ⁊ per
oīs vniūt̃ s; vnitate actū vt vult Ari.
in isto 2. Actus autē distinguūt̃ fm di-
stinctionē obiectorū ⁊ vniuntur fm vni-
tatem obiectorum fm qđ cōiter dicitur.
sic de primo ad vltimū potētie distiguūt̃
fm distinctionem obiectorum ⁊ vni-
untur fm vnitate ipsoz. Ex quo sequit̃
qđ nō debet ēē maior vnitas in virtute qđ
in obiecto. S; constat qđ vnitas specifica
ē perfectior vnitas qđ vnitas general̃ vt
omnes concedunt. ergo si obiectū ē vni-
solum fm genus potentia nō debet esse
vna fm spēm spālissimā. modo color est
vnum fm genus ⁊ nō fm spēm in oīb⁹
coloribus vt habetur ex libro de sensu. et
8. phycorū. ergo si color ē primū obiectū
visus ipse visus non est vnus fm specie
specialissimā immo plures si potentie.
distinguūt̃ per obiecta. Item si co-
lor esset obiectum visus aut visus moue-
ret ipsum colorem aut color moueret ipz
visum. omnis enī. virtus aut mouet su-
um obiectum aut mouetur ab eo vt ha-
betur a Commen. in tertio huius. ⁊ satis
ab Ari. in quinto metaph. Sed non est
dicendū qđ visus moueat colorem. sens⁹
enī nō agit in sēibile fm doctrinā Ari.
in isto 2. ⁊ in de sensu. nec color mouet

Liber

ipsum visum. probatio. quia mouens ē nobilius moto. sicut agens patiente ut dicit Ari. in tertio huius. modo color non est nobilior q̄ visus ut oēs concedūt q̄re 2^a. Oppositū arguit q̄ ut color ē primū obiectū visus aut lumen p̄ sufficientē diuisionē. s̄ n̄ lūmē. probat q̄ primū obiectum visus d̄ ē idē eētialit̄ cū oībus alijs q̄ per se cognoscūt a visu. nā color p̄ se ē visibilis. et tamē lūmē nō ē idē eētialit̄ cū colore nec eēuerso. ut dictū fuit pri^o quare 2^a. Ad eidentiam questionis ē intelligēdū q̄ color dupliciter pōt accipi. Uno mō. pprie et stricte p̄ qualitate se cūda p̄ntē p̄mixtionē lucidi cū opaco s̄ aliquā p̄portionē. et h̄ mō loqr Ari. h̄ de colore. Alio mō pōt accipi color coit̄ et large p̄ quocūq̄ actu diaphani siue sit diaphanū terminatū. s̄ p̄mixtū cū opaco terrestri. siue sit diaphanū nō determinatū. i. nō p̄mixtum cū opaco terrestri. sicut in diaphanis simplicibus ut sunt aer et aqua ignis et corpora celestia. et isto modo loquitur Ari. i. de sensu et sensato ubi dicit q̄ oīa corpora colore participāt. Ulterius intelligēdū ē q̄ obiectū primū visus pōt dupliciter intelligi. Uno mō primū p̄mitate coitatis. Alio mō p̄mitate p̄ncipalitatis. primū quidē obiectū p̄mitate coitatis ē illud qd̄ cognoscit̄ p̄ se a visu et predicat̄ eētialit̄ de oībus q̄ per se cognoscunt̄ a visu. primū autē obiectū p̄mitate p̄ncipalitatis ē illud qd̄ est dignius oībus alijs q̄ visu p̄cipit̄ per se. Tunc aliq̄ dicūt ad questionē triā. p̄^o q̄ color pprie et stricte sumpt^o nullo mō ē obiectū primū visus. q̄ nec predicatur eētialit̄ de oībus q̄ cognoscūt̄ a visu nec ē forma nobilior oībus alijs quas cognoscit̄ visus ip̄e. imo lux celestis ē longe nobilior q̄litas q̄ sit color ut manifestū ē cuilibet. 2° dicunt q̄ color coit̄er dicit̄ p̄ actu diaphani cuiuscūq̄ ē primū obiectū visus p̄mitate coitatis q̄ cognoscitur p̄ se a visu et p̄dicat̄ eētialit̄ de oībus q̄ p̄ se et p̄cise cognoscūt̄ a visu ut manifestū ē inducendo. Dis enī color p̄prie dictus ē quidā act^o diaphani terminatū. et lux ē actus diaphani nō terminatū q̄re 2^a. 3° dicunt q̄ lux ē primū obiectum visus p̄mitate p̄ncipalitatis q̄ lux ē forma sensibilis nobilior et dignior inf̄ oēs qualitates quas cognoscit̄ visus. cuius si

gnū ē. q̄ corpora celestia agūt p̄ sua lūra ad generationē oīz istoz inferiorū ut scitur ex astrologia. nullū autē coloratū colore pprie dicto sic agit ad generationē ut manifestum ē quare 2^a. S̄ h̄ positio licet sit satis curialis tamē videtur eē dubitabilis quātū ad scōdam conclusiōem. Nam primū obiectū visus p̄mitate coitatis debet eē primū visibile ut per se primū cognoscibile visu ita q̄ ista passio cognoscibile visu debetur obiecto visus tanq̄ subiecto p̄^o p̄mitate coitatis. cui enī aliq̄ deberet̄ h̄ modo. S̄ color coit̄er sūptō nō competit̄ hec passio p̄ se p̄^o p̄mitate coitatis. quia cū aliq̄ passio coit̄er petit̄ alicui per se p̄mo p̄mitate coitatis oportet q̄ p̄ eius naturā ueniat oīb^{us} his quibus per se inest illa passio ut satis p̄^o p̄mo posteriorū ca^o de acceptione vīs. ita q̄ subiectū primū alicui^{us} passionis p̄mitate coitatis debet predicari vlt̄ de illis quibus illa passio debetur p̄ se nō p̄mo. mō aliqua sunt cognoscibilia a visu non p̄ naturā coloris coit̄er sumpti. s̄ sensibilia cōmūia ut magnitudo figura et huiusmodi. Si enī hec eēt cognoscibilia a visu p̄ naturā coloris. cū color sit extra essentiam istoz tūc ista nō viderēt̄ eē per se visibilia. Qd̄ enī inest alicui p̄ aliō eētialit̄ ab eo nō inest ei p̄ se. hoc autē ē incōueniens. nam ista sensibilia coia s̄ sensibilia per se cognoscibilia a visu et ab alijs sensibilibus particularib^{us} fm Ari. in isto 2° q̄ 2^a. Ad h̄ posset responde ri tenendo istam positionē q̄ imo color ē per se cognoscibilis a visu et per naturā coloris ē cognoscibile a visu omne aliud visibile. Et cū instatur de sensibilibus coibus. dicendum sicut tangebatur prius q̄ ip̄a sensibilia coia sunt cognoscibilia a visu per naturā coloris p̄prie dicti ut lūmīs. Et cū dicitur q̄ tunc non sunt per se sensibilia. dico q̄ verū ē per se p̄mo sed bene sunt sensibilia per se nō p̄mo. et per se quidem nō imēdiare s̄ mediate. Nec vniuersaliter oportet q̄ subiectum primū passionis sit idē essentialit̄ cum subiecto non p̄mo. sed sufficit q̄ per subiectum primū illa passio inest alijs quibus inest per se non p̄mo. Et cū instatur q̄ illud non inest alicui per se qd̄ inest ei p̄ aliquid aliud eētialit̄ distinctū ab eo. dictū fuit prius quōd h̄ sit possibile

Ad rationes priores. Ad primā patz
ex dictis bene enī pceditur q̄ color ppe
sumptus nō ē primū obiectū visus. s; co
lor coīter sumptus bene pōt esse mō pre
dicto. Aliter pōt dici pbabiliter q̄ co
lor nullo modo sit primū obiectū visus
pmitate coītatis vt pbat ratio. s; primū
obiectum eius isto mō ē forma nata facē
suā spēm in visu. et hoc cōe ē ad colorem
figuram et magnitudinē. et hoc pōt habe
ri ex dictis phi in lra. Vel dicat q̄ vi
sus pōt considerari dupliciter. Uno mō
fm q̄ visus. et sic primū obiectū eius est
color mō prius dicto. et sic nō habz agno
scere sensibilia coīa. Alio modo s; q̄ sit
sensus et sic bene habet cognoscere sensi
bilia coīa saltem aliqua. sed non oīa. et h
modo obiectum eius primū nō erit colō
sed forma q̄ ē nata facere suam spēm in
sensu. Ad aliam nego oīam. et cū dici
tur non debet eē perfectior vnitas in po
tentia q̄ in obiecto. dicūt aliqui q̄ veruz
ē de obiecto pmo pmitate pncipalitatis.
nam ab istius vnitate pncipaliter ē vni
tas virtutis. Quāvis ergo color coīter sū
ptus nō sit vnus fm spēm spālissimam
tamen lux prima ē vna isto modo. preci
pue lumen solis et hoc sufficit ad vnitatē
visus. s; hic ē vnū bonum dubiū q; s;
hoc videtur q̄ tactus sit vnus sensus for
maliter. q; inter qualitates tangibiles est
vna prima pmitate pncipalitatis. s; ca
liditas. Ista enī ē nobilissima inter oīs
qualitates tangibiles. vt habet videri sup
secundū de generatione et quantum me
thaurorū et sic si ista vnitas specifica ob
iecti pncipalis sufficit ad vnitatē specif
cam sensus sequeretur q̄ tactus eēt vnus
sensus. cuius oppositū videtur intende
re Ari. in ca. de tactu. Et expressius Lō
men. determinat q̄ tactus nō ē vnus sen
sus ergo videtur illam rationē nō valē.
Propter qd alij dixerunt alit. q̄ quāvis
vnitas virtutis sit ex vnitate obiecti pmi
tū virtus pōt habere pfectiorem vnitatē
q̄ primū suū obiectū. Et si arguitur hoc.
quia effectus nō debet eē perfectius ens
q̄ sit sua causa. cū ergo vnitas virtutis
causetur aliquo modo ab vnitate obiecti
mirabile videtur q̄ vnitas virtutis perfe
ctior sit vnitate obiecti. Est igitur dicen
dum q̄ causa pncipalis agens et forma
et finis bene est perfectior q̄ causatus. sed
causa nō pncipal nō oportet q̄ sit simpli

citer nobilior ipso causato. Mō ipm ob
iectum sensibile nō ē cā pncipalis vtutis
sensitue. s; ē quasi causa instrumental
sine qua sensus nō attingit suū finē prin
cipalem quare ratio nō valet. Ad ali
am dico breuiter q̄ color mouet visum i
primendo ei suam speciez. Et cū dicitur
q̄ mouēs ē. pōt dici q̄ verū ē q̄ mouēs
vt mouens ē ē nobilius moto vt motum
ē. sed non sequitur q̄ sit simpliciter et oī
no nobilius et sic erit in pposito. Color
enim fm q̄ mouet visum ē qd nobilius
q̄ visus fm q̄ mouet q; mouere ē nobi
lius q̄ moueri. hoc tamē nō obstante vi
sus erit nobilior simpliciter quia habet
operationem ppiam nobiliozem quacū
q; operatione coloris et ex ista debet eius
nobilitas simpliciter iudicari. vt dictum
fuit in questione de sensu actiū quare
non valet ista ratio.

Questio 22.

Unc autē pmo de sono ē.

Queritur Utrum sonus sit rea
liter in aere vt in subiecto. Et ar
guitur primo q̄ non. quia sicut se habet
color ad corpus coloratum sic sonus ad
corpus sonorum p convenientē similitudi
nem. sed color ē in corpore colorato vt in
subiecto vt manifestū ē et nō in ipso aere
ergo similiter sonus ē in corpore sonoro
et non in aere vt in subiecto. Item vnū
et idem nō debet eē subiectū qualitatis se
sibilis et mediū sentiendi eam vt manife
stum ē in colōre et sapore et huiusmodi. nūc
autē aer ē mediū audiendi sonū vt mani
festum ē p phi in lra quare ē. Item
illud qd facit sonū nō recipit ipm nec p
pns ē sibi soni. sic enī idem eēt in actu et
in potentia simul respectu eiusdē. cū illō
qd facit aliquid sit in actu respectu illius
et recipiens in potentia. sed ipse aer facit
sonū vt videtur velle Ari. i lra ppe prin
cipiū capituli vbi dicit hec vba. Hoc autē
ē ipi mediū et audit sonū facē i actu q̄ re
ē. Oppositū arguit quia motus aer
ē i aere vt i sbo. hec ē euident. s; sonū ē mo
tus aeris vt dicit Ari. in lra. Quā autē p
hibeat fluere huiusmodi motū sonū ē q̄ re
ē Ad euidentia questionis consideran
dum ē modus generationis soni. Modus
autē gñatiōis soni fm doctrinam Arist.

Liber

in lra videtur esse talis. duo corpora soli
da. i. firma et fixa vel dura mouentur mo-
tu aliquo vel veloci et forti ad percuten-
dum se inuicem vel saltem vnu taliu mo-
uetur ad percutiendu alterum et ad tan-
gendum ipm super superficiem alicuius
sufficientis quantitatis et tunc per huius
modi percussionem et tractum preceden-
te motu sufficientis velocitatis vnius cor-
poris aut duorum expellitur aliqua ps ae-
ris et extenditur violenter motu velocio-
ri q̄ natus sit diuidi aer. et in illo aere sic
moto et expulso generatur qualitas sensi-
bilis que dicitur sonus. Et autem duo cor-
pora facientia per sui percussionem so-
num debeant esse solida vel firma aliq̄
modo patet. quia si duo corpora percuti-
antur ad inuicem que sunt mollia vel non
dura et firma aut nullus sequit sonus aut
debilis et quasi imperceptibilis. ut si lana per-
cutiatur ad lana vel spongia vel pilus et
huiusmodi aliquid. Et autem illa corpora
debeant velociter et fortiter moveri vel
saltem vnum illorum ad percutiendu et ta-
gendum se ad inuicem hoc etiam manife-
stum est per signum evidens. nam si duo
corpora appropinquantur ad inuicem mo-
tu tardo vel multum lento licet sint bene
dura et sonora tamen nullum generant so-
num ut patet ad sensum. Et etiam oportet
tangere ea se inuicem et appropinqua-
ri sibi superficies determinate quantita-
tis et non sibi quacunque superficiem hoc et
est manifestum. quia si duo corpora se per-
caterent ad inuicem sibi duas superficies
multum modicas non fieret ibi sonus. ut
si obijciatur acus acui et sic de alijs sibi

Quantum ergo ad primam additionem dicit
Ari. in lra q̄ oportet firmum fieri percus-
sionem ad inuicem. Quantum ad secundum
dicit. oportet enim motu ferientis preoccu-
pare fracturam aeris. s. q̄ corpus percuti-
ens velocius moueatur ad percussu q̄
aer natus sit cedere et sic extenduntur for-
titer. Sed quantum ad tertiam dicit Ari non
igitur sicut dictum est omne verberans sonat
et quod verberatur. ut si obijciatur acus acui
sed oportet verberans regulare esse ut aer
subito diffiliat et moueatur. q̄ aut aer ex-
pellatur in generatione soni a percutiente
et percusso. hoc patet ex multis signis. primo
quia sicut dicebatur. Si vnu corpus molle
et facilliter cedens percutiat alteru. ut lana

aut spongia aut pilus non fit sonus. quod
non videtur esse per alio nisi quia ibi non expelli-
tur aer motu sufficienti et veloci. Item
sensibiliter percipimus q̄ corpora conca-
ua precipue metallica multum fortem et
diu sonu faciunt cum interius percutuntur
ut manifestum est in campana et huiusmodi. et
hoc per tanto contingit quia aer in illis inclu-
sus postquam motus est non potest exire statim sed
agitur et pellitur de vno latere ad aliud
latus. Et hoc dicit Ari. in lra. Concaua
autem re percussione faciunt multos ictus
postquam impotenti exire quod motu est.
Item aliud signum ponit Albertus quia
metalla que in sui mixture multum habent
de subtili aere sunt multum sonora et diu te-
nent vel faciunt sonu ut aurum argentum
et stannum. Similiter patet in lignis. lignum
enim quod est multum aereu et solidu et siccum
ut fagus multo melius sonat alijs lignis
intantum q̄ si sit lignum faginu longu et latu
et fuerint in ipso multa foramina sibi trans-
uersum et sit superficies eius bene plana
desuper si percutitur sonat ad magnam
distantiam sicut campana. et his greci vtun-
tur per campanis ut dicunt. His visis ad
questionem dicitur q̄ sonus est in aere tamquam in
subiecto realiter. quod potest probari breuiter sic
aut sonus habet esse suu reale in corpore per-
cutiente aut in corpore percusso. aut in ae-
re expulso per ipsam percussionem. hec diui-
sio recipitur ut sufficiens. sed non potest esse in
corpore percutiente vel percusso. quia non esset ra-
tio quare esset sonus in vno istorum plus quam
in altero precipue cum ambo mouentur eque
fortiter ad percutiendu se inuicem. cum igitur
non possit esse in ambobus sibi quia sic vnu acci-
dens numero sibi esset in diuersis sibi numero di-
stinctis. quod est inconueniens. Relinquitur q̄ in
nullo istorum sit sonus subiectiue. quare vide-
tur q̄ sit in aere tamquam in subiecto. Et firma-
tur ratio quia si sonus esset in istis vel in altero
eorum non esset aliqua ratio quare fieret so-
nus cum ista mouentur ad inuicem velociter
et modo cum mouentur ad tangendu se ad
inuicem motu lento aut tardo imo ita de-
bet generari sonus cum tangunt se inuicem tardo et
lento motu precedenti sicut precedente
forti et veloci motu cuius oppositum manife-
stum est ad sensu quare etc. Item si sonus
non esset realiter in aere saltem tamquam ad ali-
quod partem aeris tunc perceptio ipsius soni non debet impe-
diri a vtro statu in opposita parte nec debet

magis percipi vento flante ex parte in q̄
ē percussus et percussus. quorum opposi-
ta nos videmus ad sensum. et patet p̄na.
quia cū aliq̄d sensibile ē pure sp̄aliter i
medio et in nulla parte medij ē fm eē re-
ale nō impeditur neq̄ inuatur eius sen-
satio per ipm ventū vt ē manifestū i ipo
colore. Similiter autē p̄tingeret de sono
quorum opposita nos videmus ad sensum
ergo etc. Est etiam cōsiderandū q̄ ille
modus generationis soni qui prius dict⁹
fuit. scilicet ex percussione duorum corporū ad iui-
cem debet intelligi q̄ sic est regulariter
et vt in pluribus. q̄d p̄ tanto dico quia ali-
quādo ad generationē soni nō occurrūt
duo corpora firma s; vnū corp⁹ firmū et
aliud non firmum sed fluidū et facilius
mobile scilicet aer vel aqua vt contingit
q̄n virga aut coriacea mouetur fortit⁹ p̄
aerem ibi enī manifeste generat⁹ son⁹ et
tamen nō ē ibi nisi vnū corpus solidum.
s; ipse aer habet ibi locū vnus corporis
solidi inquantū r̄sistit coriacea aut virge
Similiter autem pōt contingere q̄ ali-
quod corpus solidū pcutiēs ad aquā fa-
cit sonum vt patet ad sensum imo due p̄-
tes aque sibi iuicem occurrentes fortiter
faciunt sonū. S; hoc vniuersaliter ē ver⁹
quia oportet aerem aliq̄d expelli in quo
fiat sonus. Unde etiam fm Albertū si
corpus solidū et durum percussus ad fū-
dum aque faciat sonū oportet q̄ illud cor-
pus habeat aliq̄d partem aeris que expel-
litur a percussione illa. cuius signū ipse
ponit. quia in superficie aque apparent
quedam ampulle q̄d nō videtur fieri ni-
si per motum illius aeris. Ad primā
rationē dicendū q̄ nō ē simile quia cor-
pus coloratum non ē effectiū coloris sui
sed corpus sonorū ē actiū soni fm Ari.
in lra et ideo nō ē simile. Vel si quis di-
ceret q̄ color causatur actiue a corpore
colorato hoc tamen non ē per motū aeris
et expulsionem sicut ē in sono igit⁹ etc.
Ad aliā dicendū q̄ vnū et idē fm eandē
sui ptem nō ē medij et subiectū simul. s;
fm diuersas ptes pōt eē. sic figitur erit h
Nam aliqua pars aeris illa. s. que expel-
litur a corpore pcutiente et percusso ē sub-
iectum soni. alia autem pars ē medium
recipiens intentionē soni illius q̄d non ē
inconueniens. Ad aliā dicendū per
expositionē illius lre. vult autē Ari. ibi
dicere q̄ facere sonū in actu. i. sonus fa-

ctus in actu ē ipsius medij et auditus tan-
q̄ subiecti licet diuersimode. nā ē ipsius
medij tanq̄ subiecti fm eē reale. eius. et ē
ipsius auditus tanq̄ subiecti fm eē sp̄ale.
Vel sic hoc autem actu sonare quod
debetur quibusdā corporib⁹ solidis et fa-
cere sonum in actu. dico ipsius medij tan-
q̄ subiecti. et auditus vt virtut⁹ cognosce-
tis ipm sonum quare non valet.

Questio 23.

Sequenter queritur Utrum
echon sit idem sonus cū primo
sono. i. cū sono pcedente ipsum.

Arguitur pmo q̄ sic. breuiter. q̄ ille so-
nus ē idem cū alio qui habet eandē figu-
ram cū alio et cōstituit⁹ ex eisdē litteris et
syllabis cū ipo. hec ē manifesta per se. sed
echon ē sonus habens eandē figurā cui⁹
sono pcedente ip⁹ et cōstituit⁹ ex eisdē
litteris et syllabis vt manifestum ē. vñd si
son⁹ pcedēs echon terminat⁹ i ba et echō
similiter semper in ba terminat⁹. similis
autē et de alijs quare etc. Oppositū ar-
guitur. Illi soni nō sunt idē son⁹ inter q̄
rū generationes ē temp⁹ medij i quo nō
fit sonus h manifestū ē. s; sic ē i pposito
nā inter echon et priorē sonū intercidit tē-
pus medij vt pat⁹ ad sensū quare etc.
Ad questionē itelligendū pmo. q̄ cū hō
loquit⁹ in loco p̄p̄quo quibusdā corpo-
rib⁹ p̄cauis et solidis habentib⁹ aerē iclu-
sum i ipis ab aliquo tēpore longo vt in-
xta puteū antiquū et pfundū et iuxta do-
mos inhabitatas p̄tingit vt ipse audiat quē-
dam sonū oīno silez suo sono ac si alqs
alius responderet ei et talis sonus vocat⁹
echon. Unde Lōmen dicit q̄ echon ē ite-
ratio soni cōseruando suā figurā. Mod⁹
autē generationis tal⁹ videt⁹ eē fm Ari.
in lra contingit q̄ aer expulsus a corpore
bus firmis pcutiente et percusso habēs i se
sonū aliq̄d puenit ad corpus aliq̄d p̄ca-
uū et solidū quēadmodū vas habēs i se
aerem ab antiquo iclusū et detentū et vñ-
tū et ab h aere vel ab illo corpore p̄cauo
aerem detinente repellit⁹ aer ille idē ad
locū repercussionis. sicut cum pila pro-
iecta occurrit parietī fortiter repercutit⁹
versus locum a quo mouebatur. et in h
modi aere sic repercusso generatur qui-
dam sonus quasi omnino simil⁹ sono p̄-
oīeo q̄ ille aer idē ē et similiter figuratus

Liber

sicut erat ad generationē prioris soni. talia autem corpora a quibus sic repercutitur aer maxime sūt corpora p̄caua ⁊ antiqua ⁊ habentia aerem diu inclusum in ipsis. sicut sunt putei multum p̄fundi et antiqui ⁊ domus inhabitata ⁊ valles quedam ⁊ montes cauernosi ⁊ huiusmodi. Hanc autem generationē docuit Arist. breuiter in 1^a cum dixit. Echon autem fit ab aere vno fracto p̄pter vas detinēs ⁊ prohibens diffundi. Item aer repellit sicut spera. Tunc accipio vltimus q̄ motus reflexus nō est vn^{us} numero quia necessario int̄ eius partes itercipitur quies media. ⁊ hoc suppono ad p̄sens ex 8° p̄h̄corū. Tunc dico breuiter ad quēstionem q̄ echon non ē idem sonus necessario simpliciter cum sono precedente cui assimilatur. p̄batur q̄ illi soni nō sūt vn^{us} numero quorū vnus consequit^{ur} priorē partem motus reflexi ⁊ alius secundam partem huiusmodi motus. ⁊ hoc satis patet. quia ipse motus reflexus nō est vnus numero ⁊ ideo soni quorū vnus consequitur vnū illorum ⁊ alius alius nō sūt vn^{us} sonus. sed echon consequit^{ur} secundā partem motus reflexi quo ille aer repercutitur ab obstaculo mouetur versus locum repercussionis prime. sonus autem p̄cedens echon consequitur priorē partē motus quo mouetur ipse aer vsq̄ ad obstaculum. Et ponitur exemplū simile magis manifestum. videmus enī q̄ cū lapis proicitur in aquā nō fluentem sed quiescentem fuit circa locū percussionis quidam parui circuli ⁊ girationes deinde alie maiores in remotiori. ⁊ sic contingit q̄ anteq̄ deficiant girationes p̄uenit aq̄ ad aliq̄d obstaculū reflectens ⁊ repercutiens ⁊ tunc ille partes aque reuertuntur versus locū prime percussionis. sic igit^{ur} contingit hic q̄ duo corpora percutiunt se adinuicem aer circūquaq̄ expellitur ⁊ generatur ibi sonus secundū quandā circulationem. cui^{us} signū ē q̄ nō solum auditur sonus in vna parte iuxta locum percussionis sed circūquaq̄. ⁊ contingit q̄ anteq̄ deficiat motus alicuius partis illius aeris habentis in se sonū obuiat alicui corpori mō p̄dicto ⁊ repercutitur ⁊ fit echon v̄ dictum est. Et est considerandum q̄ ⁊ si echon nō sit sonus idem numero cū sono p̄cedēte. tamē cōmūtū similis ei ⁊ forte eiusdem sp̄ci sp̄alissime

cū eo. cuius causa videtur ē s̄m Albertum q̄ sit in aere eodem numero ī quo prior erat sonus ⁊ consimiliter figurato non enī est verisimile q̄ illud corpus in aiatum. s. obstaculum concavū repercutiens aerem figuraret ipm tali modo ad habendum sonum sic litteratum ⁊ distinctum quare 2°. Ad rationē patet ex dictis cū dicitur ille sonus 2°. verum ē si habet figuram eandē numero. s. nō ē sic imo figuram eandem in sp̄ci ⁊ similes similitudine p̄pinqua. ⁊ ideo son^{us} nō est vnus simpliciter s̄m numerū sed s. sp̄ci quare 2°. Dicunt autē nōnulli q̄ echon nō ē eiusdem sp̄ci sp̄alissime cū sono p̄cedente eo q̄ sonus p̄cedēs ē son^{us} vox ⁊ sonus qui ē echon ē sonus non vox cū nō fiat ex percussione corporum aiatōr ad inuicem. Sonus autē vox ⁊ sonus nō vox sunt differentie diuisione soni v̄ dictum in tractatibus. ⁊ Albertus inuit hic. ⁊ ideo idem s̄m sp̄ci sp̄alissimā nō continetur sub istis. De hoc tamē non facio magnam vim dūmodo nō sint idē nūc. ro ⁊ similitudinē p̄pinquā habeant ad inuicē mō p̄dicto. ⁊ forte ille nō sūt dīe soni formales p̄ se s. māles ⁊ q̄si per accidens. v̄ ē diuīso toti^{us} in modo in suas p̄tes. iquire de hoc quātū vīs ⁊ potes 2°.

Quēstio 24^a.

Veritur circa capitulū de odore Utrum odor sit in medio realiter. Arguitur primo q̄ sic. q̄ illud q̄ recipitur in aliquo recipitur in eo per modū recipiētis ⁊ nō s̄m modū rei recepte v̄ sumit^{ur} ex libro de causis. mō aqua ⁊ aer q̄ sūt media odorādi ⁊ recipiunt ipm odorē sūt entia realia ⁊ habēt reale eē ḡ 2°. Itē multiplicatio et p̄ceptio odoris impedit^{ur} a v̄cto. v̄ si v̄tus fiat ab oriente impedit multiplicatiōe odorū qui sunt versus occidēs ad illos qui sūt magis ad oriens ⁊ eōuer^{to} so. hoc autē nō ēet si odor multiplicaret se solū sp̄ualiter ī medio ⁊ nō habēt ī ipso eē reale. v̄ videm^{us} q̄ coloris mltiplicatiō nullaten^{us} īpeditur a v̄ctis v̄ndecūq̄ v̄ctū at̄ q̄re 2°. Itē odor mltiplicat se p̄ mediz successiue v̄ patet ad sensum. cum enī aliq̄d corpus secūdu īcipit ferē p̄us p̄cipitur ab illo q̄ ē p̄p̄ior ⁊ posteri^{or} tem pore a remotiori h̄ nō esset si multiplica

tio odoris est spūalis et finē spūale im-
mo fieret in instanti. ut multiplicatio lu-
minis et coloris quare etc. Oppositus
arguit auctoritate Lōmen. super isto ca-
pitulo cōmēto 97. dicit enī q̄ sicut color
habet duplex eē. scē in corpore colorato
et hoc ē eē corporale. et eē in diaphano et
hoc ē eē spūale. ita et odor habet duplex
eē. scē in corpore odorabili et eē in medio et
hoc ē esse corporale et aliud spūale et illud
ē naturale et aliud extraneū. De que-
stione ē intelligendū sicut recitat Lōm.
Quidam existimauerūt q̄ odor nō sepa-
tur a corpore odorabili et q̄ habet nisi
vnum eē tātū. scē corporale. dixerūt enī
q̄ a corpore odorabili resoluit quoddā
subtile corpus habens in se odorem qd
vocatur fumalis euaporatio et istud sub-
tile corpus habens in se odorem puenit
vltq̄ ad sēsus odoratus et sic sentit odor.
et forte motū istorum fuit illud qd ar-
gum est prius. Et signum huius posue-
runt aliqui q̄ manifeste videmus q̄ odo-
res multorum corporum non percipiunt
nisi postq̄ fuerit resoluta aliquantū in
fumū subtilem ab igne aut alio calore. ut
patet in thure aut alio pergamenō aut pi-
lo et huiusmodi multis. que anteq̄ cōbu-
rantur parum aut nihil percipitur eoz
odor. cū autem cōburuntur et in fumū re-
soluit tūc sentitur odor manifeste. Hanc
autem opinionē iprobat Lōmen. multū
pulchre. quia sicut ipse dicit. videmus q̄
multa aialia per sensum odoris mouent
ad suū nutrimentum p spacium multa-
rum terrarum. sicut apparet in vulturibus
et trigidibus que a 500. miliarib⁹ di-
cuntur venisse ad locū prelii qd accidit i
terra grecorum sentientes. scē odores mor-
tuorum siue cadauerum illic extitum.
Et ita ponamus dicit Lōmen. q̄ omne
sensibile qd comprehenditur per mediū
extraneū debet sentiri ex oibus partibus
eēntialiter nisi aliquid impediāt. Unde
manifestum ē q̄ ille odor nō solum fuit
multiplicatus per 500. miliaria ad par-
tem in qua fuerunt vultures et tigrides.
sed etiam ad partem oppositam per alia
500. miliaria ad oriententes. et per tot ad
occidentem et eadem ratione per 500. ad
austrū et per tot ad aquilonē et sic p duo
mille miliaria multiplicat fuit odor. Si
ergo odor nō ē nisi cū fumali euapora-
tione tunc oportuit q̄ ab illis corporibus

resolueretur corpus subtile qd extendē
ad totū illud spacium. hoc autē videtur
irrōnabile oīno. quia maxima subtilitas
et raritas quā potest habere materia est
raritas ignis ut dicit Lōmen. modo si il-
la corpora quorū odor percipiebat p tā-
tam distantiam fuissent oīno resoluta in
ignem adhuc nō potuissent extensa fuis-
se per tantū spacium. quare nō videtur q̄
sit necessariū odorem esse semper cū tā-
li corpore subtili resoluta a corpore odo-
rifero. Et possemus syllogizari sic. Si
odor nō perueniret ad odoratum nisi cū
fumali euaporatione vel tali corpore sub-
tili tunc odor nō posset sentiri nisi per tā-
tam distantiam per quantā distenderet
et diffunderetur huiusmodi corpus sub-
tile et per quātuncūq̄ spacium sentiret odor
per tantū diffunderetur tale corpus sub-
tile resolutū a corpore odorifero. hec cō-
sequentia plana ē oīno. scē nō ē flm ut pz
ex dictis. odor enī alicuius corporis p tā-
tā distantia pcepit q̄ si totū illud corpus
resolueret i corp⁹ subtilissimū. scē igne nō
posset tantū extendi ut ad tantā magnitu-
dinē pueniret. et hē facile videre i exem-
plo ppinguoz. Videmus enī q̄ cū cōbu-
rit modicū de sulphure odor ei⁹ sentit p
totū mediū qd ē in vna magna domo. et
si illud resolueret totū i igne nō foret suf-
ficiens ad replendū tantū spacium ut mani-
festū ē cuilibz bñ ispicienti qre etc. Sz ali-
q̄ nitunt i pedire istā talē ratioz qz dicūt
q̄ nō fuit vniū corp⁹ subtile cōtinuū qd pte-
deret ab illis corporibus ad aues. Sz ali-
qua ps subtilis illius euaporatiōis fuit il-
luc delata a ventis et imutauit odoratum
istoz aialiu. Hoc autē ē valde debile. qz si
cut ille aues distantes p. 500. miliaria p-
ceperūt illū odore sic alie ppingores po-
tuerūt ipm sentire et adhuc alie ppinguo-
res circūquaqz. et sic necessario redit q̄ il-
lud subtile corpus fuerit p totū illud spaci-
um. aut q̄ odor multiplicat i aliq̄ parte
medii sine huiusmodi corpore. Itē papi-
mus manifeste odore alicui⁹ pui corpori
i loco vbi nō ē vent⁹ p tantū spacium q̄ il-
lud corp⁹ si resolueret i igne nō ipleret
ipm ut pz i ex. p dicto. Si enī vna modā
ca pticula sulphur cōburat fetor ei⁹ pōt
sentiri p totū spacium dom⁹ magne et tantū
corpus illud si totum fiat ignis subtilissi-
mus nō occuparet illud spacium totū g etc.
Item Lōmē. ponit aliam rationē ad idē

Liber

si odor semper esset cū tali subtili corpore resolutio. aut aer intermedius int' odoratum & corpus odorabile cederet totus aut non cederet illi corpori. q' si ille tot' cederet hoc videtur multum irrationabile. & ideo Lōmen. relinquit hoc pro iconuenienti. S3 pōt declarari. q' pari ratōe cū odor alicuius corporis exīstis in aqua sentitur oporteret illam aquā recedere a suo loco. cuius oppositum videmus ad sensum. videmus enī q' aliquo corpore multum fetido exīste in fundo aque sentitur odor eius manifeste absq' eo q' aq' appareat manifeste moueri localiter q' re 2. Si vero diceretur q' aer non cedit illi corpori. tunc duo corpora eēnt simul in vno loco. p'p'io. qd ē oīno impossibile. 4. p'hycozū. ergo 2. Et ideo dico aliter ad questionem. Ad cuius euidētiāz cōsiderandum q' sic dicit Lōmen. & allegabatur in arguēdo. formā sensibilis habet duplex esse. vnu ē corporale aliud est spūale. & inter ista duo ē diuersitas cōter assignatur. q' ēē corporale seu reale ē ēē extensū vel p se vel p accēs ita q' forma habens ēē corporeū habet partem extra partem. vt color exīst in superficie corporis terminati habet partē vnā in vna parte superficie & alia in alia & sic vna earū ē extra aliam. similiter autē & i alijs formis sensibilibus suo modo. Esse autē spūale ē ēē non extensū nec p se nec per accēs ita q' forma habens ēē spūale seu intentionale nō habet vnā partem extra aliam. sed tota ē in qualibet parte subiecti in qua habet ēē spirituale & nō vna p' in vna parte & alia i alia. vt intentio albedinis recepta in aere tota ē in vnaquaq' parte illius aeris quo mediante videtur sic q' vna ps ei' nō ē extra alia. & ipa forma habēs ēē reale seu corpale in aliquo subiecto generat spēm seu formā intentionalem in alio subiecto fm ēē spūale. Nec ē querenda aliqua cā agens p'p'ina illi us intentionis nisi forte cā dispositiua. sic corpus luminosum disponit diaphanū ad recipiendū spēm coloris. ipa autē forma sensibilis de sui natura hoc habet q' gignat sibi similes in suo subiecto disposito. S3 illa diuersitas inter ēē corporale & esse spūale forme sensibilis nō ē oīno manifesta. vbiū enim videtur q' aliqua forma sit in aliquo toto subiecto & extenso & tamen nullo modo sit extensa nec p

se nec per accidens nec habeat partem extra partem. Item recipiamus aliquē aerem mediate quo videtur aliqua albedo & signemus vnā partem quantitati illius aeris que sit a. & aliam partem eius & sit. b. manifestum ē q' in parte a. ē intentio illius albedinis. aliter ei non posset illa albedo videri mediante illa parte aeris. & similiter in parte. b. ē intentio albedinis eadē ratione. aut igit' illa intentio albedinis que ē in pte. a. ē oīno eadē cū illa intentione albedinis que ē i pte. b. aut nō ē penitus eadē. & si detur ēē eadem penit' diuissibiliter nullo mō extra illā tunc cessante intentione albedinis existente in parte. a. corrumperet intentio existens in parte. b. hoc ē falsum. q' si aliquod obstaculū interponatur inter albū & partem aeris. a. statim deficiet spēs que erat i parte. a. & remanebit illa que erat i parte. b. cuius p'batio euidentis ē. q' interposito obstaculo. s. corpore opaco inter ipsū album & partem aeris. a. & nō inter ipsū album & partem aeris. b. nō videbitur albedo mediante parte. a. & videbitur mediante parte. b. sicut manifestū est ad sensum. Reliquitur ergo vt videtur q' alia ē intentio albedinis existens in parte. a. ab illa que est in parte. b. & econuerso. si militet autem ē de alijs partibus aeris. Ex quo videtur q' ipsius intentionis albedinis alia pars ē in vna pte aeris & alia pars est in alia parte aeris. similiter autē & in ceteris huiusmodi. Unde q' forma spūalis recepta in medio & organo nullo modo sit extensa nec per se nec per accidens & q' nullo mō habeat partes quantitati extra partem nō ē bene manifestum. Et iō dicunt aliqui q' ipa intentio seu forma spūalis repitans formaz sensibilem bñ habet pte extra partē vt oīfū ē. s3 nō vnaqueq' illarū ptiū repitabit totā illā formā cui' ē spēs & nō vna ps vnā & alia aliam. ita q' intentio albedinis exīst in parte a. repitabit totam illam albedinem & similiter exīst in parte. b. r'p'itabit totā illā albedinē & sic de ceteris. Cui' signū ē q' si aliquid magnū albū repitatur vno paruo foramine videbitur totum illud album sicut videtur vno magno foramine mediante. dūmodo oculus sit in debita distantia & appositione ad illud album. Dicatur ergo fm hoc q' esse corporeum ē ēē extensum & diuissibile aliq' mō. nō nō

quæ pars illi forme habens eē corpore
 unū representat totū. et sensus imutat^r ab
 vna illaz partiū nō cognoscit totā illā
 formā. vt visus imutatus ab vna parte al
 bedinis exiit in folio nō videt totā albe
 dinē folij. Sed esse spūale est esse genera
 tiū a forma habente eē corporale et reale
 cui^r mō eē vel forme habentis illud esse
 spūale quæ pars representat totā forma
 sensibile. et sensus imutatus ab vna parte
 illius intentionis forme spūalis cognoscit
 totā formā cuius ē intentio vel spēs. Et
 sic forte intelligendū est illud dictū q^d for
 ma spūalis nō ē extensa nec habēs partē
 extra partē. s. quātū ad representationē
 ita q^d vna pars solū repñat vnā partē et
 alia aliā. S; q^d nullo mō habeat partes
 quātitatis nō hñ video. forma autē spi
 ritualis q^d recipit i subiecto non habet
 magnitudinē sicut spēs intelligibilis i intel
 lectu ita hñ ē idiuisibilis et penitus inex
 tensa sicut suū subiectū. Quā autē forma spi
 ritualis exiit in medio quāto et extēso nō
 sit penitus idiuisibilis et inextensa sic pba
 tur. Constat. n. fm. Alz. in libro d sensu et
 sensato q^d cuiuslibet sensibilis forme ē aliq
 virtus finita et determinata et pōt mouē
 sensū p aliquō determinatū spaciū et fini
 tū ita q^d nō vltra terminū ei^r. sicut albedo
 pōt mouere diaphanum determinate et
 finite quātitatis et nō vltra terminū eius
 sicut autē et in alijs. Recipiam^r g illā iten
 tionē illius albedinis q^d ē in parte illa i q^d
 terminat medij qd potest imutari ab al
 bedine hic existente. quero an illa intentio
 sit eque perfecta et fortis sicut i parte me
 dij. ppinqua ipsi obiecto aut min^r fortis
 et minus pfecta. Si dicat^r q^d sit eque for
 tis. g ad tantā distantia poterit imutare
 medij sicut ipm imutabat intentio exiis
 in parte medij. ppinqua qd ē falsū. q^d po
 namus q^d albedo nō pōt videri vltra ter
 minū illius partis i qua ē illa intentio. et si
 ipsa imutaret medij vltius ibi videret^r
 albedo. Si g dicatur q^d intentio exiis in
 parte medij vltra quam non videtur al
 bedo sit minus fortis et min^r perfecta q^d
 illa que est in parte medij ppinqua al
 bo. tunc sequitur q^d huiusmodi intentio sit
 partibilis et extensa aqualiter. Impossi
 bile. n. est q^d vna et eadē forma idiuisibi
 lis et inextensa sit fortior et debilior. g vi
 detur q^d ipsa forma spiritalis sit aliqli
 ter per accidēs extensa fm quātitatem

medij in quo est. Inquirendū est igitur
 de illo eē spiritali q^d satis pulchra specu
 latio est de hoc. Tūc dico ad questionē
 q^d odor habet esse spirituale in medio sal
 te quantum ad aliquas partes ipsius me
 dij. qd probatur sic. Aut odor est in toto
 medio corporali. s. cū fumali euaporatio
 ne. aut ē spiritaliter in aliquibus parti
 bus ipsius medij p sufficientē diuisione
 Odor enī cū sit qualitas secunda pñs cō
 mitionem nō potest esse realiter i aere
 puro aut in aqua pura. vnde necesse ē q^d
 si sit realiter in istis medijs q^d hoc sit pro
 tanto q^d in corpore subtili resolutio a mi
 xto odorifero. et si realiter ē p totū oz q^d
 totū medij sit plenū tali corpore subtili.
 Sed nō potest cōtingere q^d odor sit i to
 to medio cum subtili illo cōpore vsq^d ad
 odoratū. quia sic nō perciperetur ab odo
 ratu. vt plene reprobātū est in pbatōne il
 lius positionis g zc. Sed est consideran
 dum q^d quāuis odor non sit scdm eē rea
 le per totum ipsum medij vsq^d ad odo
 ratum. tamen nihil prohibet ipsum eē re
 aliter et cum fumali euaporatione in ali
 qua parte medij prope corpus odoriferū.
 imo etiam sicut prius tangebatur quedā
 sunt corpora quoz odor sentiri non pōt
 saltē manifeste nisi resoluatur ab eis ali
 quis fumus per calorem et tunc sentitur
 odor eoz. vt manifestū est in thure et pi
 lis et multis alijs. Nec etiam est cā quare
 magis sentiuntur odores i estate q^d i hie
 me. q^d s. calor solis plures fumos resoluit
 a corporibus odoriferis vt manifestum
 est. hec etiā est causa quare odor alicuius
 corporis remanet per aliquō tempus ab
 sente illo corpore quāuis intentio caloris
 non maneat in medio in absētia colorati
 videmus enī q^d cum aliquis diu tenuerit
 in manu pomū aut aliud corpus hñ odo
 risez remanet in manu odor similis ab
 sente ipso corpore imo etiaz corrupto ita
 q^d si quis ponat manū quaz appropiqua
 tam tenuit ad illud corpus prope nasi et
 respiret sentiet odorem quasi similē odo
 ri ipsius pomi aut alterius corporis hñ
 odoriferi aut mali odorati dūmō sit be
 ne fortis odor. qre zc. Hoc autē p tāto vñ
 accidere q^d i absētia corpis remanz circa
 manū ille fum^r subtilis resolutus ab odo
 ferro corpore cuius signum videtur esse
 q^d si manus bene lauatur aut forūter ab
 stergat^r nō ampli^r fugit illum odorem.

Ad rationes. Ad primā cū dicitur illud quod recipit. et per eandem rationem posset argui quod color sit realiter in medio. Sed quod si arguere et multiplicare inconueniens non est soluere. Ideo dico aliter quod receptum in aliquo recipitur per modum recipientis. verum est secundum quod ipsum recipientes est natum posse recipere. modo quauis aer sit quid corporeum et reale. et si aqua tamen non est natum recipere ipsum odorem secundum eandem reale et corporeum simpliciter. sed secundum eandem spirituale. Aliter dicitur quod illa propositio est intelligenda quantum ad utilitatem et individualitatem sed non quo ad spiritualitatem et realitatem. Potest et concedi quod aer recipit odorem realiter. accipiendo realiter put est idem est quod predicamentaliter. odoris ei intentio recepta in medio bene est res predicamentalis cū sit ens actu extra animam et non solum ens per accidens nec ens rationis et recipit corpora liter sic intelligendo ut expositum est. si non eodem modo realitatis et corporalitatis sicut est in re subiecta. illud. nec reale et corpale est esse magis fixum. aliud aut minus fixum et minus firmum quare etc. Ad aliam cum dicitur quod multiplicatio etc. dico sicut dicitur omne. quod hec ratio non concludit quod odor sit semper cum corpore resolutio ab odorabili. quod si sonus desertur et etiam impeditur a ventis et tamen nullus dicit quod sonus sit in corpore resolutio a corpore sonifero. sic et corpora sonifera sumerentur et minorarentur per multiplicationem sonantium. cuius oppositum patet ad sensum. Sed si arguere non soluit. idem dicitur aliter quod odor est bene in medio realiter quod ad aliquam partem ipsius et non contingit ipsum deferri a ventis. sed non sequitur quod realiter et corporaliter sit per totum medium quod est inter odoratum et ipsum corpus odoriferum quare etc. Per idem ad aliam. concludit ei odorem realiter existere in aliqua parte medij. sed non in toto medio et hoc est bene concessum.

Questio. 25.

Uterque adhuc circa dictum Aristotelis. in principio huius capituli. Utrum homo habeat peiorē odoratum ceteris animalibus. Arguitur primo quod non. quod nobilior aīe dicitur esse nobilior potentia. hec est facta apparet. quia potentia prouenit a substantia. nunc autem anima humana est anima nobilior ceteris animalibus. odoratur autem hominis est potentia aīe humane ut manifestum est quare etc. Itē ille odoratus est melior odoratibus ceterorum animalium quod cognoscit omnes species odor

ris quod cognoscit odoratus ceterorum animalium et adhuc quasdam alias. hec videtur facta manifesta. sed odoratus hominis cognoscit quasdam species odoris quod cetera animalia non cognoscunt. ut dicitur plane Aristotelis. in de sensu et sensato. cognoscere ei odores quod sunt delectabiles secundum se. ut odores flos et vnguentorum. primum est hominis et adhuc ipse homo per odoratum cognoscit omnes species odorum quas cognoscunt cetera animalia. probatio. quod si quis diceret quod odoratus ceterorum animalium cognoscit aliquam speciem odoris quam homo non cognoscit. Tunc querat ab eo. utrum ipse sic dicens intelligat eam speciem odoris an non. et si nullo modo intelligit ab eo illa species. tunc non potest scire illam conclusionem quod illa species cognoscatur ab alio animali. quod complexio et affirmatio alius cuius cū aliquo presupponit intelligentiam utriusque illorum. ut habetur ex 3. de anima. Si autem intelligat illam speciem odoris tunc necessario sequitur quod cognouit per sensum aliquod individuum illius speciei. intellectus. nihil intelligit eorum quod sunt extra nisi cū sensu. ut dicitur Aristotelis. in libro de sensu et sensato. et in primo posteriorum dicitur. quod deficiente aliquo sensu necessario est deficere sciam de sensibilibus illius sensus omnino ille sensus deficiat a naturitate. si igitur ipsi homines omnino deficiat sensus odoratus ut perceptum est species alicuius odoris quam aliud animal cognoscit tunc homo non poterit intelligere neque scire illam speciem precipue. quod intelligit quicunque necesse est fantasma aliquod speculati 3. h. fantasma autem sit a sensu secundum actum ut dicitur Aristotelis. 2. h. quare etc. Itē ad principale homo habet meliorem tactum ceteris animalibus. et meliorem odoratum. antecedens ponit Aristotelis. in libro de anima. est apparet per conuenientem similitudinem. Oppositum dicitur Aristotelis. in libro in principio capituli. et idem dicitur omne. et Albertus. Ad evidentiam questionis intelligenda sunt quedam. primo quod sicut inuitur h. Albertus et h. videtur de partibus animalium et in anothomia. organum odoratus est situatum circa cerebrum in parte anteriori et est sicut duo corpora parua ad modum papille mamillarum. homo autem secundum quantitatem corporis habet magis de cerebro alijs animalibus ut patet ibidem. Cuius fortasse causa est maior multitudo virtutum vitalium quibus deferuntur partes cerebri in homine quod in alijs animalibus. et ipsum cerebrum est pars frigidissima et humidissima omnis partium corporis. Cui

signum ut dicit Albertus est longitudo
dormitionis hominis. diutius ei et frequenter
homo dormit ceteris animalibus. ita quod medietas
temporis vite hominis somno deputatur sicut di-
cit Averroes in suo libro de somno. Et super hoc
dicitur in primo ethicorum quod secundum dimidium vite non
differt felix a misero. scilicet quantum ad hoc quod per
dimidium temporis vite uterque privatur actuali
speculatione et alijs operationibus anime rationa-
lis in quibus vel in aliquo nobilissima consistit felici-
tatis hominis ut ostenditur ibidem. Talis autem
longitudo et diuturne dormitionis causa videtur esse for-
tis frigiditas cerebri ratione cuius ipsum ce-
rebrum multum inspissat vapores ascendentes
a loco digesti omnis ad cerebrum et sic fit longus
somnia ut habet videri de somno et vigilia
Ulteri considerandum est quod cum sentire con-
tingat in quodam pati a sensibili secundum Aristotelem
ad bonitatem sensus regreditur quod organum ipsum
sensum sit bene dispositum ut sit bene et perfecte im-
mutabile a forma sensibili. et ideo si non est bene im-
mutabile et facilius non sentit bene ut palam est
in visu. non enim ei visus bene et perfecte cognoscitur
colorum cum pupilla habet in se aliquid in naturale
impedire ipsam bonam et perfectam immutationem a
colore. sicut autem et in alijs. 3. notandum quod
odor consistit precipue in calido et sicco. cu-
ius signum manifestum est quod odores multo me-
lius percipiuntur in estate quam in hyeme ut et ac-
cipit Alexander in de sensu et sensato. et ideo
Aristoteles. Et dicitur. Est autem odor siccus sicut sapor
humidi. Sed hoc est unum dubium quod illud quod
necessario regreditur ad hoc quod organum odo-
ratus immutetur ab odore non impedit bonita-
tem odoratus. hec est manifesta. scilicet frigiditas
et humiditas regreditur necessario. probatur
quod ad hoc quod tactus immutetur ab aliqua quali-
tate primarium tangibilem odor quod organum eius
habeat qualitatem etiam illi qualitatem. Unde
Aristoteles dicit. quod sicut calidum et frigidum non senti-
mus. Et Comenius dicit plane in capitulo de
tactu. quod sensibile est anima anime passionem. et pro-
pter hoc nos non sentimus aerem cum ipse est in
dispositione naturali quam debet habere secundum quod
est locus noster. quod similis est nobis. ut Comenius.
dicit ibidem. quod similiter ad hoc quod odoratur immu-
tetur ab odore cum odor sit calidus et sic-
cus organum eius debet esse frigidum et humidum
Possunt dicere quod bene regreditur frigiditas et hu-
miditas secundum aliquod gradum. tamen non requi-
ritur in tanta excellentia quantum habet organum odo-
ratus hominis propter predictam causam. imo ista
excellencia impedit istam caliditatem et siccitatem
odoratus. quantumvis. non passum in principio co-

trariet agentis. tamen qualitas patientis potest
esse ita fortis et excellens quod resistit qualita-
ti agentis et obviat magis. His visis di-
citur breviter ad prius quod homo habet minus bonum
odoratum ceteris animalibus multis. cuius ratio est
quod ille odoratur est minus bonum cuius organum
non est minus bene immutabile ab odoribus. hoc
patet ex tertia suppositione. scilicet organum odoratur
in homine est bene. quod cum sit situatum iuxta cere-
brum ut dicitur per suppositionem. et ipsum cerebrum ho-
minis est magis frigidum et humidum quam in
ceteris animalibus ut ostensum est. necesse est quod
ipsum organum odoratus contrahat quandam
frigiditatem et humiditatem excessivam ab ipso
cerebro et sic cum odor consistat in calido et
sicco. manifestum est quod organum odoratus
magis resistit odori vel est minus bene dis-
positum ad recipiendum ipsum odorem sicut pu-
pilla si haberet in se opacitatem esset minus
bene disposita ad recipiendum lumen quod est.
Et est considerandum hic quod bonitas virtu-
tis cognoscitive non attenditur omnino ex mul-
titudine cognitorum. quod virtus nobilissima
cognoscitiva. scilicet deus ipse non multa intelligit
sed unum scilicet seipsum. Nihil enim intelligit
extra se secundum Aristotelem in. 12. metaph. textu
primi. 50. et secundum Comenium. et multoties in
3. huius. Sed bonitas huius virtutis at-
tenditur magis ex perfectione cognitio-
nis et distinctionis. sicut etiam bonitas ar-
tificis non principaliter attenditur ex mul-
tis artificijs que ipse potest facere. sed ex p-
fectione et nobilitate ipsius rei artificialis
unde melior domificator simpliciter di-
cetur qui sciret facere unum genus domus
nobilissimum quam ille qui sciret facere multas
domos viles et nullam perfectissimam. Mo-
dicum enim ei nobile nobilius est multo igno-
bili ut dicit Comenius in 2. celi et mundi. quod
vis igitur odoratur hominis vel homo per
suum odoratum forte agnoscat plures odo-
res quam alia animalia ut probare videtur secun-
da ratio preinducta. quod tamen quedam animalia
perfectius cognoscunt ipsum odorem quam homo.
cuius signum est. quod de longinqua distan-
tia veniunt ad nutrimentum per odoris p-
ceptionem ut dicitur de vulturibus et tigri-
dibus quod venerunt 500. miliaria ad locum pre-
lii quod accidit in terra grecorum. Et dicitur
etiam de canibus venaticis qui insequuntur
leporum et hoc cognitione sui odoris que reli-
querunt in via et tamen homo non cogno-
scit huiusmodi odorem ibi existentem. ideo
dicitur quod homo habet nimis bonum odoratum
i z

Liber

ceteris animalibus multis. et h vult dice
re Arist. in lra. prae aut et imperfecte odo
rat homo. vel non odorat supple certitudi
nalit et perfecte nisi cum leticia et tristitia.
Alios aut odores qui non sunt multum
delectabiles neque tristabiles aut non odo
rat aut imperfecte et debilit odorat. et ideo
enunciat simpliciter plus. quod homo habet peiorē
odorē. i. minus bonū odoratū multis anima
libus. illa. n. animalia que habet minus cerebry
et ipsi habet sicci vel non multū humidū
nec frigidū melius discernunt odores et a lo
gungiori distantia apprehendunt. Et hec est pla
ne intentio Arist. i. o solum et senato. capitulo
Species aut odorabiles quere. Ad p
mam rationē potest dici. quod maior est via o
virtutibus et potentius propriis. sed o cōib?
non est necesse. et sic est h. nam odorat? n
est virtus propria homini. sic enim sine du
bio non cōueniret alijs animalibus ideo et.
Vel dicat quod vix est ex parte anime. et tū per
accidēs propter conditionē instri contingit
quod sit minus bonus odoratus ipsi? mō pre
dicto. Ad aliam per ex dictis. si ei excef
sus bonitatis virtutis cognoscitur super
aliā. pueniret ex maiori multitudine co
gnitorum tunc forte ratio cōcluderet. s. nō
est ita ut vix quere. Ad alia dixerūt aliq
quod homo non habet optimū tactū imo aranea. vñ
versificator. precellit aranea tactu. S.
h reprobatur Albertus. Nihil ei spisse pel
lis et frigide pplexionis et viscosas habēs
humiditate excellit tactu s. h. h. tactū qua
si stupidū. cuius signū ē. quod aranea et cū
tangit igne lēto nō cito sentit. Ad aut ad
ducit per signo. quod aranea percipit vermicu
los tangentes fila retis sui ad magnas di
stantiā. h nō ē ex sui magna excellētia ta
ct? s. h. est per motū retis quod cōtinuum ē. et
mota vna parte cōtinui mouet totū cōtinu
um. Dicēdū igit quod nō ē sile o tactu hoīs
et o odoratu. nā ipse tactus fundat i cō
plexiōe q̄litarū tāgibiliū reducta ad quā
dā tēperantiā. iō q̄to ipsa pplexio nobili
or est et magis ad mediocritatez redacta
tanto melior est ipse tactus. Modo sine
dubio homo inter cetera animalia h. pplexiōz
meliorē et nobiliorē sicut et ppositiōem. et
iō meliorē h. tactū ceteris animalibus. Et ex
h. et ē quod bonitas tact? ē signū bonē discre
tionis et industrie. et intm quod et iter hoīs
magis iudicant ingeniosi scōz h. quod melio
re habet tactū quod meliorē habet pplexio
nē. Signū aut istius bone pplexionis ut

dicat Albertus ē tenuitas vnguiū et subti
litas capilloz. hec ei indicat lucidos et sub
tiles ēē spūs cordis quod ad cerebry vniētes
optime deseruiunt virtutibus animalis. et iō
deseruiunt prudētie et industrie ex quibus
ingeniosus et prudēs efficitur hō. et ad actus
prudētie deueniet nisi per iertā destruat
apūdinem nature. et modicū aut hoc di
cit pulchre quod inter hoīes quicūq; equali
orē habet ppositionē habet eā i h. quod ma
gis recedūt a hīs. et illi magis bonū ha
bet tactū et aptiores sūt scōz industria itel
lect? ita quod forte intm ad equalitatē reducē
ret? pō quod videbūt ēē qdā dū terrestres
oīa quasi per seiplos itelligēt. et hi oēs sūt
mollis et nō laxē carnis quod mollicies pro
uenit ex sicco bñ mixto cū hu. et h. ē bñ
spūosū subtile generas spūs quere. et.

Questio. 26.

Arca capitulū o odoratu querit
c Ut animalia respirantia et nō re
spirantia habeant eundē odora
tū. Arguitur pmo quod nō. quia habent diue
sas operationes. odorare per respirati
onem et sine respiratione. Iti habet di
uersa obiecta. Nā respirantia ut hoīes co
gnoscut odores delectabiles scōm se. alia
vero nō. Iti sicut se h. sentire per mediū
et sine medio. sic sentire per respirationē et
sine respirationē. s. sentire per mediū et sine
medio non habet vñū sensū. g. nec sentire
per respirationē et sine respirationē. Iti
virtutes organice sūt diuerse q̄rū organa
sūt diuersa. vñ. n. diuersa organa sūt diue
saz formaz. Oppositū arguit. quia aliē
ēent plures sensus q̄s quq; s. h. hec rō nō va
let. quia tactus nō ē vnus sensus. et h. nō ob
stātē dī quod nō ē alius sensus pter quinq;.
Dico ad questionē quod sic. quia habet idē ob
iectum. odorē. Dic ē cōsiderandum quod
organū differt i mō formatiōis. Pone h
doubitationē quā mouet cōmē. s. illa sūt
tudine. Ad primā dicūt aliq quod vix ē
si diuersitas pueniat ex diuersa habitu
dine sensibilis ad sensum. sed h. nihil ē. quia
perfecte et distincte vidē et imperfecte et iō
stincte pueniūt ex diuersa habitudine vi
sibilis ad visū. s. ex ppingtate et distantia et
tū nō arguit diuersos visus. et iō dico quod
vix ē si pueniat ex parte obiecti. s. si ex
parte formationis organi non o. Ad
aliā dico quod habent vñū obiectū scōm ge
nus s. in percipiendo spēs diuersificēt.
Ad aliā dico quod nō ē sile quod illud pūit

ex diuersa habitudine sensibilis ad sensum
s; nihil e vt pus. Et id dico qd nō ē sile. qd
ibi nō ē vnū r idē obiectū sicut h. Ad
aliā pōt dici qd vey ē si illa diuersitas or
ganorū ē ppter diuersitatē opatōis. s; si p
pter aliā causā. s. ppter necessitatē aliquaz
q ē in vno r nō in alio nō o3. Et bñ nō so
lutionē dubitationis quā mouet Lōmē.
r totā istaz questionē ordinā r pface dili
gēter r habebis grām a bonis r etiam a
deo. quare zc.

Questio. 27^a.

¶ Irea caplm d tactu qrit. Utrū
tactus sit vnus sensus. Arguitur
q sic. qd ille sensus ē vnus cuius
est vnū instrm. dicit. n. Lōmē. i isto ca. q
vnū instrm nō ē nisi vnū sensus. Un dicit
sic. si caro eēt instrm saporis nō apprehē
deret tāgibile. idē. n. sensus idē h3 instrm
Ex qd vbi vī manifeste velle qd idē cor
pus nō ē instrm duētorū sensuū. Ex q cō
cludit qd caro nō sit instrm gustū neq; ta
ctus s; solū mediū. s; ipse tactus h3 vnū
instrm vt oēs pcedūt. Hieruus. n. ponitur
istū tactū scōz Aris. r Lōmē. i h ca. r oīs
pars corpis q cognoscit calidū r frigidū
cognoscit et humidū r siccū r eo. vt ma
nifestū ē ad sensū. r sic vterq; tactus. s. ca.
fri. hu. r siccū h3 vnū instrm qre zc. Itē
si tactū eēt plures sensus tūc sensus essent
plures q; qnq; sūt. n. alij qtuor. r sic si ta
ctus eēt pl² q vnus. s. duo tūc eēt sex sen
sus. ad minus. h aut vī eē 3 Aris. dicētes
q aut n sit ali² sensus pter qnq; qre zc.
Itē si illa sensibilia q min² cōueniūt pēpi
unt vno sensu. igit² illa q plus cōueniūt
debēt percipi vno sensu. h vī manifestū.
s; lux r color min² cōueniūt q; calidū r
frigidū humidū r siccū. cū lux celi sit in
corruptibilis r color sit corruptibilis. oēs
aut ille q̄litates tāgibiles sunt corruptibi
les r sic magl pueniūt it se q; color r lux
r tū color r lux cognoscūt vnico sensu. s. vi
su q ē vnū sensus vt oēs pcedūt. g mltoma
gis oēs q̄litates tāgibiles debēt cognosci
vnico tactu. Itē res oīum predicamē
torū pnt cognosci ab vna vīute. vīus. n. co
gnatiua cognoscit oēs itentōes. i. formas
idmduales oīm. x. pdicamētorū. vt dicit
Lōmē. in isto z. g multomagl oēs q̄lita
tes tāgibiles pnt cognosci vno tactu vt
apparet. qre zc. Oppositū vī determinā
Aris. in lra. r expressius Lōmē. Ad
qōem cōiter dicunt duo. Prīmū q tactū

nō est vnus formalit² r efficiāl² imo plu
res sensus. z. qd ipse ē vnus māl². Pri
mū pbat qd oīs sensus vn² ē cognoscitiu²
vnus diuersitatis pime s; tact² n ē h² i. g. zc.
maior pz iducedo i alijs sensib². vt visus
albi r nigri. r gust² dulcis r amari. r au
ditus grauis r acuti. r pbat Lōmē. q ob
iectū vnus sēsus o3 eē vnū ad min² scōz
genus. nā si nō esset ibi aliqd p qd ille sen
sus possit eē vnus. cūz nō sufficiat vnitas
analogie. qd sic multi sensus essēt vnus eo
q obiectū vni² haberet analogiā ad obie
ctū alteri². o3 eē g vnus scōm gen². s; vni²
generis ē vna pma diuersitas. vt pz ex prio
phycorū. g vn² sensus ē vni² pme diuersitatis
minor apparet. nā tactus ē cognoscitiu²
calidi r frigidi humidī r siccī. iter hec au
tē sūt plures pme diuersitates qz vna nō re
ducit ad aliā. q̄litate. n. actiue. s. caliditas
r frigiditas nō reducunt ad passiuas sic
ad eas q i eis virtualit² p̄tinent. vt durūz
reducit ad siccū r molle ad humidū.
nec passiuē ad actiuas. r sic iste diuersitates n
pnt eē vni² generis pping. qre zc. Et si
qs obijcēt qd etiā alij sensus apprehēdūt
plures diuersitates. vt audit² acutūz r graue
r magnitudinē r paruitatē vocis. r tū au
dit² est vn². qre zc. Ad h rīdet Aris. q
nō ē sile. qd q̄uis audit² cognoscat plures
diuersas. tū ē vnū obiectū eius i q pueniūt. s.
sonus. s; sic nō ē manifestū qd sit vnū ob
iectū absolutū tactus. tāgibile. n. qd est
qd cōe ad oīa q tactū cognoscūt nō est qd
vnū absolutū s; respectiū. r id nō ē suffi
ciēs ad h q tact² indicet vn² formalit².
Cū ei sēibile sit obiectū cuiusq; particu
laris sensus. s; p̄t p̄t dici qd oēs sūt vn²
sensus. qd nō ē vey. Et sigs dicēt qd cōe
obiectū tactus absolutū ē qle. h remouet
Lōmē. qd qle nō dī vnūoce d istis q̄lita
tibus supple vnūocatōe sufficiēte ad vni
tatē sēsus. qd qle r q̄litas ē qd cōe ad oīa
obiecta sensuū p̄oz. qre zc. Et hec qd dō
est Aris. r Lōmē. Considerandū autē
q vt mibi vī Aris. n vīr ista rōne tanq;
demonstratiua s; vt pbabili r disputatiua
logtur. n. q quosdā q dixerūt ipm tactūz
eē vnū. ppter h q h3 vnūz instrm. s. carnem
scōm eos. qd pbant quia tāgibile pos
tū supra carnē statim sentitur. qd nō effz
si caro nō esset organū tactus. Posi
ta ergo ratione predicta remouet Aris.
istam eoz rationem r dicit. qd ipm sensi
bile sentiri statū cum ponit supra carnē

nō ē bonū signū ad pbādū carnē ēē orga-
nū tactus. qz si qz extenderet imenē. i. pel-
liculam subtilē supra corpus aīalis tunc
statī sentire poterit tāgibile positū supra
illā. z tū cōstat qz hī pellicula nō erit or-
ganū tactus. z iō nō valet rō. Sic Aris.
arguit qz eos rōne sūpta ex tactu qz ē i li-
gua. Si n. tact⁹ cōuiceretur sufficiēter ēē
vnus ex vnitate carnis vt illi dicebāt. tūc
cū in carne lingue nō solū ēēt tact⁹ sed ēt
gustus. cluderet filr qz gustus ēēt vnus
z idē sensus cū tactu. qd tū falsū ē. Unde
manifestū ē qz illa nō ē rō sufficiēs ad p-
bandū tactū esse vnum formalit. Cū igitur
ipī nō ponerēt tactū ēē vnū ppter ali-
ud. seqt qz ipī nō habēt ipm ponē vnū z
mo scdm eos demonstraret qz nō sit vn⁹
argueret. n. sic. si tactus ēēt vn⁹ hī esset p-
pter vnitatē carnis. hec habet ab eis. sed
tact⁹ nō pōt iudicari vn⁹ ex vnitate carnis
vt pbatū ē. z sic Aris. arguit qz eos. vnde
mibi vī qz Aris. in toto illo problemate
an tactus sit vnus aut plures. n. determi-
nat qd sit tenēdū s3 disputatiue pcedit. vt
p3 īspiciētī. Cōmētator tū vī expresse de-
terminare tactū nō ēē vnū formalit. z hī
ēt tenet doctrina cōis. Tūc dico vt cōit
ponit qz tactus ē vn⁹ malit. qz scīus qz est
in vno organo z subiecto vī ēē vn⁹ malit
organū. n. seu subiectū sensus ē ei⁹ mā i q
vt manifestū ē. nē aut tat⁹ ē i subiecto vno.
Enecūqz ei⁹ ps corpīs sētī calidū z frigi-
dū siue illa sit neru⁹ siue aliqd aliud illa
eadē sētī būidū z siccū z ex⁹ z sic ille ta-
ctus qui ē cognoscitiu⁹ calidi z frigidi nō
h3 aliud organū sibi subsistēs ab illo qz ē
humidi z siccī z ex⁹ sec⁹ aut dī ēē in alijs
sensibus. Nā aliud dī ēē subiectū visus z
aliud audit⁹ z aliud odorat⁹. Et filr ner-
uus qz ē i lingua ē subiectū gust⁹ qzuis for-
te idē sit organū tact⁹. tū nō oīs neru⁹ qz
ē subiectū tact⁹ ē subiectū gust⁹. z iō Aris.
dicit. nūc aut duo sūt ppf qd illud nō pūē-
tit. Et forte neru⁹ qz ē subiectū gust⁹ scdm
aliā pportionē subijcit gustui qz tactui. si
cut i3 vnū z idē corp⁹ sit odorifer⁹ z sapo-
rosū tū scdm aliā z aliā pportionē subij-
cit odorū z saporē. vt h3 videri. i. dī sensu z
sensato. Ad p^{am} rōnē cū dī. ille scīus ē
vn⁹ z illa pōt negari. cū pbat⁹ p Cōmē.
dicēdū qz ipē loq^r ibi qz illos qz ponebāt
tactū ēē vnū. ipī. n. habuerūt h3 pcedere qz
vnū instm nō ē nisi vn⁹ sensus imo sup
h3 subsistebāt ad pbādū vnitatē tactus.

quare nō valet. Alit^r dicūt alig qz si h3
vnū instm malit z formalit bñ ē vn⁹ se-
sus. mō tactus calidi z frigidi z tact⁹ hu-
midi z siccī qzuis habeat organū malit^r
vnū. vn⁹. n. z idē neruus cōtinuus z p totū
ē subiectū amboz tū scdm aliā pportio-
nē ē subiectū vn⁹ z alteri⁹ istoz. z sic ē for-
malit diuersus. z istud vī satis rōnabile.
Cū. n. oīs sensus pssistat i aliqua pportio-
aliquaz qualitātū. vt dicit Aris. in littēa
manifestū ē qz ali⁹ z ali⁹ sensus formalit^r
regit pportionē aliaz z aliā formalit^r.
Possūm qz imaginari qz vn⁹ z idē neru⁹
h3 i se pplexione in qua sit caliditas z fri-
giditas scdm aliquā pportionē. z sic i ipa
fundat tact⁹ cognoscitiuus calidi z frigi-
di z alioz tangibiliū qz reducūt ad ista
z in eadē pplexione ē humiditas z siccī-
tas scdm aliā pportionē. z sic scdm hoc ē
subiectū tact⁹ cognoscitiui humidi z siccī
z alioz tāgibiliū qz reducūt ad humidū
z siccū z sic ad illud. Ad aliā cū dī qz
tūc sensus zē. dicēdū qz sicut pūf dicebat
in qōne dī sensu agēte. sensus nō debēt in-
telligi ēē gngz sic qz vnusqzqz eoz sit vn⁹
scdm spēm. s3 vnusqzqz eoz ē vn⁹ i se ali⁹
qz mō. i. malit z subiectiue. ita tū qz p illos
gngz sensus qz enumerat itelligit oīa p-
cipia ppinq sensationū particularium.
Vel dicēdū qz nō ē intentio Aris. qz p-
se sint gngz sensus nisi sensu tactus pputa-
to p vno. Et filr dico qz nō ē intentio ei⁹
qz solū sint gngz sensus nisi visus pputet^r
p vno z audit⁹ p vno qzuis sint essentialit^r
plures. sicut cōputat visus p vno qzuis dī
stinctus sit formalit^r in illū qui est visio-
nis actiuius z illū qz est visionis receptiui⁹
z sic dī ceteris. Ad aliā pōt dici qz aliq
sensibilia magis cōuenire adinuicēz hoc
dici potest dupliciter. Vno modo qz tūm
ad suas naturas. Alio modo qz tūm ad i-
mutationem sensus z mediū. Et si primo
modo magis cōueniunt quedam sensibi-
lia qz alia z nō z. mō nō ē necesse qz per-
tineant ad vnum sensum. Modo dico qz
qualitates tangibiles magis pueniūt ad-
inuicē scdm suas naturas qz lux z color
sicut probatur. tū lux z color magis cōue-
niunt qz tū ad imutationē mediū z sensus
qd sic p3. nā color nō potest imutare sen-
sum aut mediū nisi disposita sint lumine
vt dictū est pūns. s3 calidū z frigidū non
requirūt humidū z siccū tanqz dispōnes
p se necessarias ad recipiendū imutationē

ab eis nec eo: et sic color et lux magis dicitur
 nunc quod ad inuentionem medij et sensus quod
 dicte qualitates tangibiles. quare igitur. Uerum
 est tamen quod aliqui volunt aliter dicere. scilicet quod color et
 lux secundum suas naturas magis conueniunt ad
 inuicem quam oculus iste qualitates tangibiles. quod ipse
 color est idem essentialiter cum luce et dicitur solus
 secundum accidentale dispositionem. Color enim est actus
 diaphani terminati. lux autem est actus diaphani
 non terminati. ut dicitur Comenius in isto 2o. Unum
 imaginatur isti quod color proprie dicitur istorum in
 ferioz corporum mixtoz est essentialiter idem
 cum lumine. id non valet illa ratio. Sed istud non
 videtur bene rationabile. cum enim lumen sit eiusdem speciei
 specialissime ut oculus procedit. si quilibet color
 est essentialiter ipsa lux sequeret quod oculus co-
 lores esset eiusdem speciei specialissime. quod est ab-
 surdum. Et confirmatur quod si albedo est essen-
 tialiter ipsa lux. et sicut rubedo lux quidam. que
 ro utrum in essentia et additate albedinis. in-
 cludat aliquid aliud a luce aut nullo. et sicut
 in essentia rubedis. si nullo tamen sequitur quod cum lux
 non sit nisi unius speciei quod albedo et rubedo
 secundum suas essentias proprias sit eiusdem speciei.
 Si autem propter lucem aliquid aliud sit de essentia
 rubedis quod distinguat eam ab albedine
 et eo. sequitur quod rubedo est quidam essentia pro-
 pter ex diuersis rebus essentialiter quod est ablu-
 tum secundum oculos. et id non valet ista ratio. Ad
 aliam rationem principale. concedo quod una potest
 agnoscere res omnium. per predicamentorum indi-
 uidualiter tamen. sed illa non est sensus particula-
 ris et exterior. sed virtus interior apprehensi-
 ua de iis et superior secundum ordinem digni-
 tatis omnibus sensibus particularibus. scilicet virtus
 cogitativa quod est propria homini. ut dicitur Comenius in
 3o. huiusmodi ista virtus est aliquid ratio ut ipse dicit.
 Si ergo dicatur. minus videtur quod una potentia agno-
 sceret res omnium predicamentorum quam res unius
 generis. verum est de potentia quod est sensus particu-
 laris et exterior et ceteris omnibus animalibus aut mul-
 tis. Sed de potentia interiori et ceteris et quod est propria
 homini non minus videtur ipsam posse cognoscere res
 omnium predicamentorum quam quod sensus particu-
 laris unius formaliter agnoscat plures primas
 proprietates. et sic contingit in proposito. quare igitur.

Questio. 28.

Trunc tactus indigeat medio ex-
 trinseco. Et arguitur primo quod non. quia
 si sit tactus non esset tactus quod est absurdum. proba-
 tur prima. quod tactus per tactum dicitur esse tactus quod co-
 gnoscit suum sensibile tangendo ut videtur manifeste
 fieri. Hanc si necessario indigeret medio ex-
 trinseco iterposito iter ipsum et suum sensibile

tunc non sentiret tangendo. Tangentia. n. se

quorum non est medium ut habet in 5o phycorum
 Sic si tactus indigeret medio extrinse-
 co tunc tangibile positum super carnem non faceret
 tactum. et oppositum plane vult Aristoteles in 1a
 posita autem super carnem sentiunt. quare igitur. Item
 si sic videtur sensus indigeret pluribus medijs.
 Quilibet enim tactus indiget carne ut medio
 extrinseco in sentiendo. ut patet ex 1a. Si ergo in-
 digeret medio extrinseco cum illud non sit ca-
 ro. tunc videtur sensus indigere suis medijs pluri-
 bus et diuersis. quod non videtur verum. Opposi-
 tum videtur velle Aristoteles in 1a. et sicut Comenius. Ad
 quod intelligendum propter iuniores quod medius
 extrinsecus est illud quod non est per animalis. ut aqua
 aut aer aut huiusmodi. medium autem intrinsecus est illud
 quod est per animalis et mediante ipso sensibile
 mouet sensum. Tunc ad quod videtur Aristoteles. di-
 cere quod tactus semper in sentiendo habet me-
 dium extrinsecus ut aer est aut aqua. Ad cuius
 probationem supponenda sunt aliquid. primo quod
 nunquam duo corpora se tangunt inter que duo
 est aliquid corpus medium. et hoc satis manife-
 stum est. et hoc Aristoteles videtur confirmare in 1a quod cor-
 pus est trina dimensio vel trina magnitudo.
 scilicet profunditas. et sic inter quocumque duo
 corpora est corpus medium iter illa est ma-
 gnitudo et distantia. et talia non se tangunt.
 Tangentia. n. sunt iter quod non est aliquid medi-
 um neque plenum neque vacuum. ut habet in 5o
 phycorum. 2o. supponendum est quod iter duo co-
 pora existit in aqua necesse est esse corpus iter
 medium. scilicet aqua. quod probatur. quod quicquidque duo
 corpora sibi inuicem appropinquat in aqua
 tamen extrema eorum non sunt sicca immo humida
 humectum autem non est aliquid sine aqua vel aere
 videtur necesse est iter duo corpora existit in aqua esse
 aqua intermedia. nisi diceretur quod extrema
 eorum essent sicca. quod est absurdum. et sic videtur quod in-
 ter duo corpora existit in aqua sit necessario
 aqua ut corpus medium. Sicut est intelligendum de
 corporibus existit in aere. Nam sicut se habet aer
 ad ea quod sunt in aere sicut aqua ad ea quod sunt in
 aqua. Et quod sequitur quod impossibile est duo cor-
 pora se tangere in aere vel in aqua secundum primas
 supponitur. Tunc dicitur ad quod videtur quod tactus in-
 diget medio extrinseco. ita. scilicet quod iter tangibi-
 le et tangens est medium extrinsecus. quod sic pro-
 bat. si iter tangibile et tangens nullum esset me-
 dium extrinsecus. tunc duo corpora possent se
 inuicem tangere in aere vel in aqua. scilicet corpus
 quod tangitur et corpus tangens. hoc autem est im-
 possibile ut ostensum est. quare igitur. Et hanc rationem po-
 suit Aristoteles in 1a. Considerandum autem

Liber

q̄ ipse aris. vñ adducē istā rōnē p modū
dubitātōis z n̄ p modū demōstrātōis. sic. n.
logr. Dubitabit autē aliq̄s si oē cōp̄ p̄fū
dū bz zc. Un̄ dicūt aliq̄ nūq̄ fuisse itētōz
p̄bi q̄ sēper ad tangēdū p̄currat mediū
extrinsecū. habēt. n. p̄ mirabili imo. p̄ im
possibili q̄ aqua aut lapis aut lignū non
possint se inuicē tāgē in aere aut i aq̄. Sz
indubitātē l3 i p̄cipio illi? part. Aris.
īducāt rōnē quasi dubitādo tñ i parte se
quēte vbi remouet differētiā quā aliq̄ af
signabāt iter tactū z alios sensus vñ istaz
clūsionē affirmare. dicebant autē aliq̄ q̄
sensus tact⁹ sentit sua sensibilia tangendo
aliq̄ vō nō. Et Aris. dicit. h̄ aut nō ē. l3 du
rū z molle p̄ altera sentimus. vñ plane
ostēdit q̄ tact⁹ bz mediū extrinsecū. Illud
tñ mediū multū latet ppter paruitatē. ita
q̄ tangibile multū p̄pinquū ē tāgētū. in
alijs vero sensib⁹ notū ē z manifestus. et
Lōmē. filr affirmat ad tactū p̄currē me
diū extrinsecū. z soluit obiectionē quā dā
z h̄. vt videbit̄ ifra. Considerādū ē ēt q̄
si tactus īdiget medio extrinsecō ita q̄ se
per sit aliq̄d mediū extrinsecū iter tangi
bile z tangēs. tñ ē dīa inter tactū z alios
sensus sentiētes p̄ mediū ex̄neū. q̄ scōm
Aris. in l3a. extrinseca media alioz sc̄lū
p̄us mouēt a sensibilib⁹ z ipsa mota mo
uēt nos. Tāgibilia vō nō sentim⁹ moueri
a medio extrinsecō. nec ipm mediū extrin
secū p̄us imutat a tāgibilib⁹ q̄ tact⁹ sed
filr. Et exp̄licat. vt figs pcutiat mediū
te clypeo filr pcutit clype⁹ zc. Et Lōmē.
optie exponit dicēs. q̄ debes itelligē per
filr. nō q̄ i eodē tpe patiat mediū a tāgi
bilibus z ipe sensus tact⁹. z in alijs sc̄lib⁹
in duobus tpi⁹. vñ. n. z mediū alterāt
in istātū z i eodē tpe. l3 in alijs sensib⁹ me
diū p̄i cālit imutat q̄ sensus. z ē cā imu
tationis ei⁹. in tactu vō mediū nō p̄us cā
liter imutat a tangibili q̄ tact⁹. imo me
diū vt dicit Lōmē. nihil facit i h̄. l3 est ali
q̄d accūs ex necitate z nō p̄pe z p̄ se ē cā
nre imutātōis. sicut clypeus nō ē necessa
ri⁹ simplr in actiōe p̄cussōis ita q̄ sit cā
p̄pinqua p̄ se z pcutiēs l3 sit cā remota.
Si. n. nō ē clypeus nō min⁹ fieret pcut
sio imo melius. Et p̄ modicūz concludit
Lōmē. p̄ filr igit̄ debem⁹ itelligē p̄uatiōz
p̄oritatē z posterioritatē in cā nō in tpe
Ex quibus oībus vñ ē intentio Lōmē. z
Aris. q̄ illud mediū extrinsecū nō sit cā
p̄pinqua imutātōis nre i tactu sic me

diū in alijs est cā p̄pinqua imutātōis se
sus. Circa dicta sunt due difficultates
bone. Prima ē quā mouet Lōmē. naz
si tactus necessario īdigeret medio extri
seco tñ nos nō possemus cognoscē p̄ ta
ctū aerē circa nos ex̄item z alia ex̄itū i
aqua nō poterūt tangere aquā. q̄d est ab
surdū z cōtra sensū. Expolia. n. in hyeme
corpus tuū ad aerē z bñ percipies aerē.
z dīa p̄z. nā iter ipm aerē z corpus nrm
nullū ē medium extrinsecū vt manifestū
ē. imo ipe imediate nos tangit. quare zc.
Aliud dubiū est ī illā differētiā q̄
dictum est q̄ mediū extrinsecū i tactu nō
est causa imutātōis nre a tangibilib⁹.
Sed cōtra. Mouēs p̄pinquū est cā imu
tātōis ipsius. h̄ est manifestū. l3 ipz me
diū extrinsecū est ibi mouens p̄p̄quūz
q̄d imutat carnē. probatio. q̄ mouens i
mediatū aut ē ipm tangibile. aut est ipm
mediū. non est dicendū q̄ tangibile. quia
mouens p̄pinquū z imediatū debet esse
simul cū eo q̄d mouet sic q̄ eoꝝ non sit
mediū neq̄ plenū neq̄ vacuū. vt demon
stratū est z p̄p̄coz. cū igitur ipm tangi
bile non sit simul cū carne vt tu ponis. l3
est mediū extrinsecū. q̄ tangibile non est
mouens imediatū. aut ergo ibi nullūz ē
mouens imediatū q̄d ē icōueniēs. aut oꝝ
dicere q̄ illud mediū sit mouens p̄pin
quū. z sic sequitur q̄ sit causa imutātōis
carnis a tangibili. cū us oppositū diceba
tur. Ad p̄mū dicūt aliqui q̄ bene con
cludit q̄ tactus non oīa tangibilia sentit
mediante medio extrinsecō sed solum q̄
dam tangibilia. s. solida que non possunt
imediate tangere carnem. sed aer aut aq̄
que bene possunt imediate tangere car
nem bene possunt sentiri sine medio ex
trinsecō. z hoc vñ inuere p̄hs in littera cū
dicit q̄ durum z molle per altera senti
mus. z non dicit vlr q̄ omne tāgibile se
tiatur per mediū extrinsecū. Et de talib⁹
corporibus solidis aliq̄tulū imixtis durū
aut mollibus procedit ratō Aris. q̄ duo
corpora non possunt se tangere in aere z
in aqua. z sic exp̄diūt se q̄stuz ad h̄. Be
ne ergo vez est q̄ inter tactū z alios sen
sus non est talis dīa. quā aliq̄ putauerūt
s. q̄ tactus oīa sensibilia sentiat tangēdo
z nulla per mediū extrinsecū. imo vñz
molle per altera sentim⁹. i. per media ex
tranea. sed nō propter hoc vult dicere q̄
oē tangibile sentiatur per mediū ex̄neūz

et hoc videtur satis tolerabile secundum Aristotelem.
 et Albertus sic intelligere videtur. concedit enim aerem et aquam sentiri tactu ab animalibus que sunt in illis. Aliter tamen respondet Comenius. Auerrois tenendo quod nullum tangibile sentitur tactu nisi sit ibi aliquid medium extrinsecum. Ad cuius evidentiam accipit Comenius quod animal vivens naturaliter in aere non sentit aliquam qualitatem ipsius aeris cum ipse aer est in dispositione et simplicitate naturali quam debet habere secundum quod est locus naturalis animalis. et sicut animal vivens in aqua non sentit aquam quod dicitur est in sua simplicitate quare debet habere secundum quod est locus illius. Et hoc probat Comenius satis subtiliter. primo quia sensibile ut dicitur est contrarium nobis animi passionem et loquitur de sensibili tactu. et hoc habet ab Aristotele. prout ubi dicitur quod similiter calidum sicut nos sumus calidi. et sicut frigidum ut nos sumus frigidi non sentimus sed secundum excellentias extremorum. Ex quo patet quod nunquam aliquod tangibile sentitur a nobis nisi habeat aliquam contrarietatem ad nos. nunc autem ipse aer quod dicitur est in ipsa dispositione naturalissima quam debet habere secundum quod locus naturalis est nullam habet contrarietatem qualitatum tangibilium ad nos immo est similis nobis. quia locus naturalis est similis locato ut declaratum est in sermonibus universalibus. Unde concludit Comenius quod animal non sentit calorem neque frigus in aere nec in aqua nisi quando cum eis commiscantur corpora calida aut frigida et illa sunt diversa ab aere et aqua et tunc totum illud commixtum vel coniunctum sentitur mediante aere naturali quod admodum etiam alia tangibilia. Quod autem aer naturalis ut est locus naturalis non habeat qualitatem contrariam qualitatibus animalium cuius est locus hoc probat. quia si aer et aqua continentes animalia haberent contrariam qualitatem tunc impedirent comprehensionem qualitatibus contrariarum ab animalibus. quare magis ipse non declarat. sed forte sic patet. sicut si aliquid medium in videndo haberet colorum contrarium colorum alicuius visibilis impediret coloris illius comprehensionem. unde cum aliquid album videretur mediante vitro rubeo videretur esse rubrum. et similiter in alijs huiusmodi. Concludit autem ulterius Comenius quod propter hoc quod dicitur

etiam est non est opinandum aquam calefieri dum fuerit aqua pura neque aere frigidari dum est aer purus. sed hoc accidit propter corpora admixta cum eis calida aut frigida. Et hoc sic intelligo quod aqua pura. nulla puritate quam debet habere secundum quod est locus animalis non calefit caliditate cognoscibili per tactum illius animalis. et similiter aer purus. nulla puritate quare debet habere secundum quod est locus naturalis non infrigidatur frigiditate sensibili proprie a tactu illius animalis. sed si contingat aeri talis infrigidatio hoc est per admixtionem corporum frigidorum vel per admixtionem vel partem corporalem. ut cum vapores frigidi et humidi includuntur in aere. vel per admixtionem virtutalem. sicut cum aliqua constellatio vel configuratio celestis infrigidat aerem. Utrum autem aqua pura simpliciter in loco suo existens manens pura aqua sine alia substantia coniuncta et possit calefieri. aut aer purus simpliciter in suo proprio et naturali loco posset infrigidari bona est dubitatio. Sed de hoc nihil ad propositum sufficit autem hoc sic intelligere Comenius. ut dictum est. et forte sic ipsum intelligendo faciliter soluerentur quedam obiectiones quas aliqui latinorum induxerunt contra eum. quas propter brevitatem omitto ad presens. Imaginabatur enim Comenius. ut credo quod aer dum est locus naturalis animalis habet qualitates tangibiles adeo convenientes animali cuius est locus naturalis quod non sentit eas. et hoc experimur sensibilibus quasi. non enim dicimus nos sentire aerem per tactum cum aer est in debita temperantia. Si autem alia corpora. scilicet aqua et terra sunt ipsi aeri vaporabiliter admixta et ipsum aerem reddant calidum vel frigidum excellenter hoc accidit ei secundum quod est locus animalis. et tunc inter illum aerem sic commixtum vel alteratum et ipsum animalis corpus intercipitur aer naturalis qui tamen propter sue quantitatis parvitatem excellentem latet nos. ideo putamus tangendo nos sentire et nihil esse medium. et sic de primo dubio. Ad aliud mihi videtur satis difficile cum parum aut nihil exquisitum sit de eius solutione. dici tamen potest quod illud medium extrinsecum quod est iter tangibile et corpus animalis non est per se necessaria causa

Liber

inmutatōis tact⁹ a tāgibili ita. s. q. sine ipso
nō posset fieri inmutatio si abesset imo sine
h⁹ i medio ipsius tangibile inmutaret sicut
forte pcutiēs mediāte clypeo bñ pcuteret
remoto clypeo. illud tñ medium occurrit
ad tactū ex necessitate corporū tangentiū
quorū extrema nō pñt enadere qui eqliē
humectetur in aqua ⁊ in aere ⁊ qm̄ eorū
superficieb⁹ aliq̄liter adhereat aliq̄ particu
la aeris aut aque. Sed si posset cūgē q
ibi nō eēt tale mediū nō minus durū aut
molle facēt suā spēm i tactu mediāte car
ne immo melius. Et aut d medio respe
ctu visus qz si nō eēt aer aut aq̄ iter colo
re ⁊ visū nequaquā inmutaret visus. h⁹ vñ sē
tire Aris. ⁊ Comē. cū dicit q illud mediū
uz ibi nihil facit neqz cālit p se se h⁹ ad i
mutationē tactus. Ad formā igit rō
nis. cū dīr mouēs ppinquū zē. vñ ē si sit
mouēs p se ⁊ sine q motor remot⁹ mouē
nō pōt. s. si sit mouēs ppinquū solū p ac
cidēs nō oꝝ q sit cā p se ⁊ sic ē i pposito
Mā. n. illud mēbz ē mouens p se regitū
ad inmutationē ex parte sēsus sed p pte ne
cessitate pdictā. ⁊ sic possz euadi rō. ⁊ for
te nō sufficit. oꝝ. n. assignare aliq̄ mouēs
p se ppinquū qd inmutat carnē ⁊ illud mo
uēs p se ppinquū nō ē ipm tangibile vt p
bat. qz. s. n. ē simul cū carne sed distat ab
eo p illud mediū. qd g relinquitur mouēs
p se nisi illud mediū. Forte dices q ad
oēm motū nō regit mouēs p se ppinquū
⁊ immediatū. s. sufficit mouēs p se remotū
cū mouēte ppinq p accidēs ⁊ sic erit hic.
nā tāgibile erit mouēs p se n ppinquū sed
fīmotū. ⁊ illud mediū nō ē mouēs ppinquū
s. p accidēs. Contra. Mouēs remotus
mouet p mouēs ppinquū. si g mouēs p
pinquū mouet p accīs ⁊ mouēs remotū
mouet p accīs. Dīr q vlt h nō ē vñ. s. q
mouēs remotū moueat p mouens ppin
quū imo pōt eē q mouēs remotū qstuz
ē ex se mouet p seipm. q autē moueat p
mouēs ppinquū h nō ē p se ⁊ ppe ita q il
lud fgratei⁹ nā sic pcutiēs p clypeuz nō ne
cessario exigit clypeū ad h⁹ pcutiat. sed
quātū ē d se ē percutiēs ppinquū p se. vñ
si clypeus sēp eēt iter pcutiē ⁊ pcutiū p
pter aliquā aliā causā tūc penit eēt sile d
pcutiente ⁊ d tāgibili. sicut. n. iter pcutiēs
⁊ pcutiū nō esset tāta distātia nālis q p se
fgrēt clype⁹ medi⁹ it ista ⁊ tñ sēp eēt me
dius ppter aliquā aliā necessitate. sic iter
tangibile ⁊ carnē nō ē tāta nālis diuersitas

q ad inmutationē vñ ab altero p se reg
rat mediū extrinsecū. qz tñ sēp accidit h⁹ i
mediū iterponi ppter aliā causā vt oēm ē
iō sēp sit inmutatō ipo mediāte. Possum⁹
g dicē pbabilit q i inmutatione carnis a
tangibili ipm tāgibile nō ē mouēs simplr
ppinquū imo ē aliō mouēs ppinquū iter
medium scilicet illud medium extrane
um. tamen ipm tangibile bene ē mouens
p se ppinquū. qz iter ipm ⁊ carnē nō ē aliq̄
mouēs p se s. solū mouēs p accīs. ⁊ illud
accidēs cūgit nō eē qstū ē ex parte tāgibi
lis vt motū carnis. ⁊ ex parte carnis vt
inmutabilis a tāgibili. s. n. cūgit ipm nō eē
ppter aliā necessitate pdictā. tāgibile autē p
suā naturā nō ē natū p ipm suā spēs illi
medio q carnī. nec caro p sui naturā est
nata inmutari ab illo medio immediat⁹ q
a tangibili. ⁊ sic pure p accidēs occurrit il
lud mediū ad tangēdū qstū ē ex parte tā
gibilis ⁊ carnis vt pdictū ē. ppter quam
causā oꝝ dicē q illud mediū nō sit mouēs
ppinquū p se s. pure p accīs. nō dū tñ vi
di declaratū demonstratiue. h⁹ tñ asserunt
Aris. Aluerrois ⁊ Albertus. ⁊ omnes p
patetici posteriores. Et forte quinceretur
per h⁹ q vnus ⁊ idē sensus non indiget p
se duobus medijs ita diuersis sicut sunt
aer ⁊ caro ⁊ aqua. Vñ cū tactus sit vnus
salc respectu vnus pparietatis nō vide
tur iustū q indigeat p se duobus medijs
differentibus spc ad ipsuz. inquire meli⁹
⁊ ego nō scio plus in hoc. Alit potest
dici q i inmutatione tact⁹ a tangibili duro
aut molli ipm tāgibile ē ppinquū inmutās
carnē. ⁊ cū dīr q iter mouēs zē. vñ ē vñ
mediū q sit p se ⁊ necessario regituz ad
illū motū. s. bñ pōt eē ibi mediū aliq̄. p
pter aliā causā vt dēz ē. Ad rōnes. Ad
p^{am}. cū dīr q sic tact⁹ nō erit tactus. nego
dīaz. ⁊ cū pbat. qz tact⁹ dīr tact⁹ eo q tan
git suū sensibile. dico q nō ē tact⁹ eo q se
tiat suū sensibile tāgēdo sine oī medio. s.
forte ex eo q magl d ppe scit q oēs alij
⁊ i tñ q latet itermediū. ⁊ ppter h⁹ ipositō
nominis vocauit ipsum tactū ⁊ forte pu
tauit nullū esse extraneum medium in tā
gendo. ⁊ ideo vocauit ipsum tactum.
Ad aliā dico q vñ ē si indigeret p se
medio extrinsecō. sed ponimus q solū p
accidēs indiget qstū est de tactu ⁊ tan
gibili. ⁊ ideo si poneretur q lapis immedi
ate tangeret manum nihil prohiberet si
eri sensum. ⁊ sic est intelligendum illud.

Ad alia filr. bñ. n. cōcludit q vn^o sen-
sus formaliter nō idiget p se ad suū actū
diuersis medijs oīno. sicut ē b. l3. n. ocul^o
z aer exterior sūt media vidēdi. tñ hoc ē
rōne vni^o qūlitas cōis. s. rōe diaphaneita-
tis. s3 nō ē vna qualitas sic cōis aeris z car-
ni p quā imuter a rāgit ilib^o iō aer nō est
p se mediū tāgēdi. qre nō valet.

Questio. 29^a.

Onsequēt qre. Utz scibile po-
sitū sup scsū facit sensationē. Ar-
guit p^o q sic. qz tangibile posi-
tū sup neruū facit actū tangēdi. qd p3. cū
manus aut aliq ps corporis secar p totū
tūc. n. certū ē q instrū sectōis vt cultell^o
vel gladi^o tāgit neruū z ponit imediate
sup ipm. z cū neru^o sit organū tact^o vt cō-
cessū ē. segtur qz tangibile positū sup ner-
uū ponit sup tactū. z tñ facit tactū vt ma-
nifestū ē. Tangibile. n. ē quoddā sensibile
z tactus ē quidā sensus. g. sensibile posi-
tū sup sensū zc. Itē agēs nāle qto. ppi-
quius ē passo tāto pfectū agit vt patet i
igne z h^o. i. sensibile autē ē agēs nāle qz n
ē agēs artificiale vt manifestū ē. nec ca-
suale aut fortuitū. cuz frequēter aut vt in
pluribus agat in sensū. g. quāto ppiquius
ē sensui tāto pfectū agit i ipm. s3 cū scibi-
le ē supra sensū tūc ē ei ppiquū qz cuz di-
stat ab eo vt manifestū est. quare zc. Itē
aer illuminat^o positus supra visū facit vi-
dere. sed aer illuminat^o ē quoddā scibi-
le vt manifestū ē z visus qdā sensus. g. zc.
maior pbat qz ocul^o ē mā visus. vt dī in
isto z^o z sic segt q visus ē i ipo oculo vt
i subiecto. cū g aer illuminat^o positus sup
oculū facit vidē segtur qz ponit^o sup visū
facit vidē. qre zc. Oppositū arguit au-
toritate Aris. in lra. pluries. n. dicit qz sc-
sibile positū sup sensū nō facit sentire z h
est cōe oī sensui vt ibidē dicit Lōmen.

Ad qdē dico breuit^o qz sensibile po-
sitū imediate supra sensū scdm ēē corpo-
rale nō facit sensū. cui^o causaz h tāgit Lō-
mē. z plani^o i lib^o suo o sensu z scfato. qz
nā nō pcedit ab vno dissimiliū ad alterū
multū dissile nisi p mediū qd ē aliquali-
ter pueniēs cū vtroqz vel min^o dissile. sic
ēt mobile localit^o nō mouet o vno vbi ad
aliud vbi simpl^o oppositū nisi p mediū
vt habet ex 5° pbycorz. Mō ēē corpora-
le forme in ipa re ē aīam z ēē ei^o spūale
in aīa sūt multū dissimilia ēē qstū ad h
qz ēē forme sensibilis corpale ēē aīaz nec

ē cognitio nec imediatū picipiū cogniti-
onis. vt ēē albedinis i pariete nec ē visio
nec imediatū picipiū visiois vt manife-
stū ē. Sed ēē ipsius coloris i visu aut est
formalit^o ipsa visio aut ē imediatū pnci-
piū visionis actiū vel receptiū sic ma-
nifestū ē z oēs pcedūt. z iō natura nō pro-
cedit ab vno istoz in alterz nisi mediāte
aliquo esse medio iter ea. z illud esse me-
diū ē esse i medio nō cognoscitū. vt in
aere vel aqua z huiusmodi. Ad p^o
mā rationem dico breuiter qz si aliqō tā-
gibile poneretur imediate supra neruū
ita qz in nulla parte esset caro iter media
non sentiret. hoc autem non ptingit cum
manus absconditur aut alia pars. Itā l3
tūc instrū diuisionis scdm aliqō partem
attingat neruū sine carne media vt cre-
ditur. tñ simul scdm aliquam partem est
caro inter ipsū z neruū z iō nō est oīno i
mediatus scetus. quare zc. Ad alia cuz
dī agēs nāle zc. vey est si appropinquat
passo disposito z apto nato recipere eius
actionē z si non oportet. nunc ipse sensus
nō est passum qd sit aptū natū imediate
suscipere a forma sensibili sibi corporali-
ter appropinquata. quare zc. Ad alia
cū dicitur. aer illuminatus zc. dico per in-
teremptionē maioris. z cum probatur qz
oculus est materia visus zc. dico qz illud
Aris. non dixit per modum determinā-
tionis. sed exemplificando. vel dicendum
qz ibi loquitur sub conditione. s. supposi-
to qz oculus esset animal anima vtiqz ēē
visus ipsius. de exēplo autēz nō habetur
verificatio sed manifestatio. vt dicit Lō-
men. in isto z^o capitulo de visibili. quare
zc. Vel figs vellet tenere qz ipse visus
est in oculo subiectine. vt aliquibus placz
z qz aer illuminat^o positus supra oculum
videatur aut saltem nō prohibeat fieri vi-
sionem. tñ nō est ad propositum. quia lu-
mē nō est in ipso medio corporaliter sed
spūaliter z intentionaliter. cū lumē exis-
i quacūqz particula aeris repñat totūz
lumē corporis lūosi vt manifestū ē. cū ali-
qs mediante vno paruo foramine videt
vnū magnū ignē aut solem aut lunā aut
alqō h^o i luminosū. z nos itelligim^o qz sen-
sibile imediate positū sup scsū scbz ēē cor-
porale put distiguit a spūali nō facit sensū
Et h manifestū ē qsi p se scbz doctrinam
Aris. dicētis. z h qd ē i ipo positū qz scitū
insensibile ēē oibus cōe est. quare zc.

Liber

Questio. 30.

Portet autem vniuersaliter d. oī sē
su accipē zē. Querit h. p. Utz
ista ppo sit vera. Dis scūs est re
ceptiuus spēz sine mā. Arguit q. nō. ga
illō qd ppetit alteri qd scūi n. debet scūi
p. passio. n. nō uest nisi suo subiecto pmo
aut eis q sūt essentialit idē cū ipso sicut in
feriora aut posteriora. vt pz ex p. posteri
oz. s. esse receptiuū spēz sine mā cōpetit
alicui qd nō ē idē essentialit cū sensu. cō
petit. n. intellectui vt pz ex 3. h. vbi plane
vult Aris. q. intellectus ē susceptiuus spēz
sine mā. Itē si scūs pmo recipet spēm
sine mā segret aut q nō recipet sensatōz
aut q recipet eā mediāte spē. hec pna pz
qz vnū receptiuū nō vī recipe duo diuer
sa nisi vnū mediāte alio. mō spēs sensibi
lis z ipsa sensatio sūt duo diuerfa vt mul
ti pcedūt z videbit p. z sic aut sensus nō
recipet sensationē aut recipet ipaz medi
ante spē. z hōz p. est oīno ipossibile. i. q
ei recipere sentire nisi i ipso sensu. Po
tentia. n. i. q recipit sentire sentit z ē sciēs
vel q aīal ē sciēs. nihil aut ē sciēs ni
si sensus vel aīal p sensū. Et filr scōz vī i
possibile. nā si sensus recipet sensatōz me
diāte spē tūc ipsa spēs n. ect pncipiū acti
uū p se scfatiōis. eo q vnū z idē simplex
z indiuisibile n. est p se pncipiū actiuūz et
p se receptiuū eiusdē act. pns aut rputa
tur incōueniēs a multis. nō. n. aliud est i
mediātū pncipiū actiuū alicui? sensationis
nisi spēs iformās sensū vt oēs pcedūt.
Itē illud qd ē cōe oī patiēti nō debet p.
sensui. h. ē manifestū. s. ē receptiuū spēz
sine mā cōe ē oī patiēti. Dē. n. patiēs reci
pit aliquā formā ab agēte vt manifestū ē
z stat q ipm patiēs nō recipit materiaz
agētis. vt cū aq patit ab igne ipa n. rcipt
materiā ignis. filr aut z i alijs. h. satis pz
pmo de generatione. ca. d. actiuis z passi
uis. qre zē. Oppositū arguit auctonta
te Aris. i. lra q dicit q oēs sensus zē. De
isto dixit qdā doctor h. tpis q scūs ē p.
mo receptiuū spēz sine mā. qd. pbanit. ga
si nō tūc Aris. errauit i acceptiōe vlis.
Error. n. in assignatiōe vlis ē cū passio n.
assignat suo subiecto pmo vt accipit ex
pmo posterior. absur dū aut ē Aris. pec
cauisse i assignatiōe vlis. cū ipse docuerit
plane artē accipiēdi vlt. vt pz in pmo po
sterior. g. zē. Sz mibi vī salua pace dicē
tis. q h. ē dictū debile z falsū. qz si sensus

ect pmo subiectū h. qd ē ē receptiuū spē
rū sine mā tūc nihil ect receptiuū spēz si
ne mā nisi sensus vel habēs in se sensū. h.
manifestū ē. qz passio nō ē sine primo suo
subiecto. vt habere tres angulos equales
duob. rectis n. ē nisi vbi ē triangul. z ri
sibilitas nō ē nisi in q ē humanitas vl hō
h. aut ē falsū manifestū. nā mediū inaiatū
ē receptiuū spēz sine mā. vt aer aut aqua
vt vult Aris. i. isto z. z istimet pcedunt i
mo pcedūt q filis ē imutatio medij z oz
gani. z recipit ab Aris. i. li. d. sensu z scfa
to. Et iō dico ad questionē duo. primo q
oīs sensus q ē subiectū ipm? sentire ē rece
ptiuus spēz sine mā. z. q h. nō ppetit p.
mo sensui. Pmū apparet qz idē d. ē su
sceptiuū dispōis ad aliquē actū z illi act.
aliq. mō. nūc ipsa spēs sensibilis ē dispōsi
tio ad actūz qui ē sentire vt oēs pcedunt
salte q ponūt spēm ē aliud a sentire. qua
re zē. Itē sensus recipit aliq. formāz a
sensibili quoq. mō. alr. n. scfibile n. agēt i
sensū neqz reduceret ipm ad actū qd ē d.
doctrina Aris. aut igit recipit formā s. z
ē māle aut scōm ē spūale. nō scōm esse
māle qz sic forma haberet idē esse in aīa
z ex aīam. mō sicut ex aīam n. ē pprehen
sio neqz pncipiū ppinquū pprehen
sio nec i aīa qd ē absurdū. Et ampli. tūc
sequeretur q vilis videns nigz esset ni
ger postqz reciperet nigredine scōm esse
reale. Et amplius. cōtraria simul essent i
eodē scōm esse materiale cuz simul albū
z nigz habēt agere in visuz. ergo relinq
tur q sensus recipit formā a scfibili scōz
esse spūale. z hec d. esse spēs sensibilis.
Secundū pbat rōne prius tacta forman
do eam aliter. Si sensus ect pmo z per se
receptiuū spēz sine mā tūc aer z aq essent
iaīata z habētia scfū. qd ē absurdū. pbo
pnam. In qdūq. ē p se ppuz accidēt alicu
ius subiecti in illo ē illud subiectū. h. reci
pio p manifesto. cū g. i aere z aqua sit ēē
receptiuū spēz sine mā. in vtroq. istoz
erit sensus z p pns aīa. qre zē. Et pfirmā
tur qz oē receptiuū spēz sine mā aut d.
vniuoce d. medio iaīato z d. sensu. aut pu
re equoce. aut scōm analogiā. si pure vni
uoce tūc sequitur idem qd prius. passio
enī vniuoce inest cuiq. inest per pmut
subiectuz vt pz pmo posterioruz. Si pu
re equoce hoc est incōueniens. quia sic
non esset consimilis immutatio medij et
sensus. cuius oppositum isti volunt.

Itē hoc eēt d' Aris. q absolute & indistin-
cte enūciat istā passionē de sensu. Equo-
cū aut nō ppe p'deratur i scia. vt habet
4. metaph. Si vō dicēt q analogice. s.
scdm p'us & posteri. tūc etiā h erit cōtra
Aris. nā passiois ambigue subiectuz de-
bet eē ambigui. scdm Lincoñ. p. posteri
oz. imo ēt scdm Aris. Si. n. aliq passio
ambigua i sua cōitate sūpta assignaret
d vno illoz scdm p'us error ē i assignatō
ne v'is. vt si putet illud eē subiectū p'mū
q scdm istos Aris. errauit. i assignatione
assignādo istā passionē de sensu cuiz insit
multis alijs. Sed aliq cauillaret q s' b
iectum p'mū passiois d' dupl'r. s. p'muz
p'mitate cōitatis. & d' isto verū ē qd argu-
tū ē. aliud subiectū ē p'mitate p'ncipalita-
tis i istud nō oz reperiri effectualit' i o'ibus
illis qb' inest passio. Mō sensus sic ē sub
iectū p'mū h' qd ē eē receptiū. s. h' nō
sufficeret. q' sicut dictū est passionis am-
bigue & cōis oz assignari subiectū ambi-
guū & cōe. & nō sufficit ad sufficiētē acce-
ptionē vniuersalis accipe solū subiectuz
p'ncipale passiois. vt p' ex p'io postero-
rū. & sic isti scdm dicta sua nō p'nt excusa-
re Aris. ab incōueniēti. Et iterū cerū ē
q Aris. h' loquitur d' sensib' particularib'
nondū. n. demonstrauerat aliū esse sensū.
mō sensus particularis nō ē p'ncipale s' b
iectū qd ē susceptiū sp'uz sine mā imo
sens cōis cū sit spiritalior est p'ncipali-
receptiū earuz & nobiliori mō. et adhuc
imaginatiua et cogitatiua nobiliori et p'nci-
paliori mō recipiūt. et tādē intellect' p'nci-
palissime et nobilissime recipit spēs si-
ne mā. et id illa pō ē rōnabilis. Et cuiz d' r
q Aris. errauit i acceptiōe v'is. Dico q
n' seqt. nā ad h' q aliq erret i acceptiōe
vniuersalis n' sufficit vt ipse enunciet aut
scribat predicatū d' subiecto nō p'. s. reg
rit' q' putet illud eē subiectū p'mū aut q
n' cognoscat ipm eē nō p'mū. vt siqz debz
d'cipi p' syllogismū sophisticū nō sufficit
q proferat aut scribat h' i syllogismū. s. q
regrit' q' putet ipm eē bonum et q' n' co-
gnoscat eius defectū. Aris. aut quāuis sic
descripserit sensū eē susceptiū sp'uz si-
ne materia. tū nō putauit h' eē p'mū s' b
iectū imo bñ nouit q' alia recipiunt spēs si-
ne materia. nec dedit in hoc aliquam oc-
casionem errandi nisi illis qui sunt mul-
tuz proni ad errandum. et qui nō habēt
aptitudinē cōferendi vba Aris. adinuicē

et concordandi ea sufficient. Itē Aristo.
quo ad p'fens capitulū voluit notifica-
re istā conditionē sensui. Et h' forte vo-
luit facere ad remotionem erroris antiq
rū qui putauerūt aiām esse p'positā reali-
ter ex o'ibus. vt p' in errorib' in p'mo h'.

Ad rōnes. Ad p'mā dicēdū q' quāuis
absolute loquēdo intellectus recipiat spe-
cies sine materia. h' tū ei cōpetit aliter q'
sensui. nā sensus recipit spēs idiuidualit'
vt h' et nūc q' est virtus corporea. Sed in-
tellectus q' imaterialis est recipit speci-
es vniuersaliter nō h' neq' nunc precise.

Ad aliā bene p'cedo q' sensus recipit
species sine mā et mediāte specie recipit
sentationem. Unde non credo q' species
sensibilis sit imediatū per se p'ncipium
sentationis. sed alia virtus vt probatum
fuit prius. Ad tertiā dicēdū q' pa-
tiens corporeale inaiatū aliter recipit for-
mam et aliter sensus. nam recipiens iaiā
tum recipit formā scdm eē corporeale vel
scdm esse minus perfecte sp'ualitatis. et re-
cipit scdm eundem modum essendi sicut
habet esse in agente. dico in multis reci-
pientibus sicut oīa recipientia que recipi-
unt cum abiectiōe contrariū. vt cum aq
calefit ab igne ipsa recipit caliditātē scdm
cōsimilem modum essendi s' m quē ē i
igne calefaciēte ita q' forma caliditātē in
aq' recepta n' ē p'p'ius p'ncipiū cognitiōis
q' q' ē i ipso igne. Sitr aut et i alijs. s. for-
ma in sensu habet esse spirituale et ē p'nci-
piū cognitiōis. in medio autē inani-
mato licet non sit imediatū p'ncipium
cognitiōis. tamen est ibi spiritaliter. et
est propinquius p'ncipium cognitiōis
q' in re extra. et istud esse i medio ē qua-
si medium inter esse in anima et esse ex-
tra animam. nam esse in re extra animā
est esse corporeale et non est p'ncipiū co-
gnitiōis nisi multum remotum. esse ve-
ro in anima est esse spirituale et est p'nci-
piū cognitiōis imediatum. esse autē
in medio inanimato est esse spirituale. et
in hoc conuenit cum esse in anima et dif-
fert cuiz esse in obiecto. et non est propin-
quum imediatum p'ncipium cognitiō-
is. et in hoc conuenit cum esse in re ex-
tra animam et differt ab esse in anima.
quare ratio non valet.

Questio. 31.

c Onsequēt qrit. Circa qdā p'deo-
rū. vtz spēs n' scibil' recepta i sensu

Liber

fit idē essentialitē cū ipso sentire. Arguit
p. q. sic q. illud qd p. recipit i potētia se
nitua ē sentire. vtr. n. qd p. recipitur in
potētia cognitiua vtr. ē cognitio. h. illud
qd p. recipit i sensu ē spēs rei sensibilis
vt oēs pcedūt. igit. zc. Oppositū autē
arguit. pncipiū sensatōis nō ē ipsa sen
satio. h. spēs recepta i sensu ē pncipiū sen
sationis. vt spēs itelligibilis ē pncipiū intel
lectionis. De isto dicūt alig q. ipsa spe
cies rei sensibilis recepta i sensu ē idē effe
tialiter cū ipso sentire. qd sic pbāt sic ar
guebat statiz. Sed istud nō vtr. q. q. sūt i
diuersis pdicamētis nō sūt vni essentialitē
vt suppono ad pns. z h. videri supra p
dicamēta. h. spēs rei sensibilis z sentire sūt
h. i. nā cū ipse sensus alteret ab ipso sensi
bili saltē alteratiōe pfectiua q. ē salus z p
fectio. vt habetur i isto z. z i. p. h. y. c. o. z.
manifestū ē q. sensus recipit a sensibili ali
quā q. l. itatē saltē spūalē z illa nō ē nisi spēs
forme sensibilis q. ipsuz sensibile repntat.
sentire autē ē actio quedā vel saltē passio
vel vtrūq. mō autē altēo. g. zc. Itē suppo
no q. forma spūalis recepta i sensu z re
cepta in medio vt aere aut i speculo inaiā
to ē eiusdē speciei spēalissime scdm se. vt
spēs albedinis i visu z i speculo inaiāto.
Quid. n. faceret diuersitatē specificā iter
istas formas. Ad idē dicēdū q. diuersitas
specificā eaz. pueniat ex diuersitate sub
iecti. q. sicut dicit Cōmē. i isto z. p. mēto
6. diuersitas formaz ē cā diuersitatē ma
teriez. z nō e. nec ex diuersitate agētis
q. albedo eadē scdm spēm generat am
bas. z. suppono q. cū aliq. duo sint eius
dē spēi spēalissime oē qd puenit vni eoz
p se idē h. spēs pūcit altēi. vt sor. z pla. sūt
eiusdē spēi spēalissime. z sic sor. est p se ri
sibilis sicut pla. sūt autē z in alijs. z h. satis
habet a Cōmē. sup scdm libz celi z mū
di in capitulo d. figura stellaz vbi dicit.
Necesse ē q. illud qd existit in aliq. idini
duoz speciei i reb. essentialib. existat i o
bus idiniuis eiusdē spēi. Tūc arguo sic
si spēs recepta i sensu ē idē essentialitē cū
ipso sentire. tūc spēs q. ē in speculo inaiā
to ē idē essentialitē cū ipso sentire. h. autē ē
ipossibile q. sic illud speculū sentiret. nā
oē illud in q. ē sentire ipm sentit. z p. z nā
p suppones. nā spēs hec z illa sūt eiusdem
nature siue speciei spēalissime. z iō qd p
dicat. essentialitē d. vna eaz. pdicat. et de
alia essentialitē. vni si spēs i sensu ē sensatō

essentialitē z alia erit idē qd sensatio qre
zc. Alij autē dicūt alit q. spēs rei sensi
bilis scdm se nō ē idē essentialitē cū ipsa sen
satiōe. tū receptio ipsa spēi i sensu ē sentire
z sustētat spēalit sup h. q. sentire est pati a
sensibili z nō ē aliud pati a sensibili nisi ipsa
receptio speciei vtr. vtr. qre zc. Sed nec
istud credo ē vtr. q. si receptio spēi sen
sibilis n. sensu ē ipsa sensatio formalitē z
essentialitē. seqret. necessario q. ipm sensi
bile ēēt simplr nobilius q. sit sensus. hoc
autē ē manifestū ipossibile scdm oēs. visus
ei ē qd nobilius simplr q. color. z audit
q. sonus. z pbatur nā. q. sicut superi su
mebat. illud ē ens simpliciter nobili⁹ alio
cuius p se operatio ē nobilior pfectissima
operatiōe alteri. z hoc ē manifestū cuius
sani capitis. mō efficere aliqd ē operatio
nobilior simpliciter q. recipere illud idē. vt
efficē motū nobilius simpliciter q. reci
pere ipm motū. sūt autē z in alijs. z hoc ē
notū p se. z declaratū sūt p. ad confir
mādū. si igit. sensibile efficit spēm i sensu
ita q. ei operatio p se sit efficē spēm i se
su vt oēs pcedūt. operatio vtr. q. sensibilis
s. efficē spēm erit simpliciter nobilior q. re
cipe ipam. Tū igit. receptio spēi ponatur
ēē idē qd ipsa sensatio legatur q. operatio se
sibilis ē nobilior q. sit ipsa sensatio. h. cō
stat q. sensatio ē nobilissima operatio se
sus. g. sensibile ē qd nobili⁹ q. scsus. Itē
quidā arguūt sic. Si sentire formalitē z ef
fentialitē ē recipere speciez rei sensibilis o
z q. sentire sit pati formalitē z essentialitē. z si
sentire ē pati essentialitē. seqt. q. sentiri sit
agē. h. agē ē nobili⁹ q. pati sibi cōmēdē
vt oēs cōcedūt. g. seqt. q. sentiri est nobi
lius q. sentire quod est absurdū. z hec ra
tio mihi videt. pulchra z insolubilis scdm
veritatem. Itē potest argui ratione con
simili sicut arguebatur de specie. nā cū
spēs recepta i sensu sit eiusdē nature scdm
speciem specialissimaz cūz specie recepta
in speculo inanimato sequitur q. eius re
ceptio in sensu z in speculo inanimato sit
eiusdem speciei specialissime. z sic si vna
istarum receptionum sit essentialiter sen
satio videtur q. z alia debet esse essentia
liter sensatio. cum enim aliqua sunt eius
dem speciei specialissime nullum predi
catū p se debetur vni quin illud pueniat
alteri vel posset puenire. z h. manifestū
ē i ductiue i alijs. Itē illud ē plane h. Cō
mē. i isto z. capitulo de scsu cōi. vbi dicit

q recipere aliqd ē aliud a iudicare illud
vnde recipere colores ē aliud a iudicare
colores. r iudicare est ipm cognoscē qua-
re ē. Et hoc est qd dicitur. sentire acci-
dit in quodā pati r moueri. mō si sentire
ēēt formalit̄ r essentialit̄ ipm pati. s. reci-
pere spm tūc nō accideret in pati r mo-
ueri. nihil. n. accidit i seipso quare ē.

Ad rōnē cū dī. illud qd pmo recipit
ē. pōt dici q aliqd pmo recipi i potētia
sensitiua pōt ēē dupl̄. Uno mō pmo. i.
pncipalr ita q adē receptionē ipa potē-
tia cognitīua pncipalr ordinat̄. r sic verū
ē q illud dī ē cognitio qd pmo recipit
in tali potētia. Alio mō via generatōis
r sic nō ē q pmo receptū sit ipa cognitō
s. aliq dispositio seu pparatio ad cogni-
tionē r sic ē i pposito. spēs. n. rei sensibil̄
nō ē illud qd pncipalr recipit i potētia
sensitiua. s. ē pparatio sensus ad receptō-
nē sensatōis qre ē. Uel dicat q illud
qd pmo recipit i potētia cognitīua dī ē
cognitio vel formalit̄ r essentialit̄ vlt̄ calit̄
r sic vltimo mō vep ē q ipa spēs est co-
gnitio cāiue. in quo tū genere cause visū
fuit pns quare ē.

Questio. 32.

Uonā aut nō sit sensus aliqs p
q ter quinqz ē. Querit b. Utz
sensus sint qnqz r nō plures neqz
pauciores. Et arguit pmo q plures. qd
tact̄ ē plures sensus vt pbatū fuit pns. et
aliq s̄ quatuor. q ad minus s̄ sex. Itē
pbat q visus nō ē vn̄. q ille sc̄sus nō ē
vn̄ cuius act̄ nō ē vn̄. potētie. n. distiguū-
tur p actus vt pns apparuit. s. act̄ visus
nō ē vnus. pbat. q act̄ visus ē visu sen-
tire. h̄ ē manifestū. mō visus sentire nō ē
vn̄ vt dicit dī. in cā. sequētū. q ē. Itē
vna r eadē potētia aīe nō ē cognoscitīua
ppetuoz r corruptibilium. per h̄. n. pbat
dī. in. 6. ethicor. q scientificū r rōcīna-
tiū. i. cōsiliatiū sūt diuerse ptes aīe. s. vi-
sus ē cognoscitīuus aliquoz ppetuoz. s.
luminū corporū celestīū. r aliquoz corru-
ptibilīū. s. istoz corporū iserīoz. ergo ē.

Oppositū vult dī. in līa r omen.
Dicēdū breuiter cū dī. q sensus exteri-
ores r particulares n̄ s̄ nisi qnqz. dico au-
tē hos. visū. auditū. gustū. tactū. r olfactū
r dicunt̄ isti qnqz sensus extēiores nō q
sint solū i extremitatib̄ corporis. visus. n. n̄
ē i extremitate pupille vt dicit dī. i de
sc̄su r sensato. s. p tāto q imutant̄ a sc̄su

bilib̄ exteriorib̄ r n̄ mediātib̄ aliqb̄ alijs
sensib̄ prius imutatis. vt visus imutat̄ a
colore absqz aliq alio sc̄su prius imutato. r
sic d̄ alijs. Et h̄ pbat rōnib̄ dī. i līa se-
cūdū doctrinā cōmē. Et format̄ pma sic.
Si ēēt aliqs sensus ali⁹ p̄et qnqz. aut ille
ēēt eiusdē generis cū sensib̄ qd habem⁹ r
p̄cipet aliq sc̄sibilia q n̄ i sensus p̄cipē n̄
p̄it eiusdē tū generis cū illis sensibilibus
q nos sentim⁹. vt aliqs ēēt visus q viderē
aliqs colores qd n̄ visus n̄ posset videre
r sic d̄ alijs. aut ille ali⁹ sensus ēēt oīno ali-
us genere ab oīb̄ illis sensib̄ qd habem⁹
s. q effect̄ sextus sensus. hec est dimissio ma-
nifesta r sufficiens. pluribus. n. modis non
posset rōnabilit̄ imagināi q ēēt aliqs ali-
us sensus p̄ter qnqz sensus qd habem⁹. s.
n̄ pmo mō. q p tactū n̄m nos cognosce-
mus oēs qualitates tāgibiles. r s̄līr d̄ ali-
is suo mō. Et h̄ ē qd cōmē. cōmēto. iz8. ex-
ponendo līam dī. dicit i his v̄bis. Ma-
nifestū ē q oē qd sensus tact̄ pōt p̄prehē-
dere ex sensibilib̄ nos possum⁹ cōp̄rehen-
dere r nihil deficit nobis ex eis q nata s̄t
p̄prehēdi ab h̄ sc̄su. r s̄līr d̄ vnoquoqz s̄-
su. s. q nō deficit nobis i aliquo aīali ba-
bente istū sensū aliqd sensibilib̄ q nata s̄t
p̄phēdi ab eo ita q null⁹ pōt dicē q pos-
set inueniri aliqs tactus i aīali q p̄rehen-
dat aliqd tāgibile qd n̄ possum⁹ p̄phen-
dere. Manifestū ē. n. q oēs qualitates tā-
gibiles s̄t sensibiles a nobis r p̄phēse per
tactū. r s̄līr d̄ qualitātib̄ audibilib̄ r visi-
bilib̄ r olfactibilib̄. Vult q cōmē. q nos
p odoratū n̄m cognoscimus oēs odores
qd aīal pōt cognoscē p odoratū. r h̄ ē pla-
ne q aliqs q cōsueuerūt dicere q alia aīa-
lia ab hoīe sentiūt aliqs odores qd hō n̄
pōt sentire p suū odoratū. sic igit̄ n̄ defi-
cit nobis aliqs sensus. p̄t defectū sensati-
onis aliqz sensibilib̄. r h̄ erat p̄m⁹ mod⁹
Nec ē dicēdū q. mō. s. q sit sextus sensus
particularis p̄et oēs illos qnqz sensus. r
h̄ pbat dī. trib⁹ demonstratiōib̄. quarū
p̄ia sumit̄ ex parte mediōz r incipit ibi.
Et quēcūqz qdē ipsi tāgētes. sc̄da ex par-
te organoz r incipit ibi. Simplicit̄ aut̄.
tertia ex parte sc̄sibilib̄ r incipit ibi. Qua-
re si non alterū est aliqd corpus. Pri-
ma quidem demonstratio ex parte me-
diōz sic potest colligi ex verbis cōmē.
Omne animal quod non est natum sen-
tire tanqz per medium nisi per carnem
aut per aerē aut aquā n̄ ē natum sentire

Liber

De sensibilibus nisi illa que nata sunt reddi. i. multiplicari per carnem aut per aerem aut per aquam. hec est manifesta intelligenti. et hanc inuenit Aristoteles in prima illa. habet autem se sic ut si quis per unum dicitur. sed omne animal non est natum sentire tanquam per medium nisi per carnem aut per aerem aut per aquam. i. per diaphanum. et hanc ipse tangit in illis verbis. Et quocumque quidem ipsi tangentes sentimus tactum. i. mediate carne sensibilia sunt dicitur. Quocumque vero per media supple extranea sentimus dicitur. quod omne animal non est natum sentire de sensibilibus nisi illa que redduntur. i. multiplicari per carnem aut per aerem aut per aquam. modo ulterius sumit omne. quod omne quod redditur per carnem aut est tactus aut gustabile. et omne quod redditur per aerem aut per aquam aut utrumque est sonus aut color aut odor. De igitur sentire est gustare aut tangere aut olfare aut videre. Ex quo ulterius sequitur quod omnis sensus aut est visus aut auditus dicitur. hec igitur demonstratio quantum ad primam radicem sumpta est ex parte mediorum. quibus mediis sensibilia nata sunt multiplicari ad sensum. ita quod maiorem propositum primum syllogismi huius demonstrationis innuit Aristoteles in prima seu in his verbis. Habet autem se sic dicitur. et potest sic ordinari. sicut se habet supple res quod si plura sensibilia existentia altera ab invicem genere nata sunt supple reddi per unum medium necesse est habere huiusmodi sensuum. i. animal quod utitur illo medio sentiendi ad sentiendum utroque sensuum esse. ut si ex aere. i. mediante aere est animal sensitivum. i. natum sentire. et aer soni et coloris supple redditus animal ipsum sentiet colore et sonum. si vero plura supple media sunt redditura eiusdem sensibilibus. ut aer et aqua sunt redditura coloris. utraque. n. diaphana. et quod alterum ipsorum est habens supple tanquam medium mediante quo sentit illud quod per utrumque se multiplicat aut quod ambobus mediantibus redditur. Ex quo haberi potest quod animal quod non est natum sentire ut per medium nisi per carnem aut aerem aut aquam non sentit de sensibilibus nisi illa que nata sunt reddi per ista media. si duo duo. si unum unum probatur aut minor inuenit in hac prima. Et quocumque quidem ipsi dicitur. Et potest probatio sic formari. De animal sentit tanquam per medium aut sentit tanquam per medium coniunctum. i. quod est pars animalis. aut per medium extraneum. i. per medium quod non est pars animalis et sic per aerem aut aquam. i. per aerem aut diaphanum quocumque.

quod et sic habet quod omne animal non est natum sentire tanquam per medium nisi per carnem aut per aerem aut per aquam. et hec fuit minor propter me rationis. Et potest prima Aristoteles. aliter sic ordinari ut habeatur intentio predicta. Et quocumque ipsi tangentes. i. per medium intrinsecum sentimus tactum sensibilia sunt. i. per carnem que est medium tactus quam existimus habentes. Quocumque vero per media extranea et non ipsa tangentes sed simpliciter bus. dico autem aerem aut aquam vel supple sentimus. Et sic quocumque sentimus aut habet est per medium intrinsecum aut extraneum. ex quo habetur illa minor. scilicet quod omne animal quod non est natum sentire dicitur. et in hoc propter primum syllogismum quo concluditur quod omne animal non est natum sentire de sensibilibus nisi illa que redduntur per carnes per aerem aut aquam et per aquam intelligit quocumque diaphanum quo mediate aliquid videtur. et tunc ulterius procedendum est sicut dicebat quod omne quod redditur per carnem dicitur. Secunda quod de demonstratio sumpta est ex parte instrumentorum. et puto quod oportet supponere quod sensus sentientes per medium extraneum seu coniunctum non sunt nisi duo. scilicet gustus et tactus et hoc manifestum est per se. et tunc probatur quod sensus qui sentiunt per media extrinseca solum sunt tres et sic habet propositum arguendo sic quod tot debet esse organa sensuum qui sentiunt per medium extrinsecum quot modis elementum aliquid potest predicari in organo talis sensus. hec recipit per manifesta. Nam in organo cuiuslibet sensus sentiet per medium extrinsecum quod dicitur aliquid elementum. quod manifestum est. Sed hoc contingit tribus modis solum nam aut dicitur aqua et sic est oculus. aut aer solum et sic est auditus. aut utrumque in alio et alio animal et sic est odoratus. nam in organo odoratus animal sentiet odores in aere dicitur aer. et in organo animalis sentiet in aqua dicitur tur aqua. ut videtur Aristoteles. et comen. ignis autem non dicitur propter aliquo organo sed omnibus communis est quantum ad participationem sue caliditatis scilicet caliditatis. nihil. n. sine calore sensitivum est ut dicit Aristoteles in prima. terra autem aut nullum supple quantum ad humidum. scilicet siccitatis et frigiditatis est. aut in tactu maxime misceat. scilicet quantum ad molem et substantiam. quod illud medium aut instrumentum indiget confirmatione aut confirmatione hanc est firmitate et fixitate. et ideo terra dicitur in eo. scilicet quantum ad molem et substantiam. id est in nullo dicitur quantum ad suas qualitates. Unde Aristoteles in 3. b. dicit. capillis et ossibus non sentiuntur. quod

terrea sūt, relinqt qd solū aer et aq vel
vtrorq pnt in istis organis dñari. et iō cō
cludit Aris. Un relinqt nullū eē sensiti
uū ē aerē aut aquā. et Cōmē. dicit qd
possibile ē iuenire instm ex igne aqua et
terra. sed tñ possibile ē aut ex aq aut ae
re aut vtrorq. si igit eēt sextus sensus pti
geret aliud elemētū eē. sensus aut q sunt
ex aere aut aqua sūt vt auditus aut visus
aut nasus. i. odoratus qz organis dñat
aliqđ istoz aut vtrūq. Et posset demō
tio sūpta ex organis sic formari. Tot de
bēt eē organa sensuū et p oīs tot scūs qd
modis elemētū se hz ad organū vel or
gana sensus. nec recipiēda ē p manifesta
sz elemētū se hz ad organum siue ad or
gana scūs qnqz modis et nō pluribz qstū
pertinet ad scire. pbatō. nā aut vñū ele
mētū ē cōe oibus qstū ad participationē
sue qualitatis. vt ignis se hz ad oīa orga
na sicut dictū ē. aut vñū elemētū dñat
in organo. aut plura elemēta pnt dñari i
organō qstū ad illa diuersa. Si aut vñū
elemētū dñatur i vno organo. aut illd est
aqua et sic ē oculū. Un Aris. dicit. pupil
la qd ē aqua. aut ē aer et sic ē auditū. vñ
in lra. auditus aut aeris. et in. ca. d. sono.
auditus aut dñalis ē aeris. aut illud elemē
tū ē terra et sic ē organū tactū et gustū. et iō
dicit. aut i tactu maxie misceet. si aut du
plex elemētū pnt dñari i organo vñū scūs sic
ē organū odoratū mō pmissio. Et iō Aris.
dicit olfactus aut hoz alterū ē. et sic qui
qz sūt modi scōm qz elemētū se hz ad or
ganū sensus. qre zc. Et si sic formaretur
rō tūc illud qd Aris. dicit. Un relinqtur
nullū eē sensitiuū ē aerē et aquā itelligē
dū ē d sensitiuū sensuū q pprehēdit per
media extrinseca. et sūt aliud qd dicit Cō
mē. qd impossibile ē iuenire instm zc. Ter
tia demōstratio ex parte sensibiliū sic ordi
nari pōt. Si nō ē aliqđ corp⁹ sensibile p
corpa que h sūt. i. i isto mūdo cōporo i q
nos sumus. nec aliqđ qlitas sensibilis p
qualitates i istis corporibz exites nō ē ali
aligs sensus ali⁹ pnt istos qnqz. sz nō ē ali
qd corpus sensibile pter oīa corpa q sūt
h. i. i isto mūdo cōporo. nec aliqđ qlitas
sensibilis pter oīs illas q sūt i istis corpi
bus. R. idiculū. n. eēt dicere qd eēt qdaz
corpa qlitatibz sensibilibus informata p
oīa ista. i. corpa celestia et qtuor elementa
et lapides et metalla et plantas et aīalia. q
re zc. Alit format Cōmē. sz redit i idē et

videat cui placet. Et ē cōsiderādū q int
scōm et tertiā rōnē Aris. inter pōit qdaz
qba ex qbus Cōmē. vt elicē vñā aliā rō
nē sic. Si eēt sext⁹ sensus oportet q iueni
ret in hoīe q ē cōpletissimū aīaliū. et h de
clarat. qz ille sensus eēt necessari⁹ ppter me
li⁹. Itā. n. multū sollicita ē in dādo aīali
bus pfectis ipsos sensus qbz idigent ppter
meli⁹. cuius signū ē qz dedit talpe oculos
et cooperuit eos cute cū nō idigeat eis in
maiori parte sue opatiōis. nā talpa nālit
viuit sub terra et ptingit ipaz puenire nā
liter vsqz ad supficiē terre fodēdo et iō i
geniauit ei oculos vt pāpet qñ ē sup ter
rā sicut dicit Albert⁹. et cooperuit eos cu
te nō pilosa vt pseruaret a terra et super
illā rfrāget lūmē q pāpet se eē ex terrā.
et iō mltomag nā debuissz dēdisse hōi il
lū sensū si eēt precipue cū sēper faciat de
possibilibz qbz meli⁹ ē vt habet i z. d. gñā
tiōe. Ex qbus oibz pz q nō ē ali⁹ scūs p
qnqz. dico aut hos visū zc. Cōsiderandū
aut q isti scūs nō debēt itelli eē qnqz p
tanto sic. i. q vñūqz eoꝝ sūt vnus in se
scōm spēm spēalissimā. sic. n. tact⁹ nō essz
plures formalit. sz p tāto qz qz eoꝝ p se
sūpt⁹ ē quodāmo vñ scōm sbam vt etiā
scōm analogiā. nā ambo pncipia visiois
nāliter ieritū. i. actiū et passiū sūt vñ⁹
sensus scōm analogiā inqstū sūt ad vnū
finē. i. ad visionē. sūt aut et in alijs. et ipse
tactus ē vnus nālit vt dictū fuit pūs. Sic
igit si dictū Aris. d. zc. v. sz. q nō sit sen
sus ali⁹ pter qnqz oꝝ tactū cōputare p vno
et oꝝ vñūqzqz alioꝝ quos enumerat cō
putare p vno. qd rōnabilit pōt fieri cā p
dicta. Et ē filis mod⁹ loquēdi sicut dī in
pzo phycōz i pncipio q pncipia intrin
seca repz nālit nō sūt nisi tria. i. mā. forma
et puatio. nō. n. itellr sic q qdlibet illoꝝ
sūt vñū scōm spēm spēalissimā. forma ei
dī d pluribz formis q nō sūt ei⁹ dē spēi spēa
lissime. et sūt mā nō ē eiusdē spēi spēalis
sime in istis iseriozibz et in corpi⁹ celesti
bus. sz intelligēda sūt sic eē tria q qdlibet
illoꝝ ē vñū scōz analogiā. Ex his. Ad
pmā rōnē. si. n. itelligēt eē qnqz scōz spēz
spēalissimā tūc rō cōcluderet necessario. sz
nō sic ē intelligēdū sz vt dixi. Vel ē dice
dū q in ista enumeratiōe cōputat tactus
p vno et sic d alijs. Ad aliā pōt dici q
sz sentire visū nō iūt vñū oīno sz spēz spēa
lissimam. vidē. n. colorē et vidē lūmē et vi
dē tenebras nō sūt vñic⁹ act⁹ scōm spēm

specialissimaz tñ sūt vñū s. dñm gen^o ppin
quum. & hec vnitas actus dicitur sumice
re ad vnitatem virtutis. Ad aliam po
test negari maior. & cū dī q per hoc pro
bat Aris. in 6° ethicorū q scientificū ē.
posset dici q nō intelligit scientificū & cō
siliatū esse virtutes penitus diuersas
secundum suas essentias & scōm res ab
solutas. sed scōm respectus ita q aliū ē
respectus virtutis intellectiue ad scibilia
necessaria & aliū ad contingētia possibi
lia aliter se habere de quibus est cōsiliū
Et sūt aliū est respectus & habitudo po
tentie visiue ad lūmē & ad colores. Vel
diceretur q vna potentia non est perpe
tuorū & corruptibiliū nisi vñū illoz sit pñ
cipiū cognitōis alteri^o & q vñū eoz imu
tet mediante alio vel suo simili. modo co
lor nō imutat visum nisi mediante lumi
ne aliquo. quare ēē.

Questio 33^a.

q Vñiam autem sentimus qd vi
demus ēē. Hic queritur vtrum
sēsus pticularis agnoscat suā ppriā opa
tionem. vt visus visionem & sic de ceteris.
Arguitur pñio q sic. quia sicut se habet
intellect^o ad intelligere sic sensus ad senti
tire per cōuenientem similitudinē. sed intel
lectus agnoscat suū intelligere vt patet in
3° huius. aliter. n. nō posset ostendi & ocla
rari q̄liter sit ipm intelligere quare ēē.

Itē aut visus agnoscat ipam visionē
aut qdaz alius sensus. hec diuisio vñ esse
sufficiens. cū. n. ipsa visio sit quoddā sen
tire singulare ī corpe necesse ē vt ab aliq
sensu agnoscat. aut. n. eam agnoscat vi
sus aut aliquis alius sensus. Itē ē dicen
dū q alius sensus. qz visio coloris nō pñ
cognosci sine colore. ergo ille alius sēsus
cognosceret colore & sic duo sensus essēt
cognoscenti vñus sensibilis ppriū. s. colo
ris qd videtur icōueniens. Itā ppriū sē
sibile non cōtingit alio sensu sentiri vt di
cit ī isto 2° q ēē. Itē si ali^o sē^o agnoscat
opationē visus ille sēsus hz opatiōēz ali
quā. hoc ē manifestū aut q cognoscat eaz.
aut n sic agnoscat eā eadē rōne vis^o agno
scit suā opationē. cū q oīs sensus sit vñus
organica & ī magnitudine nō vñ ēē rō q
re vnus cognoscat suā opationē & nō ali
us. si vero ille sensus nō cognoscat suam
opationē oz tñc q alius sensus eā cogno
scat & reuertet qd ī infinitū. aut oz con
cedere q aliquis sensus cognoscat suam

operationē. quare ī pñcipio h faciedū.
Oppositū arguit. nulla vñus corpea
reflectit supra se nec supra suā opatiōēz
hec vñ ēē manifesta p dñam iter vñtem
mālem & imālem vt tangit ī libro d cau
sis. s. sensus particularis ē vñus organica
vt manifestū est ex isto 2° qre ēē. Itā
qōm nō vñ Aris. determinare ī presen
ti ca^o sed quasi disputatiue pcedit. pñmo
ponens duas rōnes ad partes affirmati
uā & illa soluit dupl^r. vt p3 inspicienti lit
terā & cōmentūz. Sed ī lib^o d somno &
vigilia determinate pōit q sensus parti
cularis nō cognoscat suā operationē pñ
am imo sensus cōis. & hz hec vba. Est aut
quedā potentia cōis q sequit oēs qz & qd
videt audit & sentit. n. n. visus qdē videt
qñ videt. rōnem aut demonstratiūz nō
videtur ibi inducere neqz h. Sed aliq
arguit per rōnē quā ponit. ad quā sup
ponit duo. Pñmū ē q sentire visu est vi
dere. & hoc vñ rōnabile. sicut sentire audi
tu ē audire & cognoscere intellectu est in
telligere. Secūduz ē q nihil vñ nisi color
vel habet colore. & h ē manifestū ē. sicut
nihil audit nisi sonus vel habet sonūz &
sic ī alijs. Itē arguit sic. si visus sentiret
visionē sequetur q visio vel ēē color vel
habens colorem. qd vñ manifestū īncōue
niens. & pbat pñā. nā sentire visu est vidē
vt dīc pñā suppo. & non vñ nisi color aut
habens colore p scōam supponem. q ēē.
Sed hec rō nō est demōstratiua imo Aris.
soluit eā dupliciter. pñio qz visu sentire n
est vñū. i. vno solo mō & vñuocē dictum
qd declarat. qz cū nos videmus exteriora
supple colorata visu discernimus & lūmē
& tenebras sed nō simpliciter. Vno q mō
dī visus sentire d eo qd ē cognosce colo
rē. & forte h est videre scōm famosa acce
ptionē. Alio mō dī visu sentire. i. discē
nere ipz lūmē & alio mō discernere tene
bras. & iō rō nō cluderet nisi aliqd ad
deret vltius. Itē alit soluit Aris. naz
ipe visus dñ videt colore ē aliq mō colo
ratūz. & vlt oīs sensus dñ sentit ē aliq mō
ipm sensibile scōz similitudinē. qd sic pbat
qz qñcūqz aliqz duoz ē vnus & idē act^o
illud ī q vt ī subiecto ē ille act^o ē sūt al
teri & ē sicut alterz. vt cū aque calefacte &
ignis calefaciēt ē vñ act^o cōis. s. caliditas
que recipit ī aq ipsa vñqz aq ē quodam
mō filis igni. sūt aut & ī alijs huiusmōi

13 ipi? sensus actu sentiētis et sensibili actu
 sensati ē vn? act? q recipit i sensu sibiecti
 ue. vlr. n. agētis et patiētis ē vn? act?. vtz
 i 3. phycor. et ipe act? nō recipit i agen
 te seu mouēte s3 i moto seu passo vt ha
 bet ibidē. cū g sensus sit paties a sensibi
 li et sensibile agēs i sensu seqt q ipoz d
 bet ee vn? act? cū ipse sit i sensu sibiue. et
 sic seqt pco pncipal q ipse sensus hns
 actu sensatōez ē aliq mō filis sensibili. et
 sic visio ē qdamō color vel hns colorēz.
 inqstū visus videt h3 i se colorē scōz esse
 spūale. filr aut i alijs. et iō vī q rō nō ē
 demratiua. Propt qd alijs nitit demrā
 alio mō. si sensus pticularis cognosceret
 sensatōez suā seqret q i vno sensu filr ef
 fect sensatōes aut cognitōes infinite. qd
 ē manifestū ipossibile. et pbat pna. si di
 cas q visus cognoscat suā visionem aut
 suā vidē. qro an eodē actu cū ipso vidē
 aut alio. Mō ē dicendū q eodē. q obm
 cognitū nō ē eēntialr idē cū ipsa cogni
 tiōe pcpue cū sit ei? effect? aliq mō. Et
 itez. si ipsa cognitio visionis eet ipamet
 visio eēntialr tūc cū visio sit cognitio co
 loris. seqt q cognitio visionis eet cogni
 tio coloris qd ē absurdū. si g det q co
 gnitio visionis est ali? act? ab ipsa visio
 ne tūc filr eēnt apud visū ipsa visio et ille
 act? et tūc qrat de illo actu an cognosca
 tur a visu an nō. si nō ea dē rōne nec ipa
 visio. si sic. qro an eodē actu vel alio. nō
 eodē sicut p? si alio queratur de illo a
 lio sicut prius et pcedet i infinitū. imo si
 mul erūt actu cognitōes infinite i vno vi
 su. qd ē ipossibile. S3 qūis hec rō sit pl
 chra et subtil. nō ē oīo tutū ei credē. qz
 eodē mō pbarer q intellectus nō posset i
 telligē suā intellectōez qz oportet infinitas
 ee intellectōes filr i intellectu vt p3 pferāti.
 Qūo aut soluer hec rō vidēdū ē i 3. Et
 forte dicēt q nō ē filr de intellectu et sen
 satōe. qz intellectio ē opatio abstracta et i
 mālīs. et iō ipsa itelligit eadē intellectuē
 cū ipsa. s3 sensatio ē opatio corpāl. et iō
 nec ē vt ei? cognitio sit diuersa ab ipsa.
 valeat qstū valē pōt. Alr pōt argui ad
 pconē. supponēdo pzo q nihil vnus et
 idē pōt filr ee i eodē spūalr et realr. 2.
 q sensus pticularis nihil sentit nisi heat
 ipz spūalr i se. Tūc arguo sic. si sensus p
 ticularis cognosceret suā opatōez hret eaz
 spūalr et itēntialr. h3 seqt ex secūda sup
 pōne. s3 h3 ē ipossibile. qz ipse sensus habz

suā opatōez realr apud se vt manifestū
 ē. et nihil vnū et idē h3 ē. vt dic pma sup
 positio. S3 p istā rōne videret pbari q
 nulla vtus sensitua cognoscat suā opati
 onē. qz nulla vis sensitua cognoscat ali
 qd nisi heat ei? spēm seu formā spūalez.
 et oīs vtus sensitua h3 i se suā opationez
 realr et sic nō spūalr qre ē. Dicēt ad h
 q nō ē filr de sensib? itiorib? et extiorib?. qz
 scūs itiores sūt magl spūales et pfectio
 res et iō magis pūt aliqd cogscē line spe
 cie qz faciat sensus pticularis. et si h non
 sufficit qre meli? Quidā sic arguūt.
 De qd cognoscat a visu d3 aliqd agē in
 visu. cū sentire pstat i qdā pati a sensi
 bili. s3 visio nihil pōt agē i visu. qz actus
 nō agit i suū ppiū sibi vt dicunt. visio
 aut ē actus visus qre ē. Itē alijs sic ar
 guūt. sensus pticularis nō cognoscat nisi
 sensibilia ppa aut coīa dico p se. hec est
 manifesta ex isto 2. s3 vidē nō est aliqd
 sensibiliū coīum vt manifestū est. nec est
 sensibile ppiū. qz sensibile ppiū ē d ge
 nere qūitatis. vt vī iducēdo. vidē aut est
 actio vel passio vt oēs pcedūt. Ad p
 mā rōne dico q filr ē i h3 qz sicut sentiū
 ē opatio sensus. sic itelligē ē opatio itel
 lectūs vel actus itellectūs. S3 ē diffile. qz in
 tellētūs ē icorpoz et imāl. et iō magl po
 test redire sup se et suū actū. sensus vō p
 ticularis ē vtus mālīs et i magnitudine.
 iō nō pōt reflecti sup seipsā nec sup suā
 opatōez cognoscēdo eā. et de sensu iteri
 ori vī eadē rō eo q ē vt organica. Vn
 dicūt multi q vtus cogitatiua ē nobi
 lissima vtutū mālū cognoscētiua. nō co
 gnoscat suū actū q ē cogitare. s3 itellectūs
 ipz cognoscat. Quid autē sit de h3 mihi ē
 dubiū s3 nō plus ad pns. Ad aliaz dī
 q visus nō cognoscat suā opatōez s3 q
 dā ali? sensus. s. coīs scōz q dic Alz. i li.
 de somno et vigilia. et filr opatiōez illius
 cognoscat alia vtus supior. s. cogitatiua.
 ipaz at opatōez cogitatiue vtutis cogno
 scat itellectūs pprie dictus et ibi ē status. s.
 q itellectūs cognoscat suū actū. et melius
 forte videbit. S3 qū arguit d h. quia
 tūc ille ali? sensus cognosceret colorē. pce
 do. et cū dī q duplex sensus erit cogno
 scitiuus vnus sensibilis. s. coloris. pcedo.
 s3 vnus istoz ē sensus coīs. et ali? pticla
 ris. qūis aut vnū sensibile ppiū nō co
 gnoscat a diuersis sensib? tū a diuersis
 sensib? quoz vn? ē coīs et alt ppi? pōt.

virtus. n. superior potest quicquid potest inferior et adhuc plus quare etc. Ad aliam potest dici quod non procedit in infinitum in virtutibus cognitionis quod ipse intellectus erit cognoscitivus omnium inferiorum virtutum et operationum suarum. et ipse propria operatione cognoscit cum sit immutabilis quare non valet. Sicut autem tenet aliam viam posset initi hunc rationem. quod sensus particulari cognoscit per rationem cognoscendo se non immutari a sensibili ut visus cognoscit tenebras cognoscendo se non immutari a luce. et auditus cognoscit silentium cognoscendo se non immutari a sono et similiter in aliis. cuius signum ponitur aliquid quod si aliquis homo habens oculos clausos ducat ad locum tenebrosum ipse quidam tenebit oculos clausos si cognoscet an sit in tenebris vel in luce. et statim si aperiet oculos percipiet se esse in tenebris. quod non videtur fieri nisi quod visus cognoscit tenebras cognoscendo se non immutari a luce. se autem non immutari a luce cognoscere non potest nisi cognoscat aut cognoverit se immutatum fuisse quod negatio non cognoscit nisi per affirmationem aliquid modo. et sic cum immutari a luce sit operatio visus sequitur quod visus cognoscit suam operationem. non tamen ex hoc sequitur quod cognoscat suam sensationem scilicet visionem. quod visio lumen non est formaliter et essentialiter ipsa immutatio visus a luce ut satis patet ex precedentibus quare etc.

Questio. 34.

Quid sit actus in patiente etc.

Queritur h. Utrum sensibile agat in sensum. Arguitur primo quod non. quod agens et patientes debent esse diversa ut habetur primo de generatione. nunc autem ipse sensibile non est diversa sensui ut manifestum est quare etc. Oppositum videtur Aristoteli. plane in isto casu. vult. n. quod sensibilis et sensus est unum et idem actus. quod sensibile agit in sensum. actui autem et passivi unum est actus ut dicitur quare etc. Quidam vero dicuntur non oportere in opere suo de sensu quod sensibile non agit per se in sensum per istam rationem. quod agens et patientes referuntur ad invicem diversis relationibus ut habetur ex 5. metaph. ca. de ad aliquid. scilicet sensibile et sensus non referuntur ad invicem diversis relationibus. sensibile. n. non refertur ad sensum nisi quod sensus refertur ad sensibile. sicut intellectus non refertur ad intellectum nisi quod intellectus refertur ad intelligibile ut dicitur ibidem. quare etc.

Sed hoc videtur dicere Aristoteli. primo in h. ca. et in multis locis sicut dictum est. ex alio. n. non dicitur quod sensibilis et sensus sit unum et idem actus nisi quod sensus patitur a sensibili. et agens et pati-

entis unum est actus. Sic in 2. h. dicitur Comenius. quod sentiri accidit in quodam pati et moveri. quod non videtur nisi sensus particularis patitur a sensibili. Sic ipse vult in sequenti casu. quod hoc operatio. scilicet sentire actum sunt ex. scilicet visibile auditibile et reliqua sensibilia. quod non est nisi sensibile agens in ipso sensu. Sic in ca. de visibili dicitur. Patiente. n. aliquid sensitivo sit ipsius sentire. non autem intelligit sensum pati nisi a sensibili. Sic in 3. h. dicitur sic. Videtur autem sensibile ex potentia agente sensitivo actu agens. Et si dicatur quod omnia ista sunt principia via per accens. scilicet quod sensibile agit in organum sensus et ipse organum sensus in quo est sensus habet quodam potentia receptiva a sensibili. coeque sibi et medij interitus. Contra hoc arguitur unus aliter. quod sermones in demonstrativis sunt intelligendi de per se nisi determinentur. et ideo cum Aristoteles absolute dicat sensibile agere in sensum et sensum pati a sensibili. hoc videtur esse verum per se secundum intentionem Aristoteli. Et hoc magis puto verum quod in primo tractatu de sensu agere quod ordinatum dixerit illam rationem gratia exercitatiois et inquisitionis sicut quidam alias quod ibidem posui. illud. n. fuit primum opus quod ordinatum. et in illo propter diversorum doctorum fuerunt diversae vias tetigi quod ad aliquos rationes responderi poterit. nec oculos in assererebas vias scilicet probabiles et ad exercitationem eas posui. Dico igitur nunc ad quoniam sensibile est per se actum in sensum. quod illud quod per se videtur ad aliquid ad sensum actum per se est actum in ipso. hoc videtur esse manifestum ex intentione Comenii. et in 2. metaph. et ea attribuit Aristoteli. dicitur quod agens verum apud Aristoteli. non aggregat iter diversam sed extrahit illud quod erat in potentia ad actum. scilicet ipse sensibile extrahit sensum in potentia ad actum sicut agens dispositionum imprimendo ei suam speciem propter ad sensationem ut patet dictum fuit etc. Et hoc manifestum signum videtur esse quod sensus particularis non potest sentire nisi per se sensibile licet exteriori. quod per alio contingere non videtur nisi quod recipit ab ipso aliquid necessarium ad sentiri. non. n. indiget ipso ut actio eius recipiat in eo. quod stat secundum Aristoteli. quod actio sensus est immanens et non transiens in sensibile secundum esse quod habet extra animam quare etc. Ad rationem istam potest responderi breviter quod sensibile et sensus potest considerari dupliciter. Uno modo in quantum sensibile est actu sensatum et sensus actu sentiens. et sic sensus et sensibile non referuntur ad invicem diversis relationibus extrinsecis in eis. sicut. n. non est alia sensatio quam sensibile dicitur sensibile et sensatum et alia quam sensus est sentiens

imo eadē sensatiōe nūero q̄ sensus ē sen-
tens ip̄z sensibile ē sensatū. nec sensibile
ē sensatū nisi q̄ sensus ē sentiens. sicut nō
ē alia relatio sensibilis vt sensatū ē r̄ sen-
sus vt sentiens est. Alio mō pōt cōsiderari
sensibile vt agēs r̄ sensus vt patiens. r̄ hoc
mō bñ pōt ēē alia r̄ alia relatio ip̄oz ad
inuiicē. sicut. n. actio q̄ forālī agēs deno-
minat agēs ē aliqd cēntialit aliqd a pas-
siōe q̄ forālī aliqd denoiat patiens. sic
pōt ēē alia relatio sensibilis vt agēs ē ad
ip̄z sensū r̄ sensus vt patiens ē ab ip̄o sensi-
bili. nisi dicat cā q̄rē n̄. Alii dicūt ali-
q̄ q̄ illd dictū Ari. ē intelligēduz p̄ agēte
qd agit realit r̄ corporalit r̄ de patiēte qd
recipit corporalit r̄ mālī. Sensus aut̄ rei-
pit a sensibili spūalit r̄ imālī q̄quo mō
fm̄ illud Ari. Q̄ aut̄ vlt̄ de oī sensu ac-
cipe qm̄ ē susceptiuus sp̄z sine mā. Ad
pōt rōnē dicēdu q̄ maior ē vā de pati-
ente passiōe corruptia s̄ de passiōe pfe-
ctiua solū sine abiectōe s̄rj nō ē vā. r̄ sic
ē i. p̄posito vt patuit p̄s. q̄rē nō valet.

Questio. 35.

Consequēt q̄rit Utz excellēs
sensibile corrupat sensū. Argui-
tur p̄rio q̄ nō. q̄ sicut se bz̄ iel-
lēas ad intelligibile sic sensus ad sensibi-
le. r̄ sicut intelligibile ad intellectu sic sen-
sibile ad sensum p̄ uenitē s̄litudinē. 3.
h̄. s̄ excellēs intelligibile nō corrupit in-
tectu. vtpz in 3. h̄. imo intellectu cū itel-
lexerit aliqd valde excellēs intelligibile
nō minus itelligit infima s̄ maḡ. Itē
illud qd agit spūalit i aliqd nō corrupit
ip̄z. h̄ v̄ manifestū. nā corruptio ē effect⁹
realis r̄ nō spūalis. nūc ip̄z sensibile agit
spūalit i sensū. vt manifestū ē i isto 2. q̄r
ē. Itē forā nō corrupit sicut neqz ge-
nerat s̄ cōpositū 7. metaph. s̄ sensus ē
qdā forā. s̄ organi cōpalis vt pz i isto 2.
q̄rē ē. Oppositū dic̄ Ari. i lra r̄ 2. dō-
mē. r̄ oēs alij. Dicēdu q̄ excellēs sen-
sibile corrupit sensū. aut simplr r̄ totalr
aut i pte ip̄z debilitādo. Quis rōnē assi-
gnat Ari. i lra. r̄ pōt sic syllogizari. Dis-
tūsus s̄istēs i p̄portiōe determinata cor-
rūpit ab illo qd dissoluit illā p̄portiōez.
hec ē manifesta. sicut. sanitas q̄ s̄istit in
determinata p̄portiōe calidoz frigidō-
rū humidoz r̄ siccoz corrupit ab illo
qd dissoluit istā p̄portionatā sibi iuicēz
vt manifestū ē. r̄ s̄lī i reb⁹ artificialib⁹
pz. vtus. n. faciēdi simphonā. i. s̄onātiāz

delectabile exns i cordis psaltij r̄ citba-
re aut viole p̄portionē q̄sdā h̄itib⁹ cor-
rūpit ab illo qd corrupit illā p̄portionē
r̄ h̄ ē qd Ari. dic̄ q̄ simphonia r̄ ton⁹
corrūpit pcussis forit cordis. s̄z ipe sen-
sus s̄istit i qdā p̄portiōe determinata tā-
q̄ i dispōne necessario requisita ad ei⁹ exi-
stētiā i organo. vt tactus s̄istit i determi-
nata cōplexione p̄portionata q̄litatū tā-
gibiliū. r̄ s̄līr existimādū ē i alijs sensib⁹.
s̄z p̄portiōes in qb⁹ alij sensus existūt nō
sint noiāte nec multū note. De his autēz
spālī⁹ ē ingredū in de p̄tib⁹ aīaliū. r̄ i a-
nothomys. r̄ in de sensu r̄ sensato. Et iō
Ari. dic̄ h̄. q̄ sensus ē rō. i. v̄tus qdā in
rōnē. i. in p̄portiōe fundata. cui⁹ signū ē
q̄ sensus delectat in sensibili p̄portiona-
to sicut manifestū ē ad sensū. r̄ etiā Ari.
inuit in lra. h̄ aut̄ nō v̄r p̄tingē p̄pter ali-
ud nisi q̄ sensus ipe ē qdā p̄portio v̄r s̄-
tus fundata in p̄portiōe aliq̄. Excellens
aut̄ sensibile corrupit illā p̄portionē faci-
endo vnā q̄litatū nimis excellē vt ē vidē
i q̄litatib⁹ tāgibilib⁹ spālī⁹. cū. n. forit ca-
lor r̄ nimis excellēs agit i organū tactus
facit i eo fortiorē caliditatē q̄ p̄mittat s̄-
tus tactina. r̄ sic de ceteris s̄lī mō. nisi q̄
i h̄ differūt tāgibilia ab alijs sensibilib⁹.
q̄ excellētiā tāgibilia nō solū corrupunt
tactu s̄z etiā corrupūt aīal. vt vult Ari. in
isto 3. r̄ i de sensu r̄ sensato. r̄ dic̄ ibi Ale-
xander q̄ oīfū est in fine tertij de aīa. q̄
aīalia p̄uata tactu s̄lī ēē desinūt. medie-
tatis. n. r̄ cōmēsuratōis corpis i q̄ aīalis
ē esse corruptio tact⁹ ē corruptio. alia v̄o
sensibilia nō sp̄ alios sensus corrupendo
corrūpit aīal. pōt. n. excellens visibile vt
valde fulgidū vbi grā lumē solis corū-
pere visū r̄ nō destrueret ip̄z aīal. s̄līr at̄
r̄ i alijs. Ad p̄mā rōnē dico q̄ nō ē si-
mile. q̄ intellectu nō est v̄tus in corpore
sed imaterialis r̄ sepatus r̄ iō nō corū-
pitur. Sensus aut̄ est v̄rt⁹ i corpe deter-
minato r̄ determinate disposito ideo ē.

Ad aliā cū dī. illd qd agit spūalr ē.
verum est si agit solum spiritualiter. Et
cum dī q̄ sensibile agit ē. dico q̄ sensi-
bile tēpatū vel nō excellēs solū spūaliter
agit in sensū. s̄z sensibile excellens n̄ solū
agit spūalit in sensū s̄z agit realit i orga-
nū ip̄z indisponēdo iō ē. Ad aliā cū
dī. forma nō corrupit ē. dico cōt̄ q̄ bñ
vex ē p se s̄z bñ corrupit p acc̄is. s̄. ad cō-
ruptionē p̄portiōis quā regrit ad suūz

esse in organo corporali. **S**ed hoc est quia sermones in demonstratiuis intelligendi sunt precise. modo **A**ristoteles dicit sensum corruptum a sensibilibus excellens. et ideo dicitur quod forma non corrumpitur per se. id est seorsum et diuisum a composito sicut nec generatur per se diuisum et seorsum a composito et a materia. sed bene generatur per se in alio et sicut in alio corrumpitur. scilicet in materia. et hoc vocatur **A**ristoteles generari per accidens per oppositum ad per se et solitarie et non per oppositum ad per sui naturam imo per sui naturam generatur et corrumpitur. ut alibi declaratum est. quare non valet.

Questio. 36.

Quisquis quid sensus subiecti sensibilis est etc.

Queritur hic utrum sensus communis sit unus sensus. Arguitur primo quod non. quod omnis sensus unus est unus. **A**ristoteles dicitur. ut dicit **A**ristoteles. in isto 2. ca. de tangibili. sed sensus communis non est solus unus. **A**ristoteles dicitur. imo omnium contrarietatum que sunt in sensibilibus omnium sensuum que re etc. **I**tem una virtus non potest sibi moueri motibus. **A**ristoteles dicitur. hoc est evidens. sed sensus communis potest sibi moueri motibus. **A**ristoteles dicitur. potest enim sibi moueri ab albo et nigro. et hoc sunt contraria et sicut motus que faciunt sunt contrarii etc. **I**tem unum passiuum non potest pati a diuersis actibus generis distincte. si autem plura passiva non patiuntur ab uno agente. modo sensus communis patitur ab agentibus genere diuersis. scilicet a coloribus et sonis et saporibus ut patet in littera que re etc. **I**tem si sensus communis esset unus tunc natura faceret per plura quod potest per unum. sed hoc est falsum. quod si non facit quod melius est de possibili. ut dicit **A**ristoteles. in 2. de generatione. melius autem est facere per unum quam per plura illud quod potest fieri per unum ut dicitur in 8. physicorum. et patet contra. quod non datur alicui quod sensus particularis ad cognoscendum sensibilia. si igitur sensus communis que ea cognoscit esset unus sensus tunc faceret per plura quod potest facere per unum quod est inconueniens. **O**ppositum vult **A**ristoteles in littera. **A**d euentiam quoniam est considerandum quod unus sensus particularis non cognoscit proprium sensibile alteri. ut visus non cognoscit sonum nec auditus colorem et sicut in alijs. et hoc manifestum est per se. **U**nde et **A**ristoteles in isto 2. ca. dicitur autem enim unumquodque sensuum. dicitur quod sensibile proprium est illud quod non attingit altero sensui sentiri. **U**lterius est intelligendum quod nulla virtus potest cognoscere diuersam inter aliam duo nisi cognoscat utrumque illorum. et hoc etiam manifestum est quod per se. sed **A**ristoteles declarat in sibi

Si enim unus homo cognoscit album et igno-
ret dulce et alius cognoscit dulce et igno-
raret album. sed realiter esset diuersa inter album
et dulce tamen nullus eorum cognoscit diuersam.
sic est in proposito quod anima nihil cognoscit
nisi mediante aliqua virtute cognoscitua. si
una virtus cognoscit album et penitus igno-
raret dulce. et alia e converso non cognosce-
ret diuersa inter ista. **U**lterius accipio quod
diuersa seu diuersitas inter album et dulce et
sonum est sensibilis. scilicet cognoscibilis ab anima
sensitua. quod diuersa sensibilium videtur esse sensibi-
lis aliquo modo sicut diuersa intelligibilia est
intelligibilis. sed album et dulce et sonus sunt
sensibilia que re etc. **T**unc dico ad questio-
nem duo. primo quod propter quod sensus particu-
lares de quibus habitum est necesse est quando
alius sensum esse. 2. dico quod iste sensus est unus
cognoscituum omnium sensibilibus propriorum et
communi. **P**rimum probatur quod si non esset alius sen-
sus propter quod sensus particulares tunc diuer-
sitas inter album et dulce non esset nota per sen-
sum. sed hoc est inconueniens ut patet ex prima suppo-
sitione. et probatur contra. quod constat quod visus sed sen-
tiat album non sentit dulce. nec gustus ex 2. p.
prima suppositione. sed per secundam suppositionem nec
visus nec gustus cognoscit diuersa inter ista.
et constat quod nec alius particularium sensuum. si igitur
tunc propter omnes istos non esset alius sensus man-
festum est quod hoc diuersa nullo sensu cognoscitur.
et sic esset aliquod sensibile quod nunquam senti-
retur quod est impossibile. que omnia propter quod sen-
sus particulares esse sensum commune cognoscere
ista sensibilia et alietates inter ea. **U**nde autem
iste sensus communis non quid coitate predicatois
quod non predicat essentialiter de sensibilibus particu-
laribus. sed coitate imutatiois quod ab omnibus sensi-
bilibus quod sensuum particularium coiter immu-
tat que re etc. **S**ecundum probatur quod videtur cognos-
cens diuersam inter aliam duo diuersa esse cognos-
citiua illorum duorum. et sicut plurius. hoc patet
ex dictis. sed sensus communis est cognosces diuersa
inter sensibilia quodque sensuum particularium.
ut patet ex dictis que re etc. **S**ed et aduertendu-
m secundum **A**ristoteles in littera quod sensus communis sed sit
unus secundum se et essentialiter. et loquor de illo
sensu communi que cognoscit diuersam vel diuersa se-
sensibilem diuersorum generum. tamen non est unus per-
nitus secundum esse sed aliquo modo diuersificatur
quod recipit diuersas formas spirituales a di-
uersis sensibilibus. alia est spiritus recipit a
colore et alia a sapore et sic diuersificatur
secundum esse spirituale per hitudinem ad diuersa se-
sensibilia. **E**t quod istud fuit difficile intelligere

io Ari. induxit sermonē in via exempli
vt dicit Lōmē. Videmus eim q punct^o
in medio circuli extis est vnus fz se r tū
fm q est terminus alterius r alterius li
nec duce ab ipo ad circūferentiā diuer
sificat aliud eiz est ipz esse terminū hui^o
linee r aliud ē ipz esse terminū alterius.
pporcionabiliter aut ē in pposito. nam
ille sensus cois ē vna vtu fm suā eēnti
am fz differt fz diuersa eē q recipit a di
uersis sensibilib^o quoz imutatioes pūci
unt ad ipz r fm q ē ali^o r ali^o cogit il
la diuersa sensibilia. vt p formā albi co
gnoscat albū. r p formā dulcis dulce. fm
aut q ē vnus r informatus spē diuersi
tatis sic cognoscit dīaz inter illa duo vt
vult Ari. in lra r in 6. ethicor. Est etiaz
intelligendū fm Lōmē. q qūis ista vir
tus sit vna fm formā tū ipa est multipli
cata instis eoz q copulant cū ea. cum
instis ei^o r vt sit ad vnu dicē instis ei^o ē
copulatū cū instis oīum qnqz sensuum
pticulariū. qz aliter n posset imutari ab
ipsis sensibilib^o pticulariū sensu nisi suū
instm qdā cōmixtionē habet cū istis
sensuū q pūo sūt nata imutari ab illis. r
ppter h melius ē dicit Lōmē. vt virtus
pūi sentientis dicat esse vna fm formā
r multa instis copulatis cū ea p q tran
seunt motus sensibiliū quousqz copulēt
cū ea qz dicē ipaz vnu fm sūm r mltā fz
formā. Itē notandū diligent fm Lō
mē. q ista v^o pōt dupl^r considerari. Vno
mō scdm q ē recipiens. Alio mō fm q
ē iudicās diuersa eē diuersa. Et inq̄tum
ipa est recipies necesse ē eē multiplicatā
instis aliq mō. inq̄tū aut ē iudicans di
uersitate inter aliq sic oī eē vna fm for
mā qd mō. qz nisi ponerem^o eā esse vna
fm formā n possemus inuenir aliqd p
qd aīa sensitīua iudicet diuersa eē diuer
sa. Nec ē mirz q sic distinguimus d ista
vntē. qz recipit aliqd ē aliud a iudicare
illud r iō debet inueniri in aliq duobus
mōis diuersis. pz igit q sensus cois est
vna vtu quoq mō r ples r q̄liter vna.
Ad pma rōnē dī coīter q maior ha
bet intelligi de sensib^o pticularib^o. p eo
eiz dicunt sensus pticulares q vnusqz
qz eoz ē determinatus r limitatus ad a
liqd determinatū. genus cognoscēdū vt
visus ad colozē r auditus ad sonū r sic
de alijs. vnus aut generis ē vna pma cō
trarietas iō oī quēlibet sensū pticulare

r pūiū ēē ali^o vni^o tritatis. vt visus al
bi r nigri cōphendendo sub albo oē visi
bile qd est albedo vt sile albedini sicut ē
lux clara q putat esse albedo. r sile in ce
teris suo mō. fz de sensu coī nō oī qz ēē.

Aliter dicunt aliq q imo etiā ipe sen
sus cois est vnus tritatis. f. diuersitatis
r idētitatis sensibiliū. ista. n. sensibilia so
lū sunt diuersa foraliter fz sunt eadē mā
liter. i. scōz subm. vt albū r dulce. r hec co
gnoscat sensus cois vt dicūt. Sz hoc nō
vī bñ dictū. pmo qz diuersitas foral^r sen
sibiliū diuersoz sensuū r eozum idētitas
mālis nō sūt trīa imo sūt simul in eodez
vt manifestū est. Itē Ari. in isto 2. ca
pitulo de numero sensuū dicit q alteri^o
vntutis nō est cognoscere q abo sint vnu
r loq^r de sensibili p se r de sensibili p ac
cidens. qī velit dicē q ad vna vntutez p se
nō pūnet dicē q ambo ista sint vna. f. ru
beū r dulce de quib^o exemplificat. cui^o ra
tio assignat ibidē. qz ista sūt vnu fm acci
dens r respectu ei^o qd est p accis nō oī
esse aliqū virtutē pūiā r iō mel^o dicit
pmo mō. Ad aliā dī breuiter q l3 al
bū r nigrū essent trīa tū motus spūales
quos faciūt nullā habent tritātē fz sunt
desperati r iō recipi pūt in vntute q ē esse
tialiter vna licet sit multa aliquiditer vt
dictū est. si tū isti motus essent trīj vt ali
qui cedere vident tūc nūqz possent re
cipi in vno sensu simul. qūis ipe esset ali
us r alius scdm essentia dūmō esset vnus
in subō. nā licet vnu subiectū sit simul in
in potentia r ad trīa. tamen nūqz simul r
scdm idē habet actu cōtraria vt dicit in
lra. Ad aliā cū dicit vnum passiuū ēē.
pōt dici q vez est passione corporali sed
passione spiritali pōt. vt vnus aer patit^r
ab odore r sono r colozē. nec intelligo q
vnus aer scdm eandē potentia naturalē
recipiat ab istis sed scōz diuersas. vt a co
loze scdm q diaphanū. r a sono scōz q
faciliter mobilis aut scdm aliqd huius
modi. r ab odore scōz q est laudabil^r eu
thimie r siccitatis vt dicitur in de sensu r
sensato. Aliter pōt dici q vnu passiuū
propriū nō recipit a diuersis actiuis. Sz
vnu passiuū cōe bñ pōt recipere a diuer
sis agentibus corruptibilibus. modo sen
sus cois est vnu passiuū cōe nō propriū
r nō recipit nisi mediantib^o diuersis pas
sivis proprijs. f. mediantibus diuersis sen
sib^o pūijs. Ad aliā nego cōsequētiā.
l 4

et cum dicitur quod natura dedit animalibus quinque sensus etc. verum est. scilicet sensus ille communis non potest immutari ab ipsis sensibilibus nisi mediantibus sensibus propriis. Unde per illud modum non potuit natura facere que facit per plura. Verum est igitur quod si sensus communis posset immutari a sensibilibus propriis immediate superfluerent sensus particulares sed non ita est. et si quis quereretur que sit causa quod sensus communis non potest immutari a sensibilibus nisi mediantibus propriis sensibus. Dicendum quod hoc est ex ordine graduum abstractionis forme sensibilibus. nam a deo perfecta abstractione seu spiritualitate habet forma in sensu communis quod natura forme non potuit generare eam nisi mediante specie recepta in sensu. quia natura non procedit ab uno dissimili ad alterum nisi per medium ideo etc.

Questio. 37.

Et inde queritur circa capitulum de fantasia utrum fantasia sit idem cum sensu. Arguitur primo quod sic. quia omnis virtus cognoscitiva organica videtur esse sensus. in hoc enim differt sensus ab intellectu. ut patet in ista scientia. sed fantasia est virtus cognoscitiva organica ut manifestum est per Aristotem in isto 2. et in tertio. Item ille virtutes sunt eedem que habent idem obiectum. hec videtur manifesta. nam virtutes distinguuntur per actus et actus per obiecta ut contra dicitur. sed fantasia habet idem obiectum cum sensu. nam sicut visus potest videre colorem sic fantasia potest imaginari. et similiter est de alijs sensibus quare etc. Item fantasia autem est sensus autem est motus factus a sensu secundum actum. hec videtur divisio sufficiens secundum Aristotem. quia fantasia non potest esse scientia nec opinio nec intellectus nec compositum ex opinione et scientia ut satis ostendit Aristoteles in libro. Unde sine dubio relinquitur ipsa esse vel sensum vel motum factum a sensu secundum actum. sed non potest esse motus factus a sensu secundum actum. probatio. quia motus non remanet deficiente mouente. hec est manifesta per se. et habet ex 3. et 7. et 8. phisicorum. modo deficiente sensu secundum actum adhuc remanet fantasia. ut patet in dormiente somnante. in ipso enim non est aliquis sensus particularis in actu sentiendi. ut patet ex de somno et vigilia. et si in ipso est sensus communis in actu ipse non mouet fantasiā sed magis mouetur ab imaginatiua per speciem in ea refer-

uatā. ut habet videri in de somno et vigilia 3. etc. Oppositum vult Aristoteles in libro. Ad evidentiam questionis premissa sunt alia quia. Primo quod virtutes anime sensitivae secundum Albertum sunt diversorum generum. quedam sunt apprehensivae de foris et iste dicitur sensus particularis exterior. scilicet visus auditus etc. et dicuntur exteriores non quia solū sunt in extremitatibus corporis sed quia immutantur a sensibilibus exterioribus non mediantibus alijs virtutibus anime propriis immutatis. ut visus immutatur a colore sine aliquo sensu intermedio. et auditus a sono et sic de ceteris. Et dicuntur particulares quia unusquisque eorum determinatus est ad aliquod genus sensibiliū et aliud non cognoscit. ut visus ad colores et auditus ad sonos. Alie vero sunt virtutes apprehensivae de intus. et hec contra vocantur sensus interiores qui non immutantur a rebus exterioribus nisi mediantibus alijs sensibus et isti sunt quinque secundum Albertum. scilicet sensus communis. imaginatiua. cogitativa. fantasia et memorativa. quarum necessitate et distinctione sic docet Albertus. Ad cuius evidentiam premitto duo. Primo quod in divinis subiectis et precipue in hominibus non solū sunt accidentia sensibilia propria et communa sed etiam in eis sunt quedam proprietates quas non cognoscit sensus particularis. sicut in forte est bonitas vel malitia vel puritas vel filia et mansuetudo vel iracundia vel sanitas vel egritudo et quoniam ubi et huiusmodi forme quas nullus particularium sensus cognoscit. et ideo dicitur intentio non sensate. et hoc satis insinuat Comenius in suo libello de memoria et reminiscencia. Ulterius premitto quod non est unus et eiusdem virtutis anime bene recipere species et bene retinere seu conservare. Quia non est secundum Albertum et accipit a Comenio in suo libro de memoria et reminiscencia. quia ad hoc quod virtus sit bene receptiva requiritur dominium humiditatis super siccum in complexione sui organi. humidi enim est bene recipere impressiones ut manifestum est in aere et aqua quibus non bene retineant. sed ad bonam retentionem requiritur magnam dominium siccitatis. siccum enim licet cum difficultate recipiat materiam cum recipit bene retinet et conservat. ut patet in lapidibus et lignis. His preintellectis dico quod nos experimur in nobis quod cognoscimus diversitatem diversarum

forz sensibiliū. et ad hoc specialiter defer-
uit sensus cois vt declaratu fuit. et io per
trafeo. Deinde nos etiā experimur i no-
bis q in absentia sensibiliū tā cōmuniuz
q p ppoz nos referuamus species ipoz
et tenem. vt absente piete tu habes apō
te specie coloris eius et figure et hui. filr
aut et in alijs. et hoc est per virtutē imagi-
natiua. quā etiā quidā vocauerūt thesau-
rū sen archā foraz sensibiliū. et h bñ opō
tuit fieri p aliā virtutē a sensu cois ppter
rationē pretactā. quia nō est vnius virtu-
tis penitus bñ retinere et bene recipere.

Ite nos experimur in nobis q nos
cognoscimus p prietates indiuiduoz nō
sensatas. vt cognoscimus hanc paternita-
tē et hanc filiationē hanc amicitia et hanc
inimicitia et huiusmodi. et ad hoc ponit
virtus cogitativa. De hac aut virtute
multa pulchra et putilia docet Lōmē.
Aliu ois in diuersis locis huius libri. et
ego nunc cōnectā ea ppter bñ esse vt me-
lius et clarius potero. Primo quidem de
ista virtute dicit Lōmē. in 2. hui. q ipa
cognoscit intentiones. i. formas indiuidu-
ales omniū. et predicamentoz. vt formas
indiuidualem huius hominis secunduz
q hic homo. et hanc lineā et hanc albedi-
nē et hanc paternitatē et hanc calefactio-
nē et huiusmodi plura. ita q nō solū co-
gnoscit accidentia sensibilia coia et p pzia
sed intentionē nō sensatā et expoliat eas
ab eis que fuerunt ei coniuncta de sensi-
bilibus coibus et p pzijs. Spoliat dico. i.
distincte et diuissim cognoscit. Unde per
tuā virtutē cogitatiua tu cognoscis q
hec anima nō est idē cū hoc corpore et h
manifestū est. et etiā q hec amicitia nō ē
idē cū hoc colore vel cū hac magnitudi-
ne vel motu vel huiusmodi. et ipsam intē-
tionē reponit cogitativa i virtute memo-
ratiua vt dicit Lōmē. Itē de ista cogita-
tiua dicit idē Lōmē. in 3. de anima. q q
dā crediderūt eā esse intellectū. et hoc spe-
cialiter attribuit Galieno. cuius rō fuit
quia ista virtus est p pzia homini et intel-
lectus est p pzius homini. g. 22. Sed hoc
nō est verū quia intellectus est virtus im-
materialis et sine corpore sbo et cognoscit
quidditatē vniuersalit et abstracte. s. co-
gitatiua est de genere existentū i corpo-
re et hoc manifestū est de ea. quia habet i-
strumentū determinatū. s. mediū ventri-

culū cerebri et est virtus indiuidualis et i-
diuidualiter distincta. nec valet rō Ga-
lieni quia procedit ex duabus affirmati-
uis in secūda figura. Propterea dicit Lō-
mē. in eodē 3. q ipsa est de genere virtu-
tū sensibiliū. et subdit q imaginatiua et co-
gitatiua et memoratiua nō sūt nisi ad pñ-
tandū in loco virtutis sensibilis. et io nō
indiget eis nisi in absentia sensibilis. qd q
mō sit intelligendū videbit in 3. deo vo-
lente. Rursus dicit Lōmē. de ista vir-
tute in eodē 3. q ista virtus est aliqua ra-
tio. et ipz intelligo sic q sicut ratio abstra-
cta ratiocinat de rebus vniuersaliter ap-
prehensis. sic ista nobilis virtus ratiocia-
tur de rebus indiuidualiter apprehensis
et discurret de vno in aliud ad cognitōez
ignoti. et ex hoc sequit eā esse p pzia hoi
quia solus homo ratiocinat. et dicit hic
Lōmē. q eius vna actio nihil aliud ē q
cōponere intentionē forme imaginatiōis
cū suo idolo apud rememorationē. ut cū
aliquis memorat se vidisse albū virtus co-
gitatiua cōponit quodā mō visionē q est
quedā intentio nō sensata cū albedine q
est forma sensata ita q in isto actu cū ali-
quis iudicat se vidisse albū virtus imagi-
natiua presentat idolū albedinis et virtus
memoratiua presentat visionē preteritā
et virtus cogitatiua cōponit illa ad iūicē
et sic forte intellexit Lōmē. q cogitatiua cō-
ponit intētionē forme cū idolo apud re-
memorationē et addit et distinguit eā. s. i
tentionē ab eo. s. idolo apud formationē
i. apud intelligere. Ad hoc enim q intel-
lectus distincte intelligat aliquā huiusmo-
di intentionē nō sensatā oportet q virtus
cogitatiua distincte cogitet eā indiuidua-
liter vt patebit ex tertio huius. Ampli-
us de cogitatiua inquit Lōmē. in eodem
tercio q cum ipsa fuerit adiuta per me-
moratiua et imaginatiua ipsa presenta-
bit aliquando indiuiduum aliquod. i. ac-
cipiet aliquam cognitionē indiuidui qd
nō fuit sensatum ab illo homine cogi-
tante. vtpote cognitionem alicuius futu-
ri aut alicuius preteriti. verbi gratia. sic
intelligendo. Cum aliquis bonus medi-
cus per suam virtutem cogitatiua co-
gnoscit hanc egritudinem huius homi-
nis et eius causam et complexionē et eta-
tem et locum et huiusmodi particularia
et per virtutē memoratiua memorat se

Liber

vidisse seu cognouisse ex talis egritudine et
 consimile secuta fuisse morte et per virtu-
 tem imaginatiuam imaginatur mortem istius
 hominis. tunc contingit quod ipse iudi-
 cat vero iudicio hunc esse moriturum.
 ac si partialiter sentiret ipsum mori. Si autem
 cum aliquis bonus naturalis metalogicus cogi-
 tat de grandine futura in estate et per virtu-
 tem suam memoratiuam memoratur se vidisse
 post tale calorem estiuum et post tale nubem
 frequenter secuta fuisse grandinem et per ima-
 ginatiuam imaginatur descensum grandinis.
 tunc per cogitatiuam indicat vero et recto
 iudicio grandinem esse cito futuram ac si vi-
 deret eam actu cadentem. Et posset poni ex-
 emplum in humanis agibilibus. scilicet quod illa sunt
 minus certa et sunt a libero arbitrio. ideo
 nolo exemplificare. hoc igitur est quod Com-
 mentarius subiungit. et intentio cogitatiois sup-
 ple negociatis circa preterita aut futura
 aut presentia que tamen remota sunt a sensu nihil
 aliud est quam hoc. scilicet quod virtus cogitativa po-
 nit rem absentem a sensu quam rem sensatam. Unde
 subdit. Et ideo comprehensibilia humana di-
 uidentur in hec duo. scilicet in comprehensibile cuius
 principium est sensus et in comprehensibile cuius
 principium est cogitatio. comprehensibile
 quod est cuius principium est sensus est illud quod
 est presentis sensui. et comprehensibile cuius
 principium est cogitatio est illud quod est absens et
 precipue aut preteritum aut futurum. Et adhuc
 dicit Commentarius de hac virtute. Et non debet
 aliquis dicere quod virtus cogitativa componit
 intellecta singularia. id est intellecta quod sunt seorsum
 et diuisum fuerunt intellecta. et ideo de
 claratum est quod intellectus immaterialis com-
 ponit ea supple sub rationibus velibus. cogi-
 tatio autem non est respectu absentium supple
 nisi distinguendo indiuidua illorum intelli-
 gibilia et presentare ea in actu quam essent apud
 sensum. et ideo quando fuerunt in presentia apud sen-
 sum tunc cadet cogitatio et remanebit actio
 intellectus in eis. id est respectu eorum. Et hoc
 ultimum dictum est bene dubium. quod secundum hoc
 velle Commentarius. quod intellectus presente indiuiduo
 rei intelligibilis ad sensum non indiget cogi-
 tatiua ad intelligendum. quod vult multum inco-
 ueniens. quod Aristoteles dicit quod intelligere que-
 cumque necesse est fantasia aliquo speculari
 fantasia autem quod immediate ministrat ipsi in-
 tellectui vult esse ipsa cogitativa et hoc vi-
 debit in 3. huius. Deinde dicit Commentarius.
 quod homo non est generabilis et corruptibilis nisi
 si per istam virtutem. id est per formam quam desuper ista

mens intellectus. id est secundum Aristotelem est perpetuus et
 ideo secundum ipsum hominem non est corruptibilis. Nec
 sunt quod docet Commentarius de virtute cogitativa et
 sunt ita bona sicut tu vides. et forte hec est
 illa virtus anime humane quam Aristoteles distin-
 guit in scientificam et vocat eam rationatiuam
 vel consiliatiuam in 6. ethicorum. Sequitur
 videtur de virtute fantastica secundum Alber-
 tum. dicit enim Albertus et hoc est verum.
 quod nos experimur in nobis quod nos ponimus
 ad inuicem formas cum formis et inten-
 tiones cum intentionibus et intentiones cum
 formis et e converso. et possumus exempli-
 ficare propter illos in quibus incipit oriri
 phantasia. Nos iudicamus hoc dulce esse al-
 bum. et hoc est componere formam cum forma. per for-
 mam eam intelligit se possibile propter autem eam. Si
 militer nos iudicamus hunc patrem esse
 amicum. et hoc est componere intentionem cum
 intentione. nam per intentionem hic intelli-
 git proprietatem non sensatam. Et rursus iudi-
 camus hoc dulce esse delectabile vel con-
 ueniens. et hoc est componere intentionem
 cum forma. similiter et in alijs huiusmodi.
 et hanc compositionem facit quarta virtus. scilicet
 fantastica ut ipse dicit. et quedam alia con-
 gregat de ea. sed hoc ad presentem mihi sufficit
 Deinde experimur in nobis quod in absen-
 tia sensibilium nos reservamus ipsas inten-
 tiones. id est proprietates non sensatas. et non eam
 eadem potentia tenere bene et bene recipere.
 et ideo illa virtus retentiva debet esse alia
 a cogitativa que cognoscit eas et bene reci-
 pit. nec est eadem virtus reservativa que re-
 net formas sensatas et intentiones non sen-
 satas eo quod altioris gradus et abstractio-
 nis est intentio quam forma ut dicit. et ideo co-
 gimur ponere aliam virtutem que tenet in-
 tentiones elicatas hoc est distincte cogni-
 tas a virtute cogitativa. et hec vocatur me-
 moratiua cuius nominatione vocatur autem
 a quibusdam thesaurus intentionum. sicut
 imaginatiua dicitur thesaurus formarum.
 est igitur hec doctrina illius viri. Et quam-
 vis bene et realiter loquatur in maiori par-
 te tamen aliquantulum videtur recedere ab
 Averrois. Nam ipse non ponit virtutes illas
 inferiores nisi quatuor sicut apparet in 3. huius. et
 hic allegat Aristoteles. dicens sic quod Aristoteles po-
 suit virtutes distinctas indiuiduales in qua-
 tuor ordinibus. In primo posuit sensum
 communem. deinde imaginatiuam. deinde
 cogitativam. et postea memoratiuam. et addit
 Commentarius. et posuit memoratiuam magis spirituale

deinde cogitativa. deinde imaginativa.
et post sensum communem. Et puto quod illa virtutes
quas Albertus vocat fantasiam. Commune dicit
eas esse cogitativas. et hoc rationabiliter
quia omnis quod virtus cogitativa comprehendens composita et simplicia sit eadem ut
ipse semet dicit in tertio huius capitulo. In
divisibilibus quidem intelligibilibus. Unde
cum virtus cogitativa cognoscat intentiones et formas necesse est ut ipsa eadem
de sit compositiva et divisiva earum. Unde non
omnis quod alia virtus ea componat aut dividat
propter quod natura non facit per plura
quod potest per unum. Et non virtus cogitativa cognoscat
formas sensatas non omnes esse dubium
quod virtus cogitativa superior cognoscit illa que cognoscit
inferior modo tamen perfectione. id magis credo
Commune. Organa autem istarum virtutum ponuntur
conter. et ut accipit ab Alberto et Commune.
quod sensus communis est in anteriori parte prime
cellule cerebri in loco ubi concurrunt
nervi sensuum. scilicet particularium. postea
in parte posteriori illius prime cellule est virtus
imaginativa secundum Albertum. in prima
vero parte medie cellule que calida est ex motu
multum spiritus ad ipsam ponitur virtus cogitativa.
in medio autem ipsi medie cellule ponitur
fantasia tanquam centrum inter imaginativam
et memorativam. memoria enim est in posteriori
parte cerebri. cuius signum est quod lesa
illa parte leditur memoria et illud signum est si
gnum ad organa ceterorum. Commemorator autem
partem aliter loquitur sed fere in idem redit. superponens
enim quod sensus communis sit in anteriori parte
prime cellule cerebri aut forte in corde secundum
quod videtur vellet Albertus in de somno et vigilia
aut utroque modo aut altero dicit quod virtus
imaginativa est in anteriori parte cerebri. et hoc
est intelligendum secundum Albertum quia tamen
ad posteriorem partem prime cellule. Cogitativa
autem est in medio et memorativa in posteriori.
Dubitatio autem que sunt circa istas virtutes debent tractari in quibuslibet
his naturalibus precipue in de somno et vigilia
et in de memoria et reminiscencia. Et est
advertendum quod Albertus in isto libro non expressit
loquitur nisi de duabus istarum virtutum. scilicet de fantasia
et sensu communi. et puto quod per fantasiam quam
quod intelligit imaginativam et quamque cogitativam.
dicit enim quod fantasia reservat species sensibiles
et hoc competit imaginativae. et dicit quod animalia multa
operantur per illam. quod non est alio modo nisi quod animalia
appetunt fugere aut persequi illud quod fantasia iudicat aut bonum aut

malum. et hoc indubitanter convenit illi virtuti
quam Commune vocat cogitativam. Et in 3.
de anima dicit Albertus quod fantasia quedam est
rationalis. scilicet que ratiocinatur de rebus individuis
alibus. quod etiam est cogitare. Unde per fantasiam
quamque intelligit cogitativam ubi dicit. et quam
invenit supplet species sensibiles facit a sensibilibus
secundum actum in virtute imaginativa multa secundum
ipsam operantur animalia et agunt et patiuntur.
de memoria vero et reminiscencia seorsum tractat in libello de memoria et reminiscencia
et ibidem declaratum est quod reminiscencia non est aliud
subaltera a cogitativa.

Hic visis dicendum ad quoniam quod fantasia non est idem cum sensu particulari exteriori. et de
isto loquitur Albertus in littera. quod probat multipliciter.
Sed accipio solum unam rationem ad hoc. Si fantasia esset
sensus exterior aut esset sensus in potentia aut sensus in actu
per sufficientem divisionem. sed non potest esse sensus in potentia.
quod maxime videretur esse visus. nunc autem alius
quod carere visui habet fantasiam ut patet de ceco. quod
fantasia in somnis. et sic videtur quod fantasia non est idem cum visui.
et tamen maxime videtur quod fantasia sumptum nomen a lumine
quod pertinet ad visum. eo quod ipse visus est maxime sensus
et plurimum rerum cognitarum visui reservamus
fantasmatum quod ab alijs sensibus. et ideo maxime videretur
quod esset visus quod quicquid alius sensus particularis.
Itaque de animalibus habet potentiam sensitivam ut notum est. unde animal est
animal per sensum. sed quidam non habent fantasiam ut formica
et apes. sicut exemplificat in littera.

Sed ut dicit Albertus illud exemplum omnino falsum est.
apes enim artificiose operantur casas et formica sibi
pudet in futurum. quod sine imaginatione aut fantasia facere non possunt.
Unde Commune. videtur velle quod apes et formica habent
imaginativam. apes quidem per artificium. id est propter hoc.
quia operantur sicut arti. et formica propter depositum. id est quia
deponit nutrimentum suum in loco determinato et tunc
potest determinato. Et Albertus putat hoc potuisse non
ex vicio probi. sed ex vicio translatoris. quia translator non
intellexit nomina animalium que dicit Albertus. fantasiam non habere
et loco eorum posuit formicas et apes. Vel si volumus saluare
illam litteram et bonitatem translationis possumus legere illud
exemplum affirmative. ut sit sensus quod fantasia non videtur
esse animalibus sicut inest formice et api. et hoc est verum.
istis enim inest fantasia determinata. scilicet que potest
esse in actu suo in absentia sensorum.

De apib⁹ aut⁹ dic⁹ Lōmē. in 2° huius
ca. de odore q^o apes mouent⁹ ad nutri-
mentū ex loco remotissimo. q^o in q^ocunq⁹
regione fuerint in quodā tpe singul⁹ an-
nis petunt litus maris vt ex limo vigo-
rē sui nutrimentū p^ocipiant. formica simi-
liter p^ocedit de vno loco ad aliū q^o i ma-
ginans suū nutrimentū distās z redit ad
locū determinatū vbi congregat in esta-
te de quo viuatur in hyeme. Unde in qua-
dam scriptura dicitur. Surge miser vs-
q⁹ q^o dormis: vade ad formicā z cōsidera
vias ei⁹. q^o cū nō hēat p^oductorē cōgregat
in estate de q^o viuatur in hyeme zc. p^o igit⁹ q^o
fantasia nō ē sensus i potētia. Et p^o idē cō-
uincit⁹ q^o nō sit sensus i actu. q^o iste inest
oib⁹ aialib⁹. fantasia aut⁹ nō oib⁹. Sed
cōsiderandū q^o fm Lōmē. i isto 2° z inu-
it Ari. 3° hui⁹. Fantasia est duplex. Que-
dā ē fantasia ipecta z diminuta. z illa
q^o nō ē i actu suo nisi i p^ontia rei sensib^o.
z ista hnt aialia q^ocunq⁹ ipecta. nā aliter
nō cognoscerēt itentionē cōuenientis et
nocui. nec fugerēt nociuū. nec psequerē-
tur pueniens. cui⁹ oppositū videm⁹ i im-
pfectissimis. s. quib⁹ tactus solus inest. vt
Ari. dicit i 3°. h^o ista ei cū pūgūt aut eis
apponit⁹ aliq^o discōueniēs retrahūt se.
q^o nō facerēt nisi iudicarēt illud sibi no-
ciū. z cū apponit⁹ eis aliq^o pueniēs di-
latāt se sup illud ut pnt. q^o neq⁹ agerēt
nisi cognoscerēt illud sibi pueniēs. noci-
uū aut⁹ z cōueniēs seu p^oficiū sūt itentio-
nes nō sensate. q^o nō cognoscat aliq^o sen-
sus exterior. Un⁹ relinq⁹ q^o hnt vtutē in
tēiore cognosciūā istaz p^oprietatū licet
mltū diminute cognoscat. z solū cogno-
scant re pntē. Cui⁹ signū manifestū ē. q^o
nūq⁹ mouerent⁹ de se de vno loco ad a-
liū locū distantē. Istis igit⁹ cōcedebatur
fantasia indeterminata. i. ipecta z dimi-
nuta. Fantasia vō determinata ē illa q^o fā-
tasiat⁹ aliq^o i absentia ipi⁹. z hāc hnt aia-
lia mobilia de loco ad locū. Itē q^o fā-
tasia nō sit sensus scōz actū ē manifestus
ex alio. q^o dormientib⁹ ptingūt fantasi-
ce apparitiōes i q^o nō nullus ē sensus p-
ticularis i actu sentiendū vt pbat⁹ i de sō-
no z vigilia. q^o fantasia nullo mō ē sc^osus
pticularis. Et ē notādū q^o fantasia a-
liq^o sumit⁹ p potētia nālī aīe sensitiue.
aliq^o p actu illi⁹ vtutis. z p potētia ali-
q^o sumit⁹ p vtute seruatiua spēz sensi-
biliū z sic ē imagiatiua. z q^oq⁹ sumit⁹ p

potētia cognosciūa ipoz sensibiliū i ab-
sentia eoz z cognosciūa etiā itentionz
nō sensataz. z sic ē cogitatiua fm rei vi-
tate fm Lōmen. 3° h^o. Prio qdē mō vt
Ari. sumē fantasia cū dicit⁹ q^o i ipa ma-
neāt spēs sensibiliū siles sensibilibus. Et
2° mō cū ipē dicit⁹ q^o fantasia qdā ē rō-
nalis. vt tangebatur prius. z etiā cū ipē di-
cit fantasia ē pncipiū motus vna cū ap-
petitū. ibi sumit fantasia p cogitatiua.
Illa. n. vtus q^o cū appetitū ē pncipiū mo-
tus d^oz cognosce illud ad q^o ē motus tā-
q^o bonū ad psequendū. Un⁹ Ari. in h^o p-
bat intellectū speculatiū nō ē pncipiū
motus. q^o nihil dicit⁹ de psequib^o aut fu-
gib^o. z in illo ca. Uider⁹ autē sensibile
ex potētia exite zc. dicit⁹. Cū aut⁹ delecta-
bile aut tristabile affirmat aut negat. aut
fugit. aut seq⁹. nō. n. appetit⁹ appetit pro
seq⁹ nisi illud q^o cognitū ē sub rōne boni
neq⁹ fugē nisi q^o cognitū est vt malū. Et
h^o ē manifestū ē i de motib⁹ aialū z ex 3°
ethicoz. Virtus aut⁹ fatastica quā Ari.
ponit ē pncipiū motus cūz appetitū nō
ē illa vtus q^o solū referuat imagines aut
spēs. s. ē vtus cogitatiua mō p^odicto. z il-
la ē cogitatiua vtus i boib⁹ z estimatiua
in brutis. Et sic manifeste appz q^o Ari.
accipit fantasia p cogitatiua z estimatiua.
Ad h^o cū ipē dicit⁹ ad intelligentē quēcū-
q⁹ necesse ē fantasia aliq^o speculari. pu-
to q^o p fantasia intelligat actū cogitatie.
Et sūt in alijs vbi in q^o assignat vtutē
ministrantez intellectui. S. h^o magis
manifestabit⁹ in 3°. Ad p^omā rōnez di-
co. q^o cōcludit fantasia ē aliq^o sensū cō-
muniter dicto sensu p interiori z exteri-
ori. s. nō pbat q^o sit sensus pticularis ex-
terior. Ad aliā cū d^o vtutes q^o habent
idē obiectū zc. dico q^o v^oz ē nisi sint vtu-
tes ordinate ad inuicē sic q^o vna imuta-
ret⁹ ab alia. S. si sūt ordiate isto modo
pnt hēre qdāmō idē obiectū. mō fantasia
z sensus sūt ordinate vtutes q^o fantasia nō
imutat⁹ a reb⁹ exteriorib⁹ nisi mediante
sensu. z ideo possunt habere idē obiectū.
visus autē z auditus sunt diuerse vtutes
quarū vna nō imutat⁹ ab alia. z sic nō ha-
bent vnū obiectū s. diuersa. Ad aliā
dico q^o imo fantasia pro actu p^odictē
virtutis est motus factus a sensu actu si-
milī illi vt dicit⁹ Ari. z Lōmenta. z cum
dicit⁹ q^o motus non remanet zc. p^ost
dici q^o sicut in motu continuo ē conside-

rare ipaz pfectione q recipit. et ipaz rece
ptione qua Lōmē. vocat transmutatōez
iuncta cū tpe in 5. phicoz. sic in altera
tione spūali et instantanea ē considerare qli
tate spūale q recipit in v̄tute aliq. et ipaz
actuale transmutatōe q denotat tras
mutata vel receptione q dō recipiens in
actu. Et si qdē sumat motus spūalis pro
illa q̄litate spūali q recipit i aliq sbo spi
ritualr imutato ille motus v̄tutez rema
nē pōt absente v̄l deficiēte motore q illā
formā ip̄ssit vt deficiēte vel absente igne
calefaciēte aquā pōt remanē illa calidi
tas quā ḡnauit ignis. s̄lt autē et in alijs
multis. S3 si sumat motus p ipā trans
mutatōe actuali q formatr aliqd dicitr
transmutari et de ḡnē transmutatōis scōz
Lōmē. i. 5. phicoz et i. 3. sic v̄p ē q mo
tus nō remanet deficiēte motore. absen
te. n. igne calefaciēte amplir aq nō trans
mutat ad caliditatē. Et ē intelligēda dif
finitio quā ponit Ari. q fantasia ē mo
tus factus a sensu scōz actū. i. qdā forma
vel q̄litas spūal imp̄ssa alicui virtuti ab
ipō sensu actuato spē sensibilis et illa mul
tū bñ remanet i v̄tute reseruatua. Un si
ne dubio Ari. v̄l ibi cape fantasia p actu
v̄tutis imaginatiue que recipit a sensu a
ctuato et iō nō valet rō. Dixerūt autē ali
q q diffinitio sic intelligi d3. fantasia est
motus zc. i. v̄tus nata moueri a sensu se
cundū actū ita q ibi Ari. accipit accūs
p sbo ad ipz notificandū. iō nō valet rō.

Expliciūt qōnes sup 2^m libz d aia
Aris. Magr Johis de Sanduno.

Incipiūt qōnes tertij.

E pte at̄e q zc.
Uolo agregār q
dā de aia intellecti
ua. aliqua ex dictis
Ari. aliq ex dictis
Lōmē. aliq ex qui
busdā solēnib⁹ do
ctorib⁹. nōnllā at̄

q mibi doctor v̄tatis p diligētem solici
tudine p̄buit intelligē. Procedā at̄ mō di
sputatio vt dubitatōes tollant et v̄tatis
manifestet iussu dei. Pr̄ia ḡ sit qō. Utz
nālis phus debeat considerare de intellectu.
Et arguit p̄rio q nō. qz dicit Lōmen. 2.
phicoz cōmēto. 26. q consideratio d di

spōib⁹ foraz abstractaz f3 q sūt abstra
cte d qdditatib⁹ eaz. p̄p̄iū ē p̄ie phie et
nālis scie. s3 intellect⁹ ē forā abstracta.
vt vlt et dem̄rat Ari. i. isto 3. ḡ zc. Itē
nālis nō considerat nisi de illis q mouent
mota. q̄cūqz aut mouēt nō mota nō sūt
ampli⁹ phyce consideratōis scōz Ari. i. 2.
phicoz et i illo ca. S3 mōz et cāz. s3 in
tellectūs ē mouēs nō mot⁹. scōz Ari. i. isto
3. ca. Dio qdē ḡ sicut p̄dictū ē i q̄stū ap
petitiū aīal zc. vbi dicit in fine. q opinio
v̄tis aut nō mouet aut mouet nō mota.
et sic intellectūs nō mouet scōz motū cor
pis qō mouet. qre zc. Itē entia q p̄i
nēt ad phm nālez debēt diffiniri p mām
sensibilē. vt i phemio h⁹ p3. et i 7. meta
ph. c. Quātū vō diffinitio ē rō. et 2. phy
coz ca. Qm̄ aut determinatū ē q̄t mo
dis dī nā. s3 intellectūs nō d3 diffiniri p ma
teria sensibilē cū sit v̄l imālis et icorpo
rea 3. h⁹ v̄sus p̄ncipiū. Oppositū p3 p
Ari. i. isto 3. et s̄lt p Lōmen. Et arguit
rōne. qz nālis h3 determinare de oibus
formis mālīb⁹ vt vult Lōmē. et Ari. 2.
phicoz ca. Qm̄ aut nā dupl⁹ dī zc. sed
intellectūs ē forma mālīs. qz forā illi⁹ qō ge
nerat a generāte mālī ē mālīs. hec vide
tur manifesta. s3 hō ḡnat ab agēte mālī
hō. n. ḡnat hoīez ex mā et sol vt ibidē dicit
Ari. ḡ zc. Et Lōmē. sup istū tertū. cōmē
to. 19. dicit q h nōmē intellectūs i h li. sumi
tur q̄tuor mōis. dī. n. de intellectu mālī et ē i
tellectūs q vocat possibil⁹. de q dicit Ari. q
nullā h3 nāz nisi q possibil⁹ vocat⁹. que
aliq vocat intellectū speculatiū. dī etiā de
intellectū agēte et de intellectu i hitu et ille ē in
tellectūs i format⁹ spē intelligibilis quā in
telligit q̄n v̄l nisi aliqd phibeat. bec. n.
ē diffinitio supple intelligibil⁹ vt hñs hitū
intelligat p ipz illud qō ē ei. p̄p̄iū. i. obm̄
p̄p̄iū ex se et q̄n vult absqz h q idigeat i
h aliq extrinseco vt dicit Lōmē. cōmēto.
17. Et de v̄tute imaginatiua. i. de v̄tute co
gitatiua. s̄uetudo. n. ē attribue intellectū
v̄tutē cogitatiua vt dī i isto 3. ista. n. v̄t⁹
s. cogitatiua ē aliq rō vt etiāz ipemet dicit
cōmēto. 19. Et d hac mltā aḡgata sūt i qō
ne vltia sup scōz h⁹. et de intellectu agēte zc.

Dico ad qōnē q̄tuor. Pr̄io q nāl d3
considerare de intellectu 4. mō dicto. qz ei⁹
dē phie ē considerare formā aliquā et ei⁹ p
pr̄ia v̄tutē cū v̄l p̄p̄a sit accūs p̄p̄iū vt
patet ex dictis in 2. hui⁹. eiusdē autē sci
entie est considerare subiectū et accidens

Liber

ppriū p̄rio posteriorū. s̄. v̄tus cogitativa
est v̄tus forme humane propria homini
vt vult Lōmē. i. isto 3° cōmēto. 19°. Et cō
stat q̄ nāl p̄hs h̄z cōsiderare for̄az. p̄paz
homini vt patet ex 2° p̄hycozū ca.
Qm̄ autē nā dupl̄r d̄r. ḡ. 2°. dico q̄
nāl h̄z cōsiderat̄ itell̄z mālē. i. itell̄z possi
bilē. qd̄ p̄bat̄ breuit̄. q̄ nāl p̄hs h̄z cōsi
derare oēs s̄baz q̄ mouet̄ ab aliq̄ ex̄te i
mā. vt satis p̄z ex 6° metaph. ca. i. sed in
tellectū possibīl̄ mouet̄. i. imutat̄. ab aliq̄
ex̄te i mā. i. ab ip̄is fantasmatib̄ huma
nis scōz. 2°. i. 3° ca. Videt̄ autē sensi
bile ex potētia ex̄te sensitiuo actu agēs.
vbi dicit̄. Intellectiue autē aīe fantasmata
sūt sicut sensibilia sensui. stat autē q̄ fan
tasmata sūt res existentes in materia sci
licet in corpore humano igitur 2°. 3°
dico q̄ ip̄se p̄hs bñ habet cōsiderare de
intellectu i habitu. q̄ ip̄se cōsiderat̄ oēs
sp̄es rez ḡnabilium et corruptibilium. vt sa
tis patet ex 6° metaph. ca. p̄mo. mō itel
lectus i habitu ē generabilis corruptibil̄
Sp̄es eī intelligibilis que ē forma intel
lectus i habitu ē generabil̄ et corruptibil̄
h̄z ḡnationē et corruptionē it̄ctionū ima
ginataz. vt plane docet Lōmē. in isto 3°
et videbit̄ post. Un̄ dicit̄ Lōmē. cōmēto
3° q̄ intellectā v̄lia sūt colligata cū ima
ginib̄ et corrupta per corruptionē eaz. et
intelligo colligata eo mō quo effect̄ cau
se. agentis ē colligatus cum causa. Itē
dico 4° q̄ naturalis d̄z cōsiderare intel
lectum agentē d̄ quo etiā d̄r h̄ nomē itel
lectus. q̄ naturalis d̄z cōsiderare de eo
qd̄ est imēdiatum aut p̄pinquū p̄ncipiū
operatiōis naturalis que depēdet ab ali
quo ex̄te in mā. s̄. intellectus agēs ē h̄i
ḡ. 2°. maior p̄z q̄ d̄ talī opatione nālī que
depēdet ab aliquo ex̄te i corpe vel i mā
cōsiderat̄ p̄hs naturalis. vt manifestum
est. q̄s. n. aliū eā cōsiderat̄. et per p̄ns de
bet cōsiderare d̄ eo qd̄ ē p̄ se p̄ncipium i
mediatū aut p̄pinquū huius operatiōis
cū cognitio p̄ncipiati non possit haberi
sufficiēt̄ sine cognitōe p̄ncipij vt p̄z p̄mo
p̄hycoz i p̄n. et p̄rio posteriorū. mior app̄z
nā itell̄cū agēs ē p̄ncipiū itell̄cōis for
te imēdiatū vt videbit̄ p̄o deo dante. vel
saltē p̄pinquū nō remotū oīo. ip̄se. n. ē q̄
facit de potētia itell̄ctis actu itell̄cā vt
dicit̄ p̄m. i. isto 3° cōmēto 18° et p̄les alibi. i.
telligē autē ē opatō nāl. vt satis p̄z ex isto
3° et depēdet cū h̄ ab aliq̄ ex̄te i mā. s̄. a

fantasmate scōz. 2°. i. isto 3° ca. Videtur
autē sensibile ex potētia ex̄te. vbi dicit̄. spe
cies qd̄ igit̄ itell̄ctū i fantasmatib̄ in
telligit̄. et i fine illi capiti. Itē autē d̄ aīa
d̄cā recapitulātes dicit̄. q̄ p̄mi itell̄ctūs. i.
p̄mi act̄ itelligēdi nō sūt fantasmata s̄ nō
sūt sine fantasmatib̄ ḡ. 2°. Possū ḡ itelli
gē h̄z. 2°. q̄ nāl p̄hs h̄z cōsiderare totaz
aīaz itell̄ctiūā hūanā sic qd̄ā ens h̄is
nāz qd̄āmō cōpositā ex itell̄cū possibīlī
et itell̄cū agēte. ex possibīlī qd̄ē sic ex nā
q̄ ē mā aut ad mōz materie. ex agēte autē
sic er nā q̄ ē forma aut sūle forme. Un̄
aut ex istis duob̄ fiat s̄ba p̄ se vna scōm
eē s̄bale vnū vidēdū ē ex p̄mib̄. et ad h̄
subē cōsideratōez tāq̄ ad ultimā t̄minat̄
cōsideratō p̄hi nāl d̄ formis q̄z cōsiderat̄
gdditates ita q̄ p̄ aliā formā nobiliores
nō cōsiderat̄ gdditatē explicite. s̄. solū cō
siderat̄ alias foras abstractas q̄tū ad eē
scōz Lōmē. 2°. p̄hycoz et p̄m i p̄n. et ul
timo cōmēto ei. Ad p̄mā rōnē cū di
cit̄ cōsideratio 2°. dico q̄ Lōmē. itelligit̄
de illis formis abstractis q̄ oīo sūt it̄ras
mutabiles. neq̄ ē sūt p̄ncipia imēdiata
opatōis nālī noue et depēdētis ab aliq̄
ex̄te i mā sic sūt itelligēte mouētēs cor
pora celestia. Itē. n. sūt oīo it̄rasmutabi
les et p̄ se et p̄ accis et nō sūt imēdiata p̄n
cipia alic̄ opatōis noue depēdētis a mā
nisi mediāte motu etno. vt h̄r ex 8° p̄hy
coz et p̄rio celi et mūdi. Ad aliāz p̄oi
dici q̄ q̄uis itell̄ctūs nō moueat̄ motu
locali neq̄ alijs motib̄ corp̄alib̄ tñ imu
tat̄ spūalr̄ ab it̄cōib̄ imaginatis siue a
fantasmatib̄ hūanis. et ē i potētia cēntia
li aliq̄ mō vt videbit̄ i sequētib̄. Ad
aliā p̄oi dici q̄ imō itell̄ctūs hūan̄ bñ ē
diffiniēdus p̄ m̄z sensibīlē. s̄. corp̄ hūa
nū a cui fantasmatib̄ i ip̄o ex̄tib̄ mo
uet̄ ad actū suū itelligēdi. et sic dicēt̄ col
ligēdo ex dictis. 2°. et Lōmē. q̄ itell̄ctū
hūan̄ ē s̄ba imālī cui opatio depēdet
aliq̄ mō ex it̄cōib̄ imaginatis ex̄tib̄
i corpe hūano vel aliq̄ talī mō. et cū p̄ba
tur q̄ nō. q̄ ē v̄tus imālī et incorporea.
vt videbit̄ p̄o. v̄z. et q̄ ip̄e itell̄ctūs hūa
nus ē v̄tus imālī. q̄ n̄ vnitus ē materie
nec corpi necio scōz eē. tñ i opando de
pendet ab aliq̄ ex̄te i corpe. i. ab it̄cōie
imaginata. Qūo aut opatio itell̄ctūs hu
mani opēdet ex his duob̄. s̄. ex fantasma
tib̄ et itell̄cū agēte posterī p̄scrutā dūz
est. et sic de isto sufficiat.

Questio. 2.

Igitur intelligere est sicut sentire etc.
 Querit h. vix intellectus sit virtus
 passiva ab intelligibili. Arguitur
 primo quod non quod agens et patiens coeant in ma-
 prio d. generande. ca. d. actus et passus
 h. intellectus non coeant in ma. cu. intelligibi-
 li. vt habet ex isto 3. est. n. separatus et imi-
 xtus igitur etc. Sic virtus activa est nobi-
 lior q. passiva 3. huius ca. qm. aut sicut in
 ois. 3. virtus ipsius intelligibilis vt lapidis
 aut ligni non est nobilior ipso intellectu. g. etc.
 Sic o. q. patitur mouet. actio. n. et pas-
 sio non sunt sine motu 3. phycor. 3. intel-
 ctus non mouetur. q. o. q. mouet est cor-
 pus 6. phycor. Oppositum arguit au-
 ctentate Aris. q. vult q. intelligere vel est
 pati vel aliqd. h. i. aliter. q. non est si intel-
 lectus non esset virtus passiva g. etc. Idem dicit
 Com. plane. Ad euidencia istius que-
 stionis reducenda est ad memoria distinctio-
 nis ipsius pati quia ponit Aris. 2. huius ca. di-
 uidendum autem d. potentia et actu. et fuit decla-
 rata in 2. Est autem talis distinctio breui-
 quoddam pati q. d. recipere forma. cum
 corruptione p. trarij p. tritis i. passio. et talis
 passio pot. dici passio corruptiva. et aliud
 est pati q. d. receptio perfectiois ab aliq.
 ente actu in ente i. potentia absq. corrupti-
 one alicuius p. tris dispositiois p. tritis i. passio.
 Alterius est intelligendum h. scdm Com.
 cometo 4. q. d. d. inter actiuam et passi-
 uam virtutem. nam virtus activa mouet illud
 cui attribuit. i. suu. obiectum. vt caliditas
 calefacibile. et virtus passiva mouetur ab
 eo cui attribuit. i. a suo obiecto sicut vi-
 sus a colore. Et hanc distinctionem potuit
 sumere a magistro phycor. 5. metaph. ca. d.
 p. trite. vbi posuit vnam potentiam q. est princi-
 pium transmutandi aliter. i. q. d. aliter. et hec
 est activa. alia q. est principium transmutandi
 ab altero in q. d. ab altero. et hec est passiva
 scdm oes exponentes. Tunc dico breui-
 ad q. d. q. in anima intellectiva humana est
 quedam virtus seu potentia passiva. et hec
 dicitur intellectus possibilis. s. q. subijcit actui
 intelligendi et speciei intelligibili. et pot. pba-
 ri ex premissis. nam ois illa virtus est passi-
 ua que mouet ab aliq. extrinseco ab ea.
 3. i. anima intellectiva humana est huius potentia
 q. mouet ab aliq. extrinseco. i. a fantasma-
 ti humanis. nuncq. n. anima humana intel-
 ligeret nisi p. trite fantasmate i. actu. q. d. non
 p. trite aliud nisi q. fantasmatum mouet ipsam

ad actum intelligendi vt v. manifestum.
 Et confirmatur r. o. q. virtus cuius opera-
 tio manet in ipsa et non est in aliquo nisi
 presente aliquo extrinseco est passiva et mo-
 uetur ab illo. pro alio. n. non potest accide-
 re q. aliqua virtus non sit in suo proprio
 actu sine extrinseco p. trite nisi q. vel actio
 seu operatio eius recipitur in illo extrin-
 seco. sicut operatio caliditatis in calefa-
 ctibili. vel quia illa virtus indiget recipe-
 re ab illo extrinseco vt sit in suo actu. si
 igitur alicuius virtutis operatio non re-
 cipitur in aliquo extrinseco sed remanet
 in ipsa virtute et tunc indiget extrinseco ad
 suum actum indubitanter hoc est pro eo
 quia indiget aliquid recipere ab ipso ex-
 trinseco et per hunc pati ab eo. quod si ne-
 garetur. impossibile esset demonstrare ali-
 quam virtutem esse passivam. sed sic est
 in proposito. nam anima intellectiva no-
 stra ad intelligere indiget fantasmate hu-
 mano. et operatio que est intelligere rema-
 net in aliqua potentia anime et non recipi-
 tur in fantasmate quia sic fantasmatum in-
 telligerent. quare sequitur in anima nostra i.
 intellectiva esse aliquam virtutem passivam.
 Ut autem i. ipsa sit aliq. virtus activa poste-
 rius p. trutandū erit. nec intelligo intelle-
 ctui pati ab intelligibili mediante fantasma-
 te passiois corruptiva 3. passiois p. trutina
 q. est receptio speciei intelligibilis ipsa q. d.
 ditatem representantis. Et h. docuit Aris.
 in littera sic. ip. sibilem ergo opotet esse
 supple passione corruptiva susceptivum
 autem speciei etc. Ad primam rationem
 patet responsio per predictam distinctio-
 nem. maior. n. est vera in patiente primo
 modo. non autem 2. modo. Ad aliud
 dicunt aliqui q. maior est vera de agente
 principali sed non de agente instrumen-
 tali. vt semen non est nobilius homine ge-
 nerato a semine. est. n. semen agens instru-
 mentale. mo. fantasma est agens instrumen-
 tale ad intelligere et intellectus est agens
 principale. Sed hoc non satisfacit. primo quod
 instrumentali agenti non assimilatur effe-
 ctus neq. diuersificatur scdm diuersita-
 tem ei. vt securi non affilatur domus nec ho-
 semini. nunc autem intelligere et spes intelli-
 gibilis bene affilantur fantasmati et diue-
 rsificantur scdm diuersitatem ipsius fan-
 tasmatum. vt patet in isto 3. Item q. d. n. est
 agens instrumentale non sit nobilius suo
 effectui. tamen est nobilius q. potentia

receptiva forme quā facit. ut virt^{us} infor-
mativa exis in semine masculi licet nō sit
nobilior boie generato tñ ipa indubitā
ter ē nobilior simplr q̄ sit potentia passi-
ua exis in semine femelle. Et vincet
quodāmo h a quibusdā ex suo concessio-
nā ipsi vtūtur ista ppōne. cū optimum in
aliq̄ genere ē melius simplicit^{er} optimo i
aliq̄ alio genere tūc totū illud gen^{us} cuius
optimū ē melius optimo alteri^{us} generis
scdm illā additionē qua ppat ad optimū
alterius generis ē digni^{us} et nobili^{us} toto il-
lo genere alio. s. optimū i genere actiū
ē simplr nobili^{us} optio i genere potētiaz
passiūaz. deus. n. q̄ ē optim^{us} actus vl^{ter} ens
actu ē nobilior oī potētia passiua. Tota-
lit^{er}. n. optimū eoz q̄ in natura sūt de^{us} ē. sic
dī i phemio metaph. q̄ totū gen^{us} actiū ē
melius toto genere potētiaz passiūaz. si
igit^{ur} fantasma ē act^{us} qdā agēs i intellectu et
intellect^{us} est potētia passiua ab eo. seq^{uitur} in-
cōueniēs predictū. Hāc aut obiectiōez
soluere nō posset q̄cūq; vtit^{ur} illa ppositio
ne i tota sua vl^{ter}itate et cōitate mō pdicto.
Sed quō dī solui scdm veritatē visū fuit
in tractatu dī sensu agēte. Sed dicūt ali
q̄ ad rōnē illā. cū dī agēs ē nobili^{us} patiē-
te dī. v. e. si agēs virtute ppa. s. si nō agit
vtute ppa nō oī. mō fantasma nō agit i in-
tellectum virtute propria. sed virtute in-
tellectus agentis. et adhuc illud non suf-
fic. q̄ si solū h ē v. e. dī agēte qd agit vir-
tute ppa tūc cū nō sit nisi vnū agēs vtute
ppa. s. p̄mū pncipiū. oīa. n. alia agūt vtū-
te illius vt satis habet. 8. phycor. seque-
ret^{ur} q̄ nō oporteret aliqd agēs ēē nobili-
us suo patiēte nisi p̄mū pncipiū qd ē de^{us}.
et sic Aris. per illā ppositionē sēp agēs ē
prestanti^{us} patiēte nō pbauit aliqd dī intel-
lectu agēte nisi dicat^{ur} q̄ intellect^{us} agēs est
ipe deus qd ē impossibile. Et iō alit^{er} di-
cunt aliq̄ q̄ ppositio Aris. ē intelligēda cō-
parādo agēs et patiēs eiusdē ordis. s. q̄z
vtrūq; ē māle vl^{ter} vtrūq; ē imateriale. S. z
si ppat^{ur} adinuicē agēs et patiēs diuēsoz
ordinū. s. agēs materiale vel exis in mā et
patiēs incorporeale vel imateriale. tūc nō
oī q̄ oē tale agēs sit nobili^{us} oī suo patiē-
te. et sic ē i pposito. Hā fantasma ē agēs
māle. i. exis aliq̄ mō in mā. et intellect^{us} ē
patiēs incorporeū et imāle iō dī. Item
alit^{er} pōt dici q̄ agēs scdm q̄ ē agēs debz
ēē nobili^{us} patiente scdm q̄ ē patiēs. n. tñ
ex h segtur q̄ agēs vl^{ter} sit nobili^{us} simplr

eo qd ē patiēs. quia licz aliqd patiā ab
aliquo alio tñ pōt habē opationē pfectō
rē et nobiliorē opationē quacūq; ill^{ud} agē-
tis. vt q̄uis hō patiā ab igne tñ hō habz
nobiliorē opationē q̄ sit operatio ignis
et iō iudicet^{ur} hō simplr et absolute nobili-
ens q̄ sit ignis qz nobilitas si simplr attē-
dit^{ur} ex ei^{us} nobilissima opatōe. Sic i ppo-
sito q̄uis intellect^{us} patiā ab ipso fantasma-
te qd mō. et i h sit minus nobilis ipo fāta-
smate vt agēs est. qz tñ intelligere quod
est operatio intellectus est nobilius q̄ q̄
cūq; operatio fantasmat^{is} vt fantasma ē
ideo simplr et absolute intellect^{us} ē nobili-
or fantasmate. si igit^{ur} ipse intellectus nō
lam aliam haberet operationem ppa
nisi ipsum recipere species a fantasmati-
bus tunc sine dubio sequer^{etur} intellectus
esse minus nobilem ipsis fantasmatibus
sed habet aliam nobiliorē vt dictū est.
Qualiter autē fiat ipsum intelligere ab
intellectu agente et fantasmate videbitur
post. et ideo simpliciter nobilior est intel-
lectus q̄ fantasma. Ad aliud cum v^{er}
omne quod patitur dī. v. e. est si patiā
passione corruptiua mouetur motu pro-
prie dicto qui est actus imperfectus cum
fluxu cōtinuo ad perfectionē. s. si patiē
passione perfectiua solū sic mouetur mo-
tu iproprie dicto qui ē diuisibilis et istā
tanea mutatio et receptio speciei. et sic est
in proposito. verū ei est intellectum non
moueri motu continuo q̄ est actus imper-
fectus cum fluxu ad vltimum cōplemen-
tum. sic. n. omne quod mouetur est corp^{us}
vt demonstratum est 6. phycor. tamen
bene mouetur motu equiuoce dicto. s. in
diuisibili mutatione recipiendo aliquā
formam ad quam fuit i potentia recepti-
ua et h manifestū est ex isto 3. q̄re nō valet
Questio. 3.

Consequenter queritur. vtrū po-
tentia anime intellectiue ad ipe-
ciem intelligibile vel ad intelligen-
re sit idē essentialiter cū substantia aīe
Arguitur pmo q̄ sic. quia nisi poten-
tia illa esset idē essentialiter cum substantia
anime. tunc sequeretur q̄ aliquod in-
diuisibile possz esse quale. hoc est contra
Aris. pmo phycor. ca. 1. Principium autē
maxime proprium. vbi vult q̄ indiuisibi-
le non potest esse quale. et probatur p̄ma.
qz si potentia illa sit aliud essentialit^{er} a sub-
stantia aīe nō pōt ēē nisi in genē qualitatis

potentia enim passiva est in genere qualitas. et sic intellectus huiusmodi potentia erit qualis. et ipse intellectus est quod indivisibile ut manifestum est ex isto 3. §. 2. Et si dicatur hic quod ipsa potentia est quodam respectu ad actum hoc est. quod omnis relatio fundatur immediate super aliquod accidentem absolutum. ut videtur velle Ari. 5. metaph. ca. de adaliquid et contra allegatur. modo iste respectus non potest fundari super aliud accens absolutum nisi super aliquam qualitatem quod est idoneitas naturalis anime intellective ad suum actum recipiendum. ut patet inspicienti in quolibet actione et passione et huiusmodi. §. adhuc relinquitur intellectui huiusmodi qualitas quod est idem quod passiva. sicut se habet materia corporalis ad formas corporales indivisuales sic anima intellectiva humana ad species et formas spirituales et viles seu abstractas per convenientem similitudinem quam videtur concedere Comenius in isto 3. commento 5. et etiam in 2. §. potentia materie ad formas indivisuales et corporales non est idem cum ipsa substantia materie ut demonstrat Comenius in primo physice commento 7. §. 2. De ista questione non multum est considerandum in propria forma. licet in suo filio. §. potentia materie prime materia sit altercatio. Et ego dico breviter ad prius salvo meliori iudicio quod potentia receptiva quod est in substantia anime intellective non est idem penitus substantialiter cum ipsa substantia anime. quod probatur ad prius dupliciter vel tripliciter. Primo sic. sicut se habet anima sensitiva ad species sensibiles individualiter repugnantes. sic anima intellectiva ad species intelligibiles viles. id est rationabiles. hec similitudo videtur bene rationabilis sed substantia anime intellective non est idem essentialiter cum potentijs quibus potest recipere species sensibiles ut visum fuit 2. huiusmodi questione nona. et est quasi famosum. quis enim dicit quod virtus visiva et auditiva sunt eadem essentialiter cum substantia anime? et si quis hoc dicit sequeret ex hoc istas virtutes sibi essentialiter eadem easdem. quod quod uni et eadem sunt essentialiter eadem inter se sunt eadem §. 2. Itaque arguo sic. potentie distinguuntur per accens 2. huiusmodi ca. 2. ante ex incertis. sed actus intellectus sunt diversi. intelligere enim diversificat secundum diversitatem nature rei intellecte ut dicit Comenius in isto 3. commento. 34. §. potentie ad intelligendum sunt diverse. et tam substantia anime intellective recipientis est una numero saltem in uno homine. talia enim non sunt penitus unum essentialiter quorum unum mul-

tiplicatum est alio exite uno igitur 2. Et confirmatur ratio quia dicit Ari. in 3. physice in ca. de definitione motus. quod si posset sanari et posse infirmari essent unum et idem. tunc infirmari et sanari essent idem. Sicut dico quod si posset intelligere hominem et posse intelligere lineam essent unum et idem. tunc intelligere hominem et intelligere lineam essent idem quod est absurdum. §. posse intelligere hominem et posse intelligere lineam sunt diverse. et per hunc diversum sunt potentie ad istos actus. et in substantia anime intellective est una §. 2.

Itaque si potentia anime intellective ad intelligendum esset idem essentialiter cum ipsa anima intellectiva pari ratione potentia ipsi ad volendum. scilicet voluntas esset idem essentialiter cum substantia anime. non esset videtur esse aliquid rationis diversitatis. Et si potentia voluntaria et intellectiva essent idem essentialiter cum substantia anime. sequeretur quod essent unum et idem inter se. quod quicquid unum et eadem numero essentialiter sunt eadem iter se sunt eadem. hoc autem videtur multum inconueniens quod potentia intellectiva sit idem essentialiter cum voluntate et ex 3. §. sicut contra dicitur. voluntas non est potentia cognoscitiva. intellectus autem est potentia cognoscitiva. et de hoc forte ingretur per in isto 3. §. 2. Sed aliquid dubitaretur per predicta. quia Ari. dicit in isto 3. per principium quod intellectus quod opinatur anima et intelligit nullam habet naturam nisi quod possibilis vocatus est. modo si sua potentia esset aliquid aliud a sua substantia tunc bene haberet aliam naturam. scilicet naturam subiectam possibilitati seu potentie. §. 2. Ari. videtur esse quod dictum est.

Ad hoc potest dici exponendo illam litteram quod per anime intellective in qua recipit intelligere et opinari nullam habet naturam. id est nullam habet potentiam naturalem aliam ad intelligere nisi quod possibilis est. id est nisi illa potentiam que dicitur posse recipere. et hoc bene est verum quia illa eadem pars anime intellective in qua recipit intelligere vel species intelligibilis non est principium actuum ipsius intelligere vel species sed aliud quod posterius declarabitur. Sic igitur intelligendum est dictum Ari. quod illa pars anime qua cognoscit animam et sapit ut dixerat in principio huius tertij. et qua opinatur et intelligit non habet aliam potentiam naturalem ad intelligere et opinari nisi potentiam receptivam. ideo dicebat prius impassibile ergo oportet esse susceptivum autem species et potentia huius sed non hoc. non tamen per hoc videtur dicere quod illa pars anime sit solus et essentialiter potentia receptiva. Et sicut intelligere

Liber

debes Lōmenta, qui sic loquit̃ ibidem. Illud igit̃ examina qđ dī. intellectus materialis nullā habet naturā z eētū qđ cōstituat scđz qđ est materialis nisi naturā possibilitatis. i. nisi naturā que est subiectū possibilitatis. Et hec natura qđ est subiectū possibilitatis est qđā subā imaterialis scđm qđ videbit̃ posteri. Et qđ Lōmē. sic intelligat manifestū est paz post insipienti vbi sic dicit. Diffinitio igitur intellectus mālis est illud qđ est in potētia ad oēs intēctōnes formaz māliū vltū zc. Ecce qđ ipse dīc qđ intellectus māl ē i potētia z nō dīc qđ ipse sit ipamet potētia z hoc est vep qđ ipse est subm b^o potētie ad vltā formaz māliū. Vel dicat breuiter pcedendo qđ ista ps aīe bñ hz aliā naturā qđ naturā possibilitatis neq; illō negat Ari. sed dīc cū nō hñe aliā naturā nisi qđ possibilis vocatus est. i. naturā subiectā possibilitati. z in hoc multū differt ut pz cuilibet intelligenti. possibilitas eīz est abstractū z possibile pcretū. Itē illud verbū Ari. Quare neq; ipsius ē nāz neq; vnā sz aut hanc qđ possibilis vocat̃ est. sic pōt intelligi z puto pueniēt. Ad cui⁹ euidētiā p̃siderandū qđ qđā antiq̃ rū pboz putauerūt aīaz eē cōpositaz ex oībus entibus vt oīa ipsa cognoscēt per eoz filia exītia in ipa. vñ dixerūt qđ terra terrā cognoscimus z igne ignē z hui⁹ modi. Cōtra quos Ari. loquēs dixit. qđ necesse est itaq; qm̃ oīa intelligit̃ imixtū esse. z subdit. Intus eīz apparēs p̃hibet extraneū z obstruet. s. si in eī⁹ subā eēt ali quid de natura rez exteriorz p̃hibet receptionē aliorū z obstruet ne cognoscēt aliud. q̃re ipsius est naturā neq; vnā supple entū exteriorz eē in ipō nisi solū potētia receptiua sp̃ci. z hoc subdit. sed aut hanc naturā hz qđ possibilis vocatus est. i. hoc mō hz naturas z formas entū. qđ est possibilis recipe eas spūaliter. z propter hoc dīxit ipse prius. susceptiū autē sp̃ci z potētia sz nō h^o zc. Sīq; aut diceret qđ subā aīe in qđ est intelligē sit idē essentialr oīo cū eius potētia ad intelligē vel ad sp̃ciē tūc iustū est vt soluat rōnes in dīrū z demonstret illā idēitatē que ad p̃sens mibi possibilis esse nō vident̃. Ad rationē concedo qđ indiuisibile p se vnū bene est quale scđm secundā sp̃ciē qualitatis que est naturalis potētia receptiua. z cū hoc bene est quale scđm primāz

sp̃ciē qualitatis que est habitus. Omnes enim habitus intellectuales quos dēterminat Ari. in 6° ethicōz ponuntur in intellectu possibili s̃bīne. z cūz dīxit p̃hs in primo p̃hycoz. qđ indiuisibile zc. intelligit qđ nō sit quale de tertiā sp̃ciē qualitatis. i. qualitate sensibili. vt declaratū sit it sup̃a primū p̃hycoz. z hoc sufficit ad intentionē Ari. ibidē. vult enim ibi ostēdere qđ totū ens nō est vnū indiuisibilitate z vnitate indiuisibilitatis. quia sic seq̃retur qđ nullū ens esset quale q̃litate sensibili cū indiuisibile nō possit eē quale tali qualitate. hoc autē est imposs. bile qđ zc. z sic nō valet illa ratio. bene ergo concedere qđ pars anime qua cognoscit aīa z sapit z qua opīatur z intelligit habet in se quandā qualitātē naturālē dē secundā sp̃ciē qualitatis que est potētia receptiua qua dīcīt potens recipere species. Et super istā naturālē idēitatē fundat̃ quīdam respectus ad ipm actū intellectualē. Illa tamen potētia z ille respectus sūt realiter z essentialiter entia diuerſa ab illa substantia aīe vt pbatū est prius.

Questio quarta.

Ecesse itaq; qm̃ oīa intelligit̃ zc. Querit̃ hic vtrū ad hoc qđ intellectus intelligat aliqđ intelligibile oporteat ipz esse denudatū ab illo intelligibili. Et arguitur primo qđ nō. quia si cut se habet tactus ad tangibile sic intellectus ad intelligibile per cōueniētē similitudinē. sed nō oportet tactū esse denudatū a tangibili qđ tangit. tactus eīm consistit in quadāz medietate qualitātū tangibiliū scđm Ari. in 2° huius. z i isto 3° z sic nō est denudatus a qualitatibus omnibus tangibilibus quare zc. Itēz sicut se habet visus ad visibile sic intellectus ad intelligibile per cōueniētē similitudinez. sed visus nō est denudat⁹. i. separatus ab omnibus visibilib⁹ ad hoc qđ videat. p̃batio. quia visus ē in aliquo corpore mixto. quelibet enim pars aīal⁹ est mixta z vlr quelibet pars mixtū ē mixta. ex 2° de generatiōe. modo oē mixtū habet aliqūc colorē vt satis pz in de sensu z sensato z in libro de coloribus. z breuiter in de sensu z sensato dīcit Arist. qđ oīa corpora colore p̃cipiant. z sic visus pprie nō ē denudat⁹ ab oī visibili. s. filr nō oportet intellectū esse denudatū ab omnibus intelligibilibus ad hoc vt om̃

nia intelligat. Itē recipiēs nō oportet
esse denudatū nisi ab illo qđ recipit. hec
videt̃ esse manifesta. sed intellectus dñz
intelligit aliqđ intelligibile nō recipit il-
lud sed eius speciem. Lapis enim nō ē
in aīa sed spēs lapidis vt dicit Lōmē. in
isto 3. qđ 2ē. Itē intellectus possibilis sp
intelligit intellectū agentē scđm Lōmē. in
isto 3. cōmēto. 19. et tñ nō est denuda-
tus ab ipō ut manifestū est in eodē cōmē-
to et in multis alijs. Itē si oī intellectū
ad hoc qđ aliqđ intelligibile intelligat eē
denudatū ab illo sequitur qđ intellectus nō
erit aliqua forma materialis. quia ipē in-
telligit oēs formas materiales et sic est dē-
nudatus ab oībus formis materialib⁹. et
hoc videt̃ falsum. quia ipē est forma sub-
stantialis corporis humani 2ē. Opposi-
tū arguit auctoritate Ari. in ista pte. vlt
enim qđ oī intellectū ut oīa intelligat im-
mixtū esse. i. denudatū ab oībus intelli-
gibilib⁹ vt coiter exponit. Ad euidētiā qđ
nis est intelligendū qđ sicut narrat Ari.
in primo huius. quidā antiquoz phoz
naturalit̃ qđ considerauerūt naturā ani-
mē p cognitionē quā habet de omnibus
entibus posuerūt ipaz aīaz esse cōpositā
ex principijs entitū. ad qđ dicēdū cogebā-
tur ex hoc. qđ res cognoscunt ex suis pn-
cipijs sicut et hñt eē. et hñt etiā accipit Ari.
in primo phycor. Ulterius accipiebant
qđ cognitio sit p similitudinē cognoscent-
is ad cognitū. oī illō qđ cognoscit pn-
cipia entitū hñt similitudinē cū ipsis. vñ cur
aīa cognoscat pncipia entitū et ipsa entia
p sua pncipia. oī ipaz esse silem pncipijs
entitū. mō nō poterant videre quō anima
posset hñt similitudinē cū pncipijs nisi ipa
hñt in se pncipia. sicut nihil pōt eē sile
albo nisi habeat albedinē. ppter qđ coa-
cti fuerunt dicere aīam esse cōpositā ex
pncipijs ut ex eis cognosceret pncipia re-
rū. vnde dixerunt terra terraz cognosci-
mus et igne ignē et aere aerē. et sic de cete-
ris. Ulterius cōsiderandū est qđ quis
apud antiquos phos de quib⁹ Ari. men-
tionē facit nō fuerit notū ens incorporeū
et imateriale esse imo solum nouerūt cor-
pora et res in corporib⁹ exites vt vñ scōz
recitationē Ari. tñ post ipi⁹ Ari. doctri-
nā fuit notū et est famosū qđ entia sūt du-
plicia. i. materialia seu corpora vel cor-
poralia. et imaterialia seu incorpalia. vñ
etiā Porphyrius ponit in tractatib⁹ diui-

sionē subē in subām corporeā et incorpo-
reā. et istā diuisionē docuit Ari. in isto 3.
ca. Itē autē de aīa dicta recapitulantes
vbi sic dicit. Aut eīz sensibilia sūt qđ sunt
aut intelligibilia. nō eīm accipit intelli-
gibilia pro eis qđ intellectu cognoscunt. qđ
vt sic nō distinguunt a sensibilib⁹ eo qđ
sensibilia cognoscunt intellectu et nālia et
mathematica. sed p illis que sūt imateri-
alia et incorporea. hec dicunt intelligi-
bilia p eo qđ solo intellectu cognoscunt.
hoc autē genus entitū demonstratū est i 8.
phycor. pñnet enīz demōstratio hñt ad phz
nālē et nō ad metaphycū 8. Lōmē. cōmēto
ultimo et cōmēto. 26. secundi phycorū.
vt alias declaratū fuit. Ulterius est cō-
siderandū qđ sicut accipit hñt Lōmē. com-
mēto. 4. et 2. hñt cōmēto. 65. ex Ari. in-
tentione qđ recipiens oī esse denudatū a
natura recepti. ita. i. qđ ipz recipiēs nō sit
idē essentialiter cū ipō recepto. et hoc ma-
nifestū est p se. Si autē aliqd esset recepti-
uū sui ipsius cū recipiens sit in potentia
ad receptū tūc idē esset in actu et in pote-
tia respectu eiusdē et scđm idē postqđ idē
essentialiter esset recipiens et receptū. sed
nñs ē manifestū impossibile. qđ implicat
cōtradictionē. Itē si aliqd naturalit̃ reci-
peret seipz vnū et idē et fm idē esset per-
fectio et pfectibile. qđ est manifestū impos-
sibile. p. 3. nñs. qđ receptū est pfectio recipi-
entis aliquo mō pfectionis. vt manifestū
est inducendo in oībus. forma eīz subāl
que recipitur in materia est eius pñs p-
fectio substantialis. et forma accidentalis
est perfectio accidentalis. Sicut autē ni-
hil recipit seipsum sic nihil recipit speciē
suū ipsius ita qđ recipiēs debet esse denu-
datū essentialiter a natura recepti. et a spe-
cie ipsius recepti ipsum representante. et
hoc manifestū est inducendo. Color enī
existens i pariete nō recipit speciē suū ipi-
us ipsum representante. et similiter odor
nō recipit speciē odoris. silt autē et in
alijs. et probatur ratione. quia si aliquid
reciperet speciē suū ipsius ipsuz represen-
tantē tunc sequeretur qđ vnū et idē scđm
idem esset mouens et motus ad idē. qđ
est oīo impossibile. et probatur nñs. quia
constat qđ recipiens speciē alicuius re-
presentantē illud mouetur ab illo cuius
est illa species. vt recipiens speciē albe-
dinis mouetur ab ipa albedine ad illam
speciē. et hoc notū est cuilibet sanē capitis

Quid eiz aliud moueret ad speciē albe-
dinis nisi albedo ipsa: vlt̄ aut̄ z in alijs.
si igit̄ aliqd recipet speciez suūpsi? ipsuz
repñtante tñc sine dubio illud esset mo-
ues z motū simul z scdm idē z ad idē .s.
ad ipaz speciē qđ nullus idoneus pcede-
ret. Nō solū ergo recipiens aliqd ens d̄
bet eē denudatū ab illo ente qđ recipit.
s; etiā recipiens speciē alicuius entis de-
bet eē denudatū ab illo ente cui? speciez
recipit. z istas rationes innuit Lōmē. in
isto 3°. Post hoc aut̄ accipiēdū est qđ de
natura intellectus est recipe vlt̄ z nō in-
diuidualr z signate. z hoc est pcessuz ab
oibus intelligētib? Nulla eiz posset assi-
gnari dñā inter receptionē sensus z rece-
ptionē intellectus nisi ista pcedēt qđ in-
tellect? recipit vlt̄ z abstracte. sensus vō
indiuidualr z signate ita qđ receptio in
tellectus nō ē pprehēsa ī aliquo loco de-
terminato nec inclusa vt possit dici rece-
ptio speciē lapidis in intellectu ē hic z n̄
ibi. receptio vō sensus signata in loco p-
prio z determinato clusa. ita qđ vñ est
dicē receptio h? albedinis in sensu for. ē
hic z nō alibi. silt̄ aut̄ z in alijs. His vñ
sic dicendū est ad qđnē scdm Ari. z Lō-
mē. qđ oz intellectū eē denudatū ab oī in-
telligibili qđ est corpus aut ens in corpo-
re. z dicendū qđ nō oz ipz esse denuda-
tū ab oī intelligibili imālī z icōpeo oīo.
Primū pbat qđ recipiens debet esse de-
nudatū ecñtialiter a recepto z ab ei? spe-
cie. vt dicit vñ sup̄. s; intellectus reci-
pit oē intelligibile qđ est corpus aut res
in corpe. vel saltē ei? speciē. p alio enim
nō vñ esse necessariū intellectui fantasma
rei ad intelligendū nisi ut ab eo recipiat
speciē rei fantasie ipam vlt̄ repñtante
vt tangebāt prius z forte magis declara-
bit qđ zc. Itē si intellectus esset corp? aut
res in corpe tunc nō recipet nisi indiuidu-
liter. sicut enī corpus nō existit nisi indi-
uidualiter z signate. z silt̄ res exñs ī cor-
pore sic receptio eius esset indiuidualis
z signata. s; pñs est ipossibile ut dictū ē.
qđ oz intellectū p̄prie dictū n̄ eē corp? neq;
rē in corpore ita. s; qđ sit iunctus corpori
in subsistentia. z ad hanc itentionē dixit
Ari. Necesse itaq; qm oīa intelligit. s; cor-
pora z res in corpib? exñtes imixtū eē. i.
nō multū vñitū neq; iunctū esse reb? cō-
poralib? nec ex eis cōstitutū. z in hoc ipse
destruit errorē illoz antiquoz qui puta-

nerunt intellectū ad hoc qđ oēs res intel-
ligēt esse cōpositū z mixtū ex ipsis rebus
vt dicebat. Qualiter aut̄ aīa intelligat res
q̄ sunt corpora aut in corporib? cū nullaz
eaz in se habeat docuit Ari. modicū aut̄
vbi dixit qđ oz intellectū eē ipassibilez. su-
sceptiū aut̄ spci z potētia h? s; nō hoc. i.
nō corpus neq; vñtē in corpore vt glo-
sat Lōmē. Suerunt aut̄ decepti isti antiq;
contra quos inuehit Ari. quia nō videt̄
diuersitatē inter eē corporale z eē spiri-
tuale. nec inter assimilationē alicui? ad
aliud scdm spirituale eē z scđz eē corpo-
reū. qđ si vidissent sufficienter nō posu-
issent ipsam aīaz eē ppositā ex rez pncipi-
is. z hoc de primo. Nunc dico de 2°. qđ
nō est necesse intellectū eē denudatū ab
omni intelligibili qđ est ens imateriale
z incorporeū. quia sicut nihil recipit seip-
sum sic nihil est denudatū a seipso. hoc ē
manifestū oīo. s; intellectus est aliqd intel-
ligibile imateriale z incorporeū. vt satis
p̄z ex dictis. cū enim ens sufficienter diui-
dat̄ p imateriale z materiale vt dictū ē.
z idē accipit Lōmē. in errorib? metaph.
vbi dicit qđ notū est p se qđ nulla natura
est media inter abstractū z materiale. s;
intellectus est aliqua natura sed nō mē-
materialis. quia esset corp? aut res ī cor-
pore. Relinquit̄ ergo qđ vel nihil sit qđ
est absurdū p se. vel qđ sit ens imateriale
seu abstractū qđ p eodē habeo hic. Qm
ne aut̄ ens est intelligibile ut patet ex isto
3°. Et Lōmē. dicit in suo libello de gene-
ratione qđ nullū ens est ignotū naturaliter.
ergo intellectus nō est denudatus ab
omni intelligibili imateriali. Qualit̄ au-
tē intellectus possibilis intelligat se bona
difficultas est z oportet de hoc facē spe-
cialē questionē. Sicut igitur Anaxago-
ras nō posuit intellectū esse denudatum
ab omni ente ut imparet. i. ut impio suo
omnia moueret. sed ab omnibus entib?
que sunt corpora aut virtutes in corpori-
bus. sic Ari. nō voluit intellectū eē denu-
datū ab omni intelligibili quocūq; modo
sed modo predicto. Dicunt aut̄ multi
qđ oportet intellectū possibile de quo lo-
quimur eē denudatū ab omni intelligibi-
li qđ est p seipm intelligibile. tam mate-
riali qđ imateriali. nec sequit̄ ex hoc ipz
esse denudatū a seipso quia nō est intelli-
gibilis per seipsum cū sit ens in pura po-
tētia de se z nullū ens actu de se forma

liter vt dicunt. Sed qz hoc idiget consi-
deratōe seorsum z distincte. z est multuz
dubitabile. iō nō accipio h vt pncipium.
sufficit aut mibi ipm intellectuz eē aliqō
intelligibile aliquat. z iō nō o3 eē denu-
datus ab oī intelligibili oīo. licet forte sit
denudatus ab oī intelligibili qd est ens
actu vel actus z h videbit post deo volē
te. Sed cōtra dicta est difficultas nō par-
ua. nā p primā rationē qua fere oēs vtū-
tur scōm intētiōē Ari. z Lōmē. vī pro-
bati qz aīa cogitatiua humana nō est a-
liqua forma mālis. cui? tñ oppositū vult
Ari. in isto 3. vbi dicit qz intellectus pas-
siuus ē corruptibilis. z intelligit p intelle-
ctū passiū ut dicit Lōmē. ipaz vtutē co-
gitatiua ppiā hoī. qz vult vtutē cogitati-
uā eē corruptibilē. z p pns aīa cui? ē ista
vtus est corruptibilis. qd nō eēt nisi esset
forā mālis. Itē Lōmē. dicit in 3. h? cō-
mēto. 33. qz hō nō ē generabilis neqz cor-
ruptibilis nisi p vtutē illā. z loquit de co-
gitatiua. z pbat pna. qz ipa aīa cogitati-
ua recipit oēs foras māles. dicit eīz Lō-
mē. in 2. h? cōmēto. 36. qz ipa cōphēdit
intētiōes indiuiduales omniū. x. p dīca-
mētoz. z sic vī qz ipa cognoscat oēs for-
mas māles qre zc. Ad h dicunt aliq qz
ipa aīa cogitatiua nullo mō cognoscit se-
ipaz neqz suā vtutē. qz si ipa cognoscēt se-
ipaz aut cognoscēt se p suā sbaz aut per
spēm repntantē ipaz. s3 nō p suā substan-
tiā qz tunc sp cognoscēt seipaz qd ē incon-
ueniens. nec p suā speciē repntantē ipaz.
qz sic ipa eēt in actu z i potētia simul ad
suā spēm. Illud eīz cui? ē aliqua spēs re-
pntatiua mouet recipiēs ad illā spēs. vt
albedo mouet visū ad spēm repntantē
albedinē. sītr aut z in alijs. igit si aīa co-
gitatiua cognoscēt seipaz p suā spēm. p-
piā quā recipet tunc vnū z idē. s. ipa aīa
cogitatiua eēt mouēs z motū simul re-
spectu eiūsdē z sic in actu z i potētia. qd
ē vnū impossibiliz. Et iō vī pbat qz
aīa cogitatiua nō cognoscat seipaz. s3 in-
tellect? ē vtus cui? ē eā z ei? actū cogno-
scē. Neqz dicit Lōmē. qz ipa aīa cogitati-
ua cognoscit oēs formas māles vt p3 in-
spiciēti cōmētū. s3 qz cognoscat intētiō-
nes indiuiduales oīum. x. p dīcamētoz.
s3 nō oēs. Et qz dicit Lōmē. exemplifica-
do qz aīa cogitatiua cognoscit intētiōē
indiuidualē hui? hoīs z illi? nō vī eē ni-
si forma eius singularis. z hec ē aīa cogi-

tatiua scōm eū. Forte dicendū qz de exē-
plo nō regrit verificatio s3 manifestatō
vt ipemet dicit cōmēto 2. Vel intelligit
qz aīa cogitatiua cōphēdit intētiōē i
diuidualē huius hoīs scōm qz est h aīal
vel hoc corpus z nō scōm qz est hic ho-
mo p animā cogitatiua. Aliter pōr vi-
ci qz anima cogitatiua vnus hoīs vt for-
tis cognoscit animā cogitatiua alterius
vt Platonis. Vel dicēdū qz per species
aliarū formaz per transmutationē q sit i
ea cū sit virt? cogitatiua cognoscit seip-
sam qzuis ipsa sit materialis. vnde cū di-
citur aut cognoscit se p spēm. ppiā aut
per suā substantiā. dico qz neutro modo
sed per speciē alioz mō quo dictum est.
Dicunt tamē aliqui qz anima cogitatiua
cognoscit seipam qzuis ipa sit forma ma-
terialis. Et dicunt qz nō fuit itētiō Aris-
t. neqz Lōmē. demonstrare qz aīa nō sit a-
liqua forma materialis per hoc qz oīs
formas materiales recipit absolute. s3 p
modū aliū receptionis. s. qz recipit vni-
uersaliter. z sic nō habz locū i anima co-
gitatiua. quia ipsa nō recipit vlr sed idi-
uidualiter. Sed sine dubio hoc videtur
plane esse cōtra Lōmē. Accipit eīz istas
ppositiones. s. qz iste intellectus materia-
lis recipit oēs formas materiales. recipi-
ens eīz oē necesse est vt sit denudatum a
natura recepti. z ut sua sba nō sit sba re-
cepti in spē. ecce qz simplr z absolute ex-
ceptōe formaz materialū z nō ex mō
recipiendi. s. vlr cludit Lōmē. qz iste in-
tellectus qz dī materialis nullā h3 i se de
formis mālibus. Et scōm hoc vī oportē
cedē qz aīa cogitatiua aut nō sit forma
materialis aut qz nō cognoscat seipam p
receptionē spēi. Quicqd eīz diceret po-
nēdo ipam cogitatiua eē formā materia-
lē z cū hoc recipe oēs formas māles di-
ceret ex pte intellectus. Propter qd ad
pns mibi videt pbat qz aīa cogitati-
ua nō cognoscat seipam sicut nec visus
cognoscit seipm. Quātiūqz eīz virtus
cogitatiua sit multo nobilior omnib? p-
ticularibus sensib? z sensu coi z forte oī-
bus virtutibus organicis anime humāe.
tñ in hoc cōuenit cū sensu particulari qz
ipa est organica. s. in corpore determinā-
to exns sbine. z talis virtus nō cognoscit
seipam nec suū actū. In huius aut rei te-
stimoniū induco Albertū in suo cōmen-
to sup istū tertiū ca. 13. z ei? rōnē vbi sic

Liber

dicat. Nulla virtutū organicarū cōprehendit se vel suū instrūm. qm̄ imaginatiua neq; se neq; suū instrūm imaginat. et sic ē de oībus alijs potentijs organicis et h^o cām diximus sup̄ius. qm̄ forma put est iūncta materie sue p esse mālē nō mouet aliā virtutē aīe. Et q; figure organoz et vires aīe q; sunt sbales forme organoz cōiungūt aīe p eē nālē et mālē. iō nullo mō pnt eas apphendere. Et hec sunt vba istius hoīs i qb^o manifeste testat et pbat q; nulla virtus organica cognoscit seipaz et silt aīa organica eadē rōne seipam nō cognoscit. et h^o de illo dubio. Propter solutiones q̄rundā rōnū est cōsiderādū q; aliqd eē denudatū ab aliq; itelligit dupl^r. Vno mō fm̄ eē. vt dicimus q; sortes est sepatus a Platone. et vlt^r sic se hnt illa q; rū vnū nō est iūctū scōz subsistentiā cū alio. Alio mō itelligit aliqd esse denudatū ab alio fm̄ qdditatē seu essentiā si cut cū qdditas vni^o nō est qdditas et eēntia alteri^o q̄uis sint iūcta scōz subsistentiā. vt dicimus q; mā pūma est denudata ab oī actu seu forā nō q; scōz subsistentiā sit sepata ab oī forā. s; q; qdditas et essentiā materie pme nō est qdditas nec essentiā alicui^o fore vt pz ex p̄io phyco. rū. et sic est in multis alijs silt. possibile eīz est q; aliq; duo sint sibi inuicē iūcta scōz eē ita q; sint in eodē loco et in eodez sbo. et tñ essentiā vni^o diuersa est ab essentiā alteri^o vt sciunt paz exercitati i phia Ari. Tūc ad rōnes. Ad p̄mā cū dīr si cut se h; tactus ad tangibile ē. posset cōcedi. et cū dīr q; tactus nō est denudatus ab oī tangibili. pōt dici q; vep est scōz eē subsistentie sicut bñ pbabat. tñ ipa virtus tactiua est denudata eēntial^r ab oī q̄litate tangibili. sic. s. q; eēntia ipi^o nō est aliq; q̄litas tangibilis. s; est virtus aīe nālis fundata in organo hūte q̄dā medietatē et pportione oīum q̄litarū tangibiliū. et sic si milit intellectus ē eēntial^r denudat^o ab omnibus formis mālīb^o et eaz spēbus q̄uis sit iūctus scōz eē cū multis et forte oībus spēbus intelligibilib^o forap mālīum. et sic nō valet rō illa. Aliter pōt dici ad rōnē ccedendo maiore. et ad minore cū dīr q; tactus nō est denudat^o ab oībus q̄litarib^o tangibilib^o. possumus dicē q; imo tactus qlibet etiā est denudat^o secundū eē ab oīb^o q̄litarib^o tangibilib^o q̄s cognoscit. et si tactus est iūctus aliquibus

q̄litarib^o tangibilib^o. illis q; sūt in suo organo. dico q; illas nō cognoscit s; alias q; se habēt sicut excellētes aut diminute. vt tactus sortis nunquā cognoscit qualitates tangibiles q; sūt in organo tactus sortis. imo etiā q̄litates sensibiles tāgibiles que eēnt oīo siles eis nō sentiret. Vñ Arist. 2° h^o dicit q; silt calidū et frigidū aut durū et molle nō sentimus. Sed alijs dubitaret rōnabil^r. q; si tactus nō cognoscit oēs q̄litates tangibiles q; sūt in suo organo tūc est dare aliq; q̄litates tangibiles q̄s nullus tactus pōt sentire. cui^o oppositū vult phs in 2° h^o ca^o. Qm̄ aut nō sit alius sensus pter qnq; vbi dicit ppe pūncipiū. Qēs eīz tangibiles inq̄tū tangibiles passionēs nobis tactu manifeste sunt. Ad h^o dicendū p̄io itelligēdo q; q̄nis tactus siltat in qdā pportione q̄litarū tangibiliū illa pportio nō est oīo pūctualis et indiuisibilis imo h; multā latitudinē. nō eīz est eadē pportio q̄litarū tangibiliū in corpe hoīs et in corpe leonis nec eīz. et sic i alijs. imo et nō est penit^r eadē pportio q̄litarū tangibiliū in corpe vni^o hoīs et alteri^o. s; i vno magis accedit ad eq̄litate et tēpamentū q̄s in alio. et ppter h^o vnus h; meliorē tactus q̄s alius. Qualitates eīz tangibiles q; sūt pportio nate vni aīali sūt excellentes vel defectiue alteri aīali. vt illud qd ē tēpate calidū respectu cōplexionis leonis eē frigidū respectu cōplexionis hoīs. et sic de alijs. Et iō breuiter dico q; h; tactus qlibet nō cognoscit q̄litates tangibiles corpis in q; est tñ alius tactus eas cognoscit. et tactus exis in vna pte cognoscē pōt q̄litates tāgibiles exites in alia parte. vt tactus sortis sentit q̄litates tangibiles corpis Platonis. et tactus Platonis exis i manu cognoscit qualitates tangibiles cordis aut pectoris. et sic non valet. Silt diceret ad illā de visibili et visu. visus enīz nō est se paratus secundū esse ab omnibus coloribus sicut bene arguebat. tamē alia ē qd ditas visus ab omni colore. et sic denudatus est secundū essentiā licet nō secundū subsistentiā. Et rursus quilibet visus nō cognoscit colozē sui organi i q; existit. q; uis forte visus vni^o aīalis possit cognoscere colozē organi visus alteri^o aīalis. Ad aliā pz ex dictis. pbatū. n. ē q; recipiens aliqd nō d; eē illud neq; ei^o spēs. q; si spēs alie^o entis ipz repntatis recipet illud

ens ut spēs coloris reciperet colorē tunc effectus recipēt suū agēs. qđ est manifestū impossibile. et p̄ p̄na. qz spēs repñtans aliqd catur ab illo cui ē spēs ut spēs albedinis ab albedine. sicut autē et in alijs igitur ē. et rō tangebatur prius in virtute h̄ nō in p̄pria forā. Ad aliā cū dicit q̄ intellectus possibilis nō est denudatus ab agēte pōt dici ad p̄ns q̄ vix ē h̄z h̄z s̄z t̄z n̄a. ut ponit cōiter scōz Aris. et Lōmen. s̄z scōm eēntiā h̄z est denudatus. alia eiz est eēntia intellectus agentis et alia intellectus possibilis ut manifestū est ī isto 3o q̄re ē. Ad aliā cū dicit q̄ tūc intellectus ē. de h̄z oīz facē qōnē specialē qm̄ in isto sūt difficultates nō pauce s̄z magne. et sic de isto ē.

Questio gnta.

Unc ergo statim ē.

Querit hic sequēter utrū aīa intellectiua sit forā s̄balis corpis humani. Arguit p̄rio q̄ sic. qā illud p̄ qđ hō distinguit ab oībus alijs est eius forā s̄balis. Actus eiz distinguit et sepat 2o metaph. s̄z hō p̄ aīaz intellectiua distinguit ab oībus alijs ē ē. Item illud est forā s̄balis hōis a quo sumitur orīa specifica. hec est manifesta. s̄z ab aīa intellectiua sumit orīa specifica hōis. s̄z rōnale ut manifestū est q̄re ē. Itē aīa intellectiua est qđā s̄ba. hoc ē manifestūz cuiuslibet intelligenti. aut ē s̄ba q̄ est corpus seu mā. aut s̄ba cōposita ex corpore et forā aliq̄. aut s̄ba q̄ est forā p̄ dionē sufficientē. s̄z nō est s̄ba q̄ est corpus ut oēs cōcedūt. neqz s̄ba cōposita ex mā corpali et forā aliq̄ ut etiā cōcedit ab oībus. et p̄z ex isto 3o. s̄m Lōmē. relinq̄t q̄ sit s̄ba q̄ ē forā et nō est forā alicui alteri? entis nī si hōis ut manifestū est ē ē. Itē illud est forā s̄balis hōis in cui? opatōe nobilissima p̄sistit humana felicitas. hec ē manifesta. nā summū bonū vniuscuiusqz cōsistit in opatōe optima sue forme. felicitas autē ē maximū bonū hōis p̄mo ethicoz et x̄o. s̄z felicitas hōis p̄sistit in nobilissima opatōe intellectu. ut ingitū est in p̄mo ethicoz et x̄o. Itē Aris. dicit 8o et x̄o ethicoz q̄ hō est intellectus v̄l maxime intellectiua. h̄z autē nō ē nisi intellectus ē ē forā s̄balis hōis ut manifestū est. ē ē.

Oppositū arguit auctoritate Aris. in isto li. vult eiz q̄ aīaz scōz qđā sui p̄tes nihil phibet separari p̄pter qđ nullius corporis est actus. et nō h̄z hoc v̄itatē nisi de

aīa intellectiua ut oēs cōcedūt ē ē. De ista qōnē est intelligendū q̄ sicut recitat Lōmē. Aluer ois. Opinio Alexandri fuit q̄ aīa intellectiua ē forā s̄balis dās ēē foraliter corpi humano et est ei vnita s̄m esse sicut figura cere. Et h̄ ipse p̄banit per diffinitionē cōm quā Aris. ingitū ē et 2o h̄z aīa eiz est actus p̄mus ē ē. dixit enim ista diffinitionē cōm cōuenire oī aīe v̄ninoce ē ē. Dicebat tū iste hō ut possimus colligē ex rōe Lōmē. et Alberti q̄ ipa aīa hūana ē forā nobilissima respectu oīuz forāz māliū sicut etiā humanū corpus est corp⁹ nobilissimū respectu oīum corporū istoz inferiorū et h̄z nobilissimā cōpositionē et cōplexionē resp̄cū oīuz celestoꝝ corporū. et p̄p̄s p̄cepit ī p̄n. sui libri d̄ aīa q̄ p̄si derās d̄ aīa intellectiua d̄z scire mirabilia p̄pōnis corporis hūani. qz cū aliqs cognouerit diuersitatē cōpōnis et cōplexionis corporis humani a cōpositiōnibus et cōplexionibus alioꝝ et nouerit excellentiā dignitatis eius sup̄ alias cōpositiones et cōplexiones poterit ei p̄stare q̄ aīa humana multū diuersa est ab animabus alioꝝ animalū et longe nobilior eis. nec est remotū q̄ diuersitas cōpositionis et cōplexionis corporis humani sit cā diuersitatis et nobilitatis aīe humane ad alias animas. quia videmus q̄ parua diuersitas cōbinationū qualitātū tangibiliū ī materia est cā magne diuersitatis in elementis intantum q̄ v̄nū elementū est ignis. s̄z qđ habet caliditatem et siccitatem. et aliud est aer qui ē calidus et humidus. sicut autē et in alijs. Sic igitur cū cōpositio et cōplexio elementoz in corpore humano sit multū diuersa ab alijs nō ē irrationabile q̄ ex huiusmodi cōpositiōne vel cōplexione proueniat talis forā mirabilis et nobilis. s̄z intellectus. Dicebat v̄lterius iste Alexander q̄ ista anima intellectiua habet quandā preparationem ad recipiendū intellecta que etiā vocat hoc nomine intellectus. et d̄ ista preparatione ipse exposuit quasi omnes sermones Aris. s̄cū dixit Aris. q̄ intellect⁹ nūlius corporis est actus. et q̄ est imixtus et separatus et q̄ nō habet organū. s̄z aliquā partē determinatā in corpore sibi appropriatā et in hoc differt ab alijs virtutibus anime que habent organa p̄pria. et q̄ nō est corpus neqz forma in corpore sed aliq̄d p̄ns ipsam formā ex̄tē in corpore.

fidoneitas ad intelligibilia recipiendo.
 et hec sunt q̄ a Lōmē. habemus de opini
 one Alexandri de intellectu possibili. Lō
 tra q̄ Lōmē. multipliciter opponit et qui
 dā posteriorū subtiliter cōsiderantes na
 turā intellectus. Ad iungā igit hic mul
 tas rōnes destruentes istū errorem vilissi
 mū. nō solū eīz naturale desiderūz inest
 hoī ad sciendū veritatē. vt dicit Aris. in
 phemio metaph. s. etia naturaliter ap
 petit cōfutare errores p̄cipue illoz et ta
 liū quoz solēntas et auctoritas facit p
 habilitatē aut fidē nisi redarguant rōni
 bus. Quolibet vō pferente cōtraria opi
 nionib⁹ sollicitū esse stultū est. vt dicit Ari.
 in p̄mo thopicoz. Quia igit iste Ale
 xander fuit de magnis et famosis exposi
 torib⁹ Ari. intm q̄ a liquotiens nō repu
 tabat p̄hs nisi Alexandrinus vt narrat
 Lōmē. in isto 3. cōmēto. 13. iō ne ei⁹ au
 ctoritas det spēm veritatis huic erronee
 falsitati conabor ex p se notis hanc posi
 tionē exterminare q̄stū ad hoc qd sequi
 tur ex ea. scilicet aīam intellectiua esse genera
 bilē et corruptibilē sicut et alie forme ma
 teriales sūt generabiles et corruptibiles.
 Et aut sequat ad hanc positionē aīam
 intellectiua esse corruptibilē et corrumpi
 necessario ad corruptionē ppositi sic oī
 do. Ois forma q̄ ad sui existētiāz in mā
 regrit determinatas dispositiones corru
 pit illis corruptis. hoc p̄z inductiue. color
 eīz regrit in subiecto determinatā ppor
 tionē lucidi cū opaco. et corrūpit ad cor
 ruptionē istius pportionis. et forā ignis
 regrit in materia determinatā calidita
 tē et siccitatē. vñ corrūpit corruptis istis
 dī pōnibus nālibus. sicut aut et i alijs. mō
 oīs forma materialis. scilicet dās esse materie
 regrit in sua materia determinatā dispō
 nes et p̄prias vt manifestū est de se. et hoc
 testat Ari. in 2. b. vbi dicit q̄ vniūscu
 iusq̄ actus in potentia exite et in p̄pria
 materia aptus natus est fieri. ḡ. Itē
 cōfirmat. Si aīa intellectiua ē vnita cor
 poris scdō esse et dat ipsi corpori humano
 esse substantiale specificū tūc illud ē vni
 tū seu cōiunctū aut ē ipamet sba aīe. et eēn
 tie aīe aut qdā accēs ipi⁹ aīe. si dicat q̄
 sit substantia et essentia aīe. ḡ cū nō ē cō
 iuncta neq̄ vnita corpori nō est amplius
 substantia aīe. Cōstat aut q̄ post mortēz
 hoīs aīa intellectiua nō est amplius vni
 ta corpori scdō esse neq̄ cōiuncta. ḡ cor

rupta est tunc sba aīe. si vō dicat q̄ esse
 cōiunctū seu vnitū aīe est accēs aut ē ac
 cidens p̄prium et īsepabile. aut est accēs se
 pabile. si est accēs īsepabile. ḡ si rema
 net substantia aīe post mortē remanebit
 eius vnio ad corpus. si nō manebit eius
 vnio ad corpus nō remanebit substantia.
 q̄ nō remanet substantia remoto accēte ī
 separabili. Si aut dicat q̄ ipa vnio aīe
 ad corpus ē accēs separabile ab ipa aīa.
 tunc aīa cōstituet hoīz in ē substantia
 li specifico scdō accēs separabile qd est
 absurdū. et p̄z nō q̄ aīa nō cōstituit ho
 minē in esse substantiali specifico nisi se
 cundū q̄ est vnita corpori vt oēs conce
 dūt. Itē si hō singularis corrūpit et nō
 principia eius substantia manet. scilicet ma
 teria p̄ria q̄ est īcorruptibilis vt p̄z p̄rio
 phycoz. et etiā substantia aīe manet itē
 sine dubio corruptio hoīs nō est nisi tras
 mutatio accidentalis cū ibi nulla sba cor
 rūpat. Sed dices q̄ illa vnio anime
 ad corpus est quedā substantia vel ē sba
 stantiale. et sic corruptio hoīs erit trans
 mutatio secundū substantiā. hoc est figu
 mentū. quia si vnio anime ad corpus est
 esse substantiale hoīs. et illa vnio deficiat
 anima remanēt et subsistente. tunc quero
 de illo esse anime qd ipa habet post cor
 ruptionē vtrū illud idē esse habebat cū
 erat cōiuncta corpori vel nō. si habuit idē
 esse tunc in hoīe erunt duo esse substan
 tialia. scilicet vnio anime ad corpus. et illud ē
 substantiale qd habet aīa subsistenti post
 mortē qd est absurdū. Si vero dicas q̄
 anima cū est vnita corpori nō habet idē
 esse subsistentie qd habz post mortē hoc
 est derisoriu. quia oportet assignat qd
 dat ipsi anime illud esse subsistentis quod
 habet post mortē et prius nō habuit. et nō
 est assignare etiā fungere volenti. Præterea
 q̄ vna et eadē forma q̄nq̄ sit inherēs vel
 vnita subiecto secundū esse nō habet esse
 per se subsistēs et q̄nq̄ sit per se subsistēs
 hoc est ficticiū et est mirabile. Itē pba
 tur nōa p̄ncipalis. scilicet q̄ si anima est for
 ma dans esse corpori formaliter ipsa cor
 rūpit cū cōpositū corrūpitur. quia alia ē
 ratio essendi forme materialis et cōposi
 ti. nā ratio essendi cōpositū est esse per se
 subsistēs et sepatū nō vnitū alteri substanti
 tie p se. ratio vō essendi forme malis dā
 tis esse est q̄ ipa sit illud quo aliqd est. si
 cut ratio essendi figure est q̄ sit illud quo

aliquid est figuratū. sicut autem et in alijs suo
mō. Et tunc arguitur cessante rōne essen-
di alicuius illud amplius nō est ens imo ē
corruptū. s. rō forme dātis esse cessat cū
corruptū cōpositū. q. illa forma nō ē am-
plius illud quo aliquid est. s. tunc cessat il-
la forma mālīs dās esse. si itaq; aīa ē for-
ma mālīs tunc cū ipa nō est illud quo ali-
quid est. s. post mortē ipa amplius nō ē ens.
et sic p. aīa q. ponebat. Sed q. Alexā-
der nō h. illud p. rō impossibilit. q. aīa in-
tellectiva sit corruptibilis et corrupta cū
indivisiū corruptū. iō adduco alias ra-
tiones cōtra eius pōnē. Si aīa intellecti-
ua esset forma mālīs ipa non reciperet oēs
formas mālīs nec spēs omniū formarū
mālīs. q. nihil recipit seip. nec spēm sui-
ipsius. ut pbatū fuit prius. s. nō est icō-
ueniens. q. intellectus recipit oēs formas
mālīs q. tū ad eas spēs. aliter eīz nō intel-
ligeret eas de nouo q. rē. Itē si intel-
lectus esset forma mālīs eo mō quo ipse
ponit sequeretur q. ipse esset extensus saltē
p. accēs ad extensionē corporis et habet
partē extra partē qd est cōtra naturā in-
tellectus. et pbat. aīa supponēdo primo
q. nihil pōt ēē figuratū neq; p. se neq; p.
accēs nisi sit extensū saltē p. accēs. et hoc
est manifestū cuilibet bñ disposito. 2.
suppono q. mā prima nō pōt esse subie-
ctū p. p. alicuius accidentis p. p. et dter-
minati. neq; p. aīa pōt esse s. b. p. p. fi-
gure hoīs. et hoc etiā cōcedūt oēs rē sen-
tientes scdm p. biam Aris. et habet a. 2.
mē. in de substantia orbis. 3. suppono
q. in hoīe nō pōt esse plures forme s. b. a-
les quaz quilibet sit p. p. et det esse sub-
stantiale specificū. et hoc est manifestū q.
si per se. Tūc arguo sic si aīa intellecti-
ua est forma hoīs cōstituens ipz formaliter
in sua spē p. p. aut ipsa esset aliquo
mō subiectū p. p. figure hoīs aut nul-
lo mō. Si dicās q. aliq. mō sit subiectū
q. aliquo mō est figuratū. cū oē subiectū
figure sit figuratū. oē aut figuratū est q.
tū et extensū. ut dicit p. p. ipotēsis. Si
nullo mō aīa intellectiva est s. b. p. p.
figure hoīs. tunc q. rē qd sit subiectū ei?
p. p. si dicat q. mā prima hoc est p. tra
secunda suppositione. si dicat q. cōposi-
tū ex mā et qdā alia forma s. b. a. hoc erit
cōtra tertiā suppositionē. et sic o. cōcede-
re q. vel aīa est extensa extensionē corpo-
ris subiecti aut q. ipa nō sit forma māl.

Sed aliq. canillaret q. subiectū p. p.
un figure hoīs est cōpositū ex mā p. p.
et forma generali hoc nihil est q. hoc qd
est indifferens et indeterminatū ad figu-
rā hoīs et afini et sic de alijs nō est subie-
ctū p. p. figure hoīs. hoc est manifestū
mō ipz cōpositū ex mā prima et forma ge-
nerali est indifferens de se ad oēs figuras
p. p. spēs. sicut aīa aut corpus q. rē.
Et si q. canillando dicet q. mā prima cū
q. b. d. a. d. p. p. p. hoīs est sub-
iectū p. p. figure hoīs. tunc reuertit q.
fio sup illas dispositiones. p. p. qd sit
eaz subiectū p. p. oē eīz accidens p. p.
un alicuius spēs et nāle qd inest soli ipi
spēs et oīs indivisiū eius vult habet
subiectū p. p. de genere s. b. et hec rā
ē multū fortis iudicio meo. Itē si aīa
intellectiva est forma dās esse corpi hu-
mano et nō est extensa p. accidens ad ex-
tensionē corporis. neq; est alia forma s. b.
stantialis in corpore humano. p. p. hoī
tunc sequit q. vñ et idē et nō scōz aliud
et aliud sui siml mouebit et quiescet. qd
est impossibile et cōtra primā dignitatē.
pbat. aīa. quia ponat q. manus moue-
atur motu suo p. p. et alie p. p. corpo-
ris quiescant ut est bñ possibile. tūc o. q.
aīa intellectiva moueat p. accēs scdm
motū ipsius manus. quid eīz esset subie-
ctū p. p. illius motus p. p. nisi cōposi-
tū ex corpore manus et aīa eius? et aīa in-
tellectiva extēs in manu mouebit et ipsa
eadē et nō secundū aliqd sui extēs in pe-
de nō mouebit. et sic sequit incōueniēs
p. d. c. tū. p. igit q. si aīa intellectiva sit for-
ma dās esse corpori o. ipz esse extēs
p. accēs et h. p. p. extra p. p. qd vñ ipos-
bile p. se. Itē arguit ad p. p. q. si
aīa intellectiva ē. sequit q. nō recipet ni-
si indiuidualr et nō vñ et abstracte. hec
aīa est manifesta. q. forā mālīs nō reci-
pit nisi indiuidualr. s. aīa est manifestū
iposibile. q. sic nō intelligēt. Et si dicās
q. aīa intellectiva s. sit forā dās esse cor-
pori tū eius p. p. quā h. ad recipiēdū
intelligibilia nullū h. organū i humano
corpore et iō recipit vñ. imo ista p. p.
fundat immediate in substantia aīe intelle-
ctiue. Hoc nihil p. f. q. si p. tanto aīa
recipet vñ et abstracte q. nō h. organū
determinatū in corpore humano tūc pa-
ri rāte potētia fore elemētariis ut aeris
aut aque reciperet vñ. quia illa potētia

Liber

nullū hz organū in corpe elemētū cū cor-
p^o elemētū nō sit organicū ut māifestū ē.
h^o aut^o ē verisoriū. Et si dices q^o aīa itelle-
ctiua recipit vlr^o qā nō est extensa exten-
sione subiecti. h^o remotū est efficaciter. et
iō nō valet illud. Itē si aīa intellectiua
ē. tunc ipa esset intellecta in potētia. oīs
ēiz forma mālis est intellecta in potentia
sz h^o est incōueniens. qz intellectū in potē-
tia mouet aīaz intellectiua. vt pz ī isto 3°
z sic aīa intellectiua mouēt scīpaz qd est
verisoriū. z hec ē via Cōmē. qre ēē. Itē
si aīa intellectiua ē. seqret^o q^o manus in-
telligēt qd est absurdū. z pbo māaz quia
potētia intellectiua fundat^o in sba aīe im-
mediate scōz istā positionē z vbiqz est
sba aīe intellectiue in illo est potētia seu
ppatio ad intelligē. cū igit^o sba aīe intel-
lectiue sit in manu g^o erit ibi potētia itel-
lectiua. sz in quocūqz est potētia itellecti-
ua in eo recipit^o intelligē dū hō intelligit
g^o intelligē qnqz cōsistit ī manu z sic ma-
nus intelligēt. nā in quocūqz est intellige-
re illud intelligit. Sz dices q^o nō seqt^o.
q^o fantasmata nō sūt pntia aīe intellecti-
ue fm q^o est in manu. sz sūt ei pntia scōz
qd est in organo fantasie. Cōtra qñcū
qz aliq^o duo sūt eadē realiter z indiuisibi-
liter oē qd est pns vni est etiā pns alteri
hoc est manifestū p se. sz aīa intellectiua
scōz q^o est in manu z scōz q^o est ī organo
cogitatiue virtutis vel fantasie est vnū z
idē realiter z indiuisibiliter. cū ipa sit pe-
nitus indiuisibilis z ipartibilis simplici-
ter z suū esse simpliciter dz esse indiuisi-
bile quare ēē. Ex his itaqz z silibus rō-
nibus pz positionē Alexandri esse ipos-
sibile z cōtra fundamēta pbie. Ad aut^o
dixit Alexander sermones Aris. debere
intelligi de illa ppatione quā hz aīa itel-
lectiua ad receptionē intelligibiliū. h^o re-
mouet Cōmē. efficaciter. pzo qz si Ari.
loquit^o de ppatione intellectus ad intelli-
gibilia. aut intendit de ea scōz q^o est ppa-
tio absolute. aut scōz q^o est talis ppatio d^o
terminata. s. aīe humane ad ipa intelli-
gibilia. Si pmo mō hoc est incōueniens. qz
scdm h^o doctrina Aris. nō erit pprie de i-
tellectu sz cois ad omnē ppationē quod
est valde absurdū. hoc ēiz qd Ari. attri-
buit intellectui. s. nō esse corpus neqz vir-
tutē in corpore nō d^o de omni ppatione.
Itē si loquat^o de ppatione ppria aīe itel-
lectiue istā nō pōt sufficienter notificare

neqz determinare nisi p naturā eius cui^o
est ppatio. Itaz ppatio ppria alicui ē ei^o
accidens ppriū z iō diuersificant^o ppato-
nes pprie in vnoquoqz ente secundū di-
uersitatē naturaz ppatarum. z sic ppa-
tio ppria alicui entī currit cursu pfectio-
nis z forme ex eo. Postea vero Cōmē.
multū subtiliter arguit q^o Ari. loquit^o de
substantia aīe intellectiue cū dicit^o itelle-
ctū nō esse corp^o neqz virtutē ī corpore exi-
stētē. qz eod^o mō itelligēda ē p^olo qñ se-
q^o ex pmissis. sz seq^o ex pmissis vīs z ne-
cessarijs substantiā intellectus nō ē cor-
pus neqz virtutē in corpore. Itā demon-
stratio sustentat^o sup hoc q^o recipiēs nō
debet esse ipsum receptum. constat autē
q^o ipsa substantia intellectualis est prin-
cipale recipiens qd recipit ipsas formas
aut eaz species z nō ipsa ppatio. qd pba-
tur. quia cū fuerit receptio nō erit prepa-
ratio z remanebit recipiens. Hoc autē
dictū Cōmē. aliquāliter est obscurū. be-
ne enim vēr est q^o cū est receptio z for-
ma recipit^o remanet recipiens. quia rece-
ptio nō est sine recipiente. Sed q^o dicit^o q^o
cū est receptio nō est ppatio dubiū vi-
detur. cū enī aliq^o subiectū recipit actū
aliquē remanet ppreatū ad recipiendū
ipsum. vt cū diaphanū illuminatum reci-
pit intentionē coloris adhuc remanet il-
luminatū. silr aut^o z in alijs. Et forte dice-
retur q^o Cōmē. sic intelligit ppreatōz
nō manere cū est receptio. sicut ī primo
phycōz intelligit potētiā corrumpi cū
forma generata est. potētiā autē corrūpi
aductū forme forte vēr est qñ ad ipaz
puationē z remotionē ab actu z nō qñ
tū ad ipaz qñitatē z idoneitatē seu habili-
tatē positūā que preexistebat. Dicit^o
tur ergo q^o in intellectu preparato ad re-
cipiendū intelligere est duo considerā.
s. puationē illius perfectionis que debz
recipi z quantū ad hoc cessat ppreatō
z ipsam aptitudinem recipiēdi z quo ad
hoc remanet aliquo modo. Primo enī
modo verum erit q^o nulla ppreatō est
corpus neqz virtus in corpore. z vnuer-
saliter de omni ppatione est verum
q^o non est ipsum corpus ppreatū neqz
forma in corpore. forma dico ad quā est
ppreatio immo in ea nihil est actu ex
eis que recipit ut dicit Cōmē. Rede-
undo g^o ad ppositū dico q^o cū ē ppatio
actu rmanet sibi z nō manet ipa ppatio

mō predicto. s. vt p̄nata. z sic p̄ q̄ p̄para
tio ad recipiendū intellecta nō est illd qd
recipit de nouo. q̄re Arist. nō cludit de
p̄patoe s̄ s̄ba p̄pata. Un̄ manifestū est
Alexandri defecisse ab intentione Arist. q̄
re ē. Hec aut̄ sufficiant ad ip̄robationez
illius opinionis. Alij v̄o dicūt z asserūt
hanc fuisse intentionē Arist. z Lōmen. q̄
aia intellectiua nō est for̄a corpis huma
ni. ad qd̄ ip̄onēdū Arist. mouent̄ ex q̄bus
dā v̄bis ei⁹ q̄ dicit q̄ intellect⁹ nulli⁹ cor
poris est actus neq̄ for̄a. z h̄ dicit i⁹ z h̄
ca⁹ de diffinitōe cōi aie. Itēz in isto 3.
dicit ip̄z eē im̄itū. i. non diuinctū corpi. z
nō h̄re nām nisi q̄ possibilis vocatus ē.
z nihil eē actu eoz q̄ sūt aī intelligē. z q̄
sepat⁹ est q̄ oīa nō v̄ficarent̄ de intel
lectu si eēt for̄a corpis humani. Sed in
dubitant̄ isti mirabiliter peccāt s̄ honore
Arist. z Lōmē. quoz tū phia est gl̄iosa et
sp̄ fuit z erit deo volente. Cū eiz Arist. po
suit cōissimā diffinitōez aie dixit ip̄z eē
actū p̄mū corpis ē. z ab ista cōitate non
excipit̄ aia intellectiua. vt p̄z insipienti
l̄az Arist. z Lōmē. iō Arist. in fine capitu
li de diffinitōe aie dicit q̄ aia nō ē corpus
corpis aut̄ aliqd̄ est. z h̄ v̄l̄r v̄ez ē de om
ni aia. z q̄uo aia intellectiua ē aliqd̄ cor
poris nisi sit actus ei⁹ z for̄a. z q̄ hec sit
ei⁹ intētio manifestū ē i⁹ p̄nti l̄ra. reddent̄
eiz eām q̄re determinata aia ē in det̄mi
nato corpe z nō in quocūq̄ contingēt di
cit. Uniuscuiusq̄ eiz actus in potētia exi
stente z in p̄pria mā aptus natus ē fieri.
Vult igit̄ v̄l̄r aiaz esse actus corpis. z q̄
hec fuit intentio Lōmē. manifestū est in
sp̄icienti cōmētū ei⁹ ibide supra diffinitū
onē aie cōez. z in 3. libro cōmēto. i8. vbi
sic dicit. Et cū inuenimus nos agē p̄ has
duas v̄tutes cū noluerimus z nihil agūt
nisi p̄ suā for̄az iō necesse fuerit attribu
ere nobis has duas v̄tutes intellectu. s. tā
q̄ v̄tutes forme n̄re. Verēcūduz est q̄ sic
absolute dicere q̄ intentio Arist. z Aue.
fuerit aiaz intellectiua nō esse formā sub
stantialē hoīs. Propter h̄ q̄ aliter est di
cendū ad q̄stionē scōz intentionē Arist. z
Lōmē. Ad euidentia q̄onis cōsiderā
dū est diligenter q̄ in phia Arist. for̄a cō
poris accipit̄ dupl̄r q̄stū spectat ad p̄po
sitū. Uno mō forma corpis d̄r q̄cūq̄ p̄
fectio dās eē corpi z vnita corpi scōz esse
sic q̄ eē ip̄s⁹ corpis sit actuale sicut esse
ill⁹ p̄fectōis. z h̄ mō cōiter z famose su

mit̄ forma. vñ q̄ sic accipiat̄ forma de
claratōe nō indiget. Alio mō sumit̄ for
ma corpis p̄ op̄ate intrinseco appropato
corpi. dico aut̄ q̄ op̄ans intrinsecū appo
priatū corpi ē illud op̄ans qd̄ nō est di
stinctū a corpe loco z s̄bo z cui⁹ actus p̄
prius p̄prie z p̄cise dependet ab illo cor
pore vel ab aliquo exite in illo corpe ita
q̄ op̄ans intrinsecū z illud corpus s̄ nō
sint vnū i⁹ esse ita q̄ eē vñ⁹ sit eē alterius
sūt tamē vnū in vno ope. p̄prio qd̄ ab v̄
troq̄ dependet imēdiate. z h̄ mō intelli
gentia mouēs celū dicit̄ eē forma ei⁹ nō
q̄ det̄ ei⁹ eē formalit̄. vt demonstratū est i⁹
8. phycor. s̄ q̄ ip̄a ē mouēs intrinsecū
appropriatū tali corpi. nō eiz ē diuina ab
ip̄o loco z s̄bo eo q̄ incorpale exis nec
locū occupat nec s̄bm. Et actus p̄prie ip̄i
us intelligentie. s. motus. p̄prie z p̄cise de
pendet a celo. q̄libet eiz intelligentia mō
uet aliqd̄ corpus celeste p̄prie z imēdia
te z aliqd̄ nō mouet vt h̄z videri in 2. ce
li z mūdi. z sic actus ei⁹ dependet a cor
pore huiusmodi saltē ut a s̄bo in quo re
cipit̄. Ad aut̄ isto mō sumat̄ forma siue
actus corpis p̄z in libris Arist. z Lōmē.
Dicit eiz Arist. in 2. hui⁹ ca⁹ de diffinitō
ne aie cōi. q̄ ex prius dictis nō est mani
festū si aia intellectiua est actus corporis
sicut nauta nauis. Pōt̄ q̄ intelligi aiaz in
tellectiua eē actū corporis sicut nauta na
uis qd̄ nō est aliter eē actū nisi sicut mo
tor appropriatus dicit̄ actus p̄prie cor
poris. Itē Arist. in 2. h̄ z in 8. z in 7.
metaph. diuinit̄ s̄baz i⁹ māz z formā z cō
positū. z si ip̄e ibi p̄prie acciperet formā
p̄ perfectione p̄stituta in esse per suū s̄b
iectū z dante esse subiecto. diuinit̄ nō eēt
sufficiens cū sint aliq̄e s̄bē. s. intelligentie
mouētes corpora celestia que nō sūt ma
teria neq̄ cōpositū ex materia z forma.
vt manifestū est p̄mo phycor. cōmēto
ultimo. p̄pe finē. nec forme dātes eē s̄bif.
Relinquit̄ igit̄ si dīo debet esse sufficiens
q̄ ip̄e accipiat̄ formā cōiter p̄ forma dā
te esse z p̄ forma dante operationē z nō
esse. Intentio aut̄ Lōmē. p̄stat esse q̄ sic
sumat̄ forma vt manifestū est ex p̄mo
phycor. p̄pe finem ultimo cōmēto. vbi
dicit q̄ forme aut̄ sūt in materijs aut nō
sūt i⁹ materijs. Et iō cōsideratio de formis
ē duaz sciaz q̄z vna. s. nālis cōsiderat de
formis materialibus. secunda autem de
formis simplicibus abstractis a mate

ria. Idē pz ex 8° pbycoz cōmēto illius
ptis. Qd aut necesse ē h^o impūibile ēē. vbi
dicit sic. Ex h^o ergo appet corpus celeste
nō cōponi ex mā z forma z ipz esse sim-
plex z q^o forā eius nō hz subsistē p ipsū
qd est ipaz nō vniri corpi celesti secundū
subsistētiā z scōz appropriatiōē mouē-
di. z iō subdit. Et q^o ipa ē q^o mouet ipm.

Itē dicit Lōmē. 12° metaph. cōmēto
35°. Palā q^o forāz quedā sūt sbales que
dā nō. sbaliū aut qdā sūt māles z qdā nō.
Et in suo tractatu d^o sba orbis pluries ac-
cipit forāz isto mō. Nec aut distinctio la-
tet quosdā q^o solū cōsiderant in qbusdā q^o
ternis quozdā festinātiū z non in libris
Ari. z Lōmē. Sigs aut qrat quō d^o for-
ma de istis. puto q^o scōm analogiā. z de
quo scōm pū. Dico q^o fm famositatē z
vū d^o prius de forā dante ēē q^o notior ē
nobis. sz fm ordinē nature rei q^o prius et
pncipalr d^o de forma. z^o dēa sicut acci-
dit in multis analogis. vt d^o sup gntū me-
taph. z sigs neget tibi istam distinctiōē
aut eā nō acceptet. scias ipm m agis iniri
famositati z cōsuetudini cōiter loquēti-
um q^o nature rei z q^o vbi Ari. z Lōmē.

His pmissis dicerēt Ari. z Lōmē. pri-
mo q^o aīa intellectiua nō ē forā sbal^o cor-
poris humani priō mō. s. dāns esse sbale
specificū forāliter. z^o q^o est forā corporis
humani z^o. Primū pbaret rōnib^o qui
b^o reprobata fuit opinio Alexandri. z tu
cōsidera in illis z eas pficias si sit opus.
Secundū aut pbat facilt. qz oīs sba q^o ē
opans intrinsecū appropriatū alicui cor-
pori mō pdicto ē sba illius corporis scōm
forāz h^o mō z^o. h^o eīz intelligo noīe forme
scōm illā acceptionē. Itē aut aīa intel-
lectiua humana est h^o i sba q^o ē opans in-
trinsecū appropriatū humano corpi i ope-
rando. eius eīz opatio dependet ppe ab
aliq^o exīte in corpe humano. s. ab intētiō-
ne imaginata scōz modū loquēdi Lōmē.
vl^o a fatasmate hūano sz mōz loquēdi
cocz. z p^o totū itelligo actū cogitatiue
vtutis q^o ē ppa hoi. ista eīz virt^o ē q^o ime-
diate deseruit intellectui ad intelligēdū
pntando ei spēs rez a qb^o mouet ad suū
actū intelligēdi. z h^o iferi^o pbabit deo cō-
cedente. p quē etiā modū intellectus mo-
ueat a fantasmatib^o seu ab itētiōnib^o exī-
tib^o i virtute cogitatiua vna cū intellectu
agente posterius pscrutandū ē. z q^o hec
sit intētiō Ari. patē pōt ex multis suis vi-

ctis. priō ex diffinitōe cōi aīe quā inueni-
gaut z^o hui^o. i q^o h^o q^o aīa vl^o est actus
primus corporis qre zē. Si igit sub ista dif-
finitōe cōprehendit aīa intellectiua vt v^o
velle Ari. in pncula sequēti vbi dicit sic.
Vlt^o igit dictū ē qd sit aīa zē. Et q^o aīa i
lectiua nō ē forā dāns ēē corpi vt oī-
sū ē. Relinq^o ipam ēē actū scōz aliū mo-
dū. z h^o signauit Ari. p suū modū loquē-
di sub pōitōe cū dixit. Si aut aliqd cōe
ē oī aīe zē. p h^o eīz dedit intelligē q^o illud
nō ē cōe vniocū penitus oīo. s. esse actū
ipsius corporis. nō eīm d^o de aīa intelle-
ctiua ea intētiōe qua d^o de alijs anima-
bus vt dicit tibi Lōmē. Et ideo etiā Ari.
paz post dicit. q^o aīa intellectiua nullius
corporis est actus supple dās esse corpo-
ri. sed si cēdat^o esse actus corporis non-
dū habet quō sit actus. vtz sit sicut nau-
ta nautis zē. sufficit igit ad illā cōem no-
tificatiōē q^o aīa sit actus primus zē. pro-
pterea in eodez z^o. in fine illius capituli.
Quoniā aut ex incertis loquens Lōmē.
de aīa dicit q^o aīa nō est sine corpore. q^o
ipa est aliquid corporis. Vez est autem
ipam nō esse sine oī corpore quantum ad
suū actū receptū z est aliquid corporis. s.
actus aliquo mō. Preterea in 12° meta-
ph. ca^o. Dubitabit aut aliquis. dicit q^o in
quibusdā nihil phibet formā manere p^o
corruptionē suū cōpositū. vt est intellect^o.
Itē aut putandū est Ari. dicere q^o forā
que est vnita materie scōm esse z dās ēē
formaliter remanebit post corruptionē
cōpositū sicut patet ex rationib^o super^o
inductis. Itē patet p eius verba in 12°.
thicoz. vbi pluries vult q^o h^o vel intelle-
ctus est. vl^o maxie intelligit. qd nullo mō
vez est si intellectus nō esset actus z for-
ma hominis zē. Sed cōtra istā pōnē
Ari. z Lōmē. est vnū dubiū cōe. quia cō-
stat q^o h^o formaliter intelligit. qd si quis
negaret nō esset cū eo disputandū. ergo
oz q^o intellectus sit eius forā dāns ei esse
sbale specificū. nihil eīz opat suā ppa
opatiōē imancē p aliqd extrinsecū ab
eo. Et cōfirmat q^o oē intelligēs vl^o ē pur^o
itellcūs vl^o hz itellcū pte sui. cū q^o h^o in-
telligat segt q^o aut sit itellcūs pur^o qd ē
absurdū. aut q^o hz itellcū pte sui. z sic iō
ē qd p^o. Preterea si aīa intellectiua nō ēē for-
ma sbal^o dās ēē cōpi hūano opōtēt aliā
ēē forāz sbale dāte ēē sbale z q^o ē i^o forā
mix v^o z ipossi. ēē aliā forāz nisi aīaz itl^o

lectiua. Ad primū istoz dicit alig iten-
tionē Lōmē. fuisse q̄ q̄uis sba aīe intel-
lectiue sit sepata scōm eē ab humano cō-
pore tñ hōi attribuit itelligē ppter istā
cām. q̄ spēs intelligibilis informans in-
tellectū catur a fantasmate humano. z ē
qdā similitudo ipi. z sic hō intelligit. Sed
indubitant salua pace illoz nūq̄ illō di-
xit Lōmē. nec fuit ei? intentio. sicut patet
scientib? cōmēta ei. Ex h̄ eiz solo q̄ spe-
cies intelligibilis catur a fantasmate no-
stro nō seq̄ nos eē intelligētes. sed forte
ex h̄ bñ seq̄ret q̄ fantasia eēt intellectū
vel res ipa fantasiata sicut p h̄ q̄ species
q̄ est in visu est similitudo coloris nō sequi-
tur ipz colorē eē vidētē s̄ qd vī. Un di-
co q̄ ista nō fuit intentio Lōmē. z graui-
ter peccāt q̄ h̄ ei imponūt. Alij vō im-
ponūt ei aliud mirabile. s̄ q̄ eadē nume-
ro spēs intelligibilis informat intellectū
possibile z fantasiā humanā. z cū ipa spe-
cies intelligibilis sit immediatū pncipiū i-
tellectōis z actus intellectus seq̄tur ut di-
cunt q̄ hō intelligit q̄ h̄ in se pncipium
ipsius intelligē sibi inextis. Ad h̄ aut
imponendū Lōmē. moti fuerūt ex q̄bus-
dā verbis Lōmē. q̄ scripsit in prima dis-
gressionē vbi dicit. q̄ intellecta speculati-
ua. i. spēs intelligibiles pstitunt in eē p
duo sba quoz vnuz est intellectus mālis
z aliud est intentio imaginata. i. fantas-
ma. Ex quo festinat ad iponendū illi bo-
no viro q̄ scōm cū eadē spēs intelligibi-
lis numero informat intellectū z fantasi-
am. z sic hō intelligit p spēm intelligibi-
lē sibi vnitā. S̄ sine dubio isti mirabilitē
z iniuste se habēt ad Lōmē. imponendo
ei talia mirabilia q̄ ipē nō intellexit. bene
eiz sciuit Lōmē. q̄ vna z eadē forma nu-
mero nō repñtat vlr z indiuidualr. forā
āt abstracta q̄ est i intellectu repñtat vlr
z forā q̄ est in fantasia indiuidualr. Pre-
terea vna forā numero nō est in corpore
z sine corpore. mō oīs forma pficiens fā-
tasia est in corpore cū fantasia sit virtus
organica. z oīs forma apud intellectū est
virtus sine corpore s̄bne cū intellect? nec
sit corpus nec virtus in corpore. Et si di-
cat ad oīa ista z filia q̄ illa spēs licet sit
vna numero tñ est alia scōm eē. aliud eiz
ē h̄ i intellectu z aliud in fantasia. h̄ i-
plicat contradictionē q̄ vnitas numeralis
forme nō stat cū diuersis eē simul pueni-
entibus ipi forme. z amplius si h̄ aliud eē

in fantasia z in intellectu pstat q̄ in fāta-
sia h̄ eē indiuidualr z nō abstractus seu
abstracte. scōm aut q̄ indiuidualr existit
nō est pncipiū intelligendi. s̄ scōm q̄ est
in hōie nō ē pncipiū intelligēdi. z sic bo-
mo nō intelligēt p eaz. z iō nūq̄ bec fuit
intētio Lōmē. Et aut Lōmē. dixit q̄ a-
nima intellectiua speculatiua ēē. Dicit q̄
istud decipit eos p fallaciā equocationis
in h̄ noīe s̄bm. nā Lōmē. z Ari. aliqñ ac-
cipiūt subiectū p fundamēto cui aliqd i-
est z inheret z aliqñ p obiecto. sicut p̄ i
z? h̄ ca? de sensu coi. vbi Ari. dicit. Un?
quisq̄ igit sensus s̄bi sensibil? est z discer-
nit s̄bi sensibilis dīas. Manifestū est igit
tur q̄ ipē accipit ibi s̄bm p obiecto z in
multis alijs locis accipit etiā p s̄bo ppe
cui res accñs inheret. z sic loquit Lōmē.
hic. hic enim accipit s̄bm p subiecto cui
spēs inheret cū dixit intellectū māle esse
vnū de illis s̄bis. z accipit subiectū p ob-
iecto cū dicit intentionē imaginatā ēē s̄b-
iectū p qd est vez q̄. s̄. spēs ei pformat.
Et q̄ bec fuit eius intentio manifestum
est inspiciēti sequētia ēē. dicit eiz Lōmē.
manifestando suā intētionē q̄ formare
p intellectū. i. intelligē vel actus intelle-
ctus est sicut cōprehendē p sensū. cōpre-
hendē aut p sensū pficit p duo subiecta
quoz vnū est subiectū p qd sensus sit ve-
rus z est sensatū extra aīaz. aliud est sub-
iectū p qd sensus est forma extis z est p̄i-
ma pfectio sentiētis. i. vis sensitua. z sic
manifestū est q̄ scōm Lōmē. sensatū ex-
tra aīaz ē subiectū ipi? sentire. Mō q̄s ef-
fet ita detractor z mēdax q̄ Lōmē. ipo-
nēt q̄ sensatū eēt s̄bm ipi? sentire in quo
qdē s̄bo sit forāl? z inheret ipa sensatō
h̄ eēt valde incōueniēs de tanto phō. p̄ci-
pue cū ipē dicat in z? h̄ q̄ sensibilia ex-
tra aīaz nō sūt intētiōes nisi in potētia. n̄
ḡ vult dicē Lōmē. q̄ fantasia sit s̄bm sp̄ci
intelligibilis in q̄ recipiat ipa spēs z in-
forēt ipz q̄ icōcūciēt itelligūt Lōmē. qd
ḡ dicēdū ē ad illā rōez? Cōsiderādū est
igit q̄ itellcūs sic sup̄ dicebat ē opās i
trifecū i opādo vnite se h̄ns ad corp? hu-
manū s̄z nāz. opatio āt opātis itrifeci et
appropriatū attribuit toti cōposito ex cor-
pe z ipo itrifeco opāte. vt dicim? celum
monē se cū tñ monē corp? celeste sit opa-
tio defmīata ipi? itelligētiē q̄ n̄ dat forā
lit eē corp? celesti. S̄lt̄ dicēdū q̄ cōpo-
sitū ex intellectu z hōie corpali intelligit. z

Liber

hoc vez est rōne partis in q̄ est intelligē
sicut exemplificat Ari. in .4. phycor q̄
hō rōcinat q̄ aīa rōciat. et sic rōe ptis
hō intelligit. neq̄ ē necesse cū aliq̄ opatio
attribuit alicui ratione partis q̄ illa ps
sit forma aliaz partiū. stat eīz q̄ visio ē
in solo visu vel organo habēte in se visu
et dicimus hoīez videt. et tñ visus aut ei
organū non pficit alias ptes corporis vt
manifestū est p se. Sed ad formā rōnis
cū arguit illud quo formalr hō opafest
forma hoīs. dico q̄ vez est vel forā dās
esse vel intrinsecū opans mō p̄posito.
et sic est hic. Sed opponēs adhuc dif-
ficili. quia nihil agit nisi scōz q̄ ē i actu.
q̄ illud p qd hō agit est ens actu. si igitur
hō agit p intellectu regit q̄ p illud ē ens
actu et sic est forma dāns esse. Preterea
tu dicis q̄ hō ratione ptis intelligit. et iō
hec est vera hō ratiōe ptis intelligit. Lō
tra opatio n̄ ē nisi entis et vni. hec ē ma-
nifesta. mō si aīa intellectiua ē sepaafm
esse ab hoīe tūc totū cōpositū ex ipsa aīa
et hoīe corruptibili n̄ ē qd vni cum ex di-
uersis subsistētibz nō p̄stituaf aliqd vni
simplr. Hic indubitāter ē maior diffi-
cultas h̄ p̄positi. et scio q̄ h̄ ē vltimū pos-
se illoz q̄ destruit p̄bias Lōmē. et Aris.

Dicam igit eis q̄ vez ē nihil nisi a
gē h̄z q̄ ē ens actu. et qd oē illō p qd ali-
qd cōpositū forāl r agit ē ens actu. s̄ cō-
positū ē ens actu p aliqd ē duplr. Uno
mō q̄ illud ē actuale recipiat i alia p-
te cōpositi. et h̄ mō cōpositū ē ens actu p
formaz mālē q̄. s̄ ipz ē actuale recipit in
mā subiecta. et iō tales forās vocat Lōm-
mē. p̄stitutas in esse p sua subiecta. q̄ esse
suū depēdet a mā tāq̄ a subiecto i q̄ reci-
pit. Alio mō cōpositūz d̄ ē ens actu p
pte eo q̄ illa ps est ens actu. illud tñ esse
actu nō recipit in reliq̄ pte cōpositi vt i
subiecto. S̄z est in pte illa q̄ d̄ cōpositū
ens actu. vbi grā. ppter illos in qb̄ d̄ no
uo oīz p̄bia dicimus q̄ hō est crispus
nō q̄ crispitudo recipiat in alia pte q̄ i
capite s̄z solū recipit vel existit in capite
et tñ absolute dicim⁹ q̄ hō est crispus. p-
portionabilr aliqd cōpositū ex corpe et
aliq̄ opante intrinsecū d̄ ens actu nō tñ
q̄ illud ē recipiat in corpe s̄biue et hoc
nullū ē incōueniens. Et si accipes istam
vlem. p̄pōnē q̄ oē illud p qd cōpositūz
agit est actu ens ita q̄ illud ē recipit in
subiecto. dico q̄ hec nō ē vā nisi in cōpo-

sitis ex mā et formis mālīb⁹ q̄ p̄stituūt in
esse p sua s̄ba. s̄z nō est vā in cōpositis ex
corpib⁹ et formis imālīb⁹ et p̄pemis cui⁹.
mō est aīa intellectiua s̄m Ari. Dicaz s̄
beniter q̄ cōpositū ex aīa intellectiua et
corpe humano intelligit rōne ptis i q̄ so-
la est ipm intelligē s̄biue. s̄ rōne aīe intel-
lectiue. et istud aggregatuz est ens actu p
animaz intellectiuam vel rōne aīe intel-
lectiue eo q̄ ipsa est ens actu. illud tñ ē
nō recipit i corpe humano s̄biue. S̄z tu
p̄oterniendo infestabis. q̄re cōpositū ex
aīa intellectiua et corpe afini non diceret
ens actu rōne aīe cū tñ ē aīe nō recipiat
tur in corpe afini. Dico q̄ h̄ est p rāto
q̄ aīa intellectiua p sui nāz non est apta
nata dependere ex corpe afini in opatio-
ne sua p̄pria. nec aīa afini dāns esse cor-
pori afini est eius forā p̄pinqua in nā ad
aīaz intellectiua. s̄z aīa intellectiua p sui
nām nata est moueri ad actū suū ab ali-
quo exīte in hoīe. q̄ ipsa aīa dāns esse
forālter corpi humano est forā p̄pinq̄
aīe intellectiue inter oēs forās māles s̄c-
licet aīa cogitatiua. et in tantū q̄ p̄suetu-
do fuerit ipsam vocare intellectu. et Ari.
met noīat eā intellectu passiū. ista emz
aīa ratiocinat de rebus individualit et
particulariter apprehensis. sicut intel-
lectus abstractus d̄ vniuersalibus. et hec
etiā est cā quare hoī attribuit intelligē
mō p̄dicto et n̄ afino aut equo aut alteri
animali. quia. s̄. eius aīa nō ē ita p̄pinq̄
scdm naturā aīe intellectiue vt forme re-
rū exītes in ea sint sufficientis spiritali-
tatis ad mouendū aīam intellectiua ad
suū actū. et in hac solutione gaudebit ani-
mus meus cū dei laude. Sed qd obijci-
t q̄ opatio nō est nisi entis et vnius. et illō
cōpositū nō est vni scdm esse. Dico q̄
aliqd cōpositū ē vni scdm esse pōt itel-
ligi duplr. Uno mō q̄ esse vnius sit idē
essentialiter cū esse alterius et nullo mo-
do diuersa esse. et sic est cōpositū ex mā-
teria et forā mālī. Alio mō intelligit cō-
positū esse vni scdm esse eo q̄ ē vni p
tis nō ē distinctū loco et subiecto ab eē al-
terius. et cū hoc actus vnius illoz p̄prie
et immediate dependet ex alio. et hoc mo-
do cōpositum ex corpore et operāte in-
trinsecū incorporeo dicitur vnum secun-
dum esse. et hoc aperte docuit Lōment.
supra secundum celi et mundi. vbi lo-
quēs de forma mouente celum dicit sic.

Recipies autem ista forma et adunata cum ea est corpus celeste ad quod consequuntur dimensiones corporales et alia accidentia que in eo inveniuntur et ideo forma et formatus sunt in eodem numero. sed secundum dispositionem magis diminuta que sit adunatio recipientis et recepti in forma abstracta. Ecce quod in corpore celesti forma et formatus sunt in eodem numero. similiter autem et in proposito. Compositum enim ex anima intellectiva et corpore corruptibili est unum isto modo. et hoc multum bene sufficit ad hoc quod dicatur operari. Propter ignorantiam autem huius distinctiois quidam inter deducti sunt ut dicerent animam intellectivam esse unitam corpori humano secundum esse sic quod esse eius recipitur in ipso corpore humano et inheret ipsi. Ex quo sequitur quod intelligere quod recipitur in intellectu recipitur in corpore humano ut in subiecto saltem per accidens. quod eis recipitur in aliquo coniuncto corpori secundum esse recipitur necessario in corpore. et sic intelligere est in corpore sicut tamen quod est gravissimum inconueniens et contra omnem philosophiam. Sed obijciunt per dictum Aristoteli in erroribus huius libri. ubi dicit quod melius est dicere animam non intelligere sed habere animam. quod vult quod anima non intelligit. Dico quod hoc ipse dicit supposita opinio antiquorum quod ponebant animam intellectivam esse organicam ut patet ibidem. secundum eis hoc verum est quod anima intellectiva non intelligit ut suppositum per se subsistens sed hoc per animam. et quod hec sit eius intentio potest quilibet videre considerando ibidem. Concedo ergo quod hoc non intelligit per se sed ratione partis. et hoc est verissimum. illa autem pars non est forma recepta substantie in corpore humano per se unita ei secundum esse actu. quod si sic nunquam separatur ab eo nisi corrumperetur. Et dico ulterius quod per intellectum hoc est hoc. scilicet natura intellectualis seu rationalis. sed illud esse hominem non est esse receptum in materia. scilicet. quod nulla natura intellectualis nec entitas recipitur in materia corporali. et hoc esse hominem. scilicet esse rationale est esse diuinum et perpetuum secundum Aristoteli. Ad aliam confirmationem cum dicitur. omne intelligens vel est intellectus etc. iam dictum est quod hoc est huius intellectus tamen per se sui et per que motus. Et debes scire quod ista solutio habet rationem quod huius intelligit quod ad aliquid posuit reuerendus doctor philosophie magister Remigius de brabacia in quodam suo tractatu de intellectu quod sic incipit. Cum anima sit aliorum cognoscitiva. sed per hoc quod animam in omni opinio Aristoteli et Comente. posuerunt predictas obiectiones quas temptavi solvere secundum dicta philosophorum predictorum et in hoc dei gratia non modicum gratulabar. Ad aliam difficultatem cum dicitur quod oportet aliam esse formam dico quod hoc est verum in optione Aristoteli et Comente. nam illa est anima cognoscitiva que est nobilissima formarum materialium. et per eam hoc est generabilis et corruptibilis. ut dicit Comente. in isto 3. commento 32. Nec est aliquid inconueniens quod ipsi hominis sit duplex forma propria quod una det ei corpus esse subale et alia esse intrinsecum operans a qua demonstratur intelligens modo supradicto. precipue quod hoc est ens nobilius et perfectius omnium que sunt hic. De hoc tamen inquireret inferius seorsum et diuinitatem ubi queres an anima sensitiva et intellectiva in homine sint una sola substantia anime an diuerse. Sed attendendum est quod licet ista fuerit determinatio Aristoteli et Comente. precipue. et hoc non renoco in dubium. tamen dico et firmiter aliter esse dicendum assero. scilicet quod ipsa anima intellectiva est forma substantialis dans esse et unita secundum esse corpori humano. et est talis forma substantialis que habet initium essendi non quidem ab aliquo agente particulari educente eam de potentia materie. sed ab agente vltimo quod est causa totius etc. scilicet a deo summo producente eam simplici productione sine motu et transmutatione ex nullo subiecto. sicut et omnia alia creantur. et ista quod substantia virtute diuina perpetuabitur in futurum quousque sit adnihilabilis de se. Dico etiam et teneo firmiter hanc substantiam habere virtutes quasdam naturales que non sunt actus aliquorum corporaliu organorum sed fundantur immediate in eentia anime. et sunt intellectus possibilis et agens et voluntas. Iste quod virtutes sunt eleuate supra materiam et capacitate materie corporalis supercellunt et facultate eius supergrediuntur ratione subiecte anime quam consequuntur que non potest totaliter includi a materia. et quousque ipsa sit in materia tamen remanet ei aliqua actio in qua materia corporalis non coequetur. et omnia talia attributa ei secundum fidem nostram verissima sunt simpliciter et omnino. Et quod ipsa partem potest ab igne corporali et reuniri corpori per mortem iussu creatoris dei. Hanc autem demonstrationem inducere non intendo neque scio esse possibile. sed simplici fide hec putato esse credenda ut et alia multa que credenda sunt sine ratione demonstratiua. sola auctoritate sacre scripture et diuinis miraculis approbata. et sic recipiendo talia nos meremur. Dicunt tamen doctores fidem non habere meritum ubi humana ratio prebet explicationem. Rationes autem philosophice

ctiones quas temptavi solvere secundum dicta philosophorum predictorum et in hoc dei gratia non modicum gratulabar. Ad aliam difficultatem cum dicitur quod oportet aliam esse formam dico quod hoc est verum in optione Aristoteli et Comente. nam illa est anima cognoscitiva que est nobilissima formarum materialium. et per eam hoc est generabilis et corruptibilis. ut dicit Comente. in isto 3. commento 32. Nec est aliquid inconueniens quod ipsi hominis sit duplex forma propria quod una det ei corpus esse subale et alia esse intrinsecum operans a qua demonstratur intelligens modo supradicto. precipue quod hoc est ens nobilius et perfectius omnium que sunt hic. De hoc tamen inquireret inferius seorsum et diuinitatem ubi queres an anima sensitiva et intellectiva in homine sint una sola substantia anime an diuerse. Sed attendendum est quod licet ista fuerit determinatio Aristoteli et Comente. precipue. et hoc non renoco in dubium. tamen dico et firmiter aliter esse dicendum assero. scilicet quod ipsa anima intellectiva est forma substantialis dans esse et unita secundum esse corpori humano. et est talis forma substantialis que habet initium essendi non quidem ab aliquo agente particulari educente eam de potentia materie. sed ab agente vltimo quod est causa totius etc. scilicet a deo summo producente eam simplici productione sine motu et transmutatione ex nullo subiecto. sicut et omnia alia creantur. et ista quod substantia virtute diuina perpetuabitur in futurum quousque sit adnihilabilis de se. Dico etiam et teneo firmiter hanc substantiam habere virtutes quasdam naturales que non sunt actus aliquorum corporaliu organorum sed fundantur immediate in eentia anime. et sunt intellectus possibilis et agens et voluntas. Iste quod virtutes sunt eleuate supra materiam et capacitate materie corporalis supercellunt et facultate eius supergrediuntur ratione subiecte anime quam consequuntur que non potest totaliter includi a materia. et quousque ipsa sit in materia tamen remanet ei aliqua actio in qua materia corporalis non coequetur. et omnia talia attributa ei secundum fidem nostram verissima sunt simpliciter et omnino. Et quod ipsa partem potest ab igne corporali et reuniri corpori per mortem iussu creatoris dei. Hanc autem demonstrationem inducere non intendo neque scio esse possibile. sed simplici fide hec putato esse credenda ut et alia multa que credenda sunt sine ratione demonstratiua. sola auctoritate sacre scripture et diuinis miraculis approbata. et sic recipiendo talia nos meremur. Dicunt tamen doctores fidem non habere meritum ubi humana ratio prebet explicationem. Rationes autem philosophice

que h̄ istā viā esse videtur solvende sūt se-
cundū p̄missa. Om̄s eīz pcedūt si ponē-
tur aīam rōnālē esse factā a generante p-
ticulari r̄ p extractionē de potētia mate-
rie. S̄z qz nō est ita imo ipa est creata a
deo imēdiate. iō mltā pōt h̄re q̄ alie for-
me materiales h̄re nō pnt. s. q̄ ipa rema-
neat post mortē scdm suā subām nō aut
in q̄tū forma. r̄ q̄ ipsa nō sit extēsa scd̄z
extēsiōne corpis. r̄ q̄ recipiat nō indiui-
dualit̄ s̄z vlt̄. r̄ q̄ sit intellectiua p se. r̄ q̄
possit recipe spēs intelligibiles r̄ itelligē.
r̄ tñ ipz corpus nō recipiet istos act⁹ ne-
q̄ etiā aliq̄ ps corporis r̄ oīa talia. Et si
alicui p̄mo aspectu nō videret̄ sufficer̄
ad solutiōes ratiōnū. nō tñ ppter h̄ d̄z cō-
turbari. qz certū est q̄ auctoritas diuina
maiorē fidē d̄z facē q̄ q̄cūq̄ rō humani-
tus inuenta. sicut auctoritas vnus p̄bi p-
nalet vni debili rōni quā aliqs puer idu-
ceret. Rationes aut̄ q̄ sūt h̄ s̄ntaz Ari.
sup̄ posita de leui solvunt̄ visis p̄dictis.

Ad p̄mā pōt dici q̄ hō distinguit̄ ab
alijs p̄ intellectu p̄prie dictū tanq̄ p ope-
rans intrinsecū qd̄ in opando vnite se h̄z
ad corpus scdm naturā. r̄ p aīam cogita-
tiua distinguit̄ ab alijs sicut p̄ formā cō-
stituentē ipm̄ in esse subālī specifico. r̄ sic
vtraq̄ est ei⁹ forma diuersimode vt p̄z. r̄
de ista forma hoīs. s. q̄ ipz constituit̄ in esse
subālī intellexit̄ Lōmē. qd̄ dicit̄ i z. p̄hy-
coz cōmēto. z 6. q̄ oīz naturālē p suā cō-
siderationē pucire ad formā abstractāz
s. vltimā scdm esse eius in mā aīq̄ puei-
at ad cōsiderationē de forma hoīs. q̄ di-
cat q̄ nālīs aīq̄ pueniat ad cōsideratiōez
de intellectu q̄ ē forma hoīs nobilissima
d̄z cōsiderare de forma abstracta vltima
supple via generatiōis cui⁹ tñ ēē est i mā.
r̄ hec indubitan̄ ē aīa cogitatiua. q̄ p tā-
to d̄r abstracta qz multū spūāl̄ recipit r̄
cognoscit̄ sup̄ oēs formas māles. Et ideo
videmus Ari. in isto li. aīq̄ cōsideraue-
rit de intellectu imālī cōsiderasse de fāta-
fia sub q̄ cōprehendit̄ cogitatiua hoīs vt
p̄ius declarātū fuit. de forma vō hoīs q̄
est opans intrinsecū intelligit̄ Lōmē. qd̄
dicit̄ in fine illius cōmēti. Scia igit̄ nālīs
cōsiderat de eē formaz quousq̄ pueniat
ad vltimā formaz māliū. s. aīam cogita-
tiua r̄ primā abstractā. s. intellectiuam
humanam. aut quod idēz est vt puto ad
formas p̄mas formaz q̄ sūt medie in eē
inter illas sicut existimat̄ de forma ho-

minis vltima. s. intellectiua. Dēs sequētē
rationes pbant aīam intellectiua ēē for-
mā p̄p̄ia hoīs s̄z nō sequit̄. q̄ est forma
dans esse. imo esset fallacia equocatōis
aut p̄ntis. Cōsequētes auctoritates Ari.
in oppositū r̄ Lōmē. solute sunt p̄ distin-
ctiōne posita prius quare z̄.

Questio 6.

Uare neq̄ ipi⁹ est z̄.

Hic queritur vtrum intellectus
possibilis sit aliq̄ ens actu d̄ se
aut sit ens i pura potētia receptiua. Et
arguitur p̄mo q̄ non est ens in pura
potētia. quia nullus actus est ens i pu-
ra potētia. hec est euīdens. s̄z intellectus
possibilis est quidā actus vt v̄. cū sit aīa
r̄ subā sepata. q̄ z̄. Itē si intellectus esset
ens in pura potētia tūc nō distingueret̄
a mā p̄ima. hoc at̄ est i possibile manife-
stū. qz cū mā p̄ma sit in oīb⁹ substantijs ge-
nerabilib⁹ r̄ corruptibilib⁹ oēs h̄rent in-
tellectū. r̄ pbat̄ mā. qz oīs distinctio est
p actū. vt vult Ari. r̄ metaph. cū q̄ ma-
teria p̄ma sit ens in pura potētia. si filr̄ i
tellectus ēē ens in pura potētia nō disti-
guerent̄ ab inuicē. Et si q̄ dicat q̄ disti-
guunt̄ p actus ad quos h̄nt habitudinē
r̄ quos recipiūt. Cōtra filr̄ posset dicer̄
q̄ mā hoīs r̄ materia asini distinguerē-
tur vel essent distincte p actus. cū act⁹ di-
uersos recipiant. Itē nihil distinguit̄
ab aliquo p aliqd̄ qd̄ est extra suā eēnti-
am. actus aut̄ est extra essentiaz potētie
pure. Itē si intellectus possibilis esset
ens in pura potētia. aut esset eiusdēz p-
fectiōis cū materia p̄ima. aut esset imp-
fectior r̄ magis accedēs ad nō ens. aut es-
set magis perfectus r̄ magis appropriāt
ad ens actu. hec est diuīsiō sufficiens. cui⁹
enim materia p̄ma sit mediū inter nō
ens oīo r̄ ens actu scdm Lōmē. i p̄mo
p̄hycoz cōmēto. r̄ necesse est q̄ altero
istoz mōz intellectus possibilis se habe-
at ad ipsaz materiā p̄imā. Et si dicatur
q̄ sit equalis perfectionis tunc indubita-
ter eiusdem nature est r̄ speciei sicut i ta-
libus contingit accipere idētitatē. Si au-
tē diceret̄ q̄ intellectus possibilis esset i
perfectionis entitat̄ q̄ materia p̄ia hoc
statim esset absurdū. quia intellectus pos-
sibilis est res r̄ substantia abstracta r̄ di-
uina. Et si dicat q̄ est maioris perfectio-
nis r̄ magis appropinquat ad ens actu.
qd̄ tūc est ens pure potētie. hoc videt̄

impossibile oīo. Sicut enī ex pte nō entis
nihil recedit a mā pma. s. magis appropi
quādo nō entī qn ipz sit nō ens ita q in
ter māz pma z ipz nō ens nō est gradus
entitatis medius sic inter ipaz māz pma z
z ens actu nō vī esse medius gradus en
titatis. qre relinqt q intellectus possibi
lis vel sit actus vel mā pma vel non ens
oīo. Arguit 3° ad principale. nā si in
tellectus possibilis esset ens in pura po
tentia scōz se seqret q spēs intelligibilis
esset ei? forma sbalis qd vī impossibile cu
spēs intelligibilis sit d genere qlitatis vt
vī. z diuerse spēs intelligibiles pnt ee sit
in intellectu z nō diuerse fore sbales spe
cifice qre zē. Et pbat pma. q illud qd p
mo recipit in ente pure in potētia ē for
ma sbalis vt vī d mā prima ex prio phy
coz. spēs aut intelligibilis ponit illd qd
prio recipit in intellectu possibili q zē.
Oppositū arguit auctoritate Arist. i ista
ptacula. vbi plane dicit q ipsius itellectus
possibilis nō est aliq natura nisi q possi
bilis vocatus est. Et paucis interpositis
dicit q intellectus quo opinat aīa z itel
ligit nihil est actu eoz q sūt aīa intelligē.
z sic est pura potētia. z ibidē vī illud in
tendē Lōmē. De isto dicit aliq q sentē
tia Arist. z Lōmē. fuit itellectū possibilē
sū quo recipit intelligē nō ēē aliquod
ens actu de se. s. solū sbam pure in potē
tia z hoc pbauerūt sic. Illud qd recipit
de se oīa entia actu nō ē aliqd ens actu.
q sic recipet seipz qd est impossibile. s. in
tellectus possibilis recipit oīa entia actu.
qd pbant. q intelligē sit p receptionē vt
p3 hic. z sic cū intellectus hēat nāle desi
deriū intelligēdi oīa bz recipē oīa entia
actu. aliter eīz nō intelligēt oīa p recepti
onē. z dicunt hanc esse demōstrationē Ari
st. Itē hoc pbant ex alio forius. Si in
tellectus esset aliqd ens actu aut esset ens
sensibile aut itellectuale actu scōz se. hec
dō est sufficiens sicut hī a Lōmē. in er
rorib⁹ metaph. vbi dicit q notuz est p se
q nulla nā est inter abstractū z māle. sed
nō est nā sensibil qm hec nō recipit vles
z abstractas formas. Sicut ei recipiēs for
mas māles est potētia mālis. sic recipiēs
formas abstractas oīz ēē potētia abstracta
q recipiens z receptū pportionant. itel
lect⁹ aut recipit formas abstractas vt cō
cedūt oēs. q nō est nā sensibilis. z in hui⁹
pb. itōe nō oīz diuiniū imozari. nec etiā

est nā intellectualis actu. sic eīz ēē intelli
gens quocunq; alio circūscripto. Aliqd
eīz nō indiget alio in opatiōe nisi vel qd
est pura potētia passiva. vel qd cū actio
transit in māz exteriorē. s. hoc mō intel
lectus nō ēē in potētia pure passiva cu
hēet actū. nec actus intellect⁹ transiens ē
vt manifestū est z hī in 9° metaph. sequi
tur ergo q intelligeret quocunq; alio cir
cūscripto qd est impossibile. Experimur
eīz q nō est intelligere sine fantasinate.
vt habet in isto 3°. Etia ens actu scit per
opationē. Vñ Lōmē. dicit i 9° metaph.
q opatio facit scire actū z formā. Qpa
aut nature intellectualis est intelligere z
hanc de se nō habet intellectus mālis s. z
sit actu intelligens a fantasinate z intelle
ctu agente vt p3 ex isto 3°. q zē. Alij vero
alias rationes adducunt ad istā cōclōez
Primo q si intellectus possibilis de sui
natura esset aliquis actus vel aliqd ens a
ctu de se formaliter. tunc nō posset aliqd
educi de eius potētia qd est falsū. qz spe
cies intelligibilis educit de potētia intel
lectus vt dicunt. z p3 pma. qz de potentia
entis qd in sui sbā nō hz sbam pure potē
tiale nō pōt aliqd educi. Et cōfirmant.
qz cū spēs intelligibilis educat de essen
tia intellectus vt dicunt si ipa educit de
potentia intellectus sequit q ipa essentia
intellectus sit potentia. z sic implicat cō
tradictionē q spēs intelligibilis educat
de potentia intellectus. z q ipē intellect⁹
sit ens actu aut actus. sequit eīm ex h⁹ q
actus sit potentia. Et pōt confirmari. qz
recipē cōtrariū est oppositū ipi actui. s. z
q docet Lōmē. in tractatu de sbā orbis.
hoc eīz est pati qd est cōtrariū ipi actui.
cū igit intellectus recipiat spēs intelli
biles impossibile est q sit aliquis act⁹ s. z
se. vñ relinquit q sit ens pure potēziale
vt afferunt. Itē arguūt sic illud qd cō
stituit vnuz p se cū actu puro illud in sui
natura est potētia. hec eīz est cā quare ex
materia z forma sit vnū. qz ec est poten
tia z hec est actus vt p3 in 2°. h⁹ z 8° me
taph. s. ex intellectu possibili cū actu quo
dā puro. s. cū intellectu agente sit vnū
ens p se. s. aīa itellectūa humana et di
cunt esse intentionē Lōmē. in isto 3°. z in
pluribus locis. Vult eīz i prima magna
disgressionē q respectus intellectus agē
tis ad itellectū materiale est sic respectus
lucis ad diaphanū. sicut enīz lumen vel

Liber

lux ē pfectio diaphani sic intellect⁹ agēs
est pfectio intellectus materialis quare.
zē. Dicunt etiā indubitant istā fuisse sen-
tentiā Ari. z eius determinationē. ipe enī
loquēs de substantia intellectus possibi-
lis dicit q nulla hz naturā nisi q possi-
bilis vocatus est. Et par post dicit q ni-
hil est actu eoz q sunt an intelligē. Et in
ca. sequēti. Dubitabit aut aliquis dicit.
Qm potētia aīe quodā mō ē intelligibi-
lia intelligēs. sz actu nihil anqz itelligat.
Et in ca. Indivisiibilitū qd ē intelligibi-
lia dicit. Oportet aut ēē potentia cogno-
scēs. z Lōmē. sup illā partē. quare neqz
ipius naturā zē. dicit q intellectus mate-
rialis nullā hz naturā z eēntiā qua oīsti-
tuat scdm q ē materialis nisi naturam
possibilitatis cū denudet ab omnib⁹ for-
mis materialibus z intelligibilib⁹. Pro-
pter hec z filia credunt multi fuisse intē-
tionē Ari. z Lōmē. q intellectus possi-
bilis sit ens pure potētiāle nullā actuali-
tatē ex se hīs nec sensibile nec intellectu-
alē. z sic opinātes nitunt rōdē rationib⁹
in cōtrariū. Ad primā dicūt q ipe intel-
lectus possibilis scdm se nō ē aliqz actus
sz ē qdā pars eēntialis aīe humane ex q
cū intellectu agēte cōstituit vna substan-
tia abstracta. s. aīa rationalis hūana. nec
ipe intellectus possibilis scdm istos ē ali-
qua aīa sz pars aīe. z hoc vī sentit Ari.
in principio huius tertij vbi dicit sic. De
parte aut aīe zē. Et sic vult aperte q intel-
lectus possibilis est pars aīe qua aīa co-
gnoscit z sapit. Ad aliā dicerēt negādo
pīaz. z cū dī q omnis distinctio ē p actū
forte dicerēt vez ē distinctio actū z di-
stinctio cōpositoz. actus eīz distinguūt
p se ipos z nō p aliqd aliud formaliter.
z cōposita etiā distinguūt p suos actus
magis qz p materiā i qua coīcant. sz di-
stinctio potētiāz vel entū potētiālū nō
oz q sit p actus formaliter z intrinsece.
sz in seipis pnt distinguī eēntialiter. Ue-
rū ē tñ q in noticiā distinctionis poten-
tiāz z entū potētiālū nō ducimur pīo
nisi p distinctionē actū. Et pōt dici nū-
lominus q materia pīma z intellect⁹ di-
stinguūt realiter z cāliter p suos act⁹ p
pīos. qz materia pīma recipit act⁹ istos
i. individuales z hic exītes z nūc z habē-
tes cōtrariū qd mō. Sed intellect⁹ pos-
sibilis recipit actus vles z abstractos n
exītes hic z nūc neqz cōtrariū habētes

p se. Et hoc assignavit Arist. in isto 3.º
Lōmē. explicavit diuersitatē receptiōis
in intellectu z in mā i illo ca. Dubitabit
aut aliqz. Et cū dī q scōz hoc mā hoīs z
mā equi debēt ēē diuerse. qz forma hoīs
z forā equi sūt diuerfi actus. Dico q n
ē file qz nullus istoz actū ē pīus ma-
terie pīme. z iō pīos nō distinguūt ma-
teria pīma corpālis. Sz actus abstractus
ē pīus intellectui possibili z actus i. di-
uiduatus ē. pīus materie pīme corpa-
li. z iō bñ distinguunt scōz istoz actū
distinctionē. z pīpne nō ē file ppter ali-
ud. qz mā pīma hoīs ē i potētia ad forāz
asini z equi. z iō distinguūt materie pī-
me istoz p se. Sed materia corpālis
nullo mō est in potētia ad actus vles ab-
stractos. nec ens in potentia incorporeū
s. intellectus possibilis est in potentia ad
formas individuales. z iō nō valet rāō
Et istā solutionē vident hīe a Lōmē.
in prima magna disgressiōe vbi dicit q
diuersitas nature recepti arguit diuerfi-
tatē nature recipientis. z idē apparet in
ca. palleto. z forte dicit post. z cū dī
vltērius q nihil distinguūt ab alio p ali-
qd qd est extra suā eēntiā. vez est tanqz
p. pīcipiū formale. qz forā nō ē d. essen-
tiā eius cū ē forma. sed bñ distinguūt
ab alio tanqz p cām finalē. z sic est h. nā
actus ē quodā mō finis potētie zē. Ad
aliā affirmatiōē dicerēt q intellect⁹ pos-
sibilis est in alio gradu entitatis a mate-
ria pīma. z ē nobiliois ordinis simpli-
citer. sicut intelligē est opatio nobilioz a
lijs opationibus. nec sequit ppter h q
ipe sit actus qz in potentia pura pōt esse
gradus ita. s. q vñ ens pure potētie fm
se sit simpliciter honorabili⁹ alio. sicut vi-
demus q in puro actu. s. qui i eēntia sua
nullā includit sbam potentialē est ordo.
forma eīz specifica hoīs est longe nobili-
or qz forma ignis. z forma ignis qz forā
terre. z tñ cōstat q nulla illaz forāz est
cōposita ex diuersis sbijs qre simplicit
in ente pure potētie receptiue potest es-
se gradus mō pdicto. Ad aliā dicerent
q spēs intelligibilis nō vñt intellectui
possibili sine intellectu agente imo ordi-
ne nature prius vñt intellectus agēs in
tellectui possibili qz spēs intelligibilis. et
iō intellectus agēs erit forma pīma sb
stantialis intellectus possibilis. spēs autē
rei intelligibilis erit forma accidentalis

q² p²supponit ens actu. q²re nō valet ratio
Et hec opinio indubitater multū pbabi
lis est. & scio q² multi eoz q² cōsiderave
rūt in pbia Ari. & Lōmē. istā receperūt
vt verā. Cōtra hoc tū sūt difficultates
nō pauce. Una est q² si iste intellectus pos
sibilis est sba pure potētiālis & nullus a
ctus nec actu ens. seq^r q² aīa intellectū
hoīs est corruptibilis qd est cōtra Ari.
in isto 3° & in 2° h². & pbat^r nōa. q² cum
ens pure potētiāle nō possit existē i actu
sine actu sibi inherēte ipz p²ficiēte vt oēs
cōcedūt. & p² in primo phycōz a Lōm.
oportebit scōm istā positionē q² intellectus
possibilis habeat i se aliquē actū p²mum
sbalē inherēte sibi & dātē sibi esse actu. &
hoc iā cōcedūt isti vt p² ex p²dictis. Dis
aūt sba cōposita ex duob² p²ncipijs eēn
tialib² quoz vnū est sba in potētiā & ali
ud est actus est corruptibilis. vt p² ex pri
mo phycōz & satis in 8° metaph. Ad
huc aūt p²nt isti cauillare q² hoc vez est
de sba cōposita ex mā p²ma & forma sba
li inherēte. s² intellectus possibilis nō est
mā p²ma s² alterius rōnis. g² zē. Con
tra hoc ē q² Lōmē. vult in 8° phycōz et
8° metaph. & in de sba orbis. q² si celū eēt
sba cōposita ex mā & fōa oportet q² eēt
corruptibile. mō scōz rōnē p²dictā posset
dici q² mā celi nō est eiusdē rōnis cū mā
p²ma istoz inferiorz. Et iō q²uis celus sit
cōpositū ex duab² s²bys q²z vna est pura
potētiā & alia est fōa inherēs. nō tū seq^r
tur q² est corruptibilis sicut tu dicis qd nō
seq^r in aīa intellectūa. Et vlt^r oīs rō q²
adducit cōtra ponētē celū eē sbam com
positā ducēdo ad hoc icōueniens q² eēt
corruptibile. valebit cōtra ponētē q² aīa
intellectūa sit sba cōposita. & sicut solue
rent^r de intellectu sic de celo. qd tū vide
tur eē cōtra Lōmē. q² specialiter & radi
caliter fundat^r sup illā rōnē ad dicendū
q² celū est sba & s²bm simplex. S²z adhuc
qdā putant euadē p² h² q² sicut dicūt nō
est sile de aīa intellectūa & de celo. nam
corporale & spūale differūt genē. vt dicūt
Lōmē. supra tertiū de aīa. iō non potuit
esse vt p²ncipia eoz eēnt eadē. s²z solū p²
portionabilia. sensibilia vō & corporalia cū
magis aueniant & sint vni² generis neces
se est ut si aliqd illi² generis fuerit cōpo
sitū ex potētiā & actu ut illa p²ncipia sint
eiusdē modi & vnius rationis seu vniu
ca. q²propter sequit^r q² si corp² celeste sit

cōpositū ex mā & forma vt sint eiusdē
rationis. & p² nōs generabile & corruptibi
le. Hec aūt p²uasio paz. p²ficat q² bñ vez
est q² cū celū sit aliquāliter eiusdē gene
ris cū istis inferiorib² mālib². materia tū
eius si materiā habēt esset eiusdē ratiois
generalis vel scōm analogiā cū materia
istoz inferiorz. sed nō sequit^r ex hoc q²
ipa sit vnius rationis secundū specie spe
cialissimā sicut nec ei² forma que nō ha
beret cōtrariū esset eiusdē spēi cū istis
formis inferioribus. Dicit^r ergo q² ce
lū est cōpositū ex materia que est substā
tia pure potētiē de se & forma inherēte.
illa tamen materia nō est eiusdē nature
secundū se cū materia istoz inferiorz. si
cut neq² intellectus possibilis est eiusdē
nature cū materia ista. bñ tamē verū est
q² magis auenit ista materia celi cū ma
teria istoz inferiorz q² intellectus possi
bilis. sed nō sequit^r p²pter hoc q² sit peni
tus eiusdē nature cū ea. videt^r ergo simi
le iudiciū de anima intellectūa si ponā
tur esse cōposita ex duabus substātijs q²
rū vna est potētiā pura & alia est actus.
& de celo si ponat^r cōpositū ex duab² ta
lib² naturis. ita q² si seq^ret celū esse cor
ruptibile seq^ret aīaz esse corruptibile. et
si nō seq^ret aīam intellectūā esse corru
ptibile. nec seq^ret celū esse corruptibile.
ergo oportet dicē illā rationē Lōmē. nō
valē de celo. vel o² cōcedē q² aīa intelle
ctūa nō sit cōposita mō p²dicto. Prete
rea qd plus cogit. Si aīa intellectūa cō
ninceret^r esse ens pure potētiē sic q² non
sit aliq² actus de se nec ens actu. hoc ma
xime videret^r esse p²pter receptionē q² ei
attribuit^r sicut est manifestū ex processu
Ari. in isto 3° nā p²pter hoc q² aīa oīa i
telligit p² receptionē cōcludit eius poten
tialitatē & nō p² aliud mediū. s²z p² ei² rece
ptiōnē nō pōt dici q² sit ens pure poten
tiē q² nō recipit imēdiatē nisi fōas acci
dētales. s² spēs intelligibiles. fōa aūt ac
cidētales nō recipit^r imēdiatē i ente pu
re potētiē sicut nec trāsmutatio accitāl^r.
Et affirmat^r hec rō sic. oē s²bm qd imēdi
atē recipit fōaz accitālē determinatā ē
ens actu vel actus. hāc hūt p² p²n². q² in h²
differt s²bm p²ncipale fōe sbal^r & accitāl^r
q² s²bm fōe sbalis p²ncipale ē ens p²ur po
tētiē s² s²bm p²ncipale fōe accitāl^r ē act²
vel ens actu s²bm q² ens actu. vñ ens pure
potētiē si ponēt^r sepatū s²bm eē ab actu nō

Libet

est sibi alicuius accitio paupt accitio ter-
minati. De q̄ sibi qd̄ imediate recipit for-
mā accitiale determinatā ē ens actu de
se vel actus. s; ipe intellectus possibilis re-
cipit imediate foras accitiales. s; spēs in-
telligibiles. imediate dico p negationem
medij p se receptiui. et h̄ est vidē sic. Aut
eiz recipit eas imediate sine aliq̄ medio
p se receptiui. aut mediante intellectu agē-
te p dionē sufficiētē scōz cōcessionē oīuz
Sed nō ē dicēdū q̄ recipiat eas mediā
te intellectu agēte. Prio q; si intellectus
possibilis recipet spēs intelligibiles me-
diante intellectu agēte oportet q̄ recipe-
ret ipas intellectiōes mediante intellectu
agēte. cōstat eiz q̄ intellectiōes nō recipit
nisi mediante spē intelligibili aliquo mō
mediatōis. recipit q̄ intellectiōes mediā
te intellectu agente sibiue. et sic intellectus
agens imediati h̄et i se intellectionē q̄
intellectus possibilis. Dis aut sibi in q̄ ē
intelligē intelligit vt manifestū est de se.
q̄ intellectus agens intelligit ista inferio-
ra quoz intellectiōes h̄z in se imediate.
qd̄ est s; cōmē. manifeste i isto 3o. Et cō-
firmat ista rō. q; ipz intell gē aut recipi-
tur imediate i intellectu possibili. aut me-
diante intellectu agente. aut mediāte spe-
cie intelligibili. si pmo mō h̄ ppositū ut
declaratū est. si 2o seq̄ incōueniēs pdi-
ctū. si 3o. s; mediante spē tūc q̄rit de rece-
ptione spēi. vtrū. s; intellectus possibilis re-
cipiat spēm imediate aut mediāte intel-
lectu agente. si imediate h̄ ppositū vt d̄
ductū est. si mediāte intellectu agēte. tūc
seq̄ q̄ intellectionē recipit mediante in-
tellectu agente et sic idē qd̄ prius. o; q̄ cō-
cedē q̄ intellectus possibilis sit aliqd̄ ens
actu vel actus. vel q̄ recipit intellectiōez
mediante intellectu agente sibiue. et sic in-
tellectus agens intelligēt illud cuius intel-
lectionē recipit per eū intellectus possi-
bilis qd̄ est ipossibile. et itez pbabit infe-
ri q̄ intellectus agens est imediatū p̄-
cipiū. per se actiui intellectiōis. Quō igitur
est imediatū per se p̄cipiū recepti-
uū aut rō recipiendi nō appz. Itē aliq̄
sic arguit. Si intellectus agēs et possibi-
lis constituerēt vnā s̄baz incorporeā. s; aīaz
intellectiua humanā. tūc intellectus agēs
a p̄cipio nobis vniret ut forā. et pz nō
q; in pmo instanti pductiōis hoīs intel-
lectus m̄lis nobis iūgit vt forā et per-
fectio n̄ra in actu. vt pz per cōmē. pmo

cōmēto h̄o tertij. q̄ dicit nos per istū intel-
lectū ab alijs spēb̄ distinguī. Si igitur in-
tellectus agēs et possibilis constituerēt vnā
s̄bam tūc s̄lī intellectus agēs imo et ve-
rius in p̄no nobis iūgit ut forā. h̄ autē
ē s; cōmē. in multis locis. dicit eiz i isto
3o. cōmēto. 36o. q̄ intellectus agēs nō ē
nobis ut forā i actu in p̄no. s; solū in fine
q̄ cōpleta est generatio intellectus i ba-
bitu. Vult etiā in eodē cōmēto q̄ aī ge-
nerationē intellectus speculatiui i nobis
nō vniret intellectus agēs ut forā nisi in po-
tētia. q̄re zc. Vtrū autē hec rō b̄n demeret
ppositū videbit post. Itē ipi arguit
sic. nō ē de intētiōe cōmē. q̄ in nobis sit
duplex potentia cognoscitiua abstracta.
s; si intellectus agēs est forā intellectus pos-
sibilis h̄ seq̄ret scōz illā positionē. q; vt
q; illoz intellectui est potētia abstracta
cognoscitiua s̄m cōmē. Itē arguit
sic. Nulla forā iformas aliquā m̄az agit
i illā m̄az quā iformat ex q̄ et ipa fit vni-
ens per se reducēdo ipaz ex potētia eēn-
tiali in actū. vt pz i ductiue. vñ forā ignis
nō agit i m̄az p̄p̄ia. s̄lī nec lumē inbe-
res medio agit i illud mediū s; solū illō
lumē agit cādo ipz. Et ad hanc intētiō-
nē dixit cōmē. in 8o. phycoz q̄ agēs et
patiēns sūt ad inuicē trigua nō cōtinua.
cū q̄ intellectus agēs heat se ad intel-
lectū possibile vt agēs ad m̄az seq̄ q̄ intel-
lectus agēs nō est forā perficiēs intel-
lectū possibile. Quātū autē cōcludat he rō-
nes fortassis videbit i p̄ntib̄. sufficit autē
mibi ad p̄ns q̄busdā medijs ostēdē q̄ in-
tellectus possibilis nō sit ens pure potē-
tiale potentia receptiua ita q̄ nō sit aliqd̄
ens actu de se. Itē si intellectus possibilis
est s̄ba intellectualis pure potētie et per-
ficeret per intellectū agentē sibi inherē-
tē. seq̄ret q̄ oīs actus intellectualis per-
ficeret inherēter ipz intellectū possibi-
lē. sicut oīs forā sensibilis et m̄lis per-
ficit inherēter ipaz m̄az p̄mā q̄ est s̄ba pure
potētie ad oīs actus sensibiles. et sic in-
telligentie mouentes corpora celestia q̄
sūt qdā actus intellectuales inherēt n̄ro
intellectui. et eēt n̄r intellectus possibilis p̄-
eēntialis cuiuslibet motoris celestis. qd̄
vñ valde absurdū. Quātū autē intelligit h̄
cōmē. q̄ h̄ genus entis. s; intellectū m̄-
lē necesse est esse in q̄libet intelligētia ab-
stracta q̄ intelligit aliqd̄ et se. et q̄re sine
ipo nō possemus intelligē multitudines i

formis abstractis forte ingret post diuini
sim et per se. h. eiz multū indiget declara
tione. Propter has g. rōnes et siles dicūt
alig ad qōnē pncipalē q intellectus pos
sibilis nō ē actu aliq. fōra mālīs. s. per se
inherens materie. z. dicūt q ipa aīa in
tellectiua bñ est aliq. sba intellectūalis q
ctu subsistens per se. 3. dicūt q ista sba
stātia intellectūalis bz potētia receptiua
cuiuslibet spci intelligibilis. Primū pba
tū fuit superi. multis rōnib. et pōt sic p
bari ad pñs. Si aīa intellectiua q intelli
gunt qdditates cōpensionib. vltib. eēt
forma inherēs alicui corpori. aut ipa to
ta eēt in qlibet parte corporis. aut vna eius
pa eēt in vna parte corporis. et alia in alia.
Si pmo nō g. tota sba aīe intellectiue in
hēt manū. Donamus g. q manus absce
dat. qro vtrū remaneat in ipa aīa intel
lectiua q ihēbat ei. aut nō remaneat. Si
remanet g. manus absceisa adhuc est aīa
ta et viuit. qd ē absurdū. Si nō remanet
illa aīa in manu q ei inhēbat. qrit vtrū
illa corūpat. aut nō. Si corūpit h. ē cō
tra omne vitatē. qz aīa intellectiua ē in
corūpibilis scōz oēs pñs et scōz oēs le
ges. Si dicēt q inherēat alicui corpori.
s. residuo corporis remanētis. qrit vtrū
pñs inherēbat illi corpori aut nō. si nō
g. eadez fōra numero iformat successiue
diuersas mās inherēt qd est absurdū.
Si dicat q illa eadē aīa intellectiua to
ta q pñs inhēbat manū inherēt residuo
corporis. tūc qrit q sba est corūpta i absce
sione manūs. Tertū eiz est q mā nō est
corūpta cū ipa nō sit corūpibilis. vt p
batū est pmo pñs. Si vō dicatur q
ibi est corūpta alia fōra sba. s. sensitiua
q informabat manū hoc saltez est cōtra
opinionē cōem q nō ponit in hoīe aliaz
formā sba. nisi aīaz intellectiua. Et si
dicat q illa aīa q informabat manū re
manet sine oī corpore. et tñ i residuo cor
poris remanet aīa intellectiua. tūc illa
aīa non erat tota aīa illius corporis. Si
aut dicat aliq. q aīa intellectiua est ex
tensa scōz extensionē corporis. hoc est im
possibile manifestū. Sz qz aliq. nō hñt
p incōueniētiā q in hoīe sint diuerse a
nime inherētes corpori humano quaz
vna est corūpibilis. s. sensitiua alia i cor
ruptibilis. s. intellectiua. Et iō adduco a
liā rationē cōem cōtra quācūq. viā po
nentē aīaz intellectiua esse formā inherē

tē corpi p se. Mā si aīa intellectiua daret
esse indiuiduo humano et inherēt ei. cor
pori vt forti. tūc seqret q mortuo idiui
duo humano vt forte adhuc remaneret
illud indiuiduū numero qd est impossibi
le manifestū. et pbo pñaz. qz remanētē oī
eo qd constituit eētā et qdditatē alicuius
rei remanet illa res eadē numero. Q. n.
aliq. res nō manet hoc nō vī esse nisi p
pter defectū alicui. pncipij cōstitutiui. sz
forte mortuo adhuc manet totū qd consti
tuit ipz forte sba. lter et intrinsece. s. aīa in
tellectiua et corpus ei. vel saltē manebit
ei. fōra pñia et singularis. et sic ipe idēz
numero manebit. Sed dices q forte
mortuo nō manebit vnio aīe intellectiue
ad corp. for. et hec vnio nēcio fgrit ad
stitutiōēz for. Cōtra h. ē qz vī illa vnio ē
res pñe eadē cū aīa et corpore. et sic ipis re
manētib. remanet illa vnio. vī est res di
uersa ab vtroq. istoz. necessario tñ reg
sita ad eē. et sic aut erit pncipiū intrinse
cū sbe for. aut erit aliqd extrinsecū a sba
ipius. Mā pōt dici q sit aliqd extrinsecū
qz cū ista vnio necessario regrat ad esse
for. vt tu ponis. oz si ipa est aliqd extrin
secū a sba for. q cōsequat aliqd intrinse
cū ipi forti tanq. suā cām ad quā cōseqt
Dinne eiz posteri. aliquo necessario ta
men cōcomitans ipz pñs habet in ipso
pñi cām rationē cui. necessario cōse
quit. Et sup ista regula fundat nā omō
strationis ppter qd. g. si illa vnio est ali
qd extrinsecū hoī. et p pñs posterius qd
ditate hoīs necessario erit aliq. cā pñi
i for. per quā cāz illa vnio necessario cō
sequit ipz forte. Sz cā illa nō ē aīa intel
lectiua p se neqz corpus. qz ista manēt qñ
nō ē illa vnio. Vcl si dicēs q aliquod
istoz p se eēt cā vnionis h. g. istis rema
nētib. necessario remanet illa vnio. et sic
idēz qd pñs. Sed dices q illa vnio cō
sequit aīaz intellectiua for. vnita corpori
eius. ita q aīa intellectiua for. vnita cor
pori est cā vnionis illius. Cōtra h. ē qz
qret de illa vnione sicut de pñi et ibit
in infinitū i vnionib. talib. qd est absur
dū. g. nō vī q illa vnio sit aliqd extrinse
cū a sba fortis necessario cōcomitās eā.
Si vō dicat q ipa vnio aīe intellectiue
for. sit alia res ab ipa aīa et corpore for. et
sit aliqd intrinsecū ipi sbe for. hoc ē oīo
absurdū. et pñe cōtra illos q nō ponūt
in sba et qdditate for. aliquā re nisi mām

eius et sua anima intellectiva. Et confirmat
hec ratio. quia si anima intellectiva foris est foris in
herens eius materie. tunc constat quod ad consi-
derationem substantie foris necessario requiritur
ista tria. scilicet materia foris et anima intellectiva foris et
unio actualis anime intellective ipsius foris et cum
hec tria fuerint actu erit substantia foris et ipse foris
erit. Tunc queritur utrum ista unio actualis anime
foris ad maiorem eius sit idem penitus et realiter cum
anima eius et corpore vel cum altero istorum. aut
sit res alia ab utroque istorum. Si dicatur quod
sit idem realiter penitus cum ambo. his vel
cum altero eorum. sequitur cum hec ambo rema-
neant quod remanebit hec unio mortuo foris
et sic remanebit foris idem numero penitus.
Si vero illa unio actualis sit aliud ab anima
foris et ab eius corpore aut est substantia vel accidens.
Si est substantia aut est materia quod est absurdum. aut
est forma et sic foris habet duas formas indi-
viduales substantiales inherentes. quod certum est quod
si illa unio est forma substantialis erit forma inherens
et individualis quod est absurdum. aut erit il-
la unio substantia composita. et sic cum illa unio po-
nat esse principium substantie foris. sequitur quod substantia
composita erit principium substantie foris. quod est
absurdum. Si autem illa unio erit accens aut
erit accens separabile. et sic cum anima foris non con-
stituat foris. id est esse suo substantia nisi secundum quod est uni-
ta materie foris. sequitur quod constituit foris. secundum
aliquod accens separabile quod est absurdum. Si
autem illa est accens inseparabile tunc remanet
remanente anima. et sic idem quod prius. Sed for-
te diceretur quod anima foris constituit ipsum in esse suo
substantia secundum accens separabile non quidem simpliciter
sed dispositivum. Et tunc argueretur ut prius. que-
rendo ratione cuius ista unio consequatur ipsum foris
et morari in hoc est superfluum. Nunc de-
clarandum est quid propositum. scilicet quod intellectus
possibilis est aliquid substantia intellectualis actu. et hoc
potest probari ex dictis. quod intellectus possi-
bilis aut est substantia intellectualis ens actu aut
ens intellectuale pure in potentia. hec di-
visio conceditur ab omnibus intelligentibus. sed non po-
test esse ens intellectuale pure in potentia. ut satis
probatum fuit contra illos qui hoc ponunt. et re-
linquitur quod sit substantia intellectualis actu. Qua-
liter autem ista substantia sit intelligibilis et intel-
ligit seipsum. et aliter se habet ad intellectum age-
re ingreditur post. Sed declarandum est tertium
scilicet quod ista substantia habet potentiam receptionis spirituum
intelligibilium. et potest probari bene sicut
facit Aristoteles. quia sicut sensitivum se habet ad sensi-
bilis sic intellectivum ad intelligibilia. hec
propositum est quod manifestum est per se ut dicitur Com-
mentum.

et apparet. Nam sicut sensitivum quod sensitivum
et quod non. sic intellectivum quod intelligit
et quod non solum respectu unius individui et
hoc sufficit. sed sensitivum est receptivum sen-
sibilium spirituum ut manifestum est per se. et hoc ve-
rum est de sensitivo in quo recipit ipsum senti-
re. sed sicut intellectivum in quo est intelligere
est receptivum spirituum intelligibilium. Et hoc ap-
te docet Aristoteles in libro ut per se consideratur. Tunc
ad rationes alterius opinionis. Ad primam
cum dicitur illud quod recipit omnia entia actu et
concedo. et cum dicitur quod intellectus recipit omnia
entia falsum est. et cum probatur quod intelligere in-
tellectus possibilis sit per receptionem aliquid
intelligibilis. possumus dicere quod verum est per re-
ceptionem aliquid. sed non oportet quod omne intelligere
ipsius fiat per receptionem ipsius. nec intelligibi-
lis seu illius quod intelligit. sed sufficit quod fiat
at per receptionem ipsius intelligibilis aut ali-
cuius alterius ad quod habet habitudinem per se. et hoc
modo sit intellectus ipsius intellectus possi-
bilis. scilicet per receptionem aliquid alterius. Di-
cemus itaque quod intellectus possibilis intel-
ligit omnes naturas corporales per receptio-
nem earum vel suarum spirituum. et ideo volo quod ipse non
est actu aliquid natura corporalis neque aliquid
spiritus nature corporalis. sed est in potentia
ad omnes. sed non oportet quod omne natura intelligi-
bile intelligat per receptionem illius vel spe-
ciei proprie eius. seipsum enim non intelligit per re-
ceptionem sui nec sue. proprie spiritus ipsius repugnat
tis. sed alio modo ut videbitur deo volente.
Ad aliam dico quod intellectus possibilis
est natura intellectualis actu de se foris
ter. et cum concluditur ex hoc quod sic intelligit
quocumque alio circumscripto. dico quod non se-
quitur. et ad probationem cum dicitur quod aliquid non
indiget alio in operatione nisi quia opera-
tio eius transit in materiam exteriori. vel
quod est pura potentia passiva. dico quod ista
est una dignitas irrationabilis imo unum
falsum et impossibile. quia certum est quod cor-
pus celeste in suo moveri indiget aliquo
alio. scilicet intelligentia. et tamen ipsum corpus cele-
ste non est pura potentia passiva de sub-
stantia sua imo est substantia actu ens.
nec ipsum moveri corporis celestis transit
in materiam exteriori imo remanet in ipso
Ite anima sensitiva in sentiendo necessario
indiget aliquid alio et ipsum sentire non transit
in exteriori materiam. et tamen anima sensitiva non
est substantia pure potentie imo est qui-
da actus secundum se. et sicut est in propo-
sito. quia licet intellectus possibilis indiget

in intelligendo aliquo alio et eius operatio sit imanes non sequitur ex hoc quod ipse sit substantia pure in potentia et nullo modo ens in actu neque actus. sed bene convincitur ex hoc quod habeat aliquam potentiam passivam seu receptivam. Quod autem intellectus possibilis sit intelligibilis ingrendum est in sequentibus. Ad aliam neganda est ratio imo eo ipso quod ex potentia intellectus educitur species intelligibilis quod est accipere quoddam. sequitur quod ipse intellectus est ens aliquo modo. nam forma accidentalis non educitur nisi de potentia entis actus simpliciter. Et cum assumitur quod potentia actus puri non potest aliquid educi. dico quod de potentia actus puri ut est actus non educitur aliquid sed ut est in potentia ad aliquid aliud sic ex ipso potest aliquid educi. id est ipso aliquid generari. et cum vltimum de species intelligibilis educitur de potentia intellectus. et sic si educitur de potentia et essentia intellectus. sequitur quod essentia intellectus est potentia. dico quod species intelligibilis educitur de essentia intellectus principaliter. id est in ipsa essentia intellectus principaliter recipitur et generatur. in ipsa vero potentia intellectus putatur potentia intellectus differt ab eius substantia non recipitur principaliter neque generatur. sed secundario in quantum recipitur in substantia potente. Vel dicatur quod species intelligibilis educitur de potentia intellectus accipiendo potentiam per se quod potest. et ista bene est substantia ipsius intellectus. Sed si accipitur potentia intellectus per respectum ad actum sic in potentia intellectus non recipitur principaliter ipsa species. Et si militer si accipitur potentia per qualitatem naturalem in qua fundatur talis respectus. sic ex ista potentia proprie et principaliter non educitur species intelligibilis neque in ea generatur ut in substantia principali. sed sicut in dispositione necessaria ad recipiendum. et sic non sequitur ex ista educatione quod substantia intellectus possibilis non sit aliquid ens actu simpliciter. Sed plus apparet auctoritas Avicenne. in de substantia orbis. ubi ipse aperte dicit quod substantia simplex non potest accipere actum quod est pati. pati autem trium est ipse actus. Et ego dico quod illud in nullo est adpositum. Vult enim dicitur Avicenna. quod substantia simplex non potest recipere accipere tria. scilicet quorum alterum sit naturale alicui substantie et necessarium. gentialia non possunt recipi sine passione corruptiva. passio autem corruptiva repugnat actui simpliciter per se subsistenti. quod omnis corruptio substantie est in materia. et sic substantia simplex existens actu non potest recipere tria accidentia nec accidentia con-

sequentia contraria necessario. quod sic oportet iterum ipsum corruptum corrupto suo accipere naturaliter. sicut oportet aquam corruptam corrupta frigidityte et ignem corruptum corrupta caliditate. et sic de ceteris substantiis. quod dispositiones naturales contrariantur dispositionibus aliis. et de ista passione dictum est illud quod omnis passio magis facta abijcit a substantia 6. ethicorum quare dicitur. Et si ergo intentio Avicenne. ut sit ad unum dicere quod nullum subiectum simplex potest recipere accipere contraria vel accidentia regentia contrarietate quorum altera est propria dispositio ipsius substantie recipientis. quod de tale recipientis necessario est corruptibile quod repugnat actui simpliciter per se subsistenti. sed non est eius intentio quod nullus actus simplex possit accipere accidentia spiritualia et nullam contrarietatem habentia. imo etiam videtur intendere quod celum est substantia omnia simplex in substantia et tamen recipit accidentia. scilicet motum et terminos motus et huiusmodi. ut patet in 8. metaphisicorum. et in de substantia orbis. sed de hoc non curo ad presens. sufficit enim mihi quod substantia simplex existens in actu potest recipere aliqua accidentia contraria que non sunt contraria ad quorum corruptionem non sequitur necessario corruptio substantie recipientis quare dicitur. Ad aliam cum dicitur illud ex quo fit unum per se cum actu puro dicitur. verum est si ille actus est ei inherens. sed si non est inherens ei sed subsistens non oportet quod sit ens pure potentie et nullo modo ens actu. sicut ex anima intellectiva cum composito ex corpore et anima cogitativa sit ens unum. scilicet homo ut isti confitentur. et tamen compositum ex corpore humano et anima cogitativa non est ens pure potentie. Non dicere quod ex intellectu possibili et intellectu agente non sit ens unum per se tamen quod ex actu inherente et unio secundum substantiam sed alio modo sicut videbitur post in questione de intellectu agente. Ad auctoritatem Avicenne. respondebitur in ista questione. Sed ad verba Aristotelis. dico ad presens quod ipse loquitur contra Empedoclem et contra quosdam alios qui posuerunt quod cognitio sit per assimilationem cognoscentis ad cognitum. et intellexit assimilationem realem et corporalem. quia nondum cognoverat assimilationem spiritalem. et ideo ut anima cognosceret omnia posuerunt eam esse compositam ex principijs omnium entium. scilicet ex quatuor elementis que dicebantur esse principia omnium rerum. Unde putaverunt quod terra terram cognoscimus et ignem ignem. similiter autem et in alijs suo modo.

Liber

Contra istum errorem loquitur Aristoteles dicens quod contrarium necesse est intellectui ut omnia tria entia corporalia intelligat esse imixta. id est non compositum ex talibus naturis. Et addit quod ipse intellectus quo opinatur anima et intelligit non habet aliquam naturam. scilicet de illis naturis ex quibus antiqui dicebant esse composita nisi quod possibilis vocatus est. id est quod habet potentias receptivas ipsarum vel suarum specierum. Et primo habet dicitur quod non est actu aliquod eorum quod sunt autem intellectus. verum est illorum entium quod antiqui ponebant illud esse. et non sequitur ex hoc quod non sit aliquid substantia immaterialis actu subsistens. et hec est vera expressio illorum verborum Aristotelis. cuius latentia fecit multos errare in hac materia. et forte habet prout ex inadvertentia illorum quod dicta fuerunt ab Aristotele in primo huius in causa de erroribus. illud est capitulum solet coiter permitti. et sic scitur minus intentio verborum Aristotelis in contrariis ubi loquitur de illos antiquos. hec autem expressio mihi per lumen veri doctoris apparuit et post modum precepi quendam doctorem theologum istam eandem expressionem ponere. de quo multum gaudebat animus meus cum laude dei. Per idem rursus auctoritatem Aristotelis et Comenii quod videntur dicere quod intellectus possibilis non est aliquod ens actu. habet est de entibus sensibilibus quorum cognitiones recipit. sed solus est in potentia omnia talia fieri modo similitudinis et receptionis ut dicit Comenius in isto 3o causa de intellectu agente.

Questio 7a.

Consequenter queritur utrum intellectus sit unus numero in omnibus hominibus. Et arguitur primo quod non. quia illa sunt unum numero quia materia est una secundum metaphysicam. sed intellectus non habet materiam ut patet in isto 3o quod re tractatur. Oppositum arguitur auctoritate Aristotelis quod intellectus non est pluraliter numeraliter in diversis hominibus. sed est unus secundum suam substantiam per quam omnes homines intelligunt. et habet multipliciter probatur. Et primo sic. Omnis forma substantialis quod est multiplicata numeraliter est perfectio inherens materie et extensa extensione materie. sed hoc repugnat intellectui. ergo maior pars est manifesta. multitudo est numeralis individuum sub eadem specie non est nisi per materiam divisam et numeratam ut ipse dicit in 7o metaphysicam. commento. 28o. unde omnis quod omnis forma substantialis quod multiplicatur numeraliter manens eadem speciem in se habet materie. dividit. et per omnes extendat speciem eius extensionem. et sic pars maior et minor prius

demonstrata est secundum intentionem Comenii. Preterea si intellectus esset actu numeratus et multiplicatus in diversis hominibus. sequeretur quod intellectus unus hominis non esset eiusdem speciei cum intellectu alterius quod est absurdum. et probatur contra quia si intellectus est numeratus et individuatus. aut erit numeratus per seipsam aut per corpora. non per corpora quia forma quod subsistit naturaliter antequam uniatur corpori non individuatur individuatione corporis sed seipsa est individua. Ultra est non subsistit nisi individualiter. sed intellectus subsistit naturaliter prius quam uniatur corpori ut manifestum est secundum omnes. ergo non est individuatus per corpus nec per omnes numeratus numeratione corporum. ergo relinquitur quod sit numeratus per se. et sic sequitur quod non sit unus secundum speciem quia in eadem specie potest esse multe diversae sed non secundum substantiam neque per se ut docet Aristoteles. quod posteriorum. Item si intellectus esset numeratus secundum numerationem corporum humanorum. sequeretur quod ipse esset aliquid in potentia intellectum solus. et per omnes motum ipsius intellectus et sic idem esset motus et motus qui sunt omnia impossibilia et pars contra quod omnis forma materialis est extensa extensione materie et est intellecta in potentia. unde intellectus in potentia est motus ipsius intellectus possibilis. et sic intellectus ipse est motus sui ipsius quod est absurdum.

Item arguitur Comenius quod si intellectus materialis numeraretur ad numerationem corporum idem recipet seipsam. et habet contra aliquid sic declarant. quia intellectus materialis est receptivus cognitionis cuiuslibet forme materialis. et tu potes quod ipse est forma materialis ergo est receptivus cognitionis sui ipsius. sed ubi cognoscens et cognitus sunt idem. cognitio media est idem cum extrinsecis. ergo eipso quod recipiet cognitionem sui ipsius ipse recipiet seipsam. Sed hec declaratio non videtur omnia tuta. quia per eundem modum probaretur contra Comenium. quod intellectus immaterialis non est aliquid forma immaterialis quod ipse recipit cognitionem cuiuslibet forme immaterialis. et sic recipiet cognitionem sui ipsius. et sic idem quod prius. Propter quod aliter intelligo dictum Comenii. quod idem recipiet seipsam. id est speciem sui ipsius. et hoc sequitur. quia omnis forma materialis intelligibilis est per sui speciem receptam in intellectu materiali. Non enim est ratio quare una forma materialis intelligat per sui speciem et alia non. si ergo intellectus possibilis esset forma materialis oportet quod ipse recipiat speciem sui ipsius. quod videtur impossibile ut prius ostensum fuit. Item sequeretur quod

intellectus nō reciperet nisi indiuiduali
ter et sic nō distingueret a sensu. quia oīs
cognitio q̄ recipit hic et nūc pertinet ad
sensum. Itē si intellectus esset numerat⁹
in diuersis hoīb⁹ seq̄ret q̄ in speciebus
intelligibilibus abstrahendo specie a sp̄e
esset p̄cessus in infinitū qd̄ est impossibi-
le et implicans contradictionē. quia ordinē
repugnat infinitas. nā pbat q̄ tūc sp̄es
i intellectu meo et in intellectu tuo differ-
rent numero et cōuenirent sp̄e. q̄ cōtinge-
ret abstrahere vnā sp̄em ab illis duabus
specieb⁹. et illa sp̄es abstracta p̄ intellectu
meū et tuū p̄ eandē rationē est alia et alia
q̄ in alio et alio intellectu. q̄ ab illis dua-
b⁹ cōtingit abstrahē vnā sp̄em ut prius et
sic in infinitū. Sed cōtra istā rationē
est vna difficultas nō pua. q̄ p̄ eandē ra-
tionē p̄bare q̄ intellectio esset eadē nu-
mero q̄ intelligit for. et pto. q̄ si nō ē vna
numero s̄ alia et alia p̄tingeret abstrahē
vnā intellectiōnē cōm. et sic in infinitū si
cut de sp̄ibus. et sic p̄ istā rationē si valēt
cōvincere q̄ nō est alia intellectio q̄ for-
tes intelligit ab illa q̄ plato intelligit. qd̄
videt absurdū. Ad hoc dicunt aliq̄ q̄
istud nō valet cōtra Lōmē. nā Lōmē. nō
ponet intellectiōnē alia et alia scōz sbaz i
intellectu for. et pla. s̄ eandē. et tū nō seq̄t
intellectio lapidē ē i intellectu for. q̄ for. in-
telligit lapidē. q̄ ad hoc q̄ for. denotet i
telligens nō sufficit q̄ intellectio sit in i-
tellectu suo. s̄ cū hoc requir̄ q̄ v̄tus fāta-
stica for. sit in actu cognoscendi lapidē.
Uñ dicunt isti sicut nos ponimus q̄ ea-
dē sp̄es formata in intellectu nro aliq̄ ē
principiū cognoscendi rē extra scōz actū
puta q̄ virtus fātaistica respectu eiusdē
obiecti est in actu. et q̄q̄ nō q̄. i. virtus
fātaistica nō est in actu respectu eiusdē
obiecti. ita eadē intellectio nūc ex̄s i in-
tellectu meo copulata mihi p̄ fantasma-
ta ex̄tīa in me est mihi formalis rō intel-
ligendi obiectū extra. eadē aut̄ intellectō
nō copulata intellectui māli p̄ fantasma-
ta mea s̄ alteri⁹ est formalis rō intelligē-
di illi cui p̄ sua fātaismata copulat s̄ nō
mihi. Sed istud v̄r mihi valdē difficile q̄
intellectio for. et pla. respectu vnus obie-
cti sit scōz suā sbam vna et eadē numero.
et p̄pter h̄ de isto faciā qd̄nē sp̄alē. et etiā
ibi videbit̄ q̄liter rō Lōmē. h̄z efficaciaz
scōz eius pōnē. Itē arguit ad p̄cipa-

le. Si intellectus possibilis esset numera-
tus seq̄ret q̄ scia ēēt q̄litas actiua vel q̄
discipul⁹ nō addiscēt a magro q̄z vtrū-
q̄ falsū est. et p̄z nā q̄ q̄litas ex̄s in vno
supposito seu indiuiduo nō pōt facer̄ si
bi silez in alio supposito distincto loco et
sbo nisi illa q̄litas sit v̄tus actiua. vt ignis
nō generaret caliditatē i aliquo alio sup-
posito nisi h̄ret v̄tutē actiua. si igit̄ intel-
lectus me⁹ est distinctus loco et sbo ab in-
tellectu tuo sicut seq̄t pōnēdo eos eē nu-
meratos. q̄o q̄ p̄ sciaz meā potero gene-
rare sciaz i intellectu tuo nisi scia mea sit
virtus actiua. Istis eiz et silib⁹ rōib⁹ mo-
tus fuit Lōmē. ad pōnēdū intellectū esse
vnū numero cōmūde omni hoī. Et mo-
dus pōnēdi fuit iste. posuit eiz istū intel-
lectū quālibz alia sbaz imaterialē nō ha-
bere aliquā intentionē sup additā sp̄ei s̄
p̄ idē esse intelligētiā et hanc ita q̄ sua be-
ceitas est sua qd̄ditas nō sup additā qd̄-
ditatē. hunc aut̄ intellectū posuit h̄re na-
turale inclinationē qd̄dā ad corpus orga-
nicū p̄fectū potētis sensitīuis hoīs quas
posuit alteri⁹ sp̄ei a potētis alioz aialitū
saltē qd̄tū ad v̄tutē cogitatiua. p̄p̄ia hoī
et fuit imaginatio ip̄i q̄ intellectus p̄ na-
turā suāz est actus et p̄fectio nature būa-
ne mō prius exposito. nature dico huma-
ne tanq̄ sui primi p̄fectibilis s̄ h̄ hoī et
illius solū ex p̄nti et secundo. Con-
tra hanc positionē sūt mlt̄e difficultates
Vna est quā etiā mouet Lōmē. cōtra se
ip̄m. q̄ intellectus est p̄ma p̄fectio hoīs.
vt p̄z p̄ diffinitionē cōm oī aīe dataz in
2. h̄. intelligere aut̄ est secunda p̄fectio.
Cum igit̄ur secunda p̄fectio sit alia et
alia in alio homine sequitur q̄ prima p̄-
fectio debet esse alia et alia. Item viderē-
tur sequi multa incōuenientia cōtra istā
positionem. Unum est q̄ ego essem per
esse tui et tu per esse mei. quod est absur-
dum. et patet consequentia. quia intellect⁹
est prima p̄fectio. i. forma substantial⁹
cuiuslibet hominis. et sic si esset vnus nu-
mero ego et tu haberemus formam sub-
stantialē vnā numero et per consequē-
vnum esse. et sic ego essez per esse tui et tu
per esse mei. Item sequeretur q̄ for.
fuit antequam esset generatus. probatio
quia cū est forma rei res illa ē. sed itelle-
ctus cum sit eternus fuit antequā for-
fuerit generatus. q̄ cū ip̄e sit forā cuiuslibet

Liber

bet hoīs sequit̃ q̃ for. fuit aūq̃ eēt. Itē
 seq̃t̃ q̃ for. nō est corruptibilis inq̃tū hō
 q̃ ipe est hō p̃ intellectū q̃ est corruptibi
 lis q̃re zē. Itē seq̃ret̃ q̃ ego acgrerem
 sciaz q̃nā tu acgris z eō. ego p̃derē scie
 tiā quā tu p̃dis cū scia nō acgrat̃ nisi in
 intellectu nec p̃dat̃ nisi in intellectu. ip̃of
 sibile est aūt idē scōz idē acgrere sciaz z
 s̃itr̃ p̃dē q̃re zē. Itē aliq̃ sic arguit̃ cō
 tra Lōmē. Si intellectus est vnus in oī
 b̃ hoīb̃ seq̃t̃ q̃ h̃ria sūt simul in eodez
 s̃bo numero q̃d ṽr̃ ip̃ossibile. p̃bat̃ oīa
 q̃ certū est q̃ opiniones h̃rioꝝ sūt h̃rie.
 vt vult Aris. in 2. p̃ibermētiā z 4. me
 taph. s̃z d̃tingit̃ vnū hoīez h̃re opinionez
 in suo intellectu de vno d̃dictoꝝ z ali
 uz aliā opinione d̃ alio simul. z sic i ip̃o
 intellectu simul erūt h̃ria q̃re zē. Item
 aliq̃ arguit̃ vnicuiq̃ p̃fectioni q̃ est for.
 ma immālis z sepata ei nō cor̃idet nisi
 vnū p̃fectibile. vt p̃z in motorib̃ celesti
 b̃ in quibz vnū motori nō cor̃idet nisi
 mobile vnū numero z vnus nauta n̄ vti
 tur simul nisi vna nauī. Cū igit̃ it̃lect̃
 sit p̃fectio imālis seq̃t̃ si est vnus nume
 ro q̃ ei cor̃idet nisi p̃fectibile vnū nūe
 ro. z sic simul nō erit nisi hō vnus nume
 ro q̃d est ridiculū. z istā rationē etiā tan
 git̃ Lōmē. Itē Albertus arguit̃ tra
 istā opinione q̃tuor rationib̃. Prima ē
 ista. Dē cōpositū est hoc aliq̃d p̃ suā for
 mā s̃balē q̃ est sua p̃ma p̃fectio. si q̃ hō ē
 hoc aliq̃d. s̃. singularis hō distinctus nu
 mero ab alio hoīe q̃ forā ei est distincta
 a forā alteri? simplr̃. forā aūt ei est it̃el
 lectus q̃re zē. Secūda rō stat in h̃. p̃ri
 culariū p̃ncipia sūt p̃ticularia. vt p̃z per
 Aris. metaph. 3. Platonē. cū q̃ it̃elle
 ctus sit forāle p̃ncipiū h̃ hoīs oꝝ q̃ sit
 singularis z distinctus i h̃ z in illo. Ter
 tia rō est vltima rō quā tangit̃ Lōmē. 3.
 se. Quarta rō ei est hec cū aīalitas i
 hoīe indiuiduet̃ z numeret̃ in diuersis
 suppositis hoīs. humanitas aūt nō indi
 uiduat̃. Itā si intellectus mālīs p̃ quem
 hō est hō est vnus numero i oīb̃ hoīb̃
 seq̃ret̃ q̃ nā generalis hoīs indiuiduare
 tur z d̃ria remanēt̃ vltis z nō indiuidua
 ta z seq̃ret̃ q̃ spēs cōponeret̃ ex indiui
 duato scōz esse z ex nō indiuiduato. s̃itr̃
 cōponeret̃ ex corruptibili z icorruptibi
 li que oīa sunt absurda. Itē aliq̃ obij
 ciūt si intellectus est vnus numero sequi
 tur q̃ vnus ṽtutis numero respectu ei?

dē obiecti erunt diuersi actus. q̃d ṽr̃ oīo
 ip̃ossibile. 2. eīz virtus ṽsiua vna nūe
 ro simul habeat plures ṽsiōes respectu
 vni? ṽsibilis h̃ eēt absurdū. z p̃z oīa. q̃a
 possibile est q̃ for. et plato simul it̃elli
 gant aliq̃d it̃elligibile vnū numero sic
 lapidē aut huiusmōi. seq̃t̃ igit̃ q̃d dictū
 est. Itē aliq̃ obloquūt̃ cōtra Lōmē.
 dicentes h̃ esse ficticiū q̃ aliq̃d p̃ se s̃ubsi
 stens z sepata sit forā z p̃fectio alicuius
 q̃d est vnū p̃ se. nā ex aliquib̃? duob̃? sit
 vnū p̃ se eo q̃ vnū illoꝝ est actus z reli
 quū potentia. vt p̃z in 2. hui? z 8. meta
 ph. quare zē. Preterea videt̃ esse fictici
 um q̃ aliq̃d p̃ se s̃ubst̃st̃ens copuletur
 tot. corporibus loco z t̃pe distanib̃? z ei
 st̃inctis. Preterea ip̃ossibile est aliq̃d
 vnū numero inueniri i diuersis suppo
 sitis. cui? oppositū dicit̃ Lōmē. Preterea
 que est cā efficiens siue effectiua illi? vni
 onis vel copulationis intellectus mate
 rialis cū corpore for. vel platonis? Non
 est dicendū q̃ intellectus agens quia in
 tellectus materialis p̃ri? copulat̃ nobis
 q̃s agens. vt dicit̃ Lōmē. i cōmēto 2. nec
 aliq̃ alia s̃ba eterna pōt̃ esse cā h̃ copu
 lationis. q̃m̄ hec copulatō est noua. z ab
 eterno z imutabili nō pōt̃ p̃cedere aliq̃
 actus nouus scōm Lōmē. Nec est dice
 dū q̃ ip̃z generans sit causa effectiua h̃
 copulationis. nā cū generans sit corpo
 reū eius actus debet terminari soluz ad
 formā corporeā. Nec intellectus materi
 alis copulat̃ seipm̄ cū corpore q̃m̄ nulla
 forma copulata materie est cā effectiua
 copulatōis p̃prie cū alio. igit̃ huiusmōi
 coplatio nō est nisi ficticiū. q̃ dictū sine
 oī rōne. Et si q̃s arguat̃ sic remanēt̃ for
 ma p̃ quā for. fuit hō remanet̃ for. Dicit̃
 posset ei q̃ istud argumētū est 3. fidē ca
 tholicā z in scis z p̃z ex p̃dictis. Et dicit̃
 Lōmē. q̃ si remanet̃ forā p̃ quā for. s̃uf
 ficient̃ fuit hō z eo mō ṽez ē s̃z p̃ mortē
 for. nō remanet̃ aīa it̃ellectiua s̃it̃ cū co
 gitatiā imo cor̃upit̃ cogitatiua s̃z Aris
 vt videbit̃ post. z ista fuit p̃ncipiū ec̃nū
 ale for. in ec̃ndo hoīez q̃re zē. Ad p̃ri
 mū dicit̃ Lōmē. q̃ q̃uis b̃n̄ seq̃t̃ si p̃ria
 p̃fectio ē nūerata q̃ z. ē nūerata q̃ z. p̃
 fectio s̃udat̃ i p̃ria. n̄ t̃i seq̃t̃ q̃ i z. p̃
 ctio ē nūerata q̃ ēt p̃ria sit nūerata. imo
 in vna z eadē prima p̃fectione p̃rit̃ s̃it̃ ēē
 plures secunde p̃fectiones. s̃. plures act̃
 it̃elligēdi z p̃cipue i sp̃cū diuersoꝝ hoīūz

et forte respectu unius hominis. et huiusmodi pluralitas et distinctio actuum intelligendi in intellectu eodem secundum numerum. puenit aliquo qualiter ex diuersis fantasmatibus hominum vel cogitationibus. Ad aliud dico breuiter quod bene concluditur si intellectus cum homine quod est unus numero est etiam forma inherens corpori et duas esse formaliter ipsi. Sed Comē. dicit quod non est ita. qualiter autem sit forma visum est prius. Ad aliud per idem. cum eis aliquid est forma alicuiusque illud esse. verum est si est forma inherens sue materie et dans ei esse suum formaliter. sed si est forma. id opans intrinsecum subsistens per se non oportet sic esse hic. Ad aliud dicendum quod idem argumentum posset fieri per positionem catholicam. quod secundum eam intellectus secundum quem ipse est homo est incorruptibilis et sic fortiter erit incorruptibilis secundum quod homo. Et dicit aliqui sustinentes opinionem Comē. quod si forma quod fortiter est homo sit incorruptibilis. tamen homo notat compositum ex ipsa anima intellectiva et corpore hominis. et illud est corruptibile ratione anime cogitative ut dicit Comē. sed igitur anima intellectiva sit incorruptibilis. quod tamen individuum hominis non dicitur homo secundum intellectum nisi simul in eius corpore sit anima cogitativa et hec est corruptibilis id individuum humanum non solum est corruptibile sed quod anima. id est quantum ad suam animam litatem imo etiam sed quod homo. id est quantum ad suam humanitatem. anima eius cogitativa est propria homini quod posita ponitur homo et quod remota remanet. Quamvis autem unum individuum. scilicet humanum habeat tales duas formas videbitur post magis perfecte. Ad aliam cum dicitur quod ego accipere esse. propter solutionem hominis consideranda sunt alia sicut etiam permittit Comē. Prius considerandum est quod sicut ex materia et forma fit aliquid unum. sic ex intellectu materiali et suo actu quod est species intelligibilis et actus intelligendi fit aliquid unum. et magis fit unum ex his quod ex materia et forma. quod illud quod compositum ex eis non est aliquid aliud compositum ab eis sicut de alijs compositis ex materia et forma. quod qualiter sit intelligendum forte videbitur per. Ulterius est considerandum sicut docet Comē. quod homo non est intelligens actu nisi per continuationem intellectus cum eo actu. quod sic intelligo. homo enim non intelligit actu nisi cum actu. producit actum ipsius intellectus sicut aliquid non est combustum vel ignis actu nisi cum actu. producit actum ipsius ignis. et hoc est manifestum. Quod igitur ex intellectu et suo actu fiat unum ut permittit est necesse est si homo continuatur cum actu intellectus quod producat actum in

tellectus aut quod producat ipsum met intellectum. aut quod solum producat et eliciat eius actum. sed impossibile est quod idem homo producat ipsam substantiam in tellectus. quod ipse est perpetuus et ingenerabilis et incorruptibilis. unde requiritur quod homo producat ipsum actum ipsius intelligibilis materialis. et hoc est quod voluit dicere Comē. in his verbis. Continuatio igitur intellectus cum homine impossibile est ut sit nisi per continuationem alterius duas partium cum eo. scilicet partis quod est de eo quod materia. aut partis. id est quod est de eo quod forma. et declaratum est in predictis dubitationibus quod impossibile est ut intellectus continuetur cum hominibus. et numeretur per numerationem eorum per partem quod est de eo quod materia. id est per intellectum materiale. remanet igitur ut continuatio intellectus cum hominibus sit per continuationem intentionis intellectus. id est ipsius actus intellectus. et sunt intentiones imaginatæ supple quibus producamus et eliciamus ipsam actum intellectus. et id concludit Comē. multum subtiliter quod puenit esse intelligentem in potentia potest intelligi dupliciter siue duobus modis. Uno modo quod forme imaginatæ quod sunt in eo sunt intellecte in potentia. id est mouent intellectum in potentia. intentiones dico imaginatæ quod sunt in eo in potentia. Alio modo quod intellectus materialis quod est nature recipe intentionem illius forme imaginatæ. scilicet per intelligibile vel actum intelligendum compositum illi intentioni imaginatæ sit recipiens in potentia et continuetur nobiscum in potentia. imaginat igitur iste homo quod homo per istum modum intelligit. quod totum aggregatum ex intellectu et homine habet virtutem cogitativam. producit in se ipsum actum intelligendi. et hoc est ipsum intellectum nobis continuari ita tamen quod ipsum actum intelligendum elicit et recipit ratione alterius et alterius principij. Nam ratione ipsius intellectus materialis recipit. et ratione anime et virtutis cogitative actualiter cogitatis prout intellectus a gente. producit seu efficit hunc actum et sic intelligit. Qualiter autem ista duo concurrant ad faciendum intelligere. scilicet intellectus agens et fantasia seu cogitatio videbitur inferius. Tunc ad propositum dico quod quantumcumque sit unus numero intellectus quo omnes homines intelligunt tamen non sequitur si ego accipio aliquem actum intellectus. scilicet scientiam vel speciem vel intellectionem quod tu accipias illam eandem. quia possibile est quod fantasia mea siue cogitativa sit in preparatione propria et debita ad producendum actum intellectus. scilicet quod actu cogitabit. et sic ego accipio illum actum. et tua cogitativa non sic

Liber

erit in debita p̄p̄tione et p̄p̄nq̄ ut sit mo-
uens. et sic tu nō acq̄res neq̄ elicies talez
actū. neq̄ intellectus tuus ex tuo fantas-
mate recipiet talē actū. et sic tu nō eris i-
telligēs sicut ego aut e? Ex h̄ eviden-
ter p̄z solutio q̄onis quā solent facē aliq̄
nō bñ exercitati in pōne Lōmē. q̄rūt eiz
quō for. intelligit p̄ aliqd̄ sepatū scōz sub-
sistentiā ab eo sicut est intellect⁹. fm̄ Lō-
mēt. et reputat q̄onē insolubilē. Et mihi
v̄t vtiq̄ q̄ solutio bñ levis est parū exer-
citatis. nō eiz dicēt Lōmen. q̄ for. intelli-
git foralr̄. put for. dicit solū cōpositū ex
corpe et aīa cogitativa inherente. s̄z put
dicit totū cōpositū ex aīa intellectiva et p̄-
dicto cōposito. hoc aut totū cōpositū est
qd̄ vñū sufficiēter. put f̄grit ad talē opa-
tionē eliciendā. nā ip̄e intellcūs incorpo-
re? exis non est distinctus loco et s̄bo ab
ip̄o forte cogitāte. et cū h̄ h̄z nālē inclina-
tionē et p̄mptitudinē ut ex sp̄eb⁹ exiitib⁹
in aīa cogitativa hoīs moneat ad similitu-
dinē rei cognoscēde. et sic est opans intri-
secū et appropatū hoī ut videbit p̄. et iō
ex ip̄o cū hoīe sufficiēter sit ens vñū vñi-
tate regita ad talē actū sicut est itelligē.
Iste eiz ac? q̄ ē itelligē cū sit sine corpo-
re s̄bo ita nec p̄ se nec p̄ accēs indiuidua-
tur indiuiduatōe magnitudinis corp̄alis.
imo nō regit nec p̄mittit q̄ forā i q̄ re-
cipit sit indiuiduata indiuiduatōe ma-
gnitudinis corp̄alis. vñ suffic̄ illā forāz eē
opans intrinsecū p̄ nāz. q̄uis nō sit indi-
uiduata. sicut ad istā opationē celi q̄ est
mouē seipz bñ segt q̄ motor ei? sit p̄fe-
ctio ei? nō indiuiduata. neq̄ extensa fm̄
extensionē ei? s̄z subsistēs appropatuz p̄
sui nāz ad ip̄z mouendū ut p̄z ex 8. p̄hy-
coz. Et siqs̄ asserat q̄ ad h̄ q̄ for. intelli-
gat necessariū ē q̄ ex forā ex q̄ recipitur
i. in q̄ recipit itelligē fiat vñū in eē sub-
sistentie cūz corpe for. et q̄ sit numerata
fm̄ numerationē forā. distincta ab alijs
formis eiusdē sp̄ci. scias ip̄z nō bñ vidē
nāz opatiōis ip̄i? intellect⁹ p̄ doctrinam
Ari. Nec est incōueniēs q̄ v̄tutis vñius
sit respectu vñi? obiecti v̄l eiusdē sint di-
uersi actus dūmō illud obiectū nō sit p̄-
p̄riū motuū illi? v̄tutis. Lōstat at q̄ qd̄
ditas q̄ intelligit nō ē immediatū motuū
intellectus ad suū actū s̄z mouet median-
te fantasmate qd̄ ē aliud et aliud i diuer-
sis hoīb⁹. Ad aliā pōt dici q̄ nō segt
ōria sūt eē in eodē s̄bo fm̄ numez. Opi-

niones eiz de d̄dictorijs non sūt ōrie nisi
sint respectu eiusdē hoīs ita q̄ idem hō
eas hēat p̄ sua fantasmata et h̄ nō contin-
git scōz v̄tutē. ut q̄ for. opinet idē sūt eē
et nō esse aut huiusmōi aliqd̄. Dicet q̄
q̄ intellectus q̄ for. opinat pōt h̄re opi-
nionē de vno d̄dictoriū p̄ fantasmata
for. et ille idē intellectus numero h̄z opi-
nionē sūt de aliquo cōtradictoriū p̄ fa-
tasmata p̄lōnis. et iste opiones nullaz ad-
iuvicē h̄nt ōrietatē. s̄z si opiones de du-
ob⁹ d̄dictorijs p̄cederent ex fantasmati-
b⁹ vñi? et eiusdē indiuidui tūc eēnt cōtra-
rie et sic itelligeret dictū Ari. Alij di-
cūt aliter q̄ opiones d̄dictoriū bene
sūt ōtrarie q̄litercūq̄ cōtingat. s̄z nō ē i-
possibile q̄ ōria sint in eodē s̄bo sūt s̄p̄e-
ctu diuerfoz et a diuersis mouētib⁹. ut si
aliqui calefactibili appropinq̄ ignis po-
tens ip̄z calefacē p̄ totū. et si eīdem appo-
pinquet aliqd̄ valde frigidū. v̄l q̄ illud
calefactibile aliquat̄ recipiat contraria
ab illis diuersis mouētib⁹. et sic erit in p̄-
posito. Aliter pōt dici satis p̄babiliter
q̄ sicut sp̄s sensibilis cōtrariū albi et
nigri sūt ōtrarie et p̄nt eē sūt in eodē scōz
idē. sic sūt opiones de d̄tradiatorijs
sūt v̄e ōtrarie s̄z dispate et multū diuerse
Et ad auctoritatē Ari. i. 2. p̄b̄rmenial
dico q̄ nō intendit absolute q̄ tales opi-
niones sint p̄p̄ie cōtrarie. s̄z intēdit istā
d̄ditionalē q̄ si aliq̄ opiones sūt ōtra-
rie ille sūt opiones de cōtradictorijs et
nulle alie sicut ibi p̄bat. Et hec d̄ditōa-
lis bñ est vera. q̄uis ancedēs eius fallit
sit. Et p̄pter hoc Ari. in 4. metaph. ar-
guendo cōtra illos q̄ negabāt primū p̄-
cipiū ducit eos ad illud incōueniēs q̄ si
opiones cōtradictoriū eēnt cōtrarie
tūc secundū eos huiusmodi cōtraria sūt
essent. s. huiusmodi opiones contradi-
ctoriū quas ip̄i ponebant simul esse in
intellectu. et hoc est incōueniens. q̄ si iste
opiones essent cōtrarie cōtingēt eas si-
mul esse. qd̄ tū segret ad pōnē. ut p̄z ibi
dem. Unde sic intelligam rationē Ari.
contra illos. Si aliquis opinatur q̄ con-
tingat idem simul esse et non esse. tunc si
opiones contradictoriū sunt con-
trarie cōtinget eas simul inesse eidem.
sed hoc est impossibile quare ēē. falsitas
consequentis est manifesta. nāz siue opi-
niones d̄dictoriū sunt ōtrarie siue nō
tū hec d̄ditionalis est falsa et ipossibilia

q̄ si sint cōtrarie ptingat illas sūt esse in
eodē. et iō oē illud d̄z reputari fallū ex q̄
sequēt istā esse verā. s̄z p̄ia est manifesta
Nā si q̄s opinat q̄ ptingit idē sūt esse et
nō esse scōz idē ip̄e h̄z opiniones d̄dicto
rioz sūt. h̄ est manifestū. q̄ si iste opinio
nes sint d̄rie sequēt q̄ sūt h̄ret opiniones
d̄rias. Vel possēt dici q̄ Arist. ibi pce
dit ex cōcessione illoz. ip̄i eiz habuerunt
cedē q̄ opiones d̄dictioz sūt d̄rie p̄
q̄ dicebant q̄ de aliquo pōt esse vera af
firmatio et negatio sūt et s̄m idē ē. eadez
rōne de quolibet. vñ seq̄r q̄ opiones de
d̄dictioz sūt d̄rie et nō sūt d̄rie. et sic con
cludēt illud incōueniēs ē illos. s̄z d̄rie
opiones sūt sūt. Itē aliter pōt dici q̄ se
cundū l̄ram quā Lōmē. exponit ibidē n̄
inuenit Arist. accipe q̄ opiones d̄dictioz
oīū sint d̄rie s̄z solū ducit ad h̄ incōueni
ens q̄ d̄ria sūt erunt. s̄z calidū et frigidū.
q̄ sūt minus opposita q̄ d̄dictioz. et vi
de expōnē Lōmē. in illa parte et nihil in
ueniēs d̄itud. Ad aliā cū d̄r q̄ vni p
fectioni ē. pōt dici q̄ h̄ est verūz in illis
quozū perfectibilia sūt eterna sicut ī cor
poribus celestibz et in illis pfectionibz q̄
nō pōt esse in diuersis pfectibilibz simul
neq̄ in eis v̄l per ea sufficienter opari si
mul sicut vnus nauta nō pōt sūt opari p
diuersas naues sufficienter. S̄z vbi pfecti
bile alicui pfectōis separe est generabi
le et corruptibile. et illa pfectio pōt sūt ēē
cū diuersis et in pluribz pfectibilibz et o
perari p ea et in eis nullū est incōueniēs
eiusdē pfectōis plura ēē pfectibilia et sic
est h̄. Nā glibet h̄ p̄icularis cui p
fectio est intellectus possibilis ē corrupti
bilis. et vnus intellectus pōt pfectissime
opari in pluribz talibus vel p ea q̄re ēē.
Aliter pōt dici q̄ illa ppositio est vera
q̄ p̄ia pfectio cōpar suo p̄mo pfectibi
li et aliter nō. nūc aut nullū īdiuiduū ho
minis ē p̄mū pfectibile p intellectū s̄z to
ta spēs humana cōm̄idet ei sicut vnū p
mū pfectibile et ex p̄mū īdiuiduū huma
nū h̄ vel illud. et ex h̄ ptingit q̄ intellectus
humanus nūq̄ est sine corpe humano et
nūq̄ oīo denudat ab actu. s̄z nō ope
tur nec intelligit ex fantasmatis h̄z hoī
tū ē pfectus p fantasmata alteri. et sic s̄z
p est perfectus respectu speciei humane
vt dicit Lōmētator. licet nō semp sit
pfectus respectu huius īdiuidui. Ex h̄
eiz oritur dubitatio difficilis ē s̄nīaz Lō

mē. Cū eiz intellectus sit ab eterno et ab
eterno fuit humana spēs et intellectus reci
pit suas pfectiōes a fantasmatis homi
num. vñ q̄ ip̄e est iā oīo perfectus et ple
nus spēs intelligibilis p̄cipue q̄ scōm
eū p̄bia est eterna respectu sp̄ei humane
et sp̄e est pfecta in maiori parte sūi s̄bi. cūz
q̄ recipiens d̄z esse d̄nūdatū ab eo q̄d re
cipit v̄l q̄ v̄lteri intellectus nullā spēm
recipiet. et sic nullus h̄o incipiet intelli
ge re cū nō possēt recipē intelligē de nouo
nisi intellectus recipiat spēs de nouo. vt
v̄l esse manifestū de intentōe Arist. Et ad
hoc pōt dici q̄ q̄uis intellectus h̄ret ī se
species intelligibiles omniū rerū intelli
gibiliū. n̄ possibile esset q̄ ip̄e recipet ali
quā specie intelligibilē de nouo a fantas
matibus huius hoīs vel illius virtute intel
lectus agentis. et cū dicit q̄ recipiens de
bet esse denudatū a natura recepti saltē
scōm specie vt dicit Lōmē. in isto 3. Di
co q̄ aliquid esse denudatū ab aliq̄ pōt ī
telligi dupliciter. Vno mō scōm quiddā
tate et eēntiā. s̄z essentia eius nō sit esse
tia alteri. sicut nos dicimus q̄ linea est
longitudo sine latitudine. s̄z essentialit̄ q̄
essentia lineae nō ē eēntia latitudinis. Alio
mō intel igit aliquid ēē denudatū ab alio
scōz esse subsistentie. et sic aliq̄ sunt denu
data ab inuicē q̄ vnū illoz nō est diuin
ctū alteri scōz esse nec eo. sicut ocul⁹ ce
ci est denudatus a visioe. sūt aut et ī m̄
tis alijs. Nō cū dicit Lōmē. et Arist. q̄ re
cipiens d̄z ēē denudatū a recepto sine du
bio v̄l est vel scōz subsistentiā vel scōz
essentiā et h̄ sufficit. n̄ il eiz recipit seipz
Nō dico q̄ q̄tūcūq̄ intellect⁹ h̄ret in se
spēs intelligibiles oīum q̄d d̄tātū sibi in
heret. nō tū est idē eēntialit̄ cū eis īmo
est aliud eēntialit̄ ab oīb⁹ eis. et iō nihil p
hibet q̄n alias recipiat. nec seq̄r q̄ aliq̄d
recipiat seipz nec scōz spēm nec scōm nu
merū. quia ip̄e intellectus nō est aliqua
illarū specierū. Sed dices si intellectus
habens specie lapidis recipit a fantasma
te alterius speciez lapidis sequit q̄ duo
accidentia absoluta differētia numero
et eiusdē speciei erunt simul in eodē s̄bo.
huiusmodi enim species intelligibiles sūt
accidentia absoluta de p̄ima specie qua
litas vt cōmuniter dicitur. hoc autē vi
detur incōueniens et contra Arist. 5. me
taph. Dicēdū breuiter ad p̄is q̄ illō
d̄z Arist. ē intelligēdū d̄ accitib⁹ absolut

Liber

et a termino et ab obiecto. Iste autem species non sunt accidentia absoluta ab obiecto imo necio deperderet in esse et conservari ab obiecto vel ab agente propinquo. scilicet fantasmate humano. unde Comenius in isto 3. dicit. quod intelligibilia velia sunt colligata cum intentionibus imaginatis et corrupta per corruptionem earum. Ex hoc etiam apparet quod quicunque intellectus fuerit ab eterno et acquisierit species intelligibiles a fantasmatibus hominum precedentium non sequitur quod nunc habeat in se illas omnes. quia corrupto aliquo individuo corruptum eius fantasmatum. et per species dependentes ab illis. et hec est causa quare non remanescit post mortem. ut expresse dicit Albertus. Ad primam rationem Alberti dico breviter. quod compositum est hoc aliquid per suam formam inherens sue materie sed non oportet quod sit hoc aliquid per formam subsistentem. et sic est intellectus in homine. Ad aliam cum dicitur principia particularia etc. dicens quod Albertus loquitur ibi de Platone qui ponebat quod dicitates singularium esse separatas et subsistentes et esse principia generatiois et scilicet contra quem loquitur Albertus. quod principia particularia sunt particularia accipiendo particulare putat distinguere contra illud quod est vel Platone. sed non oportet quod principia particularia sint particularia. id est comprehensa et contenta in materia particulari et loco particulari. et hoc precipue non est necessarium in homine quod est finis malum et in malum compositum ex natura corruptibili compositum et natura spirituali incorruptibili. et ideo necesse est ut eius principia non habeant omnino conformitatem ad invicem quam habent principia aliorum compositorum ex forma educata de potentia materie et materia. Vel dicat quod illa propter Albertum. principia particularia sunt particularia. scilicet est de principio mali et agente propinquo et forma inherente. et hoc est contra Platone qui ponebat generans propinquo et formas inherens sub particularis esse quod vel. sed non oportet quod principium rei particularis quod est eius forma subsistens sit particulare numeratum et distinctum numeraliter. Si enim forma subsistens distingueret numeraliter tunc distingueret per se ipsam cum non distingueret secundum distinctionem corporis seu materie. Et si distingueret per se ipsam distingueret secundum speciem. Sed si dices quod forma subsistens distinguit per habitudinem ad aliud et aliud corpus. Contra quolibet corpus proprium individui est corruptibile scilicet quod tunc ad dispositiones quibus appropriat huic individuo. quod corruptis diversis corporibus per

species diversorum individuum corruptibile habitudine ad illa corpora. et sic ille forme non erunt distincte. Item si illa habitudine intellectus ad ipsum corpus est subalter et essentialiter idem cum ipso intellectu tunc si distinguatur per habitudinem ad corpus distinguere tur per se. Si vero illa habitudine est accidentis scilicet quod respectus tunc arguo sic. Quicumque subalter et accens respectum sunt distincta distinctione subiecti naturaliter preedit distinctio nec illius accidentis. Ridiculus enim esset dicitur quod distinctio premitatis in diversis hominibus existens sit per se naturaliter quod distinctio illorum hominum. sed si sit in proposito distinctio intellectualium naturaliter preedit distinctionem suarum habitudinum. et sic non distinguuntur per habitudines. Preterea cum intellectus sit subalter qualiter in ipso fundabitur ista relatio. scilicet habitudine ad corpus nisi mediante quantitate vel qualitate vel actione vel passione vel aliquid alio accidente absoluto. et tunc erit questione de illo accidente absoluto qualiter distinguatur. et totum hoc videtur manifestum et idem ostendibile quare etc. Ad aliam rationem dicitur quod bene est inconueniens quod natura generis individuetur et non individuetur natura dicitur quod sumitur a forma inherente. sed natura dicitur quod sumitur a forma separata et subsistente necessario remanet non individuatam individuationem materie corporalis. si enim sic individuetur individuationem materie corporalis non recipet nisi individualiter. Dicitur quod hoc est per tanto quod habet potentiam non organicam. Contra si sit forma elementum habet potentiam non organicam et sic recipiet non individualiter. Si enim habet potentiam organicam est causa proprie receptionis individualis. sed non habet potentiam organicam dicitur esse causa non receptionis individualis. dicitur itaque Comenius. Albertus uerois quod hoc est compositum ex natura individuatam et natura non individuatam individuationem materie corporalis. et quod hic necessario accidit in homine propter ordinem universi quod facit quod in aliquo malum et in malum uniantur. scilicet in homine. propter quod oportet quod principium formale in homine quod est de numero malum et retineat aditorem malum et incorruptibilem quod est non numerari in eadem specie. principium autem male numeratum est. Ad rationem sequentem dicitur aliqui quod cum uno aut plures homines intelligunt simul unum intelligibile hoc non est per diversas intellectiones numero distinctas. sed est intellectio una numero. potest tamen contingere quod unus definat intelligere alio adhuc intelligente. quod potest esse quod unus definat cogi-

tare vel fantasiare, et sic intellectio non copulat cū eo neq; intelligat. alius autē cōtinuat cogitationē et intelligat. Sed h̄ ē mihi dubiū et igrēt post an sit vēr. Et ad p̄is pōt aliter enadi ratio. et dico q; vna ē vntē īpōssibilē ē h̄re diuersos act⁹ respēcū vni⁹ obiecti et īspēcū eiusdē motiū p̄pinq. s; si motiua p̄pinqa sunt diuersa et distincta nullū ē īcōueniēs. Itē autē si for. et plato intelligāt vniū intelligibile motiū p̄pinqū nō est vniū et idē. s; aliud et aliud. s. fantasia for. et pla. aut ītentio imaginata aut cogitatio aut q̄lit volueris appellare. Tūc dicēdū est ad illa q; aliq; obijciūt cōtra Lōmē. cū ipi dicūt q; hoc est ficticiū q; aliq; subsistens et separātū sit forā alicui⁹ qd sit p se vniū. Dicēdū q; aliq; subsistēs esse separātū ab aliquo est dupl̄r. Uno mō q; sit separātū loco et sbo ut for. a pla. et sic nō pōt esse forā et pfectio alicui⁹ corpis p̄prie et simpl̄r. Alio mō q; sit separātū scōm subsistentiā. s. nō inherens p se corpī nō tam distinctū loco et sbo. et tale separātū bñ pōt esse forā et pfectio ex q; cū corpe fiat qd vniū dūmō sit appropriatū corpī in opādo. et p̄cipue si tale separātū p sui naturam b; inclinationē et ordinē ad corpus et nō possit ēē sine corpore. i. nō exīte corpore. et sic se b; aīa itellectiua humana ad cor p; hūanū. nō eīz ē distincta ab eo loco et sbo cū ipa sit īcorporea et appropriat ei in opando et non pōt exīstē nisi sit aliq; corpus humanū. vñ l; for. mortuo nō sit pfectio corpis for. tñ erit pfectio alteri⁹ corpis. et si poneret nullū īndividuū hōminis exīstē nō exīstēt aīa itellectiua humana. et hoc debet ei p suā naturā. et qñ accipit q; principia cōpositi sūt potētia et actus. cōcedo s; nō o; q; actus ille sit īherēs potētie. hoc etiā n̄ p̄it dicē catholici de aīa itellectiua cū p se subsistēt et inherēt p naturā sint opposita circa idē. Dicūt g; catholici quō ex aīa itellectiua nō obstāt q; sit subsistēs et humano corpore sit vniū. et silem modū imo viorē poterit assignare Lōmē. dico viorē q; vñ oī mō sit vniū ex forā q; nō pōt oīo esse sine corpore et ex ipo corpore q; ex forā que pōt exīstē sine oī corpore. Itē autē scōz catholicos aīa for. pōt ēē eēntialr sine omni corpore. et eēntialr exīstēt sine corpore nisi accidēt miraculū valō magnū ad hoc q; vniat. s. resurrectio. S; scōm Lōmē.

aīa itellectiua nō posset ēē si nullū corpus humanū ēēt qm scōz eū vltim⁹ finis intellectus humani est cognitio. s; b; se patat. et hanc cognitionē h̄re nō pōt nisi cū terminata est et cōpleta est generatio intellectus in habitu. cōpleta autē gñatio intellectus in habitu nō pōt esse sine fantasinate humano. et fantasia nō ē sine corpore. iō intellectus human⁹ nō ēēt nō exīte corpore. q; nullā h̄ret opationē respectu entū māliū. Quis igitē diffici- le sit intelligē quō ex materia et forā s; sistētē nō inherētē fiat vniū. tñ multo diffici- lius est hoc intelligē de aīa itellectiua et humano corpore scōm pōnē catholici cū q; scōm pōnē Lōmē. sit autē vnum ex istis p tanto q; nō sūt distincta loco et s; iecto et cū h̄ vniū istoz p se p̄prie et imēdiatē ordinat ad actū alterius. Cōpositū eīz ex corpore et aīa cogitativa p se et p̄prie et imēdiatē ordinat ad actū itellecti- cū. imēdiatē dico. i. sine aliq; sba media. et cōstat q; aīa itellectiua nō est distincta loco et sbo a p̄dicta mā. et īndubitāt ista vnitās bñ sufficit ad talē actū. s. intelligē pducēdū a tali cōposito. Vñ sicut ipōs- sibile ē aliq; cōpositū mouē seipz motu ppetuo nisi ei⁹ forā q; mouet seipz ēēt s; sistēs et nō īherēs alteri corpī. vt p; ex 8° phycor. ita dicēt phs q; ipōssibile ē ali- qd cōpositū ex corpore et aīa itellectiua ī- telligē nisi ei⁹ aīa p quā recipit intelligē sit subsistēs. Et ut sit ad vniū dicē rō q; re aliqd putāt quincē aīaz itellectiua īhe- rere corpī humano p̄it cōtrariū. argu- unt eīz sic. illud p qd hō intelligit debet esse forma eius inherēs suo corpore. itel- lectus est huiusmodi igit. Itē dico q; maior huius rationis est tota falsa secū- dū Ari. nā si illud in quo recipit intelli- gere esset forma inherens corporei neces- sario ipm intelligere reciperet in corpo- re. qualiter eīz pōt intelligi q; superficies ī heret parietī et aliquid recipit in super- ficie qd nō recipitur in pariete. Ex hoc ergo ipo q; hō intelligit per intellectum tanq; p illud in quo recipitur intelligēt cōcluderet phs q; intelligere nō inheret corporei. Sed dices q; intelligere nō re- cipiētur in corpore nisi per accidens. Et ego dico q; similiter sentire non recipi- tur in corpore nisi per accidens. Itā ita bene recipitur intelligere in corpore per accidens sicut sentire qd est ridiculum.

Liber

Sed dices q̄ differunt sentire & itellige
re. quia sentire recipitur i organo deter
minato. intelligere autē i toto corpore cui
inheret. hoc autē est derisoriu. quia ois re
ceptio in corpore siue in toto siue in or
gano est receptio indiuidualis & sic intel
lectus reciperet indiuidualiter. Nec re
fert ad indiuidualitatē receptionis vtrū
forma recipiens & inherēs inhereat per
se aut per accidens. qualiter cūq; aut ali
quid recipiatur in forma inherente cor
pori necesse est illud recipi in corpore et
illā esse receptionē indiuidualē. s. in loco
determinato & tempore determinato & i
corpore determinato que oīa repugnāt
receptioni intellectuali. Ad aliud qd̄ di
citur contra Lōmen. q̄ ficticius est vnaz
numero substantiā copulari tot corpori
bus. diceret Auerōis q̄ hoc multo ratō
nabili⁹ est & conuenientius q̄ sit modus
quē ponunt alij. Nam ordo & connexio
partiu vniuersi hoc exigit. cū etiā supe
riora sint imaterialia eterna & nō multi
plicabilia in eadē specie. & inferiora sunt
materialia & corruptibilia & plura in ea
dem specie. Rationabile ergo est q̄ sit a
liqua species vniuersi cōposita cōprehē
dens in se intrinsece vtrāq; naturā i qua
coniungantur superiora inferioribus. si
cut etiā med iū constituitur ex extremis.
& illa species media est numerabilis s̄m
differentias corporales. innumerabilis at
secundū formā imaterialē. De hoc autē
qd̄ additur q̄ vnitur distantibus & disti
ctis loco & subiecto diceret q̄ hoc nō est
inconueniens. nam ex quo eius vnitas ē
vnitas specifica & nō indiuidualis prout
indiuiduū aliquā intētionē addit supra
spēm nullū est inconueniens ipsum vni
ri diuersis & multū loco & subiecto disti
ctis que tamen sunt eius perfectibilia se
cundario & ex p̄nti imo est multū ratio
nabile. Et diceret Lōmen. hoc rationa
bilius esse q̄ vnā formā totaz & totaliter
perficere diuersas partes eiusdē indiu
dui. qm̄ si tota anima intellectiua perfic̄
simul manū & caput contingit idē simul
moueri & quiescere saltē p̄ accidens. naz
mota manu necesse est moueri animam
que perficit eam. & quiescente capite ne
cesse est quiescere animā que ipsum per
ficit. & sic vnū & idē secundū idē sui. scia
intellectiua simul mouebitur et quiescit
saltē per accidens qd̄ est satis mirabile.

Ex positione vero Lōmen. nō sequit̄ q̄
nō ponit animā intellectiua int̄ erer cor
pori sicut nec motorē celi ipi celo. Prete
rea ex positione catholica pcedit q̄ de
immediate agit in corpus humanū de nouo
& creat animā intellectiua de nihilo.
& q̄ eo ipso q̄ aliqd̄ agens particulare
aliquā dispositionē inducit in materia
per actū deformē & nō placentē deo cre
at de nouo animā infundendo eā corpo
ri. & omnia ista dicit Lōmen. ficta. q̄ nō
sunt per se nota nec possunt sufficienter
monstrari. & ideo sine dubio p̄z possit
gloriarī deducendo Lōmen. ad incōue
nientia contra phiaz. quia ad multo plu
ra & maiora deducerentur que in philo
sophia inconuenientia reputātur & que
solū tanq̄ mirabilia recipiunt vt vera.
Ad aliā cū querit̄. s. d̄ causa illius copu
lationis. diceret Lōmen. q̄ causa finalis
est coniunctio debita partiu vniuersi que
exigit vt sit aliqd̄ mediū iter corporalia
& incorporea modo supradicto. Sed d̄
causa effectiua huius coniunctionis cre
do q̄ nō est aliqua causa actiua nisi per
accidens. Sicut enim ignis quantū ē ex
parte sua semper arderet. q̄ aut non ar
det modo hoc cōbustibile & postea arde
at. huius nō est causa effectiua nisi p̄ ac
cidens. s. respectu huius qui combustibi
le apponit igni. sed sic est hic. naturalit̄
enim intellectus perficit corpus huma
nū suo modo ita q̄ ex parte sua nihil d̄
ficit quin semper qd̄cūq; corpus huma
nū perficeret. quia tamen nō potest cor
pus perficere nisi existat i actu. ideo ge
nerans corpus for. est causa per accidēs
istius copulationis & nō est huius querē
da alia causa agens. sicut appropinquas
combustibile igni est causa combustionis
suo modo. Qualit̄ aut diuersimode co
puletur nobis intellectus agens & possi
bilis videbitur in sequentibus. Sic r̄spō
deret Lōmen. rationibus contra suā po
sitionē. Et ad rationē in principio q̄
stionis positā cū dicitur. illa sunt vnū
numero qm̄ mā ē vna. p̄t dici q̄ hec re
gula tenet in reb̄ mālib⁹ s̄ i reb̄ imāli
bus nō oportet q̄ vnitas numeralis sit a
materia sed seipsa res imaterialis ē ens
& vnū ens & nō est ibi realis diuersitas i
ter indiuiduū & quidditatē quare r̄ē. Et
potest dici q̄ illa sunt vnū numero quo
rū materia est vna. verū est de vno qd̄ ē

principiū numeri accidentalis de genere
quantitatis, sed si est principiū numeri essen-
tialiter nō oī. sic diceret Lōmē. de q̄stio-
ne ista. Sed q̄uis hec opinio sit Lōmē.
et Arist. et q̄uis etiā hec opinio nō possit
remoueri rationibus demonstratiuis. ta-
men ego dico aliter et dico q̄ intellectus
nō est vnus numero in omnibus hoībus
imō ipse est numeratus in diuersis secun-
dū numerationē corporū humanorū et p-
fectio vāns esse simpliciter. hoc aut nō p-
bo aliqua ratione demonstratiua. quia h-
nō scio esse possibile et siq̄ hoc sciat gau-
deat. Istā aut cōclusionē assero simpliciter
esse verā et indubitanter teneo sola fide.
Et ad rationes contra istā opinionē respō-
derez breuiter concedendo tāq̄ possibili-
tā apud deū oīa illa ad que ille rationes
deducunt tanq̄ ad impossibilia. Et enīz
aliqua forma vāns esse materie precipue
sine quacūq̄ alia forma substantiali non
sit extensa scōm extensionē corporis hoc
nō video nisi ex solo miraculo diuī cō-
tingere posse. et q̄ aliqua forma indiuidu-
ata indiuiduationē materie corporalis re-
cipiat cōprehensionē vlem diuersaz a cō-
prehensione sensitīua. hoc nō video possi-
bile nisi solū p diuinū miraculū et huius-
modi filia. Vñ scōm eandē radicē qua
teneo cōclusionē. teneo oīa illa que ad il-
lā cōclusionē necessario cōsequūt et non
aliter. imō si ex illa positione virtute ar-
gumentationis necessario aliquis cōtra-
dictoria cōclūderet adhuc magis vellem
ea cōcedere q̄ istā positionē negare. Et
puto q̄ qui per aliū modū nititur solu-
re rationes quasdam cōtra istā positōez
ipse ex insufficientia solutionis magis red-
deret hanc positōē improbabile q̄ sustine-
re eandē. et iō nō plus de isto ad presens
quare zc.

Questio octaua.

Vñ neq̄ misceri est rationabi-
le ipsi corpori zc.

Querit hic vtrū potentia intel-
lectiua sit potentia organica. Et arguit p-
mo q̄ sic. quia virtus cogitativa est orga-
nica ut cōcedit hic Lōmē. et organū eius
est medius ventriculus cerebri. sed virt-
cogitativa est potentia intellectiua. pba-
tio. quia virtus intellectiua est ppria ho-
mini vt manifestū est oībus. et virtus co-
gitativa est ppria hoī. quare videt q̄ po-

tentia cogitativa est intellectiua. Et fir-
matur. quia omnis ratio est intellectus.
hec vñ manifesta. s; cogitativa ē aliq̄ rō
scōz Lōmē. ī isto 3. dīc. 19. q̄re zc. Itē
omnis virtus anime que est actus corpo-
ris organici debz esse organica. hec vide-
tur manifesta. quia virtus nō debet esse
magis abstracta q̄ substantia quā cōseq-
tur. Unde si aliqua anima est actus cor-
poris organici videtur q̄ ei? potētia de-
bet esse actus corporis organici. et p oīs
organica. sed potentia intellectiua est po-
tentia anime que est actus corporis or-
ganici. vt patet ex 2. hui? quare zc. Itē
omnis potentia cui? actus impedit ex i-
pedimento organi et destruit ad destru-
ctionē organi videtur esse organica. Itē
enim videt esse aliqua alia causa quare
actus alicui? potētie impediatur aut defi-
ciat ex impedimento aut defectu organi
nisi q̄ illa est potentia organica. s; actus
intellectus impeditur ex impedimento et
indispositione organi corporalis ut ma-
nifestū est per experientiaz ī egrotantib?
et ebrijs. et corrūpitur ad corruptionē hu-
ius organi. vnde et Ari. dicit in 2. huius
q̄ intelligere corrūpitur quodā interius
corrūpto quare zc. Oppositū arguit
auctoritate Ari. in lra et p Lōmen. et oēs
alios. omnes enim cōcedunt potētiā in-
lectiua nō esse actū alicui? organi cor-
poralis. Ad hoc dicendūz breuiter q̄
potentia intellectiua qua intelligimus vñ
nō est potentia organica. et hoc probatur
primo sic. Si potētia intellectiua esset or-
ganica nō reciperet nisi indiuidualit qd
est absurdū. quia sic nō fieret intelligere
qd requirit receptionē vlem et abstractā
vñ est manifesta. virtus enim inherens
corpori nō recipit nisi indiuidualiter et si-
tualiter. s. hic ita q̄ nō alibi. vt manifestū
est cuilibet intelligenti. Et per eandē viā
cōvincitur scōm Ari. et Lōmē. q̄ substā-
tia anime intellectiue nō est indiuiduata
indiuiduatione corporis. quia sic recipit
indiuidualiter. principaliter enim recipit
substantia anime q̄ eius potētia suppo-
sito q̄ potētia sit actus eius. Sed aliq̄
respondent hic q̄ licet esset anima intel-
lectiua sic indiuiduata. tñ habet potētiā
abstractā. Sed hoc ē mirabile. quia po-
tentia anime vel est idē cū sua substantia
vel fundatur in ea et siue sic siue nō sic si
aīa est indiuiduata sequit q̄ sua potētia

est indiuiduata. Ad hoc dicunt aliqui qd aia intellectiua pot considerari dupliciter. Uno mo ut actus corporis. Alio mo ut supgreditur materia. Prius mo recipit materialiter et sic in ipsa non fundat potentia intellectiua. alio mo non indiuiduat et sic fundat in ea potentia intellectiua. Sz h est frivolu et ficticiu. Si eiz potentia qua ho imediate intelligit non fundat in aia hois ut est eius actus et perfectio sz scdz qd aia supgreditur sequit qd nullus intelligit inqtu ho. quia ho constituit p aiaz intellectiua non inqtu supgreditur corp hu manu sed inqtu ex his fit vnum sicut ex actu et potentia. Preterea querat ab istis quid intelligunt per ista supgressionem. aut eiz intelligunt aliquem excessu perfectonis ratione cui non est proportio inter ipaz et materia. vel quia non habet condiciones corporis quas habent alie forme. s. corruibilitate et extensione. vel quia ipsa est per se subsistens non coniuncta corpori fm subsistentia. Ad hoc est dicendum primu quia ex ipa et corpore fit vnu ut asserunt isti. et sic e ei proportionata. Nec pot dici qd fm pte e actus sz pte non cu sit idisibilis. et sic tota proportionatur materie ut sit eius perfectio. Si vero intelligant 2o mo ex hoc non habet qd non sit indiuiduata. Quis eiz prima materia sit incorruptibilis n e indiuiduata. vñ ex hoc qd aia intellectiua scdm se est corruptibilis non habebit qd non sit indiuiduata. It punctus et vnitas numeralis non est aliquid extensibile nec p se nec p accis et tñ ec snt indiuiduata. ut manifestu est cuilibet sani capitis. Si igit ista supgressio aie intellecte sic intelligat solu ex h qd e incorruptibil et inextensa non hetur ex h qd non sit indiuiduata. ut manifestu est. Si aut intelligit 3o mo scilz qd non est vnita corpi fm subsistentia tñc iplicatur dictio. quia nullu sepatuz scdz subsistentia ab aliquo dat ei esse formaliter sicut actus eius primus inheres et hoc est manifestu per se. It arguit ad principale. Si potentia intellectiua eet organica oporteret qd ipe esset sextus sensus particularis. aut qd esset aliqua virtus que se haberet ad sextu sensu sicut virtus imaginatiua se habet ad sensum coem. s. qd sicut imaginatiua imutatur a sensu coi sic intellectus imutaret a sexto sensu. sed hoc est impossibile. quare etc. Hanc aiaz ponit Comē. sed non est oio clara nec ipe

dedarat ea. et ideo volo icipere declaratione huius rationis. Et dico primo qd falsitas pntis satis patet ex 2o huius. vbi ostensum est qd non est aliquis sensus particularis preter quinque. Unde intellectus non pot esse sextus sensus particularis. et ex hoc sequit qd non pot esse aliqua virtus que se habeat ad sextu sensum sicut virtus imaginatiua ad sensum coem. Ad ad illud qd non est nulla virtus habet proportionem. vñ cu nullus sit sextus sensus sequit qd ipe non pot imutare aliquam virtutem sili mo sicut sensus cois imutat imaginatiua. et sic patet falsitas pntis. Hunc pbo pnam. na si intellectus esset virtus animalis i corpore. i. virtus organica. aut esset aliquis de quinque sensibus particularibus aut sensus cois aut imaginatiua aut memoratiua aut cogitatiua aut sextus sensus aut alia qua virtus sic se habens ad sextu sensu sicut imaginatiua ad sensu coem. hec opinio videt multu sufficiens. et non potest pluribus modis imaginari etia si fingendi detur licentia. Sed non est dicendum qd intellectus sit aliquis sensus particularis. Primo quia aialia irrationalia aliq hnt ocs sensus particulares. et sic haberet intellectu qd est absurdum. Itc qlibet sensus particularis est determinatus ad aliquid quod determinatu genus sensibiliu cognoscendu. ut visus ad colores et auditus ad sonos. intellectus aut non est limitatus ad aliquod genus sensibiliu sed oia pot cognoscere. Nec est dicendum qd intellectus sit sensus cois. qd iste non cognoscit nisi sensibilia et dicitur ipoz ad inuicem pcpue dum sunt pntia. intellectus aut cognoscit multa alia. s. substantias et relationes et huiusmodi que non sunt p se sensibilia nec propria nec coia. Itc non est virtus imaginatiua nec memoratiua. qd iste insit alijs aialibus. ut vlt Ari. in pñmio metaph. vbi dicit qd alia aialia multa imaginantur et memorijs viuunt. et in 2o huius. Itc virtus imaginatiua et memoratiua scdm coem doctrina non sunt virtutes cognoscitiue sed solu reservatiue. ut tactus fuit in 2o huius versus fine. intellectus aut est potentia cognoscitiua. Itc memoratiua est solum pteritoz. ut vult Arist. in de memoria et reminiscencia. intellectus aut cognoscit et pterita et pntia et futura. quare etc. Nec est putandu qd intellectus quo intelligit vlt sit virtus cogitatiua o qd magis

videtur quod virtus cogitativa non distinguit
nisi individualiter et non vlt et abstracte.
vt virtus cogitativa cognoscit hoc aial et
hanc relationem. sed non cognoscit quiddi-
tates eorum vlt comprehensione que est. Re-
linquit ergo quod si intellectus est virtus or-
ganica quod sit sextus sensus vel aliqd huius-
modi. Et sic potest intelligi contra Comen-
tem. Et est hic notandum quod secundum Comen-
tem. ex isto fundamento. scilicet quia intellectus non ha-
bet organum. concludit ipse Aristoteles. quod intellectus
non est virtus in corpore ut patet inspicere
in commento. Si enim esset virtus in corpore
oporteret quod haberet aliquod organum. Item
ex alio probatur Comen-tem. intellectum non esse vir-
tutem in corpore. et arguitur sic. Si intellectus
esset virtus in corpore oporteret quod esset
aliqua dispositio aut aliqua qualitas et il-
la qualitas aut attribueretur complexioni et
quod complexio. aut esset qualitas in complexi-
one addita tunc complexioni. et vtriusque istorum
est impossibile. Nam si esset virtus addita
complexioni necessario haberet organum. et ideo
ostensum est quod non habet organum. et per contra pri-
ma secundum eum. declaratum est eorum quod omnis virtus
in corpore aut attribuitur primis qualita-
tibus. scilicet forme complexionis. aut est virtus
existens in forma complexionis. et sic necessa-
rio erit anima organica. et hoc est impossibi-
le. quod declaratum est quod nullum est instrumentum
sensus particularis aliud ab instrumen-
tis quibus sensum. Quod autem intellectus sit non
virtus attributa complexioni manifestum est
ex predictis. quoniam cum anima sensibilis non sit vir-
tus attributa complexioni quanto magis intel-
lectus. Item si esset virtus attributa com-
plexioni tunc sicut dicit Aristoteles. esse lapidis
in anima esset idem cum esse eius extra animam. et sic
Lapis esset comprehendens et alia multa con-
tingentia huic positioni. hec sunt verba Comen-
tentis. que non omnino sunt manifesta hominibus
inexpertis et precipue quantum ad illam vlti-
mam partem quam ponit. Ad intellectum ergo
istorum verborum Comen-tem. propter iuniores ac-
cipio quod intelligat per complexione. et per vir-
tutem attributam complexioni in eo quod comple-
xio. et per virtutem additam complexioni. et his
intellectus possunt faciliter intelligi conse-
quentie sue. Complexio ut satis habetur ab
Auerrois in suo libro de medicina qui vo-
cat colliget. Complexio est quedam quali-
tas pueniens ex actione motiva et passio-
ne qualitatum tangibilium primarum existentium
in elementis que quidem qualitates tangi-
biles primae sunt caliditas frigiditas hu-

miditas et siccitas. vt declaratum est ibi et in
2. de generatione. Et ista descriptio ex-
pressius habetur ab Aristotele. in primo cano-
nis. Qualitas autem attributa complexioni in
eo quod complexio est qualitas ex qua puenit
omnis complexio per eius actionem et passionem.
cuiusmodi sunt ille qualitates quatuor. que
dictae sunt. quolibet enim earum est principium
aliquod complexionis cuiuscumque ita quod om-
nis complexio requirit omnes illas quatuor
qualitates. Complexio enim proprie non est nisi
in mixtis. et omne mixtum est constitutum
ex quatuor elementis. vt demonstratum est in 2.
de generatione. Vnde per qualitates attribu-
tas complexioni in eo quod complexio puto quod
Comen-tem. intelligat illas quatuor qualitates
tangibiles primas. Et rationabiliter di-
cuntur attributa complexioni sicut suo fini.
Nam sicut elementa ordinantur ad mixta vt
ad finem. elementa enim sunt materia mixtorum vt
per in 2. celi et mundi. et 2. de generatione.
materia autem est propter finem 2. phycorum. sic quali-
tates tangibiles elementorum sunt propter com-
plexiones que sunt qualitates mixtorum quibus
materia disponitur ad formas eorum. virtus autem
addita complexioni a Comen-tem. intelligit for-
ma substantialis mixti que recipitur in materia
complexionata. vel intelligit virtus animae hu-
iusemodi formam receptam in materia complexio-
nata. et hec virtus est realiter diuersa ab
ipsa complexione et quolibet qualitatum com-
plexionalium. Et credo quod hec virtus sup-
addita complexioni. scilicet virtus animae formam
mixti est illa virtus quam medici vocant a
tota specie. et hoc est rationabile. nam ipsa for-
ma vocatur species rei secundum Aristotelem. in mul-
tis locis. et huiusmodi species et forma rei
est communis omnibus indiuiduis eiusdem speciei.
et talis virtus addita complexioni est prin-
cipium operationis que non potest esse a comple-
xione illius rei. proprie nec ab aliqua qua-
tuor qualitatum et hac multum vtuntur medi-
ci in reddendo causas operationum medici-
naliu et partium animalium. quoniam enim videtur
aliquem effectum quem non possunt reducere ad cali-
dum aut frigidum nec ad humidum nec ad sic-
cum in aliquo gradu nec ad complexione in qua
dominat aliqua istarum dicunt illam operationem
esse a tota specie vel a virtute totius spe-
ciei. Vnde ergo quid intelligit Comen-tem.
per complexione. et quid per virtutem attribu-
tam complexioni. et quid per virtutem additam
complexioni. dico quod intentio Comen-tem. est quod
si intellectus est virtus in corpore rationabi-
le esset quod esset virtus attributa complexioni
ad. 2.

ut ipsa complexio supple vel virtus addita complexioni. Non enim esset rationabile quod ipse esset qualitas visibilis que est lumen quia nullus unquam vidit intellectum. et adhuc inanimata haberent intellectum. nec esset etiam rationabile quod esset aliqua qualitas substantie corporalis de secunda specie qualitatibus puta naturalis potentia vel impotentia substantie corporalis. quod quilibet substantia naturalis per suam potentiam naturale corpoream vel impotentiam non agit nec patitur nisi individualiter et hic et nunc. sed intellectus recipit et abstrahit ultra. Nec est rationabile quod ipse esset aliqua qualitas de quarta specie qualitatibus ut puta figura vel forma circa quantitatem. quia talis qualitas est per se sensibilis nec est principium recipiendi ultra. Unde relinqueret magis quod esset aliqua qualitas tangibilis aut aliqua qualitas communis commixtionem tangibilium qualitatibus et superaddita complexioni. Quod autem non fit qualitas superaddita complexioni probatur. quia omnis talis qualitas si est virtus anime est organica. ut ipse supponit tanquam manifestum ex diffinitione anime. nam anima est actus corporis phisici organici. et virtutes anime sine dubio sunt actus quidam organorum corporaliu ex quibus constituitur corpus organicum. aut sunt virtutes quibus talia organa deserviunt ad operationes suas quas habent in aliquibus organis. Sed quod intellectus non sit virtus attributa complexioni dupliciter probatur. Primo quia magis videretur de anima sensitiva quod esset virtus attributa complexioni quam de anima intellectiva. quod patet quia anima sensitiva non solum inuenitur in hominibus sed etiam in alijs animalibus que sunt propinqua naturis elementorum que sunt iste qualitates quia sunt minus perfecta. et sic anime eorum vel virtutes magis videntur esse qualitates elementorum quam anima hominis intellectiva que longe nobilior est. et tamen anima sensitiva et eius virtus non est virtus attributa complexioni. scilicet qualitas aliqua complexionalis quod potest probari per illud quod subiungit Comenius. quia tunc esse lapidis in anima esset idem esse eius extra animam. quod sic intelligo. quia per istas qualitates tangibiles nihil preparatur ad recipiendum aliquam formam nisi secundum esse reale et corporale. ut per calidum et siccatum disponitur aliquid ad recipiendum formam ignis. et per humidum et calidum ad formam aeris et sic de alijs. Sicut si potentia intellectiva vel sensitiva esset aliqua istarum

qualitatum complexionalium anima per eam non haberet recipere aliam formam nisi secundum suum esse reale et corporale sicut recipit in materia corporali. quare sequeretur quod sicut anima recipiens formam lapidis aliquo modo comprehendit. id est cognoscit. sic materia lapidis recipiens formam lapidis esset comprehendens id est cognoscens postquam lapis. id est forma lapidis haberet idem esse in anima et extra animam. Sic Comenius ponit aliam rationem ad probandum quod intellectus non est virtus in corpore et per se nec organica. et potest sic syllogizari. Nulla virtus individualis cognoscit res infinitas numero. sed intellectus cognoscit res infinitas in numero sicut in proprio. ut patet. et intelligo quod cognoscit res infinitas vel iudicat non quidem sub rationibus proprijs omnium illarum. quia sic est impossibile cognoscere infinita. ut patet ex 2. metaphisica. sed sub ratione una et veli que se habet indifferenter ad repetitionem infinitorum. Vel potest sic formari ratio Comeniana. Quilibet virtus individualis cognoscit res finitas solum. sed intellectus non iudicat solum res finitas imo infinitas modo predicto quod patet. Ad primam rationem nego minorem et ad probationem dico quod peccat per fallaciam communis ex duabus affirmationibus in secunda figura. ut Comenius hic innuit. et cum additur ad confirmandum. quia omnis ratio est intellectus quo omnis ratio veli est intellectus quo cognoscimus. sed ratio particularis. id est cogitativa que ratiocinatur de rebus particulariter et individualiter apprehensis non est intellectus quo ultra et abstracte cognoscimus quidditates. Et cum dicitur quod cogitativa hominis est aliqua ratio. verum est particularis. scilicet individualiter cognoscens et distinguens. ut dicit Comenius. auctoritate Aristotelis. de sensu et sensato. et forte per librum de sensu et sensato intelligit totam illam partem phisice naturalis in qua Aristoteles consideravit de communibus passionibus corporis et anime sensitive. scilicet librum quem nos vocamus de sensu et sensato et eum quem vocamus de memoria et reminiscencia. ibi enim. de memoria et reminiscencia probatur Aristoteles quod reminiscencia est passio corporalis. per reminiscencia intelligit quandam actum virtutis cogitative proprie homini ut habet videtur ibidem. Ad aliam dico quod vera est maior de potentia que est actus dans esse finem constitutus in esse per subiectum. sed si sit potentia anime que est actus. id est principium

intrinsicū operationis appropriatū corpo-
ri nō tñ exiēs in corpore sibiue nō o3 q ta-
lis potentia sit organica. 7 sic est in ppo-
sito vt patet ex dictis. Ad aliā cū dici-
tur oīs potentia ēē. dicunt aliq q verū ē
si impediatur per se 7 directe. sed si p acci-
dens 7 indirecte nō o3 ut sit organica 7 sic
est in pposito. actus eīz intellectus impe-
ditur p accidens ppter indispositionem
organi corporalis virtutis cogitatiue aut
fantastice. sed nō per se quare ēē. Uel
pōt dici magis manifestando q actū ali-
cui? virtutis impediri aut corripī ppter
impedimentū alicui? organi corporalis
pōt cōtingere dupliciter. Uno mō p tā-
to. quia ille actus natus est recipi in cor-
pore ut in subiecto. 7 sic est vez q virtus
cui? actus ēē. Alio mō pōt cōtingere q
actus alicui? virtutis impediatur aut de-
ficiat ppter impedimentū aut defectum
organi corporalis nō quia ille actus reci-
pi debeat in aliquo organo corporali. s3
quia dependet ab aliquo exiēte i organo
tanq3 a mouente qd mouet potentiaz ad
illū actū. 7 hoc mō nō o3 q virtus illa sit
organica sic aut est in pposito. nā actus
intellectus licet nō sit in corpore sibiue tñ
necessario depēdet ab aliquo exiēte i cor-
pore humano. s. fantasmate seu intentōe
imaginata. 7 ppter hoc dicit Aris. in pri-
mo hui? q intelligere vel est fantasia vlt-
nō ē sine fantasia. 7 hoc videt vez p vl-
tima parte. Et Lōmen. dicit ibi q intelli-
gere qd nō sit in corpore. s. sibiue tñ est
in rebus exiētibz in corpore. i. dependet
a rebus exiētibz i corpore. vt ipemet ex-
ponit ibidē. s. ab intentionibus imagina-
tis. 7 ad istā intentionē dicit Aris. in isto
3. q nequaq3 sine fantasmate intelligit aīa
humana. Et alibi in eodē 3. Intelligentē
quēcūq3 necesse siml fantasma aliquod
speculari. Et in eodē 3. Species quidez
intelligibiliz in fantasmatibus intelligit
ēē. Et ad istā intentionē intelligendū est
qd Aris. dicit primo de aīa de erroribus
antiquoz in illo ca. Mobilis aut dubi-
tabit aliq3 q aīa intellectiua nō intelligit.
sed hō p aīaz nō p tanto q ipz intelligē
coīcet corpori vt subiecto nec totū nec p-
ti nec per se nec per accidens. sed p tato
q aīa sola sine eo q moueret ab aliquo
exiēte in corpore humano nō intelligeret.
7 iō hō intelligit ita q totū aggregatum
ex hōie corruptibili 7 aīa intellectiua cau-

sat ipz intelligere 7 recipit ipz ratione vni-
us sue partis 7 pducit ratione alteri? vt
prius dictū fuit. 7 in hoc differt intellectus
humanus ab intellectu diuino. s. dei 7 in
telligentiaz mouentiz corpora celestia.
quia intelligere eoz nō est i corpore sibi-
ue nec dependet a rebus exiētibz in cor-
pore. Et ad istā intentionē dicit Lōmē. i
phemio hui? q possibile est ut actio ali-
cui? nō coīcantis corpori sit nō exiēs i a-
liquo eoz que sunt in corpore. i. nō depē-
dens ab aliquo exiēte in corpore. s. actio i
teligibilis qua seipaz intelligit 7 alia oīa.
sed intelligere humanū dependet a reb?
exiētibz in corpore vt multotiens dictū
est. 7 hoc est intelligendū de intelligē qd
contingit intellectui ante statū adeptōis
s. anq3 intellectus agens sit vnitus possi-
bili ut forma. Sed vtrū sit possibilis tal-
adeptio ut intellectus intelligat aliq non
per fantasinata 7 per quē modū videbi-
tur in pñibus si deus dederit. 7 qd addi-
tur in ratione q intelligere corripit ēē.
sine dubio est vez p tanto. quia ipz intel-
ligere depēdet a fantasmate humano et
in esse 7 in cōseruari tanq3 a motiua qd
mouet ipz intellectū ad intelligendū ali-
quo mō motionis. Et ppter hoc etiā di-
cit Lōmē. in isto 3. cōmēto. is. q intelle-
cta speculatiua sunt colligata cū intentō-
nibus imaginatis 7 corrupta per corru-
ptionem eaz.

Questio 9.

Omnētator in prima disgressi-
one 7 est cōmētū qntū i solutōe
rationis Theophrasti dici. q si
nō esset hoc genus entū qd scimus i scia
aīe nō possemus intelligere multitudinē
in rebus abstractis. i. intelligentijs sepa-
ratis. vñ paz ante dicit q hō necesse est
in omni intelligentia abstracta que intel-
ligit aliud. s. q in ea sit possibilis intelle-
ctus aliquo mō. nulla eīz intelligentia ē
liberata totaliter a materia nisi prima i-
telligentia que nihil intelligit extra se. Hō
pōt queri vtrū cognitio intellectus possi-
bilis sit necessaria ad intelligendū multi-
tudinē in formis abstractis. Et arguitur
primo q nō. quia ad intelligendū multi-
tudinē in talibus formis abstractis nō ē
necessaria cognitio illius qd nec est cau-
sa illius multitudinis neq3 effectus ppin-
quus. ppter alterz eīz istoz videt esse ne-
cessaria cognitio vnus entū absolutū ad

Liber

noticiam alteri? ut satis patet in logica. modo ipse intellectus possibilis non est causa multitudinis secundum se patet ut manifestum est inducendo in quolibet genere cause. nec est effectus illius multitudinis ut etiam manifestum videtur. in quo eius genere haberet multitudinem intelligentiarum calitate ad intellectum possibilem? et sic. Oppositum arguit breviter auctoritate Comenii. Et arguit ratione quia sicut se habet multitudo formarum materialium ad materiam. sic multitudo secundum se ipsam ad intellectum possibilem cum ipse sit imperfectissimus respectu formarum immaterialium sicut materia respectu secundum materiam ut patet ex isto 3° 3° multitudo formarum materialium non posset intelligi sine materia. namque alia et alia forma est in alia et alia materia saltem per se. ut patet ex 8° metaphysice. et 2° physicorum quare et sic. Ad evidentiam questionis consideranda sunt aliquid. primo considerandum est quod intellectus possibilis inter omnes substantias intellectuales est minime perfectionis et nobilitatis hoc ipse se sit nobilior omni forma materiali. Unde ipse quodammodo medius est inter formas materiales et alias formas separatas. ut innuit Comenius. in 8° physicorum. et hoc idem docet Comenius. in isto 3° commento 18° ubi dicit sic. Opinandum est secundum Aristotelem. quod volumus in ordine abstractorum intelligentium est iste. et ratione eius assignat quoniam actio eius est diminuta ab actione illorum. cum actio. id est operatio eius magis videatur esse passio quam actio. Et hic est bene notandum modus secundum quem Comenius. probat diminutionem intellectus possibilis respectu aliorum intelligentium. et hoc fit primo. Alteri accipio quod omnia duo que proprie differunt secundum speciem se habent ad invicem sicut magis perfectum et minus perfectum. ita quod impossibile est duas species eiusdem generis esse equaliter perfectas. et hoc bene concederent omnes intelligentes. et accipit in 3° metaphysice. et potest probari. quia sicut equaliter in quantitate est idem secundum quantitatem. ut patet in 5° metaphysice. sic equaliter secundum perfectionem videtur esse unum et idem secundum perfectionem. unum autem secundum perfectionem est unum secundum speciem quia species et perfectio sunt unum et idem. Unde manifestum videtur quod que sunt equalis perfectionis sunt unum et eiusdem perfectionis et per consequens unius speciei. igitur si aliqua duo sunt diversa secundum speciem quod unum sit magis perfectum altero. Utrum autem hoc convertatur vel non. quod omnia que differunt secundum magis perfectum et minus perfectum differant specie inquire.

du est in 5° physicorum. sed quantum spectat ad propositum sufficit quod dictum est de hoc. Uterius accipio quod sicut prius in aliquo genere non potest esse sine aliquo priori et posteriori? in aliquo genere non potest esse sine aliquo postremo ut patet ex 5° metaphysice. sic perfectius in aliquo ordine non potest esse nisi in ordine ad aliquod perfectissimum et minus perfectum in ordine ad aliquod imperfectissimum vel minime perfectum ita. scilicet quod perfectius est illud quod est propinquius perfectissimo et remotius ab imperfectissimo. et minus perfectum est hoc et hec omnia sunt manifesta. hominibus bene dispositis patet etiam exercitatis in philosophia. Uterius accipio quod in his separatim a materia corporali non est multitudo numeralis individuum eiusdem speciei. et hoc suppono ex principio celi et mundi. et satis patet ex istis 2° metaphysice. Unde relinquitur quod in eis est multitudo quod illa sit spirituum proprie quia omnis multitudo vel est rerum differentia secundum formam vel est rerum differentia secundum quantitatem. ut dicit Comenius. in primo physicorum. His visis dico ad questionem duo. Primo quod si non esset intellectus possibilis non esset multitudo in his separatis. 2° quod huiusmodi multitudo non potest intelligi perfecte sine cognitione ipsius intellectus possibilis. Primum probatur ex premissis. quia sub abstracte non possunt esse multe et diverse secundum speciem nisi una earum posset esse perfectior alia ut patet ex secunda suppositione. sed una earum non posset esse perfecta or alia nisi esset inter eas aliqua minime perfecta ut dicit alia suppositio. et inter eas minime perfecta est intellectus possibilis ut etiam supponebat ergo intelligentie non possunt esse multe et diverse secundum speciem nisi esset intellectus possibilis. et non possunt aliter esse multe nisi secundum speciem quare et sic. Secundum sicut patet ex dictis. nam multitudo specifica talium secundum se non potest perfecte et complete intelligi esse in eis nisi cognoscatur quod una est minus nobilis et minus perfecta quam alia. hec enim est necessaria conditio ad hoc quod sint multe. sed non potest cognosci quod una sit minus perfecta quam alia nisi cognoscatur esse aliqua minime perfecta. et hec non est nisi intellectus possibilis ut dictum est quare et sic. Et in hac declarationis ordinatione gaudebat animus meus cum laude dei. quod a nullo doctore extrinseco nec sonante nec scriptura eam suscepi. sed a vero doctore qui mentem illuminat et veritatem ostendit. quod si hec declaratio non est

completa erit alijs principijs perscrutandi.
Sed est aduertendū q̄ quis ad p̄fē
cognoscendū multitudinē esse de reb⁹ ab
stractis necessaria sit cognitio intellectus
possibilis vt dictū est. tñ ad hui⁹ multitu
dinis cognitionē cōpletā etiā put ē pos
sibile hōi nō sufficit cognitio intellectus
possibilis. imo cū hoc necessarium est co
gnoscere multitudinē actionū eaz. s. mo
tū celestiu quos produciunt. ⁊ hoc plāe
docet Lōmen. in isto 3. in cōmento. 18.
vbi sic loquitur. Quoniā quādamodū
nō scimus multitudinē intellectū abstra
ctorū nisi per diuersitatē suarū actionū.
ita etiā nō scimus diuersitatē ipsius intel
lectus materialis ab agēte nisi per diuer
sitatē suarū actionū. Qualiter autē iste in
tellectus inueniatur in omni intelligentia
que intelligit aliquid extra se hoc ē mul
tū obscurū. sed hoc inferius apietur qñ
inquiretur verū anima intellectū huma
na sit composita ex intellectu possibili ⁊
agente ⁊ per quē modū. Ad rationē
in contrariū potest dici ad maiore per i
teremptionē. quia sufficit q̄ multitudo
intelligentiarū ⁊ diuersitas habeat habi
tudine ad ipsum intellectū possibile ⁊ sic
erit hic vt patet ex dictis. Non enī pos
sunt esse diuerse secundū speciē nisi vna
sit perfectior alia ⁊ vna nō pōt min⁹ esse
perfecta q̄ alia nisi sit p̄pinq̄ior min⁹
me perfecte que est intellectus possibil⁹.
sic igitur ip̄e intelligentie inq̄tū sunt di
uerse secundū speciē habent quandā ha
bitudinē necessariā ad intellectū possibi
lem. ⁊ hoc sufficit ad p̄positum. s. ad hoc
vt intelligentur esse diuerse secundū spe
ciē nisi cognoscatur intellectus possibil⁹.
Intelligo igitur sic. multitudo intelligen
tiarū vel est idē qd earū diuersitas speci
fica vel sine illa intelligi nō pōt. diuersi
tas autē specifica earū vel ē idē qd maior
⁊ minor perfectio earū ad inuicē vel nō
pōt intelligi sine ea. Vnā autē intelligen
tiā esse minus perfectā alia idē est qd eā
esse p̄pinq̄iorē minime perfecte in suo
ordine aut saltē illud nō pōt intelligi sine
isto. Et vnā esse perfectiorē alia est ip̄am
esse remotiorē ab imperfectissima ⁊ mi
nime perfecta ⁊ p̄pinq̄iorē perfectissi
me vel sine hoc intelligi nō potest. cū igitur
nullus possit intelligere vnam intel
ligentiā esse p̄pinq̄iorē ⁊ perfectissime i
ntelligentie aut remotiorē ab ea nisi cogno

scat. perfectissimā intelligentiā ad quā
est ista habitudo. sequitur q̄ nullus pōt
intelligere vnā intelligentiā esse minus p̄
fectā alia sine cognitione eius que min⁹
me perfecta est. s. intellectus possibilis. et
vltius nisi cognoscatur vnā esse minus
perfectā q̄ alia nō pōt cognosci q̄ vna
sit diuersa secundū sp̄m ab alia. nec vl
terius pōt intelligi q̄ sint multe nisi intel
ligantur esse diuerse secundū speciē qua
re ⁊. ⁊ sic patet solutio rationis. Vt po
test dici q̄ imo ip̄a multitudo substantia
rū separatā est quodāmodo causa finalis
ipsius intellectus possibilis. s. gratia cui⁹
aliqua est ip̄e intellectus possibilis.
sicut etiā multitudo formarū materialū
est aliqua finis ipsi⁹ materie corpo
ralis vt pōt haberi ex 2. p̄bycorū. Et si
dicatur q̄ finis debet esse nobilior eo qd
est ad finē p̄cipue finis gratia cuius. mul
tudo autē huiusmodi substantiarū vide
tur esse quoddā accidens qd nō est nobi
lius substantia intellectus possibilis. Di
cendū q̄ multitudo substantiarū separa
tarū nō est numerus accidentalis de ge
nere q̄ntitatis. sed est numerus essentialis
qui est idē cōtinaliter cū ip̄is essentijs nu
meratis vt cōter dicitur super quartū
metaph. ⁊ si concederet esse accidēs for
te nō esset remotū quia esset nobilior sim
pliciter q̄ intellectus possibilis. Substā
tia enim bene est nobilior accidentib⁹ q̄
sunt in ea sed nō sequitur q̄ quelibet sub
stantia sit simpliciter nobilior quolibet ac
cidente omnibus modis. inquire diligē
ter ⁊ perface quod deficit ⁊ h̄ melius est
q̄ nihil.

Questio. x.

Ad questionē de vnitāte intelle
ctus relinquebatur vnū dubiū.
s. vtrū intellectiones quibus di
uersi homines intelligunt vnū intelligen
bile sint diuerse numero aut vna nume
ro. Et arguitur q̄ sint vna numero. quia
accidēs numeratur numeratione subie
cti vt cōter accipit ex primo thopico.
sed intellectiones iste sunt quedā accide
tia intellectus. ⁊ intellectus est vnus nu
mero vt probatū est prius. ergo ⁊. Op
positū arguitur quia sicut se habz sensus
ad sensibile sic intellectus ad intelligibi
bile vt patet in isto 3. sed sensationes qui
bus diuersi hoīes sentiunt vnū sensibile

Liber

nō sunt vna numero sed diuerse q̄re zc.

De isto vñ sunt aliqui credere q̄ cū diuerſi homines intelligunt vñ intelligibile ſimul intellectiones eorū nō ſūt diuerſe numero ſed vna. z eadē z habuerūt aliqua motiua. Primo quia ſi ſe videtur eſſe iudiciū de ſpeciebus intelligibilibus z de intellectionibus reſpectu vnius obiecti. ſed ſpecies intelligibiles quibus ſor tes intelligit lapidē ſunt eodem numero cū illa qua plato intelligit lapidē. vt videtur velle Lōmen. per hoc q̄ pbat intellectū eſſe vñ numero quare zc. Et confirmatur ratione Lōmen. nā ſi ſpecies intelligibilis in me z in te eſt alia numero. tunc ab iſtis poterit abſtrahi ſpecies intelligibilis vna cois. Omnia enim duo que cōueniunt in ſpecie z differunt numero habent vñ ſpēm abſtractā ab eis. tunc q̄ querit de illa ſpecie abſtracta. aut ē vna nūero in me z in te. aut alia z alia. ſi vna numero eadē ratione erat ſtandū in primis. ſi alia z alia tunc ab illis abſtrahet aliqua ſpecies ut prius. z ſic queretur de illa vſq̄ in infinitū. aut oportet concedere q̄ ſpecies intelligibilis lapidis eſt vna z eadē numero in me z in te. z eadē ratio eſt de ipa intellectione quare zc. Itē aliqui ſic arguunt. Si intellectio lapidis eſt diuerſa in ſor. z pla. aut eſt diuerſa p ſe aut per ſubiectū aut per aliq̄ accidēs nō per ſe quia tūc differret ſecundū ſpēm qd eſt abſurdū. vnius enim intelligibilis ſecundū ſpēm nō debet eſſe niſi vna ſpecies. nec per ſubiectū. qz ſubiectū ē vnus intellectus in quo ſolo tanq̄ in ſubiecto eſt ipa ſpecies z intellectio. nec videt eſſe diuerſa per aliq̄ accidēs. quia illd maxime videret eſſe reſpectus ad obiectū vel ad fantaſma obiecti. z tunc querere tur de illo reſpectu an ſit vnus numero. aut alius z alius. ſi vñ eadē ratione fuit de intellectione. ſi alius z alius tunc queret per quid vnius iſtor reſpectū differt ab altero. aut per ſeipm aut per ſubiectū aut per aliq̄ accidēs. Si per ſeipz hoc eſſet incōueniens. quia tūc differret ſecundū ſpēm qd eſt impoſſibile eo q̄ habent eundē terminū ſecundū ſpēm. nec p ſubiectū. quia illud eſt vñ numero. nec per aliq̄ accidēs. quia quereret d illo accidente ut prius z ſic in infinitū. Itē ponamus q̄ ſor. nunc intelligat lapidē z pla. nō intelligat deinde manēte intellectu

one ſor. pla. incipiat intelligere lapidē. q̄ ro vtrū in intellectu platonis recipiat intellectio de nouo alia ab illa quā habebat ſor. aut nulla. ſi nulla tunc eadē eſt intellectio qua vterq̄ intelligit. ſi aliqua intellectio recipiatur ibi de nouo. Contra recipiens debet eſſe denudatū ab illo qd recipit ſalutē ſecundū ſpēm licet nō ſcōm genus. vt dicit Lōmen. in 2. z in 3. cum igitur intellectus haberet in ſe intellectiōnē lapidis anteq̄ plato intelligeret. ſor. intelligente qualiter recipiat nouā intellectiōnē hoc videt abſurdū. Propter iſtas rationes z conſimiles poſſet alicui videri z aliquibus viſum eſt q̄ cū plures homines intelligunt vñ intelligibile ſine ſimul incipiant intelligere ſine non ſed vnus prius q̄ alius dū tamē ſimul intelligant intellectio ſcōm ſe eſt vnica ſecundū numerū. z dicunt q̄ q̄uis ita ſit tamē nō ſequitur q̄ ſi vnus illoz deſinat intelligere q̄ etiā alius deſinat intelligere. qz poſſibile erit q̄ vnus eoz continuabit actū fantaſiandi. z ſic ab illa intellectione denominabit intelligens z alius deſinet cogitare vel fantaſiari. z ſic illa intellectio non copulabitur cū eo nec denominabit ipm intelligentē. Et q̄uis iſte ratioes pulchre ſint z ſubtiles tamē mihi nō vident demonstratiue. z ſit cōcluſio licet ſit p̄babilis nō tñ videt mihi eſſe neceſſaria. Unde ad p̄ns videt mihi p̄babilius eſſe contrariū. Ad cuius euidentia p̄mitto aliqua. Primo accipio a Lōmen. q̄ nulla intellectio cuiuſcūq̄ rei generabilis et corruptibilis ē eterna eadē numero ſimpliciter. z hoc probat Lōmē. in cōmento 5. nā ſi intellectus ſpeculatiuus. i. intellectus actualiter intelligens eſſet eternus ſequeret q̄ forme ſenſibiles eſſent intellecte actu extra animā z imateriales. z h ē contra hoc qd inuenit in iſtis formis mixtis. hec eſt ratio Lōmen. ibidē. Sed tūc ra hec p̄na eſt multū mirabilis z occulta z nō accepi declarationē eius ab aliq̄ doctorū exteriorū. ſed forte pōt ſic intelligi. Si intellectio lapidis eadē numero ſimpliciter eſſet eterna. tunc lapis aut fieret intellectus per actionē intellectus agētis ſolū ſine fantaſmate lapidis aut fieret intellectus per actionē intellectus agentis vna cū fantaſmate eius. Si primo mō h eſſet cōtra ea que apparent ad ſenſū. manifeſtū enim eſt vnicuiq̄ q̄ ipe nō poſſet

intelligē lapidē sine eius fantasmate. Si
militatū est de quolibet alio sensibili. h. au
tē nō vī nisi fantasia coagēt ad pducti
onē ipī intelligē. qre relinquit scōz. s. q
lapis fieret actu intellectus p actionē intel
lectus agentis coopante fantasmate. cum
igit fantasia sit generabile et corruptibi
le impossibile est intellectiōē esse etnāz
eādē numero. nā ridiculū esset dicē q
liqđ eternū dependeret effectiue ab aliq
corruptibili. et sic cōmē. cōcludit vltē
q si intentiones q̄s apphēdit intellect⁹ ex
intentionib⁹ imaginatis essent eterne. i. si
intellectiōes aut spēs intelligibiles ecnt
eterne eedē numero tunc intellectiōes v
tutū imaginatay ecnt eterne. s. qz intel
lectiōes dependerent ex intentionib⁹ ima
ginatis sicut sensationes ex sensibilib⁹ vt
dicit cōmē. seqret vltē q sensationes
essent eterne vt dicit. qz sensationes sunt
eāe intentionū imaginatay seu fantasia
tū quoquo mō scōz illud Arist. fantasia
est motus factus a sensu scōz actū. et vltē
rius si sensationes essent eterne forme se
late seu sensibiles essent eterne cū sensatō
dependeat ex forā q sentit tanq̄ ab agē
te vt p3 in 3. hui⁹. Et ex hoc vltē seqre
tur q forme sensibiles extra aīaz essent i
males. qz nulla forma malis specifica est
incorruptibilis. et vlt nulla forma malis
est simplr incorruptibilis. forme g sensi
biles essent imales et p vīs essent intellectu
actu extra aīaz. Nā oīs forma imalis ex
tra aīam exīs est actu intellecta et intelli
gens ut dicit Arist. in isto 3. et sic pōt de
clarari oīa cōmē. Sed adhuc posset
aligs cauillare dicēdo q intellectiō lapī
dis eadē numero est eterna sed nō cātur
ab intellectu agente solū. nec ab eo cū fā
tasmate nec a forma lapidis sed est coet
na ipī intellectui possibili sicut alijs intel
ligentijs sunt coeterne cognitiones eorū
q cognoscunt. hoc remouebit p ea q di
cent. Accipio vltē q hō nō d3 dici
esse actu intelligens nisi actualr pducatur
actu intelligendi. nec de nouo intelligēs
nisi de nouo pducatur actu intellectus. Et
hoc p3 in fili. sicut ignis nō d3 actu igni
ens nisi actu pducatur actuz ignis. s. ignire
seu cōburere. filr aut et in alijs filiib⁹. Et
hoc etiā pbo auctoritate cōmē. dicit eīz
cōmē. in cōmēto 5. in solutione secūde
difficultatis q hō nō est intelligens actu
nisi p cōtinuationē intellectus cū eo actu.

aut igit p istā cōtinuationē intellect⁹ cū
hoīe intelligit copulationē ipoz ad ali
quē terminū cōm. aut intelligit cōtigua
tionē ipoz. s. q habeant vltima eoz sit.
aut intelligit dependentiā ipius actus ab
hoīe. s. a fantasmate. Nō est dicendū pri
mo mō. qz talis cōtinuatio solū debet p
tibus cōtinuis. s. copulatis ad vnū termi
nū cōm. Nec est dicendū 2. mō qz talis
cōtiguatio est solū inter corpora. vt patet
ex 5. phycor. intellectus aut nō est cor
pus neqz virtus in corpore vt ostensū est
prius. g relinquit 3. mō vt. s. sit sensus q
hō nō est actu intelligens nisi p h q act⁹
intellectus dependet ab ipo p aliqđ exīs
in eo actu. s. p fantasma pstat aut q act⁹
intellectus nō dependet a fantasmate tā
q̄ a fine nec tanq̄ a forma nec ut a subie
cto. qz sic esset in corpore in quo est fāta
ma. qre relinquit q dependet a fātasma
te hoīs intelligentis tanq̄ ab agente quo
quo mō. Sic igit aliqs hō nō pōt actu i
telligere nisi p suā fantasia pducatur intel
lectiōē in seipo. vī pprie loquendo to
tū cōpositū ex intellectu et hoīe cogitan
te seu fantasmate intelligit vt tangebatur p
us. His vīs dico ad questionē q intel
lectiōes quib⁹ for. et pla. intelligunt lapi
dē nō sunt intellectiō vna numero per se
et simplr. qđ pbo primo sic. effect⁹ vnus
numero simplr nō dependet a causis di
uersis in eodē genere cāe et eodē mō cā
litate se habentibus ad ipz quarū quibet
sufficit sine alia ad causandū illū effectū
cū quadā alia causa. hec ē manifesta cui
libet intelligenti. sed intellectiō qua for.
intelligit lapidē. et intellectiō qua pla. in
telligit lapidē dependent a diuersis cau
sis in eodē genere cause et eodē mō cau
salitatis quarū quelibet cū aliqua alia. s.
causa sufficit ad produciendū ipsam. nāz
intellectiō quā habet for. vel qua for. dici
tur intelligēs dependet a fantasmate for
tis vna cū intellectu agente. et iste due cau
se sufficienter possunt facere illā intellectu
nē sine fantasmate plonis ut manifestuz
est. et intellectiō qua plato intelligit depē
det a fātasmate ipī plonis sine fātasma
te for. vt p3 ex dictis. et sic iste intellectu
es dependerent a diuersis causis in eodem
genere cause et eodē modo se habentib⁹
quarū vna nō agit virtute alterius et po
test agere sine alia. qualiter ergo esset in
tellectiō penitus vna nūero per se. Sic

Liber

ponamus sicut est possibile qd for. et pla. incipiant de nouo intelligere lapidē cū prius nō intellexissent aut intellectio lapidis est vna numero secundū suā sūam qua vterq; intelligit aut alia numero. Si vna numero aut illa intellectio semp fuit in intellectu eadē numero. aut nō semper fuit in intellectu sed incepit esse dō nouo in aliquo instanti. Nō est dare p̄mū quia demonstratū est contrariū secundū Lōmen. quia nulla intellectio rei generabilis et corruptibilis ē vna numero eternaliter in intellectu. Si vero intellectio aliquā incepit esse in intellectu de nouo. s. in aliquo instanti manifestū est qd ipa fuit causata a fantasmatē alicuius hominis qui incipiebat intelligere secundū illam intellectionē. ponamus ergo in aliquo instanti plures homines incipiant intelligere lapidē. quero vtrū illa intellectio causabitur ab vno fantasmatē alicuius illorū hominū. aut ab omnibus. aut a nullo. Nō est dare istud vltimū. quia omnis intellectio rei generabilis dependet ab aliquo fantasmatē. Nec ab vno solo. qd nulla ratio pōt esse quare fieret a fantasmatē vnius plus qm a fantasmatē alteri? post qm ipi simul omnes intelligūt de nouo illud intelligibile. Si ergo illa intellectio causetur a fantasmatibus omnium illorū hominū qui ponūtur icipere de nouo intelligere in instanti primo productionis eius sequitur qd nō potest ēē vna et eadē intellectio. quia vna intellectio nō debet dependere a pluribus fantasmatibus vnius et eiusdē rei equaliter et eodem mō se habentibus ad intellectū. relinquitur ergo satis euidenter qd talis intellectio nō est penitus vna et eadē numero. sed alia et alia aliquo mō. Considerandū tamen qd intellectiones eiusdē obiecti numero simul exītes in intellectu sunt vna intellectio secundū accidens pro q̄to sunt in vno subiecto. s. nō sequitur qd sint penitus et diuisibiliter aliquid vniū numero. Notandū etiā qd iste intellectiones q̄tū est ex parte intelligibilis bene sunt vna numero saltē priuatiue. s. qd ex parte ipi intelligibilis nullā habent diuersitatē ad inuicē eo qd ipm est vniū scdm se sed numerantur ratione fantasmatū diuersorū a quibz dependēti esse et cōseruari et cōdo. Sic pōt pbari cōclusio principalis. quia constat qd intellectio qua aliquis ho-

mo intelligit lapidē debet esse cōformis fantasmatū illius hoīs. vñ et Lōmē. vult qd fantasmatē sunt sba. i. principia per q̄ intellecta speculatiua sunt vera. Si ergo duo hoīes sūt intelligunt vniū lapidē. qd vtrū sit cōformitas intellectionis ad fantasmatē eorū vna numero penitus an diuersa. si dicatur qd sit penitus vna numero cōformitas et nullo modo diuersa. sequit̄ qd corrupta vel deficiente cōformitate ad fantasma vnius deficit cōformitas ad fantasma alterius. et sic cū vnius illoz definit intelligē alius necessario simul definit vere intelligere. qd est cōueniens. si dicat̄ qd illa cōformitas nō est vna numero sed alia et alia tunc p̄ hoc esset ratio qd aliqui putant. p̄bare intentionē suā. s. qd pcederet in infinitū in abstractionibus. nā ab illis duobus cōformitatibus diuersis numero et cōuenientibus specie abstraheretur species cōmunis. et quereretur de illa specie an sit vna numero an alia et diuersa. si vna numero eadē ratione standū fuit in primis si alia aut diuersa tunc querit̄ ut prius. Est etiā cōsiderandū qd licet intellectio eadē numero nō possit esse eterna in intellectu. et quis etiā intellectio nullo mō sit ppetua respectu vnius indiuidui determinati. tñ scōz intentionē Lōmē. intellectio quelibet vel spēs intelligibilis sp̄ est in intellectu respectu sp̄ci humane eadē scōz sp̄m ita qd nō est aliqd sp̄s in q̄ intellectu nō habeat sp̄m cuiuslibet rei intelligibilis sumptaz a fantasmatē alicuius hoīs. vñ Lōmen. dicit ī isto qd p̄bia sp̄ est pfecta in maiori parte sui subiecti qd nō sic credo esse intelligēdū qd maior p̄ hoīum habeat p̄biaz pfectā ita qd quilibet hō illius maioris partis habeat pfectāz p̄biaz. Sic eīz esset sensus qd hoīes quorū quibz hz p̄biaz pfectā scōz se sunt ī maiori numero qm illi qd nō hnt p̄biaz p̄fcaz sicut hoīes hntes digitos. s. tñ ī maiori numero qm illi qd nō hnt. s. digitos. hoc eīz vñ multū incredibile et iopinabile qd quis habitatio hoīs sit possibilis ī parte meridionali sicut ī septentrionali. et quis cōcederet ibi exerceri p̄biaz. tñ īdubitanter hic et ibi hoīes qd nō sunt pfecti ī p̄bia q̄ īcōpabili sunt ī maiori numero qm illi quoz vnusqz hz totā p̄biaz īmo p vno qd hnt p̄fcaz p̄biaz īuēret mille quoz nullus haberet eā p̄fcaz. et

adhuc qđ plus est. raro inuenit' vnus so-
lus q habeat totā phiaz. Itō g sic intelli-
go phiaz semp esse pfectaz in maiori pte
sui subiecti sic q hoies quoz qlibet ha-
bet totaz phiaz sunt in maiori numero qđ
illi quoz neuter hz illā pfectā. Sed sic in-
tellico q in maiori parte hoīuz phia est
perfecta. ita q quilibet illoz hz aliqua p-
te phie vnus vnā z alius aliā. alius vnaz
aut plures z sic in oībus illis simul sum-
ptis phia est pfecta. z illi sunt maior pars
hominū. pauci eīz sunt hoies qui penit'
nullā habeant partē phie nec habitū p-
cipioz nec cōclusionū. sed plures sunt q
habent aliquas ptes phie. Vnus eīz ha-
bet sciam naturālē z aliū mathematicā
aliū diuinā aliū logicā z sic de ceteris.
aliqui habent plures istaz. Et sic in omī-
bus istis cōiunctis z nō i vnoqz diuisis
phia inuenit' perfecta. z qđuis nō sit pfe-
cta forte in hoībus qui sunt hic in parte.
scilicet septentrionali tū in istis cū illi qui sūt in
parte meridionali bene est perfecta. Si-
cut eīz tota habitabilis terra nō caret ar-
tificijs nec artibus naturalibus vel māli-
bus. i. artificialibus rebus quaruz forme
sunt in mā nālī vt domo vestimento z b-
modi. sic rationabile est q nūqz totū ge-
nus hominū in omni climāte z in oī pte
habitata sit priuatā phia. Et hec est ratō
sufficiens vt dicit Lōmē. z faciens aiām
quiescentē. scilicet bñ dispositā ad cōcedē-
dū z recipiendū veritatē. Sed ego iā vi-
di multos qb' ista ratio nō sufficit. z pu-
to q illi nō sunt bñ idonei ad phiaz. Itō
plus de hoc. Hec sūt dicta ad intentionē
Lōmē. q p qđto sunt cōtra fidē ponentē
nihil esse eternū nisi solū primā pīcipiū
qđ est de' falsa sunt z erronea. quoz tū
falsitas nō pōt p rationē naturālē cōuin-
ci. Ad rationes alterius partis. Ad p-
mā nego q spēs intelligibilis sit penitus
vna numero a fantasmate meo z tuo. Et
ad auctoritatē Lōmē. dico q ipe intelli-
git illā spēm esse eandē scđm sōm ita q
nō ē diuersa nec alia loco z sō. z p h vo-
luit pbare ppositū pīcipale. scilicet q intel-
lectus cū sit subiectus illius spēi z illa est
vna sō q intellectus est vnus numero.
Ad rationē Lōmē. cū dī si illa species
esset alia z alia numero z vna scđm spēs
tunc ab illis posset abstrahi zē. vēr est si
esset alia z alia numero loco z subiecto.
sicut forma for. z pla. tales eīz forme vel

res qcunqz diuerse numero scđm locū z
sōm sunt māles z nō possunt intelligi in
tellectu cōi nisi p spēm abstractā ab eis.
Sed si sunt diuerse numero nō quidem
loco z subiecto. sed quia vna nō est peni-
tus idē indiuidualiter cū alia nō oz q ab
eis abstrahat' aliqua spēs cōis alia ab v-
traqz vel si abstrahat' aliqua spēs cōis p
quā for. z pla. intelligant. illa spēs nō erit
penitus vna numero sed alia z alia sicut
z pcedentes. nec est incōueniens q sit p-
cessus in infinitū in talibus entibus aīe p
accidens ordinatis z successiue extrinsecis
z nō simul. Vel pōt breuiter dici q spēs
est alia z alia ut pdictū est. Et ad auctori-
tatē Lōmē. z eius rationē pōt dici q ipe
nō ponit hoc assertiue sed disputatiue z
dubitando. nec illā rationē recipit tanqz
demonstratiuā sicut p diligenter inspicienti
vba eius. Aliter dicunt alig q a spē lapī-
dis exīte i tellectū meo z tuo pōt abstra-
hi spēs lapidis nō cōsiderando ipaz vt ē
ab hoc fantasmate vel ab illo. z illa spēs
abstracta est in intellectu z est singularis
in essendo sicut intellectus z vlis in rep-
sentādo. s. nō est singularis alia singula-
ritate q spēs a quib' abstrahit'. nec vlis
alia vlitatē q ille spēs. S. istud nihil est
qz sicut spēs lapidis est aliud a lapide sic
fi a spēs quib' diuersi intelligūt lapidē
abstrahit' spēs oz illā esse diuersā ab ill'
z singularitatē eius alia a singularitatē
b' eaz qđuis sint in eodē sō. z iō melius
est dicē vt prius. Ad aliā dicendū q
illa spēs est alia z alia p accēs nō qdēz p
alig accēs sibi inextris s. p alig accēs
extrinsecū ad qđ hz habitudinē z a q de-
pendet z cōseruat. scilicet p fantasma aliud z
aliud numero. nec oz q semp illd a quo
vel' p qđ aliqd diuersificat' sit intrinsecū
illi qđ diuersificat'. z h i reb' q depēdet
z cōseruat' ab aligb' extrinsecis. S. aliq
istaret vltēr' sic. Nihil ē diuersū ab ali
q nec p se nec p accēs p aliqd extrinsecū
ab eo. h vī valde manifestū. cū igit' ipm
fantasma sit aliqd extrinsecū ab ipa spē.
vī q ipa spēs nō ē diuersa ab alia spē
nec p se nec p accēs. Tūc g remanet qđ.
p qđ vna illaz spēs ē diuersa forāl'r ab
alia. aut p se aut p accēs. si p se ē diuer-
sa hz spēs qđ ē icōiūciē. si p accēs qrit' qđ
est illud accidens ut prius. Et auget' dif-
ficultas in hoc. quia si vna illarū specie-
rum est diuersa ab alia oz q hoc sit per

Liber

diuersitate exiit in ea. Nihil eiz est diuersu ab aliquo nisi p diuersitate exiit in eo z nō in alio. sicut nihil est albu nisi p albedine exiit in eo z nō i alio. aut igitur illa diuersitas inest ipi spci p suā naturā aut p aliqd aliud. si p suā naturam g p se z sic idē qd prius. si p aliqd aliud reuertit qd de illo alio sicut de primo. z sic semp in infinitū. Ad primū istorū cū dicitur nihil est diuersu zc. possem cōcedere. z iō bñ volo q vna illaz spcz non est diuersa ab alia formalr p fantasma. sed magis effectiue. z cū dicit p qd vna illarū speciez ē diuersa foraliter ab alia possum dicere q foraliter non est diuersa nisi p diuersitate. z illa est eius accis qd catur simul cū ea a fantasmate diuerso z illa diuersitas pprie nō est diuersa foraliter sed est illud quo aliqd est diuersuz. z cū querit vltari vtrū illa diuersitas i sit illi rei p se aut p aliud. pōt dici q iest ei p aliqd aliud nō quidez p aliqd aliud foraliter sibi inherens. s; p aliud effectiue s. per fantasma. foraliter aut illa diuersitas nō inest ipi spci p aliqd aliud nec foraliter p seipaz z iō nō valet. z scias q hec difficultas est magna sup multas alias. hec aut que dicta sunt accipiant vt pabilia. z necessaria relinquo fortioribz.

Ad alia rationē principale dico breuiter q intellectus hoīs hīs actu vnā in tellectionē bñ recipit alia itellectionē ei dē intelligibilis. z cū dicitur recipiens debet esse denudatū zc. dicunt aliqui q verū est vel scdm genus vel scdm spēm. vlt scdm numez z sic est in pposito. Est enī intellectus hīs vnā itellectionē denudatus ab alia scdz numez licet nō scdz spcz z hoc dicunt sufficere in respectiuis. Vlt dicat vt puto melius q recipiens oz esse denudatū a recepto vel scdm essentia vlt scdm subsistentia vt prius expositū fuit. sed nō oz vlt q recipiens sit denudatus scdm esse exiit a tota spc recepti z sic ē in pposito. Quis eiz intellectus actu itel ligens intelligibile habeat in se intellectō nē illi. tū adhuc eēntia ipi intellecti est alia ab essentia intellectōis. z sic est denudatus essentialr ab oi itellectione. et b sufficit ad ppositū. Ad rationē in principio positā dicendū q illa ppō sic oz i telligi accis numerat numeratōe sibi. qz in sbo numerato alio z alio nō pōt eē accidens idē scdm numez. sed nō est vlt i

telligendū q oē accis numeratū sit i sbo iecto numerato z nullo mō vno. Vel dicat q illud verū est de accidentibz q naturaliter inexistunt subiectis z inseparabiliter. vt color qui inexistit naturalit z i separabiliter cuilibet mixto nō pōt eē alius z ali nūero in vno sbo scdz numerū. filr aut z in alijs. Sed accitia aduētia que. s. inducunt ab extrinseco z nō insit sepabiliter sed ad pntia aliquoz agētuz que de necessitate nature habent ea producere z deficiunt p absentia taliū agentū talia bñ possūt esse plura simul i vno sbo vel scdm idē. sic aut se habet in pposito. nulla enim intellectio rei sensibilis ē naturalis intellectui sic q insit ei necessario z inseparabiliter sed aduēit ab extrinseco agente pntē intellectu. s. fantasmate humano cū intellectu agente. vt videbit post.

Questio. xi.

Consequenter pōt queri de quodā dicto Lōmē. in isto cōmēto dicit enim Lōmen. q ex specie i telligibili z intellectu māli magis sit vnū qz ex mā z forma. iō querit vtrū hoc sit verū. Est itaqz questio vtrū ex intellectu z spc intelligibili fiat magis vnū qz ex materia z forma. Arguit q nō. quia ex illis magis sit vnū ex quibus sit vnum per se qz ex quibus sit vnū per accidens. hec est euident. sed ex materia z forma sit vnū per se vt patet ex 2. huius z 8. metaph. z 5. ex intellectu vero z specie intelligibili sit vnū per accidens z nō per se cū sint in diuersis predicamentis vt manifestuz est quare zc. Itē ex substantia z accidente nō sit magis vnū qz ex duabus substantijs quaz vna perficit alia. hec ē manifesta. sed intellectus materialis est substantia. z species intelligibilis est accidēs materia aut z forma sunt substantie vt patet in 2. huius z 7. z 8. metaph. quat zc.

Itē nihil pōt esse verū vnū qz qd est vnū numero p se z simplr. vnitas eiz numeralis z essentialis vlt esse pfectissima vnitas vt bz videri i 5. metaph. s; ex mā z forma sit vnū numero simplr z p se. g nihil pōt esse magis vnū numero qz ex materia z forma qre zc. Oppositū vlt velle Lōmen. in isto 3. cōmēto 5. vbi dicit sic. Et manifestū ē q mā z forma copulāt eēntialr ad inuicē. i. vniūt ad inuicē ita q aggregatum ex eis sit vnū z maxime

intellectus malis et intentio intellectus in actu. Ad eis componitur ex eis non est aliquid tertium compositum ex eis sicut est de alijs compositis ex materia et forma. Ad hoc est intelligendum quod istud dictum Compositum multum est obscurum. Et sic aliqui intelligunt quod intellectus non recipit formas et intellectiones cum transmutatione sicut facit materia. Sed sine dubio ex hoc non habetur quod ex intellectu et specie intelligibili magis fiat unum quam ex materia et forma. Quia diaphanum recipit lumen sine transmutatione quod fit cum abiectione tenebrarum. et tamen ex hoc non sequitur quod ex diaphano et lumine magis fiat unum quam ex materia et forma. Preterea ex hoc non sequitur quod ex intellectu et specie intelligibili non resultet aliquid tertium. Alij sic exponunt quod ex intellectu et specie intelligibili non resultat aliquid unum tertium quod sit ens absolutum sicut ex materia et forma. posuit. n. Compositum ut dicitur isti quod habitus intellectuales sunt essentialiter relationes ut patet ex philosophorum et metaphysicorum. Sed adhuc istud non sufficit. prout quod ex hoc non habetur quod maxime fiat unum ex istis. quia non fit magis unum ex intellectu et relatione quam ex materia et forma. Item non est manifestum nec forte verum quod habitus intellectuales sint essentialiter relationes cum sint de prima specie qualitatis. ut patet ex predicamentis. Quia autem ad ipsos non est motus hoc est per tanto. quia consequitur immediate quod datur relatione seu habitudine. scilicet. prout fantasma ad intellectum. sicut lumen in diaphano consequitur habitudine corporis luminosi ad diaphanum ut habetur declarari ibidem. Item quis habitus intellectualis esset relatio essentialiter. tamen adhuc non est manifestum quomodo ex intellectu et specie non resultet aliquid unum tertium bituatum. Et ideo alij dicunt aliter et satis probabiliter quod ex istis fit unum magis quam ex materia et forma sibi per tanto. quia forma sibi non unitur materia nisi medianter dimensionibus ut dicitur Compositum in de substantia orbis. Species autem intelligibilis unitur intellectui possibili immediate et sic magis fit unum. id est. magis immediate ex istis quam ex illis. Sed adhuc non apparet quod ex istis non resultet aliquid tertium nisi diceretur quod non resultet aliquid tertium dimensionatum vel quantum. Aliter tamen dico saluo meliori iudicio. ad quod premitto aliqua. Primum quod species intelligibilis recepta primo in intellectu non est per se principium effectuum intellectionis. sed solum principium receptivum et dispositivum. et hoc inferius probabo deo volente. 2. accipio quod

libet forma sibi specifica recepta in materia est principium actuum alicuius operationis sicut patet inducendo in omnibus formis. forma eius sibi ignis est principium calefaciendi vel igniendi. et anima nutritiva est principium nutritionis et augmentationis. et anima sensitiva est principium actuum sensatois aliquo modo. sicut autem et in alijs. unde Aristoteles dicit in 2. de generatione quod moveri et pati est materia. alteri autem principium est facere et movere. scilicet. forme. 3. accipio quod ex specie intelligibili et intellectu fieri magis unum quam ex materia et forma posset dupliciter intelligi. Uno modo quod ex eis magis fiat unum quantum ad essentialitatem. Alio modo quantum ad genus calitatis super operationem. Tunc dico quod ex intellectu et specie intelligibili non fit aliquid maxime unum vel magis quantum ad essentialitatem quam ex materia et forma. et hoc probant rationes pinducte. 2. dico quod ex eis magis fit unum 2. modo. scilicet. quantum ad calitatem respectu operationis. quia compositum ex intellectu et specie non est causa ipsius intellectionis nisi si receptiva. sed compositum ex materia et forma est causa operationis activa ratione forme et receptiva ratione materie. Ex hoc potest syllogizari sic. Ex illis magis fit unum quantum ad calitatem que habent eandem calitatem respectu operationis quam ex illis que non habent eandem calitatem. quia talia sunt magis indivisa in candore. unum autem sumitur ab indivisione 5. metaphysicorum. et ex hoc manifestum est quomodo ex specie intelligibili et intellectu non fit nec resultat aliquod tertium. verum est quod habeat aliud genus calitatis super actum intelligendi quam alterum compositum. Ex materia autem et forma substantiali bene fit aliquod tertium hoc modo. nam huiusmodi compositum habet causalitatem aliam respectu operationis quam ipsa materia prima ut patet ex dictis. Sed aliquis quereretur ulterius de ipso intellectu et intellectione qualiter ex eis fiat unum. potest dici breviter quod ex eis fit unum sicut ex subiecto et actu immanente. et huius compositum unitas non est unitas alicuius tertij resultantis quod sit causa alicuius alterius operationis per se. sed quod est compositum ex materia et forma est causa alicuius operationis per se. et istud compositum quod dāmodo magis est unum. id est. magis perfectum et completum in suo genere quam compositum ex materia et forma que ordinantur ulterius ad aliquem actum. et adhuc potest intelli

Libet

gi q̄ cōpositū ex intellectu z specie intel-
ligibili p̄ tanto magis est vnū q̄s cōposi-
tū ex materia z forma corporali q̄ istud
cōpositū nō est diuersū nec plurificatur
numeraliter q̄tū ad materiale qd̄ est in
eo. intellectus enim possibilis nō est nisi
vnus numero s̄bō cū specie z actu intelli-
gendi scdm̄ Lōmen. sed cōpositū ex ma-
teria z forma corporali bene est numera-
tū z diuersū q̄tū ad materiā que est i eo
alia z alia numero in alio z alio cōposi-
to. saltē per accidēs z q̄tū ad formā. s̄lī
aūt vtrūq̄ illoz cōpositoz. s̄. ex specie in-
telligibili z intellectu. z ex intellectu z a-
ctu intelligēdi nō est aliqd̄ tertiuū ab am-
bobus. vtz est q̄tū ad rep̄tationē rei i
tellecte. totū enī illud cōpositū nō rep̄-
tat aliud q̄ illud qd̄ rep̄tat spēs z actus
intelligēdi. sed totū cōpositū ex materia
corporali z forma est aliud tertiuū ab am-
bobus istis principijs q̄tū ad modū eēn-
di aliquid. quia neutruū illoz est substan-
tia subsistens per se actu sicut est cōposi-
tū. Et totū cōpositū ex materia z forma
corporali est aliud q̄tū ad intelligi z rep̄-
sentari. alia enim est intellectio cōpositū
vt cōpositū est ab intellectione materie z
ab intellectione ipsius forme. Ex dictis p̄
solutio rationū. bene enim pbant q̄ cō-
positū ex intellectu z eius actu nō est ma-
gis vnū q̄tū ad essentiā q̄ sit cōpositum
ex materia z forma. s̄z bñ est magis vnū
quo ad quedā alia vt patet ex dictis z p̄-
cipue magis vnū q̄tū ad cālitates super
ipsum intelligere ut dictū est prius.

Questio. 12.

Ensitūū eīz nō sine corpore ē zc̄
Queritur hic vtrū anima sensiti-
ua z intellectiua sint vna z eadē
substantia. in hoīe aut sint diuerse forme
substantiales. Arguit̄ primo q̄ sint vna
substantia z forma. quia vnus rei vnum
est esse. hec est per se nota. sed hō est vna
res vt manifestū est z concessū ab oībus
ergo ipsius hoīs est vnū esse substantia-
le. z per hūc vna sola forma substantia-
l.

Itē si anima sensitiua z intellectiua i
hoīe essent diuerse anime tūc hō esset
plura animata. nā plures anime cōstitu-
unt plura animata sicut vna aīa vnū aīa
tū. sed hūc est falsum quare zc̄. Itē q̄to
aliquid est perfectū tanto simplicius. vñ
primū principiuū omniū qd̄ est perfectissi-
mū est simplicissimū. sed hō est species p̄

fectior inter omnes species hīc inferi? cū
stentes. ergo debet esse simplicior qd̄ nō
esset si aīa intellectiua z sensitiua in ipso
essent diuerse substantie. Itē natura nū
q̄ facit per plura qd̄ pōt p̄ pauciora. vñ
melius est ponere principia finita q̄ infi-
nita vt dicit Arist. in primo phycoz z p̄-
mo posterior. sed per vnā substantiā ani-
me possunt saluari omnia accidentia ho-
minis. Itā vna z eadē substantia anime
hominis potest habere virtutes organi-
cas quibus erit principiuū sentiendi z vir-
tutes nō organicas quibus erit p̄cipiuū
intelligendi quare zc̄. Oppositū argu-
itur auctoritate Arist. vult enī q̄ anima
sensitiua est organica intellectus aūt sepa-
ratus. z hic dicit z loquit̄ de substantia
anime intellectiue. talia aūt nō sunt vna
substantia. ergo zc̄. Itē anima sensitiua
est generabilis. vt patet ex 2. huius. Sc̄
fuitiū quidē prima mutatio sit a genera-
te. intellectus aūt est perpetuus vt patet
ex 3. huius quare zc̄. Ad euidentiā q̄
stionis p̄mitto aliqua. Primū ē q̄ i ma-
teria corporis humani necesse est esse ali-
quā formā individualē p̄p̄iā homini z
inherentē ipi materie. z hoc p̄bo sic. In
materia cuiuslibet rei generabilis z cor-
ruptibilis oportet esse aliquā formā sub-
stantialē individualē p̄p̄iā illi rei inbe-
rentē ipsi materie. sed hō est res genera-
bilis z corruptibilis ut manifestū est. z te-
stat̄ Arist. 2. phycoz vbi dicit plane q̄
hō generat hominē ex mā z sol ergo zc̄.
maior p̄positio apparet quia nisi in ma-
teria rei generabilis existeret aliqua for-
ma substantialis individualis p̄p̄iā illi
rei tūc mā nō habet esse p̄p̄iā substantia-
le illius rei receptū in ipa vt in s̄bō. et sic
non posset transmutari ad illud esse z p̄
hūc illa res nō posset generari ex mate-
ria. cū generatio sit transmutatio de non
eē ad eē 5. phycoz. z sic eēt gñabil z nō
gñabil qd̄ ē impossibile. z p̄z mā. q̄ mā n̄
recipit aliqd̄ eē s̄bale nec pficit̄ p̄ ipz nisi
a forā sibi iherēre. imo ipz eē s̄bale p̄p̄uz
rei vt ē eē forā s̄bal vel s̄legē ipaz forāz
s̄balē p̄p̄iā. z sic p̄z maior z minor vt di-
ctū ē. q̄ segē q̄ oz māz hoīs hīc aliquam
forāz s̄balē ididuale p̄p̄a hoī iherētē ipi
māe. Vel pōt alit̄ formari rō ducendo
ad impossibile. Si materia hoīs nō ha-
beret in se aliquā formā s̄balē p̄p̄iā hoī
sibi inherentē tunc non haberet in se ali-

quod esse sibile proprium homini in ipsa receptum
hec anima est oio manifesta. Et si materia hominis
non haberet in se aliquod esse sibile proprium
homini in ipsa receptum. tunc homo non esset res ge-
nerabilis et corruptibilis. quia generatio cu-
iuslibet rei est ad esse sibile proprium illi rei
receptum in materia. Idem est de esse sibile trans-
mutatois et termini eius. ut patet per 5. philosophorum
Ubi cum materia hominis sit sibile principale gene-
rationis proprie homini ipsa deesse sibile princi-
pale ipsi esse sibilis proprium homini quod quidem est
est terminus ad quem generationis hominis.
Sequitur ergo de primo ad ultimum quod si mate-
ria hominis non haberet aliquam formam sibilem pro-
priam homini sibi inherens non esset genera-
bilis nec per se corruptibilis. quod ridiculum
est oio. et hec sit prima suppositio. 2. suppo-
no quod anima intellectiva que comprehendimus
quod dicitur comprehendere vel non est forma
inherens materie corporis humani. et si
licet satis declaratum sit in precedentibus. tamen
iterum probatur sic. Quis forma sibilis indivi-
dualis inherens materie est corruptibilis
secundum materiam. sed anima intellectiva non est cor-
ruptibilis quare etc. maior propositio apparet ex
hoc. quod ois forma habens prius siue per se siue
per accens secundum suas proprias dispositiones est
corruptibilis. ut patet per 3. ex primo de generatoe.
ois est forma sibilis individualis inherens
materie habens contrarium saltem per accens. scilicet secundum
dispositiones suas proprias. nam materia non recipit
aliquam talem formam sibilem nisi sit appropri-
ata et disposita dispositionibus propriis. Unde et
Aristoteles in 2. huius dicit quod uniuscuiusque actus
in se apto nato et potentia existit aptus na-
tus est fieri. huiusmodi autem dispositiones indu-
bitanter habent contrarium. vel sicut unum extre-
mum contrariatur alteri extremo. vel sicut unum
medium est contrarium alteri medio ut docet
Aristoteles in primo celi et mundi. dispositi-
ones enim formarum substantialium elemen-
torum sunt contrarie sibi inuicem sicut unum
extremum contrariatur alteri ut caliditas
frigiditati. similiter autem et in alijs. et di-
positiones formarum mixtorum sunt sibi in-
uicem contrarie sicut unum medium est contra-
rium alteri medio. nam qualitas mixta est
media inter qualitates elementorum ut pa-
tet in 2. de generatione. Item potest hoc
probari sic. Si anima intellectiva esset forma
substantialis inherens corpori humano.
sequeretur quod unum et idem simul posset mo-
veri et quiescere ab eodem motu secundum idem

sui quod videtur multum mirabile. et patet
anima. quia constat secundum omnes quod anima intel-
lectiva non est extensa per accidens exten-
sione corporis. quia si esset extensa tunc cor-
rupta manu quæreretur an corrumpetur illa pars
anime que erat in ea aut non. Si corrumpetur
hoc est contra naturam anime intelle-
ctive. si manet queritur an informet aliam
materiam. et hoc est absurdum. aut nullam. et
sic una anima intellectiva hominis erit sine
corpore et alia erit unita corpori. scilicet corpo-
ri remanenti quod est mirabile. ergo non
est extensa sed erit tota in toto et tota in qua-
libet parte. Donatur ergo quod manus mo-
ueatur pede quiescente sicut bene est pos-
sibile et patet ad sensum. tunc sine dubio
anima que est in manu movetur saltem
per accidens. et anima que est in pede quiescit sal-
tem per accidens et illa est eadem indivisibiliter
et oio secundum substantiam. Tercio acci-
pio quod si in homine est aliqua forma sub-
stantialis individualis et propria homini pro-
pter intellectum oportet quod illa sit anima sen-
sitiva. probatur sic. Necessesse est ut forma in-
dividualis propria hominis sit anima co-
gnoscitiva. hoc manifestum est et concessum
ab omnibus. sed non potest esse alia anima
cognoscitiva preter intellectum nisi sensitiva
ut etiam omnes concedunt. et habetur ex
libro de sensu et sensato. ergo etc. Sic di-
ceretur ad questionem secundum intentionem
Aristoteles et Avicenna. quod anima sensitiva et intel-
lectiva in homine sunt diverse substantie
quod probatur sic. Si anima intellectiva
hominis et anima sensitiva non essent di-
verse substantie sequeretur quod in materia cor-
poris humani non esset aliqua forma sub-
stantialis individualis et propria homini in-
herens ipsi materie hominis. sed hoc non
est possibile secundum primam suppositionem
et probatur anima. quia anima intellectiva non
potest esse huiusmodi forma ut probatum
est. nec potest esse alia forma nisi anima
sensitiva ut ostensum est. ergo relinquatur
quod sit anima sensitiva diversa ab anima
intellectiva. Vel formetur ratio ostensi-
ve sic. Ille anime sunt diverse substantie.
quarum una est forma materialis et alia
non. sed anima intellectiva non est forma in-
herens corpori ut probatum est. anima au-
tem sensitiva est forma inherens corpo-
ri humano ut etiam probatum est quare etc.
Item ois agens univocum producit sibi simile
specie. hoc est manifestum. sed homo est agens univocum

Liber

cū homo generat hominem ex materia
 ⁊ sol ex ⁊: phycor, ergo producit foras
 per quā hō generatus est hō. sed nō pro-
 ducit animā intellectuā sed sensitīuā q̄-
 re ⁊c. b. ratio nō posset bene solui sup
 positis principijs Ari. ⁊ Lōmen. Sed
 est notandū q̄ sicut dictū ē prius anima
 intellectuā alio mō est forma hoīs ⁊ alio
 mō anima sensitīua. nā anima intellecti-
 ua est forma. i. principiū operationis ap-
 propriatū corpori vt declaratū est prius
 sed anima sensitīua est forma inherēs ipi
 corpori humano ⁊ extēsa scdm eius ex-
 tensionē per accidens ⁊ habet vtutes or-
 ganicas diuersas que sunt actus diuersa
 rū partiū corporis ⁊ inter illas virtutes
 nobilissima est virtus cogitatiua. de qua
 dicit Lōmen. q̄ ipa est aliqua ratio p q̄
 to ratiocinatur de rebus indiuidu aliter
 apprehēsis sicut intellect⁹ de reb⁹ vtr ap-
 prehēsis. ⁊ de ista dicit Lōmen. q̄ p eā
 homo est generabilis ⁊ corruptibilis. i. p
 animā quā cōsequit ista virt⁹ ppria ho-
 mini. hec autē virtus cogitatiua ut repu-
 to est illa virtus que imēdiate deseruit i
 intellectui. de qua Aris. dicit q̄ intellectus
 passiuus est corruptibilis ⁊ sine hoc nihil
 intelligit. i. intellectus vtr apprehēdens
 ⁊ sic patet quō homo habet duas diuer-
 sas perfectiones substantiales. i. animam
 intellectuā ⁊ animā cogitatiuā. ⁊ hoc vi-
 detur multū rationabile ppter cōnexio-
 nē partiū vniuersi in aliquo vno ente si-
 cut tangebatur prius. Cū enim sunt aliq̄
 substantie in vniuerso que sunt perpetue
 secundū omnes suas perfectiones substan-
 tiales. i. substantie imateriales. ⁊ quedā
 substantie sint generabiles ⁊ corruptibi-
 les q̄tū ad suas perfectiones substantia-
 les pprias sicut omnes substantie inferi-
 ores homini in ordine perfectiōis ut ele-
 menta ⁊ mineralia ⁊ plāte ⁊ animalia.
 Rationabile est q̄ aliqua sit substantia
 cuius vna perfectio substantialis sit per-
 petua ⁊ nō numerabilis sub vna specie si-
 cut est in superioribus. ⁊ alia generabilis
 ⁊ corruptibilis ⁊ numerabilis sub vna spē.
 Sic enim erunt vnita superiora ⁊ inferi-
 ora in aliqua vna natura q̄ videtur mē-
 tū cōueniens ordinī vniuersi quare ⁊c.
 Preterea querat ab istis qui ponūt i ho-
 mine nullā esse formā substantiale nisi i-
 intellectuā quō fit nutritio hominis. Lūz
 enim in vera nutritiōe forma substantia

lis nutriti debeat generari i materia nu-
 triti vt vult Ari. in primo de generatiōe
 ponatur ergo q̄ corpus hominis nutri-
 atur oportebit q̄ in materia nutrimenti
 generetur forma substantialis hoīs ppia
 homini. i. anima intellectuā. ⁊ illa nō est
 eadē cū anima intellectuā preexistente.
 nec est pars q̄tatiua totius anime hu-
 mane cū intellectus sit indiuisibilis scdm
 q̄tatiū scdm istos ⁊ scdm vitatē. ⁊ sic ho-
 mo habebit diuersas animas intellectu-
 uas quaz vna nō est alia nec sunt diuer-
 se partes q̄tatiue eiusdē anime. Qd si
 dicat q̄ in materia nutrimenti nō gene-
 ratur anima intellectuā noua sed ani-
 ma que preexistebat informabit illā ma-
 teriā nutrimenti. mirū videt quō vna et
 eadem forma indiuisibilis oīo informat
 successiue diuersas materias et amplius
 ibi nulla erit generatio cū nulla substan-
 tia de nouo producat. Sed q̄uis Ari.
 ⁊ Lōmen. sic diceret et nō possent aliud
 ponere secundū principia cōresponden-
 tia rebus sensatis. tamen ego dico aliter
 i. q̄ anima intellectuā hominis est forma
 cōicans esse suū corpori humano ⁊ indi-
 uisibilis oīo ⁊ inextēsa ⁊ per se ⁊ per ac-
 cidens ⁊ perficit totū corpus humanum
 ⁊ omnes eius partes sine omni alia for-
 ma substantiali inherente materie. ⁊ ista
 anima intellectuā incepit esse de nouo p
 q̄ nō erat. nō quidē per generationē. s.
 per creationē ex nihilo. ⁊ ista perpetua-
 bitur a parte post volūtate diuina. ⁊ oīa
 talia que dicunt fideles catholici ego vi-
 deo simpliciter esse vera sine omni dubi-
 tatione. sed demonstrare nescio. gaude-
 ant qui hoc sciūt sed sola fide teneo ⁊ cō-
 siteo. Rationē in oppositū dissoluo
 secundū eandē viā. q̄uis enī omnis for-
 ma inherens materie esset corruptibilis.
 tū dico q̄ deus pōt eā perpetuare ⁊ pre-
 seruare a corruptione in eternū. modū
 tamen nescio de⁹ scit. Ad rationes cō-
 tra dictā positionē pōt rīderi. Ad pri-
 mā cū dicitur vnus rei vnū esse esse vērū
 est esse substantiale ppriū ⁊ indiuiduū
 cōiunctū materie ⁊ in materia receptū.
 ⁊ iō bñ volunt q̄ ipsius hoīs nō est nisi
 vna forma indiuidualis ppria inherens
 sue materie. s. hoc nō obstante pnt ipi
 esse diuerse forme substantiales quarū
 vna det eē p sui inherētiā ad corp⁹ ⁊ alias
 nō ibēt s. p se substantia tū q̄ p suā nāz hō

inclinacionem ad corpus humanū tanq̃
ad suū pfectibile a quo dēpēdet ei⁹ opa
tio mō pus dco. Ad alia nego p̃nam
q̃ aiatur non solū significat ipsā aiām
s̃ s̃m aiē: q̃ ibi non sunt plura s̃ba aiē
sed vnum. s̃m in homine vno iō non erunt
plura aiata sed vnu aiatur eo q̃ vna il
laz aiay est ppter aliā sicut ppter finez
z pfectionē q̃re non v3. Et cum accipit q̃
plures aiē p̃stituit plura aiata. vey est
plures aiē q̃rum vna non ordiat ad ali
am sicut ad suā pfectionē ad quā dispo
nit. vey ē in diuersis corporib⁹ s̃ non i
vno corpore. Ad alia cum dī q̃ q̃to
aliquid ē pfecti⁹ tanto simplicius. ista pōt ne
gari. q̃a certū ē q̃ forma s̃balis ignis est
nobilior q̃ forma s̃balis t̃re z t̃i ipa s̃ora
ignis n̄ ē simplicior q̃ s̃ora t̃re imo s̃ora
s̃balis t̃re ē eq̃ simplex s̃ba p̃ p̃uatōz cō
pōis ex p̃tib⁹ cēntialib⁹ sicut forma ignis
s̃līr at z in alijs multis. S̃līr i p̃positis ū
vey. q̃ ignis ē pfectior q̃ terra z t̃i eque
p̃posita ē hec sicut ille q̃re non v3. S̃līr i
s̃bys immālib⁹ non ē necē. q̃ p̃stat q̃ in
telligentia saturni ē pfectior q̃ intelligen
tia lune. z t̃i non o3 q̃ intelligentia lune
sit magis z ex pluribus cōposita q̃ intel
ligentia saturni imo eque simplex ē intel
ligentia lune sicut saturni. Et sigs p̃cede
ret q̃ intelligentia mouens orbē lune est
magis p̃posita q̃ intelligentia mouēs or
bē saturni. tunc o3 p̃cedē q̃ vniuscuiusq̃
istay ēēt aliqua ps p̃fectissima z nobilissi
ma. z tunc q̃ret de pte p̃fectissima ex q̃
p̃ponit intelligentia lune. vtrū sit eq̃ sim
plex vt intelligentia mouens orbē satur
ni aut non. si est eque simplex. z t̃i p̃stat
q̃ intelligentia saturni ē pfectior q̃ pars
nobilissima intelligentie lune. s̃ non ē ve
rum q̃ q̃to aliquid ē pfecti⁹ tanto sit sim
plicius. si at dicat q̃ ps p̃fectissima intel
ligentie lune ē cōposita o3 adhuc q̃ ipi⁹
aliq̃ ps sit pfectior z p̃fectissima. z q̃retur
de illa z sic in infinitū. aut o3 necessario
p̃cedē q̃ duoz eq̃ simplicium i suis s̃bys
vnu ē eq̃līr p̃fctum sicut reliquum q̃re zc.

Questio. 13.

Um autē sic singula fiant zc.

Querit hic. vtrū intellect⁹ possi
bilis possit intelligē suā intellecti
onem exītem i eo. Arguit p̃mo q̃ non
q̃ sicut se h3 sensus ad sensationē sic intel
lectus ad intellectionē p̃uenientem s̃lī
tudine. s̃ sensus non pōt sentire suā sensa

tionem. vt plane dicit A. in de somno z
vigilia. z p̃m. in de s̃ba orbis. I. n. vñ
videt aliq̃s q̃m videt. s̃līr autē z in alijs
q̃re zc. Itē illud q̃d non ē sensibile nō
est intelligibile. cū aīa nihil intelligat s̃m
fantasmate vt dicit A. in isto. 3. fantas
ma aut non ē nisi rei sensibilib⁹ vt p̃ ex 2.
h. z 3. sed ipsa intellectio non ē sensibilib⁹
vt manifestū est q̃re zc. Itē oē q̃d intel
ligitur agit in intellectu. cū intelligere sit
q̃dā pari ab intelligibili aut aliqd h. i. al
ter. s̃. p̃ns passionē. sed intellectio nō agit
aliqd in intellectu. q̃ accūs non agit in
suū s̃m z vlr forma non agit i suā mām
in qua existit q̃re zc. Itē si intellect⁹ in
telligēt intellectōm exīte in eo. vbi grā i
tellectionē lapidis seq̃ret q̃ s̃lī intelligēt
diuersa intelligibilia. q̃d reputat ipossibi
le s̃m A. 4. metaph. vbi dicit q̃ q̃ vnu
non intelligit nihil intelligit. z p̃bat q̃na
q̃ cū intellectio lapidis sit in intellectu o3
q̃ intellect⁹ intelligat lapidē. sicut cū vi
sio coloris ē i visu necesse ē tunc q̃ visus
videat colorē. si igit intellect⁹ intelligēt in
tellectionē lapidis exīte in ipso vñ ē i ip
so. cū ipsa intellectio lapidis sit aliud la
pide. seq̃retur incōueniens p̃dcm q̃re zc.

Oppo^m arguitur aucte A. in isto ca.
vbi dicit q̃ intellect⁹ intelligit se p̃ suū actū
q̃d non p̃tingeret nisi posset intelligē suū
actum vt manifestū ē. Ad q̃onē dico
breuiter q̃ intellect⁹ bene pōt intelligē su
am intellectionē z vlr suū actū q̃cumq̃ sit
siue p̃m⁹ siue 2. z p̃bat q̃ intellect⁹ pōt
intelligē oē ens. s̃ actus ipsius itellēs est
aliqd ens s̃ zc. maior ē manifesta. ex isto
3. cū itellēs sit i potētia oīa fieri. z p̃m.
dicit in suo li. de g̃natione. q̃ nullum ens
ē ignotum nālī. z minor s̃līr app3 de se
q̃re zc. Sed de mō s̃m quē intellectus in
telligit intellectionē exīte i ipso ē magna
difficultas. Si. n. itellēs cognoscit intellecti
onē lapidis exīte in ipso q̃ro vtrū intelle
ctio illa q̃ intelligit intellectōm lapidis sit
p̃ se eadē cū ipsa intellectionē lapidis aut
diuersa. Si dicat q̃ sit eadē hoc vī esse
falsum. q̃ intelligē diuersificat s̃z nāz rei
intellecte vt dicit plane p̃mē. i isto 3. p̃mē.
9. cum s̃ lapis sit alia nā a sua intellectu
one z eo. quō pōt ēē vnum z idē intelligē
quo intelligit vtrūq̃. si aut illa intellectō
sit alia ab intellectōe lapidis seq̃ vnum
incōueniens manifestum. s̃. q̃ itellēs s̃lī
pōt intelligere ifinita sub rōib⁹ suis p̃p̃t

q: qua rōne intellect^o intelligit intellectō
nem lapidis exītem i eo intellectuē alia
ab ipa. eadē rōe intelligē poterit intellectu
onē illi^o intellectuōis p aliam intellectuōm r
illā p alia r sic in infinitū. r vnanquaqz
istaz intellectuōnū sit intelligēt intellectuē f3
rōem suā p pām. sicut sil^o ponit intellectuē
lapidē r intellectuē lapidis exītem i eo f3
rōem suā p pām. h aut v^o oio absurdū
f. q intellectuē intelligat infinita actu. qz infi
nitū ē ignotū f3 *Arz.* p^o phycoz r z^o me
taph. qre inconueniens v^o q intellectuē intel
ligat intellectuē exīte i eo intellectuē di
uerfa ab illa. Quātr g intelliget eā. Et ad
istā difficultatē soluendā inuenio paucos
laborasse manifeste. Vnd ad pns sufficit
mibi p bātr transire salua mibi liberta
te alr dīdi alias si mibi melius appebit.
Possem itaqz dicē q intellectuē intelligit in
tellectuē lapidis exītem actu i eo f3 non
alia intellectuē simplici f3 eadē ita q intel
lectio lapidis exīstēns in intellectu est in
tellectio lapidis r intellectio sui ipsius r
intellectus ista intellectuē dnoiat intelligēs
lapidē r ipammet intellectuē. Et qdam
mō sile sicut albedo n^o d^o alba p aliam al
bedinē supadditā sibi. f3 d^o alba eo mō q
pōt dici alba p seipsā. qz ipsa ē illud q for
matr aliqd ē albū. sic intellectio lapidis
d^o intellecta non qdē p alia intellectuē
f3 p seipsā inq^o tū ead quo aliqd d^o itelle
ctum r intelligēs. Et figs qre qre itelle
ctio lapidis ē aliqd a lapidē r intellectuē itel
lectuōis lapidis non ē aliqd ab ipsa. Forte
cā h^o ē. qz lapis ē res mālīs r non abstra
cta. r talia non sūt de se actu intellecta nec i
tellectuōes vt dic^o *Arz.* in isto 3°. In hūit^o
aut mām potētia ē vniūqzqz intelligibilis.
f3 ipsa intellectuē est res abstracta a māl. f.
act^o vltis. ois aut talis act^o ē de se intellectuē.
r hūis h^o i actū in se ē actu intelligēs qre zē
Et ad auctē p mē. cū d^o intelligē diuer
sificat fm d^o sitatē nē intellectuē. possū dicē
q v^o ē si ille res sint eiusdē ordinis. vbi
grā. Intellectuōes duaz foraz mālūm sūt
d^o se. r silr intellectuōes duoz d^o soz actu
um imālū sunt d^o se. f3 si intelligibilia sūt
d^o soz ordinū. f. q vnum illoz sit mālē r
aliud abstractū ab illo mālē. sic non o3 q
eoz sint d^o se intellectuōes. r sic ē i pposi
to. nā intellectuē lapidis ē in alio ordie en
tū a lapide r eo^o lapis. n. ē res mālīs. et
ei^o intellectuē ē qd imālē r abstractum r
cātum ab ipso lapide r quoquō. f. mediā

te suo fantasmate vna cū intellectu agēte
qre non v3. Ad pām rōem dico q est
sile de sensu r intellectu quo ad h. qz sicut
sensus ē sūm sensatōis sic intellectuē intel
lectionis. f3 ē diffite i h. qz sensus ē v^o orga
nica r corporea r iō nō ē nata cognoscē
suū actum. f3 intellectuē ē v^ous abstracta et
incorporea r iō pōt cognoscē suū actū.
Ad aliam cū d^o. qd non ē sensibile zē
pōt dici q v^o est qd nec ē sensibile nec
h3 bitudinē ad aliqd sensibile. f3 si bē
bitudinē p se ad aliqd sensibile sic pōt i
telligi. mō h3 intellectuē non sit sensibile p
se. tū h3 bitudinē ad sensibile p se. f. ad il
lud a quo cātur in intellectu quoquomō
sicut cātū h3 bitudinē ad suā cām r h^o d^o
sufficere. quō. n. alr possē^o intelligē sub
stantias sepātas nisi qz hūit bitudines ad
aliq sensibilia. f. ad mor^o celestes. Ad
aliā pōt pcedi rōnablr q intellectuē bī
pōt silr intelligē diuerfa saltē vna intellectu
one r sic erit in pposito. intellectuē. n. intellu
git lapidē r intellectuē lapidis vna i
tellectione. Et cū dic^o *Arz.* q v^o vniū non i
telligit zē. pōt dici sicut cōiter exponitur
q v^o vniū non intelligit fm vna intellectuē
nē nihil intelligit. Vtrū aut possint intelli
gi pta diuerfis intellectuōib^o silr ab eodem
indiuīduo bona difficultas ē f3 magis h3
locū alibi. f. i 4° metaph. r sic de isto.

Questio. 14.

Consequenter pōt qri. Vtrū spes
intelligibilis differat realr ab in
tellectione seu intellectu. Arguitur
p^o q non. qz nihil recipit in potētia pati
fina nisi illud ad qd est ipm in potētia
qz non recipit impossibile recipi. f3 intellectuē
ē solum i potētia ad intelligē cū sit potē
tia cognoscitiua. r talis ē solum potētia
ad cognitionē. Et pfirmat qsi p idē
Illud qd p^o recipit in potētia cognosci
tiua ē cognitio. f3 spes intelligibilis reci
pit in potētia cognoscitiua. f. in intellectu
g spes intelligibilis ē cognitio. maior p^o
nā ex eo d^o potētia cognoscitiua qre
cipit pmo cognitōm vt v^o. minor p3 etiā
fm oēs. qz spes intelligibilis p^o r imēdia
te recipit in intellectu. g spes recepta ē ip
sa cognitio. f3 non ē cognitio sensitiua vt
manifestū est. g relinquit q sit cognitō
intellectiua r h^o ē intelligē siue intellectuē
qre zē. Item si spes intelligibilis ē di
uerfa realr ab intellectione. tunc intellectuē
anteqz intelligēt ēct ens actu qd ē 3 *Arz.*

q dicit q intellectus quo opinatur aia r
intelligit nihil e actu eoz que fut an intel
ligere. r aia pz. qz spes q est realr diuer
sa simplr ab intellige pcedit intelligere
sicut ei pncipium qd mo g zc. Itz si
spes intelligibilis zc. lequeret q ipsa pri
intelliget qd ei qdditas cui e spes. qd v
ipossibile. qz intellcs pus intelligit qddita
tem rei qd eius spem intelligibile. vt pz ex
isto 3o aia pbat. qz h i spes poneret di
uersa ab intellige vt ducet intellcs ad co
gnoscendu re cuius e spes. ignoti at non
ducit in cognitione alicuius quare zc. Et
pz iterum falsitas pntis. qz similitudo alicu
ius non cognoscit nisi pus cognoscat il
lud cuius e similitudo. vt similitudo cesaris n
cognoscit nisi cesar fuisset p. noi qre zc
Oppo^m arguit. qz act^o pms differt
ab actu z. vt manifestu e. sz spes intelligibi
lis e act^o pms sicut hu^o qda. r intellige
e actus z. vt des pcedunt qre zc. Itz
spe intelligibili manente vna respectu di
uersoz. r respectu entis r non entis intelli
gere multiplicat. qz no e eade intellectio
entis r no entis vt supponit tanqz mani
festu. r tñ eade spes intelligibilis ducit in
cognitione entis r no entis vt supponit
r accipitur ex 9o metaph. r p. de aia ca.
de errorib^o qre zc. Itz spes intelligibi
lis remanet in intellectu deficiente intellectu
one vt of. qz alr intellcs eet eque in pote
tia p^o intellectione sicut aia. mo intelligere
non manet postqz definit intellige aliquid
q non sunt ide realr. De isto dixerunt
alig q spes intelligibilis no differt realit
ab intellectu sz solu fm modu. qz eade
forma abstracta of intellectu p^o patione
ad intellcm. r of spes p^o patione ad rem
qua repntat. r h pbaunt r oib^o pindu
ctis spalr. qdam illoz innitebant supra
pmam rōnem. Et qda illoz dixerunt q
ipsu intellige r spes intelligibilis fut ime
diat tanqz ab agente ppinq a fantasima
te rei r pnciplr ab intellectu agente. Sed
hoc pot sufficenter argui. qz ois actio
r passio regunt in sbo recipiente aliquā
formā q realr e diuersa ab vtroqz. h sat
hr 3o phycor. nā fm h agentis r patiens
vnus e act^o. qz eade forma que pcedit ab
agente recipit in passio. mo ipsu intelligere
vel e actio vel passio vt omnes pcedunt r
Ar. vult in lra r om. plane dicit q e pas
sio. g requirit in sbo patiens. in intelle
ctu aliquā formā realiter diuersa ab ip

sa r illa forma sine dubio non e nisi spe
cies intelligibilis q repntat ipam re. Et
pfirmat hec rō. qz sicut se bz actio r pas
sio realis r corporalis ad formā reale. sic
actio r passio spualis ad formā spualem
p^o puenientē similitudinem. sz pstat q actio
r passio realis regit formā realiter di
uersam ab eis. vt calefacere r calefieri ca
lidity. filr at r in alijs. g filr actio r pas
sio spualis r incorporealis necessario reg
rit formā spuale r incorporeale. nec possz
assignari eā diffikitudinis sufficiens et si
fingendi varet lūia. Et ista rō e directe
z illos q ponunt q intelligere imediate
depēdet a fantasimate r tñ ipsu intellige
e idez realit cū spe intelligibili. Et ad istā
intentionem. r opponendo z istam posi
tionē adduxi ista rōem in quodā tracta
tu que ordinaui de spe intelligibili r ea q
adduxi in declaratione h^o rōnis defendi i
quodam opusculo in quo rñdebā ad ob
iectiones hois quem tu scis. sed ppt^o breni
tatem nolo hic illa dicta aggregare. Suf
ficat. n. mibi ad pns q gcunqz dicit fantas
ma pducere imediate intellectōm bz co
cedē q spes intelligibilis sit aliqd realit
ab intellige. r sic recipienda fut inquā il
la q ibi posui qstū ad illā rōem. Quid
at efficiat imediate actum intelligēdi vi
debitur i sequentib^o. Alij dicūt q ipa
spes intelligibilis realr e aliud ab intellige
r hoc pbat multis rationib^o. sed fortior
istaz r principalior e ista. Illud qd ime
diatē reducit intellectū ad actū intelligē
di e aliud realr ab intelligere. hec e maise
sta p se. sed spes intelligibilis reduc ipsuz
intellectum ad actū intelligēdi sicut mo
uens ppinquū. h pbat qz illud qd mouz
imediate intellcm ad intelligē n e ipse in
tellcs possibilis. qz ille e in pura potentia
passiva ad intelligē. vt pz ex hoc 3o. nec po
test ee intellcs agēs sicut ppinquū pnci
pium mouēs intellcm ad intelligē. qz in
tellcs agēs e motor vltis ad intelligendū.
r iō eqtr se bz qstū e de se ad oēm itel
lectionē. Aut g filr cābit oēm intellectōm
qd e inconueniens. qz intellcs sic intelliget
oia. aut nullā imediate. exq seq^o q ipsa
non e ide eēntialr cū intelligē. nec e dicē
dū q fantasima sit h^o mouens imediate
ad intelligē. qz h^o i mouens imediate ad i
telligē dz ee intellcm in actu. mo itentōes
imagine siue fantasinata n fut actu itel
lecta sz solum in potētia. vt vult om. i isto
n z

3° Et confirmat istam pte. qm̄ imedia-
tum pncipiū a quo pcedit opatio non fi-
cut a puro instrō sed sic ab agente 2° qd
determinat agens pncipiū debet hēre formā
in actu. quēadmodū hō generans deter-
minās solē hz genitū formā actu. fantas-
ma vero si mouet intellectū ad intelligē
non pōt dici qd sit purz instrm. qz puro i-
strumēto non affilāt effectus. vt securi n̄
affilāt scānū vel domus sed artificio. fā-
tasmati aut affilatur itelligere. cū ex alio
z alio fantasmate sit aliud z aliud intelli-
gere. qre sequeretur qd fantasia sic eēt in-
tellectū actu qd est impossibile manifestū.
Nec pōt dici qd ipz fantasia sit intellēs
in actu virtuali. qz hīs actum virtualē ē
nobilioris ordinis qz hīs actum formalē
vt p3 p^o methauroz. quēadmodū sol ha-
bens caliditatē virtute actiua ē nobilior
igne. fantasia vō non ē nobili^o actu itel-
lectus. Sz indubitan^o qd sit de con-
clusionē mibi videt^o qd illa rō non heat
aliqū efficaciam imo si valeret ei^o pnci-
pia p ea pbaretur oīo q nulla species
posset fieri in intellectu. z pcederet sic. si
aliq species intelligibil^{is} fieret in intellectu
oporteret qd aliq mouens eēt ppinquū
z immediatum qd moueret itellēm ad eā.
hoc oīo ē manifestū. sz non posset eē ali-
qd tale fm̄ hec dicta qre zc. pbatio. non
n. intellēs possibilis posset eē mouens se
ipm̄ imediate ad spēm intelligendi. cum
ipse sit in pura potētia passiva ad eā. nec
posset eē intellect^o agens. qz ille ē vltis cā
actiua oīs spci intelligibilis fm̄ illos. q n̄
pōt eē ppinq cā vnius eaz determinata si-
ne agente alio determinate. nec pōt il-
lud mouens eē fantasia. p3 ex dictis. qz
pncipium ppinquū opatōis non ē purū
instrm. sed agens ppinquū determinās
actum pncipiū v3 hēre formā i actu vt isti ac-
cipiunt. z non solū hoc ē vez de pncipio
opationis qd mouet ad actum 2^m. sed et
de eo qd mouet ad actū pncipiū. vt hō ge-
nerans determinans solē hz actu foraz ge-
niti vt isti pntent. fantasia vō nō hz spe-
cie intelligibilem actu vt manifestū est.
Et si diceret^o qd imo hz eā actu virtuali.
Contra hoc arguit^o sz dicta illoz. qz ha-
bens actū virtualē est nobilioris ordis qz
hīs actū formalē vt isti accipiunt. z sic fā-
tasma eēt nobilioris ordis qz itellēs agēs
qd est absurdum. Sz dices qd illa pro-
positio hīs actū virtualē zc. v3 itelligi d

agente pncipali. non at de agēte ppinq. z
sic ē fantasia. Sz sine dubio h non pnci-
piū si ista ppōz solū itelligeret de agēte
remoto vel pncipali. tunc p eā non pbas-
sent q fantasia non mouet itellēm ad i-
telligere tanq mouēs immediatum. cuius
m̄ oppo^m manifestū ē inspicienti vba il-
loz z pcessuz suū. Itā positio verbis 2°
mē. sz illa positioē statū cōcluditur. z sic
manifestū ē q fantasia nō hz actū p quē
possit imediate mouē itellēm ad itelli-
gere vel cāre ipm̄. z h ē manifestū ē per
verba q sequunt^o vbi sic dicit. Ampli^o sic
dicendo. sz si fantasia mouet imediate
ad itelligē fantasia z itellēs nō differ-
rent. qz ia hnt idē mouēs immediatū. z sic
manifeste p3 q p illa ppōz. hīs actū vir-
tualē zc. volunt pbare q fantasia n̄ mo-
uet itellēm imediate ad itelligē. z idē
oz q itelligāt eā de oī hīte actuz virtu-
alē z sic pbabit^o p eā q fantasia nō mo-
uet imediate itellēm ad spēm intelligibi-
lē. Quid igr mouebit eū imediate ad spe-
cie intelligibile? Et ex h euidētissime ap-
pet defect^o h^o rōis in q n̄ nimis glabatur
hō quē tu scis zc. Quātr aut soluenda sit
hec rō q v^o pbare q fantasia nō mouz
imediate itellēm ad spēm intelligibile vt
debet^o i alia qone sequeti. hoc. n. mibi ad
pns sufficit. Sz si illa rō valēt p eam de-
strueret^o spēm intelligibile fieri in itellēs
vt p3 diligenter inspicienti. z de h alias se-
ci tractatū. Dimissa g hac rōne dico bre-
uiter ad pns q spēs intelligibilis rei mā-
lis ē qd aliud realr ab intellectu ē illi rei
z itelligo p spēm intelligibile formaz ab-
stractā z spūalez pducta ab intellectu re-
pntantē ipsa re mālem vlt abstracte. z p
itellēm itelligo cognitionē quā hz itel-
lect^o de ipsa re sibi pntata p spēm. Et ista
pctōne sic pbo ad pns spāl^{is}. Si spēs in-
telligibilis eēt idē realr cū itelligē tunc
illud qd ē imediatū pncipiū actiū spci
intelligibilis eēt imediatum pncipiū acti-
uū intellectōis. hec ē manifesta de se. pns
ē fkm. q fantasia ē pncipiū imediatum
actiū spci intelligibilis vt pcedūt q si oēs
sz ipm fantasia non pōt eē pncipiū p se
immediatū actiū ipi^o intellectōis pfectū
vt pbabit^o inferi^o qre zc. Sz at fantasia
sit pncipiū immediatū actiū spci facile
ē pbare Itā immediatū eius pncipiū nō ē
itellēs possibilis cū ipse sit in potētia re-
ceptiua respectu eius vt p3 ex isto 3° nec

intellectus agens potest esse huius principii proprium quod ipse est vltima causa omnium specierum et ideo non potest esse causa immediata et propria vnius earum nisi determinetur per aliquod actum principium et immediatum et quod est illud nisi fantasma quod dicitur.

Ita aliquid sic arguunt. intelligere est actio et passio et species intelligibilis est qualitas generis. Ita sic probant. quod cessante actu intellectus ad huc remanet species intelligibilis et remanet scia ut supponunt tanquam manifestum. et scia non est aliud quam species intelligibilis. Sed ista duo sunt multa dubia ideo de istis faciunt quodones species diuisum. Ita aliquid sic arguunt illa non sunt idem realiter quorum vnum est principium effectuum alterius. hec est euidenter per se. species intelligibilis est principium effectuum ipsius intelligere huius probatur huius scis. quod species intelligibilis non est idem essentialiter cum virtute ut supponunt sed differant secundum modum ut dicitur. quod virtus intelligibilis magis est fixa et permanens in intellectu quam species intelligibilis et species est ut respectu hitus. Ad hoc huius intellectus actualis est principium considerationis ut manifestum est. et non est principium male. quod cognitio non habet materiam. nec formalem. quod forte non est forma. nam finis immo magis est operatio. n. est finis virtutis ut patet in philosophia ethicorum. generis relinquitur quod hitus intellectualis est principium actum ipsius cognitionis et per hunc species intelligibilis est principium huius. cum sit idem cum hitu intellectuali quod dicitur. Hec ratio supponit vnum dubium et forte impossibile ut ingretur per inferri diuisum. scilicet vtrum species intelligibilis sit principium actum ipsius intellectus. prima ratio facit mihi certa fidem sed ideo expectare compleretur ex tribus vbi probabitur fantasma est principium actum ipsius intelligere saltem completum seu effectum quod dicitur. Ad primam rationem in oppositum concedo maiorem. et cum dicitur quod intelligens est solus in potentia ad intelligere. potest dici quod non est verum. quod cum intelligere sit quidam actus et non est quod procedat aliquis actus per se et ad determinatum intelligere determinatum actus per se et ille est species intelligibilis. et cum dicitur quod potentia cognoscitiva est solus ad cognitionem. verum est tanquam ad actum postremum perfectionis et finale. sed potentia cognoscitiva bene potest esse ad aliquid aliud tanquam ad dispositionem requisitam ad intelligere. sicut diaphanum est in potentia non solus ad intentiones colorum sed et ad lumen quod est eius dispositio necessaria ad receptionem earum ut manifestum est. sic est in proposito. Et cum dicitur quod potentia cognoscitiva ex eo dicitur cognoscitiva. quod ipsa est in potentia ad cognitionem

verum est principium sed hoc non obstante ipsa est ad aliquid aliud. Vel dicatur quod potentia cognoscitiva huius actum primum solus est in potentia ad cognitionem. sed si non habet actum primum bene est in potentia ad aliquid aliud. et cum affirmatur illud quod per se recipit in potentia cognoscitiva est cognitio. potest dici quod verum est in potentia cognoscitiva huius actum primum sed non aliter

Vel dicatur quod per se receptum in potentia cognoscitiva potest intelligi dupliciter. Vno modo ordine dignitatis. et sic bene est verum quod per se receptum in potentia cognoscitiva dicitur esse cognitio. Alio modo ordine generationis vel ordine proportionabili ordini generationis. et sic non dicitur modo ipsa species intelligibilis non est receptum primum ordine dignitatis immo ipsa intellectio est nobilior cum sit finis ipsius speciei. Sed species bene est per se receptum via generationis vel proportionabili ordini generationis. et hoc ad id per tanto quod ibi per se non est ordo generationis cum ipsa species intelligibilis non sit per se necessario quam ipsam intelligere. immo pergit hec ambo fieri in eodem instanti tamen ibi est ordo proportionabilis ordini generationis. quod sicut in ordine generationis pota sunt inspectione. sic si ne dubio species intelligibilis est quod minus perfectum quam intelligere. sic est species coloris est minus nobilis quam sit videre vel visio. Ita aliter potest sic satis rationabiliter dici quod primum receptum in virtute cognoscitiva dicitur esse cognitio et formaliter vel caliter ita. scilicet quod sit causa cognitionis aliquid modo et sic est in proposito. nam species intelligibilis non sit essentialiter cognitio tamen ipsa est aliquo modo causa cognitionis. sed quod sit causa in gendum est per inferius quod dicitur. Ad alias cum dicitur tunc intellectus dicitur. dico quod intellectus ante quam intelligat non est aliquid actus. de se formaliter per suam substantiam et per suam essentialiam secundum vnam optionem. tamen bene potest esse aliquid ens actu per aliquid aliud a sua essentialia naturaliter autem intelligere et sic est in proposito. quod species intelligibilis naturaliter sit per se ipso intelligere quodammodo tamen ipsa non est de essentialia intellectus. ideo adhuc intellectus non est per suam essentialiam ens actu sed in potentia quantum est de se. et forte ad illam intentionem dicitur. quod intellectus informat actum quodammodo est in potentia. Ad aliam nego primam et ad probationem cum dicitur. ignota dicitur. verum est in actu intellectus quod est discursus ab vno ad aliud. sed in potentia actum intellectus non est necesse quod illud quod est cognitionem sit prius cognitum. et hoc est quod dicitur in alijs verbis. illud quod ducit in cognitionem alterius est prius notum. verum est de cognitione discursiva sed de co

Liber

gnitōe intuitiua ⁊ simplici nō oꝛ. sic spēs coloris exiēs in visu ducit in cognitionez coloris. tñ non oꝛ q̄ sit prius cognita q̄ color quare ⁊c.

Questio. 15.

Uerit. Utrū fantasma sit pñcipium actiui spēi intelligibilis. Arguit p^o q̄ non. imāle nō pōt fieri ab ente māli q̄ illa non pportionat sꝫ spēs intelligibilē ē qd imāle vt manifestū est. fantasma vero ē qd māle ita q̄ in mā. s. in corpe humano vt manifestū ē in isto li. q̄re ⁊c. Itē si fantasma agēt spēs intelligibilē in actu. tunc fantasma ēct nobili^o intellectu qd ē manifestū ipossibile. nā. pbat. q̄ oē agens ē nobilius patiēte vt manifestū ē in isto 3° q̄re ⁊c. Itē pñcipiū ppinquū gñatōis qd non ē purū in sūm sꝫ est agens 2^m. s. determinās actū pri mū oꝛ hīe formā effectus i actu. vt hō generans hoīez q̄ ē agens. nō purū instrale sed agēs determinās pñm actum hꝫ forāz hoīs in actu. sed fantasma non hꝫ spēm intelligibilē in actu cū non possit ēē purūz instrūm. q̄ puro instrūo non afflāt effect^o vt securi non afflāt dom^o. fantasmati at afflatur spēs intelligibilē. vt manifestū ē q̄re ⁊c. Et si dicat q̄ fantasma non hꝫ spēm intelligibilē actu formali forāl^r sibi inherētē. sed actu virtuali. s. q̄ hꝫ virtutem actiua vel ē vtus actiua ei^o. Contra hoc arguit q̄ hīs actū vtualē ē nobilio ris ordinis q̄ hīs actū formales. vt sol q̄ hꝫ caliditate actu vtuali ē nobilioz igne q̄ hꝫ eam formāl^r. sꝫ fantasma non ē nobili^o intellē q̄re ⁊c. Et pfirmat hec dubitatio ⁊ redit in idē. hīe aliqd in actu vtuali est nobilioz mō hīe q̄ hīe aliqd in actu formali vt dī in ex^o p̄dicto. si igr fantasma spēm intelligibilē hīet actu vtuali cū intellēs hīet eā actu formali tunc nobilioz mō hīet eā fantasma q̄ intellēs qd ē absurdum q̄re ⁊c. Oppo^m dī cōter ⁊ pbat. q̄ oꝛ ēē pñcipium aliqd speciei i intelligibilis actiui cū ipsū sit aliqd nouūz ⁊ ipm non pōt ēē solus intellēs possibilis cū ipse sit solū in potentia receptiua sūm Arl. nec solus intellēs agens. q̄ si sic hō posset intelligē sine fantasmate. vt dicit Rōmē. in isto 3° q̄re ⁊c. Itē intellectus agens ē pñcipiū vlt oīum spēz ⁊ tale nō sufficēt ad vnā determinatā spēm gñandā sine agente pñculari ⁊ ppinq. ḡ relinqt q̄ fantasma sit aliqd agens ipsi^o spēi itel

ligibilis. Ad istā qōnē dico breuī q̄ fantasma humanū ē pñcipiū actiui ppi quū spēi intelligibilis p^o recepte i intellē ctu ⁊c. qd pbo sic. qñ duo accñtia absolute ta quoz vnū non ē relatiue ad aliud sic se hñt q̄ posito vno ponit reliquū. ⁊ remoto remouet. ⁊ vnū illoz non ē sūm p pñm alteri^o vel rō subsistendi. nec ambo sūt in eodē sbo ppo oꝛ q̄ vnū illoz sit cā aliq mō alteri^o. sꝫ fantasma humanum ⁊ spēs intelligibilis sūt duo accñtia absolute saltē sic q̄ vnū illoz non ē eēntial^r relatio vel respect^o ad aliud. h̄ recipio tanq̄ manifestū ad pñs. sed posito fantasmate humano ponit spēs itelligibilis ⁊ rēo to remouet vt cēdūt oēs. ⁊ stat q̄ vnū illoz non ē sūm alteri^o nec ambo sit i eodē ppo sbo vt manifestū ē. ḡ necesse ē q̄ vnū illoz sit aliquat^r cā actiua alteriua. ⁊ certū ē q̄ spēs itelligibilis non ē cā actiua fantasmati. q̄ fantasma sit a sensu in actu sūm Arl. 2° h^o ḡ relinqt q̄ ipm fantasma ē cā actiua ipsius spēi intelligibilis. maior ppo h^o rōis ē manifesta inspicēti bñ oīa. possibile. n. ē q̄ duo accñtia sint i eodē sbo ppo. ⁊ vno posito ponat reliquū ⁊ remoto remoueat ⁊ tñ vnū illoz non sit effēs al^o. sicut risibilitas in hoīe ⁊ susceptibilitas discipline. possibile ē ēt q̄ vnū accñs sit sūm ppiū alteri^o vel dispō ppa ad ipsū ⁊ vno eoz posito ponat alterz ⁊ remoto remoueat ⁊ tñ vnū illoz non ē effectiui alteri^o. vt sup^o cies dī hīe colorē vel aliqd h^o. possibile ēt est q̄ duo accñtia relatiua posito vno ponatur ⁊ reliquū ⁊ remoto remoueat^r. q̄ sūt respectiua ad inuicē vt pñtas ⁊ filiatio ⁊ vnūq̄q̄ illoz taliū nō sit p pñcipium actiui alteri^o. sꝫ si sūt accñtia absoluta sic q̄ vnū illoz non sit eēntial^r relatio ad aliud ⁊ non sūt in vno ppo sbo ⁊ vnū eoz non sit sūm ppiū alteri^o non vī rō q̄re posito vno illoz ponat reliquū ⁊ remoto remoueat nisi q̄ vnū illoz ē cā actiua alteri^o. sicut posito lūe corporis lūosi ponit lumen in diaphano ⁊ remoto remouet. q̄ lūmē corporis lūosi est cā actiua lūis diaphani. si mīl^r ⁊ in alijs. ⁊ sic p̄ maior. ⁊ minor similiter ē manifesta pax ēt exercitatio in pbia. sicut. n. sensibili appropinquato sensui pñculari sit eius spēs in sēsu ⁊ remoto remouet. sic posito fantasmate humano ponit species in intellectu ⁊ remoto

Liber

remouetur. et credo qd hoc voluit dicere. Comē. in isto 3. omento. 28. vbi dicit sic fm Arl. qd intellecta vltia. i. spēs vltis. qd b^o res intelliguntur vniuersaliter colligata sunt cū intētionibus imaginatis et corrupta p corruptionē eaz. Et si dices qd Comē. ibi p intellecta vltia intellexit intellectōes non spēs. tunc ex hoc hēo qd intellects pōtur posito fantasinate et remoto remouetur. et sic hēo qd fantasina sit cā actiua in tellectionis qd nullo mō pōt esse nisi causet spēm intelligibilē. cū ipsa spēs necessaria pcedat ipm intelligere sicut dīspō ad intelligendū vt videbit post. Ulteri^o satis pz qd spēs intelligibilis non ē pura relatio ad fantasina. nec e^o imo sunt qdā qūitates de pma spē qūitatis vt dcedūt qū oēs vt videbitur p^o. Itē certum est qd spēs intelligibilis non ē sūm fantasmatū. qd sicut spēs intelligibilis ē in intellectu sic fantasma ēēt i intellectu qd ē absurdum. nec sūl fantasina ē sūm speciei itelligibilis. qd sic spēs intelligibilis ēēt i fantasinate qd sūl est absurdū. nec ambo sū in eodē sūo ppo vt manifestū ē. Nec etiā apte ē intentio Comē. in isto 3. omento 5. et in multis alijs locis. vbi dicit qd pparatio exis in imaginatiua virtute ē pparatio in mouente vt sit motor qd non ēēt nisi ipm fantasina ēēt aliquo mō pncipiū actiū speciei itelligibilis. Sed ad pleniorē intellēm dictoz et dicendoz ē diligenter notandū. qd in aia humana inherente corpori hoīs pter qnqz sensus particulares et pter sensum cōz dicuntur ēē tres virtutes interiores indiuiduales et organice. i. imaginatiua. cogitativa. et memoratiua. fm doctrinā Comē. in isto 3. omento. 8. Vir^o quidē imaginatiua dīseruare species accitūm scilicet pparatū et cōiū. vt spēs sonoz colorū magnitudinis et figure et h^o. Vir^o at cogitativa cognoscit pprietates non sensatas. i. cognitas p sensus pculares. sicut conueniens et nociuū bonitātē et maliciā. et hāc pūritatem et hanc filiatiōē. et vlt^o formas indiuiduales in oībus predicamentis vt docet Comē. et de ista vīute fuerunt aliqua aggregata in fine secundi huius. Vir^o tū autē memoratiua dīseruare ipsas ītētiōes. i. pprietates nō sc̄atas quēadmodū imaginatiua fuit formas sc̄atas. vīz aut ille virtutes sunt realit^{er} diuersē aut ēz rem absolutā aut non s; sufficiat vna et ea

dē virtus ad oēm taliū receptōm bona ē īngitio sed hoc magis bz locū in de memoria et reminiscētia. vīz est aut qd aliq addunt virtutem fantastica que cōponit ad inuicē formas cū formis et intētiōes cū intētionib^o et e^o. Sed sū dubio credo qd hec virtus ē vir^o cogitativa et qd ipsam fantasina Arl. intellexit cogitativa ipam sicut declaratū fuit in 2. hui^o. Mō ad ppositū d istis trib^o vītib^o erit dubiū. que eaz mīstret intellectū. i. cui^o act^o ē īmediatū pncipiū actiū speciei itelligibilis. vī. n. ex verbis Comē. in multis locis qd imaginatiua ē illa que īmediate deseruit intellectui cū dicat intellectus indigē intētionibus imaginatis et ab eis moueri. vt pz in multis locis Comē. Sz ex alia pte videt^{ur} qd memoratiua debeat īmediate deseruire intellectui. qd ipsa est magis spūalis fm Comē. in isto 3. omento 6. videtur ēt qd virtus cogitativa. qd illa vir^o ē nobilior qm memoratiua. pbatio. Itā vir^o actiua cognoscit nobilior ē virtute passiua non cognoscēte. h^o recipitur p maxima. s; vir^o cogitativa ē cognoscitiua vt manifestū ē. cogitare. n. nō ē nisi cognoscē. memoratiua. n. non ē cognoscitiua formalit^{er}. qd seruare spēm vel intētiōē non ē cognoscere vt manifestū ē. et īgit. n. aliquē dormientē fuare spēs vel intētiōm aliquā qui tū actu nihil cognoscit. De hoc tū tractandū est diffusius in de memoria et reminiscētia. Vir^o itaqz cogitativa ppa hoī nobilior ē qm memoratiua. et sic debent īmediate seruare intellectui. ita qd eius actus agat īmediate in intellectū quod mō. p. virtus cogitativa videtur esse ppinquior intellectui qm memoratiua. ppinquior dico fm nām et ordinē pfectionis. qd virtus cogitativa fm Comē. ē aliqua rō vt ipse dicit in isto commento. 29. qd expolitū fuit supra scōz in vltima qōne. Memoratiua vō non ponit ēē aliq rō. qre vī qd cogitativa īmediate mīstret intellectui. et vīnā ego scīrez qd ēēt hic dicendū. Supposito tū qd spēs intelligibilis quā accipit intellects ex virtute organica for. non sit ppetua in intellectu eo qd oē generabile ē corruptibile. et oē corruptibile corrupet^{ur} necessario et adhuc illa ēēt ociosa in eternū cū ēz ea non oparetur intellects. Supposito etiā qd spēs intelligibilis remanet in intellectu p^o actualē intēctionē sic supponit

Liber

q̄si oēs. mibi v̄r viribile q̄ ipsa spēs itel-
ligibilis sit imediate ab ipsa sp̄e que ē in
memoratiua vel imaginatiua vel vtracq̄
ita q̄ spēs intelligibilis q̄ intell̄r p̄petas
non sensata sit ab ea q̄ est ī memoratiua.
z spēs intelligibilis q̄ intell̄r forma sensa
ta sit ab ea q̄ est in imaginatiua. q̄d sic p̄z
ponat q̄ for. desinat intelligē albedinez
quā prius intellexit p̄ ei? spēm z illa spēs
remanet ī intell̄u p̄ aliq̄d tps deficiente
intellectōe. q̄ro vtrū in for. sit aliq̄d agēs
ppinquū p̄seruans spēm albedis in itel-
lectu aut nllm. si nllm tunc seq̄r q̄ illa
spēs erit in itell̄u eternat̄. non. n. corru-
pit corruptiōe sibi. nec a d̄rio q̄ nullū h̄z
d̄rium. nec a seipsa. nec p̄pter defectum
agentis p̄ping p̄seruat̄is postq̄ nllm est
tale. Si v̄o dicas q̄ in corpore for. sit ali-
q̄d p̄seruat̄iū illius sp̄ei. certū est. n. q̄ il-
lud non ē actualis cogitatio seu act? fan-
tasiandi. q̄ ille act? deficiat deficiente itel-
lectione z eo? cum q̄ spēs intelligibilis po-
nat manē p? actualē intellectōm. segtur
et q̄ manet p? actualē cogitatiōm. z sic n̄
p̄seruat̄ totū p̄ ipm actū cogitādi. Quid
q̄ remanet in organicis virtutib? a quo
spēs intelligibilis dependeat in p̄seruari
nisi spēs que ē in memoratiua vel imagi-
natiua. si at ab istis dependet spēs intelli-
gibilis ī p̄seruari necesse ē q̄ illa sint p̄n-
cipia effectiua p̄ping sp̄ei intelligibilis mō
p̄dicto quare zc. Diceret q̄ fm istam
viā q̄ actus v̄tutis memoratiue. i. spēs rei
ex̄tis in ea ē p̄pinquū p̄ncipiū actiūm
sp̄ei intelligibilis in itell̄u. z s̄it act? v̄-
tutis imaginatiue humane. i. spēs rei exi-
stens in ea s̄it ē p̄ncipiū actiūm speciei ī-
telligibilis. z remanentib? istis sp̄ebus in
istis virtutib? remanēt spēs itelligibiles
in itell̄u q̄bus pōt intelligē res quaruz
s̄t spēs. Et ad istam intentionē dicit Ar̄
in z? b? q̄ intelligē ē in nobis cū volum?
non q̄ ad actum intelligendi necessario
oporteat p̄cedere actū volūtatis quo vo-
lum? intelligē illā rem. q̄ p̄cedet ī infi-
nitū. sed intelligim? cū volum?. i. ab̄ite re
sensibili possum? eā intelligē p̄ spēs eius
interius referuat̄as. z ille spēs ex̄tes z re-
feruat̄ in virtutib? organicis s̄t v̄les quo-
dammodo vt dicit Ar̄. z Lōmē. exponit q̄
s̄t v̄les in potentia. non q̄d ē in potentia
receptiua. q̄ nunq̄ recipiunt v̄litatē sed
in potentia actiua. q̄ agūt aliq̄l̄r ip̄az spe-
ciem v̄lem ad itelligendū eam. Un̄ Lō.

mē. dicit in isto 3? q̄ p̄pasio ex̄tis in intē-
tionib? imaginatis ad rē intellectaz fieri
dā ē p̄pasio in motore vt sit motor z mē-
ta filia inuenies in multis cōmentis. Et
qd̄ dicā de actu v̄tutis cogitatiue. Dico
saluo meliori iudicio q̄ ille act? quē pu-
to nobilissimū inter oēs act? v̄tutis sensi-
tiue agit vel ē p̄ncipiū agendi imediate
te in intellectu non q̄d actū intelligendi
tanq̄ p̄ncipiū effectiū ipsi? vt p̄babitur
p? i. agit aliq̄uā formā abstractā que ē ī-
mediate p̄pasio vel dispō itell̄s ad in-
telligē actualē. z hec p̄pasio imediata o-
ficiat deficiente actuali cogitatiōe. z iō s̄it
deficit intelligē. z q̄to aliq̄ ē melior z
subtilioris cogitatiōis tanto illa dispō est
melior z p̄fecti? intelligit. Et forte ad istā
intentiōm dicit Ar̄. in p̄dicamentis q̄ h̄i-
tes h̄itū q̄dam s̄t melius aut p̄i? dispōi-
ti. Concedere q̄ ad actū q̄ ē intelligere
rez non sensatā regrit spēs intelligibilis
quā imediate facit spēs ex̄tis in memora-
tiua z dispō cāta ab actuali cogitatione.
Quid aut sit imediatū p̄ncipiū effectiū
intellectōis in intellectu sic disposito vide-
bitur p? deo dante. S̄it ad actualē intel-
lectionē rei sensibilis requirit spēs intel-
ligibilis quā ip̄imit species ex̄tis in virtu-
te imaginatiua. quā quidem spēm vocat
Lōmē. intentionē imaginatā z cū hoc re-
quirir dispō cāta ab actuali cogitatiōe il-
lius rei. z q̄ oē q̄d intell̄r ab actu huma-
no vel ē cognoscibile p̄ sensū p̄icularē
vel non ē cognoscibile p̄ sensū p̄icularē
p̄ se sed p̄ virtutē cogitatiua. iō Lōmē.
dicit ī isto 3? omēio. 33? q̄ apprehensibilia
humana diuidant ī duo. i. in p̄phen-
sibilia cui? p̄ncipiū supple cognoscitiua ē sen-
sus. z p̄phen-
sibile cui? p̄ncipiū cognoscitiua ē cogitatiua. Et fm istā viā oz dicē
q̄ virtutes iste in hoīe s̄t alteri? speciei
ab illis que s̄t in alijs aīalib?. Itā si eēt
eiusdē sp̄ei q̄re non recipet itell̄s ab acti-
bus illaz virtutū ex̄tib? in alijs aīalib?
Sigs aut hec dēa q̄ p̄lueta non s̄t nō ac-
ceptet. quēadmodū. n. q̄ p̄sueum? digna-
mur dici vt dicit Ar̄. in z? metaph. cōfi-
deret q̄ multa s̄t incōsueua q̄ n̄ s̄t v̄a in
se z non s̄t ā aliq̄uā dignitatē. Utrū autē
spēs intelligibilis sūpta ab aliq̄ ex̄te in
corpore indidui hūani remaneat p? actu-
alē itellectionē bona ē p̄scrutatio. q̄ si
n̄ remanēt s̄t s̄t deficeret deficiēte itelle-
ctione credere q̄ actualis cogitatio ē sp̄ei

rei exis in virtute cogitativa caret imediate dispoñe ppinqua ad intelligē. z sic exponerent oia verba Lōmē. qñ dicit i tentōes imaginatas monē intellēm. p in tēctōes imaginatas itellit actū virtutis cogitativē ppe hoi. de h nō plus ad pñs.

Ad pñā rōm cum dñ. q mālē non fa cit imālē zē. dico q vez ē virtute ppa sz vtute alicui? imālis bñ z sic est h. nā fantasma virtute intellēs agētis facit spēm i itellēm. z de hoc oz ingre seorsū qz hoc ē bñ occultū qñ facit itellēs agēs ad generationē spei intelligibit. Ad aliā ne gāda ē nā. z cū dñ. q agens zē. dicit ali q q hoc ē vez de agēte pñcipali sz o agēte instrāli non ē vez. fantasma aut non est agēte pñcipale sz instrāle ad gñatōm spei intelligibilis. Sz h non sufficit pp duo. p mo q non solū vā ē ppō de agēte pñcipali sz et instrāli. videm? n. q semē masculi non ē agens in gñatione atalis nisi instrāle. z tñ pstat q ipsū semē masculi ē nobili? qñ sit mā seīs femelle. Item qñ nis ppō non eēt vera de agēte qd ē puz instrāli tñ agēs qd non ē pure instrāle vñ instrāli sz ē agens z m determinās agēs re motū dz ē nobilius qñ mā in quā agit. si cut hō gñans ē nobilius qñ mā ex q sit hō pstat aut q fantasma sz non sit agēs pñcipale oio non tñ ē puz instrāli. qz puro instrāli non affilāt effect. sicut securi non affilatur dom? nec effēs diuersificat fm diuersitatē instrāli. fantasmati aut affilāt spēs z pformat. vñ z Lōmē. dicit q fantasma vel intēctio imaginata ē sñm p qd i tellēs speculatiu? ē verus. sñm dico. i. pñcipium pñsuppositū. z iō ista rñsio non videt sufficere. Vñ alr pōt dici cū dicit agens ē nobilius patiente fm q paties ē pcedat hoc. sz non oz q illud qd ē agens sit simplr nobilius qñ illud qd ē patiens. Concederet igr fm istā viā q fantasma vt ē agens ē nobilius qñ intellēs inqñtum patiens. tñ non segt q fantasma sit simplr nobilius qñ intellēs. z q intellēs sz se z simplr sit minus nobilis qñ fantasma. cuius rō ē. qz sz intellectus recipiat a fantasmate tñ illa receptio non ē nobilissima opatio intellect? imo hz aliā nobiliorē z pfectiorē opationē. s. intelligē qd ē nobilius respectu oium opationū fantasmatīs. mō nobilitas rei dz iudicari ex sua nobilissima opatione vt manifestū ē cuilibz intelligenti. z ideo non oz q fantasma sit

simplr nobilius intellectu. nec ē inconueniens. s. q aliqd fm vnā pditionē sit nobilius alio z tñ non sit simplr nobili? sic asinus inqñtum cognoscēs ē nobilior hōi ne inqñtum niger vel albus sed nō simplr ceter. Alr pōt dici q illa ppō intelligenda ē in illis que sūt eiusdē ordinis. s. vbi agens z patiens vtrunqz ē mālē vel vtrunqz est imālē. sz si sint diuersoz ordi nū. vtrūta q ipsū agens sit ens in matia passum aut sit ens sepatū non oz q agēs sit nobili? simplr. nec forte fm q agens z sic est hic quare zē. Ad aliā pōt pcedi maior z minor negari. imo ipm fatas ma hz bene spēm intelligibilē in actu virtuali. hz virtutem seu potentiā actiuam ei? aliquo mō. Sic. n. non sit ipossibile fieri. sic non agit. vel non facit ipotens agē vel non facere. Et cū arguit q hoc. qz habere aliquid zē. dicunt aliqui q vez ē si agens qd agit actu virtuali sit mālē. z si militer patiens vel si vtrunqz ē immālē. sz si agens ē mālē z patiens imālē non oz Sed illud ē bene dubiū. qz pstat q semen qd agit in gñatione hoīs hz formaz hoīs actu virtuali. sic intelligendo q habz virtutē actiuā ipsius que dñ virtus foratua. tñ non vñ q idē semē heat aīaz mō nobiliori simplr qñ corpus aīatur qd hēt eā formatr. z tñ vtrunqz illoz est qd mā le qre zē. Propter qd alij dicit alr. q h ppō intelligenda ē de agente pñcipali nō at agente ppinquo qd ē determinans agēs pñmū. z sic est hic iō zē. Et scias q hec dubitatio ē satis bona. z p idem ad aliāz pñmatōm pōt mideri quare zē.

Questio. 16.

Quæquet qñt. Vtrū spēs intelligibilis remaneat i intellectu cessante oī intellectione. z intelligo respectu vnus z eiusdē indiuidui. verbī grā. ponam? q fantasma for. cauauerit aliquā speciē intelligibilē in intellectu et ipse for. definat intelligere. ita q nihil penitus intelligat sicut cum dormit z non somniat nec intelligit. vtrum illa species intelligibilis remaneat in intellectu. Et arguit pmo q non. qz si species intelligibilis causata a fantasmate for. remaneat i intellectu for. nihil intelligēt tūc for. nihil intelligente ipse intelligēt qd ē manifeste impossibile. pbo nām. qz oē abstractus

actu ē actu intellectū. vt pz in isto 3. et in
nuit Lōmen. in 2. metaph. mō illa spes
ē actu abstracta vt manifestū ē. g. est actu
intellectū. et non ē actu intellectū nisi ab intel-
lectu for. nec ei intellectio pōt denotare
aliud individuū nisi ipm for. vt manifestū
ē exercitatus paz. g. for. tunc intelligit.

Itē si spēs ē. sequet q remanentib⁹
oib⁹ pncipijs p se. ppings et immediatis ip-
sius intelligē non remanēt ipm intelligere
qō vī absurdū. qz cā et cāum fil⁹ sit et nō
sunt 2. phycor. et pbat oīa. qz pncipijs
actiū immediatū ipm intellectōis ē ipse i-
tellects agens vel spēs intelligibilis vel fātal
ma. et pncipiū receptiū ē intellects possibi-
lis inforat⁹ spēs. mō oīa illa manē possēt
deficiente intelligē. Lū. n. alijs dormit et
oīo nihil intelligit manifestū ē q hz intel-
lectū possibile et intellectm agentē et spēm
rei exīte in virtute imaginatiua vel mēo-
ratiua. et cū hz spēm intelligibile vt po-
nis. et hec sūt pncipia ipm intellectōis ius-
ficientia qre ē. Itē vna et eadē virt⁹ nō
est receptiua et pseruatiua eiusdē spēs vel
fofe. cū g intellect⁹ sit vna et eadē virtus
et recipit spēm. non vī q debeat eā refer-
uare seu pseruare vel retinē. Itē sicut
se hz sensus ad sensibile sic intellects ad in-
telligibile vt pz in isto 3. hz sensus non re-
seruat spēm deficiente sensatōe vt māife-
stū ē inducendo. visus. n. cū deficit videt
non hz spēm coloris. filr autē et in alijs.

Oppo^m arguit. qz si spēs intelligibilis
non remanēt in intellectu cessate intellectu
one. tūc intellects postq̄ itellerit eēt eodez
mō i potētia sicut aīq̄ intellexisset qō vi-
det eē 3. Arl. q dicit. q intellects i actu q-
dāmō ē in potētia s; nō sicut aī addiscē
seu inuenire. et pz oīa. sicut. n. aī intelligē
erat i potētia remota sic p ipm intelli-
gē erit in potētia remota qre ē. Ad
istud dicūt qsi oēs doctores q spēs intel-
ligibilis pōt remanē in intellectu p actua-
le intellectōz. et hz pbant p rōem iā i ductā
s. q intellects p actuale cognitiōz et intelle-
ctiōne non eēt magis sciēs q pūs s; eodē
mō in potētia sicut aī ita q intellects hoīs
scientis postq̄ definēt actu intelligē non
eēt magis actuat⁹ q intellects pueri qō est
absurdū. et pbari posset rōne. qz remanē-
te pncipio actiua spēs intelligibilis. ppin-
q et non ipedito et ei⁹ sbo. ppo remanente
dz remanē et ipsa spēs. hec ē euidentia p se
s; post actū intelligēdi pōt remanē pnci-

pium actiua. ppinquū spēs intelligibilis
non ipeditū et eius. ppum sbo actiua q-
de ppinquū. s. spēs reueruata i memoria
hoīs aut in virtute imaginatiua aut vtraq̄
q̄uis. n. hō dormiat et nihil itelligat actu
tū in ei⁹ memoria et imaginatiua bñ ref-
uant spēs rez quas hūit i vigilia. nec hu-
miditas q est cā sōni ipedit ipsas a pua-
tione spēs intelligibilis in intellectu. Lū. n. in-
tellects possibilis ē sba incorporea ita bñ ē
pūs memoriē hoīs et imaginatiue qn in
organo istaz virtutū ē humiditas causaf
sonū sicut qn non ē in eis h⁹ humiditas.
Un sine dubio humiditas illa nllō mō
pōt impedire pseruatiōz spēs intelligibilis
dependentis a spēs exīte in vna istaz vir-
tutum corporeaz. et sic remanet pncipiū
ppinquū spēs intelligibilis actiua nō ipe-
ditum. et remanet sbo. ppuz. s. intellects pos-
sibilis. qre g non remanēt h⁹ spēs. ima-
ginatur q sicut lumen remanet in oīa
phano q̄dū ē pūs ei corpore lūmōsū. sic
spēs intelligibilis remanēbit in intellectu
possibili q̄dū remanet spēs i virtute ima-
ginatiua hoīs aut memoratiua. Ex h
g pōt cludi correlarie q act⁹ virtutis co-
gitatiue ppe non ē simplr et p se necessa-
rius ad gnatōm spēs intelligibilis q pmo
recepta ē i intellectu. Itā si ita eēt ille act⁹
eēt necessari⁹ ad pseruatōm ipm spēs intel-
ligibilis. Lū. n. aliq̄ forma imēdiatē. pduc-
cit ab aliquo agente et ab eodē idiget p-
uari oē qō ē necessariū agentū ad pducti-
onē alie forme ē necessariū ad pseruati-
onē ei⁹. sicut videm⁹ in generatiōe lūis in
diaphano a lūe exīte in corpore lūmōso.
qz oē qō ē necessariū ad hoc q lūmē cor-
poris lūmōsi generet lūmē in diaphano
est etiāz necessarium ad hoc q lūmē est
corpis lūmōsi pseruet lūmē i diaphano
similr autē et in alijs. cum g actus cogitā-
di non sit necessariū simpliciter ad pser-
uationē speciei intelligibilis. imo potest
species remanere hoīe nihil cogitate vt
dormientibus ptingit. sequitur q huius-
modi actus nihil faciet ad generationē
speciei intelligibilis. Et si queritur quare
ergo iste actus ad actum intelligēdi re-
quiritur. Credo saluo meliori iudicio q
requiritur tanq̄ principium dispositiū
quod inducit propinquissimam dispositi-
tionem requisitam ad actum intelligen-
di. et sic virtus imaginatiua et memoratiua
inducūt qdām dispōem siue pparationem

qñ remotaz. Actus at cogitandi inducit
dispõm vel pparatõz ppingffimã. 7 hec
vñ fuisse intentio Lõmẽ. in isto 3º. omẽto
2º. vbi sic dicit. Iste. n. virtutes sũt qñ res
q pparant mãz artificij ad recipiendũ acti-
one artificis. 7 i hac auctoritate gausius
ẽ aĩus meº cũ dei laude. S3 vna auctori-
tas Lõmẽ. vñ dicitẽ positõĩ pdeẽ. dicit. n.
Lõmẽ. i. isto 3º. omẽto. 39º. q necesse ẽ vt
fofe exĩtes sint in intellẽu fm velocitatẽ
7 rẽ velocioris transmutatõis non fixaz.
7 q ille eedẽ fofo sint exĩtes ex aĩaz i re
bus sensibilibº fm q hitus pñsit in hũte
hitum 7 res fixa i re padente. Si at spes
intelligibilis remanẽt in intellectu pº pñde
rationẽ actualẽ tũc non manẽt sicut res
velocis transmutatõis non fixe imo sic
hitus. 7 hec qdẽ auctoritas difficilis ẽ ad
exponendũ. vñ ego scirem qd ipse p h
intendit. Forte vult dicẽ q ipse forme qñ
tum ad intellectiõẽ actualẽ 7 qñtũ ad vi-
spõem ppinquã ad intelligendũ nõ sunt
fixe in intellẽu. S3 qñtum ad spẽs pmo re-
ceptas bñ sũt aliquatũ fixa. 7 sunt habitus
intellẽs. Alr dicunt aliq q h p tanto dic
Lõmẽ. q qñtuncunqz spẽs remaneat post
intellectiõẽ actualẽ tũ sp indiget ad sui
pseruatõm fantasmate tanqz pseruante p
pinquo. sicut lumẽ in diaphano idiget lu-
mine corporis lufosi 7 spẽs in speculo in-
diget obiecto cuiº ẽ spẽs. 7 talis fofo non
meret dici hitus nec aliqd fixum s3 res
velocis trãsmutatõis non fixa. Hoc at
qñus sit dictũ subtile tũ forte nõ ẽ oio ve-
rũ. qz pñtat q forme exĩtes ex aĩam i sen-
sibilibus sunt ibi p modũ hitus 7 fixe vt
dicit Lõmẽ. in verbis pñdictis. 7 tũ omẽs
forme oĩum istoz inferiorz dependẽt in
pseruari ab ifluctũ celesti i tũ q si ñ eẽt
celũ ñ eẽt aliq istaz fofoz iferiorz. S3 cõ-
mẽ. in de sba orbis. 7 Ar. satis inuit i pº
methauroz. vbi dicit sic. Est at pñguus
ex necitate iste mĩdus inferior supioribº
lationibº vt oĩs virtº ipiº gubernet inde.
Põr g dicit ad qñõẽ q si p spẽm intel-
ligibile intelligat dispõ cãta a forma q ẽ
in virtute memoratiua vel a forma q est
i virtute imaginatiua. talis spẽs bñ rema-
nẽt in intellectu deficiente actuali intelle-
ctione mō pus dicto. si vero p spẽm itel-
ligamus pparatiõẽ cãtam ab actu virtutis
cogitatiue illa non remanet cessante itel-
lectione sicut nec remanet ipse actº virtu-
tis cogitatiue. Et vñ q fm hoc o3 dicere

q ad intellectõz eiusdẽ qdditatis vbi gñ
albedis requirit duplex spẽs intelligibilis
qñtũ vna ẽ cãta a fofo albedis exĩte i ima-
giatiua humana. alia vero ẽ cãta ab actu
virtutis cogitatiue 7 hec ẽ pfectior qñ pri-
ma. sicut cogitatiua ẽ nobilior imagina-
tiua. q at pparatio facta ab actu virtutis co-
gitatiue corrũpatur cessante illo actu p3.
qz alr ppetuaret in intellẽu cũ non pos-
sit aliquo mō corrũpi nisi p defectũ illiº
actus. Et certũ ẽ q actus virtutis cogita-
tiue deficit sũt cũ actuali intellectõẽ. qz
tus cogitatiua non ẽ virtº pseruatiua vt
pseruatiua fm Lõmẽ. qñre 2º. Nec ẽ in-
cõueniens q vniº rei diuerse sint spẽs in-
telligibiles sũt in intellẽu qz vna ẽ pfecti-
or qñ alia. sicut ẽt in aĩa sensitiua spẽs al-
bedinis q est i virtute imaginatiua ẽ pfe-
ctior ea que ẽ in visu. 7 sic de multis alijs
actionibº. Et in ista qñõẽ locutº sũ vt plu-
res. Itẽ arguit ad pñcipale. Si nulla
spẽs intelligibilis remanẽt in intellẽu pº
actualẽ intellectõm qñr pº cognitionem
pñpletã intellẽs in hitu 7 intellẽs agẽs cõ-
iugerent intellectũ possibili vt fofo sicut
ponit Lõmẽ in isto 3º. 7 de h amplĩ inq-
ret inferiº. nõ. n. vñ aliq cã illius copula-
tiõis seu vnionis tunc plusqz pus. Ad
pñmã rõem cũ dñ. de actu abstractum 2º.
põr dicit q illõ pñt intelligi duplr. Uno
mō q sit actu intellẽm qñtũ ẽ de se ita. s.
q non idigeat ad suã intellectiõẽ alia
abstractõẽ. 7 hoc bñ ẽ cõcedendũ. Alioº.
q sit actu intellẽm. i. q itellẽs beãt actu
eius intellectõm 7 h nõ ẽ necessariũ. Sic
autẽ dicẽt i pposito q spẽs itelligibilis exĩ-
stens in intellectu pº actũ intelligẽdi est
actu. intellẽa qñtũ ẽ de se ita. s. q ad eius
itellectionẽ non requirit noua abstractio
spẽi intelligibilis. s3 non ẽ actu itellẽa sic
q itellẽs beãt intellectõz actualez ipfiº.
Et ex hoc p3 flin eẽ h qd aliq dicunt q
spẽs intelligibilis itellr intellectõẽ q ẽ id
cũ eius sba. 7 nõ p aliquã intellectõz aliã
ab eius sba. Si. n. ita eẽt tunc sine dubio
qñcunqz remanẽt spẽs remanẽt eius itel-
lectio. 7 sic ipsa itelligeret ab intellẽu in
q eẽt eius itellectio. ipossibile. n. ẽ q i in-
tellectu existat itellectio alicuius qñ intel-
lectº itelligat illud. Alij dicũt q ista p-
positio oẽ actu abstractũ 2º. ẽ vã de sba
7 non de accñtibº. species aut itelligibi-
lis vt dñt ñ ẽ sba sed accñs. Itẽ aliq di-
cũt q ista ppo ẽ vã dñ illi actu abstracti q

Libet

non ordinantur ad recipiendum actum intelligendi. spes autem intelligibilis ordinat ad recipiendum intellectum quare dicitur. Ad aliam breuiter potest dici quod non remanet omnia principia propinqua ipsi intelligere. quod non remanet actus cogitatus et ille est principium dispositionis quod inducit propinquissimam et ultimam dispositionem ad intelligere. Ex quo est manifestum est finem esse quod aliqui suenerunt dicere quod intellectus possibilis de se summe est dispositus ad omnem intellectum. hoc non est prout mendacium imo est indispotus et in potentia remota et indiget preparationibus diuersis ad hunc actum recipiendum. quod quidem preparationes ei impediunt a virtutibus organicis propriis hominis. Et hoc testatur pulchre. Quomodo in ante pallegata. ille. n. virtutes. s. memoratiua et imaginatiua sunt res que preparent materiam artificij ad recipiendum actum artificis. Quid autem sit immediatum principium actuum et completum ipsius intelligere inferri videbitur. Ad aliam cum dicitur. vna et eadem virtus dicitur potest dici quod illud verum est in virtutibus organicis. quod virtus bene receptiua regit aliam dispositionem in organo que reuerentiua ut dicitur in memoria et reuerentia. virtus quod de receptiua et non bene seruatiua regit magis aliquod diuinum humiditatis. et reuerentiua regit diuinum siccitatis. humiditas non est bene et facilius moueri et recipere sed nec diuine nec bene seruetur. s. siccitatis est diuina et bene conservare sed cum difficultate recipiat. et hec est doctrina Averrois in suo libro de memoria et reuerentia. Ad aliam potest dici quod non est simile de sensu particulari ad sensibile et de intellectu ad intelligibile. quod cessante scilicet sensus particularis. scilicet sensibile est remotum non remanet aliquid seruatiuum speciei sensibilis in sensu particulari. et ideo non remanet illa. sed absente et deficiente intelligibili et intellectu bene remanet seruatiuum principium speciei intelligibilis. s. spes existens in memoratiua et cogitativa et imaginatiua. unde Averroes dicit in 2. huius quod absentibus sensibilibus insunt spes et fantasmatum. et in 2. huius dicit Averroes. quod nos intelligimus cum volumus. i. sine presentia intelligibilis exterioris necessario requisita. quod. s. vltima quodammodo sunt in anima absentibus sensibilibus ut prius exponebat. Et Quomodo dicit ibidem quod mouentia virtute vltima sunt entia intra animam humanam s. in actu. s. postquam sentimus ea et reuerentiua sunt in virtutibus interioribus. et huius intelligendum est particulariter. s. quod aliqua talia entia mouentia sunt intra animam humanam

s. in actu. s. intentiones imparate que sunt mouentes in potentia ad intelligere per tanto. quod non mouent nisi ad dispositionem per quam intellectus sit in propinqua dispositione tunc potentia ad intelligere. quare non valz sicut dictum est quare dicitur.

Questio. 17.

Verit. Utz spes intelligibilis sit principium actuum intellectus. Averroes dicit per quod sic. quod hitus intellectus est principium actuum considerationis. s. spes intelligibilis formata in intellectu est ideo cum hitu intellectuali quare dicitur. maior propter probatur. quod constat quod hitus intellectualis informans intellectum est principium considerationis. ut scilicet per 6. ethicorum. et non potest esse principium male siue sibi. quod illud est intellectus. nec formalis. quod illud est quidam actus qui non habet causam formalem. quod forte non est forma. nec est causa finalis imo magis est. hitus. n. ordinat ad actum 2. tanquam ad finem ut per 3. ethicorum quare dicitur minor recipit per manifesta. habet. n. intellectus non verum est aliud nisi spes intelligibilis rei formata in intellectu ita quod hitus scilicet ideo est quod spes intelligibilis rei scilicet. ut coter dicitur quare dicitur. Item intellectus huius in se speciem intelligibilem operatur per seipsum et intelligit. ut vult Averroes in illa parte. Quid autem sit singula frant. hoc non continget nisi spes intelligibilis esset principium effectuum intellectus siue ipsi intelligere quare dicitur. Item spes intelligibilis aut est principium effectuum intellectus aut est principium receptuum eius per sufficientem diuisionem. s. non est principium receptuum. quod illud in quo recipit intellectus intelligit ut verum manifestum. et sic spes intelligibilis intelligit sicut illud in quo recipitur calefactio calefacit quare dicitur. Item omnis forma est principium actuum alicuius operationis hoc verum est de intentione Averroes. 2. de generatione ubi dicit quod moueri et pati est me. alteri vero principij est mouere et agere. s. forme. sed spes intelligibilis est quidam forma existens in intellectu ut manifestum est. et non videtur esse principium actuum alicuius operationis nisi eius que est facere intellectum nem quare dicitur. Oppositum arguitur. forma inherens alicui subiecto non videtur agere aliquam operationem in illud subiectum. ut caliditas in igne non videtur aliquid agere in ignem. similiter et in alijs. et sic forma non agit in suam materiam ut coter dicitur. nunc autem species intelligibilis est forma inherens intellectui

ut oēs pcedūt. intelligē aut non recipitur nisi in intellectu ut cōter dī r pcessum est ab oībus qre zc. Ad istā qōne dī breuiter ut mibi vī q spēs intelligibilis alī cui rei non ē pncipiū p se actiū seu elicitium intellectōis illi rei. Et ad hī pbandūz suppono aliqua qsi per se nota.

Prīmū ē. q illud ē ens nobiliū simplr cui opatio ē nobilior simplr nobilissima opatōe alterius. r hāc nō curo pbare qz credo q nulls sani capitis eam negaret.

2. q pducē aliqd ppletine r pfectiue ē opatio nobilior q illud idem recipe. r monē vel agē motū ē nobilior opatio q recipe ipsū. sic aut in alijs. Et hoc bī vī i tendē dōmē. in isto 3. pncipio. 1. vbi pbat q opatio intellects possibilis ē magis diminuta. i. min. nobilis opatōibz alioz intellectū inferior p hī q opatio est passio. alioz vō actiones. Agē vō nobilius ē ipso pati fm idē. r hāc vī Arl. supponere in 3. ethicorū cā. de liberalitate.

3. accipio q spēs intelligibilis rei sensibilis non ē aliqd simplr nobilius q potētia intellectiua q intelligit ipā res. r hec sūt ē bī pcedēda. potētia. n. intellectiua aut ē idē eēntialr cū sba aīe itellēcie aut ē qdē nālis vī ipsius r ppingor eius nē q spēs intelligibilis q ē qdāz accōs aduenticiū r sepabile. Itē qd dīcēt q species intelligibilis albedinis sit aliqd simplr nobiliū q potētia intellectiua q intelligit albedo. r pfirmat. qz spēs sensibilis nō ē simplr nobilior r dignior q potētia sensitua. Quis. n. sane mentis diceret q spēs nigredinis eēt aliqd simplr nobilius q visus. q sūt spēs intelligibilis nē aliqd simplr nobiliū q itellēs. Ex his sic arguit. Si spēs intelligibilis eēt p se pncipiū actiū intellectōis ipā eēt simplr nobilior potētia intellectiua qd ē 3. tertiam suppoem. r p3 qnā ex alijs duobz. nā illd ens ē nobiliū cuius opatio ē nobilior nobilissima opatōe alteri. nunc aut opatio spēs intelligibilis eēt nobilior opatōe pfectissima potētie itellēcie. qz pfectissima opatō itellēs possibilis ē recipe intellecti onē vī manifestū ē p se. s3 effīcē intellecti onē ē opatio nobilior q recipe eaz vī p3 ex scōa suppoē q zc. Et mibi vī q ille p positiones sūt firmē r nālī intellectu r cō cēse ab oī idoneo ad pbiāz. Itē illud qd ē pncipiū p se receptiū alicui actiū ē pncipiū actiū illi eiusdē. hāc at sumo

p manifesta. s3 spēs intelligibilis ē pncipiū receptiū intellectōis. pbo. qz itellēs possibilis aut recipit intellectōm imediate aut mediante spē intelligibili. hec diuī fio ē bī sufficiens. s3 non ē dicendū q imediate. qz imediate recipit spēm intelligibilē ut oēs pcedunt. cū q spēs sit aliud ab intellectōe ut pbatū ē supi r hēat ordinē ad ipsū intelligē ut actus pncipius ad scōm seqret q vñ r idē susceptiū imediate recipet duo diuersa quoz vñ bz ordinē ad aliud. qd vī eē absurdū q re zc. Itē si spēs intelligibilis eēt p se pncipiū actiū intellectōis tunc ipā faceret 3 potētia intellecti actu itellēcia. qd vī absurdū. qz hec vī eē opatio itellēs agēns ut vī velle dōmē. in isto 3. Ad pnam rōem nego maiorē. r ad pbatōz dico breuit q hitus itellēcialis ē pncipiū cōsiderationis in gñe cause mālīs seu sibiue non qdē pncipalis s3 dispositiue. ita q hitus itellēcialis ē qdā pparatio seu dispō itellēs ad recipiendū ipā itellectionē. nec aliā p se cālitatem bz sup itellectionē ut credo. nec ē incōueniens vñ accōs eē dispositiū r pparatiuum sibi ad aliud accōs ut bz videri 4. meta. r 5. r ad minorē cū dī. q spēs intelligibilis ē hitus itellēcialis. de hī sunt dubitatō nes non pauce r spālī vtrū scia sit idem cū specie intelligibili rei scite. r dī hoc erit spālīs questio. Ad aliā cū dī. intellecti habens zc. dico q Arl. ibi sic loqr. Cum aut sic singula fiant ut sciens hoc dī fm actum. hoc aut pfectum accidit cūz possit opari p seipsū. sic itelligo. i. cū possit ope rari p seipsū. hoc ē q possit recipe operationē suā ita q hēat potētiam ppinquā ad recipiendū eam. r cū hoc psonat verba que sequunt. Est qz tunc potētia quodāmod. i. i potētia ppinqua que pns erat in potētia remota. Unde dōmen. ponit ibi dīam inf potētias ppinquas r remotas. ppinque enim actui sunt que agunt. i. operantur per se. r exponit seipsum. r non indigent extrahente eas 3 potētia ad actum. remote vero indigent. Et est bene notandum hoc dictum dōmen. hec. n. differentia inter potētias ppinquas r remotas nō pōt verificari de potētis actiuis. quia sine dubio potētie actiue nō indigent eēbente eas de potētia ad actū. d3 igr hec dīa itellī de potētis passiuis. ita. s3 potētia passiuā remota

Liber

indiget aliq̄ ex hēte eā ad actū q̄ dispo-
nat ad receptionē vltimi cōplementi. sic
diaphanū ad hoc q̄ recipiat spēs coloris
indiget lumie quo disponat ad receptio-
nem illi. s; potētie passiue ppinque non
indiget vltius aliquo ex hēte eas dō po-
tētia ad actū dispositiū seu vltiorē
dispositionē. q̄uis. n. bñ indigeat aliq̄ ex
hēte ad vltimū actū pficiēte. vt diapha-
nū illuminatū nō indiget vltiori dispōe
nec agente dispositiō s; bñ indiget colo-
re ad recipiendū spēs coloris. nūq̄. n. di-
aphanū illuminatū pducet in se intētio-
nē coloris q̄tuncq̄ sit in potētia ppin-
quissima. s; aut mā pma q̄tuncq̄ el-
set disposita ad formā sbalem aliquā nū
q̄ tñ eā recipit s; indiget aliquo agēte.
Et vlt̄ dispō ppinq̄ ad recipiendū ali-
quē actū non efficit illum actū i illo sbo.
z s; intellēs possibilis informat spē in-
telligibili z dispōne quā accepit a cogita-
tina ē i potētia passiua ppinq̄ ad reci-
piendū intellectionē z nō indiget vlti-
aliq̄ disponēte extrinseco dō necessitate ex
hēte ipm de potētia ad actum dispositi-
uū. tñ nūq̄ pducet intellectiōz p seipsū
sed indiget aliq̄ pncipio actiū. Quid
āt sit illud posterū ē ingrendū. Sigs at
cederet q̄ ipse intellēs actualis spē intel-
ligibili p ipsā spēm pducit actū intelligen-
di p se. z p suā nām ipsā recipit vt cōter
imaginant multū. seq̄ret q̄ spēs intelligen-
bilis h̄ret nobiliozē calitātē sup̄ intelligē
q̄ intellect⁹ possibilis. calitas. n. pncipij p
se actiū ē nobiliozē calitātē pncipij recep-
tiui. qd̄ ē oīo absurdū. Et ē cōsiderandū
q̄ potētia passiua remota ad aliquem
actū z potētia ppinq̄ ad illū nō ē penit⁹
vna z eadē potētia realr s; multū diuer-
sa. sicut ē potētia ppinq̄ actiua z remo-
ta. S; de hoc magis discutiēda ē veritas
sup̄ 5. metaph. z in qdā q̄one quā ordia-
ui p tractatū de spē intelligibili sūt aliq̄
tractata de hoc. Cōsiderandum est et
q̄ i illis tractatib⁹ de spē intelligibili q̄s
ordinari aliqñ dixi spēm intelligibilē p se
ēē immediatū pncipium receptiui intelle-
ctiōis. s; ibi q̄tū ad hoc loq̄bar fm̄ illos
q̄ ponūt q̄ act⁹ cogitative nihil agit i in-
tellectū qz nihil cōferebat ad ppositū meū
Intendebā. n. pbare q̄ ipsa spēs intelligen-
bilis non ē p se pncipij effectiū intelle-
ctiōis vt p̄s īspiciēti ibidē. Et ad hoc suf-
ficit q̄ sit dispō vel pparatō sibi ad reci-

piendū. s; at̄ v̄ez est q̄ spēs intelligibilis ē
dispō immediata sup̄ illas que remanēt p
actum intelligēdi z sic intelligi pōt illud
dictum. Ad aliā dico q̄ spēs intelligibi-
lis ē pparatio seu dispō ad recipiendum
intellectiōz. Et cū arguit ex h̄ q̄ ipsa spēs
intelligibilis ē. dico q̄ non seq̄r. qz intelli-
gē non recipit in ea tanq̄ i pncipali sbo
z p̄ s; vt in dispōe necessario req̄sita. Et
cū vltra accipit q̄ oē illud in quo recipi-
tur intelligere intelligit. v̄ez ē in quo reci-
pit vt in sbo pncipali z subsistēte sed alr
n. vbi ḡra. stat q̄ visio nō recipit in aīa
visiua nisi sit ibi magnitudo. vt p̄s ex 2.
dō aīa. tñ nō seq̄r ex h̄ q̄ magnitudo vi-
deat. s; ipsa visio nūq̄ recipit in aliq̄
organo nisi ibi ēē diaphāetās z lux ali-
quo mō. z tñ non seq̄r ex hoc q̄ diapha-
neitas videat vel lux. s; act⁹ tangēdi nū
q̄ recipitur i aliq̄ neruo nisi h̄ret calidit-
tatem velut quandā dispōez ad tactū. n.
tñ ppter hoc ē dicendū q̄ caliditas cog-
scat tāgibilis. S; aliq̄ camillaret. qz si
cut albedo non pōt ēē in aliq̄ sbo quin il-
lud dicat album. vñ z sup̄ficies dī alba
q̄uis non sit s; pncipale albedis. sic in
nullo videt ēē intellectiō qn illō denoīe-
tur intelligēs. z sic spēs intelligibilis ēē i
telligens qd̄ est ridiculū. Dico q̄ non
ē s; ite. qz albedo nō ē accēs ppūm s; be in
qua existit iō pōt denoīare aliqd aliud. s;
intelligē ē accēs ppūm aīe z iō non pōt
denoīare nisi aīam aut aīatum fm̄ aīaz.
Et forte n̄ ēē magnū pccm cedere q̄ spēs
intelligibilis intelligit i ppe z p accēs iōtū
ē i eo qd̄ vere intellit z ppe. sicut cēdim⁹
fm̄ Ar̄. q̄ albedo edificat qz accēt̄r est
diuncta edificatōi q̄uis hoc n̄ sit oīo s; ite
p̄ tñ solutio ē melior. qz denoīat aīam i
tellectiua fm̄ q̄ distiguīt a q̄cūq̄ alio
qd̄ nō ē aīa intellectiua vel cui⁹ aīa intel-
lectiua nō ē act⁹ vel ps z iō nō denoīat spēs
intelligibilē. Pōt tñ cēdi q̄ spēs intel-
ligibilis ē illud quo intellēs intelligit cum
sit illud q̄ recipit intellectiōz. aīa q̄ sicut il-
lud qd̄ recipit intellectionē intelligit pmo.
sic illud quo aliqd recipit intellectionē est
illud quo aliqd intelligit. z hec ē vā solo.
Non. n. spēs intelligibilis recipit intellec-
tionez sed est illud quo intellectus recipit
intellectionem. cum ergo accipitur in ar-
gumento. quicquid recipit intellectionē
intelligit. concedendum est. z similiter il-
lud in quo recipitur intellectiō. z ad m̄

nozem. spes intelligibilis recipit intellectū
nē. certe non ē vez. sed est illud quo ali
qd recipit intellectū. nec ī spe recipit
intellectū s; ī alio recipit p ipsā spem qre
zē. nec alio mō ē intelligendū q supfici
es sit alba nisi q illud q aliquid ē albus s;
iectue. s; ī at r in alijs h^oi. Ad aliam
pōt dici q illa pō ē vā in formis s; bali
bus s; ī formis accūtalibus non o; s; i. n.
cuiusl; fore accūtal' ēct. actio aliq cū actō
sit quedā fōra accūtal'is. r sic actōis esset
actio r sic in infinitū pcederet qd ē icon
ueniēs. mō spes intelligibilis ē qdā fōra
accūtal'is. qre zē. Vel pōt negari ma
ior. q; cū dī. fore ē agere r q oē agere r
mouē ē fore. pcedit h. s; n̄ segt eō. q ois
fore sit agē q; pcedet ī infinitū vt cōit dī
Questio. is.

Onsequē qritur. Utz scia sit
idem qd spes intelligibilis rei sci
te. Arguit p^o q non. q; scia ē
cognitio intellectualis sicut scire ē cogno
scere intellectualr. s; spes intelligibilis nō
ē cognitio intellectualis vt p; ex pdcis qre
zē. Itē scia ē effect^o demratiōis vt p; p;
posterior. s; spes intelligibilis nō ē effect^o d
mōstratiōis vt manifestū ē. naz aliq; pōt
hēre spem intelligibilē triangulū r tū non
h; demratiōz ad h. pbandū. s. q; triangu
lus hēat tres angulos zē. Itē si sic ēct
tunc statū cū aliq; hēret spem intelligibilez
alicu^o rei scibilis in se hēret sciam postq;
ēct vñ r idē. n̄ ē falsū. q; in īstati in q
aliq; intelligit albedinē p; h; spem intelli
gibile albedis r tū nondū h; sciam illius
albedis. Itē hitus intellectualis cāt ex
actib^o vt p; ex z^o et h. sed spes intelligibilis
non cāt ex actib^o p; siderandi imo pcedit
eos vt manifestū ē qre zē. Itē si scia es
set ī spes intelligibilis rei scite. aut ēct spes
sbi aut p; dicatū aut vtriusq; s; nullo īstoz
mōz g; zē. maior p; q; scia ē de p; clone d
mōstratiōis vt p; p; poster. r 6° ethico
rū. r ipsa p; clō non p; tinet realr nisi s; b; et
p; dicatū. inherēctia. n. passionis ad sbm n̄
ē aliud realr ab ipsa passiōe r sic p; ma
ior. r minor pbat. p^o q; scia non sit spes
intelligibilis ipi^o s; b; q; scia ē hitus p; plexi
alicu^o cū sit effect^o demratiōis q ē īstīm
notificadi p; plexū vt p; z^o posterior. ipz
āt sbm non ē aliqd p; plexū. r eadē rō ē d
spe p; dicatū. nec ē dicendū q; scia ē aggre
gatum ex vtrāq; spe. q; cū spes s; b; r spes
passionis sint fore diuerse fm spem non

pōt ex eis aliqd vñū p se cōponi. scia aut
dī ens vñū p se. alr. n. non ēct spes alicui^o
gnis qre zē. Itē si scia ēct spes intelli
gibilis tunc scia cāret ab eo qd ē in vir
tute memoratiua hoīs r imaginatiua. ab
istis. n. īmediate cātur spes intelligibilis
vt pbatum ē p; s; n̄ vñ vñ incōueniens.
nll's. n. dic q; spes exis ī memoratiua aut
imaginatiua faciat sciam qre zē. Op
positum dī cōiter q; scia nihil aliud ē q;
spes intelligibilis rei scite firmate ī intelle
ctu. r vñ plane intēctio frīs l'bo. sup istū
terūm in illo cā. Cū aut sic singula fi
ant. Et idē in 7° physicoz cā. Alr vñ n; ī
intellectiua pte aīe. Ad istā qonem vñ
mibi ē dicendū saluo meliori iudicio q;
scia non ē idē ecūtalr cū spe intelligibil
rei scite. r intelligo h p sciam hitū intelle
ctuale distinctū ab illis qtuor hitib^o itel
lectualib^o q sunt sapia. intellectus. prudē
dentia. r ars. vbi gratia. hitus intellectu
alis de ista p; clusione triangulus h; tres
angulos equales duob^o rectis non ē idē
qd spes intelligibilis quā h; ipse sciens d
hoc scibili. s; ī aut r in alijs h^oi. Et hoc p
bo quibusdā rōnib^o p; tactis magis decla
rando eas. p^o sic. Illi habit^o non sūt idēz
quoz vñ accipit ac acgritur ex actibus
itellcualib^o r alius nō acquirir ex actib^o ī
itellcualibus hec ē euīdens p se. sed spe
cies intelligibilis firmata in intellectu nō
acgritur ex actibus p; sideratiōis. imo pos
sibile ē q; cū aliq; semel viderit triangu
lum vel albedinē q; ipse referuet ei^o spes
in imaginatiua sua r in intellectu p lon
gum tps absq; actuali cogitatione r itel
lectione. sed scia acquirir ex plurib^o acti
bus cōsiderando inherēctiam p; dicatū
ad sbm post cōsideratiōē p; ncipioz ex
quib^o necessario sequit illa cōclusio vt ī
nuit Alr. in 9° metaphy. Cum. n. frequē
ter cōsiderat aliquis triangulū hēre zē. n̄
absolute sed post p; sideratiōē p; ncipio
rū demonstratiūoz ordinatoz. ex quib^o
necessario segtur triangulū hēre tres an
gulos. r ex illa frequentū p; sideratiōe il
li^o cōclusionis post sua p; ncipia derelin
quit intellectui quedā habilitas actualis
ad p; mpte cōsiderandū talem cōclusio
nē post sua p; ncipia. r idoneitas illa si
ue habilitas acquisita est habitus scien
tificus perficiens intellectum ad veram
r certā cognitionēz huius cōclusionis.
et forte hec habilitas nō acquiritur tota

Liber

fit in vno et eodem instanti scilicet secundum partes in di-
uersis instantibus ita quod in primo instanti in quo aliquis
considerat triangulum habere tres angulos vel
in primis instantibus acquiritur una pars habilita-
tis et postea in alio instanti alia et sic inter
cuius exprimur in nobis quod quanto frequentius
consideramus tale conclusionem ex consideratione
in primo consideratione suorum principiorum tanto
promptiores et habiliores sumus ad haberi con-
siderationem. Cuius signum est quod est promptius
et velocius exprimimus voces conclusionem illam
signantes. Et forte contingit quod per unum actum
considerandi bene et diu continuatum qui equi-
pollet vel equalitatis multis discontinuatis
acquiritur ista habilitas vel secundum totum vel scilicet
magnam partem et ad hoc multum proficit boni-
tas cogitativa deseruiens intellectui et pu-
to quod in ipsa virtute cogitativa generatur con-
siliis habilitas. scilicet differt quod habilitas gene-
rata in virtute cogitativa proficit ea ad con-
siderationem individuale huiusmodi trianguli vel
illi. habilitas vero generata in intellectu pro-
fit ad comprehensionem vltimam. Et propter hoc
dicitur philosophus. 2. huiusmodi quod scientia est vltimum experien-
tia vero quod pertinet ad cogitativam est singulari-
um ut habet ex phemio metaphysice et possumus
declarare in philosophia. dicitur enim doctrinam
commemorem quod in appetitu scilicet scitino ex frequenter
electione operantis honeste generatur quedam
habilitas et promptitudo ad eligendum recte
et delectabilem quod quidem habilitas acquisita vo-
cat virtus moralis. ubi generatur ex eo quod aliquis
frequenter eligit rationem moderatam. scilicet. o-
re quoniam oportet et quibus oportet dereliquitur quedam ha-
bilitas ad rationem tale eligendam et agendam
quod quidem habilitas dicitur liberalitas. scilicet autem et
in alijs. Sic est in proposito quoniam intellectus specu-
latus frequenter speculat triangulum habere
tres angulos procedente speculatione suorum princi-
piorum demonstrationum quod oportet procedente demonstratione ex
illa frequenter consideratione reliquit quedam
habilitas seu promptitudo ad considerandum
tale conclusionem per se principia necessaria. Et
ex his si bene consideret apparet quod est intelligere
dum quod scire vel scientia est effectus demonstrationis et
quod demonstratio est syllogismus faciens scire secundum
quod in habendo ipsum scimus ut dicitur in primo po-
steriorum. habet enim verum est sicut in modo sicut quod doctri-
na et disciplina fit ex perfecti cognitione. in primo
perfectam cognitionem. sic scientia contingit ex de-
monstratione. in primo demonstrationis. in primo considerati-
onem principiorum ordinatorum ex quibus neces-
sario sequitur conclusio demonstrationis. non est syllogismus
faciens scire. in primo quod scit et sequitur scire et

scientia secundum quod in habendo ipsum scimus. id est. scilicet quod
postquam habemus ipsum scimus. Non enim scilicet cum
homo considerat principia conclusionis ordinata consi-
derat formaliter ipsam conclusionem cuius est scientia. scilicet
per se et ex hac consideratione frequentata ipsum
conclusionis per se principia ordinata reliquit habet
intellectualis proficiens ad veram et certam consi-
derationem conclusionis. scilicet autem et in alijs habet.
Queretur autem aliquis propter quam causam oportet
in intellectu fieri tale habitum intellectualis.
Dico quod habet per se et per tanto quod intellectus possibilis
quod est de se est indeterminatus ad veram cogniti-
onem et ad cognitionem falsam respectu com-
plexi occulti vel dubitabilis. vel ad cogni-
tionem certam quod est sine formidine ad oppo-
situm et ad cognitionem incertam quod est cum for-
midine ad oppositum et cum credulitate quod
oppositum ei possit esse verum. Et per ista in-
determinatos tollenda necessariuz generatur
habitum per quod necessario determinate inclinatur
et proficit ad cognitionem veram et certam quod est
certa perfectio vera et delectabilis. Et bene dicitur
respectu obiecti complexi occulti vel dubi-
tabilis. quod respectu complexi per se notum et o-
culti non est intellectus indeterminatus imo determi-
natus ad veram et certam cognitionem cuiusmo-
di sunt principia per se nota cuius quod dicuntur naturaliter in
tellectu secundum philosophum in isto 3. ut oportet totum est maius
sua parte et habet filia. Ad cognitionem talium si-
ne dubio non oportet habere habitum acquisitum ex frequen-
tatis considerationibus aliorum principiorum. scilicet sus-
ficit habere spes intelligibiles et cognoscere su-
orum terminorum quod cognoscit intellectus statim reci-
pit veritatem eorum sine procedente ratione. ut dicitur
philosophus in primo posteriorum. et per hoc dicitur in con-
suetudinem principiorum non est doctrina nec disciplina.
Non enim docet nisi addiscit nisi illo quod cum
per se principium est nobis dubium vel apparet falsum
et. Nec igitur sit prima ratio principalis ad probandum
dum quod scientia non sit idem essentialiter cum spe intel-
ligibili rei scite in qua propter bene esse aggregata
sit aliquid de modo generatis scite quantum ad pro-
positum spectat. Item alia ratio potest adduci ad
illam conclusionem per se supponendo quod in conclusi-
one demonstrativa de qua propter est scientia non est ali-
quod reale nisi res quod predicatur et res quod subijci-
tur inheretia. nam passionis ad substantiam idem essen-
tialiter cum passione ut ad prius suppono ex 5.
metaphysice ubi generatur res huius conclusionis tri-
anguli habet tres angulos non est nisi substantiam. scilicet
triangulus et habet tres angulos similitur et in
alijs suo modo. 2. suppono quod scientia debet
esse aliquid unum per se. quod aliter non esset spes

alicuius predicamenti qd ē 3° Ar[istote]l[is] in predi-
camentis. 2° p[er] 3^{am} ex 5° metaph[isicorum] ubi ens
videtur in 2° predicamento. 2° oēs cōcedunt
q[ue] spēs q[ue] ē p[er] se in vno predicamento 2° eē
aliquid vnu p[er] se 2° non p[er] accidens. Tūc ar-
guitur sic si scia ē spēs intelligibilis rei sci-
te. aut ē spēs intelligibilis solius sibi. aut so-
lius predicati. aut ē cōpositum ex ambob[us].
Non ē dicendū hoc vltimo mō. q[ui]a sic sci-
entia nō eēt qd vnu simpl[iter] p[er] se. qual[iter] n[on].
ex spe intelligibili trianguli 2° spe intelli-
bili h[ab]ere tres angulos sit vnu ens p[er] se nō
b[er] video. Si v[er]o diceret[ur] q[ue] scia ē spēs in-
telligibilis solius sibi firmata in intell[ectu].
h[ab]et v[er]o absurdum. q[ui]a scia ē h[ab]itus 2° cōsonis d[icitur]
monstrat[ur]. v[er]o pat[et] p[er] 2° posterior[um] 2° 5° et h[ic]
2° oēs cōcedunt. sibi aut solū nō ē cō-
clusio demonstrata. Itē si scia eēt spe-
cies intelligibilis soli[us] sibi tūc oēs q[ue] h[ab]ent
spēm intelligibilem alicui[us] sibi firmatā in in-
tellectu suo eēt p[er]fecte scientes. qd ē mul-
tū absurdū. possibile. n[on] est q[ue] aliq[ui]s h[ab]eat
spēm trianguli firmatā in intell[ectu] suo q[ui]
nō ē sciēs neq[ue] h[ab]et sciam de triangulo.
s[ed] 2° alijs h[ab]et. 2° eadē rōe nō ē dicendū
q[ue] sola spēs intelligibilis predicatū sit scia.
Sed dices q[ue] scia ē spēs intelligibilis sibi
in ordine ad predicatum non absolute 2° h[ab]et
se. Contra. tūc sibi in ordine ad predi-
cātū vel eīdē eētial[iter] cū sibi sibi se 2° nihil
reale addit vel aliquid reale addit. Si ni-
hil addit cū eadē spēs sit v[er]o b[er]q[ue]. si vna
nō ē scia nec reliq[ua]. Si addit aliquid reale
puta ordinē sic spēs eius nō erit vnica
2° simplex sed multiplex sicut 2° res. sic at
scia nō erit qd vnu p[er] se. Sed dices q[ue]
scia ē spēs intelligibilis firmata in intel-
lectu p[er] discursū demonstratiuum p[re]cedentem.
Contra. possibile ē q[ue] a[n] discursū demon-
stratiuū aliq[ui]s h[ab]eat spēm intelligibilem
firmatā in intellectu suo 2° diu[er]sissime cō-
seruatā. Adueniente g[er]o discursu demon-
stratio. aut illi sp[eci]ei aliquid additur. aut ni-
hil. Si nihil. igit[ur] sicut prius illa nō erat
scia sic nō ē nūc scia. Si igit[ur] aliquid addi-
tur illi sp[eci]ei p[er] discursum demonstratiuū. q[ui]o
qd est illud additū. aut ē intellectū. aut spe-
cies intelligibilis. aut aliquid aliud. Si dica-
tur q[ue] ē intellectū. hoc ē incōueniens. q[ui]a tūc
scia p[er] hitu eēt formal[iter] duo actus qd est
derisoriū. si aut illud additū p[er] discursus
p[re]cedentē sit spēs intelligibilis h[ab]et ē ridicul[um]
q[ui]a intellectū h[ab]ebat sufficientē spēm intel-
ligibilem firmatā in intell[ectu]. ad qd g[er]o opor-

teret addi aliā. Etiam q[ue] spēs intelligibi-
lis catur a fantasmate 2° a re fatasmata. d[icitur]
scurus aut ille demonstratiu[us] n[on] illor[um] est
Si at dicat[ur] q[ue] p[er] discursū demonstratiuum
addit ad spēm intelligibilem firmatā ali-
quid aliud qd nec ē spēs intelligibilis nec
intellectio tunc scia nō eēt idē cū sp[eci]e intel-
ligibili cui[us] oppositum ponebatur. Et si
dicas q[ue] ē quoddā 2° positū ex spe intelli-
gibili firmata in illo sup[er]addito. h[ab]et est icō-
ueniens q[ue] sibi hoc scia nō esset ens p[er] se
nec simplex eētia. qd ē absurdum. Vno
scia nullo mō ē idē cū sp[eci]e intelligibili fir-
mata in intell[ectu]. s[ed] est quedā h[ab]ilitas v[er]is
p[er]ueniens ex frequenti cōsideratione con-
clusiōis p[er] eius p[ri]ncipia necessaria ordi-
ta p[er]ficiens intell[ectu]m 2° inclinās ad veram
2° certā cognitōm iherentē predicatū ad sibi
iectū. siue illud predicatū sit p[ro]p[ri]a passio de-
monstrata. siue sit diffinitio m[ati]e q[ue] demo-
strat de diffinito p[er] diffinitionē formale
v[er]o p[er] ex p[er] 2° 2° posterior[um]. S[ed] aliq[ui]s
posset dubitare 3° p[re]d[ic]a. p[er] 3° cōsonē. q[ue]
si scia ē aliū h[ab]itus a sp[eci]e intelligibili 2° e[st]
tunc eiusdē sibi eadē rōem eēt h[ab]itus intel-
lectuales diuersi. qd v[er]o ē incōueniens. 2°
p[ro]bat 3^{ia}. q[ue] de triangulo sibi q[ue] triangu-
lus p[ot] h[ab]et scia v[er]o p[er] 2° posterior[um]. 2° s[ed] si
spēs intelligibilis trianguli p[ot] eē in intel-
lectu h[ab]ere sciam de triangulo. s[ed] at 2° in
alijs q[ue] r[ati]o. Item sic se h[ab]et spēs rei ar-
tificialis ad re artificialem sic res scibilis
se h[ab]et ad re scibile p[er] uenientē s[im]ilitudine
mō ars ē idē q[ue] spēs rei artificialis. v[er]o pla-
ne docet Ar[istote]l[is] in 5° metaph[isicorum]. 2° 2° aut
que s[un]t. Itē oīs h[ab]itus intellectualis aut
ē sapia aut scia aut intell[ectu]s aut prudentia
aut ars 6° ethicor[um]. sed spēs intelligibilis
rei scite ē h[ab]itus intellectualis v[er]o manifestū
ē p[er] se. 2° nō ē intell[ectu]s q[ue] ē p[er] se h[ab]itus p[ri]nci-
pio[rum] 2° p[ro]plexor[um] demonstratiōis. nec ē sapia. q[ue]
sapia est ex p[ri]ncipijs abstractis a motu et
a m[ati]a. nec ē ars nec prudentia. q[ue] illi sunt
h[ab]itus q[ue] s[un]t de reb[us] opabilib[us] a nobis. spēs
aut intelligibilis d[icitur] eē de aliquo specula-
bili qd nō ē opabile a nobis. q[ue] relinq[ui]t[ur]
tur q[ue] h[ab]et. spēs sit scia. Itē si talis h[ab]it[us]
eēt in intell[ectu] d[icitur] ab h[ab]et sp[eci]e intelligibi-
li 2° remanens p[er] cōsideratōm actualē. v[er]o
q[ue] in p[er]petuū remanēt i[n] intell[ectu]. q[ue] acc[us]is
absolutū nō cōrūp[er]itur nisi ad corrupti-
onē sui sibi v[er]o a 3^{io} suo l[oc]o ab ab[er]tia agē-
tis cōseruatis ip[s]i in s[ub]iecto. cū g[er]o sibi isti h[ab]i-
tus sit p[er]petuū. s[ed] intell[ectu]s possibilis 3° Ar[istote]l[is]

Liber

et ista habilitas ppe non hz trium. qz de
lectatōi fm intelligē non ē aliqd triū sz
Ar. in 5. ethicor. nec p pns hitui itelle
ctuali nec ēt pp abntiam agentis pseruā
tis ipm. qz illud non ē nisi spēs exis i vir
tute imaginatiua z memoratiua z illa cō
seruat spēm intelligibīlē z nō aliud vt vī
qre zc. Aliud dubiū ē. qz dcm ē q hī
habilitas que dī scia non gñat sīl tota sz
successiue ps p ptez. Ex hoc. n. vī seq q
ad sciam sit mor p se cū sit trāsmutatio
successiua. z hoc ē 5 Ar. 7. phycor. Itē
qrit qd ē immediatū pncipiū actiū illius
hilitatis in itellēu possibīlī. hoc. n. vī dīf
ficile assignare. Itē aliq pbant q in in
tellectu non pōt ēē hīl ppe dcs. qz foīa
q indiget agente extrinseco pseruāte eaz
z quo remoto statī remouet illa foīa nō
ē hitus ppe dcs. Itē s. n. ccedēt q lumē
exis in aere ēēt ppe dcs hitus iph aer
qz sp indiget luīe extrinseco pseruāte z eo
remoto statī remouet lux aeris. Sīl n
ēēt dicendū fm pīm q emphasis. i. spēs
alicui obiecti exis in speculo ēēt hīl spe
culi p eandē cām. nunc at oīs foīa exis i
intellectu nro acqfita indiget hīl pseruā
te. z destructo eo statī destruit illa foīa.
s. fantasinate. vī cū soz. interficit statī pe
unt oīs foīe eius acceptē a fantasmatib
soz. qtr q ēēt hīl in itellēu. Ad pīuz
istoz pōt dici negando nām. qz sz d tri
angulo aut aliq hīl sbo possit hīl spēs in
telligibīlis tū de ipo triangulo fm se z se
orsum non hīl scia ppe sz hīl scia de ibe
rentia passiōis ad sīm vna cū sbo ad cu
ius inherētie pseruatōz verā z firmā pfi
cit hīl scientific z disponit. De inheren
tia at passiōis ad sīm bene hīl spēs itel
ligibīlis ad cōsiderandū eā absolute z cō
sideratōe non oīo certa nec pfecta. z ido
regrit ali hīl ad pseruandū eā p sua
pncipia necessaria z ordiata pseruatōe
certa z pfecta z illa ē scia. Et tu dices q
d vno z eodē. s. d inherētia passiōis ad sīm
hīl duplex hitus itellectualis. s. spēs intel
ligibīlis z scia. Et ego dico q hīl nllm ē in
cōueniens diuersis modis vt pz ex dict
Scia. n. ē hitus pficiēs itellēz ad cōside
rationē certā illius inherētie in ordie ad
sua pncipia demfatiua. spēs vero intelli
gibīlis ad pseruandū ipsā sz se. Vī ma
nifeste pcipimus q aliq pōt hīe cogni
tionē alicui inherētie p spēm ei? intel
ligilē firmatā in intellectu q tū nondū ē

sciens illā inherētiā vt in ex. pmissio et
alijs multis. possibile. n. ē q aliq plurif
pseruet q sup datā lineā ptingit triagu
lū eglatez collocare z tū non hīl sciam
hīl pseruāte. qz nō cōsiderat eā sufficiēt
post ei? pncipia demfatiua. Aduertē
dū ē q sz spēs intelligibīlis z scia quodā
mō sint hitus itellectuales tū lōge veri
ipsa scia ē hīl itellectualis qz spēs. eo q
ipsa scia gñat ex actib pseruatōis mō
supdicto. spēs at intelligibīlis nō sic imo
pcedit actū intelligēdi. z sīl nō ē inherē
niens de eodē ē plures itellectuales hī
tus diuersimode tū. s. q vīl acgratur ex
actib pseruatōis alius at nō. Ad ali
ud pōt dici q spēs rei artificialis nō pōt
ēē foīalr z cēntualr idē q ars. sz p pto
dī ars. qz ē qdā dispō ppinā ad artem.
Ad aliā dī q hitus itellectualis acci
pitur duplī. vno mō cōiter p quocunq
actu itellēz p pseruante seu disponēte
ipm ad actū scdm siue ille act? sit d p
mis opationib itellēz q sunt sine affir
matōe z negatōe siue de scōis actib? itel
lect? q sunt cū affirmatōe z negatōe. z hī
mō spēs intelligibīlis hīl ē hitus itellectu
alis. qz p ipsā ppar itellect? ad pseruandū
dū rē cū? ē spēs cōsideratōe incōplexa
sine affirmatōe z negatōe. z de illo hīl
non loqz Ar. in 6. ethicor. Alio mō
accipitur hitus itellectualis magis strice
p actu p itellēz pseruante ipm ad pseruā
tionē verā z cōplexā cū affirmatōe z
negatōe. z sic spēs intelligibīlis non ē hī
tus itellectualis. z sic loqz Ar. i. 6. ethi
cor. Vel pōt dici q oīs hitus itel
ctualis ē scia vel reducibīlis ad aliqū il
loz habitū itellectualī aliq mō. z sic
ē hīl. Itā spēs intelligibīlis rei scite qm
foīalr non sit scia tū reducitur ad sciam
sicut ordinatū in finē reducitur ad suū fi
nē. spēs. n. intelligibīlis rei scite ordinatur
ad cōsideratōm pcedentē sciam z p pns
ad sciam z ad ei? cōsideratōm. Et p pns
ad aliā dubitatōm dico q habilitas q ē
scia indiget cōseruari ab aliquo extrin
seco. s. ab illo qd pseruat spēm intelligibīlē
rei scite z illa deficiente sine onbio defie
scia eo q spēs intelligibīlis ē sicut dispō
necessaria intellectui ad illā habilitatem
hīdam z cōseruādā. Considera q ordi
nē istoz actiū z hitiū z inuenies verita
tē deo dante. Ad aliud dico breuit q
trāsmutatio itellēz ad sciam siue ipsa

gnatio scie non ē alteratio ppe oca. tum
qz non hz p se incipe a termino orio. tū qz
non ē pūuag neccario. z hec ambo req
runt ad alteratōm verā. Ad aliud qñ
querit. qd ē pncipiū effectiūū imediatuz
illi? habilitatū i intellectu. Sorte dicēdū
q illud idē qd agit illā intellectōm facit
istā habilitatē p̄siderandi. Quid at sit il
lud post regret. Ad aliā dicūt aliq p
interceptōm maioris. nā forme oēs nāles
gnabiles z corruptibiles indigēt agēte ex
trīnseco p̄seruāte quo remoto statim re
mouent. s. influētia celesti. Un z Alr. di
cit in p^o metaburoz. qz neccesse ē hūc mū
dū ēē p̄riguum supiorib^o lationib^o vt oīs
vtus ei^o gubernet iū. Un Lōmen. in suo
tractatu de sba orbis dicit. qz si destruet
mot^o celi destrueret tot^o mūdus. z tamē
multe forme gnabiliū z corruptibiliū sūt
hītus qdā qui psequunt ipsā sbam. Un
Lōmē. in isto 3° cōmento 4° dicit. qz for
me sūt exītes ēē aīam in reb^o sēibiliū^o s. z
qz hītus existit i hūte hītū. Et sūt pōt di
ci in pposito. Sed quis h^o sit dūenien
ter dūm tū non oīo q̄scit itellēs. non. n. ē
fite de foris nālibus z de istis q̄ in intelle
ctu nro sūt. qz non q̄z forma nālis idiget
agente extrīseco. ppo p̄seruāte ipsā sed i
oib^o aut multis sufficit vnū p̄seruās. s. vī
celestis diffusa cū luce in istis inferiorib^o
vñ Alber. dicit in suo cōmēto de sōno et
vigilia. qz lumen celeste diuersimode si
guratū vehit ad nos oēs vtutes orbis. s. z
q̄z forā exīs in intellectu idiget ppo p̄ser
uante extrīseco. Aliud. n. p̄seruatiūū hēt
hīt^o de triangulo z aliud hīt^o de asino. si
milt^o z in alijs. z iō ille forme pūt ēē hīt^o
alie vō non. Et posset dici ad illud qz
hec influētia celestis p̄seruās hec iferiora
lz sit vna sīm sbz. in eodē. n. medio pōt ēē
vī^o p̄seruatiua hoīs z plāte. z tū iste vtutes
seu influētie sūt diuerse formāl^o. Alia. n.
forma ē vī^o formāl^o p̄seruatiua frigidita
tis siue siccitatis z alia caliditatis. sūt z i
alijs. Si g^o forme māles sint hītus rez n
obstante qz a diuersis p̄seruātib^o idigeāt
p̄seruari. qre ēē forme intelligibiles nō el
sent hīt^o q̄uis p̄seruent ab eē. s. p obiecta
extrīseca. Notādū ē qz sīm alicuius
forme pōt se bře dupl^o ad p̄seruās extrī
secū illi^o forme. Vno mō qz sit ei suffi
ciēter p̄ns. z sic se hz itellēs possibilis ad
fantasma. s. p. n. ē p̄ns eis q̄ sunt i fātasia.
z sic ille forme bñ pūt dici habit^o. Alio

mō ptingit qz sīm forme p̄seruate n sp ē
sufficiēter p̄ns ipsi p̄seruātū nec eō. z tal
forma forte non ēēt hītus ppe dēs preci
pue cū hec non gñet ex multis actib^o. sic
obiectū non ē sufficiēter p̄ns speculo ad
p̄seruādū z faciendū suā spēm in eo. z iō
illa non ē hīt^o speculi p̄p̄ssime sumēdo
hītuz. sūt at z i alijs hīt^o i qre zē. Sz ali
quis qret rōnabl^o. qre iste hītus non sēp
intell^o actual^o q̄dū ē in intellectu cū acti
uū intellectōis. s. itellēs agens sit p̄ns itel
lectuū possibilī disposito sufficiēter ad ei^o
intellectōm. Et si dicis qz intellect^o pos
sibilis non sufficiēter ē sp disposit^o ad in
telligendū illū habitū. querit q̄ dispō ei
deficēt. erit forte dicendū qz hītus non ē
nat^o intelligi actu nisi dū intell^o res d q̄
ē hītus. vñ deficiente intellectōe illi^o rei n
intell^o ipse hītus. z hoc valde difficile ē.
nisi pcedat itellēm sūt intelligē diuersa
s. habitū itellēualē z rē de qua ē habit^o
ipse. Et hec sufficiant de ista q̄one d qua
ab alijs paz vel nihil accipe potui. R. oēs
p ista pte cōcedo in q̄tū faciunt p ea. Et
hec dicta sufficiant z accipiat iuuenes stu
diosi p modū exercitātōis. Cōplementū
at declaratōis z determinatōis postero
rib^o z fortiorib^o relinq^o qre zē.

Questio. 19.

Quoniam aut aliud ē magnitudo z
magnitudinis eē zē. Querit h
pmo. Vtrū qdditas sit p̄mū ob
iectū itellēs. Arguit p^o qz non. qz si
qdditas ēēt p̄mū obiectū itellēs. tunc p
ma qdditas pmo itelligēt. hec p̄na vñ sa
tis manifesta. s. p̄ns ē falsū. qz pma qddi
tas ē qdditas sbe. vt pz ex 7° metaph. z tū
accīs p̄ns intell^o q̄z sba. pbatio. qz intel
lect^o itelligēdo depēdet ex sēsu vt pz ex
isto 3° mō stat qz accīs magis sēhibile ē
q̄z sba qre zē. Itē si quidditas ēēt obie
ctū itellēs p̄mū tunc indidūū quiddita
tis siue singulare non posset itelligi. cum
ipm indidūū qdditatis dīat a qdditate
vt pz ex isto 3° z diuersoz debent ēē di
uerse virtutes cognoscitine vt vñ. qz po
tentie distinguunt p obiecta. s. p̄ns ē fal
sum. qz itellēs enūciat aliquid de sin
gulari seu de indiduo quidditatis. vt di
cendo for. ē hō. g itelligit ipsum qre zē.

Item si qdditas ēēt p̄mū obiectum i
tellectus tunc non ens non posset itelli
gi. p̄ns ē falsū quare zē. falsitas p̄ntis nō
ē. qz cōiter dī qz non ens pōt itelligi vt

Liber

dr̄ 4.º meta. et pbat̄ q̄ia. q̄ qd̄ non ē ob-
iectū p̄mū alicui⁹ potentie nec p̄tinet s̄b
p.º obiecto nec h̄z hitudinē ad p̄mū obie-
ctū nec e⁹ non cognoscit̄ ab illa virtute.
hec ē māifesta. s̄z non ens nō ē quidditas
nec p̄tinet sub quidditate vt manifestū est
nec h̄z hitudinē realē ad quidditatē. q̄ illa
hitudo nihil ē cui⁹ s̄b nihil ē. sed ip̄m n̄
ens nihil ē. q̄ hitudo non entis ad ens
nihil ē. Nec s̄l̄r illa quidditas pōt h̄re ali-
quā hitudinē ad non ens. q̄ hitudo ē q̄
dā respect⁹ vel ordo. mō ille respect⁹ ni-
hil ē c⁹ termin⁹ nihil ē cū ip̄m non ens ni-
hil sit. seḡ q̄ illa hitudo erit nihil. s̄. qd̄
ditatis ad non ens. et sic rōe illi⁹ hitudis
non ens non intelligim⁹. Itē illud qd̄
non ē s̄sibile non ē itelligibile nec p̄tinet
ob̄m p̄mū intell̄s. s̄z quidditas non ē s̄sibi-
lis q̄ zc. maior p̄z. q̄ intell̄s n̄r nihil itel-
ligit sine fantasmate vt dīc̄ Ar̄. in isto 3.º
fantasma aut̄ rei s̄sibilis hitudo ē vt p̄z
ex 2.º h̄. et mior app̄z auctoritate Lōm̄.
in 2.º h̄. ca. Dicendū āt̄ fm̄ vnunquēq̄
sensū. vbi dicit̄. q̄ s̄sus non cōphēdit qd̄
ditates rez̄ q̄re zc. Oppo. cōit̄ alle-
gatur ab Ar̄. in isto 3.º. s̄. q̄ quidditas rei
ē p̄mū ob̄m itell̄s. Ad q̄onē dimis-
sis alijs op̄ionib⁹ dico ad p̄ns q̄ aliquid
ēē p̄mū ob̄m itell̄s pōt itelligi dupl̄r
Uno mō q̄ sit p̄mū in ordine cōitatis.
Alio mō in ordīe p̄ncipalitatis. et adhuc
ob̄m p̄mū in ordine p̄ncipalitatis pōt in-
telligi dupl̄r. Uno mō cōpando vnū ge-
nus p̄dicamentale ad oīa alia ḡia. Alio
mō cōpando vnū itelligibile ad oīa alia i-
telligibilia. Tunc dico ad q̄onē p.º q̄ ip̄z
ens seu quidditas qd̄ p̄ eodē accipio ē pri-
mū ob̄m itell̄s p̄mitate cōitatis. et hoc
statim pbat̄. q̄ oē illud qd̄ est cōe ad oīa
illa que cognoscuntur ab itell̄cū d̄z dīc̄
p̄mū ob̄m itell̄s p.º mō. sed ens seu qd̄
ditas ē h̄. i. oē. n̄. itelligibile ē ens aliquo
mō seu quidditas quocūq̄ mō cōiter et large
accipiendo quidditatē q̄ zc. Et ē cōsiderā-
dū circa hoc q̄ q̄uis ens seu quidditas n̄
sit qd̄ vnū fm̄ sp̄m nec fm̄ gen⁹ vnū
cum vt cōiter d̄r et accipit̄ in 4.º metaph̄.
tū bene ē vnū fm̄ analogiā. nā vnū ens ē
p̄us alijs. s̄. s̄ba subst̄as acc̄itib⁹. et alia at-
tribunt̄ vni p.º sicut s̄bo vt docet Lōm̄
men. in 4.º metaph̄. et h̄. i. vnitas suffic̄ ad
aliquā vnitatē potentie aīe intellectiue.
2.º dico q̄ s̄ba ē p̄mū obiectū itell̄s
et hoc p̄mitate p̄ncipalitatis op̄ando ad

inuiē ḡia p̄dicamentalia. q̄ illd̄ qd̄ est
p̄oris et p̄fectioris entitatis d̄z ēē p̄mū
ob̄m itell̄s et hoc p̄mitate p̄ncipalitatis
s̄z s̄ba est p̄oris et p̄fectioris entitatis oīb⁹
alijs vt p̄z 7.º meta. et oīa alia ḡia non s̄t
entia nisi q̄ sunt ip̄s̄ s̄be. s̄. q̄litates s̄be q̄
titates aut passionēs aut aliquid h̄. i. q̄re
zc. maior p̄pō satis h̄r ex 2.º metaph̄. nāz
vnūq̄q̄ sicut se h̄z vt sit sic se h̄z ad veri-
tatē seu cognitōm verā. et p̄tinet ad h̄. q̄
sit p̄mū ob̄m itell̄s et ē verā cognitōis
h̄re q̄re zc. Sed q̄l̄r itelligat̄ s̄ba. aut
p̄ sp̄m p̄pam. aut p̄ sp̄m acc̄itis. et hoc
bonū ēē ingre seorsū et diuisim. 3.º di-
co q̄ p̄mū ob̄m itell̄s ordine p̄ncipali-
tatis respectu oīum alioz itelligibilis
ē p̄mū p̄ncipiū qd̄ ē dē. q̄ illud qd̄ ē no-
bilioris et dignioris veritatis et entitat̄ re-
spectu oīum itelligibilis ē p̄mū obiectū
itell̄s fm̄ istū modū. hec ē recipiēda p̄
manifesta. s̄z p̄mū p̄ncipiū qd̄ ē dē. est
h̄. i. testante Ar̄. in p.º metaph̄. vbi dicit̄
q̄ totl̄r optimū eoz̄ que i nā dē. Et Lōm̄
men. dicit̄ in 2.º metaph̄. q̄ si ē aliq̄ cā p̄
ma oīum entitū vt declaratū ē in scia nā
liū illa ē magis digna in eē et in vitate q̄
oīa alia. oīa. n̄. entia non acgrūt eē et veri-
tatē nisi ab illa cā. Et q̄ est t̄m ens p̄ se ve-
rū et vnū p̄ se et alia sunt vera entia p̄pter
vitātē illi⁹ q̄re zc. Propter solutōz̄ vni-
us rōis cōsiderandū ē q̄ vnū itelligibile
ēē p̄us cognitū alio itelligibili nihil est
aliud q̄ cognitōm vni⁹ p̄orē ēē cognitōe
alteri⁹. cognitōz̄ āt̄ vni⁹ ēē p̄orē cognitōe
alteri⁹ hoc pōt itelligi dupl̄r q̄tuz̄ ad p̄-
positum spectat. Uno mō ordine ḡiatō-
nis. Alio mō ordīe p̄fectōis et ex dignita-
te. Mō credo saluo meliori iudicio q̄ co-
gnitio acc̄itis in itell̄ctu p̄orē ē cognitōe
s̄be via ḡiationis. q̄ sicut acc̄itis est oīmi-
nute entitatis respectu s̄be ita sine dubio
cognitio acc̄itis diminuta ē et ip̄fecta re-
spectu cognitōis s̄be. sp̄ āt̄ ip̄fectiora i eo-
dem p̄ora sūt via ḡiationis respectu p̄fe-
ctorum vel saltē ordine p̄portionabili vt
satis h̄r ex 9.º metaph̄. Un̄ imaginor̄ q̄
quēadmodum in ḡiatōe formaz̄ in m̄
corruptibili ḡiatōe acc̄itis p̄orē est ḡiatō
one s̄be. p̄us. n̄. oīz̄ mām disponi p̄ qualita-
tes puenientes anteq̄ recipiat formaz̄
in m̄. Un̄ Lōm̄ent. dicit̄ p.º phycor̄. q̄
ḡiatō s̄be est termin⁹ alteratōis. sic i p̄-
ductione cognitōis in itell̄cū possibilia
humano p̄us sit cognitio acc̄itis quodā

mō qđ cognitio sbe. cuius māifestū signū ē. qđ mot⁹ ⁊ pluralitas entiu qđ sūt accētia sbaz nālium sē pncipia in scia nāli scdm Lōmen. in p. phycor. stat aut qđ pncipia doctrine pus cognoscunt qđ illa qđ p ea docent. ois. n. doctria ex pēntū fit cognitione qre zē. Un Lōmē. dicit i 6. metaph. cōmento p. qđ in reb⁹ nālib⁹ n pnt sciri sbe rez nisi ex posteriorib⁹. i. accēti bus. s. sbe cognitio ē pōr ordine dignitatis ⁊ pfectionis. cū ipsa sba sit nobilioris ⁊ pfectionis dignitatis ⁊ entitatis accēti bus. Et ad illā intentōm itelligo dēz Lō mē in 7. metaph. vbi dicit qđ sba ē nobili or ⁊ pōr accēte nā diffinitōe ⁊ tpe. s. qđ no ticia sbe ē pōr ordine pfectionis ⁊ nobilita tis non qđ pōr sit ordine gñatōis. hoc pul chre ⁊ euidenter docet Lōmē. ibidē i his verbis. Lū narravit qđ sba est prior accē te cognitōe dedit modū ⁊ dicit. Et nos vi demus zē ita qđ signum h qđ sba apō nos manifestior est accētib⁹. s. vltia sbe qđ vltia accētiū ē. qđ scire ididū sbe p sua vltia sbalia ē pfectius scire qđ scire illud p vltia accētiū. verbi grā. cūz volum⁹ scire ho minē si scierim⁹ eum ēē aliquā nāz sba len. vbi grā. ignē scire ipm p h pdicatuz sbale ē pfectius qđ scire ipz ēē qstū aut q le. aut aliqō pdicabiliū accētiū. ⁊ sbdit paucis interpositis. Et qđ scire hanc sbaz p suas dispōes sbales ē pfectius qđ scire ipm p dispōes accētales necesse ē vt dis pōnes sbales sint accētales māifestiores. Ecce si bene inspicit Lōmen. non cōdu dit sbam ēē notiorē accēte. nisi qđ cogni tio sbe ē pfectior cognitōe accētis. Ex h at qđ aliqd sit pfectius alio nō cludit ip sum ēē pū eo nisi ordie pncipalitatis no bilitatis ⁊ dignitatis vt manifestū ē intel ligenū qre zē. Et h ē cōsiderandū qđ qis ponā cognitōm accētis ēē priorē or dine gñatōis in intellectu. nō tū volo di cē qđ qlibet cognitio accētis cuiuslqz sit p or qualz cognitōe sbe. imo possibile ē qđ aliqđ cognitio sbe alicuius cōfusa pcedat aliquā determinatā cognitōm alicui⁹ acci dentis. Un Ar. in 4. phyc. tractatu d tē pore in illo ca. Et si mot⁹ sp aliud ⁊ aliō dicit. qđ p ipm mobile cognoscit prius ⁊ poster⁹ in motu. Ad cui⁹ meliorē intel lectū cōsiderandū ē qđ duplex pōt hñ co gnitio accētis alicui⁹. s. cognitio simplex ⁊ intuitiua qđ dī intelligentia indiuisibil ⁊ cognitio plexa sūm affirmatōm ⁊ ne

gationē. Et hec itez vel ē incerta cū for midine ad oppo^m vel ē certa ⁊ sine formi dine ad oppo^m. Ad dicerē qđ cognitio accētis simplex ⁊ intuitiua sine affirma tiōe ⁊ negatōe bñ ē pōr i intellectu via ge neratōis cognitōis sbe. sed ipossibile est qđ cognitōm accētis plexā ⁊ certā sine formidine ad oppo^m sūm affirmationem ⁊ negatōm non pcedat aliqđ cognitio sbe sicut forte in ex. pdcō. ps. n. mor⁹ iudica tur ēē pōr p quā mobile acgrit dispōem pcedentē. vel p quā mobile trāsit priorēz ptem magnitudinis. ⁊ ps posterior per quā mobile acgrit dispōem sequentē vel ptransit pte posteriorē ⁊ remotiorē a tmino a q. Un indubitanter cognitio itu itiua mot⁹ pcedit cognitōm sbe qđ moue tur vel qđ ē pncipiū mot⁹. cuius signū est qđ nā diffinit p motū vt pz 2. phycor. si milr ⁊ in alijs suo mō. Et hec forte est cā qre scie mathematice pur sicut arithme tica ⁊ geometria pus debēt doceri qđ alie ptes phie nālis. s. qđ cōsiderant de accēti bus sensibilib⁹ puta d numeris ⁊ magni tudinib⁹. Ad pma rōnez pz ex dictis. Ad aliā cū dī. qđ tunc indidū zē. ve rū ē eodē mō sicut qdditas. sed alio mō bñ pōt intelligi. Sz qđ sit ille modus qđ i tellect⁹ intelligit indidūz sen singulare sensibile videbit in qone spālī. Ad ali am pōt dici qđ non ens non pōt itelligi p mo. i. non pcedere cognitōe alteri⁹ s. bñ pōt intelligi scōario. s. pcedente aliqđ mō cognitōe entis. Quātr aut sit de hoc fiet spālīs qō. bz. n. difficultates non paucas. Ad aliā dico qđ non ē itentio Lō men. qđ sensus nullo mō cognoscat qddi tatē. sed qđ non cognoscit qdditatē pphē sione vlti. hoc. n. ē alteri⁹ potētie. s. itellēs vt ipse subdit ibidē qre zē.

Questio. 20.

Consequent qrit. Utrū intellēs nī intelligat sbam mālem p ei⁹ spem ppriā. Arguit p. qđ non qđ si ita ēē tunc non oportet p accētia d uenire in cognitōe sbe. sed statim sine oī difficultate repñtaret sba p spem ppriāz hec pñā vñ manifesta. sed pñs ē falsuz ⁊ 3 Ar. vt pz in pñmio huius qre zē. Item si sic oporteret illaz spem ēē de genere sbe. nā que sunt diuersorū genez non sunt sibi inuicem sñia vt qlitas ⁊ qñ titas ⁊ hñ. sed spēs intelligibilis sbe non est sba. cūz ipa inheret intellectui. ⁊ sba

Liber

rei non ē ī intellectu vt pz ex isto 3°. Itē
oē qđ cognoscitur p spēm ppam distin-
guir ab alijs sine errore. sicut albū distin-
guir p vīū a nigro. z vīus nunq̄ decipit
iudicando albedinē ēē nigredinē vel e^o.
vt pz a d. sensū z pz 4°. metaph. sed intel-
lect^o errat circa sbam mālē n̄ distinguen-
do vnā ab aliā. z iudicando vnā eaz esse
aliā sicut putam^o aliq̄ qđ stannū sit ar-
gentū. aut auricallū ēē aurū. z sic de mul-
tis alijs q̄re zc. Appo^m arguit. qđ spe-
cies lapidis ē in aīa fm Arl. in isto 3°. et
tū ē quedā sbā ḡ zc. Ad hoc dicit ali-
qui qđ sbā mālīs non itellr p spēm ppaz
sed p spēm accētīs. z forte rō eoz ē hec.
Illud qđ non gignit aliquā spēm in fan-
tasia seu imaginatiua non gignit spēm ī
intellectu n̄ro. cū intelligentē quencunq̄
necesse ē fantasia aliqđ speculari vt dīc
Arl. in isto 3°. z aīe intellectiue fantasia
ta insunt sicut sēibilia sensui. sed sbā mā-
lis nullā spēm gignit in fantasia. qđ si face-
ret spēm in fantasia oporteret qđ pus face-
ret spēm ī sēu pticulari cū fantasia sit
motus sēs a sēu fm actū vt pz in 2°. b^o. z
si faceret spēm ī sensu pticulari tūc sen-
sus pticularis cognoscet sbam. virtus. n.
cognoscitiua cognoscit illud cui^o spēs hz
ī se. hoc autē est ridiculū. Et confirmatur
hec rō. qđ si sbā faceret aliquā spēm ī in-
tellectu. aut facēt eā īmediate. aut mediā
te sensu. Non ē dicendū qđ īmediate. qā
eadē rōne accētīs facēt suā spēm īmedia-
te ī intellē. z sic intellēus ad intelligen-
dū suā intellectōm nō idigeret fantasia
te humano. qđ ē manifeste flm. nec medi-
ante sensu. tunc cū sensus non imutet re
alr nisi p mediū extrinsecū saltem vīus
audir^o z odorat^o. seq̄ret qđ sbā mālīs face-
ret spēm aliquā ī medio sentiendū vt ī
aere vel aqua vel vtroq̄. z qđ hoc dicēt^o
nlls itaq̄ hoc dicēt. Redūt ḡ isti qđ sbā
mālīs non intelligat ab intellectu n̄ro p
spēm ppam s̄ p spēm accētīs. z ad istaz
intctōm dicit Arl. in p̄mio b^o qđ acci-
dētia magnā p̄tē ofert ad cognoscendū
qđ qđ ē. Sed istud non vī oīo tutū. qđ
ostat qđ intellectio vel ē assilatio intellēs
ad rē intelligibilē. vel non sit sine assilati-
one. z iō oī qđ ad aliā z aliā intellectōem
hēat aliā z aliā silitudinē. ostat ḡ qđ itel-
lectio sbe ē aliā ab intellectōe accētīs. itel-
ligere. n. diuersificat fm nām rei itellē
vt dicit Lōmen. in isto 3°. ḡ oī hēe aliam

spēm a spē accētīs. spēs. n. accētīs nō assi-
milat intellēm ipsi sbe. sed solū accētī q̄r
zc. Itl forma sbalis vī ē multū actiui
oī qđ accētālīs. vī cum accētīs spēm suā fa-
ciat ī intellectu. vī qđ multo magis forma
sbalis gignit suā spēm. Et ad rōne eo-
rū cū dīr qđ sbā mālīs nllam spēm gignit
ī fantasia. dicunt aliq̄ qđ oīs forma mālīs
p̄ter ipam aīam cogitatiuā humanā ip-
mit suā spēm idīduālī repūtante ī aīa
cogitatiua z pus ī organis sensui. s̄ nō
seq̄. pp hoc qđ ipsi sēsus cognoscat sbaz
mālē. qđ non s̄ ordiati nisi ad cognosce-
dū accētia rez sēibilia. s. p̄pā z cōia. et
cū accipit qđ omīs potētia cognoscitiua
cognoscit illud cui^o spēm recipit. v̄z est
si sit ordiata p se ad cognitōm illi^o. s̄ si n̄
non oī. mō sēsus pticularis exterior non
ē ordiatus ad cognitōm sbe. Ut dica-
tur qđ oīs potētia cognoscitiua cognoscat
illud cui^o spēm recipit. v̄z ē si recipiat
illam spēm ita spūalī sicut regit ad co-
gnitōm rei cui^o ē spēs. Mō dicam qđ ipe
sēsus pticularis non recipit spēs sbe ita
spūalī sicut exigit^o ad cognitōm sbe imo
se hz quodā mō sicut mediū mediante qđ
sba gignit suā spēm ī cogitatiua q̄re zc.
Et dicit qđ oīs forā sbal^o mālīs p̄tē aīaz
cogitatiua facit suā spēm idīduālē ī ipā
cogitatiua. qđ non bñ p̄nt videre q̄lī ipā
aīa cogitatiua recipit spēm ppam sūp
sūs. qđ sic idē saltē fm spēm ēēt actiui z
receptiui respectu eiusdē. ostat. n. b̄z Arl
z Lōmen. qđ illud cui^o ē spēs ē actiui il-
lius spēs. si ḡ aīa cogitatiua h̄et ī se spe-
ciē aīe cogitatie illa spēs fieret ab aīa co-
gitatiua. z sic aīa cogitatiua ēēt actiua et
receptiua eiusdē. s. spēs ipsius qđ ē ipossi-
bile. De hoc tū non dēmino ad p̄ns
sed forte faciā qđem spālē. vtrū aīa cogi-
tatiua possit cognoscē seipsa. Si tū cōce-
dat^o qđ cogitatiua non recipiat spēm ppā
am sui ipsius. tunc dicet qđ ipsamet cogi-
tatiua īmediate gignit suā spēm ī intel-
lectu. z hoc vī ēē bene possibile p̄pter p-
pingtatē ipsi^o aīe cogitatie ad intellēm
possibile humanū. ppingtatē dico ī ordi-
ne pfectōis. ipsa. n. aīa cogitatiua iter oī
formas inherētes mē ē ppingoz intelle-
ctui fm Lōmen. in isto 3°. intm qđ ipsa ē
quedā rō vt ipse dicit ī eodē p̄mento. im-
mo ē qđā putauerunt eā ēē intellēm vt
dicit ī p̄mento 6°. Pōt ḡ p̄babilī dīcī

ad quoniam quod intellectus non bene intelligit substantiam
per speciem propriam ipsius substantie. quod autem intelligit
eam per speciem propriam substantie aut per speciem accidentis
per sufficientem rationem. Non per speciem accidentis
quod illa repræsentat accensum et non substantiam proprie et per
se. Itaque intellectus possibilis est potens omnia
fieri ut docet Aristoteles in hoc 3. et hoc est verum
modo similitudinis et repræsentationis secundum quod Com-
mentator exponit ibidem. et hoc non est nisi reci-
pet speciem substantie malis quod est. Et licet rationes
possint induci. iste tamen satis videtur sufficere.
Sic autem teneret istam opinionem posset dicere
quod quodammodo simile est de generatione forme substan-
tis in materia corporali et de productione speciei
repræsentantis substantiam male in intellectu possibili.
Sicut enim materia prima non recipit aliquam
formam substantialem nisi sit præparata accidentibus. propriis
illius forme ut satis patet ex philosophorum et philosophorum
de generatione. sic intellectus possibilis non re-
cipit speciem intelligibilem alicuius substantie malis
nisi sit præparata et informat specie intelligibili
operationis. proprie illius substantie. unde dictum est quod ope-
ratio facit scire formam. Operationes autem per
se et proprie substantiarum multotiens sunt occulte intel-
lectui nec se faciunt suas species proprias in ipso
suo precipue. quod substantie males multotiens impedi-
unt a suis per se et propriis operationibus que sunt
motus. alique autem cum motu. et hoc contingit aut
propter agens primum obtinens et diversans for-
mas malis debentibus actiones proprias produ-
cere. aut propter defectum passivi quod est natum
talē actionem recipere. ut quod hec herba non
sanat talē egritudinem contingit. quod non ap-
propinquat modo debito corpori suscep-
tivo. aut quod impeditur a primo agente. aut ali-
tali modo. sicut autem et in alijs. et tunc latet intel-
lectum quod talis herba habeat faciem talē ope-
rationem. propriam. et sic non est dispositus suffi-
cienter ad recipiendam speciem intelligibilem
talis substantie. Sed cum intellectus habeat speciem intel-
ligibilem propriam proprie operationis cātam a fan-
tasmate talis operationis sensate. tunc sunt du-
bio recipiet speciem intelligibilem illius substantie.
verbi gratia. cum aliquis cognoscit leuitatem ignis
per eius speciem et cognoscit motum simpliciter
sursum secundum naturam per eius speciem tunc intellectus
recipiet speciem forme substantie ignis quā cō-
sequitur talis motus et per eam intelligit formam
illam. sicut autem et in alijs suo modo. Et secundum istum
modum intellectus verbum Aristoteles. quod accensio ma-
gnā partem asserunt ad cognoscendum quod quod
est. hoc enim per tanto verum est. quod operatio pro-
pria substantie quod est quodammodo accensio faciens in intel-
lectu suā speciem præparat intellectum ad species

proprietam substantie quod ulterius perficit ad cognoscendum
dum ipsa substantia. et hoc innuit Aristoteles in hoc 1. quod di-
cit magnā partem asserunt et non dixit quod fa-
ciunt ipsā cognitionem quod quod est non enim faci-
unt dispositionem totalem sed partem dispositionis ut
patet ex dictis. His visis respondet rationibus
in primum. Ad primam dicit negando primam
nam ipsa substantia malis non statim cum est prius se-
sui gignit in intellectu suā speciem propriam sed ope-
rationem propriam operationis. ipsa autem
operatio per se propria substantie non potest gignere su-
am speciem in sensu nec in intellectu nisi cum
actualiter existit et exercet. ab ipsa substantia. Con-
tingit autem frequenter substantiam malem impediri
ab operatione et non exercere actu suā. propriam
operationem propter causas predictas. et cum exercet
suā operationem per se et propriam aliquam non est suf-
ficienter prius sensibus humanis ad facien-
dum in eis suā speciem. vel si est prius sufficienter
tamen ipsi sensus sunt impediti aliquibus causis ut non
recipiant sufficienter illā speciem. ut puta sō-
no aut motibus fortioribus. aut alijs huius-
modi non verum ratio. Ad aliam inveniunt aliqui
sensisse quod species recepta in intellectu bene est
de genere substantie. vel non est de alio genere quod
substantie sicut est species albedinis non est in alio
predicamento a qualitate. huius tamen alium modum
essendi in intellectu quod in materia prima. quod in materia
prima forma substantie existit corporaliter et si-
tualiter et cum dispositionibus habitibus primum. in
intellectu autem existit incorporealiter et indiu-
sibiliter et non situat. Et ad istam intentio-
nem dicit Aristoteles. quod lapis non est in anima. scilicet corpo-
raliter et situat cum huius dispositionibus su-
is eo modo quo antiqui videbant ponere. sed
species lapidis. id est forma abstracta incorporea
vult secundum repræsentationem. Nec tamen intellectus est
idem essentialiter cum huius speciebus sed in potentia
ad eas. et hec est sententia Aristoteles in principio huius
vbi dicit. Impassibile quod est esse. scilicet passio-
corruptiva que est cum abiectioe huius. suscep-
tium autem speciei in potentia huius. scilicet recepti-
ua sed non hoc. id est non est essentialiter ipsa species
nec aliquid essentialiter propositum ex ea. Nec re-
putaret inconueniens quod in intellectu pos-
sibilibus sunt species abstracte de genere substantie repre-
sentantes ipsas substantias que individualiter
subsistunt in materia corporali. et desiste substantie
speciales recipiuntur in intellectu possibili-
li per principalem quod est de se ens pure pote-
tie secundum opinionem cōem que attribuit Aristoteles.
et Comen. Et istud videtur personare verbis quod
busdam cōibus et famosis quibus dicitur quod quod
dicitur rei abstracta a materia est in intellectu.

Libet

qđ etiam pbant alig sic. Illud qđ recipit intellectus possibilis est illud qđ intellectus agens abstrahit. hec est manifesta de se s; oēs. sed intellectus agens abstrahit quidditatem rei intellecte ut etiā cōter dī. et hoc abstrahere non ē aliud nisi pducere spem quidditatis vtr repñtante. Qualiter aut hoc agat intellectus agens vna cum specie exñte in fantasia ingrendū est p. S; hic ē vnum dubiū. q; si sba intelligit per spem ppam cū vnus sbe possint esse plures intellectōes. vt hō potest intelligi s; q; homo et s; q; aīal et s; q; aīatum et s; q; corpus et s; q; sba. sequit q; vni sbe sint plures species intelligibiles. Et forte dicendum q; vnus sbe s; vna sui formā non ē nisi vna species intelligibilis sed s; diuersas formas sbales ordinatas bene pñt esse plures spēs. et sic dicet in pposito s; ponentes pluralitatez formaz in eodē indiuiduo sbe. Et d; hoc aliis visū fuit in qone de pluralitate et ordine formaz. Alīr posset aliquis dicere q; vnus sbe non erit nisi vna spēs intelligibilis. et cum dī q; vni sbe sint plures intellectōes. Posset dici q; vnus sbe non ē nisi vna intellectio qua intelligit ei qđ ditas et essentia s; se. sed bene pñt eē plures spēs qbus intelligunt diuersi modi eiusdē sbe vel quib; intellr eadē sba s; diuersos modos siue s; diuersa pñcipia apparentia. et s; hoc o; dicere q; intellectio hoīs s; q; aīal aut ē intellectio accñtis q; aīal et s; q; corp; non sunt intellectōes diuerse qbus itelligatur eēntia hoīs s; se. s; autē et in alijs suo mō. Sed istud vī valde difficile q; intellectō hoīs s; q; aīal non sit intellectio sbe hoīs et sic de ceteris. et ex hoc si bene ispecies accipies vnā rōem difficile ad pbandū q; alia ē forma sbalis p quā homo ē homo et alia p quā homo ē aīal. nam intellectō hoīs s; q; aīal aut ē intellectio accñtis aut sbe. Non ē dicendū q; sit intellectio accñtis. q; sic aīal s; q; aīal esset accñtis qđ est absurdum. Si g; ē intellectio sbe. aut ē intellectio hoīs s; q; homo. aut ē intellectio solius mē pñe. aut intellectio alicuius forme sbalis p quā hō est aīal et non per quā hō est homo. Sed de hoc non plus ad pñs. Sed dicam; ad ppositum q; pbabile ē spem intelligibilez ppriam sbe mālīs esse de gñe substantie aliquo mō. et tot eē species sbe in intelle

ctu possibili quot sūt in mā forme sbales et sic intellectus possibilis ē potens oīa fieri mō similitudinis et receptionis. et s; istam positōem facili; tenet illa positio q; intellectus possibilis sit sba pure potētie et nō lo mō actu de se formāt. et iō recipit sbstantias rez s; eē spirituale et immale. Sed d; istam viā multe dubitatōes vident esse. q; eadem rōne oportet pcedere q; species sbe mālīs exñs in aīa cogitativa esset de gñe substantie. q; illa spēs est s; ipsi sbe et eam repñtat sicut spēs exñs in intellectu. cū g; aīa cogitativa sit quidam act; sequit q; act; recipit p se aliquid de gñe substantie. qđ vī multū inconueniens. Et p ptea cū ipa spēs q; ē i cogitativa sit immediatū pñcipiū actiū speciei que est in intellectu vt dictū ē pñ; et multū concedunt. necessariū erit aut q; spēs sbe exñs i virtute cogitativa sit de gñe sbe. aut q; accidens sit immediatū pñcipiū actiū sbe. Propter qđ alij dicunt alr q; spēs intelligibilis sbe mālīs bene est de genere sbe et illa non sit imēdiata a specie que ē i fantasia vel i cogitativa sed ab ipa substantia mālī fantasiata. ita q; ipsum fantasma est illud sine quo nō fieret species sbe mālīs in intellectu. licet non sit pñcipiū actiū sicut Lōmen. dicit in 3. celi et mundi. q; grauitas non ē pñcipiū actiū motus deorsū s; se nisi sit sursum ita q; sursum eē ē necessariū ad hoc q; grauitas moueat ipsum graue et tñ eē sursum non est pñcipiū actiū huius mot; vt dicit. s; et in pposito. Etia isti dicerent q; in virtute fantastica vel cogitativa hominis non ē aliqua species sbe mālīs que sit de genere substantie. nec fuit intentio Lōmen. q; aīa cogitativa cognoscat formas indiuiduales substantiales s; seip; sed q; ad aliqua accñtia ppia et operatiōes ppas que pñt facere suas species in aīa cogitativa. Et istaz ppetatūz spēs necessarie sunt ad hoc q; intellectus recipiat spēs intelligibiles sbaram mālīum vt predictū est. Siquis aut diceret q; species intelligibilis ppa sbe mālīs non est de gñe substantie sed accñtis tūc posset euadere rōem in pñm. Cum dī illa que sunt diuersoz genēz ēē. verū est nisi vnum sit pñcipiū actiū alterius. sed si vnum sit pñcipiū alteri; bene ē possibile et sic est hic. Nā ipsa forma mālīs ē pñcipiū effectiū sue speciei in intellectu

pparato speciebus accituum ppor cogi-
tator. Nec vñ esse remotus quin sba mā-
lis possit imediate agere aliqd accis. sic
sba immālis ponit imediate agere motū
qui est aliqd accis. Unde in separatis a
mā idē est mouens fm agens et fm sinez
vt docet Lōmen. in iz. metaphy. qre zc.
Prior quidē solutio pbabilis ē et secun-
da. sed necessariū fortioribz relinquitur.
Item pōt dici q sba mālis non agit i
imediate actiōe reali et corporali sed acti-
ōe imāli et incorporeali bene pōt agere i
imediate. Utrū autē intellectus agens co-
opetur ad species intelligibiles posteri-
inquirendū est. Ad aliam cū dñ. omne
qd cognoscit zc. verū ē cū ipsa potentia
cogitativa hz in se illā spēm ppam sed nō
ante. et iō concedere q cū intellectus hz
in se spēm ppam argenti et spēm ppiaz
stanni distinguit illas sbas sine errore nec
decipit putando vnā eaz esse aliam. sed
cū non hz hī species ppas tunc pōt er-
rare. Contingit aut q pñtibz hī sbas in-
tellectus nondū hz spes eaz ppas. qz nō
dum appuerunt ppe opōnes earū nec
alia ppia accitua quoz spēs pparant i-
tellectū ad recipiendū spēs sbaz. et iō tñc
non distinguit eas sed reputat eas easdē
ppter auenientiam in accitibus cōibus
iō non vñ rō illa qre zc.

Questio. zi.

Ratia quorundā pdictorū pōt
qri. Utrū aīa cogitativa possit
cognoscere sbas māles. Et argu-
itur p. q sic auctoritate Lōmen. z. hui-
vbi dicit. q sensus cū hoc apprehendit sua
sensibilia ppa apphendit intentiones indi-
uiduales diuersas in generibz et spēs. cō-
prehendit g intentionem hōis individualis.
stat aut q hic hō individualis ē sba et h
equus sit. Aut g p sensū intelligit Lōmen.
sensū pñcularē vel virtutē cogitati-
uā que ē virtus aīe sensitiue. si sensū pñ-
cularē. g multo fortius aīa cogitativa q
est virtus nobilior et pfectior cognoscet ta-
lia. et si intelligat aīam cogitativā hī ppo-
situm g zc. Et in sequenti cōmento di-
cit q accidit sensibz apphendere dñas i-
diuiduoz fm q indiuidua sunt. non hz
q sunt simplices sensus. sed fm q sunt se-
sus humani. et pñpue dñas sbales. videt
enī q compheñsio intentionum indiuidu-

aliū substantiaz de qbus cōsiderat in-
tellectus ē ppia sensibus hōis quare zc.
Item nisi cogitativa cognosceret sub-
stantiā mālem intellectus non posset eaz
cognoscere. qd est absurdum. et pbatur
sequentiā. qz actus cogitatiue necessari-
us est ad actum intelligendi pñpue in re-
bus materialibz vt videtur ex isto tertio.
Intelligentem. n. necesse est fantasma ali-
qd speculari ergo zc. Oppositū argu-
itur. qz si aīa cogitativa cognosceret for-
mas māles eadem rōne cognosceret se-
ipsam. cum ipsa sit quedā substantia siue
forma mālis vt patet ex dictis prius. hoc
autē videt impossibile. qz forma materi-
alis et corporea non est reflexiua supra se
ipsā. vt cōter accipitur ex lib. de causis
quare zc. Et confirmatur. qz aīa cogitati-
ua non est nata cognoscē aliqd ens actu
nisi p eius speciem ppam. non. n. est ali-
qua causa quare cognoscat vnum ens p
speciem ppam et aliud sine specie ppia.
sed ipsa non pōt recipere specie ppiam
sui ipsius. qz sic idem subiectum. sc. corpus
humanum haberet idē fm esse reale et
secundū esse spirituale scilz aīam cogita-
tiuam quod est absurdum quare zc.

De isto possunt esse due opiniones p-
babiles. Una q aīa cogitativa humana
nō cognoscit substantias māles fm se et
formaliter. quia aīa cogitativa non habz
cognoscere aliquid pprie et fm se et for-
maliter nisi recipiat eius speciem ppam
hec supponitur p manifesta. sed non reci-
pit specie ppam substantiē mālis. quia il-
la species dñ esse substantia aliquo mo-
do vt dictum est pñs. aīa autem cogitati-
ua cum sit quedam forma et actus nō re-
cipit in se aliquid de genere substantiē q
re zc. Diceret tñ q aīa cogitativa hñ
cognoscit aliquas pñtates indiuiduales
exītes in substantia māli quas non. cōp-
hendit aliquis sensus pñcularis. et iste di-
cuntur intentiones non scēate et sūt ille qz
Lōmē. vocat itētoēs sbaz indiuidualū. vbi
grā. sic hec bōitas hec malicia hec pñi-
tas hec filiatio hec actio hec passio et hī
pñtates alioz pdicamentorū q nō sūt scēsi-
bilia cōia nec ppa et sic nō appēdūt a scēsi-
bī pñcularibz. q at aīa cogitativa cogno-
scat hī intentiones testant oēs pñi q locu-
ti sūt de distinctiōe virtutum aīe huma-
ne. et specialiter Auerois et Albertus
et Auid et Algazel. Et posset pbari

Libet

sufficienter. qz virtus cogitativa cū sit v-
tus cognoscitiva nobilior et excellentior
oī sensu particulari et sensu cōi dī aliq co-
gnosce q non cognoscunt ab istis virtuti-
bus et illa non sit nisi hī intētiōes qre zc.

Et pfirmat fm p̄determinata sz intē-
tōm Ar. et Lōmen. stat. n. q aīa huma-
na inherēs corpori humano est nobilior
oī alia aīa inherēte. et dī hīe virtutē ali-
quā cognoscitivā nobiliorē oīb virtutib
alioz aīaliū. et illa nō ē nisi cogitativa q
rōcinat de reb particularit apphēsis. et iō
dī quedā rō fm Lōmen. in isto sz qre zc

Alia opio posset eē q cogitativa cog-
scit sbas māles p spēs. ppas idividuales
eaz ita tū q hī spēs recepte in aīa cogi-
tativa non sunt in gñe sbe sz accētis puta
in gñe q̄litas. repñtat tū sbas māles p
tanto. qz sunt pprii effēs eaz. nec vī eē in
cōveniēns qz sba mālis imēdiate efficiat
aliquō accētis spuale in sbo apto nato. et cū
agens ppinquū sit fil cum patiēte vt pz
z. p̄hyco. sba aut mālis non ē fil cū aīa
cogitativa humana vt lapis lignū et hī.
neceffe erit pcedē q hī sba mālis agit su-
am spēm in medio qd ē inter aīam cogi-
tativā et ipsā sbam mālem et eo mediante
agit i organo sensuū et vltēri in aīam co-
gitativā. Nec segt ex hoc qz sensus p̄icu-
lares cognoscant sbam māle. qz non sit or-
dinatū ad ei cognitōm p se nec recipiūt
spēm sbe fm eē spuale sicut exigit ad co-
gnitōm sbe. et vtinā ego scire qd ē vez in
isto q̄sito. et si plus appuerit mihi alias
scribā illud. Rōes aut et auctoritates i
vtranz pte enadent fm p̄dicta. Cū g di-
cit Lōmen. qz scūs apphēdit intētiōm.
indivduale hī hoīs et hī equi non itelligit
p intētiōm indivduale ipsā formā sbale ho-
minis aut equi. sed aliquā p̄petatē non se-
latā. ppaz tali indivduo. vt q sit hīs hāc
p̄nitatē. aut hanc filiatiōē. aut hanc ri-
sibilitatē. aut hanc habilitatē. aut forti-
tudinē corporālē. aut aptitudinalē ad
ambulandū. Sitr qd dicit vltēri q acci-
dit sensib p̄prehendē dīas indivduoz sb
stantiales. p dīas indivduoz itelligit q̄f-
dā p̄petates non sensatas dītes sbam in-
divdui. q̄s ē Lōmen. vocat intētiōes idivi-
duales sbaz de qbus p̄siderat intellect.

Ad rōem q̄ arguit pōt dici q ut in-
tellect cognoscat sbas māles sufficit q v-
tus cogitativa cognoscat eas in suis pp-
is accētibus et precipue in suis p se ppis

opationib. sicut ad intelligendū sbas im-
māles non ē necesse q cogitativa eas co-
gnoscat. imo ē ipossibile eo q virt māle
et organica non pōt cognoscē rem spā-
lē et incorporālē oīo. sed sufficit q cogita-
tiva cogitet p̄pos effect eaz. smor sem-
piternos et vniūsores vt satis pz ex 8. p̄hy-
coz qre zc. Sed cū arguit in dīinz q
eadē rōne aīa cognosceret seipsā. diffici-
le ē multū et paz exigitur. Pōt tū dici
q aīa cogitativa nō cogscit seipsā sz seipsā
nec p suā spēm. ppam siue illa spēs ponē-
tur de gñe sbe siue de gñe accētis. sz si co-
gnoscat se hoc est solū fm suā opationē.
qz cogitativa scit se cogitare qd ē op. et
ppm et intrinsecū. et sic forte non cogno-
scit suam opationē cum sit virt organica
et corporēa. sed intellēs eā cognoscit et
hō p intellēm. Et siqz dicat q ipse expi-
tur se cogitare et scit se cogitare. diceret
ei q ipse abutitur ipso cogitare. imo dī
dicere q intellect itelligit se cogitare.
Nescio plus de hoc. qre p̄sidera et tu zc.

Questio. 22.

Consequentē q̄ritur. Utrū intellē-
ct possit itelligē singulare seu
indivduū sensibile. Arguitur
q non. qz intellēs nihil itelligit nisi suū
obm. bec vī manifesta. sed obm intellēs
ē vī vt oēs pcedunt. singulare at non ē
vī vt ēt manifestū ē qre zc. Item sic
se hī sensus ad vī. sic intellēs ad singu-
lare. p pueniēte similitudinē. sz sensus nō
cognoscit vī vt manifestū ē et pz in pmo
posteriorz qre zc. Itē si intellēs vī hō
p intellectū cognoscēt singulare. tunc su-
pfluerent sensus qd ē absurdū et dīgni-
tatem in nā. vt pz in p. celi et mundi et 3.
huius. et pbat p̄na. qz nā non facit p p̄a
qd pōt p vī. si g intellēs cognoscēt sin-
gularia sensibilia ad qd cognoscēt scūs
eaz. Item virt q non ē hic et nunc nō
cognoscit illud qd ē hic et nunc. sz intellē-
ct non ē hic et nunc. et singulare ē hic et
nunc qre zc. maior pz. qz talia non p̄por-
cionantur ad invicē. sz qz vī ē hic et nū
et aliud non. cognitio. n. fit fm quādā si-
militudinē cognoscentis ad cognitū. vt
pz ex isto libro et 6. ethicor. Opposi-
tū arguitur auctoritate Aristotelis hic
vult enim q intellectus non solūz cogno-
scit quidditatem sed etiam individuum
qdditat. sz alio et alio mō. et idē voluit cō-
mē. et oēs expōitores. Ad euidētiā q̄st

considerandū ē qd qd ad ppositū spectat
De numero entū duo sunt gēa. Quedā
n. entia sunt qd hnt formā in mā vel sūt for
me in mā. Alia vero sūt entia sine mā q. s.
nec hnt formā in mā nec sunt forme i mā
Et p̄mum qdē gen^o entis manifestū ē ē
p̄cessum ab oib^o. h^o aut sunt entia mā
lia vt ignis aer aq terra z lapides z me
talla z plante z aīalia z pres hoz. oīa. n.
hec sūt forme i materijs vel hntia formas
i materijs. Et sūt entia mathematica si
cut linea superficies rectitudo numer^o par
ipar z h^o. i. z in istis entib^o differt qdditas
ab indiduo qdditas aliq diuersitate. ita
q ipm indidū ē accētū diuinitū aliqb^o
accētū q non sūt ipsa qdditas nec pres
qdditatis vt for. differt aliquo mō ab hu
manitate qz diuinit^o ē quodāmo accētū
q non sūt humanitas nec pres humanita
tis. z sūt hec rectitudo differt a rectitu
dine aliquo mō. qz diuinita existit alicui
qd ē aliud ab ipsa qdditate rectitudinis
s. p̄mū. aut alicui h^o. Sicut n. entia mā
lia hnt mān sensibilem. sic mathematica
hnt mān intelligibile vt h^o ex. x^o. meta.
Sed qd si mā entium mathematicaliū
alibi p̄scrutandū ē sed non h. aliud aut
genus entis. s. immāle z incorporeū nō ē
oīo manifestū ē sed indiget dem̄fari ē
dem̄fatur aut ēē in scia nālī vt dicit Cō
men. in suo li. de sba oib^o z z^o p̄p̄coruz
sed p̄ quē modū non ē ad p̄s dicendū.
Nō qd p̄posita locū hz solū in illis en
tib^o q hnt formas in materijs vt sūt for
me in materijs. In istis. n. vt dēz ē differt
indidū seu singulare qdditatis ab ipsa
quidditate quoquo mō. In entib^o autim
mālib^o z insensibilibus nihil differt rea
liter. imo qcquid reale positū ē in eis p̄ti
net ad qdditātē. z h^o voluit dicē Ar^o. i. lit
tera vbi dicit. In qbusdā. n. solū idē est ef
se carnis z carnē. i. indidū qdditatis et
qdditas. in alijs aut ē aliud sicut aliud
ē magnitudo. i. singulare magnitudis. et
magnitudis ēē. i. entia magnitudis seu
qdditas. z est exēplū in mathematicis. et
sūt aqua z aque ēē z ē exēplū in mālib^o.
De rēone vero h^o qonis non ē magna
diuersitas inter doctores solēnes. oēs. n.
p̄cedunt q ipm indidū seu singulā se
sibile pōt intelligi. s. d mō intelligendi sūt
difficultates vt videbit^o. Qd aut h^o sin
gulare pōt intelligi. p̄bari pōt multipl^r.
Primo sic. Aliud pōt intelligi de q in

tellēs aliqd enūciat affirmando vel ne
gando. hec satis manifesta ē de se. s. itelle
t^o aliqd enūciat de singulari sensibili af
firmando vel negādo vt ē manifestū ē.
vt dicēdo for. ē hō vel hec albedo ē color
z h^o i. g. zc. Item vt q cognoscit dīaz
inter aliq cognoscit vtrūqz illoz. hec ē
manifesta p se z sup̄pōit eā Ar^o. z^o h^o. z
Cōmē. exp̄mit eā. s. itellēs cognoscit di
uersitate inter indidū z qdditātē vt ē
manifestū ē cuilz intelligēt. Si. n. itelle
ct^o non cognoscēt illā diuersitatē q virt^o
eā cognoscēt. It^o itellēs pōt intelligē
oē qd p̄tinet sub suo p^o obiecto. sic visus
pōt vidē oē illud qd p̄tinet sub suo obō
p^o sūt at z in alijs. s. ipz singulare qddi
tatis p̄tinet sub p^o obō itellēs. s. sub en
te vt ē manifestū ē p se qre zc. Sed d
mō fm quē itellēs cognoscit h^o i. singu
lare sūt dubitatōes difficiles. Una earum
ē. Si itellēs intelligit indidū aut itel
ligit ipm p spēm ei^o p̄p̄am. aut p spēs qd
ditatis p sufficientē dīonē. Non p spēm
p̄p̄az q ē simpl^r mālis. qz virt^o abstracta
q. s. non ē hic z nunc non ē nata recipē nī
si spēm abstractā z vlt^r rep̄tātē vt ma
nifestū ē p se. itellēs at ē h^o i. virt^o. g. itel
lect^o non d^o recipē nisi spēm vlt^rem. s. vlt^r
rep̄tātē. z talis non ē spēs p̄p̄a indidū
vt manifestū ē. spēs. n. p̄p̄a indidū re
p̄tāt ipm solū. nec p spēm qdditatis. qz
p spēm qdditatis itell^r ipsa qdditas. g.
p eā non itell^r indidū. It^o dicēt q
p eandē spēm itelligant diuersa itelligi
bilia. qd vlt^r absurdū. qz eadē rōne p ean
dē spēm itelligerent oīa itelligibilia q
re zc. It^o si itellēs itelligēt indidū
um seu singulare. vt for. fm q for. z h^o.
aut intellectio for. fm q for. ē eadē cū in
tellectione hoīs fm q hō. aut alia z di
uersa. Si eadē. hoc vlt^r inconueniēs. qz tē
singulare directe itelligeret qd vlt^r ipos
sibile. qz singulare non itelligit directe
sed fm lineā reflexā vt cōter allegat^o
ex illo ca^o. Si aut dicat q intellectio
for. fm q for. sit alia ab itellectione ho
minis fm q homo tunc for. fm q for. ha
bet aliqua in se p̄ter ea que p̄tinet ad
hominem inquantum homo. quod vide
tur inconueniens. quia sic for. non ēēt qd
vnum simpliciter z per se. z per conse
quēs non esset in genere per se quare zc.
It^o si intellectus itelligeret singulare
sensibile. aut prius itelligeret ipsum

Liber

quidditate aut e^o. Non est dicendum
 q^d p^rus intelligat ipm q^d q^dditatē. q^d hoc
 ē cōe dēm. d^r. n. cōiter q^d intellēs p^rus r
 directe intelligit q^dditatē v^lez r scōario
 q^dsi linea reflexa intelligit indidmā. Si āt
 dicēt q^d p^rus intelligit q^dditatē q^d indidm
 dūū. h^o v^l ēē f^lm. q^d sicut se h^o v^lē p^rplexū
 ad singulare cōplexum. sic v^lē incomple
 xū ad singulare incōplexū p^r uenientes
 silitudinē. s^z v^lē cōplexū non cognoscit
 nisi ex cognitōe singulariū cōplexoz. sic
 hec p^ro oē totū ē maius sua p^rte non co
 gnoscit nisi p^rus nō hac p^roē. hoc totū
 ē mai^r sua p^rte. r s^lr de alijs. p^rncipia. n. n
 cognoscunt nisi p^r sensū r exp^rctiā vt p^r
 ex p^rhemio metaph. r p^r posterioz. q^re
 s^lr singulare incōplexum p^rus intell^r q^d
 v^lē incōplexū. vt h^o totū r h^o h^o q^d totum
 r h^o. s^lr āt r in alijs. hoc ē v^l intell^r
 Lōmen. in iz^o metaph. vbi dicit. q^d v^lia
 apud Ar^l sūt collecta ex singularib^o ab
 intellectu q^d cōsiderat int^r ea silitudinē r fac
 ea intentōm vⁿā. Quātr aut essent colle
 cta ex singularib^o ab intellectu q^d cōside
 rat inter ea silitudinē nisi intellēs ea p^rus
 intelligēt. Ad istā rident alig dicēdo
 breuiter. q^d intellēs p^r eandē spēm intelli
 git q^dditatē r singulare sed diuersimod
 de. q^d p^r r directe intelligit q^dditatem p^r
 spēm quidditatis. sed postmodū ipio vo
 luntatis reflectit se ad fantasima in rōne
 terminātis non i rōe agētis. r sic intelli
 git singulare illud cui^r ē fantasma. bñ tñ
 ē v^lez vt isti dicunt q^d intellēs sp^r reflectit
 ad fantasima ad intelligendū. sed qñq^r re
 flectit se ad fantasima in rōe agentis solū
 r non in rōne terminantis vt cū intelligit
 quidditatē. qñq^r āt ipio voluntatis refle
 ctit se ad fantasima p^riculare in rōe tmi
 nantis. r tunc intelligit singulare. Et i hoc
 inento aliq^s eoz scripsisse vel aliq^s eoz i
 his verbis. Dicaz q^d isto mō fm q^d Ar^l.
 dicit r Lōmē. q^d intellēs p^r r directe nō
 intelligit singulare. qñ in h^o hūt oēs p^rueni
 entia q^d scōario r ex p^rnti intelligit singu
 lare. qñ in intellectu recipit spēs q^d p^r. re
 p^rntat v^lem quidditatē r ex p^rnti nata est
 rep^rntare aliq^d singulare illi^r. s^z qñ ē ex
 sua nā non p^r rep^rntaret vⁿū q^d aliō sin
 gulare nisi determinaret ab aliquo fantas
 mate p^riculari. Dicam q^d spēs hois
 exis in intellectu p^r ducit in cognitioz q^d
 diratis fm se. r cum intellēs impio volun
 tatis se reflectit ad aliq^d fantasima p^ricu

lare mediāte illa spē que ē in intellectu p^rci
 pit singulare. Et dico q^d illud fantasima
 non regit in tali intellectu in rōe effici
 ent^r sed magis in rōe terminātis actū ip
 sius itellēs. Un^o imaginor q^d rei q^dditas
 mediāte spē exite in intellectu poss^z cāre
 intellectu alicui^r singularis q^dditatis
 supposito q^d itellēs reflectat ad aliq^d sin
 gulare fantasima q^d se hēat in rōe termi
 nantis illum actū. Et si dicas. q^d eodē
 mō reflectit qñ vult intelligē v^lē. dico q^d
 bñ reflectit qñq^r intellēs ad aliq^d fantas
 ma p^riculare. s^z dico q^d tunc n^o regit fā
 tasima in rōne terminātis actū s^z in rōne
 p^rducētis spēm vel intellectu v^l ad min^o
 nō regit tūc in rōe teriantis. hec. n. sūt
 vba q^d inueni i q^rterno cuiusda socioz no
 stroz p^rinēte qōnes sup tertiū. s^z mibi
 v^l q^d in h^o i dictis sūt plura dubia r forte
 falsa. p^r q^d ibi d^r q^d si intellēs d^r itel
 ligere singulare postq^d intelligit v^lē o^r q^d
 ipio voluntatis se reflectat ad aliq^d sin
 gulare fantasima hoc v^l mirabile. q^d ipi
 um voluntatis non ē aliud q^d ipz velle q^d
 voluntas vult aliq^d vt p^rz^o ethicoz. Un^o
 dicē q^d voluntas impat intellectu q^d se re
 flectat ad fantasima p^riculare. h^o ē dicere
 q^d voluntas vult intellectu reflecti ad fan
 tasima illi^r singularis. Constat autē ex
 ethicoz q^d volūtas non vult aliq^d nisi p^r
 us vel s^lr sit cognitum ab intellectu. q^d ante
 q^d intellēs itelligat singulare p^r v^lē opoz
 tebit fm illa vba q^d ipse intellēs p^rus itel
 ligat se reflecti ad singulare fantasima. al^r
 n. volūtas hoc non vellet. s^z intellēs non
 pōt intelligē suā reflexionē ad fantasima
 singulare nisi intelligat istō fantasima sin
 gulare. vt p^rz cui^rz intelligenti. q^d anteq^d in
 tellēs intelligat singulare q^dditatis o^r q^d
 p^rus intelligat fantasima singulare. Et re
 uertit q^d quō cōtingit intellectum intel
 ligere h^o i singulare. vñ non v^l in his ver
 bis nisi cōmutatio difficultatis cū q^ddam
 falso aut dubio. s. q^d oporteat intellectu
 singularem fieri p^r ipium voluntatis im
 pantis reflexionē intellectus ad fantasima
 singulare. Sic bonum ēē scire q^d ēē
 illa reflexio qua intellectu reflectit se ad
 fantasima singulare. vtrū illa reflexio sit
 ipsa s^lstantia intellectus. aut potentia na
 turalis eius. aut species intelligibilis. aut
 intellectio. aut respectus speciei intelli
 bilis ad illud fantasima. Nō. n. ē v^libile q^d
 illa sit nisi alieq^r illoz. r q^docunq^r illoz

bet et sequitur inconueniens. Nam si esset
ipse intellectus aut esset ei potentia naturalis tunc
tunc esset sensus illorum verborum quod intellectus
per suam substantiam ad fantasma aut per suam poten-
tiam naturalem ad fantasia intelligit singulare
quod est derisorium. et si reflexio ponatur esse idem
quod species intelligibilis quidditatis tunc esset sen-
sus illorum verborum quod ipso voluntatis intelle-
ctus per speciem suam ad fantasia singulare intel-
ligit singulare. et hoc nihil est dicere. Si vero di-
ceretur quod illa reflexio quod intellectus se reflectit ad
fantasma sit respectu speciei intelligibilis tunc
erit sensus quod intellectus ipso voluntatis re-
fert se ad fantasia. quod est absurdum. nam ipse
intellectus non refert seipsum nec formaliter nec
effectiue. et si refert ad fantasia mediante
specie ad eam relationem nihil facit ipsam vo-
luntatis. Nam velut nolit voluntas adhuc
species intelligibilis quidditatis habet quidam confor-
mitatem ad fantasia. Itaque queritur cum
quod magis intellectus intelligit singulare cum
reflectit se ad fantasia in ratione tertiantis
quod quam reflectit se ad fantasia in ratione efficien-
tis. et forte non poterit assignari causa rationabi-
lis et si fingendi deest linea. Ex his itaque ap-
paret falsitas et insufficiens istorum verborum
quod si vera sint et sufficientia. vtrum ego vide-
re eorum veritatem et sufficientiam. Propter
quod dico aliter ad primam dubitationem. et dico quod
ipsum singulare sensibile intellectus per species ei
quidditatis. Sed illa species habet in se duo. ipsa
nunc est representativa quidditatis et sic est principium
intelligendi quidditatem. et est conformis alicui
fantasmati singulari. et sic per eam intellectus in-
diuiduum vel singulare. ita quod si intellectio
quidditatis est alia ab intellectu singularis
tunc diuersificabitur penes diuersitatem speciei
quod disponit ad vtrumque modum predicationis. et si est ea-
dem realiter intellectio vtrumque. tunc illa intel-
lectio est intellectio quidditatis vno modo. scilicet
quantum principium eius est species representativa quid-
ditatis. et est intellectio singularis in quantum
principium ei est species ut conformis huic fan-
tasmati. et forte hoc significauit Comen-
tario 9. cum dicitur quod intellectus cognoscens
quidditatem et indiuiduum secundum alietatem quam ha-
bent ad inuicem cognoscit formam. id est quiddita-
tem per se. et indiuiduum mediante sensu cognoscit.
dico quidditatem per se per tanto. quod species quid-
ditatis intelligibilis. in informans intellectum
secundum seipsam prepat et perficit ad intelligendum quiddi-
tatem. et sic intellectus informatur habet per se
se recipit comprehensionem quidditatis. sed com-
prehendit indiuiduum mediante sensu per tan-

to. quod non recipit intellectum indiuidui me-
diante specie nisi. put illa fuit conformata speciei
exteriori in sensu exteriori. et adhuc illa verba
Comen. put aliter exponi. quod cum intellectus com-
prehendit alietatem quidditatis ab indiuiduo tunc
comprehendit formam. id est quidditatem per se. id est non pre-
cedente comprehensione quidditatis in sensu. quod
sensus non comprehendit quidditates reze vt di-
xi in 2. et hoc sine dubio verum est quod sensus non
comprehendit quidditatem secundum quod quidditas. quod non
comprehendit omnem quidditatem. imo sunt alique
quidditates. scilicet incorpales que non cognoscun-
tur a sensu. sed intellectus comprehendit indiuiduum
in. id est singulare sensibile mediante sensu. id
precedente comprehensione ei indiuiduali in sensu.
quod omne singulare est cognoscibile ab aliquo sen-
su aliquo modo. Et est notandum hic secundum Comen.
Comen. quod anima humana potest cognoscere quid-
ditatem et indiuiduum duobus modis. Vno modo
secundum alietatem eorum ad inuicem. et sic cognoscun-
tur ambo per vnam potentiam. scilicet per intellectum. di-
uersimode tamen. quod comprehendit quiddita-
tem per se et indiuiduum mediante sensu vt per
positum est. Alio modo potest anima ista cognoscere
singulariter. id est seorsum et diuisim. et sic cog-
noscit ea diuersis virtutibus. et hoc vltimum
omnem intelligendum est de possibili non de ne-
cessario. quod possibile est quod cognoscant di-
uersis virtutibus. sed non est necessarium. imo
etiam quolibet eorum potest intelligi ab intellectu
qui est vna virtus secundum eam doctrinam. Et vi-
de verba Comen. que sunt multa pulchra.
Cum fuerit declaratum quod entia sensibilia
diuisentur in duplex esse. scilicet in hoc singulare
et in sua forma. id est cum fuerit declaratum quod in
rebus sensibilibus ipsum singulare habet aliquod
esse aliud a sua quidditate in quantum est coniunctum
aliquibus accidentibus que non sunt ipsa quid-
tas ei nec partes quidditatis necesse est vt vir-
tutes experimentatua. id est virtutes comprehensione
comprehendant ea. aut per duas virtutes. aut per
vnam sed duabus disponibus diuersis. cum
duabus autem virtutibus erit et. vide residuum
quod planum est. Ad aliam difficultatem
cum queritur. vtrum intellectio for. scilicet quod for. sit
eadem et. potest dici saluo meliori iudicio
quod per for. secundum quod for. potest intelligi substantia que indi-
uidualiter existit circumscriptionis per intellectum
omnibus accidentibus suis. Vel potest intelligi ipse
for. vna cum aliquo suo accidente puta cum indiuisi-
one que est a se indiuisus. vel cum diuisione que est di-
uisus ab alijs. vel cum hac figura vel cum
hoc colore vel cum hac filiatione et huiusmo-
di. si primo modo. sic dico vt mihi videtur quod

Liber

intellectio for. fm q for. s. circumscriptis
per intellectū oib⁹ accidentib⁹ eiusdē nō
ē intellectio alia real^r ab intellectu eius
fm q hō. qz oportet necessario q for. sic
accept⁹ includet aliquā rē quā non inclu-
dit hō fm q hō. qz intellige non diuersi-
ficat nisi fm aliquā diuersitatē nē intel-
lecte vel saltē fm se vel fm suos modos.
quid igit^r erit illud additū in for. aut sba
aut accūs. non est accūs. qz iā loquimur de
for. circumscriptis p intellectū oib⁹ accūsib⁹
Si vō diceret^r q ē sba. tuc in for. erit ali-
q sba p^ret eā que ē hō z q p^rinet ad hūa-
nitatē qd ē absurdū. qz spēs ē tota sba i
diuiduoz fm Boetii in Porphyrio. Et
itez illa sba quā includet for. vltra hoies
aut ē mā qd ē absurdū. qz vna sba nālis
sufficit vni ididuo. aut ē forma sbalis qd
ē cōdem doctrinā q non ponit in vno i
diuiduo nisi vnā formā sbalem. z h ē cō-
tra nām rei vt v^r. Itaz si illa forā sbalis
for. eēt alia a forā q ē hō. aut eēt eque pfe-
cta z nobilis sicut forā q est hō. aut nobi-
lior. aut min⁹ nobilis. p^rimum ē absurdū
q in vno z eodē ididuo sint forē sbales
diuerse eq^lis pfectiōis. z^m s^r h ē absurdū
qz forma q for. ē hō ē aīa intellectiua. z h
est nobilissima oīum formaz istoz iferi-
oz vt oēs pcedunt. Si vero det^r tertius
f. q illa forma ē min⁹ pfecta z nobilis qz
forma q ē hō. hoc s^r h ē incoūueniens. qz i
talibus formis diuersis p se ordinatis il-
la q ē cōior ē minus nobilis z qsi potētia
lis. vt si forma hois ppa ē diuersa realit^r
a forma ppa aīalis. stat q forma aīalis
que ē cōior ē min⁹ nobilis qz forma ppa
hois z ē qsi potentialis respectu ei⁹. Un
Lōmen. in 12. metaph. dicit q forē cōes
in quib⁹ s^r vltia s^r extra aīam in potētia
i. potētiales. z pp hoc scire aliqd in vlti
ē scire ipm in potētia vt dicit. Un Lin-
coln. p⁹ posterior⁹ dicit q gen⁹ vel ē mā
forālis vel forā mālīs. z hoc innuit Ar⁹.
z metaph. Sic g in pposito. forma ppa
for. deberet eē pfectior qz eius forā cōis
q est hō. It si forā sbalis ppa for. eēt
minus pfecta qz forma q est hō. sequer^r
q for. pus gīaret inqstū for. qz inqstū
hō qd ē absurdū. qz p⁹ qz ipfectiora in
eodē pcedunt via gīatōis f⁹ Ar⁹. 9. me-
taph. It que eēt operatio ppa illius
forme ididualis diuersa ab opatōne aīe
humane. Non posset assignari nisi forte
funderet. Un mibi v^r q for. fm q for. cir-

cumscriptis p intellectū oib⁹ accūsib⁹ non
includit rem aliquā vltra ea q sibi debent^r
tur ad hoc q sit hō. z p^r hoc credo q
eius intellectio vt sic non sit alia real^r ab
eius intellectu fm q hō. z sicut dico de
for. ita ē de oibus alijs ididuis z spēs.
Et dicere vlt^r q for. fm q for. isto mō
sūptus non ē i alio gradu eēntiali p^rica-
menti qz hō. qz non differt re nec pceptū
Nisi forte diceret^r q pcept⁹ for. f⁹ q hō
non differt a pceptū p^ronis fm q hō. s^r
est v^r fm se. z sic ibi eēt p^ricatio supio-
ris de inferiori quoquo mō. nec p diuer-
sas foras. Sz diceret^r hic. q si pcept⁹
for. fm q for. ē idē cū intellectu ei⁹ in qua
tū hō. z s^r hō pcept⁹ p^ronis fm q plato ē
idē cū pceptū hois f⁹ q homo. tē pcept⁹
for. f⁹ q for. z pcept⁹ p^ronis f⁹ q p^ro est
v^r z idē cū pceptū hois f⁹ q hō. mō que
vni z eidē s^r eadē inter se s^r eadē. z sic cō-
ceptus for. fm q for. z pcept⁹ p^ronis fm
q plato ē s^r idē pcept⁹ int se. qd v^r absur-
dū. z sic for. z p^ro erunt vni z idē. Ad
hoc pōt dici fm alijs q illa q sunt eadē
vni z eidē numero p se sūt eadē numero
p se. z si sūt eadē vni z eidē p se fm spēm
sūt eadē int se fm spēm. Mō diceret^r q
q pcept⁹ for. fm q for. z pcept⁹ p^ronis f⁹
q plato s^r idē cū pceptū hois vt hō. sed
ille pcept⁹ non ē v^r numero simpl^r z p
se. sed ē v^r fm spēm. bñ tñ ē vnus nume-
ro p accūs. qz in vno sbo. sū intellectū. z
iō non seg^r q illi pcept⁹ sint v^r nume-
ro simpl^r z p se. sed bñ s^r v^r fm speciem.
Qualiter aut vnitas fm spēm sit ex aīaz
alibi ostensū fuit. Vel dicat^r q bñ est v^r
rū q pceptus for. circumscriptis oib⁹ ac-
cidentib⁹ ē oīo idem cū pceptū platonis
circumscriptis similit^r oibus accūsib⁹. nec
ex hoc pōt pcludi q for. z plato sunt idē
nisi fm spēm. z q circumscriptis oib⁹ ac-
cidentibus non d^rant. z hoc plane docet^r
Ar⁹. z posterior⁹ dicens. q sub eadem
spē sūt multe d^rie. sed non fm sbam neqz
p se. g fm accūs. nec ē incoūueniēs q di-
uersa numero eadē fm spēm p^rapiantur
vno pceptū ididuali fm se. sed diuer-
sificat^r fm accidens inquantū respiciunt
plura ididua accūs^r diuersa a se.
Sed de hoc inquire diligenter. quia
valde bonū est. dico ergo recolligēdo q
intellectio for. vt for. ē circumscriptis oib⁹
accūsib⁹ non ē alia real^r ab intellectu ei⁹

.III.

inquit hō. Sed si sumat for. p sba que in
 didualr existit vna cū accitē aliq vel cū
 gēntib? sic ei? intellectio realr ē alia ab
 intellectōe inquit hō. sicut etiā ipse sic
 sūptus includit aliquā rē eēntialr aliam
 a gdditate. accitē. n. ē eēntialr aliā a sba
 in q est. vbi gfa. si intelligam? sba? for. cū
 ei? indione hoc intelligē erit aliud ab in
 telligē ipm s? q hō. qz aliud erit itelligē
 ipsum fm q homo. aliud at fm q indi
 uiduum. silt si accipiam? ipsā sbam cum
 tali figura sic intelligim? ipsū vt figura
 tū r sic de alijs. r ista accitā pns cogno
 scuntur ab ipso sensu. ppter qd ad istam
 intētōz pōt itelligi dēm Lōmē. q itellē
 cōprehendit individuū mediāte sensu. s. cō
 phensione q cōprehendit silt cū suis acci
 tib? r h significauit Arl. in lra dicēs. Sc
 fūium qdē igr ealidū r frigidū indicat
 r quoz rō quedā caro. i. in quoz. pportū
 one qdā pstitit forā carnis. alio aut sup
 ple pncipio cognoscitūo aut eodē aliter
 se hnt. s. sicut linea circumflexa se bz ad
 se ipam cū ē extensa carnis eē discernit. i.
 gdditatem carnis. Et ē h cōsiderandū vi
 ligent q illud exēplū pbi de linea recta
 r circumflexa fm expōem Lōmē. non re
 fert ad modū itelligēdi individuū. ita q
 p hoc velit Arl. ingre modū fm quē in
 tellē? diuersificat in cōphendēdo singu
 lare a se ipso cōphendēte gdditate lz hoc
 cōiter accipiat. sed refert illud exēplū
 ad diuersū modū fm quē itellēs intelli
 git aliquā gdditate. Itā itellēs qnq in
 telligit gdditate aliquā fm rōez r formā
 ppam vt carnē fm q caro. aliqū itellit
 gdditate illi? gdditatis r hoc ē itellere
 illā rē fm aliquā spēm r formā cōem q
 ptnet ad ei? eēntiā sicut ē si itellēs itel
 ligat hōiem fm q ē aiatus vel fm q est
 corp? vel sba. r tunc itellēs si sic itellit
 quodāmo se bz ad ipm itelligentē gddi
 tatem illā fm ppam rōem sicut linea cir
 cumflexa se bz ad seipsā extensā. nā sicut i
 linea circumflexa quodāmo ē redit? ab
 eodē in idē. quia quidditas est quodam
 modo idēz. sic itellēs cū itelligit gddi
 tatē alicui? gdditatis redit quodāmo ab
 eodē in idē cum illo cui? ē gdditas. r sic
 pōt pcedē itellēs abstrahendo gddita
 tē a gdditate quousq pueniat ad gddi
 tatē simplicē q non bz gdditate hoc est p
 uenire vputo. ad gen? gñalissimūz. Sic
 g non vult ibi dicē Arl. q itellēs itelli

gens singulare sensibile se hēat ad seipm
 itelligentē gdditate sic linea reflexa ad
 seipsā extensā vt cōiter accipit. Et dicēt
 q itellēs itelligit singulare linea reflexe
 ra. s? vult dicē q diuersis modis ptingit
 itelligē gdditate vt est dēm. r q h sit ex
 positio Lōmē. p? ispicienti ei? vba. Sz
 redeundo ad ppositū d? q sba individuā
 liter exis sūptā cū suis accitib? itellr in
 tellēctōe alia ab itellēctōe soli? gdditatis
 r h? itellēctio n ē simplr vna r individuā
 lis sicut nec res q sic itellr. Vñ breuiter
 vñ mibi q ipm individuū seu singulare se
 sibile nunqz pōt itelli itellēctōe penitus
 vna r simplici s? diuersa ab itellēctōe sue
 spēi vel gdditatis. r sicut dico d? individu
 sbe sic pportionabl? ē d? ididuo accitē
 vbi gfa. h albedo si circūscribāt p itellēz
 oia qbus ē accitē? iuncta n itellr alia
 itellēctōe qz albedo. s? vt ē iuncta hnic
 supficiē vel i h loco bñ ē alia itellēctio
 ei? Vñ si sit aliq entia individualr vel sin
 gularit? exntia q non sit iuncta aliqb? ac
 cidentib? nunqz pcept? talis individuū ē ali
 us a pceptu sue spēi sicut in sba? separatis
 a mā r a magnitudine. Quid at sit pnci
 pium p qd individuū ē individuū d? gñe sbe
 bona pscrutatio ē r forte alias videbitur
 si de? voluerit. Et cū accipit in dubitatō
 ne q si itellēctio for. ē eadē cū itellēctō
 ne hōis tunc eq? directe itellēctōe hō r
 for. dico q vey ē accipiēdo ipm for. cir
 cūscriptis oib? accitib? suis. nec h iucio
 negatū apud Arl. r Lōmē. s? si sumere
 tur for. scdm q ē individuū sic non eq? p? i
 telligētur sic gdditas. nā individuatio qua
 forat? for. ē individuū vt credo ē qdā pri
 uatio. s. puatio dionis in pres eiusdē rōis
 puatio at non itellr p? s? ex dñti aliquo
 mō. r sic itelligendū ē q ipm individuū
 non itellr p? Ad aliā dubitationē cū
 querit. q itellēctio ē pōz it. Pōt dici. q
 si recipiat individuū sbe p sba q substerni
 tur indioni seu individuati circūscripti
 p itellēm oib? accitibus sic ei? itellēctō
 non ē pōz simplr nec posterior itellēcti
 one gdditatis. qz sunt vna r eadē itelle
 ctio vt pbatū est. Utrū aut itellēctio seu
 pcept? spēi spālissime sit pōz pceptu ge
 nez sub qbus ipsa ptnetur alia qō est r
 alias fuit de hoc ordinatum aliqd. Sed
 si accipiat individuū sbe silt cū suis acci
 dentibus vel accitē sic nihil opino? pbi
 bere qn itellēctio ipsi? ididui pōz sit via

Liber

gnatōis q̄ intellectio q̄dditatis s̄balis. vt
intellēs p̄us intelligit figurā s̄or. aut ei⁹ fi
liationē aut aliq̄ b̄i q̄ intelligat eius hu
manitatē ⁊ sic in alijs b̄i. ⁊ si individū
alicui⁹ accētis sit iunctū accētālī alicui
accētū q̄d sit p̄p̄inquis sensui tunc illud
accētis p̄us intelligēt q̄d q̄dditas alterius
accētis. sicut si hoc rectū ē iunctū p̄inuo
vel albo p̄us intellr hoc albū vel p̄inuo
q̄d q̄dditas rectū s̄m se. h̄ nllm ē incōueni
ens. Sic igr̄ appz q̄lī intellectio singula
ris p̄cedit intellectōm q̄dditatis ⁊ quō n̄.
S̄z ē aduertendū p̄pter auctoritatē Lō
men. i. z. metaph. q̄ v̄le aliq̄ accipit p̄ i
tentionē vel formā q̄ aliqd dī formaliter
v̄le. ⁊ de illa dicit Lōmen. q̄ v̄lia sūt col
lecta ex singularib⁹ z̄. vult dicē q̄ p̄cep
t⁹ v̄les sunt collecti. i. sūt recepti ab intel
lectu. s. possibili q̄ p̄siderat int̄ ea silitudi
nem. i. q̄ cāt aliqd q̄d ē vnū in eis aliquo
mō. collecta dico ex singularib⁹ tanq̄ ex
agentibus disponentib⁹ intellēm ad rece
ptionē b̄i p̄ceptuum. ⁊ intellēs agens fa
cit ea intentōm vnā. i. facit p̄ceptū intelle
ctualem vnū q̄ indīnter se h̄z ad oīa b̄i
singularia. Non ḡ sic colligunt v̄lia ab i
tellectu q̄ intellēs p̄us cognoscat illa sin
gularia sensibilia sicut aliq̄ male imagīa
bantur. sed colligunt. i. sūt recipiunt t̄les
intellectiones q̄s faciunt singularia sen
sibilia dispositiue ⁊ intellēs agens p̄pleti
ue vt patebit post. vbi ḡra. s̄or. cogitat⁹ et
imaginatus q̄tū ad aliqd ī quo p̄uēt cū
p̄lone disponit intellēm possibile ad reci
piendū intellectōm q̄dditatis hoīs v̄lez
⁊ intellēs agens facit b̄i intentōm. i. intel
lectionē vnā cōpletiue. ⁊ ī hoc dīr op̄ō
Ar̄l. ab op̄ione p̄lōnis. q̄ s̄m platonem
v̄lia sepata a mā ⁊ magnitudīe eēnt actu
eē aīaz. ⁊ sic eēnt intellēa ⁊ itelligibilia d̄
se. cuius d̄rium vult Ar̄l. vt dicit ibi Lō
men. mō p̄missio. Et q̄n arguit q̄ sic v̄le
p̄plexum z̄. p̄t dīci q̄ non ē oīo s̄ile. q̄a
p̄ceptus singularis p̄plexi ē q̄dāmō partī
ipsius p̄ceptus v̄lis p̄plexi. vt p̄cept⁹ hui⁹
singularis p̄plexi h̄ totū ē maius sua pte
est q̄dāmō pars conceptus huius v̄lis
cōplexi omne totum est maius sua parte
sed p̄cept⁹ singularis incōplexi non ē ps
p̄ceptus v̄lis incōplexi. vt p̄cept⁹ h̄ totū
non ē ps p̄ceptus totius. ⁊ sic conceptus
huius hominis ⁊ non est pars conceptus
hoīs saltem accipiēdo hunc hoīem cūz
suis accētibus. b̄i tū v̄ez est q̄ p̄cept⁹ ho

minis inq̄tū hō nō ē aliū q̄ p̄cept⁹ s̄or
inq̄tū hō. ⁊ p̄cept⁹ platonis inq̄tūz hō ⁊
b̄i. p̄cept⁹ at s̄or. vt s̄or. circūscriptis ac
cidentib⁹ idē ē q̄ p̄cept⁹ s̄or. in q̄tū hō. et
sic ē in alijs. Et ē aduertendū circa illaz
auctoritatē Lōmen. q̄ q̄uis ipse loque
bat in plurali q̄ v̄lia sunt a singularib⁹
tū non ē intelligendū q̄n individū sp̄ei
fantasiatū possit dispoñe intellēm vt reci
piat intentionē v̄lem p̄ intellēm agentē.
vbi ḡra. cū aliq̄s imaginat⁹ fuerit vnū la
pidem poterit ipm̄ intelligē intelligence
v̄li. sed b̄i v̄ez ē q̄ non cognoscerit ipsam
nām lapidis eē v̄lem nisi cū p̄siderauerit
ipsa eē repibile in multis s̄z q̄dā v̄ritatē
vel identitatē. ⁊ hec ē doctrina Lincol.
p̄. posterior⁹ in illo ca. Manifestū autēz
q̄ si aliq̄s sensus deficeret z̄. multū. n. dī
fert intelligē aliqd̄ itellectōe v̄li ⁊ cogno
scere affirmatiue ipm̄ eē v̄le. vt p̄z ex di
ctis. Ad rōnes. Ad p̄mā cū dīr. intelle
ct⁹ nihil intelligit z̄. v̄ez est q̄d non p̄tine
tur sub suo obiecto p̄. ⁊ cū dīr. q̄ p̄mum
obiectū intellēs ē v̄le. p̄siderandū q̄ illa
p̄p̄ō b̄i ⁊ male p̄t intelligi. Vno modo
p̄t sic intelligi q̄ obiectū p̄ te intellēs est
v̄le. ita q̄ v̄litas sit rō formalis p̄ quā ali
qd mouet intellēm. sicut color ē formalis
rō qua aliqd mouet visū. ⁊ hoc mō intel
ligunt multi ⁊ credo q̄ male. q̄ res non
ē actu v̄lis nisi s̄m eē in intellēu. eē at rei
in intellectu non ē formalis rō obiecti ad
mouendū p̄. ipsū intellēm. sicut eē colo
ris in visu nō ē rō formalis neq̄ p̄ncipiū
formale ad mouendū ipm̄ visū. Alio mō
p̄t intelligi q̄ obm̄ intellēs ē v̄le. i. q̄ ob
iectū intellēs p̄phendat p̄phēsiōe v̄li ab
intellēu ⁊ h̄ verissimū ē. ⁊ ē s̄ilis mod⁹ lo
quendi sicut si dicerem⁹ q̄ obm̄ visus est
res visa non q̄ ipsa visio sit p̄ncipiū for
maliter mouens visū. s̄z q̄ obiectū visus
cognoscat cognitōe q̄ est visio. ita ī p̄po
sito suo mō. Et h̄ ē q̄d dicit Boetius q̄
v̄le ē cū intellr. mō nllm incōueniens est
q̄ res q̄ singulr̄ existit ⁊ corporālī p̄phē
dat v̄lī p̄ intellēm separatū a mā. ⁊ sic q̄
nis singulare non sit v̄le forālī vt singu
lare ē. tū illud q̄d ē singulare s̄m eē extra
aiam intellr. S̄z si cauillās arguer. oē
q̄d intelligit ē v̄le. sed singulare vt p̄cessū
ē intellr. ḡ singulare ē v̄le q̄d v̄r īpossibi
le. S̄z dico hic q̄ oē q̄d intellr̄ est v̄le s̄m
eē q̄d h̄z in intellectu. sed alr̄ non oī. idō
cū illud q̄d est singulare eē aīam intellr̄

gati de eodem est qd illud qd est singular
et pñs et aiam sit vñ apud intellm et fm
et qd hñ in intellectu. hec at non opponu
tur qd aliqd sit singulare et male fm vñ
et vñ fm aliud ec. Ad aliam dicen
dñ est qd non ē fñ. qz sensus non ē vñ in
ferior ad intellm fm ordinē nobilitatis
et pfectionis. et iō non oñ qz cognoscat il
lud idē qd cognoscat ipse intellēs. ipse at
intellect⁹ cognoscat illa eadē qd cognoscat
sensus. qz vñ? supior pōt qdquid pōt ife
rior et adhuc plus et pfectius. Ad aliā
nego pñam. et cū dñ. qd nā non facit ēē. ve
rū est si pōt facē p illud vñ solū sine ali
is. mō qñis intellēs possit cognoscē sin
gularia sensibilia. hoc tñ non pōt nisi me
diantib⁹ sensib⁹. Un deficiente aliquo se
su a naturitate necē ē nobis deficē sciam
de sensibilib⁹ illi⁹ sensus. vt dicit Arl. p.
posterior. Et at qñe intellēs nñ non pōt
intelligē res sensibiles nisi mediantib⁹ se
sibus inferi⁹ ē pscrutandū. Ad aliam
qñ dñ. vñ? qd non cognoscat hic et nunc ēē.
pōt dici qd vñ? ē nisi dependeat in opa
tione sua ab aliquo qd ē hic et nunc. sed si
ita sit qd in sua opatōe dependeat ab aliq
erite hñ et nunc tunc pōt cognoscē tale co
gnoscibile aliquo mō et sic ē i pposito vt
pñ ex dictis. Vel dicas qd vñ? qd non ē hñ
et nñ non cognoscat illud qd ē hñ et nñ cogni
tōe qd sit hic. i. cognitōe qd sit pprehēsa in
loco determinato que dñ pprehēsa idi
dualis. s. pprehēsiōe que non ē hñ. i. qd non
ē pñra nec iclusa in loco deteriato pōt
cognoscē illud qd existit hñ et nñ ita qd ni
hil phibz rē qd individualr et corporalr exi
stet et situat⁹ pphēdi vñ? ex nā intellēs qd
ē abstract⁹ et imālis. Et cū dñ. qd talia nō
pportionant ad inuicē. dico qd vñ? qd nō
ē hic. i. i loco deteriato non ppportionat
qñ ad locū alicui qd ē i loco. s. vñ? qd
non ē nunc. i. cui⁹ ēē non mēsurat tpe de
teriato sed ē etna non ppportionat qñtuz
ad duratōm alicui qd ē nunc. i. alicui qd
solum durat p aliqō tps determinatū. qz
insinite duratōis ad finitā nulla ē ppor
tio. tñ hñ virtus bñ ppportionat ei qd est
hñ et nunc qñtū ad hoc qd ipsa ē potētia ta
lis qle est illud i actu quoquo mō. et hoc
sufficit ad ppositū.

Dubitat autē aliq. hic posset qñ.
vñ? intellēs possibilis possit seipm itelli
gere. et hec qd hñ locū sup illā prem. Luz

at sic singula fiant. vñ pñs dicit. et ipse at
seipm tunc pōt intelligē. sed cōmodi⁹ et
clarius poterit expediri postqñ vñ? fuit
de ēē intellēs agētis. et quō intellēs agēs
se hñ ad aiam humanā. iō vñ? ēē differat.

Questio. 23.

Unia aut in oñ nā ēē. Hic q
ritur vñ? necessariū sit ēē intel
lectum agētē. Et arguit p. qd nō
qz non ē necesse ēē sensū agentē. qd nec in
tellectū agentē. pñs p3 p Arl. qd non pōt
sensū agentē vt cōter allegat in isto lib.
pñs p3 p similitudinē. qz sicut vñ? sensus se
hñe ad sensibilia et sentire sic intellēs ad i
telligibilia et intelligē vt p3 in isto 3. qd ēē.

Oppo^m arguit aucte Arl. et Lōmen.
in isto ca. Sciendū qd qdā docto. hui⁹
tpis magis theologicis qñ phicis iteden
tes in isto pposito Arl. et Lōmē. non ve
rent qd dñ dicentes nullā ēē necessitate
ēēndi intellm agentē in aia intellectua
humana. sed qz istoz pō et ratō mouens
istos sufficienter narrata ē et iprobata p
quēdā socioz nroz in suo tractatu de i
tellectu agētē qd sic incipit. Que circa intel
lectū sunt plurimas hñt ēē. iō ad pñs no
lo amplius plangere sermonē pñpue qz
ex eis que hñ ponent facilt appēbit qd ē
ē illā pñm. et remotio rōnis illi⁹ si alicui
fieri cōtinget. Dica igit breuiter qñtuz ad
qñem ppositā qd necē ē intellm agen
tē esse. s. vñ? sit aliqd qñe nñe vel non de
hñ fiet qd spālis. Ad pñam rōem acci
pio qñdā pñones que mihi vident euidē
tes et firme. Prima ē qd intelligē nñm
depēdet ab aliquo pñcipio p se actiuo i
mediato. hec qñis sit manifesta cui⁹ in
telligenti ad pñs tñ sic pbatur. De opus
p se intentū qd recipit ab aliq potētia re
ceptiua necessario depēdet ab aliquo pñ
cipio p se actiuo i mediato. s. intelligē est
opus p se intentū qd recipit i aliqua po
tētia receptiua qd ēē. maior pñ hñ syllo
gismi ē p se manifesta. qd det oppo^m. s. qd
aliqō op⁹ p se intentū non depēdeat ab ali
quo p se pñcipio actiuo. sequit⁹ qd a nul
lo agente p se ē intentū. et p pñs a nullo re
cipiente ē p se intentum. et sic a nullo ē p
se intentū. qd est p se intentū et non p se in
tentū qd includit oppo^m pñe dignitatis
et sic p3 maior et minor est p se manifesta
et ab oibus pcessa. qz intelligē cū sit finis
hōmis est qd p se intentū a nā humana.
Un et oēs hoies nā scire desiderant vt
p

Liber

dicit pbs in pbenio metaph. et ipm senti
re et intellige e finis oim quoz e alteru
boz vt dicit Ar. in de sono et vigilia. Et
rursus ipm intellige recipit in potetia
p se receptina. s. in intellectu possibili q e
ps aie qua cognoscit aia et sapit et q opi
nat aia et intelligit. seqt g pto. s. q itelli
ge dependet ab aliquo p se pncipio acti
uo immediato. actiuu. n. remotu non agit
p se nisi mediante actiuo ppinquo p se.

Itē ppter pteruientes pot sic argui.
De opus de q in scia querit et pnderaf
quo ipm fiat indigz aliquo p se pncipio
actiuo et immediato. s. intellige est h^o i g zē
maior ppo e manifesta. qz scia e p cas p
se et ppinqs vt pz p. posterior. et minor
e euident auctoritate Ar. in isto 3. ppe
pncipiū. s. vbi dicit. De pte at aie zē. Ad
siderandū quā bz dīam et quō fiat ipm
intelligē. hec. n. sit pma hypotesis quā vt
puto non negabit aliqs mente licet forte
vboten^o ptinget aliqūē dīdicere huic. Ad
n. necessarium e q aliqs dicet hoc existi
mare fm pbm in 4. metaph. Secda
ppo est q spēs intelligibilis n̄ e ens sim
pliciter nobili^o qz intellēs possibilis. sicut et
spēs sensibilis non ens simplr nobili^o qz
sit sensus. vt oēs pcedunt. R idiculū. n. ef
fet dicere q spēs intelligibilis lapidis ef
fet ens simplr nobilius intellectu huma
no. Et posset pbari. qz sba aie est simplr
nobilior oibus que st in aialibus. vt docz
Lōmen. in pbenio h^o qre zē. Tertia
ppo sit hec. Illud ens e simplr nobilius
cuius opatio e nobilior opatiōe nobilissi
ma alteri. et hec e manifesta p se. et hē
bene ex intēōe Lōmen. in isto 3. pmen
to 19. vbi pbat intellectū possibile eē ma
gis diminutū. i. minus nobilē oib^o alijs i
tellectib^o p hoc q ei^o opatio e magis di
minuta opatiōib^o alioz. et rō est. qz finis
ppinquo rei e eius opatio. nunc aut il
lud e nobilius cui^o finis ppinqu^o e nobi
lior qz finis ppinquus alteri. et hoc etiā
bene scit Ar. p. posterior. ca. de opati
one demonstrationū. Item pstat q il
lud ens cuius opatio e nobilior optima
opatione alterius non e simplr min^o no
bile illo alio nec eque nobile simplr. hec
n. statim eēt absurda et non psona appa
rentib^o. g relinquitur q sit nobilius illo.

Quarta ppo e illa. pducere aliqd pfe
ctiue et cōpletiue e nobilior opatio qz re
cipe illud idem. et hec e p se manifesta. Sz

firmat. qz vlt^o actio e nobilior passione
sibi correspondente vt oēs pcedunt. et pz
auctoritate Lōmen. in isto 3. cōmento p
dicto. vbi declarat q opatio itellect^o pos
sibilis e magis diminuta. i. minus nobili^o
opatiōib^o alioz. qz opatio ipsius e passio
alioz at opones sunt actiōes. aut g intel
ligit q oīs actio sit nobilior oī passione
et sic hēm intentum. aut q actio nobili
or e passione quā cōcomitat. et sic similit
hēre ppositum. Et qs dubitat q mo
uere sit nobilius qz moueri. et p hoc et p
banit Ar. 4. ethicor. q dare e nobilius
qz recipere vel sumē. qm non imāifestū e
q dationes segtur bñfacē et bona opari.
sumptionē vero pati. Quinta ppo sit
ista. spēs intelligibilis non e pncipiū p se
actiuū intellectōis. et hoc seqt ex dicti ne
cessario. qz si eēt pncipiū p se intellectōis
eēt nobilior intellectu possibili. qd e s se
cundā suppositōm. pna pz. qz illud e no
bilius cui^o opatio e nobilior nobilissima
opatione alteri. p tertiā suppositōm. mō
opatio spēi intelligibilis e simplr nobili
or qz opatio pfectissima intellēs. Itā est
cere aliqd e nobilius simplr qz recipere
illud idē. p quartā suppositōm. mō opa
tio spēi e efficere intellectōm. et opatiō no
bilissima intellēs possibilis e recipere ipas
intellectōm. Et pfirmat ista rō ppter
cani latores. qz qncunqz duo entia pueni
unt in vno ope pfectiss. mo. illud ens qd
nobiliorez cālitatem bz simplr sup illud
opus dī iudicari nobilius simplr. Si g
spēs intelligibilis et intellectus possibilis
pueniunt in hoc ope qd e pducere intel
lectionē. et ipsa spēs intelligibilis e pncipi
um actiuū intellectōis. intellect^o at possi
bilis pncipiū receptiuū. cū cālitās actiuū
sit longe nobilior cālitāte receptiuū respe
ctu eiusdē. actiuū dico pplentis et pficiēt
segtur necessario q spēs intelligibilis sit
nobilior intellectu. qd est absurdū. Et cō
firmat. qz spēs intelligibilis si sit pncipi
um actiuū intellectōis. aut erit pncipiū
solū instrale. aut pncipale. aut agens et
determinās actū pmiū p sufficientē di
uisione. Non e agens pure instrumenta
le. qz puro instrō non affiat effectus. vt
securi non affiat domus. spēi vero intel
ligibili affiat intelligere aliquo mō. et
fm aliā et aliā spēm sit aliud et aliud in
telligere. g relinquit q aut sit actiuū pnci
pale. aut agens fm determinās agens

pmū sicut hō ad gnātōm hoīs. r qđcūq;
qđ istoz daret h̄ret intentū. qđ in oibz ta
libus agentibus illud est nobili? simplr
cuius opatio ē nobilior opone alteri? opā
tis. Et vt hoc sit ad vñū dicē nll̄ sane mē
tis dubitarz qñ pñcipiū actū p se r ople
tiūū oponis nobilissime alicui? sit nobili?
simplr qđ pñcipiū receptiū illius eius
de operatōis. Itē vñū r idem simplr
indivisibile non pōt eē pñcipiū p se rece
ptiūū imēdiatū r pñcipiū per se actiūū
imēdiatū respectu eiūsdē opis. hec ē ma
nifesta. sed spēs intelligibilis ē imēdiatū
per se pñcipiū receptiūū intellectōis. qđ
cū ipsius intellectōis oporteat eē aliqd per
se pñcipiū receptiūū imēdiatū r illud nō
posset eē ipse intellectus possibilis. qđ iste im
mediate recipit formas vt oēs pcedunt.
relinq̄t qđ receptiūū h̄i sit simplr
spēs intelligibilis. nā vñū r idē sit non re
cipit eque imēdiatē duo diuersa h̄tia or
dinē ad inuicē. cū qđ species intelligibilis
r intellectio sint diuersa vt pcedit r pba
tum ē pñs. r spēs intelligibilis h̄eat ordi
nem ad intellectōm sicut quidā act? pñ?
ad scōm segtur qđ intellectus possibilis non
recipiet eque imēdiatē hec ambo. r sic re
cipit spēm mediātē intellectōe vt p̄. qđ reli
quit qđ recipit intellectōm mediante spe
tanq̄ mediante p̄patione r dispōe sibi ad
recipiendū hoc opus. qđ manifestū ē qđ
spēs intelligibilis non ē p se pñcipiū acti
nū intellectōis. r p rōem pcedentē cū su
is pfirmatōibz pbat̄r sufficienter qđ fā
tasina rei seu species ex̄tis in fantasia nō
sit imēdiatū pñcipiū actiūū intellectōis.
nec silt̄ ipsa res m̄lis ex̄tis extra intelle
ctū. Sexta ppō ē ista. intellectus possibilis
p se non ē pñcipiū actiūū intellectōis. r
hec ē p̄cessa ab oibz. r pbat̄. qđ nulla
potentia receptiua alicui? oponis ē p se
pñcipiū actiūū imēdiatū illius. hec vñ
manifesta ē. metaph. qđ potestas passiua
ē pñcipiū transmutandi ab altero inq̄
tū alter. Certū autē ē qđ intellectus possibilis
ē potentia receptiua ipsius intellectōis.
r ppter hoc Atr̄. dicit ipm eē partē aīe
qua cognoscit aīa r sapit r qua aīa opī
natur r intelligit qđ rē. Itē si intellectus
possibilis s̄m qđ possibilis efficeret itelle
ctionē imēdiatē tunc h̄ret eam mō nobi
liorē r mō minus nobili. h̄ret. n. eam actu
v̄tuali inq̄stum eē p se pñcipiū actiūū il
lius. r eam h̄ret actu formali inq̄tū h̄ret

eam actu sibi inherētē. h̄re autē aliquid
actu v̄tuali ē ipm h̄re nobiliori nō qđ
habere actu formali precipue cū ista sint
eiūsdē ordinis r vñū eoz non ē agens
pure instrumentale. ita qđ vtrunq; istoz
v̄tputa illud qđ h̄z v̄tualr r illud qđ h̄z
formalr sint incorporalia vel ambo cor
poralia r h̄ns aliquid actu v̄tuali nō sit
agens pure instrumentale sicut semen in
gnatione hoīs. Constat autē qđ intellectus
possibilis si ageret intellectōem non esset
agens pure instrumentale. qđ. n. eē agēs
pure instrumentale illi? r in hoc ampli?
morari ē supflūū. His pmissis dico qđ
necesse ē eē intellectum agentē. qđ sic p
bo. qđ si non eē intellect? agens seq̄ret qđ
intelligere non eē ab aliquo pñcipio acti
uo imēdiato r p se. r hoc ē p̄mā sup
positōm pbatam pñs. p̄na pbat̄. qđ ime
diatum pñcipiū actiūū intellectōis si qđ
sit p̄ter intellectū agentē. aut erit spēs in
telligibilis. aut fantasina. aut ipsa res itel
ligibilis m̄lis. aut intellect? possibilis s̄m
se. hec oīo ē sufficiens nisi quis vellet fun
gere. sed nll̄m p̄dictorum pōt esse h̄i pñ
cipiū actiūū imēdiatū r perfectiūū vt
p̄ ex declaratis. qđ relinquit̄ aut qđ nll̄
luz sit tale pñcipiū actiūū ipsius itelli
gere qđ ē impossibile. aut qđ sit intellectus
agens. aut ei? virtus. r hoc ē qđ volum?
Pono qđ intellectū agentē. aut virtutē ei?
eē imēdiatū p se pñcipiū actiūū perfe
ctiūū ipsius intelligere seu intellectōis. r
puto qđ istam rōem intelligit p̄hs in hoc
ca? vnde posset sic argui s̄m verba Atr̄
In oī natura supple que qñq; habz suū
actum. p̄pūm r qñq; ē in potentia ad ipz
oz eē aliqd pñcipiū qđ sit potentia oīa
fieri que s̄t illius gñis. i. qđ sit in potentia
receptiua oīum illoz actiūū. r aliqd qđ
sit in potentia oīa facere. i. qđ sit potens
oēs illos act? pducere. ita qđ illud pñcipi
um actiūū se h̄z quodāmodō ad passiūū sic
ars ad m̄m. sed aīa intellectiua humana
ē h̄i. i. qđ ipsa qñq; ē in actu h̄ns actualr
suū actū r qñq; in potentia. qđ eē aliqd
in ea qđ sit potens oēs intellectuales act?
recipere. r oz eē aliqd qđ sit potens oīa fa
cere r qđ sit potentia faciens oēs intelle
ctiones. r tunc deducar vt pñs ingrendo
quid pōt eē illud qđ h̄z potentiaz actiūā
oīum intellectiūum. r non inuenietur
rōnabiliter aliquid aliud nisi virtus itel
lectus agentis. Aredo qđ h̄z has p̄batōes

Liber

q̄ itellēs agēs ē immediatū p̄ncipiū actiū
oīuz intellectiōnū q̄s recipit itellēs pos
sibilis. Et ad istam intentionē dicit Com
men. in multis locis b^o tertiū q̄ intellect^o
agens ē ille q̄ facit ex potentia intellectis
actu intellecta. p̄p̄issime autē sic facit ex
potentia intellectis actu intellecta. q̄ pficit
et complet ipsū intelligē siue intellectōm.
Ad ut melius intelligat applicem^o etiaz
verba Comen. ad ista intentionē. dicit. n.
Comen. m̄cto. 18° incipit supple Arl. d.
clarare q̄ necesse ē tertiū genus itellēs
eē et est intelligentia agens q̄ facit itellēs
q̄d ē in potentia eē intellectū actu. et dicit
q̄ hec ē necessitas in ponendo intelligen
tiā agentē i hoc ḡne entium sicut ē dispo
in oībus rebus nālib^o. Quēadmoduz. n.
necesse ē in vnoquoq̄ genere rez natura
liū generabiliū et corruptibiliūz esse tria
de nā illius generis et ei attributa. s. agēs
patiens et opus f̄m. ita oī in intellectu. s. q̄
in illo sit aliqd in potentia ad oēs actus
nē intellectualis et aliqd p̄ncipiū actiūz
oīum illoz actiūz. et aliqd factum. i. ipse
actus sen op^o itellēs. et pficiendū ē b̄cla
rando ut dixi. q̄d non pōt esse aliqd p̄nci
piū actiū oīum illoz actiūm et ime
diatū p̄pletiūm oīum opationū intelle
ctus nisi itellēs agens. Et ē bene ad
uertendū q̄ alicuius act^o pōt esse duplex
p̄ncipiū actiū. s. actiū vel agēs dispo
sitiū. et agens pficiens vel cōpletiū q̄d
inducit in s̄bo p̄parato vltimū cōplemen
tum. i. actū ad quem sunt ille dispoēs. et
hanc distinctionē ponunt expositores cō
muniter supra scdm phycōz et. 5^m meta
phyce et Arl. innuit. et possum^o declarā
in exēplo manifesto. Intentio. n. vel spēs
albedinis recepta in diaphano dependz
a duplici agente. vñū est agens dispositi
um. s. ipsū corpus luminosuz q̄d dat me
dio dispositionē qua motū recipit a co
lore ut docet Comen. 2° b^o. et aliud ē acti
um pficiens vel cōpletiū. s. albedo que
est in diaphano illuminato gignit suam
spēm. Et silr in rebus artificialibus ē vi
dere. ut forma nauis dependet a nauifa
ctiua tanq̄ ab agente et pficiente et cōplē
te. et a dolatūa lignoz tanq̄ ab agēte di
sponente mām. et ipsum agens dispositi
um dīr esse agens in potentia p̄ tanto.
q̄ eius effect^o ordinat^o vltērius ad aliud
sicut potētia ad actū. et ad istam intentōz
dixit Comen. 2° b^o m̄mento 6° q̄ sensibi

lia ē aīam sunt dispositōes in potentia.
non q̄dem receptiua q̄ nunq̄ recipiunt
sensatōes. sed in potentia actiua ut agens
dispositiū ut dicebat plenius in 2° b^o hū
ius q̄one de sensu agente. Dico igit q̄
ipsius intelligere sunt aliq̄ p̄ncipia acti
ua disponētia s̄bm. s. intellectū possibile
puta species rez intelligibiliū exites in
memoratiua hoīs et imaginatiua virtute
et actus cogitandi ut p̄us t̄gebat. et hoc
pulchre docuit Comen. in isto 3° m̄men
to 12° vbi dixit q̄ iste virtutes sunt qua
si res que p̄parant materiam artificij ad
recipiendū actionē artificis. et hoc p̄p̄is
sime f̄ile ē p̄ quanto act^o istaz virtutum
inducunt in intellectu p̄parationes ad re
cipiendū intellectōes. aliud autē ē agēs
p̄pletiū et p̄fectiūz ipsius intelligere. s.
q̄ in intellectu possibili sic p̄parato indu
cit actum intelligendi. et sic facit de potē
tia intellecto actu intellectuz. Res. n. mā
lis solum ē potentia intellecta p̄ quāto
pōt mediante specie quam facit in sensu
disponē itellēm possibilem ad intellige
re actū. et hec est apte intentio Comen. in
isto 3° cōmto. 4° dicētis. Videtur q̄ for
me rerum extra mentē mouent hāc vir
tutem ita q̄ mens. s. intellectus agens au
fert eas a materijs. et exponit se statim. et
facit eas de potentia intellectis actu itel
lectas postq̄ erant in potentia. et isto mō
vī q̄ ista aīa sit actiua et nō passiva. s. aīa
humana. f̄m q̄ intellecta mouent eas
est passiva et f̄m q̄ ea mouet est actiua.
Constat autē q̄ aīa humana per suā vir
tutem actiua. s. per intellectum agentē
non mouet intellecta motū qui recipitur
in eis f̄m suum eē extra aīam vel in fan
tasia. quid. n. recipit lapis aut fantasma
ab intellectu agente cum intellectus ipm
lapidem intelligit. sed mouet ea motū. i.
actu qui recipitur in ipsis q̄tum ad esse
eoz in intellectu. s. q̄tum ad speciem in
telligibilem quam facit i intellectu ita q̄
intellectus informatus huiusmodi specie
mouetur. i. actuatur per intellectum agē
tem actu qui est intelligere. patet q̄ necel
sitas effendi intellectum agentē i qua ga
uissus est animus meus cum dei laude et

Questio. 24.

Unc tēpus est mouere dubitati
ones contra predictam positio
nem et eas soluere f̄m posse me
um. Prima dubitatio sita. Si itellēs

agens eēt pncipium actiū p se intelligē
tunc aīa intellectiua eēt in potentia eēti
ali ad ipm intelligere. sed hoc videtur in
conueniens. qz actus pncipius non ē in po
tentia eēntiali ad actum scdm. vt forma
grauis nunqz ē in potentia essentiali ad
motum deorsum sed in potentia acciden
tali vt pz 8.º phycor. cum g aīa intellecti
ua sit actus pncipius hoīs vt pz ex diffinitio
ne cōi aīe. et intelligere est actus scds. vñ
q aīa intellectiua non sit in potētia essen
tiali ad intelligere. nñ pz. qz vñqzqz reci
piens ē in potētia eēntiali ad illum actuz
quē hz a pncipio p se actiua vt pz. qz po
tentia p se actiua regit potētia p se pas
siua. si igitur intellēs ē pncipium p se actiū
ipsum intellectōis necesse ē intellēs possi
bilē qui eā recipit eē i potentia eēntiali l
hñe potētia eēntiale ad intellectionē qd
ē inconueniens. Aliud ē dubiū. Nulla
forma agit in suū pñm obñ. hec vñ sa
tis nota. vt caliditas ignis nō agit i ignē
et sic de alijs. sed intellēs agens ē forma in
telles possibilis vt cōiter pcedit fm Lō
men. in isto 3.º qz sicut lux est pfectio dia
phani ita intellēs agens ē pfectio intellēs
possibilis vt pz in 2.º mto 5.º quare nō agit
aliquid in ipm. Itē si intellēs agens eēt i
mediatū pncipium actiū intellectōis
sequerē qz oēs intellectōes essent eiusdem
spci vel non diuersar spcz qd vñ absur
dum et 3.º Lōmen. in isto 3.º mto 35.º vbi
plane dicit qz intelligē diuersificat fm na
turā rei intellecte. nñ pz. qz vñ et idem
fm spem non ē immediatū p se pncipium
actiū diuersor fm spem. intellēs at agēs
ē vnus fm spem imo fm numez vt oēs
pcedunt. Itē aliq sic arguunt. actio et
passio et motus non sūt agens p se et dicunt
qz hec ē demōstrata in 5.º phycor. sed intel
ligē est actio vel passio qre itē. Itē ali
q arguunt sic. opationis non ē opatio. s3
hoc ptingeret si intellēs agēs efficēt intel
lectionē vel pducēt. nā ipsa intellectio ē q
dam opatio. et filr pductio intellectōis
vel efficēt intellectionem eēt opatio et sic
opationis eēt opatio qd ē ipossibile qz p
cederet in ifinitū. et vñ opatōes non frūt
vt dicunt eē itentōm phi 5.º ethicor et 7.º
Itē iste modus ponendi vñ eē 3.º Lō
men. in illo ca. vbi dicit. qz necesse ē i aīa
humana eē tres dñas. s. intellēm possibi
lem qz efficēt oē mō sititudis et receptōis
et intellēm in hitu. et intellēm agentez. Et

de ipso intellectu in hitu dicit Lōmen. qz
dñ intellēs fm qz facit intellēm possibilez
intelligere in actu. et paz pº subdit. hec ē
diffinitio hitus qz hñs hitum supple itel
ligibilem intelligit p ipm illud qd est sibi
ppm ex se et qñ voluerit. i. suum ppm
obñ abñ hoc qz indigeat in hñ aliq ex
trinseco. ex qbº verbis vñ intelligē Lō
men. qz hitus intellectual sit pncipiu p
pinquum actiū ipm intelligē et iste non
ē intellēs agens vt pz ibidē. Item aliq
sic arguunt. Idē dñ eē agens et disponēs
ad aliquā formā et inducens illā formā
vt allegat a Lōmen in 7.º metaph. extra
Auiel. cū g fantasma sit disponēs itel
lectum ad intelligere vt dñm ē seqt qz i
ducit intelligere qd ē 3.º dicta. Itē si in
tellectus agens facit itellectōm et intellectus
possibilis recipit eā tūc intellectio nō erit
opatio seu actio imanens in agēte qd est
3.º Ar. in 9.º metaph. et 3.º veritatē famosā
nñ pz. qz intellēs agens et intellēs possi
bilis sunt sbe diuerse fm phm et Lōmen.
in isto 3.º Itē hñ pdictū moduz sequerē
qz idē agēs sit agēs ppinquū et immediatū
et agens remotū respectu eiusdem qd vñ
absurdū. nñ pz. qz intellēs agens ponit
eē immediatū pncipium actiū et cum hoc
erit agens remotū. qz facit spem intelligi
bilem in intellectu possibili. nisi aliqz dicēt
qz solū fantasma facit eā qd vñ absurdū.
Itē qrendū ē qualr intellēs se hz ad
aīam humanā. vñ sit aliqd aīe humāe
vel nihil. sed de hoc erit qd spalis ppter
meliorē distinctionē et faciliorem intelle
ctum. Itē dubitatio ē 3.º pdictū modū
ponendi. qz nlls doctoz modernor po
suit istū modū necessitatis intellēs agētis
et vñ nlls expositor latinus vñ sic intelle
xisse. sed oēs dicunt intellēm agentez ab
strahere species a fantasmatibº non aut
facē intelligere qre iste modus non ē ve
rus. Itē aliq dubitant 3.º demonstratio
nē phi. videt. n. velle qz in quocūqz genē
sit potētia passina receptina alicui actus
in eodē gñe oz esse potētia actiua redu
centem illam potētia ad actum. Con
tra. aut intelligit de genere physico. aut
de genere logico. Non de genere physi
co. qz corruptibile et incorruptibile non
sunt eiusdem generis physici vt pz 2.º me
taphy. et tñ corpus celeste ppetuum exis
agit in ista inferiora que sunt corruptibi
lia. Sed dicēs qz mā istoz inferiorum

Liber

est incorruptibilis sicut et sol. et sic actum et passivum primum sunt eiusdem generis physici. Contra ignis agit in aqua et tunc principium agendi quo agit ignis et principium patiendi quo patitur aqua se habet sicut corruptibile et eternum. nam forma ignis est corruptibilis et materia aque est perpetua et sic non conveniunt secundum genus. Si vero intelligitur de genere logico. Contra hoc est. quod primum motor. scilicet deus movet primum mobile et tunc primum motor quod est deus in nullo genere est. corpus autem celeste est in omni genere corporalium. et sic non oportet quod in genere principiorum primum motus sit actuum et receptivum. Ad primum horum dicunt aliqui negando primum. et cum dicitur quod unumquodque recipiens etc. dicunt quod verum est si moveatur ab agente per se extrinseco. sed si ab agente intrinseco non oportet et sic est hic. nam intellectus agens est intrinsece possibilis sicut forma suo sibi ut dicunt secundum intentionem Aristotelis. et Comen. in isto 3. Sed hoc non videtur sufficere. quod intellectus agens non solum est principium actuum intelligere sed et quod dicitur fantasmatum. scilicet quod agit suum fantasma in anima cogitativa et illa est quod extrinsece ab intellectu humano et sic idem quod prius.

Ad hec videtur quod dicitur quod ipsa quod dicitur fantasmatum quod intelligitur nullo modo est principium actuum ipsius intelligere. sed quod dicitur materia habet bene agit suam speciem in fantasia et in intellectu. fantasmatum autem vel species quod dicitur extrinsece fantasmatum est illud sine quo non fieret intelligere sed non est aliqua causa ipsius ut dicunt. Sicut species in intellectu nulla calitatem habet super intelligere ut dicunt sed solus est illud sine quo non fieret intelligere etc. Sed credo quod sit intentio Aristotelis. et Comen. dicentium in isto 3. quod intelligere est sicut sentire. sentire autem sit a specie sensibilis aliquo modo ut apte dicit philosophus 2. huius de sentire secundum actum dicens quod huius operationis actus sunt extra. scilicet visibile audibile etc. quod sicut intelligibile est aliquo actuum ipsius intelligere. quod dicitur autem quod est extra animam est intelligibilis ut manifestum est. Item Comen. 2. huius causa. Sensitivum autem prima mutatio. dicit quod movens scientem de prima perfectione in secundam est aliquid copulatum cum ipsa anima copulatione in esse. Et in parte sequenti exponit illud dicens. quod intellectus movetur ad ultimam intellectum rerum omnibus et iste sunt in anima. et intelligit per hoc intentiones imaginatas ut patet in verbis sequentibus. Item Comen. in isto causa. dicit quod

hec est definitio habitus supple intellectualis. scilicet quod habitus habitus intelligit per ipsum. modo secundum istos species intelligibilis est habitus quodammodo intellectualis quod intelligit per eam intelligit quod non est nisi species intelligibilis est aliquo modo intellectus. ex quo videtur necessario sequitur quod illud quod movetur ad speciem intelligibilem est aliquo modo actuum intellectus. Itaque de quo est extrinsece ab aliquo sibi et sine illo non potest esse actus illi. Sibi oportet quod vel efficiat actum illi. Sibi vel quod moveatur ab illo sibi moto. sic videtur quod lumen aeris non potest esse sine corpore luminoso. quod lumen corporis luminoso si efficit lumen in aere. et motus gravis non potest esse sine medio. ipsum autem medium movetur a gravi. et non invenies istam rem in rebus. constat autem quod intelligere non est sine fantasmatum secundum philosophum in isto 3. videtur. Propter quod nequaquam sine fantasmatum intelligit anima humana. et tunc fantasmatum est quod extrinsece ab intellectu. ita. scilicet quod non est ei unitum secundum esse nec sicut forma ut patet nec sicut pars. et cum intellectus intelligit non movetur fantasmatum ut etiam manifestum est. ad quod. n. moveret ipsum. quare relinquitur quod fantasmatum sit aliquo modo actuum ipsius intelligere. Quid ergo dicemus nunquid anima intellectiva est in potentia essentiali ad intelligere?

Dico ad primum salvo meliori iudicio quod potentia essentialis que est in sibi cui debet potest intelligi dupliciter. Uno modo dicitur potentia essentialis quod est in sibi cui deficit aliqua potentia requisita ad actum sicut actus est in potentia essentiali ad motum sursum. quia ipsi deficit aliqua potentia requisita ad illum actum. scilicet levitas. Alio modo dicitur potentia essentialis que per essentiam suam ordinatur ad tale actum. quod si sit in sibi cui deficit essentialis requisita ad illum actum. et hec est potentia accidentalis secundum modum loquendi Comen. cuius causa videbitur statim. Quod autem oporteat aliquam tale esse potentiam essentialem. probatur quia cuilibet per se motori correspondet essentialis potentia in suo mobili ut omnes concedunt. constat autem quod motor celi est motor essentialis et per se. quia non movetur per accidens. quod sic oportet aliquid esse per se motorem potorem cum se per se precedat per accensum. et omne per accensum reducitur ad per se. ut patet 8. philosophorum. ergo celum est in potentia essentiali ad motum. si ipsi celo non deficit aliqua forma vel essentialis requisita ad motum quare etc. Diceretur ergo in potentia essentiali quia

h3 potentia p se ordinata ad recipiendum motum. Itē potentia eēntialis p mō dicta. s. q est i sbo cui dicitur aliqua eēntia regita ad actum ē duplex. Una ē in sbo hūte formā dīam illi eēntie q d3 introduci r quam psequitur motus localis sic aq ē in potentia eēntiali ad motū sursum. qz cū hoc q deficit ei leuitas h3 eēntiam dīam forme quā psequit ille act. s. grauitatē. r filr i alijs. r iste mod⁹ potētie eēntial' pcessus ē ab oib⁹. Alia est q est i sbo hūte aliquā eēntiam dīam forme quam psequit ille act⁹ sicut corpus aīalis ē in potentia eēntiali ad motū localem nō qz hē at in se aliquā essentia dīam illi vtutū quā psequit mot⁹ local'. s. aīe appetitū actualr appetitū h3 qz h3 i se potētiā r aptitudinē nāle q p suā eēntiam ordinat ad talē motū r hec est potentia eēntialis suo mō qz alr aīa nō eff3 mouēs p se nec mouēs eēntiale respectu corporis cui⁹ oppo^m uoluit Lōmen. 8. phycor⁹ r in 5. r in 4. celi r mundi. r filr declarauit 8. phycor⁹. sic vez ē q aīa intellectiua humana ifor mata spē intelligibili non ē in potentia eēntiali ad intelligē fīm pīmum modū potētie eēntialis. nec p mō nec z illi⁹ potētie. qz nec h3 actum dīum nec ei deficit aliqua potentia regita ad intelligē post q fuerit sufficienter pparata p ea q sunt in vtutibus organicis aīe cogitatiue mō su pparato. sed bñ ē in potētia eēntiali alio mō. s. q p suā eēntiam ordinat ad actū q ē intelligere sicut potētia ad suū finem pīmū r bonū. r huic potētie indubitanter ē assignare actiū p se qd p sui nāz ducat eam ad istū actum. Queret aut iunior qre pōr potētia dīr potētia eēntialis r hec vltima dīr potētia accūntalis Et ad h⁹ euidentia dīderandum ē q dīuetudo dīr. r Lōmen. fuit dicē aliqd eē tale eēntialr qd ē tale p. r aliqd eē tale accūntalr qd ē tale non p. qūis sit tale p suam nām r hoc non latet hoies exercitatos in phia dīr. r Lōmenta. Rursus apud eos intellr aliqd eē tale dupliciter. Uno mō fīm ipositionem noīs r hoc est fīm famositatē r pīuetudinē. Alio modo fīm ordinē rez r ē pīmo magis notū fīm veritatē. Et p oppo^m aliqd dīr accūntale nō p. sed scōario duplr. Uno mō fīm noīs ipōem. Alio mō fīm ordinē rez r hoc ē bene sciunt illi q bñ exercitati sūt in eis q tradunt 5. metaph. Mō ad ppo^m cre

do q potētia p mō dīa dīr potētia eēntialis. r p. dico fīm ordinē ipōis noīminis r fīm pīuetudinē r famositatē. cui⁹ rō est qz noīa iponunt pūs eis q sunt notiora nobis. nunc aut talis potētia in re b⁹ sensibilibus fuit notior ad nos qz alia potētia. r scōa potētia fuit min⁹ nota l scōario dīderata r iō poster⁹ noīata pp qd dīr potētia accūntalis non qz non p eēntia ordinat ad actū ad quē est. sed ga scōario intellr noīe potētie. r forte fīm ordinē nē rei ē e⁹. Nam fīm ordinē nature rei nomen dīr fīm pūs de eo qd ē nobilius iter signata sua sicut hoc nomen pīcipium qd pūs dīr de cā finali fīm Lōmē 5. metaph. Certum ē. n. q. potētie aīator⁹ ad suos act⁹ r potētia celi ad suū actū sunt nobiliores qz potētie rez iāia toz sicut ē potētia aq ad motum sursum r sic ē in alijs. Sic g aīa intellectiua pīm act⁹ exīs h3 potētia eēntialē ad suū actū scōm q est intelligē r indiget ad ipz pīcipio actiū duplici. s. pfectiūo r dīspofitiūo mō pūs demīrato. Et ē nōnduz q ipsa aīa aut hō fīm aīam intellectiua aī qz actualr intelligat non solū ē in potētia eēntiali p tanto qz h3 potētia q p suā eēntia ordinat ad actū sed ē qz ei deficit aliq forma p se r necessario regita ad intelligē. s. spēs intelligibilis rei r ad illā mouet a qdditate fantasiata vt tactū est pīus. r ē qdāmō file vt cū dicim⁹ aīal esse i potētia eēntiali ad motū localez pcessiūū non solū qz h3 potētia eēntialr ordinatā ad hūc actū s3 ē qz pōt sibi deficē aliqua eēntia regita ad h⁹ i motū. s. spēs rei ad quā d3 moueri r ei⁹ cognitio r dēfideriū. oīa. n. ista necessaria sūt ad hoc qz sit mot⁹ localis pcessiūus. r h non h3 ipm aīal de se sed pōt carē ipsis vt p3 ex libro de cāis mot⁹ aīaliūz r satis ex 2. h⁹ Sic g p3 distinctio potētie eēntialis ppter e⁹ distinctiois omīssionē iuenti sunt aliq negare oēm p se cālitatē qdditat l su p suū intelligē r alia multa q non concordāt doctrine dīr. r Lōmen. S3 hanc distinctiōē orit vnum dubiū difficile. s. qz graue in actu exīs sit in potētia eēntiali ad motū r ad vbi deorsū r qz indigeat motiūo p se saltem intrīnseco qd vīr ipossibile. qz si sic eēt motiūū suiipsi⁹ p se qd est 3 dīr. r Lōmen. 8. phycor⁹ r 4. celi. r appz. qz illud sequit ex dictis. qz ipm graue in actu bñ h3 potētia q p suā

Liber

eētiam ordinat ad actū suū. et de h ali-
qd dixi 8° phycoz. et q̄tuz spectat ad p-
positū credo q̄ hoc non sit ā aliquā di-
gnitate q̄ ipm graue actu sit p se moti-
uum suūp̄i? non de potētia eēntiali fm
pmū modū aut 2^m. et sic sunt itelligenda
vba Arl. et Lōmen. sed ē motiū suūp̄i?
de potentia eēntiali vltimo mō dicta sic
in 8° phycoz plenī declarat. Et ḡ dicit
Lōmen. q̄ graue inaiatum mouet seipz
p accīs itelligo. put mouens p accīdēs
distinguitur ptra mouens qd mouet de
potentia eēntiali pmo mō dicta. sed non
ē motiū sui p accīs vt p accīs distingui-
tur ā per sui nām imo p sui nām habz ap-
titudinē mouēdi seipm vt ibi pbatum ē.
Et hoc pbo ad pns vna sola rōne Arl.
pmo posterior ca? Si igr demonstrati-
ui scia statim p pncipiū ponit istā diuifi-
onē. Qd qd inest alicui aut iest ei p se aut
fm accīs. et imediate subdit. accītia aut
non sūt necessaria. ḡ manifeste voluit pbo
q̄ nullū p accīs. put p accīs distinguit
ptra p se ē necessarium. ex quo sequitur
euidenter q̄ oē necessarius ē aliquo mō
p se sic arguendo. Qd qd p se inest inest
necessario sed qd inest necessario nō iest
p accīs. ista hētur a pbo in sua conuersa
qz quod inest p accīs non iest necessario
ḡ oē illud qd inest alicui necessario cōpe-
rit ei p se. sed graue actu inaiatus ē neces-
sario suūp̄ius motiū ita q̄ eē motiū
sui cōpetit ei necessario vt p3 ḡ 2°. Et vti-
nā negantes istam cōclusiōz rīderent hu-
ic rōni fm intentiōm Arl. ibidē et 8° phy-
coz et 2° metaph. sed de hoc non pl^o ad
pns. Ad 2^m dubium qd ēt fuit demō-
stratio aligbus. dixerunt alig q̄ itellēs
agens non agit ppe itellectiōm in itel-
lectu possibili nec itellēs possibilis est p-
prie recipiens. sed totū aggregatū cogno-
scit in pntia fantasmatiz. et itellēs agens
ē ratio agendi. et itellēs possibilis ē ratio
recipiendi. hoc aut videtur mibi eē ipos-
sibile. qz illud qd non debet alicui p ali-
quid aliud et cuiusqz debet hoc ē p nāz
eius et ipso posito ponit et remoto remo-
uetur p se et pmo cōpetit illi. hec vī Arl
pmo posterior. et ē manifesta oībus itel-
ligentibus. sed eē actiuum itellectionis
non debetur itellectui agentī p aliqd ali-
ud formaliter et cuiusqz ppetit agere in
tellectionē vel eē actiuum itellectionis h
est p naturā ipsius itellectus agentis vt

omnes dcedunt. est. n. rō agendi toti ppo-
sito. et posito itellectu agente ponitur acti-
uum itellectionis et remoto remouet. ḡ
eē actiuum itellectionis non solū debet
itellectui agentī sed pmo debet ei. Quia
liter ḡ est vez q̄ non ē ppe agens. forte
sic itelligit. q̄ non ē ppe agens qz non ē
agens p se subsistens. ponunt. n. isti itel-
lectū agentem eē formā inherētē itelle-
ctui possibili. et si sic ē cum non sit ens p
se subsistens non ē agens p se subsistens.
sed sine dubio ex hoc non sequit^r q̄ non
sit ppe actiuum vel agens cū p sui natu-
ram hoc ei pueniat. Item eque dubiū
ē quō forma pōt esse rō agendi in suam
materiā vel in cōpositum. vel quō for-
ma possit agere in suā mām vel in cōpo-
sitz. sicut in exēplo sensibili forma ignis
non solum non ē agens in suā materiā s
etiā non est rō agendi in eā vt manifestū
est. Unde illud non ē nisi cōmutatio dif-
ficultatis. Propter qd dico aliter et dico
q̄ duplex ē actio vt hētur ab Arl. 2° h
ius. quedā ē actio cū abiectiōe sūp̄i pēti
in sbo et dicitur actio corruptiua. Alia ē
actio sine sūp̄i corruptione vt cū lumino-
sum agit i medium et pōt dici actio ppe-
ctiua solum. Rursus forme dupliciter sunt
actiue. qz quedā sūt que agūt effectū sibi
similem in specie. vt lumen agit lumen et
caliditas caliditate. Alie sūt q̄ non agūt
effectum sibi similem in specie sed diuersū
sicut aīa agit motum localem aīalis et ang-
mentatiōis ipsius et h^oi. Nō sine dubio
vez est q̄ forma non agit nec ē rō agen-
di in suā materiā actione corruptiua. nec
agit sūp̄i in ea effectum sibi similem in spe-
cie nec effectum necessario requirentem
effectū ei similem in specie. et inde est q̄ for-
ma ignis non agit i eius materiā puta ca-
lidas ipsa. qz caliditas nata ē agē effectū
sue speciei nec pōt imediate pducere ali-
quem effectum quin simul agat calidita-
tem et sic ē in alijs sūp̄i. sed forma que
non pducit effectum sibi similem fm speci-
em pōt agere in suū sūp̄i et hoc inueni-
mus in formis sepatis. sicut itelligentie
agunt motus corporum celestīū fm q̄ i
eis idem ē mouens fm agens et fm finē
vt docet Lōmen. 12° metaph. et in formis
inherētibz aīatorum que sunt hic. aīa
enī nutritiua agit vel est ratio agendi au-
gmentationem in ipsum corpus aīatum
et aīa appetitiua agit motum localem p.

cessum, quā n. causalitātē haberet ap-
petitus supra motū processum nisi cau-
salitatem agentis: et ita est in pposito. qz
intelligere non ē effectus eiusdem speciei
cū intellectu agente. qualiter autē intellēs
agens sit forma possibilis posterius ingre-
tur. Ad aliā pcedunt aliqui qz oēs intel-
lectiones sunt eiusdē speciei. et sunt moti
ad hoc dicendū qz dicunt qz res intellēa
mediante suo fantasmate nullā p se cau-
salitatem habet sup suū intelligere sed so-
lum ē illud sine quo non fieret intelligen-
re. et intellectus agens exiūs vnus fm spe-
cie ē immediata rō agendi oīs intellectio-
nes. ab vno autē pncipio actiuo fm specie
non pcedūt immediate effectus diuersi s3
specie. Sed illud videtur valde absurdū
pmo qz intelligere diuersificatur fm nāz
rei intellecte vt allegabatur a Commen.
Itē intelligere lapidē p se loquendo
plus differt ab intelligē asini qz intellectio-
nes duoz individuoz eiusdē speciei qd nō
esset vtz nisi differrent fm specie. Itē
cōis doctrina dicit qz actus distinguunt
p obiecta. sed ipsi exponunt hoc qz disti-
guunt. i. cognoscunt esse distincti p obie-
cta. et vñ mibi qz hōcedē sit ppositū. Itā
si actus cognoscunt eē distincti p obiecta
aut ē demonstratione ppter quid aut qz
si ē demonstratio ppter qd sequitur qz ob-
iecta sunt cause distinctōis actiui. si vero
demonstratio quia. aut ē p cām remotā
et sic adhuc habet qz obiecta sunt aliquo
mō cause actiui et non nisi in gñe agentis
Si vero dicetur qz ē demonstratio p ef-
fectū hoc ē ridiculum. qz actus intelligen-
di aīe nre non cānt distinctionē obiecto-
rū que sunt extra qre xē. Propter qd
pōt dici aliter negando nām. et ad pba-
tionem dicendum ē qz vnum agens fm
specie non pōt p se pducere effectus con-
trarios pcpue immediate sine aliquo alio
agente. vñ cū generatio et corruptio sint
pria non potuit eē qz vnus motus celi so-
lus esset cā aboz sed oportuit aliū eē mo-
tum fm pñm 2. de gñatione. sed vnum
agens fm speciem pōt esse vnum pncipi-
um immediatū diuersoz fm spem non ha-
bentiū diuersitātē in mā aliter et alit dis-
posita et sic diceret in pposito. nā intel-
lectus agens qui ē vna sba fm specie pdu-
cit diuersas intellectiōes in intellectu pos-
sibili aliter et aliter pparato. et hec diuer-
sa pparatio reducitur ad diuersa agentia p-

parantia. sed diuersas species rez existi-
tes in diuersis virtutibus organicis ho-
minis vt pdictum ē. et sic cāliter quodam
modo diuersitas ipsoz intelligere pue-
nit ex diuersitate agentium et non solū ex
diuersitate subiecti. Itēz posset dici qz
licet intellectus agens sit vnus fm suam
substantiam tñ habet diuersas virtutes
naturales actiuas quibz agit diuersa ope-
ra sicut etiā possibilis diuersas habet po-
tentias receptiuas vt pbatum fuit prius.
ita qz intellectus agens p suaz virtutem
actiuam ē immediatum pncipiū actiui
intellectionis et non est aliqua substantia
alia immediatius actiui a. et si hec sunt cō-
tra aliquam dignitatem vtināz ego vide-
rem illā. Ad aliud dubiūz dico qz im-
mo actio et passio et motus bene habent
agens per se. i. per sui naturam. nec dice-
ret Ar. oppositum. sed bene verū est qz
motus non est per se terminus motus.
nec habet agens per se quod pducatur ip-
sum per motum qui terminetur ad ipsū
et similiter est de actione et passione. s3 ex
hoc non sequitur qz nullo modo depen-
deat a pncipio per se actiuo. et d hoc pl^o
inuenies in questionibus sup 5. et 8. phy-
sicoz. Et si concederetur qz nullū agēs
per se et proprie agit nisi per motum. ta-
men non sequitur qz omnem effectum
quem agit agens proprie agat per motū
immo aliquem effectum suum producit
immediate et non mediāte motu qui per
se terminetur ad illum effectum hoc mo-
do agit ipsum motum. Ad aliud cum
dicitur qz operationis 2. dico qz operati-
onis non est operatio sic intelligendo qz
ipsa operatio acquiritur p motū cuius
ipsa sit per se terminus. tñ terminus ali-
cuius opationis ratione qua talis actus
bene potest eē immo necessaria ē aliqua
pductio qua formaliter dicitur produci
ab aliquo agente. Ad istam intentio-
nem dixit Ar. 1. 2. ethicoz et 2. qz dele-
ctationis non est generatio. et ē simile iu-
diciū de intellectōe et sensatōe. hoc. n. sic ve-
rū est qz iste opatiōes non acgrunt p ali-
quē motū otinū qui p se terminetur ad
eas imo in pmo instanti quo aliquis de-
lectatur h3 totaz delectationem nec acci-
pit partem post partem eius. et similiter
in primo instanti quo aliquis videt habz
perfectam visionem. et similiter d intelle-
ctione et sic iste opatiōes non gñant hoc

Liber

mō. Ex hoc tñ non sequit̃ q̃ iste opōnes non pducāt ab aliquo agente. Qualr vō ingreret Alr]. quō sit ipm̃ intelligere z qualr dicēt q̃ sensibilia sunt actiua ipi us opōnis q̃ est sentire: hoc ē sine dubio vez ē q̃ opōnis fm̃ q̃ opatio non ē alia opō nec pductiōis pductio q̃ sic iretur in infinitū. nec ipsa pductio ppe pducit sed ē illud quo formāl̃ aliqd̃ pducitur. Nec silt̃ actio vt actio ē agit̃ sed ē aliqd̃ q̃ formāl̃ agit̃. cū hoc tñ stabit q̃ h̃ oīa dependeāt a pncipio actiua vel agente p se. non solū. n. agēs ē cā eius qd̃ agit̃ s̃ e? quo formāl̃ aliqd̃ agit̃. Et vt sit ad vñū dicē credo q̃ ad itelligē seu intellectōm pcurrunt hec tria. s. abstrahē z hec ē opō itellēs agētis. z recipe z h̃ ē opō itellēs possibilis. z forma q̃ recipit̃ z pducit̃ et hec ē qdam forma imālis cui? receptio ē itelligē z e? pductio dī abstrahē z est il lud qd̃ vocamus qdditatē abstractā p in tellectū agentē. Ad aliud dico exponē do verba Cōmen. q̃ itellēs in hitu facit itellēm possibilē itelligē vt p̃us dictuz ē. actus. n. p̃m? itellēs est eius p̃p̃atio ad actū scōm z q̃dīa itellēs possibilis rēa nēt in sua pura potentia remota non re cipiet actū q̃ est itelligē. iō subdit. Causa n. ppter quā facit̃ itellēm qui ē in potē tia itelligē in actu. i. ppter quā p̃pat in tellectū possibilē ad itelligē nihil aliqd̃ ē nisi q̃ ē in actu. i. q̃ est qdā act? s. p̃m̃us ip̃ius possibilis itellēs. Et silt̃ itelligo qd̃ dī de diffinitione hitus q̃ p̃ ipm̃ itel ligit̃ hīs hitum. vez ē dispositiue z p̃pa tiue ita q̃ ly p̃ non dicit̃ ibi circumstantiā cause p se agētis ip̃z itelligē sed circūstā tiā cause s̃biue non pncipalis sed disposi tiue. Actiū āt vel p̃pletium ip̃si? itel ligere ē itellēs agēs z hoc signat Cōm men. in isto q̃ statī subdit. z q̃ i ea sit ter tia potentia que dī itellēs fm̃ qd̃ facit oē intellectū in potentia intellectū in actu. s. pducendo intellectionē in intellectu dis posito p habitum. Ad aliud breuiter pōt dīci q̃ illud dictum Cōmen. est itelli genduz de agentibus que agunt formas sbales sed de illis que pducunt actus ac cidentales non oportet vt p̃z de lumine z intentione coloris in medio cuius agēs dispositiūm. s. corpus luminosum non ē idem cum agente p̃ficiēte vt colore. Co lor. n. non sufficit ad disponendum medi um ad recipiendū eius speciem z tñ cum

est dispositum lumine per aliqd̃ corpus luminosum tunc color imp̃mit suam spe ciem in mediū illuminatum vt etiā habe tur a Cōmē. z? huius. Similiter dico ali am eē artēz que preparat materiā rei ar tificialis z que inducit formā in materia preparata vt Alr]. innuit z? phycorum z in p̃hemio metaph. nunc autē ipsum in telligere est actus quidam g̃ zc. Item si quis teneret q̃ intellect? vna cū fantas mate causset speciem intelligibilem tunc bene posset respondere ad illam auctori tatem q̃ sic ē itelligenda vt illud idem agēs qd̃ inducit complementum dispo nit materiā fm̃ se z nō fm̃ idem sed h̃z diuersa vt cūz ignis generat ignēz ex aq̃ ille idem ignis qui inducit formam ignis disponit materiā aque sed fm̃ aliud z aliud. nā ipsam materiā disponit medi ante caliditate. formā autē sbalem inducē p suā formam sbalem. z hoc ē cōtra p̃lo nem ponentem ideaz sepatam generare formā sbalem s̃be generate. hoc. n. est im possibile. quia illa non posset disponere materiā cum non habeat aliquam virtutem actiua z corruptiua disponum dī arum. erit igitur ideaz agēs qd̃ dat actū vltimum z qd̃ disponit subiectum sed nō fm̃ idē penitus. z sic diceret in p̃posito q̃ intellectus agēs qui facit intellectionē disponit intellectum mediante fantasma te rei intelligibilis cādo specie itelligibi lē in ipso itellēu possibili. Prima tñ solō est vera z manifesta. Ad aliud cū dī. q̃ itelligere non erit actio imānes. dico breuiter q̃ aliquā actiōm esse imānetes pōt itelligi dupl̃r. Vno mō q̃ remane at in illo eodē qd̃ ē p se ei? pncipium acti uū imēdiatū tanq̃ in suo p se s̃bo. Et p̃u to hoc esse ip̃ossible p se. q̃ virtus actiua non ē p se pncipiū transmutandi seipsāz vt p̃z 5? metaph. z est quasi cōis exposi tio. Alio mō pōt itelligi q̃ aliq̃ actio sit imānens in agente p tanto. q̃ eius pnci pium actiū imēdiatū ē vnitum ip̃si pnci p̃io receptiua fm̃ esse. z hoc mō bñ sūt aliq̃ue actōes imānetes de q̃ruz nume ro est ip̃m itelligē. Nā itellēs agēs ē vnitus intellectui possibili fm̃ esse vt for ma suo subiecto aliquo modo. z p oppo situm dīcitur actio transiens quando sb iectum in quo recipitur est distinctuz ab agente scōm esse sicut cum ignis calefa cit aquā z huiusmōi. Ad aliā cū dī. q̃

idē erit agens zc. Sigs tenet q̄ intellēs
agēs nullā cālitatē h̄ret sup spēs intelligibi
lē factr soluet illā dubitatōz. Sed si dicē
tur q̄ spēs intelligibilis sit ab intellectu
agente vna cū fantasinate tunc non bene
posset solui. qz intellēs agēs n̄ erit agēs re
motū ppe. nā si intellēs agens eēt agens
remotū. tē int ipm z effectū debēt eē ali
qđ aliud gen? immediate pducens ipm ef
fectū sicut int solē z hōiem gñatum ē ali
qđ agens immediatū puta s̄bm. nunc at it
ipm intellēm agentē z intellectōem non ē
aliud agens immediatū vt pz ex dict. z iō
q̄uis intellēs agēs pcedēt coagē ad spēs
intelligibilē non tñ ē agēs remotū s̄ ime
diatum. Vel pōt dici q̄ vnū z idē pōt ef
se agens remotū z immediatū diuersimod
de tñ ita q̄ sit agens dispositiū remotū
z agens pfectiū immediatū. z sic dicētar
hic. nā intellēs agens ē agens dispositiū
remotū qz non dispōit intellēm nisi me
diatē fantasinate vt videbit p. s̄ tñ ē agēs
vel actiū immediatū p̄ficiens z p̄letiuū
z h̄ n̄ l̄m ē malū. Ad dubitatōem s̄ o
monstratōm p̄bi aliq̄ dicunt satis p̄petē
ter q̄ Arl. intelligit de gñe analogo z n̄
vniuoco. p̄m? at motor z q̄uis non sit in
eodē gñe vniuoco cū mobili tñ ē in eodē
gñe analogo. sentis vel sbe. vtrūqz enīz
istoz ē ens z sba. Vel dicat alr q̄ Arl
accipit ibi gen? p̄ rōe cōsideradi vna vni
tate analogie. ita q̄ vult dicē q̄ ad eundē
scientem p̄tinet cōsiderare ambo p̄ncipia
act? cuiusqz. s. actiū z receptiū. Vñ ad
eundē. s. nālē p̄bm p̄tinet cōsiderare corp?
p̄mum mobile z p̄mum motozē q̄ est de
us. Et s̄it ad eundē p̄bm p̄tinet cōsidera
re intellēm possibilem s̄m q̄ ē receptiuus
act? nālīs q̄ est intelligē z de intellectu agē
te inq̄tū ē agens z mouens talē potentiā
ad suū actū. sed s̄m istā vltimā viā non p
baret Arl. eē intellēm agentē sed soluz q̄
nālīs p̄hs h̄z cōsiderare d̄ ipso. iō puto q̄
p̄or expō sit melior. Vel dī q̄ p̄posi
tio Arl. ē intelligēda i agente qđ ē q̄nqz i
actu q̄nqz in potentia ad suū actū. z h̄ si
gnat Lōmē. ibidez q̄ dicit exponendo q̄
nece est i vnoqz gñe rez nālīū gñabilīūz
z corruptibilīū eē tria ex nā illi? gñīs zc.
Et in istis vez ē q̄ ipm actiū ē i eodē ge
nē logico cū receptiuo. vt semen masculī
qđ ē actiuum forme humane ē in eodē ge
nē logico cū seie femelle qđ est recepti
uum. S̄it at intellēs possibilis est i eodē

gñe logico cū agentē z ex? qz ambo s̄t in
eodē gñe sbe sicut p̄ncipia vnius actus.

Sz qđ addit vltieri? de expositoribus
latinis. posset dici q̄ locus ab aucte nega
tiue non tenz. Vel dicam? expositores la
tinos non exp̄fisse hunc modū necessita
tis intellēs agentis qđ non puenit ex ig
rantia nec ex eo q̄ ipsi non crediderunt
illū eē vnū entium. s̄ h̄ contingit multis
ex eo q̄ ipsi in sua senectute magis fue
rūt itenti circa theologica q̄ circa phy
ca. z iō mltas p̄clones p̄bie nālīs p̄term i
serunt sine sufficienti declaratōe. Cre
do ēt q̄ multi eoz qui p̄sumauerunt di
es suos in studio p̄bie intellexerunt istaz
pōnem sed alijs occupatōib? ipediti nō
scripserunt eā exp̄fisse. Et iō dñs Aue
rois cōmen. q̄ fuit p̄fectissim? z gl̄osissi
mus p̄bice veritatis amic? z defensor in
trepidus rogabat f̄res scribere suas dubi
tationes. Quicquid aut sit de hoc scio q̄
nā philosophi ē maximā certitudinem q̄
rere s̄m Lōmen. in iz? metaph. vnde lz
hec positio nō sit p̄suetā nec famosa ap̄
modernos tñ hōies bone inclinationis ad
philosophiā non renunt eā nisi p̄ncipia
p se nota corumpent? qđ credo non esse
possibile p nām. Ad rōem in p̄ncipio
q̄onis adductā nego aīas. imo dico neces
sariū eē q̄ in aīa sensitina sit virt? natu
ralis actiua sensationis. z hoc p̄batum ē
z defensum z? huius.

Questio. 25.

Vñc restat ingre Utrū intelle
ctus agens sit p̄ncipium actiūz
speciei intelligibilis. Et argui
tur p̄mo q̄ non. qz nihil habet in se p̄in
cipium actiūm illius ad qđ est in poten
tia essentiali. qz potentia essentialis indi
get moneri ab extrinseco vt pz 8? phyco
rum z 4? celi. sed intellect? possibilis est
in potentia essentiali ad speciem intelligibi
lem vt omnes concedunt z habet in se in
tellectum agentem vt formam vt patet p
Lōmen. in isto tertio. Itēz potest ar
gui sicut p̄us q̄ nulla forma agit in suaz
materiam. Item si intellectus agēs ef
ficeret speciem intelligibilem aut faceret
eam immediate aut mediante fantasina
te p sufficientem diuisione. Non imme
diatē. quia qua ratione ageret vnam ea
dem ratione ageret aliam z per conse
quens omnes. Et non est dicendū q̄ im
mediate pducatur omnes spēs intelligibi

Liber

les qz cū ipse sit vn⁹ fm spēm seqret^r qz
oēs spēs intelligibiles eēt eiusdē spēi qd
ē absurdū. Et itm si immediate agēt oēs
spēs tanc fātasma vel qdditas fātasma
non agēt aliq mō suā spēm qz nō agēt eā
immediate postqz intellēs agēs agēt eā im
mediate. qz vni⁹ effēs non sūt plēs cause
agētes p se z immediate. nec mediate tāqz
agēs remotū. qz sic eēt nobilius intellectu
agēte. sp. n. agens remotū i cēntialr ordi
natis ē nobili⁹ agēte ppiquo. Si vō dicē
tur qz intellēs agens pducit spēm intelli
bilē mediate fantasmate h⁹ v⁹ ipossibile.
qz agēs ppinquū oz aliqd recipe ab agē
te remoto vel eē pductū ab eo sicut secu
ris recipit motū ab artifice z semē fit ab
hoīe. mō ipm fātasma non recipit ab itel
lectu agente vt pz. nec ab ipso recipit vt
oēs pcedunt. Itl qz rōe intellēs agens
cāret spēm intelligibilē mediate fātasma
te vni⁹ indidui eadē rōe mediate fantas
mate alteri⁹. ponam⁹ qz in intellectu sit
fca spēs intelligibilis lapidis mediate fā
tasmate vni⁹ indidui lapidis z occurrat
ali⁹ lapis fiet alia spēs intelligibilis ipsius
lapidis z sic intellēs possibil⁹ sil⁹ hēbit plu
res spēs intelligibiles eiusdē rei respectu
eiusdē hoīs pcpue supposito qz spēs itel
ligibilis remaneat remanente fantasma
te vt cōiter dī. h⁹ aut v⁹ oīo irrōabile. qz
talit pluralitas supfluet z nā non facit p
plā qd pōt facē p pauciora. vt Arl. innu
it p⁹ postorio. Oppo^m arguit p cōe di
ctū. s. qz intellēs agens abstrahit spēs itel
ligibiles a fātasmatib⁹. De ista qstione
dicunt cōiter expositores latini qz intel
lect⁹ agens ē cā actiua spēi intelligibilis.
ita qz ipm fātasma non sufficit sine itelle
ctu agente ppo hoī. Et rōes meliores vi
dent⁹ eē iste. Nulla res exis in corpe pōt
agē rē incorpēā nisi vtrute agētis icor
poralis. s. ipm fātasma ē res in corpore z
spēs intelligibilis ē qd incorporeū z imā
le qre zc. maior ppo pbat. qz agens z pa
tiens debent eē sufficient⁹ pportionata. z
sitr agēs z effēs ei⁹. nunc aut res exis in
corpore non pōt eē sufficient⁹ pportionata
rei imāli z incorpali qre zc. Itl dicūt
istā eē sniam Arl. in isto ca⁹ qz intellectus
agens ē potēs oīa facē qz intellēs possibi
lis pōt recipe. nē at intellēs possibilis ē po
tēs oīa fieri hz eoz spēs. s. recipiēdo spēs
ipsoz. qz intellēs agēs pōt facē oēs spēs.
Dicūt et h⁹ fuisse itentōm Lōmen. ap

te. qz Lōmē. i isto pōto ingt. cūz inuenim⁹
id trāsserri i suo eē de ordie i ordinē fm
itctōes imagiātas dixim⁹ qz necē ē vt sic
sit a cā agente z recipiente. recipiēs qz est
mālis z agēs ē efficiēs. qz dicēt Lōmen.
Lū inuenim⁹ vnā z eandē formā repitari
diuersis spēb⁹ ordiatis. h⁹ ē qd voluit itel
ligē p hoc qd dic trāsserri de ordie in oz
dinē necio. z sic ē māifestū qz intellēs agēs
agit spēm intelligibilē. Itl Lōmen. 7.
meta. dic. qz sic oē mixtū cū mā fita mix
to cū mā ita necē ē vt non mixtū cū mā
fiat a non mixto cū mā. spēs at intelligibil⁹
ē qd imāle qz zc. Quatr at intellēs agēs
abstrahit a fātasmatib⁹ spēm intelligibi
lē hoc reputāt mltā difficile. Mō. n. putā
dū ē qz spēs intelligibilis pus existat i fan
tasmatib⁹ z intellēs agens eā remoueat a
fātasmatib⁹ z ponat i intellectu possibil⁹.
ista. n. imaginatio eēt nimis falsa. qz vnū
accēs numero non trāsserit de vno sbo i
aliud sbm. Sz dicunt aliq qz ipse itellec⁹
agēs pus dat fātasmatib⁹ qsdā dispoēs
spūales qz fm se nō hūerunt qd⁹ ppatōi
b⁹ pōt imutare intellēm cū plus nō possent
Et forte hec imaginatio hūit ortū ex vbis
Lōmen. qz Lōmen. pōto 5. dicūt. qz ppa
tio exis in itctōib⁹ imagiātes ē ppatio i
motore vt sit motor. Itl Lōmē. dic qz
intellēs agens fac de potētia motore actu
motore. nō at fac de potētia mouēs actu
mouēs nisi ipmendo ei aliqd vtrputa mo
tū vel aliquā formā quā non hz vt pz in
ducendo. Sz hec pō ab aliqb⁹ iproba
tur. qz nihil v⁹ recipi in vtrute aie scitine
nisi spēs rei scitibilis vel ei⁹ cognitio. cū qz
fātasma sit v⁹ aie scitine si recipiet ali
qd ab intellectu agente illd oz eē spēs rei
vel ei⁹ cognitio qz vtrmqz ē absurdū.
Mā sine actōe itellēs agēt fātasma hz
spēm rei z ei⁹ cognitōm. Itl aliq sic ar
guunt. oē receptū i re singulari ē singula
re. cū qz fātasma p sui singularitatē nō po
tūt mouē itellēm ad spēs. sitr p istā ppati
ōnē non hēbit qz possit ipm mouē qz hoc
simplr ē i corpe. s. i orgāo fāstifico. Itl
aliq sic arguūt. Nulla v⁹ exis ē magni
tudine pōt hēre pncipiū immediatū altatio
nis. s. intellēs agēs ē h⁹ i qz zc. maior ppo
lz sit ex p se notis tñ pbari pōt vt dūt. qz
nulla alteratio pōt fieri nisi p qūitatē. cūz
qz talis sba nō hēat qūitatē non pōt eē im
mediatum pncipiū alterationis aut
motōis ad qualitātē. Sed mihi vide

tur siue illa positio sit vera siue n̄ q̄ iste
rōnes non sunt multum efficaces ē eam.

Posset. n. dici ad p̄mā q̄ virt^{us} aīe sen
sitiue rōne q̄ ē virt^{us} aīe sc̄sitiue non reci
pit sp̄m nisi sp̄m rei vel ei^{us} cognitōem
s̄ rōne q̄ talis virt^{us} ē imēdiate seruicēs in
tellectui pōt recipe aliquā p̄patōm sp̄ua
lem que p̄pe non est sp̄s rei nec cogni
tio nisi cātr. q̄ ip̄a ē virtus imēdiate acti
ua sp̄ci intelligibilis z sic erit hic. Ad
aliud p̄cedendū ē q̄ oē receptū in singu
lari ē singulare. sed de numero singula
rium nihil p̄hibet vnūz ēē magis sp̄uale
ppinquū imālitati q̄ aliter vt p̄ in v̄tuti
bus sc̄sitiuis s̄m doctrinā cōmen. in isto
s̄: q̄uis p̄paratio recepta in fantasinate
ab intellectu agente sit qd singulare z in
diuiduū t̄n est magis sp̄ualis z ppinqoz
imālitati s̄m nām q̄ solū fantasina cātr
a re mālī. iō fantasina informātū tali v̄tu
te poterit aliquid qd non posset sine ea.

Ad aliud pōt dici. q̄ nulla virt^{us} icor
porēa est p̄ncipiū imēdiate alterationis
corruptiue q̄ est cū abiectōe s̄rj. q̄ neq̄
talem q̄litate h̄z sed pōt ēē p̄ncipiūz ime
diatū alterationis sp̄ualis p̄fectiue solū si
ne corruptōe s̄rj. z h̄i q̄litate nihil p̄hi
bet ēē in intellectu agente. Et breuiter mi
hi v̄r siqs voluerit tenē istam pōnem. q̄
intellectus agens sit p se agens remotus
sp̄ci intelligibilis. q̄ iste mod^{us} est b̄n. p̄ba
bilis. Impossibile. n. v̄r q̄ agens remotū
distinctū s̄m ēē ab agente ppinquo agat
mediante illo nisi aliqd ei ip̄mat vel aliq̄
liter transmutet ip̄m. Bene t̄n v̄r est q̄
agens p̄ncipale h̄ns in se agens instrale
sibi cōiunctum s̄m ēē pōt agē mediante il
lo non ip̄rimendo ei aliquā virtutē aliaz.
vt forma ignis ē agens mediante calidi
tate. z t̄n nihil ip̄rimet caliditati. s̄l̄r autē
z in alijs h̄i. Sed nunq̄ inuenies exem
plū vbi agens p̄ncipale sit sepatum s̄z ēē
ab agente ppinquiori qn moueat aliqua
liter ip̄m. vt intelligentia non ageret me
diante celo nisi ip̄m moueret. z domifica
tor non ageret mediante securi nisi ipsaz
moueret. s̄l̄r autē z in alijs. q̄ v̄r in p̄posi
to q̄ intellect^{us} agens nunq̄ faciet speciē
intelligibilē abstractā mediante fantas
mate nisi transmutet aliquat^{us} ip̄m fatas
ma. Sed dices q̄ non ē s̄l̄r. q̄ intellect^{us}
possibilis est sp̄ z sufficienter p̄ns fantas
mati ex̄isti in fantasia. z iō non indiget fā
tasina transmutari ab intellectu agente.

sed stella non sufficienter ē p̄ns mē ḡnati
onis. iō o3 q̄ p motum appropinquetur

Sed h̄ hoc ē. q̄ si securis ēēt appropi
quata mē dom^{us} nunq̄ ageret domū nisi
moueret ab artifice. q̄ illa p̄ntia intellēs
non sufficit. Itēz q̄uis aer ēēt p̄ns ali
cui calefactibili nunq̄ t̄n calefacēt ignis
mediante aere nisi aere calefacto. vt ē ma
nifestū. Itēz q̄uis p̄ntia intellēs ad fan
tasina sufficiat ad hoc q̄ intellēs agēt me
diante fantasinate sine eo q̄ moueret ip̄
sū formāl^{iter}. t̄n hoc non sufficit ad hoc q̄
agat mediante eo sine oī alteratōe. v̄r vt
sit ad v̄nū dicere credo q̄ intellēs agens
non posset agē sp̄m intelligibilē mediā
te fantasinate nisi ip̄m fantasina recipiat
aliquā virtutem actiua ab intellectu agē
te. Et q̄cunq̄ concedit fantasina nullam
virtutē recipe ab intellectu agente neces
sario h̄z p̄cedere q̄ intellēs agens nō p̄
ducit sp̄m mediante fantasinate. Alij
dixerunt alr. z voluerunt q̄ itellēs agēs
nihil ip̄rimat fantasinati. sed suo cōtactu
virtuali p̄tingit q̄ additas cui^{us} idolū est
in fantasia cū sp̄ibus accitum imutat i
tellectū absq̄ eo q̄ accitū ip̄m imutarēt
z facit q̄dā abstractionē s̄m modū tan
q̄ remouens p̄hibens. t̄n non facit aliquā
sepatōm realē. Et dicunt q̄ hoc ē i nā ta
lis obiecti singularis siue fantasinatis. si
cut p̄tingit ab intellectu agente. s̄. q̄ p̄cise
imutat intellēm possibilem q̄tum ad illud
qd p̄cise p̄tinet ad ipsā q̄dditatē. z huius
ponunt exēplū. dulce z albū sunt s̄m esse
iuncta in vno s̄bo. cū lumie p̄ntie medio
albū sic facit suā sp̄m qd nō fac dulce. z
z t̄n talis abstractio non ē realis sepatio
sed s̄m imutatōm solū. s̄l̄r p̄tingit circa
intellēm mō p̄dicto. S̄z h̄ non v̄r suffi
cere sicut alj arguunt sp̄āl^{iter} p̄pter duo.

Primo q̄ nllm agens remouēs p̄hi
bens facit actōm passi p se s̄m q̄ h̄ni^{us}. sic
remouēs colūnā fac motū grauis solū p
accis. vt p̄z ex 8° p̄hyco. s̄z itellēs agēs in
ḡnē suo affilāt isti agēt. Scdm istos q̄
non ēēt cā p se ip̄oz itellectoz vel ip̄soz
intelligibiliū. Et n̄ ē v̄sile q̄ Ar^{istoteles}. itellexe
rit z docuerit solū talē cām speciez. q̄ o
cāis p accis non ē cura arti. ē. n. demā
tio ex his q̄ sunt p se. Itēz omne agēs p
modū rēouēt^{ur} p̄hibēs facit actionem ali
quam positiuam aliam ab actione que
consequitur remotionem prohibentis si
ut apiens fenestrā facit aliā opatōm q̄

illuatiōem q̄ psequit̄ remotōm fenestre facit. n. motū ipsius fenestre vel aliqd b̄. s̄z intellēs agens nullā aliā facit actiōz aliā ab ea q̄ est circa itellēm vt isti pcedūt q̄ non agit ad modū remouentis phibēs

Item arguo sic. Cuiusq̄ agentis p se ē aliq̄ effect⁹ p se immediatus. hec p̄z inducendo. sed isti non assignant aliq̄ effectū p se et immediatū intellēs agentis. nec pōt assignari per istū modum vt manifestū ē insipienti. Unus at̄ sociorū n̄orum q̄ multa inuenit̄ scripsisse de intellectu agente in suo tractatu qui sic incipit. Due circa itellēm zc. ponit vnū modū itellēs agentis et dic̄ sic. Nos aut̄ dicim⁹ fm̄ pmissā suā. q̄ intellēs agēs ē esse p̄us fuit oñsum ē cā v̄lis. s. cālitate oñum intellectorū. sicut quoddā artificii ḡiale non tñ sufficit ad cāndū intellectōem. q̄ tunc intellect⁹ possibilis non indigēt inspicere formas sc̄sibiles. nec et̄ imagines solitarie ad h̄ sufficiunt. q̄ tñ non eēt oñia inter v̄le et̄ indiuidū. Et manifestatio istī intentiōis ē fm̄ q̄ dicim⁹. q̄ intellēs agēs et̄ possibilis incorporeales ex̄ites s̄t sunt cū virtute imaginatiua et̄ non distinguuntur loco et̄ s̄bo. et̄ iō cum fantasia fuerit p̄pata p̄paratiōe q̄ ē in motore p̄ intentiōes imaginatas. et̄ distincte fuerint itentōes ab idolo et̄ ab inuicem. et̄ voluerim⁹ vnāz p̄ter alias q̄bus iungit̄ cōsiderare et̄ tūc virtute intellēs agētis fiet imutatio vna cū hac intētiōe ididuali in possibile itellectū et̄ tunc fiet intellēs cui⁹ comprehēsiō erit absq̄ cōphensione eorū q̄bus iungebatur. q̄ vocari solent cōditōes indiuiduantes et̄ hoc ē valde rōabile vt dic̄. q̄ illa intentiō indiuidualis alijs solū ac̄saliter iungitur. et̄ iō cū fuerit ibi agēs s̄t cui⁹ virtute absq̄ alijs poterit imutare v̄tutē sine mā ex̄item innatā recipe formas nō mixtas in quo differt a mā p̄ma et̄ ab alijs virtutib⁹ corporeis q̄ foras mixtas ex necessitate recipiunt. pueniet inō forma abstracta cui⁹. s. ēc innatū ē repiri i diuersis materijs eo q̄ ipsa cōphensa et̄ abstracta nullā mē determinatōm icludit p̄cipue ididuale dic̄ v̄lis. Et hoc possum⁹ declarare in exēplo sensibili p̄pter illos in quib⁹ de nouo orit̄ phia. q̄ si agēs nāle formas q̄s in mā pducit faceret voluntarie. ita q̄ in ei⁹ p̄tate eēt inducere vnāz non inducendo aliā sicut in p̄tate n̄ra est cōphendere vnā intentiōm distinguendo

ea ab alia cui iungit̄ in idolo sc̄sato aut̄ imaginato. Et itēz posset argui. si mā ēc set talis nature q̄ posset recipe vnāz sine alia. tunc nullū dubiū qn agēs possit agere formā hoīs absq̄ vlla determinatōne indiuidū. quā formā imaginatus est p̄lo realr̄ existere p̄ter indiuidua. Cū q̄ i p̄tate n̄ra sit vnā formā aut vnā intētiōz imaginatam in idolo alijs iunctā distinguē et̄ ibi sit agēs et̄ recipiēs in quorū nā est. h̄ quidē facere. illius v̄o recipe imutatiōē ab hoc. fm̄ se fiet ibi cognitiō abstracta absq̄ alia determinatōe mē. Et p̄p̄ hoc dicit Lōmen. in 3° de aīa. cōmēto. 18°. Q̄ he due actiōes reducte sunt ad voluntatem n̄ram. s. intelligē et̄ abstractē. et̄ ideo cū inuenim⁹ idē transferri de ordine iōdinē. s. imaginati ad itellectū dicim⁹ q̄ necesse ē vt hoc sit a cā agente et̄ recipiente. recipiens q̄ est m̄le. et̄ agēs ē efficiēs Et cū inuenim⁹ nos agere p̄ has duas v̄tutes cūz voluerimus. s. q̄ imaginamur cū volumus. et̄ nihil agit nisi p̄ suā formā necesse fuit nobis attribuere istas duas v̄tutes. hec q̄dem sūt v̄ba p̄p̄a huius socij. Et q̄busdā interpositis redit ad declarandum suā intentiōm dicens. Qui vellet in hoc exēplū sc̄sibile. s. q̄l̄r intellēs agēs p̄ns est fantasmatib⁹ ad imutandū itellectū possibile absq̄ hoc q̄ ip̄mat aliqd fantasmatibus. imaginet̄ p̄fectionē quā locus pficit locatū. que q̄dē p̄fectiō est in corpore locante subiectiue et̄ tñ pficit locatum p̄ solū tractum. et̄ fm̄ totū corporis locatū. p̄funditatē. q̄d non eēt si virtus corporis locantis non eēt corporea. q̄ tē dimensionēs nihil phiberent qn s̄t effect⁹ Sic imaginandū ē de agente intelligētiā cum ipsa sit p̄fectiō et̄ virt⁹ pficiens imaginatōm n̄ram. non q̄ ipsa virtutē aliq̄ imp̄mat sed q̄ ipsa sit illa cui⁹ p̄ficia et̄ p̄fectione pōt imaginatio q̄d ex se n̄ possit et̄ tāto melior q̄to s̄ba ē nobilior ac̄ente. Et isto calor celestis si eēt s̄ba incorporea pficēt sc̄siales v̄tutes. vt p̄z 6°. d̄ aīalib⁹. cōz. nō q̄ calor ex̄tis s̄bue i eis virtutē aliā quā causet i seib⁹. s̄z ip̄emet ē v̄t⁹ eorū et̄ tñ ē deteriat⁹ ad v̄tutes aīe q̄ s̄t in seib⁹ sic aīa i organis alijs alias et̄ alias sp̄es pducit aīaliū s̄z q̄ alia et̄ alia fuerit semia vt dicitur ibidem. Sed hec verba quāuis sunt pulchra et̄ subtilia tamen mihi videntur impossibilia significare. quorū vnū ē q̄ imaginatio vni⁹ additatio seu sp̄es

exis i fantasia vtute intellect^{us} agentis pos
set imutare intell^{ectum} possibilem sine alia
spe siue imagine. manifestu^m est n^{on} q^{uod} ois qd
ditas est sp^{iritus} est in fantasia est intelligibilis
z h^{abere} pot^{est} sp^{iritum} in intellectu siue illa qddi
tas sit sba siue q^{uod}libet siue q^{uod}libet aut ad
aliquid. z est manifestu^m q^{uod} nulla spes exis i fa
tasia pot^{est} imutare intell^{ectum} possibilem nisi
virtute intell^{ectus} agentis. z q^{uod} virtute ei^{us} ois
talis species nata est imutare qucadmodu^m
ois color nat^{us} est imutare in p^{ri}ntia lumis.

Ex his arguo sic. Virtute illi^{us} n^{on} im
mutat vna spes p^{ro}pter alia virtute cui^{us} ois
spes nata est imutare z sine cui^{us} virtute n^{on}
la spes imutaret sicut v^{er}u^m color non imu
taret p^{ro}pter alia virtute l^uis sed virtute lu
mis ois color imutatur. hec n^{on} est oio mani
festa. s^{ed} intell^{ectus} agens est ille in cui^{us} virtu
te ois spes exis in fantasia nata est imuta
re intell^{ectum} possibile. z hec est manifestu^m
a^ltr^{um} n^{on} qdditas aliq^{uod} non intelligit^{ur} ab itel
lectu possibili nisi fantasia eiusde^m p^{ro} vir
tute intellect^{us} agentis imutaret intell^{ectum}
possibile. s^{ed} virtute intell^{ectus} agentis n^{on} co
tingit q^{uod} vna intentio seu spes seu simula
cr^{um} seu imago siue idolu^m imutet sine alia
Quantis g^o pcederet q^{uod} aliq^{uod} intentio exis
infantasia imutaret intell^{ectum} possibile v^{er}
tute intellect^{us} agentis sine aliquo iⁿpresso
ip^{si} fantasia nati v^{er}u^m iⁿpossibile q^{uod} virtute est
p^{ro}gat talis sepatio seu abstractio q^{uod} vna
imutet sine alia. eo q^{uod} p^{ro} ip^{si} z p^{ro} eius vtute
ois nate s^{unt} imutare. z ita bene p^{ri}ns est vni
sicut alteri. eo q^{uod} oio est sine magnitudine
nisi forte fingeret^{ur} fantasice q^{uod} ipse p^{ri}ns
vni imaginationi destruit alia z sic facit
illa cui est p^{ri}ns imutare p^{ro}pter alia q^{uod} cor
rumpit. S^{ed} hoc est adeo stultu^m q^{uod} non est
p^{ro}pter iⁿpossibilia q^{uod} ad h^{oc} seq^uent^{ur} exp^{re}me^{ntum}.

S^{ed} forte dicet^{ur} q^{uod} ista sepatio non pue
niet oio ex p^{ar}te intell^{ectus} agentis sed ex p^{ar}
te voluntatis n^{on} est ita q^{uod} cu^m volumus vo
luntas vel h^{oc} p^{ro} voluntate appetit intelli
ge^{re} aliquam qdditate tunc fantasia ei^{us} vir
tute intellectus agentis imutet intell^{ectum}
possibile sine alia qdditate vel p^{ro}pter alia
qdditatem. z hoc eti^{am} app^{ar}et aperte in ver
bis p^{ri}ncip^{al}is vbi d^{icitur} sic. Cu^m fantasia fuerit p^{ar}
parata p^{ro} nam p^{ar}at^{io}ne que est in motore p^{ro}
intentiones imaginatas z distincte fuerit
intentiones ab inuice z ab idolo. Et si volu
erimus vnam p^{ro}pter alia qbus p^{ro} iungitur
p^{ro}siderare tunc virtute agentis zc. Ecce q^{uod}
dicit^{ur} cu^m voluerim^{us} p^{ro}siderare. Item si

gnat in verbis sequentib^{us} vbi ponit exem
plu^m sic. q^{uod} agens n^{on} est formas q^{uod} in ma^g p
ducit faceret voluntarie. sicut in volunta
te n^{on} est p^{ro}siderare. Et istud v^{er}u^m est intentio
L^omen. in isto 3° c^omento 18°. vbi dicit^{ur} q^{uod}
ille opationes sunt reducte ad voluntate
n^{on} est am. s. abstrahere z intelligere. Et par^{um}
post subdit. q^{uod} cu^m iucim^{us} nos ag^{ere} p^{ro} has
ouas virtutes cu^m voluerim^{us}. Et mibi v^{er}
q^{uod} hoc s^{ecundu}m modu^m sermonis manifestu^m est
add^{ere} iⁿpossibile. Certum est n^{on} q^{uod} voluntas
nunq^{uam} vult aliqd nisi illud sit cognitu^m ab
intellectu z hoc ois pcedunt z p^{ro} ex t^{er}tio
ethicoz. vnde voluntas vel h^{oc} p^{ro} voluta
tem non pot^{est} velle p^{ro}siderare aliqua qd
ditatem nisi intell^{ectus} p^{ri}ns intelligat illa co
siderat^{io}ne qdditatis. Intell^{ectus} aut^{em} n^{on} po
test intelligere p^{ro}siderat^{io}ne alicui^{us} qddi
tatis sine illa qdditate. s^{ed} voluntas non
pot^{est} velle p^{ro}siderare qdditate aliquam ni
si p^{ri}ns ea intelligat. Si g^o ad hoc q^{uod} intel
lect^{us} agens abstraheret faciendo vna iⁿte
tion^{em} imutare sine alia. oporteret q^{uod} volu
tas vellet p^{ri}ns p^{ro}siderare illam. sicut hec v^{er}
ba manifeste sonant. z tunc seq^uret^{ur} q^{uod} itel
lect^{us} intelligeret illa qdditate anteq^{uam} itel
lectus agens ea abstraheret mo^{do} p^{ro}deco q^{uod}
est iⁿpossibile. z s^{ecundu}m L^omen. plane in isto t^{er}tio
vbi dicit^{ur}. Q^{uod} act^{us} intell^{ectus} qui est abstrah^{ere}
pcedit act^{us} intell^{ectus} q^{uod} est intelligere. pot^{est} g^o
argui sic. Si abstractio p^{ro} intellectu agen
te est voluntaria. ita. s. q^{uod} intellect^{us} agens
non faceret vna iⁿtent^{io}ne imutare sine
altera nisi voluntas p^{ri}ns vellet p^{ro}siderare
illa qdditate. seq^ueret^{ur} necessario q^{uod} itel
ligere aliqua qdditatem esset p^{ri}ns q^{uod} ab
strahere illa. q^{uod} est s^{ecundu}m L^omen. z veritatem
z oia ex dictis est manifesta. Ad vba il
la L^omen. pot^{est} dici vno mo^{do} q^{uod} non sunt
intelligenda vlt^{er} z necessario. s. q^{uod} sp^{iritus} z ne
cessario anq^{uam} abstraham^{us} aliqd intell^{ectum}
oportet nos velle c^osiderare illud itel
lectu^m. q^{uod} seq^uret^{ur} inconueniens p^{ro}dictu^m. Et
seq^uret^{ur} p^{ro}cessus iⁿ infinitu^m iⁿ abstractioibus
eo q^{uod} nulla qdditas rei malis intell^{ectus} nisi
p^{ro} abstractione intell^{ectus} agentis. Un^{de} eti^{am} z
L^ome. iⁿ fine h^{oc} p^{ri}ncip^{al}is. dicit^{ur}. q^{uod} oia oia d^{icitur} s^{ecundu}m
iⁿ h^{oc} s^{ecundu}m mo^{do} de itell^{ectum} agente s^{unt} illa. Q^{uod} v^{er}ba
n^{on} h^{ab}ent est ex a^lia q^{uod} itedit p^{ro} s. q^{uod} est
a^liam n^{on} s^{unt} act^{us} abstracta. s^{ed} p^{ro} intell^{ectus} ag^{ere}
te abstrahente sunt ex pot^{entia} intellectis
actu itell^{ectum}. Si g^o ad h^{oc} q^{uod} itell^{ectus} ag^{ere} ab
strahet aliqua qdditate p^{ro} itelliget^{ur}. sic se
q^uret^{ur} si oporteret p^{ri}ns velle c^osiderare

Liber

illa qdditate. ut ostendit. q. intelligit illas
qdditatem non sit nisi p abstractom. scilicet
ret q illa qdditas est abstracta anteq. ei
set abstracta et sic in infinitum. Non igit il
la vba Comen. si intelligenda vlt. et neces
sario supposito q ipse accipiat volunta
tem ppe p appetitum intellectuali q moue
tur ab obiecto cognito p intellm. Sz sit
intelligenda pculr et de possibili. h. n. be
ne e possibile. q intellcs pderet aliqua
qdditate et pderet pderatm illi qd
ditatis tanq bonu suum et pfectu et tunc
voluntas velit illa pderatnem et dele
ctatur i ea. Et rursus si intellect impio
voluntatis pderabit illam qdditate for
te pficietur pderatio ppter delectatōz
fm doctrina Ar. in 4. ethicor. vbi dic
sic. Coniungat aut delectatōm ppar ope
ratio. magis. n. singla iudicant et certi ex
grunt cu delectatione opantes. Aliter et
pnt exponi verba Comen. ut videbit sta
tim. Sed qret iunior. vñ g procedit q
vna intentio imutat intellm pter aliam
sibi iniuncta. postq non iungit ex pte in
telles agentis neq volutatis. Forte di
cendu est q hoc puenit ex aia cogitativa
q cogitat vnu indiuidu vni qdditatis
sine ididuo alteri. Cogitat dico vel fm
se vel in suo accite vel in suo effectu ppo
Et si queras vterius qre aia cogitativa
cogitat pus indiuidu h qdditatis et no
illius. vñ scire cam h qua ignoro. Sz
scioista ee ignorantia non pcam mibi.
na multi eoz qui ita bn tenent scire p
tent se ignorare. hoc tñ non e remotum.
qn celu cu suo motore sit ca h. Et hoc af
similat illi dicto homeri. talis e intellcs
in terrenis hoib qualc iducit in die pat
deoz virozq nisi q iste ho non intelle
xit oriam inter sensu et intellm ut ei ipo
nit Ar. Sed Ar. bn vidit oriam illam
ut pz ex dictis. Et forte illi pcesserunt q
act nri intellcs necessario eueniret. Et si
mlit act volunt. vñ et Empedocles di
cit. q ad pns voluntas auget in hoibus.
vñ eis sp sape altera pstant supple corpo
ra celestia. i. ad agendu necessitant fm di
spolitom hore pntis. Nos aut dicim
istos act ee liberos et a nullo agente nos
necessitari ad eos. lz a corporib celestib
iungat nos aliqua ad hoc vel illud vo
lendu vel intelligendu inclinari. Et ppt
hoc Ar. dicit in 8. phycor. Nihil ergo
phibet magis aut forsan necessarium in

corpore multos fieri mo? a pditore. ho
rum aut quosda intellm aut appetituz
mouere. Et huic bn pcorat om Com
men. in 2. celi et mundi ca. de regularita
te mo? vbi dicit q ca diuersitatis et desi
derij et imaginationis est diuersitas que
nientis ab extrinseco et diuersitas passio
num corporis ab eis. Sed tu dices q
h non e nisi ca cois et vltis oinz effectui
nalu. i. celu cu suis motoribus. Et ego di
co q meli est scire tñ q nihil. Redem
do tñ ad ppositum dico q aia cogitativa
cogitat vnu indiuidu vnius qdditatis
pter indiuidu alteri qdditatis et dispo
nit intellm possibile ad intelligere illius
qdditatis. i. o intellcs agens facit intellige
re illa qdditate sine alia. Et forte ad ista
intentom dicit Comen. q nos abstrahi
m et intelligim cum voluerim. i. cu co
gitauerim. et isti act sunt reducti ad vo
luntate nram. i. ad nraz cogitatom. et hoc
puto vep. q si hoc mo intellerit soci nri
verba pducta pcorades sum. sz non ap
paret mibi q sic intellexerit. Sufficit. n.
mibi illa intellm que puto ee falsa di
sputasse. It in pdicto fmone no satis
apparet mod calitatis intellcs agens sit
p actum intellcs possibilis. san sit ca rco
ta an ca ppinqua. Si. n. dicat q sit ca p
pinquior et imedior q fantasma. hoc e
inconueniens. q ca remota h vltior cali
tatem sup effectui q ppinqua. et sic fantas
ma eet vltioris calitatis sup spm intelli
gibile q intellectus agens. qd est absur
dum. Et si pcedat ipm ee caz remotu
et fantasma cam ppinquior. dicat ipse q
mo agens remotu distinctu sz ee ab age
te ppingori agit mediante illo nihil im
pmendo. Et h nllm iuenit ex pti qd sci
am. et vñ placet isti socio et alijs fribus
solue istas dubitatōes si eet possibile. eet
n. magnu auxilium ad noticia h nobilis
virtutis. Qib g pderatis pferoz ad
pns me nescire aliqua necessitate h pco
nis q intellcs agens efficiat specie intel
ligibile mediante fantasmate. et vere non
apparet mibi q intellcs agens heat ali
que modu calitatis agentis sup h spm
vna cu fantasmate. Non. n. e fingendu q
hec ambo agant spm intelligibile ex eq
vel fm modu eund agentis. Sicut vno
hoies eque fortes dicerent trabe vna na
ue ex equo. talia. n. agentia non sit inter se
eentia ordinata. et sunt eiude virtutis

fm spem vt manifestū inducendo c^o op
positū h^o tūgit vt et manifestū ē. vūnaz
ego vidē modū cālitatis efficientis quē
h^o intellect^o agens sup spēm intelligibile
quē si vidē hoc non obstante tenerē in
dubitātē pōnem pūs dictā. s. q^o intellēs
agens ē immediatū p se pncipium actiūz
intellectionis mō pūs declarato. Sed
q^o nunc non itelligo h^o cālitatē tētabo re
spondē rōib^o z auctoritatib^o q^o v^o pba
ri. Sustinendo itaq^o cā exercitātōis q^o fā
tasma agit imēdiate spēm intelligibile ni
hil coagente ad hoc intellectu agente ppo
homī. Rūdeo ad pnam rōem in h^oriū
cū d^o nulla res vel viri^o exis in corpore
z. possū negare istā eo mō quo accipit.
imo sicut viri^o exis sine corpore pōt im
mediate pducere aliqd in aliqd corpus
vt motor celi imēdiate pducit motū i ce
lo. sic aliqua v^o tusex^o in corpore pncipue
nobilissimo pōt aliqd imēdiate efficere i
aliqd incorporeū sine virtute imāli ppa
illi corpore aut illi incorporeo in q^o agit.
vū d^o q^o ipm fantasma exis in humāo
corpore agit imēdiate in intellēm possibi
lem sine coopatione agētis imālis q^o sit
ppm hōi. bñ tñ pcederē q^o ipm fantas
ma non pseruaret in eēdo nec i cādo
nisi eēt aliqd agens sepatū z imāle vtpu
ta motor celi. Et cū vlt^o d^o q^o ista non
pporcionant^o ad inuicē. s. res incorporea
z res exis in corpore. Dico q^o non hēnt
pporcionē fm magnitudinē qz res incor
porea nulla h^o magnitudinem. nec habēt
pporcionē fm duratōm tps. qz ista incor
porea ē duratōis infinite. res at exis in
corpore gñabili z corruptibili ē duratōis
finite. finiti aut ad infinitū nulla ē ppor
tio. sed bñ pporcionant^o sic q^o vñ ē actu
tale q^ole ē altēz in potentia. z hoc sufficit
ad hanc intellectōis actōm qstūm ad p
porcionē. fantasma. n. humanū ē virtuali
ter tale quale ē intellēs in potentia recep
tiua. vñ Lōmē. dic i isto 3° cōmento. 33. z
52. q^o ppatio que ē in itentōibus imagia
tis ē ppatio in motore vt sit motor. Sz p
paratio que ē in intellectu possibili ē ppa
tio que ē in moto vt sit motū z recipiens
Sed dices q^o fantasma nobilioz mō hēt
spēm q^o intellēs possibilis. qz h^ore aliquid
actu virtuali ē nobilioz mō q^o h^ore actu
formali. possū dicere q^o hoc ē v^oz ceter
parib^o. sed si cetera non sūt paria non o^o.
mō h^o cetera non sūt paria. qz intellēs pos

sibilis h^o spēm intelligibile incorporeali^o
oio z imāliter. sed fantasma h^o eā eo mō q^o
h^o eam. s. actu virtuali quodā mō corpo
ralit^o z māl^o viri^o at fantasmat^o q^o forte
ē ipmet fantasma existit in corpore vt
p^o in 3° h^o. Ad aliud cū d^o q^o intellēs
agens z. dico q^o v^oz ē. s. non i oib^o illis
modis q^o intellēs possibilis ē potēs oia
fieri. intellēs agens potens ē oia facē. d^o
q^o fm hanc viā q^o intellēs agens ē potēs
oia facere qstū ad cognitōm eoz vlem.
Et hoc apte docet Lōmen. cū dicit q^o fa
cit oia potentia intellecta actu intellecta.
Sed ex h^o non seq^o q^o debeat facere oia
qstūz ad eoz species. imo ipse qdditates
māles cogitate faciunt ipsas spēs i intelle
ctu. Et ad auctoritates Lōmen. dico q^o
oēs referende sūt ad ipm actū z^o intellēs
q^o ē intelligē z non ad actū pōrem q^o ē spe
cies intelligibilis. Lū g^o dicit q^o inuenimus
idē transferri de ordine i ordiem itelligit
de vna cognitōe in aliā cognitōm ordina
tam. s. de cognitōne sensitua z individuali
ad cognitōm intellectua abstractā. quasi
velit dicē. cū vñz z idē obm cognoscat^o
diuersa cognitōib^o ordinatis. s. qdditas
imaginata necesse ē vt hoc sit a cā agēte
z recipiente z. Et et p idē itelligo illud
q^o ipse dicit in eodē pmeto pax an ver
ba pexpōsita. s. q^o sola intētio imaginata
non sufficit ad mouendū intellēm. sed i
tellectōm. z subdit rōm pulchrā. qz si sic
non eēt oia int v^ole z indiū. i. inter co
gnitōm vlem z indiūalē. Lū^o pñe rō ē
qz nunq^o viri^o indiūualis pōt imēdia
te pducē pphensionem vlem. vñ si ima
ginatiua aut ei^o v^ous cāret imēdiate itel
lectionē seq^oret^o necessario q^o itellectio ef
fet pphensio seu cognitio indiūalis z sic
nulla eēt oia int pphensionē vlem z indi
ūalē nec p pñs int v^ole z indiū. Sz
si q^ores. ppter qd viri^o indiūalis pōt cā
re spēm vlem z non pōt efficē cognitōm
vlem. Rō h^o ē bona z sufficiens intelligē
tib^o. qz cognitio v^olis ē op^o pfectissimum
v^outis cognoscentis v^ol^o. vñ si v^ous indiū
alis agēt cognitōm vlem p se z imēdiate
seq^oret^o q^o esset nobilioz q^o v^ous abstracta
recipies illā pphensionē. eo q^o sp pncipiū
actiū alicui^o opatōis ē nobilius recepti
uo. Et illud ē simpl^o nobili^o c^o opatio v^o
actus ē simpl^o nobilioz nobilissima opa
tione alteri^o. si g^o fantasma agēt imēdiate
ipm itelligē eēt simpl^o nobili^o q^o potētia

Liber

intellectiva qđ ē absurdū. sed spēs intelligibilis non ē actus vltim⁹ ⁊ finalis potentie intellectiue. imo ē eius dispō ad suum actū finalē. Vñ qđtuncq; fantasma agat spēm intelligibile ⁊ intellēs possibilis eaz recipiat non seqr ex hoc qđ fantasma sit nobilius simplr intellectu possibili. eo qđ nobilitas potentie indicat ex sua opatōe nobiliori ⁊ finali. Iustū. n. ē a fine oīa appellari fm Arj. 2. h. Dic tñ forte cōcedi posset qđ fantasma inq̄tum ē actūū spēi intelligibilis ē nobili⁹ qđ intellēs possibilis inq̄tū ē receptiuus ipsius spēi. nisi vellem⁹ dicere qđ cetera non sūt paria sic p̄us dicebat ⁊ forte meli⁹. lz istud sit p̄babile. Per idē etiā ad aliā auctoritatem Lōmen. cū dī qđ necesse ē qđ non mixtuz ē. rīdet qđ intellexit de tali māli qđ est opatio finalis potētie imālis sicut ē ipm intelligē. ⁊ hoc ipse significauit i verbis pcedentib⁹. ibidem. n. dicit sic. Sed monit Arj. ad ponendū mouens sepatū a mā i factione formatiua virtutū intelligibiliū vel intelligentiū. qđ virtutes intellectuales apud ipm non mixte cum mā. vñ necesse ē ē. Ecce Lōmen. dicit in factōne formatiua virtutū intelligentiū. p formationez at virtutis intelligentis p̄suevit Lōmen. intelligere ipm intelligē vt apparet i mltis locis h⁹ tertū p̄cipue in 2. omento ⁊ i 3. ⁊ in multis alijs locis. vbi. n. nos hēm⁹ intelligē ipse h⁹ formare p̄ intellēm ⁊ in hac cōcordantia fuit mibi gaudiū magnū

Ad rōes in p̄ncipio qōnis adductas. Ad p̄mā p̄ p̄ distinctōem positā i qōne p̄cedente in solutione p̄me difficultatis. ⁊ tu applica ad p̄positū qđ p̄pter breuitatem dimitto. Ad aliā silr p̄ ex dictis vñ. n. mibi ēē p̄babile intellēm agentē nō ēē cām actiua speciei intelligibilis nec immedie nec mediāte fantasmate p̄pter rōm p̄us dictā. hec tñ scripsisse intēdo salua mibi p̄testatōe alr dicendi si mibi aliā melius apperet. Transmutari. n. i tali bus difficultatib⁹ ad aliā op̄ionem. p̄pter meliorē rōem non d̄z imputari incōstantie. Sed adherere p̄tinaciter op̄ioni p̄p̄e ⁊ tristari p̄pter dimittē op̄ionē p̄p̄am ē hoīs agrestis ⁊ indisciplinati sicut hētur ab Arj. in 7. ethicorū. Ad aliā cū dī qđ ex qua rōe ēē. Circa hanc rōem ē sciēdum. qđ p̄pter istā rōem dixerunt aliqui specie intelligibile fieri imedie ab actu virtutis cogitatiue. ⁊ dicūt ipam speciem

intelligibile non manere in intellectu p̄ actualē cōsideratōm qđ non manet cessate intelligē. Itā qua rōe fantasma vñ⁹ indiuidui albedis facit spēm intelligibile i intellectu. eadē rōe fantasma alteri⁹ indiuidui albedis facit spēm silem in ipso intellectu ⁊ sic si h⁹. spēs reuertur i intellēm post actualē cōsideratōm ⁊ p̄ cognitōm tūc i tellect⁹ sit hēbit plēs spēs intelligibiles ei⁹ dē qđditatis respectu eiusdē indiuidui. Et bñ dico plures silr. qđ in diuersis gñib⁹ in diuersis instantib⁹ gñatis h⁹ bene. ⁊ h⁹ vñ valde absurdum. de qđ. n. seruient h⁹ spēs intelligibiles cū vna ipsaz sufficiat ad intelligendū qđditatē albedis. silr at ⁊ i alijs. Sed tenendo cōem doctrinā i isto pōt cēdi qđ cōcludit. ⁊ qđ h⁹ species multe disponunt intellēm ad intelligendū illa indiuidua albedinis a quorū fantasmatib⁹ cānt. Et q̄uis vna spēs sufficeret ad intelligendū qđditatē albedinis. tñ non sufficēt ad intelligendū oīa indiuidua illi⁹. ⁊ h⁹ ē p̄babile. Quātr at vna spēs p̄ficat ad intelligendū qđditatem ⁊ indiuidū vñ⁹ ē p̄us. Arj at dicunt alig qđ cū fantasma vñ⁹ indiuidui fecerit specie intelligibile in intellectu possibili qđ diu illa manebit nū qđ fantasma alteri⁹ indiuidui eiusdē spēi i fantasma eiusdē hoīs exns faciet specie intelligibile in ipso intellectu. qđ p̄cedens ipedit et ⁊ reddet intellēm idispositū ad receptiōē alteri⁹ spēi. cū recipiens d̄z ēē cōmūdatū a nā recepti siue a recepto fm spēs Et forte isti p̄cedēt qđ nec fantasma alteri⁹ hoīs gñat nouā speciem s̄z oēs intelligunt p̄ vñā spēm cū ipsa ē actu cōformis fantasmatib⁹ eorū. itaq; cū vñā indiuiduū albedinis mediāte fantasia sortis fecerit spēm intelligibile in intellectu. ⁊ ista manēte plato imaginē illud indiuidū albedis vel aliud non p̄tingēt noua species intelligibilis diuersa a p̄ore. sed plato intelliget p̄ eandē inq̄tū hūit qđdam cōformitatem ad fantasma ipsius. Sicut. n. vñā 3. riorū exns in aliquo sbo ipedit gñatiōm alteri⁹ us in eodē qñ illa 3. rīa sunt eque fortia. sic forma penit⁹ eiusdē speciei cum alia agens in subiectum aliqđ impedit ipsū simul recipere aliam eiusdem speciei. ⁊ si militer dicendum esset de duobus sensibilibus eiusdem speciei per comparationem ad medium ⁊ ad sensum. vtrum verum sit bona est consideratio.

Questio. 25.

Estat ulterius ingrendū. Utrūq;
intellēsus agens sit aliqd aīe nre
humane. et vñ qd non. qz si eēt ali
quid aīe nre humane. aut eēt potētia seu
virtus ei⁹. aut ps ei⁹ p sufficientē diuīfio
nem fm oīum cēssione. sed non pōt esse
potentia vel virt⁹. qz virtus ē de gñe qua
litatis vt satis pz in pōdicamētis. Intellēsus
āt agens est quedā sba actu ens nobilioz
possibili fm. p. in lra. qd non est ppe virt⁹
nālis aīe nre. Si āt dicatur qd ē ps aīe et
cū non sit ps qstatiua vt manifestum est.
aut qd eēt ps eēntialis. aut subiectiua. non
subiectiua. qz sic aīa nra humana nō effz
vna fm spēm. cō oppo^m oēs cōcedunt. et
Ar. significauit in 2. huius. vbi dicit. Ul
timū āt et mīmum fm rōem et intellectū
nec pōt eē pars eēntialis. qz tunc aīa hu
mana non eēt sba simplex s; pposita. qd
vñ absurdum. qz forma dz esse simplicis
eēntie fm auctorem libri. 6. pncipioz.
Oppo^m arguit auctoritate Ar. di. 2. qd
nece est in aīa eē has duas dīas. s. intelle
ctū possibilem et itellēm agentē et stat qd
non sūt in aīa nisi in aīa humana qre
z. In dicta qstione dicunt aliq sūiam
Ar. et Lōmen. fuisse qd itellēs possibilis
ē quedā sba intellectualis simplex in sba
p se subsistens actu formalit de se et non
ē sba pure in potentia receptiua. et isti cō
cedunt qd itellēs agens non sit aliqd aīe
humane. inno ē quedā sba actu subsistens
q facit de potentia intellectus actu itelle
cta distincta ab intellectu possibili. Nec
pōt dici qd itellēs agens sit virt⁹ vel po
tentia nālis eiusdem potentie sbe. qm sic
vnum et idē simplex et indiūibile in sba et
p se subsistens hret potētiā actiua et po
tētiā passiua et receptiua respectu eiusd
qd ē impossibile. Rōes qbus mouent ad p
bandū ppositum videbunt p cū moue
bunt dubitantes d opionem istā. Sz
ista pō vñ multū dubitabilis. p. aliqui sic
arguunt. Illud qd recipit omēs act⁹ nō
dz eē aliquis act⁹ de se formalit qz tunc
idē recipet seipm. sed itellēs possibilis re
cipit oēs actus. qz oīa intelligē pōt de no
uo. qd non ē sine receptōe eoz saltem qz
tum ad eoz spēs. nihil āt recipit seipsum
nec spēm suipsius. vt manifestus est qre
z. Et ista rōem intellexit Ar. in littera
cū dicit. Neceesse ē itaqz qm oīa intelligit
z. Item pōt sic argui. Si itellēs pos
sibilis eēt sba intellectualis de se actu seq

retur qd aliqd recipet eiusdē spēi cū ipso
qd vñ impossibile. et pbo pñaz. qz oīs sba se
tellēualis exñs actu de se formalit ē d se i
intelligens et intellecta. et itellectio ē idem
cū sba tali q seipsā intelligit et h significa
uit Ar. cū dicit. S. ia āt specularia et sci
bile idē est. s. in seipatis a mā actu subsistē
tibus. sic q itellēs possibilis fm istā pōez
erit de se itelligens et itellēm itellectiōe
q est sua sba. Lūz q itellēs possibilis ali
qñ recipiat itellectiōm sue ppe sbe vt q
libet itelligens expit in seipso. qz attingit
vnicuiq; intelligē de nouo sbam ppam
sui itellēs. seqret q itellectio sbe itelle
ct⁹ recipiet itellectiōm sbe itellēs. et sic sal
tē idē s; spēs recipiet idē fm spēm p se et
ppe. Ar. āt itellēs possibilis qñq; de no
uo intelligat suā ppam sbam fm se. hoc
vñ testificari Lōmen. iz. metaph. pmen
to. is. in fine vbi dicit. Ar. si itellēs dñu
det apud pfectiōm humanā a potentia
neceesse ē vt destruat hec actio ab eo q ē
alia ab illa q intelligim⁹ alia eēntia. s. mā
lia et tunc non itelligim⁹ oīo p ipm. aut i
telligim⁹ fm q actio ei⁹ est sba ei⁹. i. intel
lectione sue sbe ppe. sed impossibile ē vt in
aliq hora non itelligam⁹ p ipm. R. eling
tur qd si itellēs fuerit denudat⁹ a po
tentia et itelligam⁹ p ipm fm q actio ei⁹
est sba eius. i. itellectiōe q intelligat eius
ppa sba. n q de nouo pūgat itellectio
q est idem eēntialit cū ei⁹ sba. qz sicut ipe
non incipit eē de nouo. sic itellectio q ē
idē eēntialit cū eo non incipit eē de nouo
sed mō pdicto. s. q tunc itelligim⁹ ipum
s; ppam sba ei⁹. et ipse recipit itellectiōz
sue ppe sbe de nouo. et sic seqtur incōue
niens pdictum. Sed aliq; cauillaret h
q qñuis itellēs possibilis sit sba intelle
ctualis actu exñs de se formalit. non tñ ip
se intelligit seipm p se itellectiōe q sit ei⁹
sba. et sic non seqtur illud incōueniens. et
cū dñ q oīs sba z. Diceret cauillator q
nllm est incōueniens de illis sba que sūt
nate inuari ab aliquo exñte in corpore
sed itellect⁹ possibilis qñuis pōatur q sit
sba actu ens de se. tñ natus ē moueri ad
actum suū ab aliquo siue ab aliqb⁹ exñti
bus in mā. s. ab intentiōib⁹ imaginatis.
Contra istud ē Ar. qz fm istā pōnem in
tellectus possibilis pus nāl⁹ est actu ens
de se formalit qz moueat a fantasmatib⁹
vt manifestū est. Qd autem qd de se ē ens
actu nāl⁹ anteqm moueat ab aliquo hēt
q z

Liber

aliquā opatōm hālr pūsq; moueat ab il
lo. et sic intellēs possibilis pū nālr q; mo
ueat a fantasmatib; hēbit aliqū actum
de se. et q; erit ille act; nisi intelligē suam
sbam non vī posse assignari rōnabl; ni
si q; fungat. q; idem qd pū. Et cōfirmat
q; oīo vī irrōnabile q; ens actu de se nī
lam opatōm hēat nisi solā receptionē et
et nullā vīutem nisi receptiua. Constat at
q; intellēs possibilis nullam opatōm hē
nisi passionē fm Ar. et Lōmen. i. isto 3.
neq; vīutē nisi receptiua fm eos. quomō
q; eēt ens actu de se formalr. Ex his ita
q; vī q; illa positio sit rōem q; tū ad h
q; dicit intellēm possibilem eē sbam exī
tem actu de se. vī et esse q; verba Ar. in
isto 3. ppe pncipium. vbi dicit. q; intellēs
possibilis non hē nāz nisi q; possibilis vo
cat; ē. Et paz et post. q; nihil ē actu eoz
q; sunt anī intelligere. vī et q; isti exponūt
ista vba sicut dicebat pū referendo ad
opionem antiquoz. q; ponebant aīam eē
ppositā ex oībus reb; vt oīa cognosceret
q; quos dicit Ar. q; intellēs nihil ē actu
eoz que sūt. sentium māliū ex qbus antiq;
dixerunt ipm eē ppositum. s; soluz est in
potentia receptiua spēz eoz q;uis de se
sit sbā abstracta actu. Sed istud non vī
satisfacere ad itentōm Ar. q; loquit; vlr
sine aliq; reflexione et determinatione ad
entia mālia. vt p; i eius verbis et i verbis
Lōmen. It; q; isti ccedunt intellēm
agentē non eē aliqd aīe nīe. vī valde ab
surdum et q; Ar. et Lōmen. Ar. n. tra
ctat in isto 3. de intellectu possibili tanq;
de pte aīe. vt manifestū ē in pncipio h;
tū vbi dīc de pte aīe. Et cōstat q; i
tellēs possibilis nī ē ps aīe intellectiue hu
mane distincta q; aliā ptem nisi q; intellēs
agentem. et si dicas q; ē ps aīe humāe di
stincta q; aīam sensitiuam. tra hoc ē. qā
in illo ca. Qm at sicut in oī nā dīc Ar.
q; necesse ē in aīa nīa eē has duas dīas
s. intellēm agentē et possibilem et non ē in
alia aīa nisi in aīa humana. Est et hoc q;
intentōm Lōmen. in multis locis. dicit. n
Lōmen. pmento. is. Q; fuit necesse has
duas actiōes aīe attribē nobis. s. recipe i
tellēm et facere eū q;uis agens et recipiēs
sunt sbe eterne. ppter hoc q; he due actiō
nes sunt reducte ad voluntatē nīaz. i. ad
cognitōm nīam. vt credo. s. abstrahē itel
lecta et recipe ea. et paz post in eodē mē
to dicit. et cū nos iuenimus agē p has du

as vīutes cū voluerimus. et nihil agit ni
si p suam formā. iō necesse fuit attribuer
nobis has duas vīutes itellēs. It; i oīto
4. dicit q; intellēs exīis in nobis hē duas
actiones. i. duas passionē. q;rum vna est
de gīe passionis et ē intelligē. et alia dge
nere actiōis et ē abstrahere formas et de
nudare eas a matīis et alia multa ad istā
intentōm. Quidā q; tenentes pdictam
opionē q;stum ad actualitatē itellēs pos
sibilis dicunt q; intellēs agens bene ē ali
qd aīe nīe. non obstante q; vterq; sit sbā
actu subsistens. non solū. n. pōt eē sbā vna
ex duab; sbīs quaz vna informat aliam
et inheret ei. vī et ex duab; sbīs actu q;
rum vna non ē distincta ab alia loco et sb
iecto et cū hoc actus vnius sine opatio
mediate dependet ab alia et ppe. vī et q;
Lōmen. ex motore celi et ipso celo ē quid
vntū ppter illam cām. vt p; p Lōmen. et
celi et mundi. et multotiēs Lōmen. vocat
intelligentiā mouentē celum formā ipm
sicut p; paz exercitatis in nāli pbia. Ar.
et omen. Alueriois. Sīlr q;uis ppositū ex
corpore humano et aīa cogitativa sit q;
dam ens actu et subsistens. et sit aīa cogi
tativa fm Lōmen. tū ex his ē vna substā
tia. s. homo. vna dico vnitātē sufficiente
ad actum pūm ei; q; est vlr pprehendē
vt pū dīctū fuit fm Lōmen. Cū q; intel
lectus possibilis in opatōe sua depende
at ab intellectu agente ppe et imediate.
vt p; ex dictis q;re non potit eē qd vnum
ex his duab; substantiis. Nec ē require
da talis vnitās in reb; hītib; formas i
māles sicut i illis quoz forme sunt māles
et inherētes. hoc at reputo bene et subtilit
dictū. tū non vī oīo sufficere ad itentōm
Lōmen. sicut p; ex sequētib;. si tū itellēs
possibilis eēt substantia actu de se. nō vī
deo quō ex ipso et intellēu agente bene
eēt qd vnum mō pdicto. sed nō credo q;
sit substātia ens actu de se formalr. vt sta
tū patebit. Alij at dicunt alr. q; itel
lectus possibilis. dico at intellēm quo co
gnoscit aīa et sapit et quo opinat; aīa et in
telligit. non ē aliq; sbā itellēualis actu de
se formalr. s; ē sbātia pure i potentia i
gīe nē itellēualis. sicut mā pma ē pu
ra potentia in gīe nē sensibilis. et hoc bī
pbatum ē pū q; aliā opionem. et ccedūt
isti q; intellēs agens ē forma informans
intellēm possibilem et dāns eē ei simpli
ter actu. vt sic aīa rōalis humana sit sbā

inco: porea pposita eēntialr ex duob' pncipijs intrinsecis quoz vnū ē de se pure i potentia r ē sile mē. s. intellēs possibilis. r aliud ē act' eius ipm pficiens r est sile forme. s. intellēs agens. r q' hec sit itentio Lōmen. manifestū ē inspicienti vba eius pus inducta ā aliā opionē. Itē ipse dicit i pmento 5. q' tu debes scire q' sicut lux ē pfectio diaphani. sic intellēs agens ē pfectio mālīs. Itē in pmento 2. ipse dicit. q' intellēs q' ē in nobis pponit ex i intellectu agente r intellectu possibili. Itē in eodē pmento dicit q' intellēs mālīs p ficit ab agente. Itē in pmento 36. dicit q' intellēs agens ē forma in nobis. Dicit et ibidem. q' intellēs in nobis ē pposit' ex i intellectu agente r intellectu speculativo. verū ē tñ q' aliq' volunt oēs istas auctoritates exponē p h' qd Lōmen. s. sicut voca re pfectōez r forma nō solū forma q' infor mat r iheret. s. alio' vñ i pmento 4. b' ter tū dicit. q' intelligētie pficiunt p se inui cē. s. inferior p supiorē. Silr in iz. meta ph. pmento 44. dicit q' pfectio vnius cuiusq' mouentū vnūquēq' orbiū pfi citur p pmiū motorē. sed stat q' nec pri mum nec aliq' alia sba sepata ē pfectio i formans aliā. r iō nō segt q' intellēs agēs sit pfectio i formans intellēm possibilem. Quō at intellēs agens sit forma r pfectō intellēs possibilis. Dicunt vno mō. q' p tato ē q' sicut colores non videntur i dia phano nisi pñte lūie. sic nec intellēs intel ligit res mālēs nisi pñte lūie intellēs agē tis. qd lumen ē ipse intellēs agens. S. istud nullo' sufficit. q' pari rōe posset di ci. q' fantasma ē pfectio intellēs mālīs. q' nunq' intellect' possibilis intelligit rē mālē nisi pñte fantasmate eius. It' quō intel lectus agens vnitur possibili vt forma ipfi dant aliū modū in qōne d' intellectu adep to vt videbitur p' si de' voluerit. s. q' nā pbi ē maximā certitudine ingreere saltez fm q' possibile ē in mā sbiecta. vt docet Lōmen. in iz. metaph. Nec ē satis scien tificū iniri auctoritatib' hoīum nisi p q' to rsonant rōni r pncipijs p se not'. It' bonū vñ tentare illā pconē resolue in ali q' p se nota. aut saltem pcessa a multis.

Suppono g' p' q' intelligē r abstrahē st opatōes imanētes i intellectu. r ē hoc appz manifestū oī sani capitis r hēt ab Arl. 9. metaph. Scdo suppono q' po tentia actiua ē pncipiū trāsmutadi alterz.

ināntū alterz 5. metaph. ex q' statim segt q' nulla opatio ē imanens eo q' idē sit p se pncipiū actiū ē i mediātū r recepti uū fm idem. s. p tato q' pncipiū actiū i mediātū ē vnū receptiuo p se s. ita s. q' sē in eodē sbo. aut vnū ē informās al terū. Tercio suppono q' intellēs agēs ē pncipiū actiū p se r i mediātū ipsi' in telligē. r hoc pbatū ē pus sufficient. Sed adhuc volo pbare ad pñs ad maiorē cer titudinē. r ad h' accipio q' intellēs agens non ē i mediātū pncipiū actiū spei intelli gibilis. q' vni' effēs non pñt eē pñs cause i eod' gñe cāe p se r eodē mō vt manifestū ē p se inducēdo. Altera. n. eaz supflueret r dignitas est i nā q' i ea nō sit aliqd oci osū. vt h' ab Arl. p. celi r mū. r 3. hui' r a Lōmen. 2. metaph. si g' intellēs agens eēt cā actiua p se i mediātū spei tunc fan tasma non eēt isto' agens ei'. aut g' nllō' erit cā actiua. aut erit cā actiua remota. non ē dandū pñm. q' pbatū ē pus op po'. h' s. q' fantasma sit aliq' mō cā actiua speciei intelligibilis i intellectu. Si vō daf scdm illud ē incōueniēs oīo. q' agens re motū hz vliorem cālitatē q' ppinquū et pluriū ē cā vt celū q' hō. Silr at in alijs.

It' at ipm fantasma deteriatū alie' q' li tatis vlioris cālitatis sup spem intelligibi lem q' eēt intellēs agēs. q' intellect' agēs si eēt cā alie' spei intelligibilis eēt cā omīs spci. cū non eēt rō q're magis eēt cā vni' spei intelligibilis q' alteri'. qd' at fantas ma ē cā solū vni' spci. s. illi' q' dditatis ē i diuiduū ē fantasmatū. remotū ē g' q' ipsuz fantasma sit cā actiua remota spei intelli gibilis. g' relinqt q' intellēs agens non sit actiū i mediātū spei intelligibilis. nec ē fin gendū q' hec ambo. s. intellēs agens r fan tasma eq'lr se hēant ad gñandū spem itel ligibile. hoc. n. remotū ē in qōne pcedenti.

Uteri' accipio q' abstrahē est actio im mediate pueniēs ab intellectu agēte. s. nō mediate aliquo agēte sepato ab eo. r hoc ē manifestū cuiusq' intelligenti. pōt tñ decla rari modica declaratōe ppter pteruien tes. q' certū est q' abstrahē intellectu nō p uenit p se r i mediate a fantasmate. Ridi culū. n. eēt dicere q' fantasma abstraheret q' dditatē a fantasmatib'. r nlls hoc dicit sic. n. fantasma facēt de potentia intellectu actu intellecta cū hoc sit abstrahē vt i p hemio sumit. nec ēt species intelligibilis ē illud ex quo i mediate pcedit abstractio

Liber

seu abstrahē vt ē manifestū ē. nec itellēs
possibilis. q̄ relinqtur q̄ abstrahē ē ime-
diate ab intellectu agente. Tūc arguitur
sic. abstrahē qd̄ imediate ē ab intellectu
agente cū sit qd̄dā agē. aut q̄ est agē spēs
itelligibilē. aut ē agē ipsā itellectōem. p̄i-
mū n̄ est vez. q̄ sic itellēs agēt imediate
spēm itelligibilē qd̄ ē remotū. q̄ relinqt
q̄ abstrahē ē agere ipsā itellectōem. cūz
q̄ ab intellectu agente imediate pcedat ip-
sū abstrahē. vt manifestū ē. alr. n. itellēs
agens n̄ bñ notificaret p̄ abstrahē. seq̄r
q̄ itellēs agens imediate efficit itellecti-
onē. s. p̄ p̄uatōem alrī? medie vtutis sepa-
te ab ipso intellectu agente. r̄ h̄ puto oīno
ēē vez. Ex qb̄ arguo sic ad p̄ncipale h̄ i-
tentū. si itellēs agens n̄ ēēt vnit? r̄ iūm-
ct? itellectui possibili fm̄ ec̄. tūc itellectio
non ēēt actio imanens ī aīa itellectia qd̄
ē absurdū oīo. r̄ p̄bo dñam ex dictis. q̄ i-
telligē imediate dependet oīo ab itellēu
agente. vt pbatū ē. cū q̄ opatio n̄ dicat ī
manens ex eo q̄ recipiat p̄ se in illo eod̄
qd̄ ē p̄ncipium p̄ se actiū ē? imediatū. s. z
ex eo q̄ recipit in aliq̄ cui suū actiū est
iūmctū fm̄ ec̄. itellēs at̄ possibilis ē ille
in quo recipit itellectio s̄iue. vt manife-
stū est. q̄re seq̄r q̄ itellēs agens ē iūmct?
possibili. aut q̄ itellēs agens ē iūmct? pos-
sibili fm̄ ec̄ tanq̄ vtus illi? eiusdē sbe cu-
ius ē potentia receptiua ipsi? itellectiōis
aut ē ei iūmct? tanq̄ sba qd̄dā alia que vt
ē vtus ē p̄ncipiū imediatū actiū intelle-
ctiōis. Si dicet p̄mū. hoc ē absurdū. q̄
vna sba simplex r̄ imālis h̄ret in se virtu-
tē actiū r̄ receptiū vnius r̄ eiusdē effēs
r̄ sigs non h̄ret hoc p̄ impossibili tunc ar-
guendū ēēt alr. q̄ cū itellēs possibilis sit
sba pure potentia. vt pbatū ē p̄us. neces-
se ē q̄ ē? p̄fectio p̄ma sit sba. r̄ h̄ idubita-
ter ē itellēs agens. Per hāc itaq̄ iue-
stigatōem pot̄ ēē certū. q̄ aīa itellectiua
sit p̄posita ec̄ntialr ex his duab? p̄tib?. s. ī
tellectu possibili vt ex sbo. r̄ itellectu agē-
te tanq̄ ex forā iformante. Ad h̄. n. q̄ in-
telligē sit act? imanens n̄ sufficit q̄ itellēs
agens sit p̄ se subsistens. r̄ n̄ distinct? lo-
co a possibili r̄ agēt in ipm. q̄ mouē non
ē act? imanens ī intelligentia mouente. r̄
tū intelligentia ē non diuersa sbo aut loco
a celo r̄ mouet ipm imediate r̄ p̄ se. S. z
ī istā pōnem s̄t difficultates non pauce.
Una r̄ p̄ncipalis ē. q̄ fm̄ hoc videretur
aīa itellectiua ēē corruptibilis cū sit cō-

posita ex sba ī potentia r̄ ex sba q̄ est ipsi-
us act? s. z p̄pter istam dubitatōem fiet q̄
stio spalis. Alia dubitatio ē. q̄ nlls act?
corporis vel forma dz ēē sba p̄posita. sed
aīa itellectiua ē forma r̄ act? q̄ it. maiō
p. z. q̄ sba diuidit p̄ mām r̄ formā r̄ p̄po-
sitū. r̄ sic act? non dz ēē sba p̄posita cū ex
opposito distinguant. vt p. z. ex z. h̄. mior
vero p. z. ex diffinitōe cōi aīe que diffinitō
data ē in z. h̄? Itē illud qd̄ ē pure po-
tentia in aliq̄ gñe dz ēē informatū oibus
actib? illi? gñis. vt v̄ in mā p̄ma q̄ ē ens
pure in potentia in gñe nē sc̄sibilis r̄ ipsa
h̄z in se oēs act? sensibiles gñabiles r̄ cor-
ruptibiles. si q̄ itellēs possibilis ē poten-
tia pura in gñe nē itellectualis ipse dz ēē
iformat? oibus actib? itelligibilib?. et sic
intelligentie mouentes corpora celestia ī
formabunt itellēm possibile humanū.
imo ēt ipse deus sūm? vel sūpm? infor-
bit itellēm n̄m inherēter. qd̄ v̄ oīo ab-
surdum. Itē aliq̄ sic arguunt. illud qd̄
imediate recipit accētia non dz esse ens
pure potentiale. hec ē manifesta q̄si p̄ se.
sed itellēs possibilis imediate recipit ac-
cidentia. s. spēs itelligibiles q̄ oīa s̄t acci-
dentia vt supponunt q̄re itē. Itē p̄ma
p̄fectio alic? spēi non ē ens pure potentia
le. sed itellēs possibilis ē p̄ma p̄fectio ho-
minis. vt p. z. p̄ Lōmē in p̄ma disgressiōe
magna r̄ ē iūmctū q̄ntū. Itēz si ex itellēu
possibili r̄ agente fieret vna sba p̄ se. tunc
itellēs agens ī p̄ncipio vniret nobis vt
forma. sicut itellēs possibilis. qd̄ v̄ ēē
Lōmē in isto 3. omento. 36. r̄ p. z. mā. q̄
stat vt dicunt q̄ itellēs possibilis vniret
nobis vt forma ī p̄. instāti gñationis ho-
minis vt p. z. p̄ Lōmē. ī p̄. omento vbi di-
cit. q̄ nos p̄ itellēz distinguimur ab ali-
is spēb? q̄ itē. Itē Lōmē. in iz. meta-
phy. omento 18. dicit q̄ itellēs ī poten-
tia ē q̄si virt? vel loc? illi? itellēs q̄ est in
nobis. s. agētis non q̄si mā. Itē non ē ī
tentio Lōmē. q̄ in nobis sit duplex po-
tentia cognoscitiua abstracta. s. hoc oīn
geret fm̄ istā pōem. q̄ certū ē q̄ itellēs
agens ē potentia cognoscitiua abstracta
vt p. z. ex isto 3. q̄re itē. Itē si itellectus
agens esset ps aīe humane. seq̄ret q̄ aīa
h̄ret aliquā opationē oīo sibi p̄pam. s. q̄
non depēderet a corpore tanq̄ a sbo. nec
tanq̄ ab obiecto. qd̄ v̄ impossibile r̄ oīra
Ar. in 3. h̄? r̄ in p̄hemio h̄? r̄ p. z. mā. q̄
stat fm̄ Ar. r̄ Lōmē. q̄ itellēs agēs

intelligit seipm p suā sbām. ⁊ ad hoc q
seipm intelligat non idiget fantasmate tan
q mouente. q tūc recipet ab ipso. qd ē i
possibile. nec idiget corpore tanq sbo. h
et certū ē fm pū pbatā qre zē. Ad p
mū istoz cū dr. nlls act⁹ corporis zē. pos
sum⁹ dicere q duplex ē actus. vn⁹ ē act⁹
iberens ⁊ de isto forte vez ē qd hic assu
mit. ali⁹ ē act⁹ sbsistens. ⁊ iste bn pōt esse
pposit⁹. ⁊ sic ē de intellectu humano. vt pz
ex pū dictis fm Ar. Alr pōt dici q nll
lus act⁹ corporis ē ppositus ex mā corpo
rali ⁊ forma qz sic duo corpora eēt siml
eo q act⁹ sū ē cum eo c⁹ ē actus. s; aliqs
act⁹ talis ⁊ deteriat⁹ pōt eē cōposit⁹ ex
duob⁹ pncipijs abstractis. qz vnū ē sbm
⁊ aliud ē forma ⁊ pfectio. ⁊ sic ē h. ⁊ cum
dr h q sba dicit⁹ zē. vez ē accipiēdo sb
stantiā ppositā ex sbo māli ⁊ forā ei ibe
rente. ⁊ vocat⁹ ibi act⁹ oīs sba q nō ē mā
corporalis. nec ppositū ex mā corporali.
Ad aliud cū dr. qd ē pure potentia zē
pōt dici q vez ē vel qstū ad esse reale
eoz actū. vel qstū ad eoz similitudines
⁊ sic ē h. intelligēs. n. possibilis ē potēs oīa
fieri mō similitudinis ⁊ receptōis. vt pz ex
isto 3. vel dr q vez ē si illud ens in pote
tia sit distinctū p diuersas ptes qz vna sit
applicabilis vel appropabilis vni illorū
actū ⁊ altera alteri. s; si non. non oz. et
sic ē h. Intellēs. n. possibilis hūan⁹ non ē
diuisus p diuersas ptes numero vel spe
cie diuersas vt pz ex pdictis. ⁊ iō non est
applicabilis oib⁹ actib⁹ intellectualib⁹ q
ipm realr debeant iformare. sed qz ifum⁹
ē in gñe nē intellectualis. vt pū dcm ē. iō
determinat sibi pmo vnū actū intellectu
alē maxime diuinutū ipm sbalr ⁊ realr
informantē. s. intellēm agentē q facit de
potētia intellecto actū intellēm. ⁊ e⁹ actio
reducta ē ad cognitōem nrām. de h tam
fiet qd spālis. s. vtrū intellēs possibilis sit
in qz intelligentia q intelligit aliqd ex se.
Uel dicat⁹ q maior ē vera si illi act⁹ na
ti sunt qnq opari ⁊ qnq nō. tales. n. act⁹
sūt transmutabiles aliquo. ⁊ non idigent
aliq sbo trāsmutabili. s; si sit actus q sem
p continue ⁊ vniformiter opant⁹ non oz q
sūt informantes aliqd sbm. eo q oīo sūt
itransmutabiles ⁊ p se ⁊ p accis. ⁊ sic est
de talibus intellectib⁹ q mouent corpora
celestia. vt pz 8. pby. ⁊ iz. metaph. Ad
aliud cum dr. aliud qd recipit zē. pōt dici
q vez ē q non oz ē tale ens pure potē

tiale qd non sit ps alic⁹ actus. s; si ē ps ali
c⁹ act⁹ tunc pōt recipe immediate aliq ac
cidentia non qdē immediate p abnegatio
nem mediij finalis. imo finalis actus itel
lect⁹ possibilis ē intellēs agens sed p ab
negatōm mediij receptiui. ⁊ sic dr intellēs
agens ab ipsis spēb⁹ intelligibilib⁹ qnq
hec ambo vniant⁹ intellectui possibili sine
medio receptiui. qz intellēs agens vnitur
ei tanq eius pncipalis act⁹ ⁊ finalis. sed
spēs intelligibilis non sic. s; tanq dispo
nēs ad intelligē. Alr dicunt aliq q in
tellēs possibilis non solū recipit foras ac
cidentales. imo aliquas sbas abstractas
⁊ imāles. dicunt. n. q sba mālis intellr p
suam ppām spēm q ē de gñe sbe. alr. n.
nō repñtaret ipam sbām ppe. nec m. ppe
sūt in intellectu possibili sicut forē sbales.
qz non sūt ad dandū ei cē simplr. s; ad re
pñtādū ipsas sbas māles. Et si dicas.
oīs sba imālis ⁊ abstracta ē actu intelligēs
⁊ intellecta. Possū cedere q iste spēs sba
rum imāliū sit actu intelligēs non tan
q illud qd intelligit. s; tanq illd q intellēs
intelligit. pficiunt. n. ipm intellēm possibilez
ad intelligendū ad sbas māles qz repñ
tant. sicut forme māles pficiunt māz cor
poralem ad opandū opatōes nāles l⁹ cor
porales. Et tu dices. oīs sba imālis ē eter
na. qz absctio mē a reb⁹ est cā ppetuitat
vt dicit Lōmen. 2. celi. pōt dici q vez ē
de sba māli q non ē repñtatiua alic⁹ sbe
mālis. sed si est representatiua alicuius sbe
mālis pōt eē gñabilis ⁊ corruptibilis qd
mō. Uel dicatur q sba imālis q nec ē mā
nec depēdet ab aliq exīte in mā ē eterna
sed si sic pōt eē gñabilis ⁊ corruptibilis.
Et p h pz ad auctem Lōmē. cū dicit.
q absctio zē. p istā. n. auctem pbarē si
milit⁹ q spēs accētis non eēt gñabilis in
intellectu. qd ē falsū fm omēs. vñ pditio
nanda ē mō pdicto. Ad aliud pōt dici
q intellēs possibilis non intellr a Lōmē.
eē tota pma pfectō hoīs. sed ps pme pfe
ctōis ppe hoī ⁊ nobilissime. p tanto. n.
vocat ipm pma pfectōem qz ipse ē pōr qz
scia ⁊ qz intelligē. Ad aliam dico ad p
sens q intellēm agentē nobis vniri i pnci
pio vt formā pōt duplr intelligi. Vno.
vt formā sbalē vel fm seipm ⁊ sic ē veris
simū. qz in pncipio ē idiuisus loco ab hu
mano corpore ⁊ ē nat⁹ opari p ipm inqz
tū ei⁹ actio. s. abstractio non recipit i tel
lectu possibili nisi fuerit dispositus p ali

Liber

quod exiit in corpore humano. Alio modo potest intelligi intellectum agentem uniri nobis quantum ad eam cognitionem et sic non uniri nobis in principio. quia non statim habemus cognitionem eius perfectam. imo adhuc requiritur cognitio omnium quod dicitur abstractibilem quod ipse est aptus natus facere actum intellectus. ut melius videbitur in questione de intellectu separatam deo concedere.

Ad aliam autem rationem. potest dici uno modo quod hoc sic intelligitur rationem. quod intellectus agens non est oppositus ex intellectu possibili ex parte sua. et sic non est eius materia ex qua. sed tamen est eius materia in qua. et hoc voluit negare. Item hoc est per tanto potuit dicere. quia materia putat accipit famose est principium corruptionis rei que est in ea. locus autem secundum quod locus magis est servatus rei locute. vel saltem non est corruptum. sicut unum orbis continens alium non est principium corruptionis eius. Et ad istum sensum dicitur rationem. quod intellectus materialis est sicut locus agentis non materialis. que sit principium corruptionis eius. quod tamen sit eius secundum et perfectibile per ipsum voluit rationem. negare. Ad aliud dicendum quod in nobis non est duplex potentia cognoscitiva abstracta per receptionem a nobis fantasmatibus. sed alio modo potest in nobis esse duplex potentia cognoscitiva abstracta. et sic intellectus agens non recipit a fantasmatibus. sed solum possibilis de se per se directe. Et ad illud quod sequitur. quod anima nostra habet intellectum. possumus dicere quod bene habet sibi operationem propriam eternam et que est eius substantia vel animus eius substantiam. sed nullam novam operationem habet omnino sibi propriam sine corpore sicut in motu. et sic intellexit Aristoteles. et cum dixit. intellectus quicumque est. verum est intellectus non una et supradicta sue substantie. sed intellectus sibi coeterna que est est sua substantia vel animus immediate suam substantiam potest intelligere sine fantasmate.

Ad rationem in principio questionis positam dicemus quod est per essentialis modo per dictum et concedere quod anima humana tota non est omnino simplex substantia sed bene est simplex simplicitate opposita. propter ex materia corporali et forma corporali. et hoc sufficit in tali forma subsistente que habet quicquid suam operationem immanentem et quicquid non. talis. non indiget principio receptivo et principio activo sue operationis. et propter hoc dicitur rationem. in commento. in 2. quod quicquid quod intuebitur intellectum materiale cum intellectu agente tunc apprehendunt esse duo unum uno modo et aliud alio. si enim duo propter diversitatem actus eorum. Actus. namque istius est gerere illius vero informari. sunt autem unum. quia intellectus materialis perficitur per intellectum agentem et intelligit

ipsum. et hoc modo dicimus quod intellectus continua tus nobiscum appetit in eo quod sit due virtutes. quia una est activa. et alia est de genere virtutum passivarum. nec tamen putes quod iste due virtutes sint unum substantie simplices actu subsistentes sed unum substantie compositae secundum diversas partes eius essentielles. quod si istud dices multa inconvenientia sequerentur. ut patet ex premissis que et

Questio. 27.

Consequentur quid. Utrum intellectus possibilis humanus sit in quibus intelligentia que intelligit aliquid ex se. et arguitur per quod non. quia si sic tunc intellectus possibilis esset in intellectu agente. quod est absurdum. et per rationem. quia intellectus agens intelligit aliquid extra se. quia intelligit substantias abstractas. ut dicitur rationem. in isto 3. Oppositum arguitur auctoritate rationem. in isto 3. dicitur. ubi loquens de intellectu possibili dicit. quod hic necessario est omnino intelligentia que intelligit aliquid extra se. et si non tunc non esset multitudo in formis abstractis. et ideo declaratum est in prima philosophia. quod nulla forma est liberata a potentia simpliciter nisi forma prima que nihil intelligit extra se. Ad hoc intellectus est considerandum. quod intellectum possibilem humanum esse in quibus intelligentia que intelligit aliquid extra se potest intelligi duobus modis. Uno modo quod est in ea secundum suam substantiam sicut per essentialis eius quocumque modo. alio. quantum ad quadam additionem silem additionem ipsius intellectus possibilis. quantum ad suam diminutionem seu inspectionem. Tunc dico duo ad rationem per quod intellectus possibilis humanus non recipit in quibus intelligentia que intelligit aliquid ex se secundum primum modum. quod probatur sic. Si quibus intelligentia intelligens aliquid ex se esset opposita ex intellectu possibili humano et quodam alia substantia tunc omnis talis substantia esset transmutabilis aliquid modo. quod videtur absurdum. et dicitur Aristoteles. et rationem. in 8. philosophia. et in 2. metaphysica. et per rationem. quia secundum rationem 2. metaphysica. 10. 2. 1. est novum. et transmutabile aliquo. vel secundum substantiam. vel secundum accidentem receptum in eo. Item sequitur quod quibus intelligentia intelligens aliquid ex se recipit aliquid a fantasmatibus humanis eo quod ipse intellectus possibilis humanus non est nisi unus numero in quocumque secundum intentionem Aristoteles. et rationem. et sic cum intellectus ipse possibilis recipit a fantasmate secundum intelligentiam movetur orbem stellarum vel saturni recipit ab eo. quod est absurdum. Item si intellectus possibilis secundum substantiam esset necessarius cuius intelligentie

q̄ intelligit aliqd extra se, aut h̄ eēt ppter
mouē suū orbe, aut ppter intelligē aliqd
extra se, aut ppter multitudinē specif. cā
int̄ eas. Non p̄mo: q̄z intellēs n̄ non v̄r
eē cā mor? celi, nec z? mō q̄z intellēs nosē
agens ē intelligit aliqd extra se z tū ip
se non est compositus ex intellectu māli
siue possibili. Item intellectus possibili
lis non videt̄ esse necessarius alicui ad i
telligendum aliqd extra se nisi illud quā
doq̄ intelligit z quandoq̄ non. Tale, n.
indiget transmutari ad intelligendū qd
non conuenit sbe tali siue subiecto intel
lectualis nature, nunc autēz intelligentie
monentes corpora celestia semp̄ intelli
gunt z eodē modo, z non quandoq̄ intel
ligunt z quādoq̄ non, vt pz iz? metaph.
Si vero diceretur, q̄ oportet eē intellectu
possibilem in illis intelligentijs ad hoc q̄
sint multe z diuerse fm̄ speciem, hoc vid
tur inconueniens, q̄ possibile est aliquas
substantias omnino simplices esse diuer
sas secundum speciem, vt forma substan
tialis ignis est eque simplex sicut forma
substantialis aque z econuerso, z hoc di
co scdm̄ substantias suas z tamen sūt di
uerse scdm̄ speciem. Et confirmat̄ q̄a
si intellectus possibilis humanus esset in
intelligentijs ppter hoc vt diuersificetur
scdm̄ speciem, aut esset equalis perfectio
nis in omnibus scdm̄ se, aut esset minoris
vel maioris perfectionis in diuersis. Si
p̄mo modo tunc ex ipso nulla pueniret
diuersitas in eis, si secdo modo hoc esset
absurdū, quia sic eēt diuersus fm̄ speci
em in diuersis. In talibus enim s̄bjs im
mālibus diuersitas fm̄ maiorem z mino
rem pfectionem ē diuersitas specifica, vt
non est sine ea. Ridiculū āt̄ esset dicere
q̄ intellēs possibilis humanus esset plu
res s̄z speciem, vñ nulla appet̄ necessitas
q̄re intellectus possibilis fm̄ suam s̄bam
ppam sit in alijs intelligentijs tanq̄ pars
eaz eēntialis, aut tanq̄ s̄bm, nec isto mo
do intellexit Commen. vt puto. Secū
do dico q̄ intellēs possibilis bene ē in q̄
libet intelligentia q̄ intelligit aliqd ex se z?
mō, s̄q̄tum ad aliquā adiōm s̄llem adi
tioni intellēs possibilis, que qdem adiō
ē defectus pfectiōis aliq̄lis z vocat̄ potē
tia vel potentialitas, z hoc breuiter pbo
fic. Si intelligentie que intelligūt aliqd
extra se nullam ip̄fectiōem h̄rent tunc
non essent diuerse fm̄ speciem ab inuicē

nec a p̄ma intelligentia que ē deus qd̄ est
impossibile, z p̄batur p̄na, quia que sunt
equalis perfectionis eēntialis sunt eius
dem speciei, z econuerso, sicut enim equali
tas fm̄ q̄ntitatem ē vnitas fm̄ quantitatē
vt patet ex 5° metaph. sic rōnabile est vt
equalitas fm̄ perfectionem sit vnitas s̄z
speciem. Si ergo alie intelligentie debēt
esse diuerse a prima z inter se necesse ē vt
habeant aliqd ip̄fectiōis respectu
ipsius p̄mi z ad inuicem, ista autēz diuer
sitas non potest intelligi perfecte sine in
tellectu possibili humano vt declaratum
fuit prius. Per hanc ergo distinctio
nem patet solutio rationum. Utrum au
tem intelligentie anime a prima sint ali
quo modo compositę, lex essentia z esse
vel ex aliquo subiecto potenciali alio n̄
ab intellectu humano ad p̄ns non deter
mino quare zc.

Questio, 28.

Unc temp^o est querendi Utrūz
intellectus possibilis possit intel
ligere seipsum, z arguitur p̄mo
q̄ non, quia sicut se habet sensus ad sen
tire sic intellectus ad intelligere per con
uenientem similitudinem, sed sensus non
sentit seipsum, immo neq̄ suaz cognoscit
sensationem, vt vult Ar̄l. in de somno z
vigilia, non enim visus sentit seipsūz quā
do videt. Item qd̄ non est sensibile nō
est intelligibile cum intelligere vel sit fan
tasia vel non est sine fantasia, z intelligē
tē quencunq̄ necesse est fantasia aliqd
speculari, sed intellectus possibilis non ē
sensibilis, vt patet ex isto 3° quare zc.

Itē si sic tunc idēz esset in actu z in po
tentia respectu eiusdem, quod est impos
sibile, quia ista sunt valde opposita, vt pa
tet 9° metaph. z habetur a Commen. i
p̄mo huius, z patet p̄na, q̄z intelligere est
actus respectu intellectus intelligentis, z
intellectus est in potentia respectu intel
lectionis, vt patet ex isto tertio quare zc.

Item si sic aut intelligeret seipsum p
suam essentiam seu substantiam, aut per
aliquid aliud, per sufficientem diuisionē
non per seipsum, quia intelligibilia z in
tellectus possibilis sunt eiusdem rationis
quia aliter intellectus possibilis n̄ eēt po
tētia vna, si q̄ intellēs possibilis ē intellēs a se
ip̄o p seipm, seq̄t q̄ etiā alia intelligibilia

eēt intelligibilia p seipsa. r tē sic itellēus
possibilis intellit se. sic r alia itelligēt. qd
ē absurdū. lapis. n. r lignū n̄ itelligūt. si
āt ipse itellēs possibilis ē itelligibilis p i
tentōem alia siue p aliqd aliud. tūc cum
alia itelligibilia. sentia mālia sunt itelligi
bilia p aliqd aliud r ipsa nō itelligunt. se
gtur q itellēs possibilis ē non itelligēt
qd ē absurdū. r hec ē rō Arl. in lra. Itē
qd n̄ pōt mouē itellēs n̄ pōt itelligi. itelli
gibile. n. mouet itellēm sic sēibile sēfū. et
pp h itelligē ē sic scire f3 Arl. h. 3. itel
lect² possibilis non pōt mouē intellectuz
possibile cū nihil moueat seipm r ampli
us. sp estimabit spēs aliq mouēs 3. phy
coz. ipse āt itellēs possibilis non est spēs
aliq. imo ē ens pure potentiale fm se.

Oppo^m vult Arl. in lra ibi. r ipse aut
seipm pōt itelligē. Ad qonē pmo di
co breuiter. q itellēs possibilis pōt seip
fū itelligē. 2. oñdet q n̄ itelligit seipz
p seipm. s. p suam pām sām. 3. vide
bit mod² p quē dūgit ei seipm itelligē
Prīmū breuiter pbari pōt. qz itellēus
possibilis pōt itelligē oē illud qd p̄tinet
sub e² obō p. sicut visus pōt vidē oē illū
qd p̄tinet sub suo obō p. mō itellēs pos
sibilis p̄tinet sub ente qd ē p̄mū obm in
tellect² qre rē. Itē itellēs possibilis enū
ciat aliq de seipso fm affirmatōem r ne
gationē vt q ipse sit sba incorpea r ē in
potētia ad itelligibilia r h² i multa sicut
p3 ex p̄us dictis. Scdm oñdit. qz si itelle
ct² possibilis ē itellēs p seipm sine qctū
qz intellectōe sibi supaddita seqret q in
ipso sua intellectio ēē idē cū sua sba qd vi
det ipossibile. Itā rōm tangit Lōm.
in mmento 5. vbi sic dicit. r si iste itelle
ct² ēē itellēs p se p̄tingēt in scia specula
tina q scia r scitū ēē idē qd ē ipossibile
p̄ia non ē oio manifesta. nec ē ipossibili
tas p̄tis. r iō cōsiderandū est in istis. p̄ia
itaqz sic manifestat a gbusdā. nā mediū
ē p̄pinus extremis qz extrema int se. h
bū manifestū ē. Lū g itellēs r itelligibi
le se hēant sicut extrema r intellectio sit si
cut mediū int ea. seqt q si itellēs r itel
ligibile sunt oio vnū r idē cum eis r sic si
itellēs possibilis fm seipm ē itelligens r
qd itellr necē ē q intellectio sua sit sba
sua r sic p3 p̄ia. sed falsitas h² p̄tis pōt
sic pbari. nā si itellēs possibilis ēē sua i
tellectio ēēntialr nunqz recipet de nouo
intellectōz sue ppe sbe. nihil. n. ē p se rece

ptiū alie² qd ē e² dē spēi cū eo. oīs āt in
tellecto ppa fm quā itellr sba ppa in
tellect² possibilis ē eadē fm spēm p se lo
quendo sic r ipse ē vn² fm spēm. si g itel
lect² possibilis ēē sua itellectio nunqz re
cipet suā intellectōēz eo q recipēs o3 ēē
denudatū ēēntialr a tota spē ipsius rece
pti. sicut pulchre docet Lōmen. in isto 3.
mmento 5. r 7. Ridiculū. n. ēē dicere q
aliquid eiusdē spēi cū aliquo ēē p se re
ceptiūz illi² vt q vna albedo ēē p se re
ceptina alius albedinis. incōueniens āt vi
det oio q itellēs possibilis nunqz reci
piat de nouo intellectōem pām sue ppe
sbe. qz qlz itelligēs expit i seipso se itelli
gere pām sām itellēs possibilis r eius
driam a sua potentia quoquo² r ab itel
lectu agente r a spē itelligibili recepta i
intellectu. g seqt q itellēs possibilis nō
ē itellēs a seipso p seipz. Et ex h seqt vñ
correlarium q ēē pus positū ē. s. q intel
lect² possibilis n̄ est sba aliq itellectualis
actu de se formalr. qz oīs talis sba ē d se
itelligens r itellecta intellectōē q ē sua s
stantia f3 doctrinā Arl. r Lōmē. i isto 3.
Sed diceret aliqz istud correlariū. q
non sequit. r cū dī oīs sba itellectualis
actu exis de se itelligit seipsā rē. vep est
si sit talis sba actu q non sit depēdens in
opātōe sua ab aliquo exite i mā. s. a fan
tasimate. h non pficit. qz fm istā pōnc ip
se itellēs possibilis erit sba actu nālī p
usqz moueat ab aliquo fantasimate bu
mano. r sic nālī pus hēbit aliquā opatio
nē. qd non ēē nisi pus nālī itelligēt su
am pām sām. Et pfirmat. oē qd de se
formalr est ens actu anteqz moueat r in
formet ab aliquo de se ē itelligibile ab
ipso intellectu possibili p̄usqz ab aliq mo
ueat. Sic g itellēs possibilis ē sba actu
de se formalr anteqz imutet ab aliquo
exite in mā. necessario pus ē itelligibil
siue itellēs a seipso. qre g pus nālīter in
telliget seipm qz moueat a fantasimate cū
ibi ē pus itellēs r itelligibile fm seipm
S3 ad hoc rñdet hic q itellēs possibilis
bene ē actu de se itellēs nālīter anqz mo
ueat a fantasimate. sed n̄ ē itellēs f3 seipz.
nec pōt itelligere seipsū potentia p̄pinā
nisi cum receperit speciem a fantasimate
qua quidem specie disponitur ad recipi
endum cognitionem suiipsi. Sed il
lud non est rationabile oio. quia postqz i
itellēs possibilis ēē sba ens actu d se for

malr anq mouetur ab aliq alio ipse de
bet alr r magis eē disposit⁹ ad recipien
dū cognitōem suūp⁹ q̄ ad recipiendū
cognitōes aliorū entū. vñ cū ad recipien
dū cognitōes entū nāliū disponat p spe
cies eoz non eēt rōnabile q̄ eisdē spebus
p̄ficē ad cognitōem suūp⁹. q̄ ḡ itelle
ct⁹ possibilis indigeat ad cognitōem sui
ip̄i⁹ disponi p spēs aliorū h̄ non ē nisi qz
ipse fm se ē ens pure i potentia recepta
r non actu de se formalr. Nunc vidē
dus ē mod⁹ p quē intellēs possibilis per
ueniat ad itelligē seipm. r breuiter credo
q̄ mod⁹ ē q̄ p̄us itelligat aliq̄ itelligibi
le p ei⁹ spēm receptā q̄cūq̄ sit illud. d
inde cōsiderat istā spēs i se receptā de no
uo. r postmodū cōsiderat potentia recep
tiua illi⁹ spēi. r tandē cōsiderat s̄bam s̄bie
ctā illi potentie r illi spēi recepte. Nec oz
dicē q̄ sit itelligat oīa illa. sed cognitio
rei ē spēs informat intellēm cōtinuabit
p aliq̄ tps r in fine illi⁹ tps incipiet cō
siderare spēm illā receptā r illa cōsideratō
erit p aliq̄ tps. deinde in fine illi⁹ tps in
cipiet itelligē potentia susceptiua illius
speciei. r postea cōtinget vt itelligat s̄baz
subiectā illi potentie r spēi r sic itelliget
seipm. Et si q̄rat. qd sit pncipiū effecti
um illi⁹ itellectōis q̄ intellēs possibilis
seipm itelligit. Credo sine dubio q̄ illō
sit intellēs agens. r credo q̄ illa eadē spe
cies q̄ p̄us disponit intellēm ad itelligē
q̄dditatē eius ē spēs ēr disponit ip̄z ad
susciendū itellectionē suūp⁹ sed di
uer sūmode. nā illa spēs ē cōformis q̄ddita
tī quā rep̄tat r ei⁹ effectus quoquo mō r
fm hoc disponit r p̄ficat intellēm possibi
lem ad itelligē q̄dditatē illā. r illa spēs
ē in intellectu sicut forma ei inherēs r ip
sum p̄ficiēs. r ē effect⁹ ip̄i⁹ intellēs possi
bil⁹ tanq̄ s̄bi r mē i q̄ vt p̄us appuit. r s̄z
istā cōditionē ipsa p̄ficat intellēm ad itelli
gendū seipm. r ipsa ē ē quoddā ens in se
r sic p̄ficat intellēm ad cognitōem suūp
suis. s̄ speciei itelligibilis. r credo q̄ hoc
voluit dicē Lōmen. in isto 3. cōmento. 8.
vbi dicit. q̄ cū intellēs fuerit in hac dispo
ne. s̄ vbi erit actua⁹ spēs itelligibilis q̄ddi
tatis alicui⁹ tunc itelligit seipm p qd ip
se non ē aliud nisi forme rez inq̄tum. ab
strahit eas a mat̄ijs. i. fm q̄ ipse ē dispo
sit⁹ r perfect⁹ spēs itelligibilis abstra
ctis a mā. cū ḡ itelligit seipm mō accidē
tali vt dicit Alexan. i. fm q̄ accidit itelle

ctis rez que fuerunt ipse. i. eēntia ei⁹. hec
s̄t verba Lōmen. q̄ sic itelligo. q̄ itelle
ct⁹ itelligit seipm modo acc̄ntali. i. dis
ponit ad itelligendū seipm p aliq̄ acci
dens. s̄ p spēm itelligibile receptā in eo. r
h̄ ē qd subdit. fm q̄ accidit. i. cōtingit itel
lectis rez. i. spēs itelligibilibus rez q̄
fuerint ipse. i. eēntia ei⁹. i. q̄ fuerunt rece
pte i eēntia eius. n̄ ḡ ē itelligendū q̄ ip
se itelligit seipm per spēs rez. p tanto. qz
ille spēs sint idē eēntialr cū s̄ba ip̄ius in
tellēs. h̄ absit. s̄z qz hui⁹ spēs accidunt ei r
recipiunt in eius eēntia. bñ tñ veruz ē q̄
h̄ i spēs s̄t eēntia intellēs possibilis s̄z
ipse non ē disposit⁹ r p̄patus ad itelligē
sine illis. sed m̄ ille spēs non s̄t idem eēnti
alr cū s̄ba intellēs possibilis absolute. r h̄
expositio h̄ ē cōsideranda. Cōsiderādū
etiam q̄ q̄uis itellect⁹ possibilis fm cō
munem doctrinā non itelligat seipm in
eodē instanti in quo itelligit rē cui⁹ spe
cies est apud eū s̄z in alio instanti. r in tē
pore medio cōtinuat itellectio illius rei
cum cōtingit q̄ illud tps ē multum breue
r parū r p̄pter eius paruitatē putatur
nilm eē. r iō in eodē instanti credit vtra
qz itellectio cōtingē. immo audiri aliq̄s
dicere se expiri in seip̄is q̄ ip̄i itellige
rent s̄t rem r ip̄m suū intellēm. hoc autē
ē bene difficile. r forte ingretur amodo i
cōtibus. An itellēs possit s̄t itelligē plura
itelligibilia diuersis itellectiōib⁹. No
tandum ē q̄ itellectus possibilis n̄ solū
pōt itelligere seipm mō p̄dicto itellectōe
simplici r intuitiua q̄ est de p̄mis ei⁹ opa
tōib⁹ quoquo mō. s̄z ēt ipse pōt se itellige
re enūciādo aliq̄ de seip̄o s̄z affirmatōz
r negatiōē. vt q̄ ipse sit s̄ba māl̄is r icor
porea r receptiua spēs r alia h̄ i q̄ ē de
ip̄o dem̄strare cognoscit. sicut p̄z ex ista
scia de aīa. r i hac scia ē dēclatio mirabi
lis r sincera quā nō p̄cipiunt nisi pauci.
Ad rōes in oppo^m. ad p̄mā dicendū
q̄ s̄t ē in h̄. q̄ sicut s̄tire ē act⁹ ip̄i⁹ sen
sus. ita itelligē intellēs r i alijs m̄tis. sed
dissite ē i h̄. qz s̄sus ē virt⁹ corporea. r iō
non pōt reflectē se sup seipm s̄z cōez mo
dū loquēdi. q̄re n̄ cognoscit se. Intellēs
āt ē icorpore⁹. iō pōt redire sup seipm se
cognoscēdo p̄ q̄ cognouerit alia. Si
āt aliq̄s sibi q̄rēt dem̄strare istā cōclōnē. s̄.
q̄ v̄ corp̄al n̄ p̄t recipe cognitōz suūp⁹.
h̄ ēēt difficile. s̄z dimitto. pp breuitatē r i
li. d̄ cūf oz eē specula. d̄ h̄. Ad aliō cū d̄

qđ non ē sensible non est intelligibile zc.
 dico qđ vez ē qđ illud qđ non ē sensible n
 ē intelligibile pmo. i. n pcedente cognitōe
 alie? alteri? s. qđ non ē sensible pōt ē in-
 telligibile scđario. s. pcedente cognitōe al-
 teri? z sic ē in pposito. vt pz ex mō dicto
 Qđ at dicit Ar. qđ intelligentē quēcunq;
 nece ē zc. non sic ē intelligēdū qđ illud fā-
 tasma vlr sit spes individuālī repntās rez
 qđ intellr s. sufficit qđ sit fātasma alie? al-
 teri? ad qđ illud qđ intellr hēat hūdi-
 nem p se. sic at ē in pposito. nam intellcs
 possibilis dñ seipm intelligit pōt vt fan-
 tasmate alie? rei siue qđditatis ad quam
 seh3 sicut mobile ad motū ita qđ qđditat
 fantasmatā mouet intellēm ad suā spēz p
 quā seipm intelligit mō pdicto. Ad ali-
 ud pōt dici. qđ bene pcludit intellēm non
 intelligē se p seipm oīo s. p spem alit? en-
 tis. Cōsiderandū tñ ē. qđ idem ē ē ī actu z
 ī potētia respectu eiusdē z fm idē sui n
 ē possibile. sed fm aliud z aliud bñ ē pos-
 sibile vt pz in aīali mouente seipm. dicaz
 g. qđ aīa intellectiua intelligēs seipm ē in
 actu z ī potētia s. respectu sui intelligēf
 sed h ē rōne dīuerfōz qđ sunt ī ea. Est. n. ī
 potētia receptiua rōne sue nē possibilis
 z ē ī potētia actiua respectu itellcs agē-
 tis. vt pūs dictum fuit. Ad aliud dico
 benīter. qđ intellcs intelligit seipm p ali-
 qđ aliud. s. p spēm alie? alitūs mō pūs di-
 cto. non at p suā sbām ppe. Et cū dī. g. en-
 tia qđ se intelligibilia p suam spem erāt in-
 telligibilia sicut itellcs. dico qđ non ē fīle
 qđ spes rez mālium qb? intelligunt non
 sē ī eis ī actu sbiue z īherent. s. ī potētia
 actiua p qđto mouent itellēm ad suas
 spes. z iō non intelligunt s. eas. s. h? spes
 sē ī intellectu fm actū. i. īherentes ei forā
 lit. z sic pficiunt eū ad itelligē z hec ē itē-
 tio Ar. z Cōmen. ī lra. dicit. n. Ar. qđ ī
 hūtib? māi vñqđq; intelligibilia ē ī po-
 tentia. s. ad spēm intelligibile mō pdicto. z
 iō illis. s. rebus mālib? non īhēt intellect?
 i. itelligē. Et subdit. sine mā. n. ē intellect?
 taliū. i. intelligē taliū ē ī potētia īmāli. s. ī
 intellectu. Iud at. s. ens māle ē spes ē ī
 intellectu ē intelligibile z nō itelligens. z h
 ēt voluit dicē Cōmen. ibidē. vbi sic loquī-
 tur. Dissolutio g. qđnis ē. qđ itētio p quā
 itellct? mālis sit itellcs actu ē qm ē itel-
 lectū ī actu. i. spes itelligibilis p quā in-
 tellct? mālis sit actu itellcs ē ī ipō itel-
 lectu actu. s. sicut forma ei īherens. Inten-

tio vō p quā res qđ sit ex aīam. s. entia est
 qđ sit intellecte ī potētia. i. spes intelligibi-
 lis p quā res ex aīam ē itelligibilis ē ī ip-
 sa ī potētia mō pdicto. Vel sic itēm. i.
 forā p quā res ex aīam ē itellcta ī potē-
 tia. i. ī potētia ad spēm itelligibile mō p
 dicto z non hūs eā ī se forālī. z si hēt eā
 ī actu tūc ē itelligens vt ipse subiūgit
 ibidē Ad aliā rōem pz ex dōis. qđ itel-
 lect? non mouet seipm ad intellēm p spe-
 ciem sui sed alteri?

Questio. 29.

Th solum imortale zc. Que-
 rit h. Utz intellect? sit ppetuus
 z arguit qđ non. qđ nulla forma
 rei gñabilis z corruptibilis est ppetua. Cō-
 ruptio. n. tendit ad nē. qđ non pōt fieri
 nec ptingē sine pnatōe z remotōe forme
 nunc at itellcs ē forma hoīs qđ est corrup-
 tibilis vt manifestū est qre zc. Itē s. in
 tellect? ēēt ppetuus seqret qđ aliq forma
 ēēt aī suā māi fm tps qđ est s. Ar. i. z.
 metaph. z pz cōia. qđ de ppetuum pcedit
 tpe id qđ ē gñabile z corruptibile. vt māi
 festū est de se g. zc. Itē nulla sba ppositi-
 ta ex pncipio forālī z pncipio māli ē eter-
 na. h. vī ē de itentōe cōm. i. de sba oibis
 vbi pbat celū nē esse ppositū ex mā z forā
 qđ sic esset corruptibile. Et pfirmat p ipz
 Cōmen. i. i. z. metaph. vbi dicit qđ de ppo-
 sitū est nouū. z tale non est etnū. mō itel-
 lect? human? ē sba pposita ex talib? duo-
 b? pncipijs vt pz ex pdictis qre zc. Op-
 po? arguit aucte Ar. z Cōmen. apte i.
 z. h? z in z. De ista qōne dñt aliq iten-
 tōem z opi. Ar. fuisse qđ aīa intellectiua
 humana nō sit etna z ppetua a pte aī sed
 a pte p. qđ at nō sit etna a pte aī. dicunt
 Ar. itellcxisse i. z. metaph. i. aucte palle-
 gata. qđ nllā forā ē pōz tpe sua mā s. sit
 sed qđ sit etna a pte p? accipiūt ex cōis
 vbi ī isto z. Un dñt qđ ī illo pmen. alit
 opinat? ē qđ Ar. magī ei? z iō errauit vt
 dñt. S. sine dubio istud ē valde supficia-
 lit dñm z a paz exercitatis ī phia Ar.
 pōt. n. videri facī istā non fuisse itentio-
 nem Ar. p. qđ Ar. pbat ī p. de celo
 ex intentione qđ oē etnū a pte p? ē etnū
 a pte aī. z ecōuerso. Itē Ar. non pōt
 aīam intellectiua pducī p gñatōz vt īstī
 pcedunt. sed ab ex euenire. nec p creatōz.
 qđ pncipiū fuit apud eū z apud oēs nā-
 les qđ ex nihilo nihil sit vt oīsum est ī p.
 phycōz. qre relingē qđ fm ei? pncipia

soluta Lōmen.āt arguit illam solutōz.
qz seqret res extra aiām ec itellēas z im
males quā aiām supi? declarauit vt sciui
Itē si qbz itelligē eēt eternū idem fm
numez ipm itelligē nullo mō dependēt
a corpore nec ab aliquo exīte in corpore
humano tanqz ab agente.hec pna ē māi
festa.qz nllm eternū depēdet ab aliq cor
porali sicut ab agente.pns at oīo ē absur
dum.non.n.ē rō qre hō dī itelligens itel
lectōe exīte in intellectu possibili nisi qz
ipm itelligē depēdet a fantasmate hūa
no vt ab agente quoquo mō. Sed canil
labis.imo hō p tanto ē itelligens.qz ipm
itelligē pformat fantasmatū humano et
non alī. z cū hō actu fantasiat tunc itel
lect? ē actu ei pformis.iō totū dī intelli
gēs z non alias.s; hoc ē absurdū. qz f3 h
nihil eēt aliud formatr itelligē quaz de
nono fantasari.aut cogitare vel intelle
ctum referri ad fātasma vel ad cogitatō
nē hoīs.z ppatio que ē i intēctionib? ima
ginatis non eēt ppatio in motore vt sit
motor respectu itellēs possibilis. z mora
ri in hoc ē supflū. De intellectu at in
hūu q est pposit? ex intellectu possibili z
specie itelligibili non ē dubiū qstū ad pte
mālem.s; qstū ad sbaz itellēs possibilis.
sed qstū ad ipsā spem itelligibile pōt eē
dubium quō gnat ab ipso fātasmate. z d
hoc aliquatū vīfū fuit pus. Posset at ad
di ad pcedentia q itellēs agēs cū fātas
mate cāt spem itelligibile qdditatis fan
tasiate.ita tū q ipse itellēs agēs ē agēs
remotum z ipm fantasma ppinquum
Nec oz q itellēs agēs aliqd impmat
ipsi fantasmatū.qz ipm fātasma dū est in
fātasia sufficient ē pns ipsi intellectui pos
sibili qdem recipe spēm itelligibilem.Et
qō obijciat pus q ignis nō calefacēt me
diante aere nisi impmēt aliqd aeri quan
tuncunqz ipse aer esset pns calefactibili.
Dico q non ē filē.qz ignis est agēs cor
porē. z tale non agit in aliqd nisi ipz tā
gat.ppter qō oz q si agat in aliqd me
diante alio q agat in illud aliud.s; intel
lect? agēs ē sba icorporea oīo ppter qō
poterit agē mediāte fātasmate nihil agē
do in fātasma. z cū obijciat. q ars non
ageret mediāte securi qstuncunqz eēt p
pinq mē si nullus moueret aut monisset
ipsā securim.Dico q ē p tanto qz mate
ria rei artificialis aūqz ars agat in eā h3
aliquā dispōem sria illi quā intendit ar

inducē mediāte instrō. z ppter illi? re
motionē necesse ē instrū moueri ab arti
fice z cū hoc ipse artifex ē agēs corpore
um aliquo mō.nā l3 vlis ars q est i intel
lectu practico sit incorporea tū illa num
qz ē pncipium actōis nisi cum alia pcep
ceptione individuali exīte in corpe huma
no.vno z alr.in isto 3? dicit q opō vlis
non mouet sine pticuliari. z ppter h3 neces
se ē ut ipm instrū siue sit intrinsecum ar
ti vt man? siue sit extrinsecū vt secur? mo
ueat aliquatū vt ars sit agēs rem artifi
cialē.s; aliud ē in pposito vt manifestus
ē ex dictis. Lū at qritur exēplū de agente
remoto qō agat mediāte agente ppinq
z nihil ei impmit.dicendū ē q petit ipol
sibile.boc.n.singularit inuenit in itelle
ctu agente cū fantasmate.sicut figs dicit
vt ē dicendū. q pmi mouens non mouz
ppter aliqd aliud nobilius nullum vniq
posset exēplū vez ponere.Et filr figs di
ceret q dualitas ē numer? q nullum hēt
numez ptem sui.vez dicit.s; nullū aliō
exēplū posset ponere.qz oīs ali? numer?
bz aliquā ptem sui.S; adhuc restat vni
dubium.si fātasma sit agēs ppinquum
spci itelligibilis z itellēs agēs ē actiūz
remotū cū qdditas fātasia sit etiā agēs
remotū eo q ipsa ē cā fantasmatia.segre
tur q spes itelligibilis cā remota eēt itel
lect? agēs z qdditas fātasia.qd vī im
possibile.nā cū vni? effēs sint diuerse cāe
remote z vna ppinq.oz q qz illaz cū
remotaz sit cā agentis ppinq.sicut hoīs
gnatū cause remote sūt itelligentie z celū
z vtraz istaz est cā actiua ppinq. s; hoīs
gnatū vt oēs pcedunt. Oportebit q itel
lect? agēs sit cā actiua ipsi fātasmatia.
si ita sit q fantasma sit agēs ppinquū z
qdditas z itellēs agēs cāe remote. q at
itellēs agēs sit cā fātasmatia actiua vt
absurdū.Et forte dicendum est q non ē
simile.qz materia ex qua debet generari
hō non ē sp pfectus ipi particulari gene
rantī.nec est simul cum ipso corpore cele
sti quod est ibi agēs remotum sed in
tellectus possibilis in quo debet fieri
species itelligibilis semper est pfectus ip
si agentū particulari scilicet fantasmatia z
ipsi quidditati fantasiate.propter quod
non est necesse q intellectus agēs mo
ueat ipsam quidditatem ad generandū
fantasma z q sit actiūm fantasmatia.
Et hec sūt que mihi p diligētē piderat

ones apparuerunt. que si vera sunt tunc
iā pueni ad vñ qđ optauerā. qđas deo.
Si at non sunt vera. aut non sufficientia
salte erit alijs occasio pquirēdi. Sz h
ē vñ dubiū qđ fundamentū pme pconis
nā si intellēs human⁹ eēt sba imālis seq
ret qđ non sit plurificat⁹ i eadē spē. qđ est
vñ numero i oib⁹ hoib⁹ vel ali⁹ r ali⁹ fm
spēm in diuersis. quoz vtrunq; vř absur
dū. r pz oia. qđ multitudo indiduoꝝ eius
de spē pcpue i sbyis non pōt eē nisi per
multitudinē r diuisionē mē vt satl pz ex
p. celi r mundi. r iz. metaph. Ad istō
inuenio aliqđ dixisse. qđ intellēs non ē vñ
numero r indiuisus in oib⁹ hoib⁹ nec ē
ē plures numero eiusdē spē ppter rōm
pdictam. sz ē alijs r ali⁹ fm spēz i alio r
alio hoie. vñ tñ solus in vna spē. r quot
sūt hoies nunc sil exites tot sūt intellectus
specie diuerfi. r illi oēs fuerunt ab eter
no r erunt. r imaginat⁹ iste qđ ē alijs nu
mer⁹ determinatus hoium sub quo ma
iori non possūt eē simul exites r vnicui
qđ hoī est appropriatus sū intellect⁹ diuer
sus specie ab intellectu alterius. r cū vnus
hō vel plures corūpim⁹ tot hoies vř cō
fites generant⁹ vel gñabunt⁹ in aliq alio
loco. r sic eoz sunt intellect⁹ qui fuerunt
alioꝝ r sic per vñ intellectum numero
bene possunt intelligere hoies ifinitū non
simul sed successiue. Quicunq; aut homi
nū existentia hēt intellectuz quo itelligit
r qui ē eternus a parte aī r a pte post. et
cū corumpit⁹ hic homo generat⁹ vel ge
nerabit⁹ alius r ecouerfo. r sic nunq; erit
alijs illoꝝ intellectū ociosus simplr p
tēpus infinitum. Adhuc aut addunt illi
ad maiore colorē sue opinionis. qđ nunq;
duo indiuidua humana siml exitia sunt
eq nobilis r pfecte pplexionis. r p pīs n
hāt virtutes organicas eq nobiles. imo
sp vnus ē melioris pplexionis r melior
cogitatiue qđ alius. r silr intellēs vñ est
nobilior r pfectior in nā quā intellēs alte
rius. Nec seqret⁹ ex hoc vt dicunt qđ ho
mines differāt fm specie. qm intellect⁹ nō
ē forma hoīs specifica. s. informans corp⁹
humanū r dans ei eē sbale specificē intri
secū. sed hoc hz ab aīa cogitatiua qđ bene
ē vna fm spēm in oib⁹ hoibus. nec ē est
incōueniēs vt dicunt. qđ indiuidua eiusdez
spē hñtia diuersas pplexiōes r virtutes
ōia fm magis pfectū r min⁹ pfectū des
uiant sbyis imālib⁹ diuersis fm specie et

nām. Rō at que mouet eos pnciplr fuit
ista. qđ videbat eis qđ nā faceret frustra
tantā multitudinē hoium qđta ē multitu
do hoium sil exitiū ad deseruienduz
vñ intellectui numero. Sufficiēt. n. hoies
mille vel pauciores ad hoc qđ intellēs pfi
ceret r ad h⁹ qđ ppetuo intelligēt. Cum g
frustra sit p pla qđ pōt fieri longe p pau
ciora. frustra vñq; eēt tāta multitudo ho
minū qđta ē. qđ vř esse qđ nē dignitatem qđ
nihil facit ociosū. vt pz ex p. celi r ex isto
3. Itē non poterant illi credē qđ intel
lectus vñ numero sil possz intelligē pla
r hoc manifeste ptingēt qđ ptingit qđ duo
hoies vel decē sil intelligunt diuersa intel
ligibilia r diuersis itellectionib⁹. qđ non
ē nisi fm vñ intellectū pnciplr vt sup
ponit. Hec aut positō nō multū apd mo
dernos ē famosa. qđ p tanto forte ptingit.
qđ pōnis h⁹ inuentor non multū fuit solē
nis aut nor⁹ aut suā opionē non multū
cōicauit. Expediunt at aliq se de h⁹ opio
nis i probatōe. qđ quolz pferente ōia opi
niōib⁹ sollicitū eē stultū ē. vt dicit Alr. p.
thopicoꝝ. r p hoc putant illā opionē suf
ficient remouē. sz non sufficit. qđ r si stul
tū ē sollicitū eē qđ oēm opionē i probabile
tū pōnem apparentē non ē incōueniēs
pmpitū eē ad arguendū aut ad deman
dum. Sicut. n. hō nālīter desiderat scire
veritatē sic hz nāle desiderium remoueri
di errores r pntandi cū facultas adest.
vñ r Alr. in 4. metaph. diligenter dispu
tat qđ negantes pimum pncipiū r tñ lōgē
stultū ē negare pīmū pncipiū. qđ ē pīmū
oium dignitatū qđ ponē pōnem pdictā.
ppter qđ aliq sic obijciūt huic pōni. Nā
videmus sensibiliter qđ aliqui moriuntur
in vna die. x. milia hoium vel notabil mē
tudo sicut ptingit in guerris magnis.
Absurdū est at dicē qđ sil alibi tot hoies
gñent. sz h⁹ opio nō multū ē efficax. qđ sic
aliq pfiguratō vel pstellatio celestis. aut
plāete iducit hoies ad bellādū vel dispo
nit ita qđ segit mors multoz. sic nō ē rēo
tū qđ alia pstellatio celestis vř pfiguratō
respiciēs aliquē aliū locū pueniētē ad ho
minū gñatōm iducat ad gñatōm tot hoī
nū. r pcpue possz dicē qđ h⁹ non sil gñen
tur tot hoies qđ itficiunt in bello in vna
die tñ in sequētū tpe gñabunt⁹ tot hoies. r
sic qđuis intellectus illoꝝ hominum sit
ociosus in aliquo tempore tñ non rema
neunt ociosi tempore eterno. Sed dicēt

Liber

aliquis. q̄ cū q̄libz illoz intellectū sit spēs
quedā seq̄ ad minus q̄ aliq̄ spēs erit in
aliquo tpe ociosa penit. z hoc non h̄er̄
p̄ incōuenienti de tali spe q̄ in opando d̄
p̄det ab aliquo corpali. z iō iprobatio ē
insufficiens. ppter qd̄ alr pōt argui q̄ il-
lam pōem accipiedo fundamentū qd̄ ibi
supponit. s. q̄ in nā non ē aliq̄ ociosū p̄
cipue in aliq̄ tota spē z h̄ v̄issimū est z cō-
cessū. It̄ accipio q̄ frustra sit p̄ ples spe-
cies qd̄ pōt fieri p̄ vnā solaz eq̄ bene. z h̄
ē manifestū z cōcessū. It̄ accipio q̄ q̄-
tuncunq̄ vn̄ hō sit melioris p̄plexiōis z
melioris fantasie q̄ alī. tū fantasina eius
dē rei in vtroq̄ est eiusdē spei sp̄alissime
vt fantasina albedis in soze z i p̄lone est
eiusdē spei sp̄alissime q̄tuncunq̄ vn̄ illo-
rū sit subtilissimū z alī rudissimū. s̄itr z i
alijs. Postea suppono q̄ si intellēs ho-
minū ēent diuersi fm̄ spēm tē vn̄ illoz
ēet p̄fectior int̄ oēs. z hoc manifestū ē. qz
n̄ posset ēē p̄cessus i infinitū i hoc q̄ vn̄
excedēt aliū in p̄fectione. Deī accipio.
q̄ si intellēs sit s̄ba sepata f̄z q̄ ponit ab
istis z a Lōmen. hō p̄ tato dī intelligens
fm̄ itellēm. qz ipse intellēs q̄ ē ps qd̄a ho-
mis imutat cū fantasia hoīs vel cū cogi-
tatōe vt p̄z i p̄cedentib̄. Accipiat q̄ itel-
lect̄ p̄fectissimū int̄ oēs intellēs humāos
z ponat q̄ hō pessime p̄plexiōis imagi-
net̄ albedinē aut cogitet. Quero an ille i
tellect̄ possit imutari ab illa imaginatōe
vel cogitatōe aut non. si dicat q̄ sic. q̄ il-
le hō pōt intelligē fm̄ itellēm illū z sic q̄
liber alter. q̄ frustra assignat vniciq̄ p̄
p̄us itellēs cū possunt itelligē p̄ vnū. S̄z
canillabis q̄ oēs p̄nt itelligē p̄ vnū itel-
lectū sed n̄ fil̄ z adhuc q̄z pōnt h̄re suūz
intellēm vt possit fil̄ itelligē alio itelligē
te. Contra. fm̄ h̄ seq̄ q̄ vn̄ hō fil̄ pote-
rit itelligē p̄ p̄les intellēs. qd̄ ē absurdūz.
pbat̄ q̄na. qz pōam q̄. 4. hoīes nunc n̄ i
telligāt z vn̄ itelligat nō ē rō q̄re intelli-
gat p̄ suū itellēm p̄p̄um plusq̄ p̄ alios
cū p̄ oēs nat̄ sit itelligē vt pbatū ē. z n̄
video h̄ nisi vnica fugā. Posset. n. aliquis
fungē q̄ fantasina alicui rei ex̄is in hoīe
vno non ē eiusdē spei cū fantasinate eiusdē
rei ex̄ite in alio hoīe. z sic vnū illoz pote-
rit imutare vnū itellēs z non aliū. Et di-
cet q̄ h̄ fantasinatis diuersitas p̄ueit ex
diuersitate recipientiū. qz. s. organū f̄ata-
sie vel cogitative vni est diuersimode di-
sp̄ositū ab organo alteri. Contra. q̄tūcū

qz organum cogitative vni sit meli⁹ di-
positū q̄ aliud alteri⁹ tū iste dispōnes n̄
sit diuerse p̄ se fm̄ spēm sicut nec virt⁹ co-
gitatiua nec aīa cogitatiua ē alia f̄z spēs.
nā ex h̄ organoz diuersitate non pote-
rit p̄uenire h̄ diuersitas specifica imagi-
natōum receptaz siue fantasinatu. Sed si
qz dicet p̄terniēdo illas dispōes. s. p̄le-
xiones organoz ēē diuersas f̄z spēm spe-
cialissimā p̄ se necessario seq̄ret̄ vtutes co-
gitatiuas ēē diuersas fm̄ spēm. qd̄ ē ipof-
sibile. Relinq̄t q̄ ad p̄ns. Posset itaq̄ ex
dictis illi⁹ sic argui. Si itellēs ēent diuer-
si fm̄ spēm in diuersis hoīb⁹ in nā ēet ali-
qd̄ ociosum vel aliq̄ ociosa qd̄ ē digni-
tate in nā. z p̄z q̄na. qz oēs hoīes p̄nt itelli-
gere fm̄ vnū itellēm saltē successiue vt
pbatum ē. z si ponant̄ p̄les intellēs vt di-
uersi hoīes intelligāt fil̄. tunc vn̄ poterit
fil̄ itelligē p̄ valde multos itellect̄. Itē
si itellect̄ ēent diuersi fm̄ spēm seq̄ret̄
q̄ hoīes ēent diuersi fm̄ spēm. pbo q̄na
qz cum itellect̄ for. sit ali⁹ fm̄ specie ab
itellēctū p̄lōis. tunc itellēs for. non po-
terit imutari a fantasinate p̄lōis nec ēē.
qz det̄ oppo. tunc vn̄ illoz hoīm po-
terit itelligē fil̄ p̄ diuersos intellēs. qd̄ ē
absurdum. Si at̄ itellēs for. non pōt im-
mutari a fantasinate p̄lōis. oq̄ illa fan-
tasinata sint diuersa fm̄ spēm. qz det̄ op-
po. s. q̄ sunt eiusdē spei tunc qd̄ mouet̄
ab vno illoz poterit moueri z imutari
ab alio. Si at̄ fantasina for. sit ali⁹ fm̄ spe-
ciez a fantasinate qd̄ ē in p̄lone. cū illa di-
uersitas non p̄uenit ab agente. qz loquor
de fantasinate vni⁹ rei. s. albedinis. relinq̄t
q̄ illa diuersitas p̄ueniat a recipiente. et
sic fantasina for. aut dispōnes orgāi sui erūt
diuerse fm̄ spēs a dispōe p̄lōis. z p̄ q̄na
aīa ab aīa. vn̄ z Lōmen. in p̄. h̄ ca. b̄ ex
roib⁹ dicit. q̄ mēbra leonis non differūt
a mēbris cerui nisi qz aīa differt ab aīa si
cut cōiter allegat. Ad rōes h̄ op̄i. di-
cunt aliq̄. q̄ in tota spē non est aliqd̄ fru-
stra. vn̄ cederent q̄ tāta multitudo hoī-
nū vltra illā q̄ ē necessaria ad p̄fectionē
itellēs humani b̄n ē ociosa. sed illi hoīes
sunt individua sp̄ci z non tota species. S̄z
p̄siderandū ē circa hoc q̄ q̄uis itellēs
sit etern⁹ idē numero fm̄ suā s̄bam. tū n̄
d̄z ēē p̄natus sua p̄fectōe p̄ tps infinitum
non pōt at̄ p̄ vnum solū hoīem attingē
p̄petuo suā totā p̄fectōem. qz nihil attingit
corruptibiliū vnū z idē numero p̄manē

perpetuo. id est necesse est ut sint successive plu-
res hoies a quibus intellectus accipiat perfecti-
ones. et ulterius impossibile est ut successive
sint plures hoies nisi sint plures similes. non
enim possibile est hoies generari sicut dicitur
de fenice. ita quod aliquis unus vivat alius mori-
atur. quod ostenditur per hoc quod in matrice aliquo
tempore aliquis exeat ut puta septem mensi-
bus secundum Aristoteli. in generatione animalium. non enim pos-
set vivere in matrice si mulier esset mortua
et sic requiritur ad perpetuationem hoies
quod plures hoies sint similes. et per hoc ad perfectio-
nem intellectus humani. Sed ulterius dico quod
multa possunt contingere hoibus quibus impedi-
unt ab acquisitione philosophie. et precipue ab ac-
quisitione speculative et hoc bene dicitur Aristoteli.
in primo metaphysice. ubi dicitur quod non hominum
multipliciter est servus et multus et variis di-
spositionibus necessarios subiecta quorum
remotione multitudo impeditur a speculatio-
ne. nec videtur esse possibile quod ex fantas-
matibus unius hominis solus intellectus
accipiat totam suam perfectionem. scilicet totam philosophiam
practicam et speculativam. Quis enim homo co-
gnoscit perfecte omnia corpora celestia et omnes
virtutes eorum. et omnes motus eorum. formas
magnitudines et motores. et adhuc omnia mi-
neralia et omnes species et virtutes et propria prin-
cipia lapidum et metallorum. et omnes species virtu-
tes et propria principia animalium et plantarum
et omnes species et virtutes et propria principia ma-
gnitudinum et numerorum. Adhuc omnes virtutes
morales et intellectuales et earum actus. et omnes
species rerum artificialium que sunt homini necessa-
rie ad suam conservationem bonam et cum hoc omnis
modos vel instrumenta sciendi vel notifi-
candi ignotum et sermonem congruum et perfe-
ctum et omnia que sunt per se ipsius. Quis est hoc et lau-
dabimus eum. hec autem omnia nosse pertinet ad
perfectionem completam intellectus humani.
Ad istum utique finem ut intellectus possit
recipere suam totam perfectionem a rebus necessa-
ria est tanta multitudo hominum ut non obsta-
tibus omnibus impedimentis quibus multi impediun-
tur a manifestatione intellectus. et non obstan-
te quod ab uno solo aut a paucis suam non re-
ceperit perfectionem. nihilominus tamen poterit a
multis suam perfectionem recipere ita. scilicet quod unus
habeat unam partem philosophie ut aliquas et alius aliam
vel alias plures aut pauciores secundum quod
unicuique datum est a celo aut a suo motore
aut a sua possibilitate. et puto quod sic intelle-
xit philosophum in isto tertio principio 5. quod tempus
philosophia est perfecta in maiori parte sui subiecti. id est in

maiori parte hominum. non quidem sic quod illius
partis maioris liber habeat totam philosophiam.
hoc enim est incredibile. cum de centum aut mille
non invenitur unus qui habeat totam philosophiam aut
maioris partem philosophie. sed ita quod unusquisque homo
maioris partis hominum habeat aliquam partem philosophie
Unus. non habet grammaticam. alius logicam vel
ambas. et alius metaphysicam vel eius partes.
et alius naturalis totam vel scilicet partem et sic de
diversis. et in omnibus istis philosophia est perfecta sicut
ante arguit ulterius quod intellectus unus
non potest intelligere plura simul. de hoc vi-
debitur in sequentibus. hoc enim forsitan est verum
quod intellectus non potest simul plura intelligere
pluribus intellectibus causatis a cogitationibus
unius hominis. sed a cogitationibus diversis
sorum hominum non est remota. Ad rationes.
Ad primam cum dicitur quod nulla forma for-
ma et cetera. dico quod verum est de forma
inherente et informante materiam precipue
si sit forma specifica et habens contrarium
sed forma separata et subsistens potest esse eter-
na secundum se. Qualiter autem forma subsistens
dicitur esse forma patet ex prius dictis.
Ad aliam cum dicitur quod nulla forma pre-
cedit suam materiam. verum est de forma inheren-
te. sed forma subsistens potest procedere suam
materiam particularem. licet non precedat
totam suam materiam quantum ad omnes eius par-
tes et sic est hic. nam anima intellectiva bene pre-
cedit tempore hunc hominem. sed non precedit tempore to-
tam naturam humanam. Uel possemus dicere et
melius quod Aristoteles non dicit ibi quod nulla forma
precedit tempore totam suam materiam. sed bene dicit quod omnis
causa movens et generans prior est re generata. Ipsa
vero causa que est ut ratio. id est forma rei generate
sicut est ita. scilicet quod hoc est bene possibile ut forma sit
sicut causa re et forma et non prius nec posterior tempore et
in hoc differt a causa movente que necessario pre-
cedit. Et videtur quod per hoc gradum utrumque aliquid forma
potest maneat quod in quibusdam nihil prohibet quod forma
eorum remaneat posteriori. scilicet anima intellecti-
va. et idem iudicium est de eius presentia sicut de
eius remanentia. non enim dicit philosophus quod nulla forma
sit ante suam materiam sicut coiter allegat et
male. sed vult quod forma potest esse sicut causa re cu-
ius est forma et in hoc differt forma a mouen-
te. Cum hoc tamen stat quod forma aliquid sit pri-
us tempore sua materia quam motus et quod hec sit intentio
Aristotelis. manifestum est inspicienti verba eius. dicit enim
sic. moventes quidem sunt cause videtur prius fa-
cte existeres que sunt ut ratio sicut. Si autem per aliquid
maneat perscrutandum in quibusdam. Ecce quod
Aristoteles non dicit quod nulla forma sit ante suam

Liber

materia s3 qd ea qd e vt rō. i. forma e sit et hoc d3 particularit itell. i. i. aliqb3 pluri bus. z i h differt forma a mouēte. qz vlr oē mouēt e p3 re generata. Ad aliaz rū d3 qd oīs sba pōita e corruptibilis. p3 dīci qd v3 e si sit pposita ex mā z forma corporalib3 z habētibus dīu. s3 si nō o3 Mō aīa itellectiua nō e pposita ex pnci pīs corporalib3 z dīetate habētib3 qre zē. Et ad cōfirmationē cū dicit Lōmē. qd oē ppositū ex mā e nouū. credo qd sic e itel ligēdū qd ppositū sit nouū v3 qstū ad suā sba m vel qstū ad suū accidēs aliqd sibi d nouo adueniēs. vñ ipm celū cū sit pposi tū ex sba z qstū e nouū qstū ad vbi. Et silt aīa itellectiua hūana e noua qstū ad itelligē z qstū ad spēs qd o nouo rēcipit qd p3 easdē numero nō habebat z h suf ficit ad itentionē Lōmē. vbi arguit d illos q dixerūt trinitatē z pōnē eē i ipso deo. qz sic oporteret qd eēt aliqd nouū aliq3. Et vltērī3 seqret qd idigēt aliq3 innouāte z mouēte nisi dicēt aliqd mouēti sine ali q motore qd e īpossibile. z hec v3 eē iten tio Lōmē. ibidē. dicit. n. qd oē ppositū est nouū. i. nouabile ab aliq3 trāsmutāte. z sba dīc. nisi dicēt aliq3 pponi p seipsa. i. inoua ra p se pponi v3 vnri d nouo tūc exirent d potentia i actū z mouerēt sine motōe p se. Sic dicēt Ad qdēz sed3 Aris. z Lō mē. S3 dico z idubitatē assero qd aīa in tellectiua hūana nō e eterna a pte aī sed i cipit eē d nouo. nō qdē p gationē ab ali q agēte pnculari. s3 p creatōz ab ipso deo creatore oīum. z tū erit eterna i futurūz dei volūtate. z tandē reuinet corpi eidē numero i q sūt dei volūtate. s3 istas verī tutes demfāre aut vbi aut pncipīs pbo rū gētiliū z cordes eē oīdē nō psumo nec credo eē possibile. Meli3 aūt īputo dicē eos eē deceptos qd falso aliqd eis īponē cū3 dīu itellerūt. Per se. n. mēdaciū p uū est z fugiēdū scdm Aris. 4. ethicorū. Das qd cōclūsiōes assero simplr eē v3 al sola fide qd credo potētiam dei oīa posse facē. Et eodē pncipio rīderē ad oēs rō nes qb3 d illā veritatē arguit. Lōcedo ei oīa q ex eis necessario sequūt eē possibi lia diuine potentie. Qd si qd demfāre sci at z pncipīs pboz z cordare gaudeat in illo z ego ei nō inuideo. s3 cū dico meam capacitatē excellere zē.

Questio. 30.

On reminiscimur zē.
Verit h v3z itellecti3 intelligat p3 mortē. Et arguit qd sic. qd qd e actu ens h3 opationē p3az. s3 aīa itelle ctiua hūana p3 mortēz h3 hoīs e ens actu cū ipa sit ppetua a pte p3 qre zē. Ep3 ppositū arguit breuit auctoritate Aris. q dīc nō reminiscimur p3 mortē. i. nō itelligim3 aliquid p3 mortē. Ad qdē dīcēt Aris. z Lōmē. qd aīa itellectiua hūana p3 mor tē hoīs h3 nō itelligit p spēs acceptas a fā tasmatibus h3 hoīs cū fātasmatia h3 hoīs sūt corruptibilia z corrupta p3 mortē ei3. z sic spēs qd ab ei3 fātasmatib3 cābāt z cō seruabāt st corrupte. qd p illas spēs nō itel ligit itellect3. Itē itellect3 nō itelligit p spēs sūptas a fātasmatib3 nisi cū ille hō actu cogitat. vt p3 ex p dīctis z e qd si mā festū. vñ z dormies nō itelligit actu qmā habeat fātasmatia itērī3 referuata z spēs itelligibiles. qd. s. act3 cogitatuē nō dīspōit ad itelligē scdm actū. pstat aūt qd p3 mor tē nō cogitat qd opatio nō e nō enī. mōtū aūt e nō ens. cū mors sit corruptio ens. Dīcēt tū z qd aīa itellectiua p3 mortē h3 hoīs bñ itelligit p spēm acceptā a fāta smatib3 alteri3 hoīs z illud itelligē attri buit alteri hoī. qd alit seqret qd itellectu cū sit etern3 eēt ociosus p ips3 īfinitū qd e absurdū. z gl3 expit i seipo qd ipe itell3 Est tū certū mltos z īfinitos hoīs pñit se q itellexerūt. n. n. e rō qre vñ hō itellat p itellectū qn eē ali3 q remanet p3 mortēz itellat p ipm itellectū. z ista e itē. Lōmē. vt p3 īspiciētī. Qualit aūt itellat itelle ci3 p3 fortis ipo mortuo. supposito qd aīa hēat p3ū itellēm q nō e nat3 moueri a fāta smatib3 alteri3 nō me ītromitto. qd nec p3 to pbyce declarare posse. Et occurrit vnū mirabile si gl3 hō hēat suū p3ūz itel lectū q remanet p3 mortē cū sit i corpib3 nō dīstinct3 loco z sbo a fātasmatib3 hoīs remanētū qre nō īmutat ab ipīs fātasma tib3 p3cipue cū fātasmatia hoīs remanētū sint eiusdē spēs cū fātasmatib3 ei3 qd mortu3 v3 earūdē rex. Et si dicat qd itel lect3 h3 hoīs sit p nām īdiuiduālē appro pat3 ad h3 vt recipiat a fātasmatib3 h3 hoīs qrat d illa nā īdiuiduali q sit. v3z sit sba vel accidēs. z v3z remanet p3 mortē z an dies mirabilia rīderi. Itē mlti cor3 vt ff Thomas q pōit aīaz itellectiua pōit eē hōi z q multiplicat z numerat pōit erūt qd oēs vntes aīe hūane pter itellēm

et voluntate sit eiusdem speciei cum virtutibus aliorum
animalium. et sic fantasmatum et virtus speciei reus indi-
viduales sit eiusdem speciei in homine et in boue.
Quoniam ergo ab illis sicut anima intellectiva for-
tis imitatur ab albedine existeret in fantasia
fortis quare non imitatur per mortem fortis a fanta-
sima albedinis existeret in fantasia bouis. et hoc
est difficile multum. Item ponatur quod post mor-
tem fortis per multas transmutationes maneat quod fu-
it sub intellectu fortis itaque disponatur ad hoc
quod ex ea generetur homo. quare non reuniret intelle-
ctus fortis ipsi maneat cum fuerit disposita suf-
ficienter. forte hoc per tanto est. quod dispositiones non
erunt eadem numero cum precedentibus. sed in resur-
rectione cum intellectus suus reuniret suo corpori re-
cipiat dispositiones corporis quod fuerat corrupte
hoc itaque est omnino supra naturam et nulli principi
philosophie conveniens quod corruptum redeat idem nu-
mero ergo etc. Ad rationem per philosophiam ex predictis
Ad auctoritatem Aristotelis. dicendum est secundum pre-
missa quod per tanto dicitur non remiscimur. quod nul-
lus nostrorum postquam mortuus est intelligitur.
per intellectum per quem intelligitur. quod nul-
lus nostrum intelligitur per intellectum nisi imitetur a co-
gitativa eius et hoc est corruptio hominis mortuo
Et hoc est etiam quare species albedinis existens in ima-
ginativa eque non imitatur intellectum. illa vero quod
est in imaginativa hominis imitatur intellectum et or-
do intelligens. quod equum non habet illam nobilem virtu-
tem cogitativa quam Aristoteles vocat intellectum pas-
sivum. Et contra dicitur quod hec virtus est alii in ro. homo vero
habet virtutem cogitativa sibi propriam quod mediate
species existit in imaginativa intellectum imitatur
et est virtus imaginativa in homine non est eiusdem speciei
speciealissime cum virtute imaginativa alii animalium
propter quod et species eiusdem rei non
erunt eiusdem nature specialissime in virtute
quod. sed in una est multo specialior quod in alia
imaginativa hominis. Et idem diceretur de me-
morativa virtute quod recipit et reservat ite-
rationes non sensatas et eas mediate cogitativa
multiplicat ad intellectum vel immediate. sed ipsa est
alterius speciei a memorativa alterius animalium etc.

Questio 31.

Consequenter ponitur quod virtus intellectus
possibilis semper intelligat intellectum
agentem eadem intellectus numero. et
arguitur per philosophiam quod si ita esset tunc anima humana
haberet operationem omnino sibi propriam quod non depende-
ret a corpore nec tantum a sebo nec tantum ab ob-
iecto. quod virtus impossibile secundum Aristotelis philosophiam
habetur in isto 3. dicitur. n. in philosophia. Si autem est hoc. si
intelligit fantasia quod autem non sine fantasia. non co-
tingit itaque neque hoc sine corpore esse. Et in isto

in 3. dicitur quod intelligere quicquid necesse est fanta-
sima aliquid speculari. contra philosophiam per philosophiam nihil quod est
et tunc et unum numero dependet ab alio corpore tan-
quam ab agente nec aliquid existit in corpore. et constat
et quod illud intelligere quod intellectus possibilis intel-
liget agentem non esset in corpore ut sebo sic virtus. nul-
lum. n. intelligere est in corpore ut per philosophiam ergo etc. Op-
positum dicitur secundum philosophiam. super ista particulam. Sed
non aliquid quod est intellectus aliquid vero non intelligit. ibi
n. dicitur secundum philosophiam. quod cum intellectus fuerit acceptus
simpliciter et secundum quod intelligit formas abstractas
et liberatas a materia tunc non invenitur quicquid intelli-
gens quicquid non invenitur in eadem forma. ubi gra-
ti in modo per quod intelligit intellectum agentem est per philosophiam
non est ad ipsum ut diximus sicut lucis ad visum
phantum. Ad quod dico breviter. per philosophiam quod intel-
lectus possibilis natus est intelligere intellectum agentem
etc. et quod intelligit ipsum semper eadem intellectus
in numero. primum per philosophiam rationem secundum philosophiam. quia tan-
gitur hoc. nam minus virtus quod intellectus possibilis sit na-
tus intelligere formas materiales quod intellectum agentem
tunc quod forme materiales non sunt de se intellectus actu
sed potentia sunt intellectus. sunt autem intellectus per
intellectum agentem. intellectus autem agens cum sit sebo
immaterialis actu ens est de se intellectus. et ideo ratio
bile est cum ipse intellectus possibilis sit natus per philosophiam
fici per formas materiales et intelligere eas ut sit na-
tus perfici per intellectum agentem et intelligere ipsum
et hec ratio solum excludit quod ipse natus est intelligere
alias formas abstractas. et ratio habet per philosophiam. quod il-
lud quod habet naturam desiderium ad inferiorem et mi-
nus nobile perfectior alio generis maius
gis dicitur habere naturam desiderium ad perfectior al-
tiorum. quod nam non consistit in ipso. constat autem quod per
fectior per formas materiales. Sed ostenditur sic. illud
cuius species est coniuncta vel unita intellectus. alio intelligit
bilis eadem numero semper intelligit illud intelligi-
bile in intellectu eadem numero. hec est omnino ma-
nifesta. Sed ipsi intellectui possibili species est unita
ta intellectus intellectus agentis quia ipse
intellectus agens est suamet intellectus
sui ipsi secundum philosophiam Aristotelis. et secundum philosophiam. In ipso. n. scia est
eadem rei scite. tunc ergo intellectus agens sit semper
unitus intellectui possibili sic perfectio naturalis
suo perfectibili. ut per philosophiam ex postea. sequitur quod se-
per ipsi intelligit. Et hoc autem virtus correlativa pos-
se excludi. quod ipse intellectus possibilis per seipsam et
per suam propriam sebo non intelligit intellectum agentem in
intellectus eadem numero alia ab illa quod intelli-
et agens intelligit seipsam. Nam si sic sequeretur quod
unum et idem haberet diversas intellectus unitus
intelligibilis sit. quod non virtus possibile precipue quod

Liber

cū intellectus possibilis sit sba pure i potētia
n̄ ē bñ rōnabile q̄ ex sui ppa nā hēat ali
quē actū sine aliq̄ alio actu. vñ cū intelligē
intellectus agēte sit qdā act⁹ r opatō nō bñ
videre q̄lit intellect⁹ possibilis p seipm sine
alio actu i forante intelligēt intellectū agēte
Prop⁹ qd vñ mibi ad pñs esse tenēdum
q̄ intellectus possibilis sc̄p intelligit intellectū
agēte mō p dco. s. q̄ sc̄p ē ei vnita intellectō
intellect⁹ agētis q̄ seipm itellit. Illa m̄ itel
lectō n̄ ē sba nec eētia intellect⁹ possibilis
nec es⁹. Sigs aut dicit q̄ n̄ solū itelle
ctus possibilis itellit intellectū agēte intellectu
one q̄ ipe intellectus agēs itellit seipm r q̄ ē
sba intellectus agētis pficiēs intellectū possibi
lē. s. ē qdā alia intellectōe q̄ seg⁹ imedia
te vnionē intellectus agētis ad possibilē. q̄ q
dē intellectio n̄ ē ipa sba intellectus agētis s
pñs vnionē intellectus agētis cū possibilis.
tūc iqrēdū ē q̄ eēt necitas eēndi h⁹ itel
lectōz cū intellect⁹ possibilis sufficiēt itellat
intellectū agēte p ei⁹ sba. h̄ aut tibi pficiē
dū relinq̄. S. z cōsiderādū ē q̄ q̄uis itel
lect⁹ possibilis sc̄p itellat intellectū agēte p
ei⁹ sba mō p dco. m̄ ista intellectō n̄ dno
minat aliq̄s idividuū hoīs. vt puto q̄ n̄
d̄pēder a fātasmate alicui⁹ hoīs nec oīuz
imo ē intellectio filis hūic intellectioi. s. q̄ i
telligit intellectus agēs n̄ p̄tigit nobis pfecte
in pñ. gñatōis phie. nec i medio s. forte i
p̄lemēto. r d̄ h⁹ d̄z iqrī i cōfūb⁹. Ad rō
nē dico. q̄ aīa nra nullā h̄z opatōz p̄paz
nouā r d̄ntē a tota sua sba sine corpe ob
iecto. r sic itellit Aris. Uñ intelligētē quē
cūq̄ supple d̄ nouo necē est fātasma zc.
S. z n̄ negauit Aris. aīaz intellectū hūic
nā hēre opatōz efnā n̄ p corpe r opatōz
q̄ nō ē aliud realit a sua sba r h⁹ ē itelli
gē p̄dictū. n̄ n. est realit diuēsū a tota sba
aīe intellectu cū sit ipa sba intellectus agen
tis. imo h⁹ intelligē n̄ ē opatō p̄pā nisi fm
modū intelligēdi r significādi q̄re zc.

Questio. 32.

Ad diuisionē qdē igit zc.

Hic q̄rit vñz vītās r falsitas sint
i intellectu. Arguit p⁹ q̄ n̄. q̄ boni
tas r malicia s̄t i reb⁹ r n̄ i mēte. vt p̄z 6.
metaph. s. vītās ē qdā bōitas cū sit qdāz
pfect⁹ r falsitas ē qdā malicia cū sit qdā d̄
fect⁹. ḡ zc. Itē obiectū intellectus n̄ ē i itel
lectu sic obiectū visus n̄ ē i visu. mō vītās
ē obiectū intellectus vt cōit d̄r ḡ zc. Itēz
veritas r falsitas s̄t i illo qd̄ denotat ipaz
p̄pōz. q̄z dicim⁹ q̄ h̄ p̄pō ē vera illa vītō

falsa ḡ zc. Oppositū vult Aris. h̄ r 6.
metaph. Ad itellēm qōis cōsiderādū ē
q̄ Aris. d̄tminat h̄ d̄ duab⁹ opatōib⁹ in
tellect⁹. q̄z vna d̄r idiuisibilis itelligētia r
ē illa opatō q̄ intellectus itellit aliquā vnā
qdditate seōsū sine a⁹ vt hoīez seōz se aut
aīal aut h⁹. alia vō ē opatō scōa q̄ d̄r cō
pō vñ diuīfio. Ad cōmētiā cōsiderādū
ē. q̄ cū itellēs itellit aliq̄ seōzū r diuīfz
vñ vnū r idē successiue diuīfis itellētiōi
b⁹ cōtigit p⁹ ea q̄ itellit illa ordiate r ime
diatē cōcipit vnitatē vñ idēitatem ipoz
ad iuicē. vt cū itellētis p⁹ itellit hoīez seō
sū r aīal seōsū. p⁹ ea itellit hec duo ordia
te r imēdiatē itellit vnitatē vel idēitatem
hoīs cū aīali q̄ ipozat p h̄ vñ ē. r sic in
tellectū hoīez eē aīal. r hec itellētiō q̄ sic in
tellectū ista cū corpe idēitate vocat p̄pō quā
facit itellētis d̄ re. r si res ipe s̄t vnū r idē
sibi iuicē tē illa p̄pō ē cōformis. r hec cōfor
mitas d̄r vītās seōz vnā significatōz hūic
noīs vītās. Si vō ipe res s̄t diuēsē r diuī
tē tē ē d̄iformis. r tal d̄iformitas d̄r fal
sitas. Sitr itellētis cū itellit diuīfz hoīez
r aīnū p̄tigit p⁹ vt itellat ea ordiate cūz
diuēritate vel diuīfōe corpe ab iuicē. ita
q̄ itellit hoīez n̄ eē aīnū. r h⁹ itellētiō d̄r
diuīfio. r si ipe res s̄t ab iuicē diuēsē r di
uīfctē. tē illa diuīfio ē cōformis rei r vā. et
si n̄ sint diuēsē s. z diuīfctē tē illa diuīfio est
falsa. r h̄ breuit r pulchre signit Aris. 6.
metaph. s. vītās sine d̄icēs. vñz qdē affirma
tōz h̄z i p̄posito. negatōz vō i diuīfio. fal
sū aut h⁹ p̄tītōis d̄ictōz. Ex his itaq̄ ē ac
cipe q̄ h̄ nomē vītās vno. s. ḡt cōformitate
tātē extēte i p̄pōe vel diuīfōe quā itellat
fac ad ipaz rē. r sitr falsitas d̄iformitātē r
ista eadē p̄pō vel diuīfio rē s̄t h̄ noīe
ens r hoc vō ē vt p̄z 6. metaph. Alio. q̄t
sūt hoc nomē vītās p̄ q̄cūq̄ cōformitate
p̄ḡfcti ad cognitiū. vt cū dicim⁹ q̄ s̄t p̄t
ver⁹ respēcū sui s̄sibilis. vt d̄ic p̄ba z. h⁹ r
i isto cā. 3. sūt aliq̄ vītās p̄ cōtate rei
put nata ē facē verā cognitiōz sūp̄i. Et
tē p̄t d̄ic ad qōnē. q̄ h̄ mō vītās n̄ h̄z eē
i intellectu saltē realit r h̄ idiget p̄batōe. q̄a
p̄stat q̄ entitas realis lapidis aut ligni n̄
ē i intellectu s. z Aris. i isto 3. s. s̄t iūdo ipi.
Intellectus. n. possibilis ē potēs oīa fieri
mō similitudinis r receptiōis. r possz sic
argui. Itā si cōtās rei eē i aīa sic ē eē
aīaz tūc sicut i aīa ē cognitiō vñ p̄ncipiū
p̄p̄quū cognitiōis sicut i rē eē aīaz eē cōp
hēfio vel p̄ncipiūz p̄p̄quū cognitiōis. ita

q̄ mā lapidis cognoscet ētate lapidis si
cut ē intellectus. qd ē absurdū. Ulex ē tñ q̄
ēntates aliq̄z rez sūt i ipso intellectu. senti
tates sp̄z rez cognitiōes. 2° p̄t di
ci q̄ vitas p̄. mō deā q̄ ē sformitas p̄pō
nis rez diuisiōis ad rē ē i ipso intellectu. rez sūt
falsitas q̄ ē sformitas p̄pōis rez diuisiōis
ad rē. p̄pōis rez diuisiōis dico quā faciū
intellectus. Itā i q̄cūq̄ ē p̄pō vlt diuisiō quā
facit intellectus i illo ē vitas rez falsitas exis
i b^o p̄pōe rez diuisiōe. dico subiectiue. sed
ipa p̄pō rez diuisiō quā facit intellectus ē i
ipso intellectu rez nō i re s̄biectiue. qz tal p̄pō
ē intellectio quā intellectus ordiat intellectū ali
q̄ rez cū hoc idēitate rez vnitatē eoz adiun
cē. rez sūt diuisiō ē intellectio q̄ intellectus aliq̄
mediatē eoz diuersitate. stat aut q̄ oīs
intellectio ē in intellectu s̄biectiue rez nō i re q̄
intellectus. Est aut nōdū circa istud q̄ talis
vitas rez falsitas nō ē i p̄ opatōe intellectus.
qz p̄ opa. intellectus respectu q̄ddat nō
ē p̄pō aut diuisiō s̄ simplex p̄cep. qd qd
ē. bñ tñ verū ē q̄ circa p̄mā opatiōē intel
lectus ē vitas large sūpta p̄ q̄cūq̄ sformi
tate cognoscit ad agnitū qz q̄cūq̄ cognos
cit h̄z sp̄z p̄paz rei cognite tūc pōt ipaz
cognoscere vera cognitiōe. mō intellectus itelli
gēs aliq̄ q̄ddatē h̄z p̄paz sp̄z illi. vt p̄z
imo ē scōz h̄z rōnez sc̄sus p̄icular. dī
habē verā cognitiōēz dī suo p̄pō s̄sibili. rez
hoc docet bñ p̄hs i isto cā. vbi sic dicit.
S̄ intellectus q̄ ē scōm q̄ qd erat ēē dī ve
rus. sicut vidē p̄puz verū ē. Et dōm. dīc
ibi q̄ actio q̄ ē iforatio sc̄p est vā. Un
nōdū q̄ opatio intellectus p̄mā. s̄ simplex
numq̄ ē falsā. rez hoc ē dīc p̄hs in p̄n. b^o
capituli. Indiuisibilitū qd ē igit intellectus
tia in his ē circa q̄ nō ē falsū. Et rō ē. qz in
tellectus aut h̄z sp̄z q̄ rep̄tat quidditatez
aut nō h̄z b^o i sp̄z. rez sigdē h̄z sp̄z rep̄se
tantē q̄ddatē tūc h̄z verā cognitiōēz dī il
la vlt i actu vlt i potētia p̄p̄q̄ rez si nō h̄z spe
cie rep̄tatē illā q̄ddatē tūc nō itellit illā
rez sic h̄z intellectōēz falsā. Ad p̄mā rōez
cū dī bonitas ē. possz dīci q̄ hec p̄pō p̄t
dupl̄r itelligi. Uno. q̄ res ēē aīaz sūt vlt
s̄bz bonitatē rez malicie rez nullo. aīa. rez hoc
ē falsū rez impossibile. qz bonitas moralis rez
malicia ē i aīa. vñ Arist. in 5° metaph. c.
dī q̄li. i si dīc q̄ maxie significat q̄le bo
nū rez malū i aīatē rez h̄z i bñtib^o proben
sim. i. electōēz. s̄ i bñtib^o alio. pōt itelli q̄
bonū rez malū sūt i reb^o. i. nō sūt in actu appe
titē. rez hoc ē vez qz bonitas q̄ res actu dī

bona nō ē i appetitu appetēte illā rē p̄seq
rez sūt malicia q̄ appetit appetit fugē nō ē
ipso appetitu. ē. nō aut ē dī vitate rez falsi
tate. nā vitas q̄ res dī vere cognita ē i in
tellectu cognoscēte rez sūt falsitas rez nō i re
rez sic rō. p̄cedit ex malo intellectu. Ad ali
ud pōt dīci q̄ obiectū p̄mariū intellectus
s̄. qd itellr nō p̄cedēte intellectiōe alteri nō
ē i intellectu. s̄ obiectū sc̄bariū qd itellr
p̄ intellectōz alteri pōt ēē i intellectu. rez sic
dī vitate q̄ ē cōformitas p̄pōis rez diuisi
onis intellectual. qz ipa itellr p̄ res alias
q̄ itelligūt. Ad aliud pōt dīci q̄ vitas
rez falsitas sūt i p̄pōne significatiue nō fora
lit. s̄ ē i re intellecta q̄dāmō effectiue. i in
tellectu aut forat vt i s̄bo rez loquor dī vi
tate rez falsitate mō p̄ exposito ē.

Questio. 33.

Ita qd aut falsū iā rez vez ē cōpo
sitiō quedam ē.

Quia cōpō rez diuisiō p̄pē ē pluri
uz rez diuersoz. Itō q̄rit h̄z vez intellectus
possit itelligē plura sūt. Et arguit p̄. q̄
sic. qz vna vox pōt significare plura. vt p̄z
i equoco qd dat itelligē plura significa
ta sūt rez i ipso plato itelligūt plura. s̄ ipse
intellectus pōt sūt plura itelligē. p̄z dīa. qz
vox nō ē maioris potētie i significando q̄
intellectus i itelligedo. Itē intellectus itel
ligit sūt correlatiua. vt p̄rem rez filiū vt p̄z i
p̄dicamentis. rez ista sūt diuersa rez plura q̄re
ē. Itē minor p̄pō dem̄stratōis itellr sūt
cū cōclusiōe scōm Arist. p̄ posterior. s̄
cōstat qz p̄pō minor ē aliqd aliud rez diue
sū a cōclusiōe q̄re ē. Itē p̄hs 4° me
taph. dīc q̄ itelligēte quēcūq̄ necē ē in
telligē p̄mū p̄ncipiū cōplexū. s̄ cōstat qz
p̄mū p̄ncipiū cōplexū ē aliud ab alijs cō
plexis. s̄ illud p̄ncipiū. Itō contigit siml
idē ēē rez nō ēē q̄re ē. Itē sicut se h̄z sen
sus ad s̄sibilia ita intellectus ad itelligibilia
p̄ cōueniēte silitudinē. s̄ sc̄sus p̄t sentire
diuersa rez plura s̄sibilia. vt sc̄sus visus sūt
videt albedinē p̄gameni rez nigredinē līe
vt p̄z p̄ experiētiā q̄re ē. Itē virtus q̄
cognoscit dīam iter aliq̄ cognoscit vñ
qdq̄ illoz sūt. vt p̄z 2° b^o cā. de sensu cōi
s̄ intellectus cognoscit dīam iter aliq̄ plu
ra rez diuēsa s̄bz p̄p̄is rōnib^o eoz. minor p̄z
p̄ experiētiā. qz q̄z expit se itelligē dīaz
iter albedinē vt albedo ē rez nigredinē vt
nigredo ē. qz nō cognoscit dīaz iter albedi
nē rez nigredinē s̄bz rōne cōi vt s̄bz rōne co
lonis aut alie b^o. qz scōm talē rōnez non

Liber

differat uno in ea ueniunt. Et firma-
tur. q. si illis rationibus intellectus intellit ali-
qua sub quibus rationibus et formis agitur. ut
inter illa. sed intellectus si intelligit utraque in-
albedine et nigredine sub propriis rationibus ea-
rum. In eodem. n. instanti cognoscit intellectus
utramque albedinis ut albedo est a nigredine
ut nigredo est. si tunc et alijs. Itc intel-
lectus potest si intelligere materiam et formam. q.
aliter non intelligeret compositum a materia et forma. et
stat quod materia et forma sunt diuise nature. Op-
positum arguit auctoritate Aristotelis. i. 2. the-
picoz. di. q. contingit scire multa. intelligere
autem unum. Et 4. metaph. dicit quod quod unum non
intelligit nihil intelligit. Ad euentiam
quod considerandum est quod sicut inuit Aristotelis. 6.
metaph. versus sine intellectu si intelligere
diuina et plura potest dupliciter intelligi. Uno
modo. put si dicit similitudinem instantis. i. q. in-
telligit plura simul. i. eodem instanti. Alio
put si dicit naturam immediatam. ita quod si
intelligit plura. i. inter et immediate ut post
intelligere unum statim et sine medio sequeretur
intelligere alterius. ut et dicimus quod moues
et motum si si. i. sine medio iudicio ita quod i-
ter ea non est aliquod medium nec plenum nec va-
cuum. ut h. videtur. 7. phreoz. Itc est intel-
ligendum quod intelligere si intelligere plura et di-
uersa et in eodem instanti adhuc potest esse du-
pliciter. Uno. secundum eadem intellectiones et sub
vna ratione communi. Alio. diuersis intellectu-
bus et sub propriis foris. Itc intelligendum
quod intellectus si in uno instanti intelligere diu-
sa diuersis intellectibus potest intelli-
pliciter. Uno. quod intelligat in uno instanti di-
uersa diuersis intellectibus sumptis a co-
gitationibus unius hominis. Alio. diuersis i-
ntellectionibus sumptis a cogitationibus diuer-
sorum hominum. Non est aliquod istorum morum
non est magnus dubium nec diuersitas opinio-
nis. quod omnes bene concedunt quod intellectus potest in-
telligere plura si. i. inter et immediate non medi-
ante tempore medio nec intellectu media. ita
quod intellectus potest per aliquod tempus continue intel-
ligere lapidem et in ultimo instanti illius tempus
incipit intelligere hominem sine tempore medio et
sine intellectu media. et non multum indiget
probatione. quod quod est expius in seipso. An
posset confirmari per simile. nam materia potest recipere
transmutationes diuersas rei h. modo si sita-
tis ita quod in aliquo tempore tota alterat et in illo i-
stanti illius tempus recipit generationem sbe
sine medio quare si intellectus suo. potest
simul. hoc modo potest intellectus simul intel-

ligere plura. Itc alio. si sub vna ratio-
ne et vna intellectuione communi. quia constat quod
aliqua intelligibilia que sunt diuina vno
modo ueniunt et ununtur in aliquo. ut
homo et asinus in aiali aut in sentire. et sic
possunt intelligi vna intellectuione supra ab
illa vna forma communi. vel a modo eundi communi et de
h. non multum dubitat. Itc alio modo intel-
lectus potest intelligere plura simul diue-
sis intellectuionibus sumptis a cogitationi-
bus diuersorum hominum. quia aliter non
contingeret plures homines simul intelli-
gere diuersis intellectuionibus. quod est absur-
dum. Et potest probari propter discipulos. quia
contingit quod manifestum est ad seum quod di-
uersi homines simul docent diuersas conclu-
siones diuersarum scientiarum quod non est nisi
si simul intelligeretur eas. Adhuc conti-
git quod diuersi homines si operantur propter
diuersos fines vel simul incipiunt operari
ut medicus euacuat propter sanitatem. sa-
ber malleat ferrum propter cultellum et h. talia
que manifestum est quod diuersi homines possunt in eo-
dem tempore et in instanti intelligere diuina et diue-
sis intellectuionibus. et hoc est manifestum ex
pericia. quod si quare ab aliquo homine quid intel-
ligebat in aliquo tempore preterito et respondit
quod ipse intelligebat lapidem vel aliquid h. et
vnius alius responderet quod intelligebat ce-
lum aut aliquid aliud quare etc. Sed de
alio. si intellectus possit in eodem instanti
intelligere plura diuersis intellectuionibus
tis a fantasmatibus vel a cogitationibus
hominis est bene dubium et diuersitas inter doctores
et h. est querere an vnus homo possit intelligere
diuersa diuersis intellectuionibus in vno instan-
ti. et de hoc dicit aliqui et est opinio famosior quod non
quod multiplex probatur et per se. Vnde indi-
uisibilis quod ad quodcumque se uertit totum se co-
uertit non potest si intelligere plura. h. per se in-
tellectus est h. ut dicitur de et accipit ex lib. 6.
causis. Itc sicut vna certa cera non potest si
figurari diuersis figuris. si sic vnus intellectus
non potest si actuari diuersis intellectuionibus.
Itc vnus virtutis non dicitur esse si nisi vnus actus vel
usus. hec est manifesta. si intellectuio est usus i-
ntellectus cum sit eius opus. si etc. Itc si vnus
homo possit si plura intelligere diuersis intelle-
ctionibus tunc posset si plura cogitare. et ea-
dem ratione possit si cogitare omnia quod speculatur h.
in sua memoratua et in sua imaginatua. Non
enim dicitur esse ratio que possit si duo cogitare et
non centum vel mille. quod est absurdum. co-
sequencia patet. quia intellectus non actus

intelligit nisi homo cogitet aliquid actu
ut patet ex p^{ri}o dictis. Sic diuerse spēs
eiusdē generis nō pōt eē simul in eodez
sbo scdm idē sui. s. itellectiones diuersarū
rep scdm spēm sūt diuerse spēs eiusdem
generis vt p^{ri}mitatis et filiationis. et sic dⁱ
alijs quare etc. Hanc dicūt eē intentōz
Aris. in auctoritatib⁹ pallegatis. S. mi
hi vⁱ q^uod sit de veritate qōis q^u ista ar
sumēta nō cōuincūt sufficiēter ppositūz
nec faciūt alijs fidē bñ cōsiderantib⁹. Cū
ei p^{ri}o dⁱ q^u intellect⁹ ad qōcūq^{ue} se puer
t et totaliter se cōuertit. pōt dupl^r itelligi
Uno. q^u ad qōcūq^{ue} se cōuertit totalit^r se
puertit. i. nō puertit se scdm vnā partē so
lū sine alia et hoc ē verū. q^u nō hz partes.
Alio. q^u totalit^r se puertit. i. sic ad aliq^u
vnū q^u nō ad reliquū. et h^o nō ē verū. nā q^u
tūcūq^{ue} sit idiuisibilis tñ p^ot referri ad m^u
ta scdm cōformitatē qō ē ipm puertit. sic
pūcus in medio circuli hz sit vn⁹ et idiu
sibilis scdm se tñ ē terminus multarū li
neaz et ad eas refertur. Ad aliā dico q^u
nō est simile dⁱ cera ad figuras et dⁱ intel
lectu ad itellectiones. q^u cera ē quoddaz
corpus et figura ē qdā qualitas corpalis
et ad h^o vt eadē cera subijciat diuersis fi
guris o^z q^u eadē ps eius possit esse in di
uersis locis. qō nō pōt fil^r cōtingē vt patet
dⁱ se. et iō vna cera nō pōt simul habē m^u
tas figuras et diuersas. sed intellectus ē in
corporeus et intellectio fil^r. et iō nō est oī
no fil^r. in hoc tñ bene est fil^r. q^u sicut ce
ra recipit figuras et eis subijciat. ita intel
lectus recipit itellectōes et est s^ubm earūz.
Ad aliud cū dⁱ vnus virtutis ē. ista pōt
negari. et si intelligat^r ab Aris. i. de scsū et
sensato. dico q^u ipe nō accipit ea determi
nādo s. solū arguēdo et dubitando vt p^{ri}
ibi. vel dicat^r q^u vni⁹ virtutis fil^r nō est nisi
vnus vsus respectu eiusdē. s. respectu di
uersoz pōt esse aliū et aliū. sicut vide
mus q^u vni⁹ virtutis actiue sūt effectus plu
res in diuersis s^ubiis. et vna albedo facit vi
sionē in visu foris et in visu p^onis. Vel
dicat^r q^u h^o ē verū dⁱ vtute ē act⁹ ē mot⁹ cor
poralis vel cū motu corporali. s. de virtute
cuius act⁹ est icorpore⁹ et spūalis et abstra
ctus nō o^z. et sic est hic. hoc tñ bñ verū est
q^u vnus virtutis q^ucūq^{ue} sit illa simul non
est nisi vnus actus respectu vnus et eius
dē obiecti p^{ri}ping. sed respectu diuersoz
pōt esse aliū et aliū act⁹. et sic ē h^o vt ma
nifestū ē. Ad aliud cedit q^u vnus hō

pōt fil^r multa cogitare vt p^{ri} q^u ad expe
rientiā. Et cū dⁱ eadē rōne posset fil^r co
gitare oīa q^u hz spēs i imaginatiua et me
moratiua. dico q^u nō seg^r. q^u possibile est
q^u due spēs referuate i imaginatiua aut
memoratiua sufficiēt p^{ri}ntent^r virtuti co
gitatiue et nō alie fil^r oēs. et h^o ē vidē i fili
in somno. q^u q^uis dormiens habeat spēs
multarū rerū iterius referuatas tñ cōtin
git q^u aliq^u perueniūt ad virtutē ei⁹ cui⁹ ē
somniaire et alie nō. et sic somniat dⁱ aliq^u
rebus et dⁱ aliq^ubus nō. Et si queres causā
quare offerūt iste spēs et alie non. dico q^u
eadē qō est dⁱ vna q^ure vna offert et nō alia
et ē q^ure q^ure h^o hō cogitat h^o idiuidūz
nō illud. sicut g^o possibile ē sensui particu
lari duo sensibilia sufficiēt eē p^{ri}ntia et ea
sentire. et tñ nō seg^r ex h^o q^u alia fil^r possint
eē sufficiēter p^{ri}ntia ipi scsui. ita nō ē remo
tū q^u due imaginationes possint sufficiē
ter offerri virtuti cogitatiue et virt⁹ cogi
tatiua cogitabit illa quozū spēs sūt. et tñ nō
oēs spēs iterius referuate simul pōt suffi
ciēter p^{ri}ntari ipi cogitatiue. et sic nō oīa co
gitabit q^u forte senlatōes iteri⁹ exātes nō
p^{ri}ntant cogitatiue ad cogitādūz illas ref
nisi i quibusdā corpibus s^ubalib⁹ q^u dicun
tur spūs aīales. et nō seque^ret q^u duo ta
lia aut tria pōt eē sufficiēter p^{ri}ntia cogita
tiue vt oīa possint ei eē p^{ri}ntia sufficiēter
vel q^u vnū tale corpus possit eē sufficiē
p^{ri}nt ad oīa idola p^{ri}ntada sufficiēt ad mo
uēdū cogitatiua. sicut p^{ri}ntat in somniā
do q^u spiritus habētes i se spēs aliquarū
rerū perueniūt actu ad scsū et alie non
perueniūt. Ad aliud dicendum ē q^u
per eandem rationem pbaretur q^u plu
res scientie non possunt simul esse in intel
lectu. quia nō ē dubiū q^u diuerse scie sunt
species eiusdē generis. s. scientie. et tamē
hoc est falsum scdm oēs cōiter loquētes
et precipue scdm multos illoz q^u faciunt
hanc rationē. Unde soluant ipsi istaz ra
tionē p^o quanto est contra eos et solueret^r
facilit^r p^o q^uto ē dⁱ aliā pōnē. Et forte dicē
dū q^u illa p^o ē vera dⁱ habētibus p^{ri}nta
tē et diuersitatē adinice et nō dⁱ alijs. mul
te aut intellectōes diuersarū spēs. nō ha
bēt p^{ri}ntatē adinice nisi scdm mag^u per
fectū et minus p^{ri}fectū. Ad auctoritatez
Aris. facile ē soluē. cū. n. ipe dicit q^u scire
p^{ri}ntat ē. dico q^u h^o ē sic itelligēdū q^u ipz
scire p^{ri}ntat dicit cū sit cognitiō p^{ri}ntationis
demonstrare necessario regit multa itelligi

Liber

bilia scilicet subiectum et predicatum demonstratum et principium demonstrationis. scilicet intelligere secundum quod intelligere est non necessario requirit multa intelligibilia. immo potest esse respectu unius intelligibilis solum et sic scire est aliud ab intelligere. et hoc sufficit ad intentionem philosophi. Ad aliam auctoritatem 4. metaph. cum dicitur quod qui unum non intelligit nihil intelligit. sine dubio hoc est verum quod qui non intelligit unam intellectionem nihil intelligit. modo dico quod quicumque intelligit simul plura intelligit unum. quodque illorum et sic intelligit quod unum solum non quod unum solum cum precisione alteri. sed intelligit unum. Hec Aristoteles dicit qui unum solum non intelligit nihil intelligit. sed sufficit ei quod quicumque intelligit ille intelligit unum. Et similiter dico quod qui habet simul plures intellectiones ipse habet unam intellectionem sed non solum unam nec precise. nec sequitur iste non habet unam solum intellectionem. ergo non habet unam intellectionem. sicut non sequitur. iste non habet unum solum denarium. ergo non habet unum denarium. vult itaque Aristoteles. ibi tamen habere quod non contingit simul intelligere plura quia nullo modo intelligatur unum et una intellectione immo quicumque intelligit. plura et pluribus intellectionibus ipse intelligit unum et una intellectione et potest quodcumque illorum secundum se sine alio intelligere et ei potest imponi nomen quod significabit illud unum. et hec est intentio Aristoteles. ibidem. Siquis ergo rixetur sic. Aristoteles dicit quod nihil contingit intelligere non intelligentem unum sed intelligere plura simul non est intelligere unum ergo etc. Dico quod intelligere plura non est unum solum. sed est intelligere unum cum alio. Est itaque sententia Aristoteles. quod omnis intellectus intelligit unum et non contingit intelligere quod intelligatur unum. quia nihil intelligit unum solum et sic intelligit unum vel intelligit plura et sic intelligitur unum cum alio et sic unum intelligit. Ad id quod potest contingere quod aliquis sit intellectus infinitus et nullo unum. et sit contingit significare. quod omne nomen significat unum et habet unam significationem. vel quod habet unam solum et sic habet unam. vel plures et sic est habet unam cum alia et sic habet unam quod per illa auctoritatem non facit fide habet. ideo non nec aliquis rationum predicatur. Propter quod alij dicunt aliter. quod unum et ideo habet unum potest sit

telligere aliquid diversa diversis intellectibus et sic cogitare diversis cogitationibus. et videtur esse ratio fortis. quod intellectiones multe et diverse et diversorum intelligibilium nulla habet oppositum in se. quod non opponitur dictorie nec dicitur nec pronuntiatione nec relatione Et adhuc mirabile videtur quod visus cui obijciatur album et nigrum non videatur illa sit. potest enim sicut possibile est quod aliquis in aliquo toto tempore continue videatur aliquod album sine interruptione visionis et in aliquo parte illius temporis appropinquet visui suo aliquod nigrum aut rubrum et statim amoveatur manifestum est quod per illam ablationem sciet dicere cuius coloris erat illud corpus et tamen non vidit ipsum nisi in parte temporis in quo poterat videre album. Si ergo visus potest sit videre diversa visibilia diversis visionibus quibus cognoscitur proprios colores. quare non poterit intellectus sit intelligere diversa intelligibilia. Ad hoc respondetur aliqui quod non est simile. quod sensus est virtus organo corporali. et sic potest contingere quod visio unus recipiat in una parte organi et alia in alia parte scilicet intellectus est incorporeus. hoc autem non videtur sufficere. quod quicumque visus et alius sensus sit in corpore tamen nulla est ratio quare duobus coloribus appropinquatis visui visio unus recipiatur in una parte et alterius in altera cum utrumque visum sit ibi per totum. et precipue quod species duorum sensibilium reputa duorum colorum possit simul sentiri in una parte medij et videtur esse manifestum videtur de perfectione. Si igitur unus visus potest videre simul duo visibilia quare intellectus quod est perfectior in cognitione sciendo non posset simul intelligere diversa intelligibilia. Iste si numerus non est aliud realiter quam unitates diversae et sic contingit aliquid quod numerus intelligitur. quomodo non erit possibile diversa sit intellectus. Sed hoc valeat quod tamen valere potest. et utina scire veritatem habet quomodo scientia demonstrativa. Ad primum tamen videtur mihi quod sexta ratio per inductionem ad partem affirmativam sit valde sufficiens etc.

Questio. 34.

Unctus autem et omnis divisio sic idem visibile demonstrat sic pronatio etc. Quia pronatio est per se non ens. et patet per philosophum. Queritur utrum non ens possit intelligi. Et arguitur primo quod non. quia quod non est unum non potest intelligi sed non ens non est unum ergo etc. maior per ex 4. metaph. ubi philosophus dicit quod non contingit intelligere non intelligentem unum. minor patet

q. si n̄ ens eet vñū cū ens z vñū auertūt.
leqret q nō ens sit ens qre zc. Ista ratiō
pfirmat. qz nō vñū intelligē n̄ est iel
ligē z p pñs nō intelligē. s. intelligē non
ens est nō vñū intelligē. qz nō ens est nō
vñū. q nō ens intelligē n̄ est intelligē
z p pñs nō est intelligē. z sic si intelligē i
telligēt nō ens tūc intelligēt nō intelligē
dō qd est ipossibile. Itē intelligibile dō
mouē intellectū sicut sensibile mouet se
sū. s. nō ens nō mouet intellectū. qz p exi
stimabit aliq spēs mouēs z. phycoruz.
S. dices q illud qd intelligit p spēs
ppriā mouet intellectū. s. qd intelligit p
spēm nō. ppiā s. alteri? nō oz. mō n̄ ens
n̄ intelligit p spēs. ppiā s. p spēs entis. S.
p spēs entis intelligit ens. q p spēs entis
nō intelligit nō ens. Itē si nō ens intelli
geret tūc intellectio eet maioris vel vñō
ris entitatis qz obiectū qd intelligit. qd vñ
absurdū. n̄a p. qz ois intellectio est aliq
actus intellectus. nō ens aut n̄ est qre
zc. Itē si nō ens intelligēt tūc nō ens
eet ens qd est p m̄a dignitatē. n̄a. pba
tur. qz ec obiectū intellectus siue ee intelli
gibile est ee respectū vel relatiū. z ta
le supponit ee simplr z absolute. Et pfirmat.
qz oc intelligibile est intelligibile an
qz intelligat saltē n̄alit. si q nō ens ē itel
ligibile tūc est intelligibile anqz intelliga
tur. z sic ei? intelligibilitas vñ est i re ee i
tellectū vel est in intellectu. qz vñūqz ē i
cōueniens. nō extra intellectū. qz qd est i
nō ente n̄ est. nec in intellectu. qz n̄alit
ē intelligibile anqz sit in intellectu vt vñ.
Itē intelligibilis z intellectus dō ee aliq
vñ act? sicut sensibilis z sensus. vt p. z.
h. s. nō est aliq vnus actus nō entis z i
tellectus q zc. Oppositū arguit aucto
ritate Arist. i isto ca? vbi dicit q punctus
oñdit pnatōe pñui. pnatō aut ē n̄ ens.
q zc. z idē vult 4. metaph. ppe pñcipiū
f. q nō ens possit intelligi. Ad qdōne di
co breuit ad pñs q nō ens pōt intelligi.
qd pbo sic. intellectus pōt intelligē oc il
lud de q aliqd enūciat s. affirmationem
aut negationē. s. p. de se. s. intellect? enū
ciat de nō ente ut q nō ens opponit en
tī z q nō ens nō cōtingit scire. z q nō en
tis nō sūt spēs neqz dñe z h. talia q. Itē
vñūqz dīctorioz pōt intelligi. hec est enū
ciēs. qz alr nō eet aliq loc? a dīctorijs.
s. vñū dīctorioz ē pure n̄ ens. q zc. S.
de mō q intelligit. nō ens diuerfi diuersa

dicūt. Quidā eiz nō dicūt q inter ens et
nō ens ē qdā ordo ita q ipz ens n̄alit est
pñ? ipo nō ente. z rōe h? ordis ptingit q
cū intellectus pmo intellexit ens postea in
telligit ipz n̄ nes. qz nō rmanet ita pure i
potētia p? intellectōez entis sicut pñ? eāt
z rōe illi? aliq? actualitatis. z sic rōe illi?
ordis deuenit i cognitionē nō entis. S.
vñā ego vidē qd sit h? ordo entis ad
nō ens z e? vñ eiz q ille respect? n̄alit sit
c? tmin? n̄alit ē. mō ordo alie? ad aliud ē
qdā respect? z ipm nō ens n̄alit est. q oz
do nō entis ad ens z e? n̄alit ē. z sic dicē
q nō ens intelligit p? ipz ens rōe ordis
q ē inter ens z nō ens est dicē q nō ens i
telligit rōe ipi? n̄alit qd n̄alit ē dicē. Si
milit si ipz nō ens est posteri? ente ista p?
terioritas est in nō ente. nō ens aut n̄alit
est. z qd est in nō ente n̄alit ē. q illa poste
rioritas n̄alit ē. q p nihilo relinqt. S. di
cēs qz nō ens n̄alit sit ralit tūc ē aliqd
fm intellectū. z sic ordo entis ad nō ens
erit aliqd. Cōtra ordo aliqrū duoz rō
ne cui? vñū illoz intelligit pñ? altero dō
ec pñ? n̄alit anqz illa intelligant. sicut oz
do inter aīal z hoiez rōe c? aīal intelligi
tur pñ? qz hō est ralit pñ? qz intelligat
illa siue sit ordo istoz fm suas sbas siue
fm suos modos ecndi. Si igit inter ens
z nō ens est ordo rōe c? pñ? intelligitur
ens qz nō ens. iste ordo est pñ? n̄alit qz i
telligat nō ens. z sic ad saluā dū idēnti
tē istū ordis nō sufficit dicē q nō ens sit
aliqd fm intellectū. Alij inueniūt dixi
se q nō ens intelligit p spēs entis z hoc
p istū mōz. qz spēs entis pmo ducit i co
gnitionē entis z pñuat intellectū entis
aliq tpe. z tūc in vlāmo instanti illi? tpi
ipa spēs entis ipio volūtat? ducit i cog
nitionē nō entis. z sic nō sit intelligit ens
z nō ens s. successiue. z spēs entis q de se
valet ad cognitionē entis z nō entis pñm
periū volūtatis determinat ad cāndū co
gnitionē nō entis z alr nō caret eā. S.
mibi vñ h. ee icōuēt dcm. qz ipiū volū
tatis nō est aliud ralit nisi desiderii vñ
appetē ipi? volūtat?. Un dicē q spēs en
tis ducat i cognitōez nō entis p ipiū vo
lūtatē h ē dicē q h? spēs ducat i cog
nitionē nō entis p desiderii volūtatē aut
appetitū. q. s. volūtas appetit aut vult in
tellectionē ipi? nō entis. stat aut q volū
tas nō vult nec appetit aliqd aut deside
rat aut ipat aut quocūqz voluerit notat

nisi illud sit cognitū p̄ns ab intellectu. et sic aūq̄ volūtas desidet vel ip̄et q̄ sp̄es entis ducat i cognitionē nō entis. et n̄ pōt intelligi itellectio vel itelligē nō entis nisi itelligat nō ens vel sil' vlt' p̄i'. et sic aū q̄ sp̄es entis ducat ad itellectōez nō entis oportebit itelligi nō ens. et p̄ p̄ns sp̄es entis nō ducit i cognitōez ip̄i nō entis cui' opposituz ip̄i dicūt. His p̄sideratis dico aliū mōz fm̄ quē itelligit nō ens. p̄mit' tēdo p̄mo q̄ nō ens d̄r tripl'r fm̄ d̄m. i. metaph. cōmēto. i. 2. Uno: d̄r n̄ ens de nō ente simpl'r qd̄ nō h̄z eē nec imāginationē vt dicūt. secūdū ē nō ens qd̄ ē i mā. s. p̄uatio foraz. 3. m̄ ē ens i potētia. q̄a ens i potētia d̄r nō ens. i. nō ens actu. Vlt' teri' accipio q̄ sicut ens nō ē aliud reali ter nec h̄z rōez nisi sba q̄titas q̄litas et reliq̄ entia. q̄ ens nō h̄z rōez vnā distinctā p̄mo a rōe sbe et q̄titaris et alioz entiu. vt p̄z 4. metaph. ita nō ens nō ē aliud nisi nō sba nō q̄titas nō q̄litas et h̄i. ita q̄ sicut ens nō ē v̄ez vniocū ita nō ens qd̄ ē d̄dictoriū entis nō ē v̄e vniocū. Et tūc dico q̄ nō ens simpl'r sic itelligit. q̄ in itelligit aliqd̄ ens diuersū ab alio ente d̄ q̄ qd̄ ente v̄ificat d̄dictoriū alteri'. v̄bi gr̄a. nō sba itelligit itelligēdo q̄litate vt diuersa ē a sba. de q̄ qd̄es q̄litate v̄ificat d̄dictoriū sbe. s. nō sba. vel itelligēdo qd̄ cūq̄ aliud ens qd̄ nō ē sba. Et ita dico d̄ q̄cūq̄ aliud nō ente opposito alicui' entis. s. q̄ itelligit itelligēdo aliud ens diuersū ab illo ente de q̄ ente diuerso v̄ificat d̄dictoriū illi' entis. vt nō hō itelligit itelligēdo aīnū vel qd̄cūq̄ aliud ens de q̄ est v̄ez dicē q̄ illud ē nō hō. et fm̄ illū mōz nō ens itel' igit' itellectōe cui' cōm̄det aliqd̄ ens positū p̄ obiecto. h̄ at mō pō nēdo nō ens itelligi possent saluari oīa q̄ cōter v̄e dicūt d̄ nō ente. d̄r at q̄ vni d̄dictoriū ē n̄ ens simpl'r siue total'r. et i h̄ differt a p̄uatiōe. et h̄ qd̄ v̄ez ē p̄ tāto. q̄ d̄dictoriū negatiū alic' entis vlt' v̄ificat de q̄libet ente alio ab illo c' est d̄dictoriū et nō ē d̄terminatū ad aliqd̄ vni ens p̄cise. v̄bi gr̄a. nō hō d̄r d̄ q̄libet alio ab hōe siue sit ens i aīa siue extra aīaz et sic ē vlt' nō ens. i. vlt' p̄dicat de q̄libet qd̄ nō ē hō. nō tū sic ē nō ens q̄ oīo sibi repugnet oīs entitas. q̄ tā nō v̄ificat d̄ a liq̄ ente qd̄ ē falsū. s. mō p̄dicto p̄uatio n̄ ē nō ens vlt' q̄ nō v̄ificat de q̄libet ente alio ab ip̄o h̄itū. imo d̄ aliq̄ d̄m̄rato en

te ut d̄ sbo i q̄ ē aptitudo ad illū h̄itū. et cecitas nō pōt dici de q̄libet in q̄ nō ē v̄i sus vel q̄ nō h̄z v̄isū. s. soluz de sbo qd̄ ē aptū ad v̄isū. Vn̄ nō ē v̄ez dicē lapides eē cecū. Vnū q̄ d̄dictoriū ē n̄ ens simpl'r et vlt'. q̄ p̄dicat de q̄libet qd̄ nō ē illud ē d̄dictoriū et sic ē itelligēdū. Itē de nō ente dicūt p̄hs q̄ nō ens nō p̄tingit scire et h̄ idubitatē sic ē. v̄ez q̄ ens cui' d̄dictoriū p̄dicat de aliq̄ nō p̄tingit scire v̄a scia de illo. v̄bi gr̄a nō hōez non p̄tingit scire eē hōez et sil'r cōmēsurabile qd̄ in cludit d̄dictoriū diametri nō p̄tingit scire de diametro et vlt' nō ens aliqd̄ nō p̄tingit scire de illo ente. s. illud qd̄ ē nō ens aliqd̄ v̄puta nō sba b̄i pōt sciri de aliq̄ alio ente. Itē d̄r q̄ nō entis nō sūt sp̄es et v̄ie et h̄ sine dubio v̄ez ē. q̄ entis de q̄ p̄dicat d̄dictoriū alicui' nō sūt sp̄es vt n̄ sbe. s. q̄titaris vel q̄litaris nō sūt sp̄es sbe nec eē. et sic etiā in alijs. Sil'r qd̄ d̄r q̄ ex nō ente vlt' nō sit aliqd̄. h̄ v̄erū ē p̄ hunc mōz. q̄ aliqd̄ nō pōt fieri ex q̄libet ente. de q̄ d̄r ei' d̄dictoriū. vt hō n̄ pōt fieri ex q̄titate q̄ ē nō hō. nec ex q̄litate et sic de multis alijs. imo vniqd̄ qd̄ sit sit ex aliq̄ ente. s. ex ente i potētia. et vlt' illa p̄pō antiq̄rū q̄ ex nihilo nihil sit realit' ē ead̄ cū illa p̄pōe p̄bi sp̄ oī aliqd̄ subijci ei qd̄ sit quā ponit p̄io phycōz. et cū illa quā ponit 7. metaph. Impossibile ē aliqd̄ fieri nisi p̄existat aliqd̄. vlt' eīz in oīs h̄is p̄pōnib' i q̄b' accipit' ip̄z nō ens p̄ ip̄m nō ens itelligit aliqd̄ ens diuersū ab illo ente de q̄ v̄e d̄r d̄dictoriū illius entis et sic itelligit nō ens itellectōe q̄ ē alicui' entis positū. Et forte ad istā intentionē dictū ē q̄ p̄ eandē sp̄em itelligit ens et nō ens. q̄ itelligēdo aliqd̄ ens p̄ suā sp̄e cū itelligit d̄dictoriū alteri' entis. vt in itelligēdo q̄litate p̄ suā sp̄em itelligit nō sba et p̄cipue itelligēdo q̄litate vt ē qd̄ di uersū a sba. et sic de alijs multis. Vt autē multis q̄ nō ens nō solū itelligit h̄ mō s. itelligēdo aliqd̄ aliud ens. v̄ez etiā in itelligit itellectōe q̄ nō ē alic' obiectū pō sitū. s. p̄ter oē obiectū positū qd̄ pō set sic p̄bari. q̄ p̄stat q̄ itellectūs pōt itel ligē itellectōez q̄ nō ē alic' obiectū posi tū qd̄ p̄z. q̄ de h̄. itellectōe pōt aliqd̄ enūciare vt q̄ tal' itellectio sit opatio i tellectū. et q̄ h̄. itellectio nō ē eadē cū in tellectōe obiectū positū. et h̄. multa. tūc arguo sic. Illa itellectio q̄ nō ē alic' ob

iecti positiui. aut ē ens aliqd. aut pur oīo
nō ens. si ipa ē oīo nō ens g intellectus itel
ligēs ea itelligit oīo nō ens intellectōe q
nō ē obiecti positiui. si illa intellectō q n
ē alie obiecti positiui ē aliqd ens. oī q
sit i intellectu. r sic intellectus p ea foralit
itelliget r tñ nō itelliget aliqd obiectu.
q ponit q illa intellectio nō sit alie ob
iecti positiui. p q intellectus pōt itelli
gē intellectōez q nō ē alie entis vel obie
cti positiui. r h ē itelligē nō ens vl pter
qd cūq ens obiecti intellectōis. Sz pōt
radū q h i intellectio simplex nō pōt eē
va. q vitas itellectūalis ē ei pformitas ad
illud qō itelligit. pformitas aut ē qdaz
respect? r ille respect? nō ē c termin?
ē nihil. cū g nihil ponat tmin? hui? for
mitatis. q illa intellectio nō ponit rpe
ctu alie obiecti positiui. p q illa pfor
mitas nihil ē. r sic si illa itellectio eēt va
oportet q eēt va p nihil. nec etiā pōt esse
falsa. q circa itellectionē simplicē nō ē
falsitas. vt vult pbs i isto ca. Consideran
dū etiā q talis itellectio nō sit ab aliq p
spēm illi qō itelligit. q oīs spēs p quā
itelligit itellect? sit ab aliq ente. mō p il
lā itellectionē nō pōt itelligi aliqd ob
iecti ens positiui. Un nō iungit itelle
ctio h? p spēs illi qō itelligit. s. nō ē tū
sz p spēm entis? p dictionē ē illud nō ens
ia q eadē spēs pficit itellectū ad cogni
tionē entis r ad cognitōez nō entis sz di
uerimode. q pōt ducit ad cognitiōez
entis r deū cū ipa fuerit pncipiū cogni
tōis entis erit pncipiū cognitiōis nō ent
si iungat nō ens itelligi ita q fuisse pnc
cipiū cognitiōis entis ē q dispō ipi? spēi
ad h ut cāet intellectōez nō entis eo mō
q pōt ea cāre. Et si qrat qō sit pncipiū
actiui illi? itellectōis nō entis. puto q sit
vl? intellect? agētis sicut r aliaz itellecti
onū vt pbatū fuit pns. Quē at aliq vl
ter? qre intellectus agēs i tpe illo vel i in
stati q sit intellectio entis i intellectu ifor
mato spē entis nō agit sil? ipaz intellectō
nē nō entis. cū eiz agēs ē ppinquū passo
disposito r nō ē aliqd ipedimētū vl q dī
agē suū effectū pēpue si ē agēs p naturā
Rec ē dicēdū q regrit velle. s. q hō ve
lit itelligē ipz nō ens anq? itellect? agēs
agat ei? intellectōez. h eiz ē remotū pūf
sufficiēt. q sic oportet q intellectū pri? i
telligēt nō ens anq? itellect? agēs agēt
itellectionē nō entis eo q volūtas non

refert nisi in cognitū. Et forte ē breuiter
dicēdū q dū intellectus possibilis itelli
git ipz ens p ei? spēs nō est oīo sufficiēt
dispositus ad itelligē nō ens. q ad hoc
q sit sufficiētē dispositus ad itelligē
dū nō ens regritur q sit pūatus itelle
ctione entis ita q hui? pūatio ē disposi
tio necessariō regrit. sicut pūatio forme
aīalis necessariō regrit ad formā cada
ueris. Et hic occurrit vnū mirabile qd
est illud qō cāt pūationē illā itellectōis
entis. Sz si dicat eē intellectus agēs. h ē
difficile. q ipē natus est illā itellectionē
facere r pseruare. nec spēs entis. silr nec
intellectus possibilis nec fantasma entis
cābit illā pūationē. vt p cūlibet itelli
genti. Et idē dubiū est contra illos q po
nūt ipaz spēm itelligibīle esse pncipiū
actiui ipi? itellectionis siue hoc sit ime
diatē siue mediātē vtute supaddita vt a
liqui cōfitemr. Et forte dicēdū est q v
tus intellectus agētis vel spēi p quā na
tus est facē itellectionē nō entis est alia
ab illa p quā natus est facere itellectio
nē entis. Et silr diceret de virtute speci
ei itelligibilis r sic nō erit idē actiui im
mediatū r corruptiui eiūsdē effect? p ea
dē virtutē oīo. Et vtinā cognoscere qd
verū sit de isto qfiro diffieili. hec tñ pos
sunt illis esse occasio pquirendi. Siquis
aut querat qualiter itelligit illud nō ens
qō est ens in potētia. s. mā. h ē inquiredū
i pīo phycor? nō aut h. Sed de nō ente
qō ē pūatio fore i mā puto q sic pōt in
telligi q itellectus itelligit aliquā forā q
nō pōt eē sil? cū alia r cū h itelligit apti
tudine subiecti ad illā alia formā. r sic in
telligit pūationē. vbi gfa. tenebra itelli
gitur itelligendo aliqē sitū corporis il
luminātis respectu diaphani cū quo nō
pōt stare lux in diaphano r itelligendo
aptitudinē diaphani ad lucē. r silr pūa
tio forme ignis in mā aq itelligit itel
ligendo aptitudinē illi? mae ad formā
ignis r itelligendo ipaz formā aque cū
q nō pōt simul esse forā ignis r sic i alijs
silib? r sic forte itelligo q pūatio itel
ligit p spēm hitus nō qdē p spēm illius
habitus cuius est pūatio. sz p spēm ali
cui? alterius habitus cū quo nō pōt sta
illa forma. Siquis autem dicat q in in
tellectu pūationis requiritur vel accipi
tur itellectio aptitudinis ad habitū. r cū
hoc itellectio negationis illius habitus

Liber

q̄ nō est intellectio alic⁹ positiui obiecti.
tūc oportebit dicē mō p² dicto de intel
lectōe nō entis. Ad p¹ū cū d^r qd nō
est vñū nō pōt intelligi. ista pōt negari. et
ad auctoritatē A^{ri}. dico q^d nihil p̄tingit
intelligē nō intelligētē vñū. v²z ē q^d qui
nō intelligit vñū nō intelligit vñū nisi in
telligit aliqd ens positiui. s³ bñ pōt intel
ligē sine eo q^d intelligat vñū. i. ens indiui
sū. Ad cōfirmationē pōt dici p² idēz
s³ q^d nō vñū intelligē ē nihil intelligē. i. nō
ē intelligē aliqd ens. s³ nō seq^r q^d h nō sit
intelligē. Ad aliā dicendū sicut d^r ibi
dē. z cū arguit^r q^d ens intelligit p² suā spe
cie. v²z est p²io. z iō nō ens nō intelligit^r
p²io p² illā. s³ p²io mō p² dicto. S³ mi
rū est cū aliqd ens nullū reale ordinē hē
at ad ipz nō ens nec e² ut p² dictū ē. eo
q^d respectus nihil est c² termin⁹ nihil est.
nō ens aut nihil ē. q̄re p² spēm alic⁹ entis
magis intelligit nō ens p² intellectionez
illi⁹ entis q̄ aliqd ens. vbi grā cū hō nul
lū fale ordinē hēat ad nō hoīez qd ē oīo
nō ens. imo nullā realez hūidine. q̄re p²
spēs hoīs intelligit nō hō p²ter qd cūqz
ens obiectū mag⁹ q̄ lapis v²l asin⁹. Uel
lē scire qd h sit dicēdū. si dicēt q^d ens op
ponit nō entū. Cōtra oppositio ē qdā hū
tudo z hūdo ē respect⁹. z sic idē qd p².
Ad aliā cū d^r q^d intellectio eēt maior
entitatis q̄ illud qd intelligit. d^r q^d nō ē
incōueniens de illo qd intelligit p² spēm
alteri⁹ z qd nō est aliqd positiui. Ad
aliā neget^r p²ia. z cū d^r q^d eē obiectū intel
lectus est eē respectiui v²l relatiui. dicūt
alig q^d v²z est eē obiectū i rōne mouen
tis vel agētis actū. s³ eē obiectū i rōe ter
minātis actū nō est eē respectiui vel fla
tiui. z sic ipz nō ens est obiectū nō qdem
ut motiui vel actiui s³ ut terminatiui.
S³ h ē mirabile q^d nihil sit termin⁹ ali
cui⁹ entis. nō ens aut nihil est. Itē eē ter
miniū vel est eē aliqd v²l nihil. si nihil tūc
eē obiectū i rōne terminātis vel termini
est eē nihil. z sic p² nullo relinq^r. Si vō
eē terminū vel terminatiui est aliqd ens
vel est sba z sic nō ens qd ē obiectū i rōe
terminātis v²l termi ē sba vel accūs. z sic
adhuc ipz nō ens est ens. qz accūs est sēp
alicui⁹ entis. v²z p² 7° metaph. Itē dicerēt
alig q^d puz nō ens nō est obiectū intelle
ctus s³ est negatio obiecti z sic intelligit^r.
S³ mirabile est si ipz nō ens nō est intel
ligibile. intelligit^r eiz nō intelligibile. Si

vō est intelligibile q̄ est obiectū intellectus.
S³ dicēt q^d est obiectū intelligendi non
p² se s³ p² accūs. s³ p² spēs entis. z tū species
entis est oīo sepata a n⁹ ente z e². nec spe
cies entis est aliqd non entis nec sba nec
accūs nec ps. z iste est mirabilis modus
p²accūs talitatis. Itē possū plus imo opor
tet adhuc cōcedē si bñ deducat^r q^d intel
lectus intelligit nō suū obiectū p²io. nec
aliqd p²entū sub suo obiecto p²io. s³ sub
ente. nec hñs realez hūidinez ad ens nisi
dicas q^d ipz nō ens cōtinet sub ente. quia
ens etiā significat negatōes z p²uationes
v²z p² 4° metaph. Ad aliud d^r q^d intel
ligibilis et intellectus est vnus actus cūz
aliqd intelligit p² spēm p²iaz vel tanq̄
motiui intellectus z aliter nō. z sic bñ pos
sem soluē rationē in cōtrariū dicēdo q^d
nunq̄ nō ens intelligit nisi intelligendo
aliqd ens mō p²dicto. Et cū d^r q^d aliquis
pōt intelligē intellectiōne q̄ nō est alicui
ius entis positiui pōt dici q^d nō sit verūz
nisi solū vocal^r. s³ q^d pōt intelligē istāz
vocē intellectio q̄ nō est alicui⁹ entis pos
itiui. nec pōt aliqd entūciare de h⁹ intel
lectōe nisi sp² referēdo ad vocē. Et rogo
te vt bñ p²ides i isto. qz forte audebis al
serē illud qd dubito. s³ p²ter icōsuetudinē
z fecit mibi anxietatē q^d q̄libet intellectio
d^r h⁹ respectū aliqū ad illud qd d^r in
telligi illa intellectōe. s³ ad cōformitatē ali
ter eiz nō eēt rō q̄ intellectio eēt ill⁹ plus
q̄ alteri⁹. intellectio q̄ nō entis d^r h⁹ oīo
respectū detmīatū ad n⁹ ens. respect⁹ aut
nihil ē c² termin⁹ nihil ē z ipz nō ens nihil ē.
z sic ipaz intellectōez nō entis h⁹ respectū
ad nō ens ē ipaz h⁹ nihil ad nō ens. Et
q̄l^r h enadēt ut intellectui sufficēt nescio.
nisi dicat^r q^d p²ma p²o ē vā de intellectu
b⁹ entū z nō de alijs. ita q^d intellectio nō
entis nullā cōformitatē h⁹ nec ad ens nec
ad nō ens. z sic differt a q̄libet aliā intel
lectōe. S³ quomō distiguer^r intellectio n⁹
hoīs ab intellectōe n⁹ asini forte per virtu
tes agentes zc.

Questio. 35.

Idet at sensibile zc.

Querit circa istud capitulū sup
illā pūculā. pp qd neq̄q̄ sine fa
tasmate intelligit aīa. vtrū illō dictū A^{ri}.
sit v²z. s³ q^d aīa hūana neq̄q̄ intelligit sine
fasmate z sit qd vtrū aīa hūana possit
intelligē sine fasmate. Arguit^r p²io q^d
sic duab⁹ auctoritatib⁹. Cōmē. in isto 3°

Liber

Propter exponē et intellectū alteri? au-
toritatis considerādū ē diligēter q̄ aliquā
virtus cogitativa ex aliquibus scēatis foris
s. p̄ntibus vel futuris elicit aliquā intētio-
nē. i. formā nō scēatā quā iudicat eē p̄ntē
vel futurā i posteruz. et h̄ p̄ quādā siliū
dinē quā considerat iter ipsas res p̄ntes et
p̄teritas. et p̄tingit q̄ h̄ i iudiciū virtutis co-
gitativē d̄ aliqua re nō scēata p̄nti aut fu-
tura ē vtz sicut si actu scēiret. et h̄ i p̄t
haberi exēplū multiplici i reb⁹ nālīb⁹ et
volūtarijs et artificialibus. In reb⁹ nālī-
bus qdē p̄tingit q̄ virtus cogitativa per
spēs reservatas i imaginativa et memōa-
tiva cogitat q̄ p̄ nubem magnā i hyeme
apparentē solet cadē pluvīa. et h̄ frequē
fuit visū et i mēorativa reservatū ē. et tūc
cū apparet aliqua talis nubes magna in
hyeme virtus cogitativa cogitat q̄ cito
post cadet pluvīa. et p̄tingit eē verū vt iu-
dicat. et sic d̄ alijs multis futuris q̄ cogitat
vera cogitativē evenire sibi i futuro.
Silt̄ cū alijs videt duos hoīes puenire
ad invicē enormiter. et vnum v̄bis offēdē
aliū. cogitat q̄ vnus percutiet reliquū
et eveniet sicut cogitavit. silt̄ in alijs mul-
tis. et hoc voluit dicē d̄ omē. in isto 3. vbi
dicit q̄ virtus cogitativa sicut declaratū
est in li. 6. sensu et sensato quādo inuēit se
cū virtute formativa. i. memorativa et ima-
ginativa cogitatio. i. aliqua p̄terita aut
p̄ntia per species reservatas in istis vir-
tutibus inata est p̄ntare. i. p̄ntialiter cogi-
tare ex imaginibus rez aliquam formā
quā nunq̄ scēit in eadē dispōne scōz quā
esset si sensisset fide et informatione. et ista
operatione virtutis cogitativē multum
vntur artifices subīles qui cogitāt ali-
qua artificialia que nunq̄ viderūt vt cōi-
ter dicitur d̄ quodam fabro d̄ quo mihi
narratum est q̄ ipse fecit ex cogitatione
quādam seraturam quāz nullus sine fra-
ctione poterat aperire nisi ipse vel alijs
ab eo doctus. et nunq̄ viderat ei similes
sed solum dictum fuit ei q̄ vnus alius fe-
cerat vnam talē. Et similiter physiono-
mi quidā ex sensibilibus figuris cogitāt
conclusiones p̄teritas aut futuras vel
p̄sentes. Et astrologi silt̄ et medici iudi-
cant hoc mō p̄ virtutē cogitativā d̄ indi-
cijs futuris. et iō subdit d̄ omē. q̄ intentō
cogitationis. i. cogitantis d̄ reb⁹ occul-
tis nihil aliud est q̄ hoc. s. vt virtus cogi-
tativa ponat rem absentem a sensu quasi

rem sensatam cogitando eā. et iō p̄phēti-
bilis. i. cogitabilia humana dividūt in
hec duo. s. in cōphēnsibile cuius princi-
pium est sensus. i. qd̄ cognoscitur a sensu
particulari. et cognoscibile cuius principi-
um est cogitativa. i. qd̄ cognoscit a cogi-
tativa. Idco ergo ad propositū exponē-
do verba d̄ omē. q̄ cū h̄ individua q̄ vir-
tus cogitat cogitativa eē futura fuerint
p̄ntia sensui. tunc cadet. i. deficiet cogita-
tio quā. s. cogitabatur esse futura et rema-
nebit actio intellectus in eis. i. respect⁹ eo-
rū. s. q̄ itelligūt. nec tū sic deficit cogita-
tio q̄ nullo mō virtus cogitativa cogit
ea. s. mō p̄dicto. Et si tu melius itellige
res hec v̄ba d̄ omē. tanto melius ē mihi.
tū vider q̄ hec intentio sit satis rationa-
bilis ad propositum. Ad rationem se-
quēte cum dicitur q̄ tūc intellectus n̄
intelligit nisi d̄. possumus dicē q̄ intelli-
ctus hūan⁹ nō intelligit aliqd̄ d̄ nouo nisi
si sit fantasiabile vel scōm scēpm vel q̄ntū
ad suum effectum imediatū. vel q̄ntū ad
aliqd̄ qd̄ coopat ad eius effectū. modo
q̄ntus intelligentia separa a nō sit fanta-
siabilis scōm scēpm. tū effectus eius ime-
diatus vtputa motus celi bñ est cogitabi-
lis vel fantasiabilis. et hoc sufficit ad pro-
positū. si intellectus agēs et possibilis nō habet
fantasmata nec eoz actus p̄prij. tū actus
istaz virtutū aliq̄ mō depedet ab ipis re-
bus fantasiatis. q̄ intelligē qd̄ ē act⁹ intel-
lect⁹ possibilis vt sibiecti et intellectus agēs vt
efficientis n̄ p̄tingit nisi recepta sp̄e intelli-
gibilis ab aliq̄ fantasmate. Et vt sit ad vnus
dicē n̄ ē intelligēdū q̄ fantasma sep̄ sit ne-
cessariū ad itelligē sic q̄ fantasma rei q̄ i-
tellr sit necessariū s. ita q̄ ipm fantasma
facit aliqd̄ ad intellect⁹ cuiuscūq̄ qd̄ de
nouo intellr. vt p̄z considerati p̄dca. d̄ n. n.
Intellectus agēs nō cognoscit nisi p̄ suā op̄atio-
nē q̄ ē facē itelleōez qd̄ n̄ pōt facē nisi i
tellectu possibili disposito p̄ aliquā sp̄em
et ipm fantasma facit aliq̄ sp̄em itelligi-
bile qd̄ mō vt p̄us apparuit. leg⁹ q̄ fanta-
sma sit necessariū ad itelligēdū ipm intel-
lectū agētē q̄ntus intellectus agēs n̄ h̄eat fan-
tasma. Silt̄ pōt dici d̄ intellēn possibilē
q̄ ipse n̄ itellr nisi p̄ sp̄em vel p̄ actū q̄ ē i
telligē vt p̄ apparuit. vñ i dubitant fanta-
sma qd̄ ē necessariū ad sp̄em itelligibile ē
et necessariū ad intellect⁹ itellr possibile
et sic p̄z q̄re et quō nequaq̄ itellr sine fan-
tasmate aīa hūana d̄. d̄ n. n. 36.

¶ oino aut i actioe zc.
 Dic qrit vtz itellectus pcticus et spe
 clatiu sunt diuise potetie aie. Et
 arguit p. q. n. q. ille potetie se eede qru
 actus se ide. s. sic e d ist. na actus itellectus spe
 culatiu e cognitio va sine actioe. i. n. ordia
 ta ad productionem rei speculate. Actus
 autem intellectus practici est cognitio ve
 ra in actione. i. ordinata ad productionez
 rei cognite p intellectum practicum. et vtraq
 istarum est in eodem genere. s. in genere
 boni. ita q. cognitio vera sine actione est
 bonum itellectus speculatiu et cognitio va
 i actioe est bonu itellectus pcticus. Sicut co
 gnitio falsa i actioe est i eode genere ma
 li cu cognitioe falsa sine actioe g. zc. Op
 positu arguit q. sicut se hz habitus spe
 culatiu ad habitum pcticu. ita itellectus spe
 culatiuus ad itellectum pcticu p uenietez
 similitudine. itellectus. n. speculatiu e sub
 iecti habitus speculatiu. et pcticus practici. s. z
 habitus itellectus speculatiu n e ide cu
 habitu pctico. imo sunt multu diuersi. vt
 satis pz 6. ethicor et 6. metaph. et ex op
 posito distinguit g. zc. Ad itellectum
 qois consideradu e qd sit ens speculabile. et
 ex h facilliter videbit ppositu. q. actus disti
 guit p obiecta vt cognoscit distigui. et
 potetie p actus. vt pz 2. h. et 6. ethicor.
 Dico g saluo meliori iudicio q. ens spe
 culabile ppe e ens qd n. pducit ab homie
 nec p actione nec p ei cognitione. s. solu
 cognoscit ab ipo hoie sicut ho pt cogno
 sce celu itelligetias et h. i. et n. pot facie ipz
 celu. et sicut d alijs entib quoz ho no e fa
 ctor p se s. solu cognitor. et d talib entib e
 phia speculatiua. vt pz 6. metaph. Sed
 operabile gnatr loquendo e qd cuq. ens
 pducibile ab hoie p ei cognitionez et desi
 deriu sine pducit ab hoie pductioe q est
 actio imanes i agete sine pductioe que e
 actio trasies i mas exteriori vt hz distin
 gui 6. ethicor. Et q. o. ens vt e pducibi
 le ab hoie vt n e pducibile ab hoie s. so
 lu cognoscibile io credo q. o. ens vt e spe
 culabile vt opabile. ex q vterq sequit q
 ois scia vel e d ente speculabili et sic e spe
 culatiua. vt e d ente opabili et sic e practi
 ca. ppt qd multu peccat illi q dicit logi
 ca no ee speculatiua nec practica. s. d hoc
 alias videbit si deo placebit. Ulterius
 accipio q sic differt ens speculabile et opa
 bile. ita multu differt itelligens ens specu
 labile et itelligens ens opabile. Ita itelligens di

uerificat p diuersitate naie itellecte. vt dicit
 Comen. i. isto 3. Intelligere. n. ens specta
 bile e intelligens aliqd ens e ho no est pdu
 ctor p eius cognitioz et desideriu. s. solu
 speculator sicut cognoscere celu aut plane
 ta aut aial aut h. i. Et si vnu et ide ens est
 pducibile ab hoie p eius cognitioz et pdu
 cible no p cognitioz s. p vtute nalc sic d
 d sanitate qua pot pducere medicus et n sine
 medico. tunc illud ens erit opabile inqutuz
 e natu pducit p sua cognitioz dirigentem
 aspectu et appetitu aiale. et erit ens specta
 bile inqutu est pducibile p vtute nalc sine
 cognitioe et appetitu aiali. Intelligens vdo
 ens opabile e intelligens aliqd ens qd ho p
 ei cognere et appetitu hz facit ppt aliquem
 finem vt domu. aut nauu. aut demfationez
 aut h. i. talia. et hec vt ee intentio Arist. 6.
 metaph. et 6. ethicor. Quo aut differt es
 agibile a factibili videndu e s. n. h. Tunc
 dico ad qoes q potetia q d itellectus spe
 culatiuus et illa q d itellectus pcticus n se
 vna et eade potetia aie humane. q. ille po
 tentie se diuerse qz actus se diuersi. vt pz
 p phm 2. h. vbi dicit q sensitiu e aliud
 ab opiatino sicut sentire ab opari alterz
 et in 3. ethicor dicit q posse sanari et pos
 se infirmari n se vnu. q. sanari et infirmari
 n se vnu. mo actus istar potetiaru se mltu
 diuersi. Ita itelligens ens speculabile n e ide
 actus cu itelligens ens opabile nec eo qre
 zc. sicut g no e ide intelligere ens specu
 labile. et itelligens ens opabile. sic n e idez
 posse itelligere ens speculabile et posse i
 telligens ens opabile. q. iste se diuerse potetie.
 Itc diuersor scdm gen. no e pote
 tia penit vna. nuc iste potetie sunt diuerso
 ru scdm gen. na itellectus speculatiu hz
 itelligens entia necessaria voino itrasmuta
 bila. practicus aut entia contingencia et ge
 nerabilia et corruptibilia ab hoie. Et for
 te ista rone et conclusionez intendit Arist. i
 6. ethicor prope principiu vbi sic loqui
 tur. Supponatur duo ratione habentia
 Unu quide quo speculant talia entia q
 rum principia non contingit aliter se ha
 bere. Unum aut quo contingencia. ad
 ea eni que sunt altera genere et a se parti
 culare alteruz genus ad vtrumq aptum
 natu siquide scdm similitudine qdaz et
 proprietatem cognitio existit ipsi. Sed
 dices ad prima ratione q intelligere ens
 speculabile et intelligere ens operabile
 conueniunt in hoc quod e itelligens et sic n

Liber

arguunt potētiās diuēfas. h̄ nihil ē dicē. qz
silt possz dici qz sanari z ifirmari ueni
ūt i h̄ qd ē trāsmutari ad q̄litate. z sic nō
arguūt diuēfas potētiās vlt diuēfa posse
qd ē ridiculū z h̄ phm. Silt dicēt qz se
tire z opīari ueniūt i h̄ qd est cogscē. z
sic n̄ arguūt potētiās diuēfas. Et silt vi
dē z audire ueniūt i h̄ qd est scire z tū
arguūt diuēfas potētiās. Sz dicat silt
videre albedinē z videre nigredinē n̄ s̄
idez. ergo potētia passiua visua non est
vna ad ista qd tū ē falsū. qz silt q̄uis n̄ sit
idē itelligē ens speculabile z itelligē ens
opabile n̄ segt qz potētia intellectiua sit
alia z alia. Posset h̄ dici breuit̄ dupl̄
p̄. qz n̄ ē s̄ile. qz vidē albedinē z videre n̄
gredinē s̄ qdā spēs spēalissimē q̄uis vi
su sūt obiecta vni⁹ generis. sz itelligē ens
speculabile z itelligē ens opabile n̄ sunt
spēs spēalissimē ip̄i itelligē. imo vni⁹ qd
qz istoz p̄inet p̄les spēs z sūt respēu ei⁹
dē obiecti scōz vni⁹ gen⁹ vt p̄z cui⁹z itelli
gēti. vñ credo saluo meliōi iudicio qz in
tellect⁹ practic⁹ z speculatiu⁹ s̄ diuēse potē
tie aīe itellectiue h̄c visus z audit⁹ aīe sen
situe z sicut visus n̄ p̄t cogscē sonū qz est
obiectū audit⁹ nec audit⁹ colorē p̄ se. ita i
tellect⁹ speculatiu⁹ vt speculatiu⁹ n̄ p̄t p̄ se
cogscē ens opabile vt opabile ē. nec p̄ctic⁹
itellēsvt p̄ctic⁹ p̄t itelligē ens speculabile
vt spectabile. It̄ possz p̄cedē qz sic vidē
albū ē aliō sz spēs ab eo qd ē vidē nigz
ita aliud ē posse vidē albū z posse vidē
nigrū. z sic silt i alijs. Vñ phs i isto 3.
dic qz potētie aīe qdā. infinite vidēt. i. si
distinguat abinice scōz distinctōz actū sz
spēs spēalissimā. qz h̄ mō s̄ qdāmō infi
nite. i. cū difficultate s̄ numerabiles oēs
z h̄ significauit p̄ ly qdāmō. Nec ē ma
gna necitas i scia distinguē seoz sū z diui
sim oēs istas potētiās scōz spēs spēalissi
mas z tractare d̄ vna qz seoz sū z diuisz
qz p̄sils z vniforis ē bitu. vni⁹ eaz ad su
um obiectum sicut z alterius. z vnaqua
qz istarum potentiarū que sibi inuicem
sunt propinque cognita sufficient̄ posset
cogsci altera. ppt̄ qd d̄ istis silt suffic̄ tra
dē doctrinā vna vt d̄ oib⁹ potētijs visuif
silt expēdiat. z silt d̄ oib⁹ potētijs auditū
uis qz simul ē h̄tudo visus cognoscentis
albedinē ad albedinē. z visus cogscēntis
nigredinē ad nigredinē. z sic silt in alijs
suo mō. z hoc vlt̄ ē vez. qz potētie distin
guūt p̄ suos act⁹. vt docuit Aris. z. b. et

si h̄i multitudo potētiarū aīe ē h̄ aliqua
dignitatē vtiā ego scire illā. Sz aliq
arguūt h̄ p̄tione p̄ncipalē. Itā si itellē
practic⁹ z speculatiu⁹ sūt diuēse potētie
aīe. segt qz sūt duo itellēns agētes z duo
possibiles qd ē absurdū. n̄ia p̄z. qz cōstat
qz itellēns speculatiu⁹ distinguit p̄ possibi
lē z agēte. vt p̄z i isto 3. qz silt itellēns pra
ctic⁹ d̄z distingui p̄ istos duos. z sic erunt
duo itellēns possibiles. vñ speculatiu⁹ et
ali⁹ practic⁹ z silt duo itellēns agētes. vñ
qdē faciēs itelligibilia speculatiua actu i
tellecta. z ali⁹ qz fac̄ itelligibilia opabilia
actu itellecta. Itē Aris. z. metaph. dic
qz practici speculāt aliq. cām ip̄i rei ar
tificialis qd n̄ ēēt nisi itellēns practic⁹. et
idē cū itellēns speculatiu⁹. Ad p̄m istoz
dico breuit̄ qz si p̄ itellēns possibile z agē
tē itellēns s̄ba aīe hūane. sic n̄ ē mī vñ i
tellectūns possibilib⁹. z vñ agēs. sz si p̄ itellēns
possibile itelligant v̄tutes nāles qz s̄ p̄
cipia itellectōis. sic bñ s̄t plures tales po
tētie vel v̄tutes z hoc n̄luz ē icōueniens
vt manifestū ē cui⁹z bñ disposito z nō de
p̄uato p̄ malā p̄suetudinē. Ad scōz di
co qz exponēdū ē qz p̄ctici speculāt cās
i. cōsiderat cās z itelligūt. z h̄ mō debent
expōi oīa alia v̄ba qbus itellectūns p̄ctico
attribuit̄ speculari. qz speculari sūt cōsi
p̄ cōsideratiōe itellectuali. z iste mod⁹ su
it Aris. qz ip̄e habuit modicā solitudi
nē d̄ noib⁹. vt d̄ om. dicit p̄. phycorum.
Vel dicēdū qz p̄ctici bñ speculāt cās nā
les suoz factorū n̄ p̄ itellēns p̄ctici sed p̄
itellēns speculatiu⁹. vt domificatō p̄ itel
lectū speculatiu⁹ cōsiderat ligna z lapides
z dispōes eoz ueniētes ad domificadū
sz nō cōsiderat h̄i cās z eaz p̄p̄tates vt
vbi s̄stāt sz vt agat ex eis re artificialem
qñ vñ eis bonū z h̄ significauit Aris. libi
dē dicēs sic. Et n̄. si cām qūo se h̄z itēdit
nō tū scōm se sz scōm aliqd z nūc specu
lant̄ p̄ctici. z hec ē itētio d̄ om. ibidē di
centis qz practici h̄ cōsiderat cām non vt
sciāt sed vt agāt. z hoc ē Aris. dicit i isto
3. qz dicit qz cognitio v̄a i actiōe. i. ordia
ta ad actionē z cognitio vera sine actio
ne quauis sint in eodem genere. i. bono
z malo. tū in eodē simpliciter differt z a
quodā. i. qz cognitio vera sine actione ve
ra requiritur simpliciter z nō propt̄ ali
quod aliud faciendū per eā. sed cognitio
vera in actiōe querit̄ z cōsiderat̄ p̄pter
qdā. i. ppt̄ op⁹ qd ē p̄ductio rei cognite

et ab illo ope h3 ipse cognitio bonitate sua
aliq. v. ab ipa re pducta. Ad rōes cū dī
q act. istaz potētiāz sūt idē dē. dico q il
la auctoritas Aris. soluit seipsam. quia nō
dicit pbs q verum in actione et sine acti
one sit opus vel actus idem scdm speci
em. s3 q sunt in eodem genere scilicet in
genere boni quia vtrūqz istoz ē qdā bo
nū ei qd ē. et puto q sunt in eodē genere
analogo magis qz i vnuoco. ita q bonuz
hūanū dicit analogice d vā intellectōe en
tis speculabilis et d cognitōe vā cū op
bilis. s3 scd3 ordinē i positōis forte eēt e3.
qz sicut res opabile ab hoīe sūt ei notioes
qz res speculabiles. ita p p dicit d cognē
entis opabilis dē. vñ Aris. frequēt exēpli
ficat i reb artificialib ad declarādū aliq
nālia. Ita et cognitō quā h3 intellectus d re
b opabilib ē notioz q ad nos qz illa quā
h3 intellect d reb speculabilib. et sic cū no
mia fuerit p iposita reb p notis forte h
nomē intellectō v. intelligē v. bonū intelle
ct p p dicit d actu intellectus pctici scd3 ordi
nē i positōis noīs. Un et hoiez prudētē q
h3 cognitōes vās d reb agibilib dicimul
bonū frequēt qz hoiez speculatiū q h3
cognitōes vās d reb speculabilib. nō scd3
ordinē nāe lōge nobilioz ē bōitas psideā
tōis speculatiōe qz bōitas psideatōis opati
ue. qz optimū speculabile. s. de supm q est
totalit optim eoz q sūt i nā ē bonōabili
qz opabili hūano et h ignorātes qdaz
ifelices hoies dicūt scias opatūas et di
gniores speculatiūis et hoies speculatiōis
pctici s3 miseria istoz sūt viris speculati
uis sufficiens p vidē. **Questio. 37.**

Prum autem nō cōtingat dē.
Dic qrit vtz intellectus hūan pos
sit intelligē sbas abstractas a mā
et magnitudie vt sūt ille sbe q dicūt intelli
gētie. Arguit p. q n. qz intellectus hūan nō
bil itell it sine fantasmatē. vt vult Aris. in
isto 3. qd g n facit fantasma i fantasma hoīs
nō pti itelli ab intellectu hūano. s3 sba icōpea
n facit fantasma v. spēz i fantasia. qz fāta
sia ē virt cōpea q n ē nata recipe nisi fil i
tudine rei corpāl vel exītis i corpe. h cō
firmat. qz fantasma ē mot sēs a sēlu scdm
actū vt p3 2. h. vñ qd n ē scsibile vel qd
n facit sēlu i actu n vī ec fantasabile. g dē.

Itē intelligibile d3 ē pportioatū itelle
ctui et vlt obiectū potētie. mō sba p icoz
pōea q ē de n ē pportioata intellectui nō
qz ipse ē vltimis infinite vt p3 8. phycor. et i

telleus nō ē finit cū sit forā corpis finiti.
s3 finiti ad infinitū nulla ē pportio. Itē in
tellectus noster nō pti intelligē illa cūa q sunt
maxie intelligibilia. s3 sbe separe sūt maxie
intelligibiles g dē. maior pbat. qz intellectus
aīe nostre se h3 ad ea q sūt māifestissima
i nā sic ocul nocticoracis ad lumē sol v.
diei vt p3 2. metaph. māifestissima autē
nāe sūt maxie intelligibilia. hoc ē māifestū
g intellectus noster nō pti intelligentia maxie
intelligibilia. cū ad ea se h3 sic ocul nocti
coracis v. noctue ad lumē diei. et sic pat3
maior. et minor appet. nā sbe separe sūt ma
xie cūctatis respēu alioz cūctū et sūt act pū
ri. et sic sūt maxie intelligibilia cū vñqz
ē intelligibile scd3 q ens actu g dē. Op
positū arguit. Itā intellectus pti intelligē oīa
illa q ptiēt s3 suo obiecto p. sic visus pti
vidē oīa illa q ptiēt s3 ei obiecto p. sed
sbe separe ptiēt s3 obiecto p. intellectus. qz
sūt cūa imo nobilioz alijs vt p3 12. meta
ph. In ista qōe sic pceda. i p. recitabo qf
dā opiones qz Lōm. recitat et eaz defe
ct scd3 Lōm. 2. recitabo qdā opionē
modernor et qd i ea sit 3 Aris. et Lōm.

3. recitabo opionē Lōm. Auerois et
eā manifestabo scd3 posse meū. 4. mo
uebo difficultates fortiores qz scio 3 illā
opionē et rīdebo ad eas scdm q dederit
mibi de. Et 5. dicā ad rōnes adductas
an in pñ. qōnis Opio g Alexā. vt reci
tat hic Lōm. fuit q intellectus noster nō
bñ pti intelligē sbas separtas. qd sic pba
uit. oē gīatū. qñ puenit ad finē i generati
one et ad pfectōez ita. s. q fuerit perfecta
ei generatio tūc puenit ad plemētū et
ad finē in sua actiōe si fuerit d entib agē
tib. aut i passiōe si fuerit d entib patiē
tib. aut in vtroqz si fuerit vtrūqz. vbi gra
tia. hō nō venit ad finē i actiōe q ē ambu
lare. i. nō ambulat pfecte et pplete nisi qñ
venerit ad finē in generatiōe. qñ dispō
nes mēbroz reqsūt ad ambulādū fuerit
perfecte generate et sic in alijs similibus.
mō intellectus i habitu est vñ entū ge
nerabiliū et ideo cum fuerit eius genera
tio cōpleta tūc habebit cōplete et perfecte
suā operatiōē. operatio autē eius ē cau
sare intellectū et intelligere ea. et ideo ne
cesse est euz fuerit in vltima perfectione
vt habeat has duas operatiōes perfecte.
pfectio aut in cādo intellecta ē facē oīa
intellecta i potētia actu intellecta. plemē
tū at intelligēdo ē intelligere oīa abstracta

Liber

pūbil sicut obijcit Lōmē. ⁊ magis deca
rabir i pūtib⁹. Itē qrit Lōmē. qūo ē
nū idiget i opatōe sua aliq generabili ⁊
corruptibili. ⁊ dicit ipē q ipē loq⁹ d h p⁹
q ista positio ē qdā sūdamētū ⁊ pnci
piū eius qd ipē vult dicē de possibilitate
p̄tinuatōis cū reb⁹ abstractis. S⁹ ad
huc obijcit Lōmē. q op. Alex⁹ q ipē po
suit intellectū possibile generabile ⁊ corru
ptibile vt dicit Lōm. q vt ei vñ null⁹ mo
dus posset iueniri nālis q possem⁹ intelli
gere res abstractas. nā intellect⁹ d⁹ ē intel
ligibiliū vel intellect⁹ i oib⁹ maxie i reb⁹
liberatis a mā. Si g esset possibile q sba
generabilis ⁊ corruptibil⁹ intelligēt foras
abstractas ⁊ reuenteret idē cū eis. tē pos
sibile eēt vt nā possibilis fieret necessaria
⁊ hāc obiectionē posuit Lōmē. ppe pnci
piū h⁹ disgressiois. S⁹ hec sba Lōm.
multū vidēt eē dubia ⁊ obscura. n. n. vñ
eē vez q intellect⁹ sit idē cū intellectu ⁊ cū
eo qd intell⁹ qz ipē intellect⁹ intelligēs lapi
dē eēt idē cū lapide ⁊ intelligēs anim⁹ est
idē cū asino qd ē ridicl⁹. ⁊ li dī q intellē
ct⁹ d⁹ ē intellectū qntū ad ei⁹ spēm ita q
spēs rei q intelligit recipiat i intellectu ⁊ i
intellect⁹ sit idē cū ea sicut sbm cū suo acci
te vel sicut pfectibile cū sua pfectōe. Con
tra. mā pma intelligit ⁊ tñ ipa n h⁹ spēs vt
p⁹ p. phycor. Itē si sic intelligit dictū
Lōmē. q intellect⁹ d⁹ ē idē cū intellectu qn
tū ad ei⁹ spēm tñ n vñ Lōmē. bñ arguē
q Alex⁹ q n ē ipossibile q aliqō genera
bile ⁊ corruptibile recipiat spēm aliē ei⁹
ni sicut aliq visus recipit spēs lumis so
lis ⁊ ē spēm magnitudinis vt figure so
lis. ⁊ oia hec sūt etna scdm p̄m p. celi et
mundi. ⁊ tñ visus ē corruptibilis. Ad
hoc sic credo eē dicēdū q Lōmē. sic intel
lexerit. intelligēs d⁹ ē intellectū i oib⁹ qn
tū ad ei⁹ spēs vlem vñ pphēsiōē vles ita
q spēs vñ repntātes re q intell⁹ vñ saltē
ipa pphēsiō vñ cognitio vñ rei sit i intel
lectu ⁊ sit idē cū eo sicut pfectio cū suo p
fectibili. ⁊ hoc ē manifestū. Spēs. n. vñ
⁊ cognitio vñs q intellect⁹ intelligit aliqō i
telligibile n ē i ipo intellectu sibiectine s⁹ i
telleū q intellit. ⁊ hoc maxie vez ē i nō
liberatis a mā q eaz pphēsiō vñs ē nō
bilior ⁊ pfectio intellect⁹ q pphēsiō mā
lis rei. ⁊ quātū ē de se semp sūt intellecte
⁊ intellectio qua intelligit se est idē cum
earum substantia vt cōiter credit. Modo
dico vltēri⁹ q nlla sba gñabilis. ⁊ corru

ptibil' pōt rāpe spēs aut pphēsiōne vlez
rei eterne nec eē idē cū ea sicut pfectibile
cū sua pfectiōne qd sic pz. Dis enī sba ge
nēabil' r corruptibil' ē cōpea r idiuīdua
ta. r sic quicqd recipit i ea recipit idiuī
dualit' r corpaliē qd mō qd repugnat
vlitari. vñ manifestū ē q nlla tal' sba rci
pit pphēsiōne vlez. r multo forti' nō reci
pit pphēsiōne vlez rei q de se ē abstracta
si q aliq sba genēabilis r corruptibilis re
ciperet pphēsiōne vlem oportet q ipa
sba fieret imālis r icorpoza r p pns et
na r necessaria. r sic nā possibil'. i. genera
bilis r cōruptibil' fieret necessaria qd ē i
possibile. Itē Lōm. i. pceptis diuers' ver
bis Alexā. r eis r cordatis vt ē possibile
colligit itēsiōne Alex. fuisse d isto pposi
to q cū intellect' mālis. i. intellect' i. possibil'
fuerit pfect' habitib' speculatis sic q intel
ctus i habitu fuerit pfecte generat' tūc i
tellect' agēs ptiunabit. i. iūget' ei vt for
ma r tūc p eū intelligem' res abstractas
nō ita q intellect' i habitu intelligit illū intel
lectū. cū intellect' i hūi sit genēabil' r cor
ruptibil'. Itē aut. i. tellect' agēs ē ignābil'
r icorruptibil'. i. mō pdicto. sz q intellect'
agēs vniet' intellectui i hūi tāq' forā r sic
p eū intelligem' r s abstractas. Tūc obij
cit Lōm. d. sūiaz Alex. Mā q intellectus
agēs nūc sit fōma intellect' i hūi cū pzi' nō
nō eēt ei' fōra pūit ab aliq dispōe fca
nouo i intellectu i habitu r tūc qrit' qd sit
illa dispō r qrit' qrit' qd sit illa dispō
Alex. r iō i sufficēt dicit. hec sūt meliōa
motiua Lōm. q adducit s Alex. i isto 3.
Postea Lōm. loq' de opōne The
mistij. pbauit autē Themistij q intellect'
nī hz potētiā abstrahēdi formas māles r
intelligēdi eas. qnto mag' hz potētiā intel
ligēdi ea q sūt denudata a mā. qsi sic ar
gueret. Si illud qd videt' min' iesse iest
r illd qd mag'. sz min' vī iesse q intellect'
nī possit abstrahē foras māles r eas intel
ligē qd q ipe possit intelligē de se formas
abstractas r cognoscē q rē. Lōm. vōo
objicit ei. qz aut ipe Themistij opīabat'
intellectū possibilē eē genēabile r corrupti
bile. aut etnū. Si opīabat' p. r tūc eius
rō ē i sufficēs. qz sicut nō segt' q illd qd
ē mag' visibile i se ē mag' visibile apud
nos. vbi gfa. color r lumē solis. color enī
min' hz de itentiōe visibili q lumē solis
cū color nō sit visibilis nisi per solē sz nō
possum' ita aspice solē sicut colorē r hoc

accidit visui pper mixtionē cū materia
sic nō segt' vt idē opes magis intelligibi
le a nobis si intellect' nī sit res mat'ialis r
res materiales sint genēabiles r corrupti
biles. imo eēt ei oīno ipossibile vt decla
ratū ē prius. Si autē ponat' q intellectus
possibilis nō sit admixt' materie tūc cer
te ille fmo erit ver'. i. illd qd ē magis in
telligibile mag' pphēdit. i. ad ei' pphēsi
ōne habet' pfectior iclatio natural' q il
lud qd pphēdit min' pfectū. de illis autē
pphēsiōnib' q sūt imat'ialia pphēdit pfe
ctius r nō eē. sba enī mat'ialis q hz na
turale desiderii ad cognoscēdū rē minus
pfectā hz naturālē iclinationē r desiderii
um naturale ad pphēsiōne rei nobilior
r pfectioris eo q cognitio rei pfectioris
r nobilioris ē nobilior r pfectior. r iō ad
eā ē nobilior iclatio r pfecti' desiderii
hz naturā. Sz nō oī q sba q pphēdit rez
pfectōe hēat naturālē iclinationē vī na
turale desiderii ad pphēsiōne rei min'
pfecte tanq' ad suā pfectionē naturālē.
Lōcedēdū ē q supposito q intellect' nī sit
sba imat'ial' potens naturali potētiā et
appetēs appetitū nāli intelligē res materi
ales q ipe exis imat'ial' hz naturālē ap
petitū aut naturālē appetitū ad intelli
gē res pfectiores. i. imat'iales. Sz ad
huc rmanet qd qre intellect' possibil' nō i
telligit h' mōi sba i pnci'. sicut i fine vel
posteri'. r hāc qōne forte nō soluit The
mistius iō nō dixit sufficēter. Deinde
Lōm. recitat opōne Auēpace de q pā
us dixit q mltū pseruabat i hac qōne
r laborabat declarādo hāc ptiunatiōne eē
possibile i sua epla quā vocauit ptiunati
ōne intellect' cū boīe. r i lib' d. aīa r i mlt'
alijs libris. r videbat' q ista qō nō fceffēit
ab ei' cogitatiōe nec p tēp' modicū vni'
oculi. r vbi ei' i h' ē firmi' vbi alioz. di
xit itaq' Auēpace q intellect' nī pōt intel
ligē substantias abstractas. ad cui' pbatio
nē ipe supponit aliq tāq' pncipia. p. q i
tellecta speculatiua sūt fca. r h' intelligēdū ē
pncipalit' nō vlt'. nā aliq intellecta sūt et
na. i. q sūt substantie sine mā. deind' posuit
q oē factū hz qdditatē. i. oē factū hz for
mā i materia. deinde posuit q oē habēs
qdditatē intellectus nī nat' ē abstrahē illaz
qdditatē r intelligere. i. abstrahē r intelligē
Ex quib' cōcludit' q intellect' natus ē ab
strahē formas intellectoz r quidditates
eoz. Ex qb' suppositis inuebat' onas vi

Liber

as. i. duas rōes. quarū pma pōt sic forā
ri. oīs intellect⁹ q̄ ē natus intelligē aliq̄ in
telligibile c⁹ intellectū ē vnū numero apō
diuersos hoīes ē natus intelligē sbaz ab
stractā. s. intellectus n̄ est h⁹ modi. q̄ zē.
maior ppo apparet. qz sba abstracta est
tale intelligibile cui⁹ intellectū ē vnū nume
mero apō diuersos hoīes vt ipse suppo
nit. minorē vero pbat. qz intellectio alic⁹
intelligibilis nō multiplicat nisi fm multā
plicationē formarū spūaliū cū quib⁹ su
stinetur i vnoquoqz idiuino. i. intellectū
s. spēs intelligibiles vt ipm intelligere n̄
multiplicat nisi p multiplicationē fan
tasmatū idiuinozū a qbus dependet.
cū ergo intellectus possit intelligē aliq̄ i
telligibile cui⁹ nullū fantasma ē. sicut for
te pōt intelligē suū actū exiit i eo q nō ē
fantasmiabilis. videt ex hoc q ipse pōt itel
ligere tale intelligibile cui⁹ intellectū ē vnū
z idē apud oēs. z qz tale ē sba abstracta
ergo pōt intelligere sbaz abstractā. z
ratio sic pōt formari. Ille intellect⁹ qui
pōt intelligē qdditatē simplicē. s. qui nō
h̄z quidditatē pōt intelligere sbaz abstra
ctam. s. intellectus n̄ ē huiusmōi q̄ zē.
maiorē ppositionē habuit p manifesta.
nā sba vt forā abstracta ē tal qdditas. s.
simplex nō h̄ns quidditatē. z minorē pba
uit. qz cū aliqua intelligibilia sint facta z
p oīs hūia qdditates. intellect⁹ pōt hui⁹
modi quidditates abstrahere vt pz ex p
m sūis. aut ergo abstrahēdo quidditates
ab habēte qdditatē i infinitū pcedit vt n̄
Si dicat q pcedit i infinitū h̄ statū ē i
cōnemēs. qd pbat. qz sic intelligēs z ab
strahēs faceret intellectus. i. act⁹ intelligē
di i finitos diuersos i spē. s. qz aliq illorū
magis eēt liberati a mā. i. magis elonga
ti a mā z vliores q̄ alij. ergo relinquitur
qz erit status abstrahendo quidditatē ab
hūte quidditatē. aut ergo erit stat⁹ ad ali
quid habēs quidditatē quā intellect⁹ nō ē
natus abstrahē. qd ē ipossibile s. pmissa
aut erit stat⁹ ad aliqd qd nō erit nec h̄ns
quidditatē. z hoc ē ipossibile. qz illud ē pri
uatio. i. nō ens simpliciter. aut erit status
ad aliquā quidditatē simplicē q nō habz
vteri⁹ qdditatē abstrahibile. z sic hētur
ppositū. Et confirmat h̄ p illud qd Ari.
p̄uenit dicē i talib⁹ demonstratiōib⁹. quo
niā qn̄ necesse ē abscidere i infinitū meli⁹
ē abscindē i pncipio. vult ergo Aluēpace
q intellect⁹ n̄ abstrahēdo qdditatē a qd

ditate pūit ad quidditatē simplicē que
vteri⁹ nō h̄z qdditatē z qz tale est sba ab
stracta. S. Lōm. s. illā auctoritatē ar
guit qz si qdditas diceret vniūce de qd
ditatib⁹ rerū māliū z de quidditate itel
ligibiliū abstractorū tunc ppo dices qz i
tellectus natus ē abstrahere quiddita
tes in eo qz sunt quidditates esset vera.
Si autem equinoce tunc demonstratio
nō erit vera. quia nō sequit si intellectus
in abstrahendo pueniat ad quidditatem
simplicē qz ppter hoc posset intelligere fō
mā abstractā. z de isto qualis se habeat. i.
quō quidditates dicunt de quidditatib⁹
rerū māliū z de quidditatib⁹ rerū abstra
ctarū ē valde difficile. tū manifestū ē p
se q nō dicat de eis pure equinoce qz d
eis tūc nō cognoscēt vna ps phie. qd pz
falsū ē ex metaphyca q̄ considerat d vtri⁹
qz quidditatib⁹ vt pz 8. z. io. metaph. nec
dicitur pure vniūce. qz quidditas imāl
ē ingenerabilis z icorruptibilis. s. quid
ditas rei mālis ē generabilis z corrupti
bilis z talib⁹ non ē aliqd cōe vniūci vt
patet. io. metaph. z p̄cipue vniūcatione
spci spālissime. Utrū autē dicatur multi
plicat s. analogiā qd ē esse mediū itē pu
re equinoce z pure vniūci indiget per
scrutatione. Itē si pceditur qz quidditas
dicitur vniūce de ill⁹ z de his adhuc re
manet qd s. Aluēpace. quō corruptibile itelli
git qd nō ē corruptibile. ipe enī posuit in
tellectū ē corruptibile. Et si dicat qz i
tellect⁹ ē incorruptibilis adhuc remane
ret qd quō itelligit intellectū noua quod
natū ē sc̄p itelligē z i p̄rito z i futuro
Ista sūt dicta Lōm. s. illā sc̄bz rationē
Aluēpace. S. s. p̄mā nō multū exp̄se
loquit nisi qz ipse dicat qz ille due vie sūt
q̄i quicūqz se. Et possum⁹ m̄dere ad
illā rationē iterimendo minorē ppo. nū
qz enī intellect⁹ itelligit aliq̄ intelligibile
cui⁹ intellect⁹ sit idē apud diuersos accipi
endo intellectū p spē intelligibili vel p ipo
actū intelligendi. Et ad p̄bationē cur
d̄r qz itelligē nō multiplicat nisi p mul
tiplicationē fantasmatū. dicēdū ē qz verū
ē s. aliq̄ multiplicat p multiplicationē
fantasmatū q sūt ipaz rerū q itelligit si
cut itelligē albedinē z itelligē nigredinē
z h⁹ mōi. Et aliq̄ diuēficat itelligere p
diuersitatē fantasmatū q nō sunt fantas
mata eorū que intelliguntur proprie
sed sunt fantasmata aliquorū aliorū

a qbus dependent illa q intelligunt. sicut
intelligē quo ego intelligo spēm itelligi-
bilem lapidis et illud quo tu itelligis ip-
sā spēm lapidis diuersificat fm diuersi-
tate fantasmatū a qbus dependet spēs la-
pidis. Nā intelligē spēs lapidis aut ē idē
realr qō itelligere lapidem. ita q lapis et
ē spēs intelligunt eodē actu et qō diuer-
sificat vnū eoz et reliquum. aut saltē itel-
ligē spēm lapidis non sit nisi pcedēte in-
tellectōe ipsius lapidis. et sic idē qō pū.
Alr pōt rīderi ad illam rōem negan-
do maiorē. qz qūis itellēs possit itelligē
aliqō intelligibile ē itellēm ē vnū nūe-
ro apud me et apud te. tñ non seqt ex h
q possit itelligē sbam separatā. qz itelli-
gibile ē itellēm ē vnū numero apō di-
uersos non dī vnūoce de sbā abstracta
et de relis. et iō non vī illa rō. Nec sē que
pōt sufficē d illis opionib⁹ q̄s recitat Cō-
men. Opio vō quozundā expōitorū
latinorū et p̄cipue f̄ris Thomē et suorū se-
quaciū fuit q itellēs nī vnī⁹ corpori nī
pōt itelligē sbas separatas q̄tū ad earum
gdditates qō pbare nīnt spāl̄ ex vno. dī-
cunt. n. q itellēs nī ē forma corpori nī
vans ei ēē simplr. et dicunt q ipse itellēs
nī ē infm⁹ in gñe itellectualis nē mīnuz
p̄cipans de v̄tute itellectina itm q ip-
se nat⁹ ē moneri ad itelligendū a fatal-
matib⁹ rez extib⁹ in nobis et qz illa que
sē nālia sp̄s manent. iō itellēs nī q̄diu est
vnī⁹ corpi nō itelligit aliqd nisi ad eius
intellectionē posset moneri ab aliq fatal-
mate. Nō ad itelligē gdditatē sbe sepa-
te non pōt moueri a fatalitate vt suppo-
nunt. Addunt tñ isti q itellēs nī iun-
ct⁹ corpori bñ pōt itelligē sbas separatas q̄
tum ad eē. Vñ Alr. dem̄auit eas esse p
mortū ppetuū vt p̄ 8. phycor. Et ad
dunt q p̄ separatōem itellēs a corpore ip-
se pōt itelligē gdditates separatas non p
imutatōem a fatalitatib⁹ sed p aliū mo-
dū. s. p influentiā ab itelligentia supiori.
Sed sine dubio ista positiō vī valde ir-
rōnabilis et h̄ria phic. p. qz dicit q intel-
lect⁹ nī iunct⁹ corpori nī pōt itelligē sbas
separatas q̄tum ad earū gdditates. Cō-
tra. nulla forma ipedit a sua opatiōe no-
bilissima p vnionē ei⁹ ad suā p̄pam m̄az
qz tunc illa vnio non ēēt ipsi⁹ forme f̄z e-
nām. nec p nīs posset fieri eis nāle sim-
plr vnū et p se et nāl̄ ex illa forma cū sua
p̄pā m̄a. qō est absurdū. s. intelligē gddi-

tatē sbe separe ē nobilissima opatiō aīe
humane. s. intelligē gdditatē dei sup̄emi
vt p̄z satis p. et bicoz. et iō. cor̄p⁹ at huma-
nū ē m̄a p̄pā aīe humane vt oēs ccedūt
ḡ zc. Sed dicēs q nulla forma ipedit
ppetuo a sua nobilissima opatiōe p sui
vnionē ad m̄am sed p aliqō t̄pō pōt ipe-
diri. et sic diceret i. pposito. nā aīa huma-
na p t̄pē p quo vnī⁹ corpori ipedit ab i-
tellectōe gdditatis sbe m̄alis. sed nō ipe-
dit ppetuo qz qū erit separe poterit itel-
ligere. Contra. aīa humana aut ē nata
itelligē sbam separatā p suā sbaz. aut p ei⁹
spēm formatā ab ea. aut p aliquā spēs cā-
tam a fatalitate. non vī ali⁹ mod⁹ rōabi-
lis ēē si fingere liceat. Si p suā sbaz. tunc
cū vnio ei⁹ ad cor̄p⁹ non moueat ei⁹ sbaz
sequit q vnio eius ad cor̄p⁹ non ipedit
ipsā a tali itellectōe. et s̄l̄r si ipsa est na-
ta itelligē p aliquā spēm receptā a fan-
tasmate sequit q ei⁹ vnio ad cor̄p⁹ non i-
pedit ipsā imutari a fantasmate imo ma-
gi iuuat ad hoc. Si vō dī q ipsa aīa hu-
mana ē nata itelligē h⁹ spēm p ei⁹ spēm
receptā. q̄ret quō vnio aīe ad cor̄p⁹ ipe-
dit. aut phibet aut non pmittit receptōz
h⁹ spēi. hoc nō vī aliq mō ēē rōabile. qz
gñatio alic⁹ spēi non ipedit a cor̄pe aliq
nisi illud cor̄p⁹ b̄cat dispōem h̄riam illi
dispōni quā regrit illa spēs. vbi ḡra. spēs
coloris regrit in medio diaphanitatē in
quo dī gñari et nunq aliqō cor̄p⁹ ipedi-
ret gñatōem spēi coloris nisi h̄ret opaci-
tatē que ē h̄ria diaphanitati et sic in alijs
Nō cor̄p⁹ humanū nullā h̄z dispōem h̄-
riā dispōi quā regrit receptio spēi sbe se-
pare nisi qz vt discolor pōni singēt aliq
talem dispōem. qz sbe imāles et eaz spēs
nllm h̄nt h̄rium nec p se nec fm suas dis-
pōnes p̄pas ḡ zc. illa rō. cfirmat. qz bo-
simplr alic⁹ nē nunq ipedit p aliqō bo-
num simplr eiusdē nē. qō. n. ipedit bonū
simplr alic⁹ est ei simplr malū vt p̄z cui-
l̄z non depuato. sed itelligē gdditatē sbe
separe ē bo- simplr itellectui humano et
vnio ei⁹ ad cor̄p⁹ humanū ē bonū simpli-
cit ipsi itellectui. Itēz querat ab istis
vtrū gdditas sbe separe sit idem realr cū
eius ēē aut n. si dicat q sit oīo idē realr
m̄iz ē q itellēs vnī⁹ corpori itelligat
ēē talis sbe et non itelligat ei⁹ gdditatem.
Si vero dicas q gdditas sbe separe sit
aliud realr ab ei⁹ ēē et eoz querit vtrū tu
cognoscas istā alietatem vī non. si non ḡ

tu loqris de eo qđ tu non cognofcis & fic
fatue vel folū fantaſtice tu loqris & non
ē tecū diſputandū. Si vero tu cognofcis
illā diuerſitatē & non per ſenſum qđ p itel
lectū. Sz intellēs non pōt itelligē diuerſi
tatē int aliq duo niſi itelligat vtrunq il
loz vt pz 2° h^o & 3° qđ intellēs itelligit qđ
ditatē ſbe ſepate. Sed dices qđ vez ē i
pfecte ſz non pfecte. h non ſufficit qđ hoc
non ē tenē pōem illoz. Dicunt. n. qđ itel
lect^o n^o vnū corpoz n itelligit ſbas ſe
patas. ex qđ arguit qđ non itelligit ſbas ſe
patas n itelligit eas aliq mō p locū a to
to in mō ad ſuā ptem negatiue. & cū n in
telligat eas aliquo mō n itelligit eas ip
fecte p eundē locū. qđ a p^o ad vltimū po
ſet dici qđ intellēs n^o non itelligit ſbas ſe
patas qđtū ad eē. qđ non itelligit eē eaz
pfecte. vñ non erat magis negādū eas in
telligi qđtū ad qđditatem qđ qđtū ad eſſe.

Prefea ſi n itelligunt pfecte a nobis
aut igr hoc ē vez p tanto qđ non itelligi
m^o eas ita pfecte ſic ipſe itelligunt ſeipās
aut qđ non itelligim^o eas pfectiōe debita
nobis fm n^oam nāz. Si pmo^o hoc ē ridi
culū. qđ ſitr debēt dici qđ itelligentia infe
rior n itelligēt ſupiorē eo qđ non itelligit
eā ita pfecte ſic illa itelligit ſeipām. Et ad
huc eadē rōne debēt dici qđ nunqz intellēs
n^o itelligit h^o i ſbas pfecte eo qđ nunqz in
telligit eas ita pfecte ſic ipſe ſeipās itel
ligunt. niſi diceret qđ ipſe ē aliq ita pfe
cte nē ſicut alie itelligentie ſepate qđ vñ
abſurdū. Si vō itelligas qđ intellēs n^o n
itelligit illas ſbas ſepatas ea pfectiōe que
ei debet fm ſui gradū hoc ē ficticiū. qđ n
ē manifeſtū p ſe nec pōt rōne cōvinci fm
phiaz pferū qđ ſicut dicebat vñio aīe ad
corp^o humanū non pōt ipedire h^o i pfe
ctionē. rō at qđ mouet iſtos ſolueſ inferi^o
i cōtib^o. Nunc tps ē dicē ſuam Lōm.
de iſto qđ ſito. qđ ſuam Arl. expōſtā n m^o
tū hēmus i aliq libroz qđ ad nos puene
rit. ſed i iſto 3°. pmittit de h alibi cōſidera
re. tū qđ circa hoc vñ itellexiſſe adiungāz
i cōtib^o vt potero. Sñia Lōmē. qđ inter
oēs phos p^o Arl. pfectior fuit & ſubtilior
ē qđ intellēs n^o nō pōt itelligē ſbas ſepa
tas fm qđ nobis vnū. i. itellectōe qđ nobis
attribuit. & pbat hoc 2°. metaph. cōmēto
p^o p rōnem breuē. qđ alr nā feciſſet ali
qđ ocioſe. qđ declarat. quia feciſſet aliqđ
nātr itellēm aliq non itellēm ab aliq ſicut
n feciſſet ſolē non pphenſū ab aliq viſu.

qđ d dignitatē in nā. & bec rō iſeri^o dēla
rabit & defēdet. Et ad videndū modū
fm quē attingit nobis iſta itellectio pmit
tit Lōmen. qđ dā fundamēta qđ ſi pncipia p
ſe nota in iſta ſcia. Primū fundamen
tū ē qđ intellēs n^o hz duas actiōes. i. duas
opatōes qđ attribunt nobis ita. ſ. qđ ve
noiant nos hoīes. quaz vna ē d gñe paſ
ſionis & ē itelligē. & alia ē de gñe actiōis
& ē abſtrahere formas & eas denudare a
materijs qđ nihil aliud ē niſi facē eas in
tellectas i actu poſtqz erat itellectē i po
tentia. & dico qđ iſte due opatōes nobis
attribunt & denoiant nos homies. vñ
mur. n. itelligētes & abſtrahētes. Et p^o il
lud fundamētū adiungit Lōmen. qđ d
opatōe iſtar opatōum & de opione Alle
ran. ſed illa ſē qđ ſi cōdētia & ſi ſatis mani
feſta iō ptranſeo. Ultius accipit Lō
men. qđ itellēs in nobis duob^o modis ſu
mit. aut nātr. aut voluntarie. nātr qđem
dicunt illa fieri qđ ſunt ſine rōcinationē p
cedente in qđ^o intellēs non pōt diſſicire
cognitis termis nec voluntas pōt nō vel
le credē eē vera. & ſē pme. ppōes de qđ^o
neſcim^o qđ extiterunt. i. qđ p^o accepimus
cognitōes eaz & vñ & quō. itellecta aut
voluntarie. i. p rōcinationē pcedente ex p
mis ppōnib^o cōſtitutam. & ſē pōlones que
veniant in ſcientijs. verbi grā. de p^omis
oē totum ē maius ſua pte. & ſi ab eālib^o
eālia demas qđ remanent ſunt equalia. &
alia h^o i pncipia p ſe nota que ēt vocant
dignitates. aut qđ ē vna pma. ſ. non cōm
git idē ſit eē & non eē vt pz 4°. metaph.
Iſte. n. ppōnes dicunt nātr itellectē qđ
intellēs p ſuā nām ē nat^o recipe cognitōz
eaz non pcedente alia rōcinationē ſed ſo
lum pcedente cognitōe termioz vt ēt pz
p^o poſterior. Intellecta at voluntarie ſē
illa qđ non ſtatiz ſē manifeſta itellectui eē
vera ſed o3 pcedē aliqā rōcinationē ad
credendū ea eē vera ita qđ itellēs nō pce
dit ea niſi velit & niſi p voluntatē & ex p
poſito rōcinat^o fuerit ad ea ſufficienter
& h^o i ſunt oēs pōlones qđ veniant i phia
qđtis qđ dā eaz ſunt ppingores pncipijs p
ſe notis qđ alie vt ſcunt expri. Ultius
accipit Lōmen. qđ cognitōes pmax pro
poſitionū depēdent ab itellectu agēte qđ
facit pz exercitatio in iſta ſcia. nā ipē in
tellectis actu itellecta vt p^o apparuit. res
at ipotare p termios ex qbus h^o i ppo.

fitōes sūnt iūnt sunt intellectu i potentia
ut totū r ps r alia h'i r istaz rez signifi
cata regunt ad intelligendū pmas ppo
nes. Alterius accipit Lōmen. r pclu
dit q intellecta voluntarie dēpdēt ab ipo
intellectu agēte r a pms pponib'. qsi ve
lit dicere q intellectōes psonū q acgrun
tur p rōcinatōes cānt ab intellectu agēte
r a cognitōne vel hitu pmax pponum.
Non. n. possum? rōnablr dicē q ipse p
pones non hēant itroitu i eē intellectoz
acq'sitoz. i. non hēant aliquāl' cālitatem
sup ipsa intellectu volūtariē q manifestū
ē vnicuiq' p expientia q ipse non credit
firmē h'i ppones eē veras nisi reducan
tur ad aliq's ppos manifestas r pcessas
r ppter hoc dēm ē i p' posterioz. q ois
doctrina r ois disciplina intellectuā sit
ex pēnti cognitōe. s. pncipioz. Nec etiā
possum? vere dicere q sole ppones vere
note sufficiant ad cognitōes ipsaz pclusi
onū. iam. n. declaratū ē agens eē vnum r
eternū supple qd facit de eē in potētia in
tellecto actu intellectu. Preterea cogni
tōes pmax pponū dependent ex intelle
ctu agente. q ē cognitōes voluntariē q
dependent ex pms pponib' cānt ab in
tellectu agente aliquo mō. qz qd ē cā cāe
est cā cāti. Dein accipit Lōmen. q cū ali
qua actio dependet a duob' agentib' cō
gregatis. necē est vt vnū illoz sit qsi mā
vel instr' ad altez. r aliū sit qsi forā. aut
qsi agens pncipale. r ex hoc pcludit q in
telles in hitu q ē in nobis. i. hitus r cogni
tio psonis dēpdēt ab intellectu agente
r a pms pponib'. aut ita q ppones sūt
qsi mā. i. ad modū mē r intellēs agēs ad
modū forme. aut ita q ppones sūt qsi i
instr. intellēs agens sit qsi efficiens pnci
pale. dispō. n. i hoc ē qsi p'silis. i. qsi redit
in idē siue intellēs agens se hēat ad mo
dū forme siue ad modū agentis pncipal'
Et sifr non multū dēt siue ppones sint
ad modū mē siue ad modū instr'. Et at
in ista actione. s. in pductōe intellēs volū
tarj intellēs agens hēat se ad modū foře
r pme ppones ad modū mē declarat cō
men. valde subtilr. qz oia duo q sūt i eo
dem sbo r altez ē pfecti' altero. necesse
ē vt respectus pfectiois ad min' pfectuz
sit sicut respect' forme ad mām. vñ dici
mus q virt' imaginatiua se hz ad sensū
eōem sicut forma ad mām. Tunc at vnū
r idēm ē sīm pmax pponum r intellēs

agentis. s. intellēs possibilis q pphendit h
ambo. sicut diaphanū vnū r idēm ē sīm
lumis r coloris r lux ē efficiens colores. i
intentōes colorz sīm opionē quorundaz.
r sifr intellēs agēs ē efficiens cognitōes
pmax pponū vt dēm ē pus. Sic igr ma
nifestū ē q intellēs agens i ista actioe se
hz ad modū forme. aut ad modū agentis
pncipalis. ppones at pme ad modū mē
vel instr'. Et nōndū circa illud q notan
ter dēm ē intellēm agentē se hēre ad mo
dum forme aut agentis pncipalis r ppo
nes ad modū mē vel ad modū instr' nō
q sit in rei vitate r ppsissime forma aut
agens pncipale r ppones sūt vē mē aut
vez instr'. q nullū gñabile r corruptibi
le ē ppe mā eterni. mō cognitio pmaruz
pponum ē gñabilis r corruptibilis. r itel
lect' agens ē etern' vt pz ex dictis. Si
militer nullū gñabile r corruptibile ē instr'
immediatū agentis eterni r icorpozei. Le
lū. n. qd est instr' immediatū intelligentie
ē eternū sīm suā sīm vt pz p' celi r mū
di. Et instr' ppe dēm mouet ab agente
pncipali vt securis a domificatore r celū
ab intelligentia. pme at ppones aut earū
hitus aut cognitio non mouet ab itelle
ctu agente. iō intellēs agens ē efficiens s
cōem r famosa acceptōem agēis. s. p mo
tū vez r ppe dictum. His igr fundamen
tis pmissis dicit Lōmen. iuentū fuisse mo
dū sīm quē ptingit vt intellēs agens cōti
nuef nobis i postremo r cā qre non co
pulat. i. non vnic' nobis in pncipio ē ista.
qm cū intellecta speculatiua copulantur
nobiscū p formas imaginabiles tunc itel
lect' agens copulat cū intellectis specu
latiuis. Illō. n. qd pphēdit ea ē idē. s. itel
lect' malis. necesse ē vt intellēs agens co
pulet nobiscū cōtinuatōe intellectoz spe
culatiuoz. r cū intellecta speculatiua fue
rint exītia in nobis in potētia ipse erit co
pulat' nobiscū i potētia. r cū intellecta spe
culatiua fuerint exītia i nobis actu ipse
erit tunc copulat' nobis i actu. r cū que
dā fuerint i potentia r quedā i actu tūc
ipse erit nobis copulat' sīm ptem r sīm p
te non. r tunc dicim' moueri ad cognitō
nē. r manifestū ē q cū iste mor' pplebit
tunc statim ipse itellēs copulabit nobiscū
oib' modis. r tunc pportio ei' ad nos i
illa dispōe ē sicut pportio itellect' i actu
ad intellēm in hitu. r cū ita sit ptingit q
hō intelliget p intellēm sibi psum alia

entia et ut agat actioe sibi ppa i oib⁹ entib⁹.
b⁹. s. ut exerceat sua opone sibi ppa re
spectu oium entiu sicut itelligit p intelle
ctu q^o e in bitu qm fuerit pnuat⁹ cu inte
t⁹ib⁹ imaginatis oia entia itellectoe ppa
ho igr fm hunc modu vt dicit Themisti
us afflat⁹ deo. i. q^o est oia entia q^o mo⁹ et
sciens ea q^o mo⁹. Entia at nihil aliud sut
nisi scia ei⁹. s. dei. Ad sic itelligo q^o entia
fm q^o st in deo non sunt aliud nisi scia
eius. et scia ei⁹ e ca pma et nobilissima o
ium entiu vt pz iz⁹. metaph. Et filr ho fz
intell⁹ e oia entia qm ad eoz scias aut
cognitoez et e ca oium entiu qm ad eoz
cognitoez itellectuales. et qm mirabilis est
iste ordo et qm ex neus iste modus ecndi q
si dicat multu. Et istu modu ecndi hois.
s. adeptoe itell⁹ agens p que itelligit
sbas sepatas aut ipsa itellectoe sbaruz
sepataz p itell⁹ agent⁹ adeptu posu
it Comen. ec⁹ pspitate. i. felicitate hois fz
q^o ho vt pz iz⁹. metaph. cōmento 35°. vbi
sic loqr. Ex hoc qdē bñ appz q^o Arl. opi
nat⁹ q^o forma. i. felicitas hoium i eo q^o ho
mines st non e nisi p pnuatoe eoz cu
itell⁹ q^o declaratus e li⁹. de aia ec pnci
piu agēs supple de potētia itellectus actu
intellecta et mouens nos ad itelligē. Et
at pnuatio nra cu ipso itell⁹ agēte sit
possibilis pbat Comen. ibidē. cu itelligē
tie abstracte in eo q^o abstracte sunt pnci
pia illoz quoz sunt pncipia supple mo
uentia duob⁹ modis. s. fm q^o mouentes et
fm q^o fines. itelligētia at agens iq^ouz e
abstracta e pncipium supple mouēs iq^ouz
tum mouet itell⁹ nrm possibile ad in
telligendum vt pz ex dictis. nece e igr q^o
moueat nos fm q^o amatu amans. i. in rō
ne finis. et si ois mor⁹ nece e vt pnuetur
cu eo a quo fit fm finē. i. ois motus nalis
puenit. ad finē ad que ordinat⁹ nece e vt i
postremo pnuemur cu h itell⁹ ab
stratto. i. pnuamur cu eo et adipiscamur
illum aliquo mo ita q^o erim⁹ dependen
tes a tali pncipio a q^o celu depēdet qm h
sit in nobis aliq tpe. i. q^o tunc itelligemus
p pncipiu quodamō simile pncipio a q^o
celu depēdet. sicut. n. pncipium a q^o celu
depēdet e ca vlr oium entiu ita itell⁹ agens
cui coniungemur ppleta gñatōne
itell⁹ i bitu e ca oium nraz itellectio
nā. Et g itētio Comen. sic arguē. per
oem motu nālē determinatū acgrit aliquo
mō illud qd e finis illi⁹ mor⁹. hoc pz. quia

alr ille mor⁹ eē frustra. s. itell⁹ agēs e
finis illi⁹ mor⁹ spūalis q^o e gñatio itell⁹
i bitu. q^o itelligētie abstracte st cāe fina
les motuum q^o st ab eis. Vñ 2°. phycoruz
Comen. dicit q^o entia eterna pmaria ite
tione agunt ppter se. g p gñationē itelle
ct⁹ in bitu aliqr acgrit ita q^o aliquo mō
sit forma itell⁹ possibilis. et q^o res opa
tur p suā opatōem ppa qua pus nō hē
bat iō p b⁹ i adeptōne itell⁹ agēs nos
itelligim⁹ aliqd vel aliq q^o pus nō itelli
gebam⁹ salte eodē mō. s. sbas abstractas
q^o ipse itelligit p seipm. Et forte ad istā
itētiōem dicit Comē. iz⁹. metaph. omen
to 16°. q^o cu iste itell⁹. s. itell⁹ agēs fu
erit denudat⁹ a potētia videlz cu ipse se
cerit de oib⁹ potētia itellectis actu itel
lecta et non remāferit aliq potētia pua
sua actōe tūc itelligem⁹ p ipm fm q^o actō
eius e sba eius et e vltima pspitas. Intel
ligem⁹ g p ipm ea itelligibilia q^o ipse itel
ligit p suā sbam. s. sbas sepatas. Uex e m
q^o aliq itelligit illud de itell⁹ possibili
li. s. q^o cu ipse fuerit denudat⁹ a potētia. i.
a puaōe. ita q^o ois potētia receptiua quā
hēbat fuerit deducta ad actū et ois puaō
actus q^o inuenit in pncipio sue vniōis ad
indidnum fuerit remota p acgritōem il
li⁹ act⁹ tunc nos itelligem⁹ p ipm fm q^o
actio eius e sba. i. itelligem⁹ p sbam eius.
Nunc oz exponē illud qd ibi subiūgit⁹
et hec e vltima pspitas. s. itelligē sbam
itell⁹ possibilis. vpx e respectu oium i
tellectionū qb⁹ itelligim⁹ illa q^o sunt o se
potētia itellecta. Itā int oia entia que st
potētia itellecta et q^o non st actu itelle
cta de sui nā itell⁹ possibilis e nobilior
res. et iō eius itellectio e nobilior itellecti
onib⁹ taliū entiu et p ois in ipsa e magis
felicitas et ppingor e felicitati oib⁹ illis
non tñ simplr e felicitas nra et sic itelli
gēt. De quo at itell⁹ loqr ibi Comē.
non e bñ manifestū. tñ de vtroq^o bñ pōt
rōnabr exponi vt pz ex dictis. Hec igr
e q^o si tota snia Comen. de isto pposito q^o
itell⁹ nrm itelligē pōt sbas sepatas fm
q^o nobis attribuit⁹. s. int llectione noua q^o
denoiat nos et a nobis depēdet et de mō
fm que hec itellectio ptingit. Ad maiorē
at euidentia et certitudine pdictē snie mo
nere volo aliqs difficultates q^o dicta et ea
soluē fm posse meū. Una qdē difficultat⁹
e. qualr ppleta gñatōe itell⁹ speculati
ui aut itell⁹ in bitu ptingit q^o itell⁹

agens sit forma itellēs possibilis alr q̄s p̄
 ns. Itā ipse itellēs agēs aut iheret ip̄si
 itellētui possibili r̄ ip̄m iformat sic eius
 p̄ma p̄fectio aut ē q̄dā s̄ba subsistēs per
 se. Si p̄mo? q̄ p̄ ḡnātoem itellēs specu
 latiuū non sit de nouo forma itellēs possi
 bilis. Si 2°? s. q̄ ip̄se itellēs agēs sit s̄ba
 p̄ se subsistens nunq̄s erit s̄ba p̄ se inherēs
 ip̄si itellētui possibili nec ip̄m iformās
 q̄ absurdū ē ēt dicere q̄ aliq̄ s̄ba q̄ prius
 erat p̄ se subsistens postea sit iherens ali
 cui alteri. sicut ēt absurdū ē q̄ aliq̄ s̄ba in
 herens s̄bo postea sit p̄ se subsistēs. Et ad
 huc qd ēt qd destruet p̄ se subsistētiā in
 itellēs agentis r̄ qd eius iherentiā nonam
 efficiēt. Itā ē assignare nisi q̄s fingēt. q̄
 liter q̄ p̄tingit itellēm agētē de nouo pos
 se vniū itellētui possibili sicut forma ei?
 p̄ quā intelligit de nouo. nullo. n. mō ad
 huc videret sufficē cōplementū actuationis
 itellēs possibilis. Itā si itellēs agēs
 ē s̄ba p̄ se subsistens an cōplementū illud
 r̄ post cōplementū illud remāet subsistēs
 tunc non ē magis forma q̄ p̄ns. Et auget
 hanc dubitatōem. q̄ dēm fuit p̄ns itelle
 ctū possibilē ē ens pure ī potentia r̄ ei?
 p̄fectōem intrinsecā ēē itellēm agentē. sic
 n. s. p̄ itellēs agēs ē vniū? possibili vt for
 ma q̄re perit tota positio supradicta. Alia
 difficultas ē de illo qd cōmē. dicit q̄ cū
 aliq̄ intellecta speculatiua fuerint ī pote
 tia r̄ qdā ī actu tunc itellēs agēs erit co
 pulat? s̄m p̄tē r̄ s̄m p̄tē non. hoc. n. v̄r oī
 no īpossibile q̄ cū itellēs agēs sit vna
 s̄ba incorporea simplex nullas h̄z pres nec
 q̄stūtiuas nec essentiales nec s̄biuas r̄ si
 h̄z pres q̄ sunt v̄tutes ei? ille non sepanē
 ab eo nec vniunt itellētui possibili q̄l̄r.
 cūq̄ sit p̄fect? aut dispositus. Alia du
 bitatio ē de hoc qd cōmē. dicit illā itelle
 ctionē q̄ p̄tingit p̄ itellēm adeptū ēē feli
 citatem hoīs. p̄mo q̄ felicitas hoīs p̄sistit
 ī actu sapientie vt p̄z x. ethicorū. manife
 stū ē q̄ h̄? ī intellectio non ē act? sapie
 tie vt cōmē. dicit in isto 3° dicens q̄
 sua intellectio non ē aliq̄ scīaz speculatiua
 rum. Preterea felicitas ē bonū cōe. i.
 qd pōt p̄tingē cuīl̄z non orbatō ad v̄tutē
 vt Ar. docet p^o ethicorū. talis ē itellētō
 s̄baz separatā p̄ itellēm adeptū p̄ceden
 te cōpleta ḡnātoe itellēs speculatiui aut ī
 itellēs ī bitu non ē bo^m tale potēs p̄tin
 gere cuīl̄z hoī non orbatō imo valō pau
 ci aut nulli s̄ hoīs q̄bus p̄tingit itelligē

oīa itelligibilia. q̄ v̄r q̄ bec non sit huma
 na felicitas. Itē cū p̄bia practica sit ali
 qua ps eēntialis p̄bie mīx est q̄ cōmē.
 in toto isto p̄mento non loq̄r de itellēt
 opabilib? sed solum de itellētis specu
 latiuīs vt p̄z intūctū p̄mentū. Itē v̄r q̄
 rō cōmē. q̄ putat posse p̄bare q̄ intel
 lectus n̄r itelligat s̄bas sepatas non ē effi
 cax. q̄ frustra ē illud qd ē natum attigē
 aliquē finē r̄ non attingit ip̄m s̄m Ar.
 2° p̄bycorū. mō itellēs n̄r r̄ eius itelligē
 non ē finis s̄baz sepatāz vt manifestū ē
 q̄ inferior ē eis r̄ min^o nobilis. q̄ itelligē
 tie sepatē non erūt frustra dato q̄ non ī
 telligant ab itellētū n̄ro c^o oppo^m vult
 illa rō cōmē. vt dicunt isti sic opinātes
 Ad p̄mū istoz credo ēē dicendū sal
 uo meliori iudicio q̄ cōpleta ḡnātoe in
 itellētus ī habitu vel itellētus specula
 tiui ip̄se itellēs agēs q̄stūz ad suā s̄baz
 non vniū de nouo ip̄si itellētui possibili
 vt forma. imo q̄stūm ad ip̄am s̄bam ip̄se
 sp̄ ē vniū? ei vt forma ip̄m iformās. s̄z b̄n
 vniū? ei tunc de nouo q̄stū ad ei? cognitō
 nē itā q̄ cognitio itellēs agētis vniū? itel
 lectui possibili vt qdā act? r̄ forma. Ad
 c^o euidentia cōsiderandū ē q̄ itellēs pos
 sibilis nat? ē accipe cognitōem cuiuscun
 q̄ s̄be p̄ e^o effēm p̄ se r̄ p̄p̄z. r̄ hoc ē ma
 nifestū paz exercitatis ī scīa nālī. cōstat
 āt q̄ act? itellētualis q̄s recipit itellēs
 possibilis sunt effēs p̄ se r̄ p̄p̄z itellētus
 agentis q̄ facit v̄r de oī potentia itellēo
 actu itellēm ī itellētū possibili. r̄ ip̄se
 non ē nat? facere imēdiate alios effēs. v̄r
 seq̄r q̄ itellēs possibilis p̄ cognitōez su
 oz actū quos recipit nat? ē recipe co
 gnitōez ip̄sius itellēs agentis. r̄ sic itellēs
 agēs quo ad suā spēm aut cognitōnem
 vniū? itellētui possibili d̄ nouo. r̄ cū intel
 lect? possibilis recipit aliquē actum itelle
 ctualē p̄ductū ab itellētū agente r̄ ip̄m
 cognoscit tunc p̄tingit ei itelligē itellēm
 agentē q̄stūm ad v̄tutē actiua illius act?
 r̄ cū accipit q̄sdā actus r̄ quosdā non tūc
 cognoscet itellēm agentē q̄stū ad aliquā
 v̄tutē vel cālitatē r̄ q̄stū ad aliquā non. r̄
 cū recipit oēs actus itellētualis q̄s nat?
 ē agē itellēs agēs r̄ eos cognouerit tunc
 accipiet cognitōnē itellēs agentis q̄stūz
 ad oēm ei? cālitatē r̄ v̄tutē. tunc v̄teri?
 s̄bam ip̄sius agētis. r̄ hoc mō itelligo ver
 ba cōmē. q̄ cū intellecta fuerint qdā ī
 potentia r̄ qdā ī actu tunc erit copulat?

i. vnit⁹ aut diuictus fm pte supple cognitio
onis vtutis eius. r fm pte n g zc. Dica
car g h mō q cū intellcs possibilis fuerit
actuat⁹ oibus actib⁹ rez intelligibiliū pti
nentū ad pfectōem vniuersi qd actus p
ducit intellcs agens tūc p cognitōem illo
rū actū ipse deueniet i cognitōem sui p
fius vt pū dcm fuit. Et vltius p cognitū
onē istoꝝ actū ducet ad cognitōem in
tellcs agēis a q pducunt. r sic vniēt in
tellcs agens intellectui possibili vt forā r
p cū sic vnitū ptinget ei intelligē alias sbas
sepatas. Sz h st due qones. pma ē quā
p actus itellēuales qd recipit intellcs pos
sibilis pū pūct ad cognitōem sui ipsius
q ad cognitōem intellcs agēis cum isti
actus depēdeāt ab vtroq. Secda qō. q r
r quō cū intellcs possibilis sic intelle
rit agentē ptingit ei p eius intellectōem i
formātē ipm itelligē sbas sepatas. Ad
pma dico q illud p tāto ptingit q h⁹ act⁹
intellectuales siue sunt hītus siue cognitō
nes qdāmō st ppingores fm nām ipm in
tellectui possibili q agentē cū iformēt in
tellēm possibile r nō agentē p se. r iō itel
lectus possibilis denoiat intelligēs. Vñ
Ar⁹ loquens de intellectu possibili dic ip
sum itellēm q opinat aīa r itelligit eē p
tem aīe q cognoscit r sapit aīa. sz isti act⁹
intellectuales non denoiat itellēm agēte
nec i ipso recipiunt. r iō Lōmen. vicit in
isto 3° q intellcs agens nihil intelligit ex
eis q st h. r i 5° metaph. pūto x^o dixit q
illb qd itellcs agēs agit ē aliqū sba. i. for
ma in alio recepta non sibi. i. non recipit
i eo r sic q tales act⁹ st quodāmō ppin
gores intellectui possibili q agentē inqūm
ipm iformāt r pficiunt. iō fm istū respēz
pū ducunt i cognitōem itellcs possibilis
q agentis. Ad aliā qōnez breuit dico q
mibi vñ q intellcs agens ē ifm⁹ p⁹ intel
lectū possibilez in gñe nē itellēualis r p
pū oēs alie sbe sepate sunt nobiliores. eo
q st fines ipm r ipse ē creatus a qz sicut
a suo fine aliquo. Et ppter h cū itellcs
possibilis accepit noticiā pfectā ipsius in
tellcs agēis ptinget ei intellectio sbe imā
lis ppingissime ei i nā. r vlti⁹ ptinget ei
cognitio alitius intelligētie supioris r sic
sp ascendēdo pueniet ad cognitōem sbe
supme q ē de⁹ glōsiosus r i hoc ē ei delecta
tio maxime r felicitas qd mō. Utruz
āt oēs iste cognitōes ptingāt ei sū in vno
instāti aut successiue pconsiderandū ē. tñ pu

to simplr vñ eē q cognitio pfecta itel
lect⁹ agentis ē ppatio r dispō itellcs pos
sibilis ad recipiendū intellectōem altius
sbe sepate imediate se hīte ad ipm r illa
ad aliā r sic sp vsq; q pueniat ad cognitū
onē sbe pfectissime q ē deus. Ad aliā
difficultatē possum⁹ dicē q de sba supre
ma q ē de⁹ pōt hī duplex cognitio itelle
ctiua. vna qdem simplex r intuitiua sine
affirmatōe r negatōe. alia enūciatiua fm
affirmatōem r negatōem. s. q itellr de⁹
eē ens pūm r sba pma r act⁹ pūm⁹ r pu
rissim⁹ r cā oīum alioꝝ entū r intelligē
r itellcs r h⁹ i talia. Mō dicē q cog
nitio simplex r intuitiua qd dicitur diuine p
fectissime n hī ab intellectu possibili sine
intellectu adepto mō pū posito. r ista in
tellectio simplex r intuitiua q ptingit p ip
sū itellēm adeptū sine dubio ē nobilioz
r dignioz oī alia cognitōe simplici cuius
cunq; alteri⁹ entis. quēadmodū ipse de⁹
supmus ē sba nobilissima r totalr optia
eoz q in nā st. Vñ ista opatio cū sit no
bilissima r pfectissima respectu oīum in
tellectionū simpliciū pōt cōpēt dīcī ma
ximū bonū in gñe talū actū r felicitas
hoīs respectu oīum alioꝝ actū simplici
ciū. r sic intelligendū ē dcm Lōmen. r h
vñ eē intētio Lōmen. 9° metaph. sup illo
verbo Ar⁹. vñ finē. s. sed ignorauit non
qis cecitas. Vbi. n. Lōmen. hz līam affir
matiuā in ei⁹ expōne dicit sic. Et innuit p
h q non itelligē res abstractas p itellcs
humanū est in intellectu nro i pncipio si
mile cecitati i oculo ante q pficiat itelle
ct⁹. hoc enī. s. itelligē res abstractas non
solū inuenit i hac vtute in suo p⁹ eē sz in
suo vltimo eē r hoc declarauimus i alio
loco. r declarauimus q fortuitas ma
xima. i. felicitas maxima respectu oīū in
tellectionū simpliciū supple q ē respicē
itellēm sepatū ē p potentiā q fit in itelle
ctu speculatiuo apud suā vltimā pfectio
nē silem potētie que fuit i visu apō aspe
ctū ad colores non p potētiā de mō po
tētiāz cognoscitiuāz q accipiunt p co
gnitōem. q si dicat. q cū itellcs specula
tiū fuerit pfectus tūc hebit potētiā itui
tiuā ppinguā ad pconsiderandū itellēm se
patū. sicut visus ad videndū pte sibi co
loze gñante i eo suā spēm hz potētiā p
pinguā intuitiua coloris. r illa pconsideratō
quā tunc hz itellcs possibilis de intellectu
sepatō non ē p aliqūc hītum acqsiū sed

p cognitōem .i. rōcinatōnem sicut puta-
nit Aūpace. s. cognitio enunciativa fm
affirmatōem vel negatōem de ipso deo
supmo bñ hñ p bitum sapie r acgrit per
demfationē .i. ex pñcipijs vt hñ videri iz?
metaph. vbi demfāt q ipse de^o est sba r
actus pur^o r q intelligit seipm r bñ illa
r hec vñq noticia pfectissima non hñ ni
si pcedente cognitōe intuitiua pdicta p i
tellem adeptū. r in illa cognitōe dei enū-
ciatiua ponit felicitas humana simplr r
vltimate. r ista non dñdicunt si bñ inspicit
tur. Est igit intēctio Lōmen. q illa pside-
ratio vel itellectio intuitiua simplex eēn-
tie dñe que ptingit p intellēm adeptū nñ
pcedit immediate ab aliquo hitu specula-
tuo acqfiso p demfationē. mñ pseq^r qdā
mō disciplinā .i. acqfistōem sciaz specula-
tiaz in qñtū p scias speculatiuas dispōit
intellēs possibilis ad pletā r pfectā co-
gnitōem intellēs agētis q vltius perficit
ad itelligēdū alia sepata. r q scie. s. specu-
latiue pficiunt ad istā cognitōez vt dñm
ē. r hoies inuuant se ad scias speculatiuas
ad inuicē vt pz ad sensū r hñ z^o metaph.
iō non ē remotū ex pñti qñ hoies inuunt
se inuicē ad istā nobilem cognitōez vt di-
cit Lōmen. ibi zē Ad aliā pcedo maio-
rem. r cū dñ. q talis itellectio zē. dico q
ē falsū q nec repugnat hñ ex pte aie sue
q hñ ad hoc desiderii nāle. nec ex parte
corporis qd nāl^r ē ppter aiam r ei dñser-
uiens r ad ei^o perfectōes acqrendas. hoc
tñ vñz ē q iste stat^o aie itellectiue multū
difficilis ē ad acqrendū perfecte scias. et
multa impedimenta ptingunt qbus multū
hoies deficiunt a pplemento bñ felicitat
r vñ illoz ē qz aliq r multi reputāt istā
opatōem eē sibi ipossibilē. r iō non labo-
rant ad eius acqfistōem s. declināt ad p-
secutōem alioz bonoz inferiorz r quidā
ad delectatōes bestiales. r forte hoc ē cā-
qre multi hoies q dediti sunt phie iueni-
unt corrupti vt innuit Lōmen. in isto 3°
pmento p. Et puto q illi q reputāt istā
pfectōem ipossibilē hñ r hoc ppalant et
colorant dant multis hoib^o occasione di-
uertendi a bono suo et declinandi ad in-
bonesta. qz non pñt demfare aliā pfectio-
nē nobilioz. ppter cādeptōem hoies rō-
ne vigentes debēt fugē opa inbonesta et
vivere fm vtutes sed pmitunt talia q nñ
pñt rōnib^o pñinci cū mñ hoium gen^o arte
r rōne vivat sicut i lege machometi et i

alijs multis falsis legib^o positis volunta-
rie. Sigs at nitat^r rōnib^o euidētib^o decla-
rare possibilitatem hñ pfectōis multū in-
dubitātē puocabit aios rōales ad amo-
re vtutis moralis sine q bñ pfectio nñ pōt
adipisci. Vñ r Lōmen. 4° phycor^o decla-
rat elegant^r pñexionē virtutū cū pfectiōe
sciaz speculatiuz imo oēs phantes erāt
virtuosi aliqb^o tpib^o oī gñe virtutū mo-
ralium vt pz ibidē aucte Alexan. r Ar^o.
in li^o de morte sua dicit q phs pur^o r p-
fectus mortificauit oīa desideria sua in
comestione in potu in vestitu i thesauris
auri r argenti r pñpsit oēs delectatiōes
q adducunt ipm ad destructōem aie r
corporis. sed de hñ non plus ad pñs. Ad
aliud pōt dici breuiter. q p tato magis
logtur Lōmen. de itellectis speculatiuis
q opatiuis. qz ipsa itelligibilia speculati-
ua magis pñnet ad pfectōem vniuersi q
opabilia ab hoie. r sñr hitus speculatiui
magis pñnet ad pfectōem itellēs possi-
bilis qz practici. r hñ satis ē rōnabile qz cer-
tum ē q optimū entū speculabiliū. s. de^o
supmus ē meli^o optimo opabiliū huma-
noz. r sñr optim^o hitus itellectualis spe-
culatiū ē melior optimo hitu practico si-
cut ē iusticia. non tñ negat Lōmen. qñ hñ
tus practici pñneant ad pfectōem itellēs
possibilis q pparāt ad intellēm adeptūz.

Vel dicat q Lōmen. vocat gñāl^r in-
tellecta speculatiua qcunqz vñr pñhensa
r si cōdistignit itellecta speculatiua ab eis
q indiual^r pñhēdunt r non ab itelle-
ctis opatiuis. r hoc forte ē pñuicēs. qz cer-
tū ē q pñhēsiōes r hñ indiuales non
ppant intellēm possibilē ad intellēs adep-
tū. sed hitus r pñhēsiōes vñs q depen-
dēt effectiue ab itellectu agēte vt pñs di-
ctum ē. Ad illud qd obijciat ad rōem
Lōmen. dicendū ē q pcedit ex malo itel-
lectu verbor^o Lōmē. non. n. accipit Lōmē.
q intellēs nñ sit finis sbaz sepatarū
s. supponit q ipse sbe sepate qñtuz ē b se
st nate nāl^r itelligi ab itellectu nño cnz
ipse pñneant sub ei^o obiecto p^o s. sub ēte
imo ēt sunt entia nobilioza oib^o alijs. r si
hñ sbe st nate itelligi ab itellectu nño se-
quit^r necessario q itellēs nñ nat^o est eas i-
telligē. nā itelligibile se hñ vt actiuuz re-
spectu ei^o a quo ē itelligibile pñpue res-
pectu nñi itellēs. nihil at ē nāl^r actiuum
in aliqd nisi illud sit nāl^r natū pati ab il-
lo vt pz b se. r sic oz q intellēs nñ sit nat^o

intelligē tales sbas. vñ si nūq̃ intelligēt
 eas manifestū ē q̃ aptitudo nālis quā hz
 ad eas intelligendas eēt oīo ociosa. z q̃
 hec sit eius itētio pz p̃ exēplū qd̃ subdit si
 cut si fecisset solē non p̃phēū ab aliq̃ vi-
 su q̃ tñ de se ē apr̃ nat̃ p̃phēdi z p̃ n̄is
 aliq̃ visus ē nat̃ ipm̃ p̃phēdē. Alij di-
 cunt alr̃ q̃ intelligētie lz nō sint p̃pter in-
 tellēm nrm̃ p̃maria itentōe tñ scōario be-
 ne s̄t p̃pter ipm̃ z agūt p̃ ipm̃ scōaria i-
 tentōe vt manifestēt ei se p̃ suos effēs sen-
 sibiles. vñ Lōmen. p̃ celi dicit. q̃ dñe qd̃
 agūt p̃pter se p̃maria itentōe agūt p̃pter
 aliud scōaria itentōe nisi eēt aliq̃ nā non
 īnata ad intelligēdū z sic saltē seq̃ret si i-
 tellēs n̄ non intelligēt b̄ i sbas q̃ ip̄e eēt
 ociose p̃ defectū finis scōarie itenti qd̃ ē
 absurdū. z iō rō Lōmen. ē multū efficax
 z p̃pinq̃ p̃ncipjs p̃ se notis in isto gñe.
 p̃pter qd̃ v̄cunder ille q̃ p̃sūpsit dicē ta-
 lē rōem eē verisibilē. Alr̃s. n. in reb̃ p̃hy-
 cis inuent̃ ē illi⁹ subtile p̃spicacitatē exce-
 dere. imo nec ei egpari. q̃uis aliq̃ nescio
 q̃ supbia moti p̃sūpsit aliq̃s friuolas
 obiectōes scribē i ipm̃ q̃s paz̃ exercitatis
 p̃stat pui aut nulli⁹ eē valoris. Ad p̃mā
 rōem in p̃ncipio qōnis adductā cū d̄r. q̃
 intellēs non intelligit z̄. dicunt aliq̃ q̃ h̄ ē
 intelligendū añ statū adeptōis z añ p̃ple-
 mentū gñatōis intellēs in hitu. sed p̃ h̄
 p̃plemētū z i statu adeptōis pōt intelligē
 sine fātasmate. Vel dicat̃ z forte meli-
 us. q̃ aīa n̄ra sp̄ ad intelligendū intellecti
 one noua idiget fātasmate. sed hoc pōt
 p̃tingē dupl̄r. Uno. q̃ ip̄z fātasma sit il-
 lius rei q̃ intell̄r. z h̄ mō idiget fātasma
 te ad itelligēdū res nāles z sc̄sibiles. Alio
 mō q̃ ipm̃ fātasma sit aliq̃ altius ad qd̃
 illud qd̃ intell̄r hz h̄itudinē aut fm̄ se v̄t
 q̃tum ad suū actū p̃ quē cognoscit. mō
 q̃uis intelligentia n̄ faciat fātasma i fā-
 tasma tñ effēs p̃pus p̃ se z imediat̃ eius. s.
 mot̃ bñ pōt facere fātasma suo mō. z si
 m. lit̃ q̃uis intellēs agēs non h̄eat fantas-
 ma tñ ē effēs p̃us dependet a fātasmati-
 b̄ quoq̃ mō vt pz ex dictis. z ita necessa-
 ria s̄t fātasmata ad cognoscendū effēs in-
 tellēs agentis. z p̃ n̄is ad intelligendū in-
 tellēm agentē. Et p̃ hoc satis quincit̃ er-
 ror aliquoz q̃ ponunt q̃ fātasma nullaz
 calitatē hz sup̄ actū intellēs sed solū ē illd̄
 sine quo non. Quātr̃ at̃ idigem⁹ fantas-
 mate ad cognoscendū intellēm agentē
 cū intellēs agēs n̄ faciat fātasma nec ei⁹

effēs exītes in intellectu possibili. nec ē fā-
 tasma cāt̃ ab actibus intellēs agēs. Un̄
 sine dubio si fātasma non coagēt aliquo
 mō intellectu agentī ad p̃ductōem suoz
 actū q̃s p̃ducit i intellectu possibili oīs
 facile. eēt aut̃ ipossibile assignare q̃liter i-
 tellēs agēs intelligeret̃ de nouo a nobis.
 Dicā g̃ saluo meliori iudicio. q̃ sp̄ intel-
 lect⁹ possibilis intelligens aliqd̃ de nouo
 z añ statū adeptōis z p̃ v̄t aliq̃ fantas-
 mate z sine fātasmate non intelligit. lz nō
 sequit̃ vt illud fātasma sit spēs rei q̃ in-
 telligitur. imo aliq̃ altius mō p̃dco. vbi
 g̃ra. intellēs possibilis intelligit lapidē itel-
 lectōe q̃ dependet ex fātasmate lapidis
 z intellectu lapidē intelligit suū intelligē
 z intelligit intellēm agentē q̃ facit illud in-
 telligē. z cū ita intelligit singula z itelle-
 xerit p̃fecte intellēm agentē tūc intelliget
 alias formas abstractas vt dicebat̃ p̃us.
 iō non v̄z illa rō. Et ē aduertendū q̃ si
 hec rō efficaciaz h̄ret non solū p̃baret q̃
 intellēs n̄ non pōt intelligē sbas separas
 q̃tū ad q̃dditates eaz̃ sed ē non pōt i-
 telligē eas q̃tum ad eaz̃ eē. q̃ indubitat̃
 sicut q̃dditas s̄be separte non facit spēm i
 fantasia p̃ se ita ipm̃ eē talis s̄be separte nō
 facit spēm nec aliqd̃ fantasia facit p̃ se cū
 sit īsensibile z īmale z īcorporeū. Un̄ sol-
 uunt̃ isti istā rōem p̃ q̃to ē z eos inq̃tūz
 ponunt intellēm nrm̃ intelligē illas sbas
 q̃tum ad eē. z soluta erit p̃ q̃to v̄t effēs
 alios q̃ ponunt eas itelligi q̃tū ad q̃ddi-
 tates eaz̃. Ad aliā pōt dici breuiter q̃
 tum ad itentōem Ar̄. z Lōmen. 8. p̃hy-
 coz. z 12. metaph. q̃ ip̄e dē ē īfinit⁹ s̄z
 duratōem lz non ē īfinit⁹ fm̄ vigore. Et
 filr̃ intellēs human⁹ ē īfinit⁹ fm̄ durati-
 onē fm̄ op̄ionē Ar̄. z Lōmen. d̄ hoc tñ
 alibi magis p̄scrutandū ē z in 8. p̃hyco.
 dixi q̃ mibi visū fuit. Alij bñ cedunt q̃
 intellēs v̄est non pōt intelligē q̃dditates
 dei p̃pter īpropor̄tōem illā z forte solu-
 deret̃ eq̃l̄r q̃ nec pōt intelligē eē eius. q̃ si
 cut eius q̃dditas eēt īfinita ita z eē eius
 cū hec sint idē realr̃ z eēntialr̃ in ipo dō
 z totū hoc ē pturbatio. Ad aliā negan-
 da ē maior. Et ad p̃batōes dico breuiter
 q̃ sicut Lōmen. dicit ibidē illud d̄z p̃hi
 non denotat ipossibilitatē cognoscēdi sb̄
 stantias separas s̄z difficultatē. Et autēz
 Ar̄. voluerit assignare illā difficultatē
 pz ex hoc q̃ ip̄e ex itentōe tractat̃ d̄ istis
 sb̄is 12. metaph. dem̄strando de eis aliq̃

pdicata centialia vt pz ibidem qd non fa
ceret si putaret ee ipossibile nobis intelli
ge sbas sepatas. Et in isto 3o ipse dicit q
cu intells itellererit maxima intelligibi
lia non min⁹ itelliget infima sed r magl.
Decigr vt credo e snia Lomen.in pposi
ta qone i qua qcunq; eent f fidem catho
lica reputo ee falsa simplr r sic suffic 2c.

Questio. 38.

Uoniam aut aia 2c. Vnc que
ritur vtra potentie aie sint infi
nite. Et arguit p^o q non. qz si ef
sent infinite tuc de eis non eet pldieratio
in scia. cu infinitu sit ignotuz fm Arl. p^o
phycor. 2ns e falsu. vt pz p Arl. qui tra
ctat de potentis aie g 2c. Oppo^m ar
guir aucte Arl. i isto ca. vbi dicit loqns
de potentis aie sic. Mo. n. quoda ifinite
vident. Ad euidentiā vitatis h^o qonil
e pldierandū. q potentie aie pnt duplici
ter distingui qstuz ad ppo^m spectat. Uno
mō pnt distingui in gñali vt in sensu r i
tellcm r h^o i. Alio mō pnt distingui in spe
cies spālissimas. Itē potentias aie ee infi
nitas pōt duplr itelligi. Uno mō q sint
infinite simplr r fm se. Alio. fm qd r q
ad nos. s. q sint multi de difficili ptransi
biles r enumerabiles ab intellectu nro.
Tunc dico ad qonē q si potentie aie di
stinguant in gñe sic non st ifinite. r hoc
e dicē q gñā potentiaz aie non st ifini
ta. hec e euidēs. s. gñā potentiaz aie sunt
h^o i. qd sic declarat ad pns. Qis potētia
aie vel ē ppa aie rōnali. vel ē cōis aie hu
mane r alijs aiabus. Si ē ppa aie rōnali
aut ē necessaria ad mouendū vel opan
dū r sic ē voluntas q ē qdam appetit⁹ r
pncipiū mor⁹. aut ē necessaria ad intelli
gendū. r hoc duplr. qz aut ē actiua itelle
ctonis r sic ē intellēs agens. aut ē recepti
ua r sic ē intellēs possibilis. r sic sūt tria
gñā potentiaz aie rōnalis fm doctrinaz
cōez. Si vō potentia aie ē cōis aie huma
ne r oib⁹ alijs aiab⁹. r hoc ē duplr. qz aut
ē cōis aie humane r oib⁹ alijs aiab⁹ alio
rū viuentiū. aut ē cōis ei r aie sensitīue so
lū. Si pmo⁹ r h^o duplr. qz aut ē poten
tia pncipalis. aut deseruiēs pncipali. Si
pncipalr sic sunt tria gñā. s. nutritiua au
gmentatiua r gñatiua. de qbus aliq dca
fuerunt pus. Si vō sunt deseruiēs pnci
palibus sic sunt qttuor. s. attractiua reten
tiua digestiua r expulsiua. vt docet Alb.
2° h^o r Lomen. in suo colligz. Uex ē tū

q ipse addit ibi distinctiua virtutem q se
pat nutrimentū pur ab ipuro. sed Alb.
r alij pphendunt eā sub digestiua r sic st
septē gñā potētiar aie cōis aie humane
r oib⁹ alijs aiab⁹ alioz viuentiū gñabili
um. Si vero st cōes aie humane r aie se
sitiue solū. h^o ē duplici. qz aut st potentie
apphensīue. l. ordinate ad pphensionem.
aut st potentie motiue. si st potentie app
hēsiue. h^o ē duplici. aut st extēiores aut in
teriores. Si extēiores sic sunt qnq; gñā
q st sensus pnculares. s. audit⁹ visus odo
ratus gustus r tact⁹. Si vō itēiores. aut
st cognoscitiue aut retentiue spēz r non
cognoscentes. Si st cognoscitiue sic ē sen
sus cōis r fantasia. sub q fantasia pphēdū
tur cogitatiua humana. r estimatiua in
brutis. Si vero st retentiue. r hoc est du
plici. qz aut retinent formas scēatas r sic
ē imaginatiua. aut retinent ppetates seu
itellectōes non scēatas r sic ē memorati
ua. remiscitiua at virt⁹ non ē alia a cogi
tatiua realr vt pz in de memoria r remi
scētia. De his at virtutib⁹ aie sensitīue
pus dcm ē in 2° h^o in vltima qone. r sic
sunt nouē gñā potentiaz aie sensitīue ap
phensīue. Si at sint potētie motiue. h^o est
duplr. aut ē impans motū r sic ē appeti
tus sensitīu⁹. aut agens vel eregns motū
r sic ē virt⁹ motiua q ē infusa in muscul⁹
r nernis vt cōit dī. r sic in toto qsi st du
odeci gñā potentiaz aie sensitīue. Ex q
h^o appet bñ pldieranti q omēs potentie
aie reducunt ad gñā. Itā tria st gñā aie
rōnalis. s. intellēs agens. possibilis r volū
tas. r. 2° st aie sensitīue. s. audit⁹. visus ol
fact⁹. gustus. tact⁹. sensus cōis imaginati
ua. fantasia. memoratiua. appetit⁹ sensitī
uus. r virt⁹ motiua exis i musculis r ner
uis. Et septēz aie vegetatiue. s. nutritiua.
augmentatiua. gñatiua. attractiua. reten
tiua. digestiua r expulsiua. Non g st in
finita gñā potentiaz aie. 2° dico q si po
tentie aie distinguunt i spēs spālissimas
sic non st ifinite simplr r fm rē. r hoc est
dicere q spēs spālissime potentiaz aie n
sunt simplicit r realit ifinite. qd pbo sic.
Si spēs spālissime potētiar aie eent sim
plicit infinite nō eet aliq eaz pfectissima
int oēs qd ē absurdū. qz intellēs agens ē
potentia aie pfectissima r nobilissima in
ter oēs vel saltē intellēs possibilis aut vo
luntas. de hoc non facio viz qcunq; sit il
la. 2° nam pbo. qz semp due spēs eiusdem

Liber

gñis se hñt sicut sicut magis pfectum et
min^o pfectu pfectione eñtiali z p se. cui^o
rō est. qz semp vna illaz magis distat f3
nām a p^o pfecto qd est de^o qñ alia. si gñ
sent spēs infinite potētiāz aīe semp qua
cunqz spēs data eēt dare pfectionem in in
finitum z sic nulla eēt nobilissima aut p
fectissima. z vltius vna eaz non eēt pfe
ctior seu nobilior alia. qz pfectius z min^o
pfectum in quocunqz gñe non intelligun
tur nisi fm appropinquatōem z elonga
tionem a pfectissimo in illo genere. sicut
etia3 pñs z posteri^o intelligunt respectu
pñi vt p3 5. metaph. Item si spēs spā
lissime potētiāz aīe eēt infinite simpli
citer sequer^o q aliquid eēt maius infini
to. qd ē impossibile. pbat^o pñā. qz nume
rus indiuiduoz potētiāz aīe est maior
qñ numer^o speciez. cū sub vna specie sint
plura indiuidua. 3° dico q spēs spālissi
me potētiāz aīe sunt infinite fm qd et
quo ad nos. ita q sunt de difficili ptran
sibiles ab intellectu nro. qd breuiter pba
tur sic. species spālissime potētiarūz aīe
distingunt^o z numerant^o sicut spēs spā
lissime actūz eius. sed species spālissime
actūz eius vel aīe sunt de difficili enume
rabiles a nobis. gñ z potētie. maior patet
nā sicut videre albū z videre nigrū non
fñ idem fm specie spālissimā. ita posse vi
dere albū z posse videre nigrū non sunt
idē fm specie spālissimā. Simili autē
mō arguendi vñt Ar^o 1. 2. phycor. dicit^o.
qz posse sanari z posse infirmari non sūt
idem sicut sanari z infirmari non sūt idē
z sic silr in alijs hñi. z sic p3 q numer^o po
tētiāz aīe fm spēm specialissimā est f3
numez actuum. Ridiculu3. n. est dicere
qz videre albedinem z videre nigredinē
sint vnus act^o fm spēm. z qz intelligere de
uz z intelligere lapidē sint idē actus vn^o
fm speciez spālissimā. qre p3 maior. z mi
nor silr apparet. Itaz spēs specialissime
actuum aīe sunt distincte fm spēs specia
lissimas entium respectu quoz ipse aīa
opatur. ita qz sicut albedo z nigredo sūt
entia distincta fm speciem specialissimā
sine dubio visio albedinis z visio nigre
dinis sunt actus diuersi fm speciez speci
alissimā. z sic in alijs hñi. z sicut homo et
lapis sunt diuersi fm speciem specialissi
mam. ita intellectio lapidis z intellectio
hoīs. qz intelligere diuersificatur fm di
uersitatem nature intellecte vt Lōmen.

dicat in isto 3. Et eadem rōne sentire di
uersificat^o fm diuersitatem rei sensate. si
cut gñ species specialissime entiu que pñt
sentiri intelligi z appeti sunt valde multe
z dō difficili ptransibiles ab intellectu no
stro z sic quodāmodo sunt infinite scōm
quid z quo ad nos. sic rōnabile est intel
ligere de actibus aīe z de potētijs eius.
z hoc significauit Ar^o 1. in illis verbis pal
legatis dicens. Mōdo. n. quodam infini
te videtur potētie aīe. s. put distinguit^o
tur p species specialissimas. Itac fuit ne
cesse de qualibet illarum speciez specia
lissimarum seorsum z diuisim facere tra
ctatum. qz idem aut simile ē iudicium de
omnibus talibus potētijs que sunt vni^o
generis ppinqui. z iō de omnibus talib^o
potētijs sufficit simul doctrinam tradē
generalem. Et forte ad istam intentionē
dicit Algazel in metaphysica sua q aīa
ē quasi tabula breuis cōtinens summam
omnium que sunt in mundo in qua inne
nitur sicut in speculo exēplum omnis rei
z per quam sit possibile cognoscere vni
uersa. Scias tñ q multi nolunt accep
tare hic q potētie aīe sic distinguāt^o
per species specialissimas fm distinctio
nem actuum aīe z specierum entium. cu
ius nescio aliā cām nisi cōsuetudinē. qz si
psueti sunt audire qz visus ē vna potētia
z similiter auditus z sic de alijs. sed non
sequitur ex hoc q sit vnus oīo fm speci
em specialissimā imo hoc est impossi
bile fm predicta. z est simile. qz sicut nu
merus habilitatum seu potētiarum ma
terie est fm numez specierum vt plane
docet Lōmen. 12. metaphysice. ita nume
rus potētiarum aīe est fm numerum for
marum spiritaliūz quas recipit anima.
Vel dicas cām quare non. Ad ratio
nez dico breuiter qz bene pcludit species
potētiarum aīe non eē simpliciter infi
nitas. sed sunt infinite fm quid modo p
dicto. s. qz cum difficultate sunt enumera
biles z ptransibiles a nobis. z sic concess
um est in positione 22.

Questio. 39.

Identur aut hec duo mouentia
aut appetitus 22. Querit hic
vtrū intellectus z appetitus sint
diuerse virtutes seu potētie aīe nostre.

Et arguitur primo q non, quia ille vir-
tutes non sunt diuerse quarum idem est
obiectum. eo q potentie distinguuntur
per actus vt patet secundo huius et actus
per obiecta. vt patet in eodem. sed idem
est obiectum intellectus et appetitus q dicitur. pba-
tur. na obiectum intellectus est ens vt p3 ex
p3 dictis. obiectum vero appetitus est ip-
sum bonum et hec sunt idem essentialiter. qz ens
predicatur essentialiter de quolibet vt patet 4°
metaphy. Item diuerse virtutes non
possunt habere unum et eundem actus re-
spectu eiusdem obiecti. hoc videtur mani-
festum p inductionem. sed intellectus et ap-
petitus habent eundem actum respectu ei-
dem obiecti. qz intellectus potest intelligere
deum. et voluntas potest ipsum velle vt puta ama-
re vt omnes concedunt. mo isti actus non
possunt diuersificari ex pte obiecti. s. ipi
dei. quia in se nullam habet diuersitatem
cum sit omnino vnus in substantia. Nec
est dicendum q diuersificatur ex pte ipsa-
rum potentialium quia iste sunt recepti-
ue ipsorum actuum et sic se habent ad mo-
dam materie. mo effectus non debent di-
uersificari solammodo ex pte materie sed
agentis vt p3 8° metaphy. q dicitur. Item il-
lud quo aliquid appetit est appetitus. hec
est manifesta. sed aia nostra appetit p po-
tentiam intellectiuam. s. ipsum intelligere et
scire. p quam. n. aliam virtutem appetit
ipsum: non videtur alia. q dicitur. Oppositum
videtur intercedere Aristoteli. qui dicit. hec duo
videntur mouentia. s. appetitus et intelle-
ctus. et sic innuit q non sunt vna potentia
sed due. et ideo dicunt coter oes exposito-
res. Ad intellectum quoniam considerandum
est q appetitus est duplex vt dicitur Comen-
tarius. s. appetitus naturalis et appeti-
tus animalis. et differunt. qz appetitus natu-
ralis est inclinatio ad aliquam perfectionem
sine naturam rei sine cognitione illius p-
fectionis existentis in illa re appetente. et
hoc modo dicimus q graue naturaliter
appetit esse deorsum. Appetitus autem animalis
aliqui sumit p actum. aliqui p potentia vel
virtute aie. Appetitus quidem animalis p actum
est inclinatio sine apprehensione boni vel ma-
li existentis in animali appetente Et appeti-
tus qui est virtus vel potentia est virtus
receptiua huius inclinationis. Cum enim
animal iudicat cibum vel aliquid huius
esse bonum statim appetit illud prosequi
huiusmodi inclinatio dicitur appetitus

animalis. et ille est duplex. quia quidam
est appetitus animalis qui consequitur
cognitionem intellectiuam et ille dicitur
voluntas et est in anima rationali secu-
dum Aristotelem in isto tertio. Alius est
appetitus qui consequitur cognitionem
secundum sensum et ille dicitur appetitus
sensitivus. et adhuc iste distinguitur in cupi-
scibilem et irascibilem quorum differen-
tia dicitur esse. quia per appetitum con-
cupiscibilem animal inclinatur ad bonum
delectabile secundum sensum sine diffi-
cultate et labore et arduitate quod quidem
bonum delectabile vt nunc non est vere et
simpliciter bonum. sed p appetitum irascibile in-
clinatur in bonum arduum et difficile et labori-
osum sicut in pugnam et in vindictam et acq-
sitionem magnorum bonorum et huiusmodi talium.

Sed quidam aliqui quare appetit intellecti-
uus qui dicitur voluntas non distinguitur
p irascibilem et concupiscibilem sicut et sensiti-
uus ita q sicut appetit sensitivus concupi-
scibilis inclinatur in bonum delectabile secundum
sensum absolute sine arduitate. ita appe-
titus intellectivus concupiscibilis vel aliter
denominatur qualitercumque inclinaret in
bonum delectabile secundum intellectum sine ar-
duitate et difficultate et alius appetitus in-
clinaret ad bonum arduum et difficile.

Et forte si sic distinguerentur non es-
set magnum peccatum. Et diceretur q
Aristoteles dedit intelligere in intellectu ap-
petitu per hoc quod expressit in sensitivo ap-
petitu. Sed aliter dicitur. quia illa que
sunt diuersa et dispersa in inferioribus
sunt unita in superioribus. et quicquid po-
test forma inferior per plures virtutes po-
test forma superior per vniam virtutem
Certum autem est q anima intellectiua
est superior ordine perfectionis ad ani-
mam sensitiuam. Aliter forte potest di-
ci et melius q omne bonum quod est ve-
re delectabile secundum intellectum habet aliquam
arduitatem. Nam arduitas boni est que-
dam conditio ipsius boni qua aliquod
bonum excedit bonum secundum sen-
sum. et ideo omnes appetitus intellectui-
les quodammodo tendunt in bonum ar-
duum. quare non oportet q distinguan-
tur sicut sensitivus. Item appetitus
sensitivus consequitur sensum qui habet
cognoscere particulariter et indiuiduali-
ter. Ideo debet distingui secundum diuersas co-
prehensiones indiuiduales. Appetitus autem

Liber

intellectual' p'seqt' itellēm q' p'phēdit vtr
 z cōit. q' dō sūt diuersa ī p'icularib' s' ea
 dē z vnita ī v'lib' aliq' mō. His p'mis-
 sis pōt dici ad q' dōc. p' q' potentia itelle-
 ctua bñ ē qdā appetit' nālis. s' ille appeti-
 t' q' aīa intellectiua nāl'r desiderat itelli-
 gē z scire. qd sic p'bari pōt. Ille potentie
 s' eadē potentie real'r quaz s' idē actus
 oīo. hoc ē p'ncipiū ī isto g'ne. sed poten-
 tia intellectiua z appetit' nālis aīe itellē-
 ue s' h' i. nā sicut potētia intellectiua ordi-
 nat' ad spēs intelligibīlē z actū intelligēdi z
 ad hūus intellectuales ita appetit' nālis ē
 ad oīa ista z non ad alia nec eō. imo ad
 q'scunq' act' z p'fectōes ordinat' potētia
 intellectiua ad eodē ordinat' appetit' nā-
 lis vt p'z cūlz intelligēti. Itēz frustra sit
 p' plura qd pōt fieri p' vnū. mō posito q'
 iste potentie sint eadē potentia real'r sal-
 uant' ea q'cunq' saluarent' si eēt diuerse
 vt p'z p'z exercitatis ī ista mā. 2° dicen-
 dū breuit' q' potentia intellectiua n' ē idem
 real'r cū appetitu sensitīuo z b' facit' ap-
 pet. q' potētia intellectiua ē abstracta z im-
 mālīs vt p'z ī isto 3°. sed appetit' sensitīuus
 ē potētia mālīs z organica sicut sensus vt
 p'z ex isto 3°. 3° diceret' fm cōez doctrinā
 q' potētia intellectiua non ē oīo eadē cūz
 appetitu intellectuali q' ē voluntas q' non
 hñt penit' vnū obm. q' obm' itellēs ē ens
 sed obm' voluntatis p'p'e ē bōm' acq'sibile
 ab hoīe qd qdē bōm' ē aliq' p'fectio quam
 pōt hō acq'rē vel ē opatio nālis vel aliq'd
 aliud bōm' z uenīēs hoī z ista non s' peni-
 t' vnū z idē q' non oē ens ē bonū qd pōt
 acq'ri ab hoīe tanq' ei' p'fectio vel opatō
 vel aliq'd z uenīens hoī. Et si dicer' q' oē
 ens ē bonū z uenīens hoī. tū ista dñt fm
 modū ita q' aliud ē eē ens z eē bonū cō-
 uenīēs hoī vt dicit' Lōmen. Sed ē p'side-
 randū q' sicut aliq' dicunt l'z pauci q' q's-
 nīs potentia intellectiua n' sit penit' eadez
 cū potētia volitīua tū potētia intellectiua
 q' itell'r bonū huma^m ē eadē cū ipsa volū-
 tate q' appetit' h' i bonū. eadē dico real'r
 sed dñt fm rōem q' ista potētia dñt intel-
 lectiua fm q' ē vītus nālis sbe imālīs z ab-
 stracte. Sed dñt voluntas īq'stū ad eius
 actū p'seqt' aliq's mot' q' ē p'secutio v' fu-
 ga boni vel mali itellēti. z s' i' istī actus
 sūt vn' z idē act' real'r. s' intelligē bonum
 humanū z ipm velle vel appetē. sed dñt
 fm rōem q' dñt itelligē īq'stū ē actus 2°
 recept' ī potētia abstracta. z dñt velle ī

q'stū ad ipm p'seqtur mot' ad p'seqendū
 bonū itellēm vel mor' ad euitandū ma-
 lū. z hec opio h'z rōem euidentā. q' nūq's
 saluanda s' p' plura q' pōt saluari p' pau-
 ciora vel p' vnū z eā bene vt satis h' p'
 p'hycoz. sed supposito q' sit eadē eētia
 liter potētia intellectiua boni z mali hñt
 ni z voluntas saluant' eā bñ oīa apparen-
 tia sicut si eēt due vītutes real'r distictē.
 nā sicut posito q' iste due vītutes sint oī-
 uerse mot' hoīs p'cedit ab eis. sic si esset
 vna sola vīt' mot' n. p'cedit ab ea ita q'
 statī cum hō intelligit aliq'd bonū sub rō-
 ne boni z possibilis z non p'siderat aliq'd
 malū qd debeat ī accidē statī mouetur
 ad illud nisi aliq'd p'hibeat. z si voluntas
 eēt potētia diuersa a potētia intellectiua
 tū cū ipsa potētia intellectiua indicat det-
 minate aliq'd eē bonū z non iudicat ma-
 lum qd debeat p'tingē ex illo voluntas p'
 illo tunc z statē illo iudicio non posset nō
 velle illud bonū vt p'z 3°. ethicōz. z sic si
 ne dubio h' i actus voluntatis nihil facit
 ad motū exteriorem. z vtr non v' aliq'd
 apparens. p'pter qd appareat istas potē-
 tias ē diuersas real'r vt isti dicūt. Et for-
 te isti p'cedunt s' i' q' appetitus sensitīuus
 ī hoīe z potentia aīe sensitīue iudicat
 ue boni z mali sunt vna z eadē potentia
 nālis real'r z dñt solū fm rōnem. q' ista
 potentia fm se dñt cognoscitiua īq'stū ē
 vītus aīe receptīua spēi rei. z dñt appetit' i
 q'stum ad ei' actū p'seqtur mot' aīalis lo-
 calis. Et s' i' idē real'r ē actus intrīnsec'
 cogitare bonū aut malū z ipm appetere
 fugere aut p'leg. sed dñt cogitare put' ē a
 vītute cogitatiua z dñt appetē put' ad ipm
 p'sequt' mot' localis aīalis aut totū aut
 alic' p'is. z hoc v' itelligē p'bs ī illo cā.
 Vider' aut' sensibile zc. vbi sic loquit'. Et
 non alterz appetitīuum z fugitiuū neq's
 ab inuicem neq's a sensitīuo si ē aliq'd est
 Ad hanc aut' positiōem non video cō-
 sequi aliq'd impossibile real'r nec eam
 esse p'tra aliquā dignitatem nec simplicit'
 nec ī ista scia. verum ē tū q' hec positiō
 ē d' eodē dēm multoz. Nā multi dicunt q'
 volūtas ē potentia aīe oīo real'r disticta
 ab ipsa potentia intellectiua q' itell'r bo-
 nū volibile z q' bonū cognitū p' itellēm
 mouet voluntatē ad actum suū q' est vel
 le. Et quidam istozum ponunt ipsam vo-
 luntatem ad actū suū sic esse liberam z
 distinctam a potentia intellectiua q' ipsa

pōt non velle bonum quod indicatur eē bonū ab intellectu imo ipsa efficit i seipsa actū suū volendū et pōt ipz non efficē pñ te iudicio boni et h'i talia q̄ sunt mirabilia et etnea a phia s; ista hñt discuti abū danti? 3. ethicoz. Et si obijceret illis q̄ si appetit? sensitiū? ē idē reār cū cogitātiua humana seq̄ q̄ virtutes morales sūt in ipsa cogitātiua q̄ hz discernē bonū et malū in pticulari et supabundātiā et dese cū. et ex h' non vī seq̄ q̄ virtutes morales non sūt aliud nisi qdā prudentie pticula res exītes in vīute iudicatiua boni et mali. forte hoc non eēt ā aliquā dignitatem. s; dicunt? prudentie pticulares inq̄tū p ficiunt aīam humanā ad verā cognitiōez agibiliū. et dicunt? vīutes morales inq̄tū ordinant? ad opatiōes exteriores vel ad modificatiōes passiōnū et ita intellr dictū Ar. 1. 2. 6. ethicoz. verbi grā. aīa cogitātiua ppa hoi hz quendā habitū ac q̄tū quo pficit? ad cōsiderādū et discernendū datōes pecuniā et alioz h'i bo noz. et ad distinguendū vī et ppe supabū dātiā et defectū et mediū in datōib; iste qdē hñtus pticularis ē qdā prudentia et ē qdā vīr? moralis. s. liberalitas. s; dī prudentia talis inq̄tū pficit aīaz cogitātiuā ad recte discernendū et indicandū de datōib; et idē h'i ē vīr? moralis iq̄tū ordinat? ad actualē datōem et iq̄tū ē naturalis ēē pncipiū h' datōis. et sic vīr? moralis non ē penit? idē qdō prudentia et ita suo mō ē in alijs. Et vīnā ego scīrem an hoc sit ā dignitatē aliquā sed de hoc alias tē. Ad pñā rōem cū dīr. ille potētiē tē. vīr? ē si hñt vñū et idē obm̄ totalr et vīrti blr. sed si nō. non oī. mō sic ē h. nā l; ōne bonū humanū sit ens. nī non oī ens ē bonū humanū saltē qdō sit pfectiō iherēf hoi vel aliqua ei? opatiō. Et si qz velī dicere q̄ oī ens ē bonū humanū inq̄tū ē aliq̄lī ter vel nālīr vīnēf hoi tñ in vnoqz ente bono alia ē rō bonitatis et alia ē rō entitatis. vbi grā. si cib? ē qdā bonū hoi et ē ēf puta sba non ē dubiū qn alia ē rō sbe et alia ē rō bonitatis. s. vīnēctia q̄ ē vīnēctia hoi tanqz cōseruatiū aut effectiūf salnitatis humane aut alie? pfectiōis eius. Sed dices q̄ ad min? potētiā intellectuā qua intellr h'i bonitas ē eadē cū potētiā q̄ appetit? seu desiderat. Ad hoc dicerent aliq̄ q̄ vīr? ē sed dīrunt mō pdi cto. Sed si qz vellet tenē cōem vīā posset

adhuc euadere dicendo q̄ nō seq̄ istas potētiās eē eandē potētiā q̄uis sint respectu eiusdē obiecti qz non mouēt ab illo obō eodē mō. Itā intellēs mouet ab ipso bono mediante vīute cogitātiua ip sū aliq̄līr cogitāte. s; volūtas mouet ab ipso bono mediante intellectu cognoscente illud bonū. et nūqz mouēt ab ipso nī si illud eēt cognitū ab intellectu ita q̄ ipa cognitio intellectualis boni ē q̄si motiū ppinquū volūtatīs ad actū suū q̄ est vel le bonum vt pz 3. ethicoz. et iō non seq̄ ex hoc q̄ ipa intellectiō sit id qdō p? et dīre ete cōsiderat. sicut l; color nō moueat vī sū nisi mediante spē quā facit i medio tñ non seq̄t q̄ illa spē coloris sit illō qdō dīrecte vī et p? Ad aliā possum? dīcē breuiter q̄ act? intellēs respectu pmi pñcipij qdō ē deus et act? volūtatīs respectu eiusdē non ē oīo vñ? act? qz q̄uis obiectū sit oīo vñū et idē fm se tñ iste potētiē nō mouent? ab ipso eque imēdiate. qz voluntas non mouet ad volendum ipsum deum nisi mediante intellectu cognoscente ipm. ita q̄ motiū ppinquū volūtatīs est cognitio quā hz intellēs de deo. s; hec cognitio nī ē ppinquū pncipiū mouens ipz intellēm ad cognoscendū deū s; aliqd aliud qdō sit illud et sic dīcēt s; vñā optiō nē. Ad aliā pōt dīci q̄ bñ cōcludit potētiā intellectuā eē appetitū nālē et hoc ē cōcessū sed nō cōcludit q̄ sit appetit? aīalis vt sat? patet ex pdictis.

Questio. 40.

Consequent? qrit? vtrū appetitus et intellēs practice sūt pncipia motus localis pcessiui. Arguit? p? q̄ nī. qz vñ? effēs nī sunt plura pncipia et diuersa in eodē gñe cāe vt pz 2. phico. sed motus localis pcessiui ē vñ? effēs vt pz. et appetit? et intellēs se hñt in eodē gñe cāe vt pz. Item si intellectus eēt pncipiū motus localis pcessiui tūc aīalia alia ab homīne non mouerentur isto motu cui? oppositum patet ad sensū. qñā pz. quia alia aīalia non hñt intellēm. Itē posita cā dīz poni cātum 2. phico. tñ posito intellectu et appetitu non ponit? sepe h'i motus vt pz p experientia. qz dormiens habet appetitum et intellectum et tamen nō mouetur huiusmodi motu. Oppositum arguitur auctoritate phi i lra. dicit n. q̄ vident? hec duo mouentia appetit? et

Liber

intellēs practic⁹. idē ē dicit Cōmē. Ad
quōnē ē intelligendū q̄ intellēs practicus
pōt duplī accipi sicut Ar. accipit in lra
Uno mō p potētia abstracta q̄ intelli-
gūtur opabilia humana vlr ⁊ abstracte
⁊ de isto vīū fuit p̄us q̄lr aliqd differt a
speculatiuo. Alio mō pōt accipi intellēs
practic⁹ cōiter p q̄cunq̄ potētia indicati-
ua boni ⁊ mali ⁊ talis potētia bñ ē iāia
lib⁹ irrōnabilib⁹. qz bñ v̄tutem estimati-
uā q̄ iudicant aliqd vt bonuz ⁊ aliqd vt
malū. ⁊ hanc cōit vocamus fantasiā.

Itē cōsiderandū ē q̄ intellēs practicus
q̄nq̄ ē in actu respectu boni ita. s. q̄ actu
intelligit ipm bonū. aliqñ non ē i actu. Et
sitr appetit⁹ q̄nq̄ ē in actu ⁊. qñ. s. appe-
tit aliqd bonū pseq aut fugē malū. ⁊ ali-
qd non ē i actu ⁊ hoc totū ē p se manife-
stū. Tunc dico q̄ appetit⁹ in actu ⁊ intel-
lect⁹ accipiendū intellēm ⁊. mō sunt p̄n-
cipia mor⁹ localis p̄cessiui in aīalib⁹. qz
illa sunt p̄cipia b⁹ mor⁹ qb⁹ positū pōi-
tur ⁊ remotis remouet talis mor⁹ p se ⁊
p⁹ sed appetit⁹ in actu ⁊ intellēs practic⁹
in actu sunt b⁹. qz cū aīali p̄us q̄scētū of-
fert aliqd bonū qd p̄us non erat ei p̄is
⁊ ipm aīal cognoscit ⁊ iudicat illud ēē bo-
nū ⁊ appetit illud tunc statī mouet ad ip-
sū nisi aliqd p̄bibeat ⁊ p̄us nālī r̄iungit i
telligē actu ⁊ appetē q̄ mor⁹ talis r̄iugat
c⁹ fig⁹ pōt ēē p hoc q̄ aīal actu intelligē
⁊ appetens aliqd bonū pōt impediri ne
moueat seipm sed aīal mouēs seipm nō
ipedit ab itelligere ⁊ appetē bonū p̄p̄
qd mouet seipm. ⁊ hec sūt nota vnicuiq̄
bñ disposito p experientiā. ⁊. pōt dici q̄
q̄ hec sunt p̄cipia mor⁹ p̄cessiui in genē
cāe efficientis qd p̄ p̄ dionē. qz non sūt p̄n-
cipia illi⁹ motus i gñe cāe mālīs vel s̄bī.
qz mor⁹ localis non fundat p̄ncipalr i i-
tellectu nec i appetitu. nec sūt cā formalis
hoc. n. ē certū. qz forme non ē forma altī⁹
gñīs. sed mor⁹ localis ē alteri⁹ gñīs ab i-
tellectu ⁊ appetitu. nec sūt cā finalis. qz rī-
diculum ēē dicē q̄ mor⁹ aīalis ordinare
tur finalr ad hoc q̄ aīa intelligēt ⁊ appe-
teret illud bonū ad qd mouet p̄cipue ga-
finis mor⁹ ē optimū ⁊ vltimū grā c⁹ ipse
motus ē. sed act⁹ intelligendi ⁊ appetēdi
non ē optimū ⁊ vltimū respectu ipm mo-
tus q̄re ē. Ex hoc at p̄ error cuiusdam
doctoris q̄ dixit in suo tractatu de sensu
agente q̄ mor⁹ non h̄z agens p se. hoc. n.
ē manifeste falsū ⁊ p̄phum. qz in isto cā.

p̄hs assignat p se cās ip̄ius motus aīalis
dicens q̄ hec duo vident momentia ap-
petit⁹ ⁊ intelligentia practica si q̄s fantasi-
am posuerit vt intelligentiā q̄dam. i. sigl
sub intellectu p̄prehēdat fantasiā. s. v̄m-
tem iudicatiua boni ⁊ mali. manifestū at
ē q̄ hec duo non sūt p̄ncipia mor⁹ i alio
gñe cāe nisi efficiētis vt p̄z ex dōis. p̄ quez
at modū iste mor⁹ p̄cedit ab isto p̄ncipio
vel istis p̄ncipijs cōsiderari oīz in li. d. cāis
mor⁹ aīalium. Ad p̄mam rōem dī q̄
maior ē vera in eodē gñe cāe ⁊ eodē mō
sed alio ⁊ alio mō bñ ē possibile ⁊ sic est
hic. nā intellēs in actu ē cā remota ip̄ius
mor⁹. ⁊ appetitus ē cā p̄pinq̄ ⁊ dētermi-
nans intellēm. Sed hoc vī mibi mul-
tum difficile. qz cā remota in eēntialr or-
dinatis pōt manē deficiente cā p̄pinq̄ ⁊ i
mediata vt p̄z inducendo. Nā mā remo-
ta. i. mā p̄ma pōt manere destructa mā p̄
pinq̄ b⁹ mālīs. s. agens remotū vt celū
remanet destructo h̄ agente p̄pinquo. si
militer finis remot⁹ vt dē pōt manere d̄
ficiente hoc fine p̄pinquo. ⁊ sic in alijs. si
ḡ intelligē hoc bonū ēē cā ip̄ius motus
remota. ⁊ appetere hoc bonū ēē cā p̄pin-
qua tunc posset remanē h̄ actus intelligē
dī deficiente hoc actu appetendi. h̄ at est
falsū. qz ip̄ossibile ē q̄ intellēs iudicet h̄
ēē bonū ⁊ p̄sequendū qñ sit appetit⁹ illū
appetat ⁊ dī ⁊. ethicorū saltē a multis do-
ctorib⁹. nec pōt aliq̄s dicere q̄ hec duo. s.
intelligere bonū p̄sequendū ⁊ appetere
sint due cāe agentes motū eā p̄pinque q̄
rum tñ neutra ē sufficiens fm se. sicut dī
uersi hoīes trahunt vnā nauē quam neu-
ter sufficerz p se trahere. qz talia agentia
non sunt ad inuicē eēntialr ordinata ita
s. q̄ vna deficiente ⁊ corrupta corrumpit
tur altā necessario. s. hoc r̄iungit in p̄po-
sito. nā deficiente actu intelligendi bonū
p̄sequibile simul necessario deficit actus
appetendi illud bonū ⁊ forte ex. Et forte
diceret q̄ obiectio ista p⁹ accipit vnū fal-
sū. s. q̄ posita ⁊ remota itellectōe vt bonū
ē ⁊ p̄sequendū non oīz ponē nec manere
actus appetēdi illud bonū. imo q̄tuncq̄
intellēs practic⁹ iudicat h̄ ēē bonū ⁊ p̄se-
quendū ⁊ non appeat ei aliqd ēē malum
qd oīz ei r̄iungē ex h̄i. p̄secutōe ⁊ iudicet
q̄ sū hac p̄secutōe n̄ pōt accipi itērio ad
huc volūtas pōt n̄ velle illud bo⁹ ⁊ p̄du-
cē vel non p̄ducē suā volūtem in seipā
Et est articulus parificis vt dicitur alibi

Sed ego puto mirabile et miraculosum et non posset pbari phyce nec sustineri nisi miraculose solū et iō de isto non pl^o ad p^o sens. Sed adhuc illo cesso remanēt dubiū difficile. qz sp cā remota pōt ēē pluriū effectūū pductiua et ē cā vltioz qz p^o pinq vt p3 ituenū. mō intellectio h^o boni non ē cā pluriū effectūū pductiua. s. pluriū motūū qz act^o appetendi illud bonū vt p3 vnicuiqz. Et iō dicunt aliqui qz isti act^o nō sūt diuersi eēntialr p se imo sūt vn^o act^o p se et eēntialr diuersificat^o tū rōe vt p^o s tāgebāt. Et vñā scire hanc dignitatē cui ipsa pō repugnaret. Ad autētem Ar^o. dico sub copulatione qz hec duo vidēt^o mouētia zc. forte p tāto dicit qz intellectēs practic^o ppe dēs non ē idē cū appetitū scititūo nec cō. vel p tāto qz lz re alr et eēntialr sint idem act^o tū iudicare h^o bonū psequendū et ipm velle dūnt f3 rōem. qz dī iudicare vel cognoscē i ppatōe ad virtutē cognoscitiuā aīe et iudi catiūā. s3 dī velle vlt^o appetē in ppatōe ad ipm bonū qd ē natū attingi. s. p motū sequentē. Decāt dicta sūt p modū exercita tōis ad pñs. Ad aliā p3 ex dictis. non n accipit intellectēs practicus ppe et stricte s3 cōiter p qcunqz vñute iudicatiua dō bono psequendo et de malo fugiēdo. Ad aliā ē p3 p dicta. nā lz dormiens hēat potentia intellectiua et appetitiua non tū scititūū intelligit actualr illud bonū psequendū aut appetit. et si attingit aliqui ipm iudicare vel appetē aliqd faciendum facit illud sic pbs docet i de sōno et vigilia vbi dicit qz mouent qdā dū dormiūt et faciunt mltā qz sunt vigiliantū. i. opa sūta opib^o vigiliantū vt h3 declarari ibidē.

Questio 4i.

Consequent^o qrit^o Utrū volūtas vel hō p voluntatē possit nō vel le bonū qd ab intellectu iudicat^o ēē bonū simplr cū intellectēs h3 tale iudiciū fm actū. Et arguit^o qz sic. Nā si non tūc volūtas non ēēt libera nec hō p volūtatē ēēt liber postqz necessario vel lz bonū iudicatū ab intellectu. sed pñs ē incōueniens et absurdū. qz hō p voluntatē ē liber et dñs suoz actūū vt cōiter dī 3° ethi cor^o 3° zc. Oppo^o p3 p expictiaz. qz gl3 experimetat^o in seipo. qz cum ipse p intellectū iudicat aliqd ēē bonū simplr et nō app3 ei ēē aliq mala circumstantia in illo nec aliqd malum qz cōiter illud necessa-

rio vel vt i plurib^o ipse appetit illud imo ēt psequitur illud nisi qd impediāt. aut nō appet ei alterz mai^o bonū psequendū cuius acqfitio posset impediri p illud aliud min^o bonū. Itē figs iudicat qz multuz studere i hac qone sit bonū simplr et nullū malū inō attingat ex h^o nec app3 ei maius bonū cui^o adeptio ipediāt p hoc studiū statim appetit hoc studē et studet nisi aliqd ipediāt vel phibeat. sūt in alijs h^o. Ad hoc vt credo dicēt Ar^o. qz cū intellectēs iudicat aliqd bonū ēē mō pmissio volūtas nō pōt p illo tūc vel p illo tpe nō velle illud bonū. et hoc siue illud bonū sit finis vltim^o siue ordinatū ad finē vltimū qd pōt pbari sic. positis pñcipijs ppiqs p se et imediatis alie^o act^o et non ipeditis sufficient^o sibi inuicē appropinātis nēcio ponit ille act^o et non pōt non poni p illo tūc. h^o ē manifestū cui lz bñ se hñt fm itelle ctū. cū at intellectēs iudicat aliqd ēē bonū simplr et iudicat ēē malū non comitari illud bonū et non cōsiderat aliqd aliō maius bonū p illo tūc ponant^o cāe p se imediate act^o volendi illud bonū nō ipedire et sibi inuicē sufficient^o appropinquare. nā cā receptiua ipius act^o ē ipa volūtas et cā actiua ppinā ē ipm bonū cognitū vel ipamet volūtas cui pñtat illō bonū et oīa ista sunt exīte tali iudicio et non sūt ipedita vt p3 p se et sunt sibi inuicē sufficient^o appropināta. qñr posset non accidē act^o volendi illud bonū. Sed ē cōsiderandum ppter solōem rōnis qz finis i agibilib^o ē sicut pñcipiū i speculabilib^o vt p3 2° phycor^o et 3° ethicor^o. qz sicut intellectēs speculatiuus ex cognitōe pñcipij puenit i cognitōne cōsonis ita intellectēs practic^o ex cognitōe bonitatis finis puenit ad cognitōnē ordinatoz ad finē. et cōcludit aliquid ēē bonū ex eo qz ordinat^o ad finē bonum et cū ad vñū finē possint ēē plura bōa ordinata media qbus attingi pōt ipse finis intellectēs practic^o pōt illa media cōparare fini et ex fine cōcludere vñū illoz ēē melius altero. illud aut qd est puenitiuus ad bñ et ad ēē facilliter attingēdū iudicat ēē meli^o et magis ēē psequendū ita qz ipse finis ē ibi sicut pñcipiū et mensura ordinatoz in finē. et hoc satis docuit Ar^o. i. isto 3° in illo cā. Non qdē igitur sicut appetitiuū qd ē aīalis. vbi dīc qz vtrum agendū sit hoc aut h^o. s. ingre iā rōes ē opus et necē ē vno mensurare. s. sine meli^o imuta

tur. i. pſegitur meli? & in h? differt hō ab alijs aialib? q? lz cognofcant aliqtr finem & ordinata ad finē tñ n? cōfiderāt bñtudiez finis ad ea q? ſunt ad finē. nec ex bonitate finis rōcinant ad cōcludendū aliqd eſſe bonū vel meli? ſz ſolū inſtinctu nālī pſe / quātur ſibi cōuenientia & fugiunt nocina. Sic g? qñis itellēs iudicet aliqd eē bonū & p illo tunc volūtas n? poſſit illō non vl? le tñ qz itellēs practic? pōt rōcinari & cōcludē p rōem ſūptā ex fine aliqd eē bo^m vel meli? iō non ſimplr? nēcitat? volūtas ad illud appetendū & i h? ſatis poſſet itel ligi libertas humana. Itā vt ad pñs ap / paret mihi ſaluo meliori iudicio libertas hōis radicalr? & pñcipalr? ē aptitudo vel idoneitas ipſius ad rōcinādū & ad cōcludendū aliqd eē bo^m pſequendū. illud vō malū fugiendū p bñtudine ad ipm finez. Ad h? at cōcomitar? q? ipſa volūtas poſſit elicē vel fugē h? vel illud & tētare l? p / ſeq? & fugē fm? q? rō practica iudicat eē pſequendū vel fugiendū. Et ſi itellēs practicus & volūtas ſt? diſtictē potētie aſe oīno vt cōit? ponit? tūc itellēs practic? tāto volūtatē ē nobilior & tāto fm? ipm ē magl? libertas hōis attendēda & pñcipalr? qñto potētia abſoluta cognofcitiua & rōcinatiua ē excelfior qñ potētia nō rōcinatiua nec cognofcitiua. Sz de h? n? pl? ad pñs. Ad rōem dico breuit? q? libertas hōis nō cōſiſtit i hoc q? volūtas poſſit non velle bonū iudicatū ab itellēctū p illo tunc p q? ſtat tale iudiciū. ſz i hoc q? hō poſſit p in tellēm rōcinari de ordinatis i finē & p rō nē ſūptū ex fine pōt itelligere qd meli? ſit de diuerſis ordinatis i finē. Et qñis ita dicēt Ar? vt credo tñ dico & ſimplr? aſſero q? volūtas humana ſic ē libera q? ipſa pōt non velle bo^m qd ſibi ipſi pñtat? p in tellēm practicu? & pñtatīs maiorī & minorī bonis. adhuc volūtas p illo tunc pōt velle min? bo^m & dimitte mai? bo^m oīb? cū ſcriptis ſufficiēter. Et hāc cōſonē ne ſcio demſtare. ſz ſimplīci fide teneo eē verā. Ad rōem i oppo^m ē dicē^m q? oīb? cāis poſitis & imediatīs p ſe alic? act? ap propiētīs & n? ipediētīs p aliqd aliud ad huc de? pōt facē q? nō pducāt ille actus ſic pñte colore viſui bñ diſpoſito nec int? nemēte corpe opaco adhuc ipſe poſſet facere q? viſus non vidēt colore. qñ nō v? rō. & ſic dēm ſit ad cōnē.

Quæſtio. 42.

Conſequēter qñit? Vtrum viuēs aliqñ ſit i tpe ſtat? ita q? nec au / geat? nec diminuat? Ar? quē p? q? non. qz calor ipſius viuētīs aut ē fortior qñ acgrat? ad reſtaurandū depdiūz aut debiliōz. Si ē fortior tūc ē augmētatio. Si debiliōz tunc ē diminutio. & qz int? iſta non ē mediū. g? iter tps augmētatiōis & diminutiōis non ē mediū zc. Oppo^m vlt? pñs in lra. Nec ē. n. viuens qd gñat? augmentū hñe & ſtatū & decrementum. Ad h? dicūt qdā expoſitoz. ſ. ſ. Egidius q? nunqñ viuens fm? vitatē pōt eē i tē / pore ſtat? in q. ſ. nec auget? nec diminuat? tur. qd ſic pbat. qz ſi viuēs in aliq tpe ſta / ret ſub eadē qñtate oportet q? calor nāl? tñ poſſet reſtaurare qñtū depdit? & eqtr? ſit g? illud tps a. & qñat? tunc. vtrū i fine il / lius tps calor nālīs ſit eq? fortis ſicut erat i pñcipio aut ſit debiliōz. ſi ſit eq? fortis ſi / cut i pñcipio tūc adhuc poſſit durare p / eqle tps i eadē fortitudine aut eqli? & ſic p totā vitā. Si vero dicēt? q? in fine illius tps calor nālīs ē debiliōz qñ pñs erat tūc ē diminutio. & ſic viuēs non eē i eodem ſtatu p totū illud tps. & oppo^m ponebat? & iō iſti vñ q? viuēs i nullo tpe ſtat ſub eadē qñtate. ſz ſp? ē augmentatio aut dimi / nutio. Hoc at? vñ eē ſ. Ar? l. apte & ſ. Com / men. & ſ. oēs medicos q? ponūt q? tps mē / ſurans vitā vñuſcuſqz viuētīs ſz nām bz vñā ptem in q? res auget? & aliā i q? res / diminuit? & aliā in q? res nec auget? nec di / minuit? Et iō mihi vñ q? alr? ſit dicē^m. qd pbat? ſic. Int? qñlz duos mor? oppoſitos ē qes media ita. ſ. q? in tpe illi? qñtis ſbm non mouet? aliquo illoz motuū ſz augmētatio & diminutio ſt? bñ mor? oppoſiti vt manifeſtū ē g? zc. maior pz 8? pñcoz. et pōt ad pñs ſic declarari ſupponendo p? q? tot? tmin? ad quē ē mor? ē i mobili in / ſtanti i q? tminat? & ceſſat ille mor? vt ca / liditas cāta p calefactiōem tota ē in cale / factibili i illo inſtātī in q? ceſſat calefactio qd pz 6? pñcoz. vbi determinatū ē q? illud qd mutatuū ē. ē in tmino ad quē mutatuū ē. & ſuppono q? i illo inſtātī i quo ic / pit aliqz mor? corruptū ē aliqd de tmino a q? icipit mor? vbi gñā. in inſtātī i q? icipit aliqd frigefieri qd erat calidū corruptū ē aliqd caliditatis a q? icipit frigefactio. Itā ſi in illo inſtātī pmo nihil eſſet abla / tum de caliditate oportet q? in alio in / ſtātī pmo eſſet aliquid ablatum de

eo. et cū int̃ q̃l̃z duo instantia sit tps medi
um vt pz 4. et 6. phyco. in illo medio tē
pore frige factōis nihil abijceret de cali
ditate nec aliqd adducet de frigiditate
et sic non eet aliqs mot⁹ cui⁹ opo^m pone
bat. 3. accipio q̃ cū duo mot⁹ oppositi
sibi inuicē succedunt in eodē sbo oz q̃ id
sit termin⁹ ad quē mot⁹ pcedentis et tmi
n⁹ a quo mot⁹ sequētis et q̃ sit idē termi
n⁹ a q̃ mot⁹ pcedentis et tminus ad quē
mot⁹ sequētis. Ex his arguo sic. si duo
mot⁹ oppositi succedunt sibi inuicē i eo
dē instāti mobili sine q̃ete media tūc seq̃
ret q̃ sit in eodē instāti idē eet et non eet
qd ē 3 p̃mā dignitatē. n̄a pz ex oclis. Nā
si frige factio succedit calefactio i media
te tunc i eodē instāti in q̃ caliditas tmina
bit motū calefactōis icipiet frige factio et
sic in eodē instāti caliditas tota eet i mo
bili. qz ipsa posita ē tmin⁹ calefactōis et
aliqd ei⁹ erit corruptū et non ens qz ipsa
ponit termin⁹ a q̃ frige factiois. et sic filr
in alijs. Sed pp solōne rōnis ē sciendū
q̃ sicut illud qd g̃nat̃ anteq̃ g̃nat̃ ē non
ens. et in illo instāti vltimo tps mensuran
tis alteratōem ē ens ita instās copulās. tē
p⁹ non ē ad tps ipsius ēē ē mēsuras ipz
ēē fm doctrinā Arl. 8. phycoz. Silt
imaginoz q̃ calor viuentis in aliq̃ tpe est
ita fortis q̃ pōt restaurare plusq̃ depdi
tum ē et in tpe illo ē augmentatio aut po
test ēē potētia p̃pinq̃ actui. tñ q̃ agēs nā
le i agēdo repatit ipse calor debilitat p
passionē ab eo i qd agit et in vltimo instā
ti illi tps ē tñ debilitat⁹ q̃ non pōt re
staurare plusq̃ depditū ē sed solū restau
rat q̃stū depditū ē. et hz hanc fortitudi
nē p aliqd tps in quo tpe debilitat ipse ca
lor p passionē et p 3 passionē et tādē i vlti
mo instāti illi tps tñ debilitat⁹ ē q̃ nō
pōt restaurare tñ q̃stū depditū ē s̄z mi
n⁹ et tunc p̃tigit diminutio. et sic pz ad rō
nē illius expositōis. q̃uis. n. in aliq̃ tpe
calor nālis sit fortis ad hoc q̃ tñ restau
ret q̃stū depditū ē. tñ qz debilitat p 3 pas
sionē non oz q̃ i fine illius tps sit eq̃l̃r
fortis sicut p̃us erat in p̃ncipio imo erit
debilior q̃ p̃us vt dēim ē. Ad rōem di
co q̃ diuisio non ē sufficiēs imo pōt p̃tin
gē q̃ calor nālis sit ita fortis q̃ solū suffi
ciat ad restaurandū depditū et non plus
neq̃ min⁹ et tunc ē stat⁹ illi viuenti vt di
ctum ē q̃re non v3 rō.

Questio. 43.

Arū gustus et tact⁹ sint necessa
rii oib⁹ aialib⁹. Et arguit p⁹ de
tactu q̃ non. qz si tact⁹ eet neces
sari⁹ oib⁹ aialibus. aut hoc eet rōe q̃ aial
ē corpus mixtū. aut rōe q̃ mixtum aiatū.
Non p⁹ mō. qz sic necessari⁹ eet oī mix
to. nec z⁹ mō. qz sic necessari⁹ eet oī aia
to. qd falsū ē ppter plātas. It̃ arguit
de gustu. qz si gustus eet necessari⁹ oī aia
li tunc aial puatum gustu eet necessariū
mori. hec n̄a ē manifesta. s̄z n̄is ē falsuz
et 3 p̃m in isto 3. vbi loq̃t de tactu di
cens q̃ hoc solo sc̄lu aialia puata neces
sarium ē mori. It̃ si gustus eet neces
sari⁹ oī aiali tunc oē aial oportet h̄re gu
stū. s̄z hoc ē 3 Arl. i. isto 3. vbi dicit q̃ ad
h̄ q̃ aliqd sit aial non ē necessariū ipum
h̄re de sensib⁹ nisi tactū. It̃ Arl. 2. h̄
dicit. Sic vegetatiū pōt separi a sc̄sitio
sic tact⁹ ab oibus alijs sc̄sib⁹. Oppo^m
dicit p̃bs i isto ca. q̃ gust⁹ et tact⁹ s̄t oī aia
li necessarij. Idē plane dicit in li. de sc̄lu et
sensato ppe p̃ncipiū vbi dicit. Prope aut̃
et fm vniūq̃ qz tact⁹ et gustus i se q̃ oīa
necessario. Ad euidentiā q̃onis ē itel
ligendū q̃ sicut vita aialis regrit tēpam̄
tū q̃litatū tangibilium et non posset stare
cū excellētia illaz vt pz in li. de cāis lon
gitudis et breuitatis vite. ita ad h̄ q̃ aliqd
sit nutrimentū zueniēs aiali regrit ali
qd tēpamentū h̄i q̃litatū. qz posset cor
p⁹ ēē ita calidū vel frigidū aut humidū
vel siccū q̃ non eet in potētia p̃pinq̃ ad
sufficient nutrimentū et h̄ certificat in li.
de nutrimento et nutribili. Ex h̄ at pz q̃ n̄
soluz nutrimentū zueniēs pōt distigui ab
incōueniētū penes sapores s̄z et penes q̃li
tes t̃gibiles. et qz q̃litates t̃gibiles distigui
guunt p tactū. iō s. sus tact⁹ ē aliq̃l̃r disti
ctiū nutrimentū. et h̄ signauit Arl. 2. h̄ i
illo ca. Potētiāz at̃ aīe zē. vbi dicit. Ta
ctus. n. alimētū sc̄lus ē. siccis. n. et humidis
calidis et frigidis alunt oīa ista viuentia
hoz at̃ sensus ē tact⁹. qz cū in p̃fectionib⁹
et plurib⁹ aialib⁹ nutrimentū zueniēs v̄i
stinguit ab icōueniētū p sapore q̃ cogno
scit a gustu iō ipse tact⁹ vt ē distinctius
nutrimentū vocat gust⁹. Et ex h̄ p̃suetuz ē
q̃ gustus pōt dupl̃r accipi. Uno mō vt
ē distinctiū sapoz vtputa dulcis et ama
ri austeri et acuti et h̄i q̃ s̄t sequela p̃plexi
onis. Alio. put ē qdā tact⁹ et sic nihil est
gust⁹ nisi ipse tact⁹. put ē distinctiū nutri
menti penes illas qualitates tangibiles

Hic visis dico p. ad q. non fm plm in
lra q. tact. e. necessarii oi aial. qd sic pt
pbari. Ille sensus fm que cognoscit sup
abundatia z excessus qlitatu tangibiliu
e. necessarii oi aiali. sz tact. e. h. i. g. zc. ma
ior. pbat. q. aial e. talr pplexionatu q. in
ter oia mixta facilius ab oib. qlitatib. ta
gibilib. z excellentib. patit. dico passioe
corruptiua p qua corrupit pportio quaz
regit aia in corpe aialis z si non hret v
tute cognoscitiua taliu qlitatu statim possz
aial ab extrinsecis pcipue corrumi q. faci
lius possit ei appropinquare nisi fuget. z sic
pz maior. z minor e. manifesta de se. z
pot dici q. gust. ppe ois q. e. distinctiu
saporu non e. necessarii oi aiali q. tuz ad
e. simplr. qd pbat. q. sine ipso possit e.
aial fm Arl. i. lra. Non necessarii. n. e. il
lud sine quo aial pot e. 3. pot dici q.
gust. q. e. qda tact. bn e. necessarii oi aia
li q. sine tali gustu non pot sufficient. e.
nec viu. q. cu aial ta diu viuut q. diu pt
nutriri z no vltra vt pz z. h. oz q. q. diu
viuut heat potentia distinctiua nutrimenti
duenit ab inconuenienti. Nec est file de
platis q. plate non se ita pfecte z nobilis
plexiois sicut aialia. nec pnt eis adueni
re nec i corpore eoz subigredi tot corpa
discouenientia ad nutrimento eoz sicut i
corpe aiali. Et e. considerandu vt inuit co
men. z. h. De numero aiali qda se af
fixa terre aut lapidib. z tuc a lapidib. at
trahut nutrimentu p radices suas z ista
aialia forte nutriunt ex reb. trestrib. ca
rentib. sapore pp qd gust. eoz non disti
guut nutrimentu nisi p calidu zc. Alia sut
aialia non affixa tre nec lapidib. nec at
trahetia nutrimentu p radices. sz hntia p
te q. of os. z talia forte hnt gustu distincti
uuz saporu. z hac diuersitate inuit Com
men. ibide. Ad rone e. dicendu q. oio
n. e. sufficiens imo aial idiget tactu fm q. e.
tale mixtu hns pplexione magis reducta
ad mediu. ex q. ptingit ei q. facit pot pa
ti a tagibilib. excellentib. appropinquati
b. suo corpori. ita q. cito corrupet nisi ha
bet vtute distinctiua h. i. tagibiliu z n. ve
niet ad terminu sui piodinalis nec ad
finem intentu a na z sic eet frustra qd est v
dignitate ne. Ad alias pz solutio p di
stinctoes positas i corpore qonis. Nec
itaq. sufficiant i pnti de his q. sup hunc li
bru potui aggregare in qb. ea q. fides ca
tholica refutat falsa e. non dubito. reliq.
vo e. vera aut pbabilia n. diffido ad lau

de dei beatissimeq. vgis Marie. Am.

Expliciunt qones dni Johannis b. Ba
duno sup tres libros de aia Arl. ipresse
Venetis ipendio Johis colonie Johis
q. manthen gheretze socioru ano salut
dnice. M. cccclxxx. xiiij. cal. Julij.

Tabula qonu dni Johis de Baduno
sup tres libros de aia Arl. Et p. pmi li.

- i Utru de aia possit ee scia.
- z Utrum scia de aia sit naturalis.
- 3 Utr aia sit sz ibac scia l' corp. aiat
- 4 Utru scientie speculative sint denu
ro bonorum honorabilium.
- 5 Utru ista scia sit vtil' ad alias scias.
- 6 Utru ista scia sit difficillima.
- 7 Utr sit vna coif method. iuestigandi
qd qd est oim qz qd qd e. est iuestigand
- 8 Utru vlia sint poza singularib. vel
posteriora.
- 9 Utr accie sferat ad cogscendu sbaz.
- 10 Utr aia heat aliq. opoz sibi ppoz.
- ii Utrum logicus diffiniat p formam.
- iz Utru nalis diffiniat p mam scsibile.
Wones. ij. libri.
- i Utrum aia sit substantia.
- z Utrum aia sit forma substantialis.
- 3 Utru diffinitio aie sit bn assignata.
- 4 Utru ex aia z corpe fiat vnum p se.
- 5 Utru ois aia sit act. pm. corporis.
- 6 Utrum in ptibus aialis anulosi oia
si remaneat aia.
- 7 Utrum tota aia sit in qlz pte corpo
ris animati.
- 8 Utr pote. aie distiguat p act. suos
- 9 Utrum potentie aie sint ide. eentia.
liter cum ipsa aia.
- 10 Utr potetie aie fluat ab eentia aie.
- ii Utrum generare sibi file sit opus
naturalissimum viuentibus.
- iz Utruz generare sibi simile z nutri
ri z augeri sint ab anima.
- 13 Utruz potetia ghatiua z augmenta
tiua sint diuerse potentie.
- 14 Utrum sensus sit virtus passiva.
- 15 Utrum sensibile reducat sensum de
potentia ad actum.
- 16 Utr i aia scsicia sit aliqs scsus agēs
- 17 Utru sensus pticularis possit decipi
circa suum sensibile p pum.
- 18 Utr sensibilia oia sint sensibilia p se
- 19 Utr lux sferat coloru formā vel hitu
p qua vel p que moueat mediu z visuz.

- 20 Utrum lumen sit corpus.
- 21 Utrū color sit ppuz obiectū vīsus.
- 22 Utrū son⁹ sit realr iāere vt ī sbo.
- 23 Utrū echo sit idē son⁹ cū pmo sono
- 24 Utrum odor sit realit in medio.
- 25 Utrum homo habeat peiores odo-
ratur ceteris aīalibus
- 26 Utrum animalia respirantia ⁊ nō
respirantia habeant eundem odoratum.
- 27 Utrū tactus sit vnus sensus.
- 28 Utrū tact⁹ idigeat medio extrīseco
- 29 Utrū sensibile positum supra sen-
sum faciat sensationem.
- 30 Utrum illa ppō sit vera oīs scīus
ē susceptiuus spēs sine materia
- 31 Utrum spēs rei sensibilis recepta ī
sensu sit idem cum ipso sentire.
- 32 Utrum sensus sint qnq⁹ ⁊ n̄ plures
- 33 Utrum sensus pīculari cognoscat
suam ppam operationem.
- 34 Utrum sensibile agat in sensu.
- 35 Utrū excellēs scībile corrūpat scīū
- 36 Utrum sensus cōis sit vn⁹ sensus.
- 37 Utrum fantasia sit idem cū sensu.

Questiōes tīj libri.

- 1 Utrū nāl pbs deat cōsiderā d itellēn
- 2 Utrū itellēs sit vt passiuā ab itellēbī
- 3 Utrū potētia aīe itellectiue ad spe-
ciem intelligibilem vel ad intelligere sit
idem eēntialiter cum substantia aīe.
- 4 Utrum ad hoc q⁹ intellectus intelli-
gat aliqđ intelligibile oporteat ipm eē de-
nūdatum ab illo.
- 5 Utrum aīa itellectiua sit forma sb-
stantialis corpōis humani.
- 6 Utrū itellēs possibilis sit aliqđ ens
actu d se aut sit ens ī pura po⁹ receptiua
- 7 Utrū itellēs sit vn⁹ nūero ī oīb⁹ hoīb⁹
- 8 Utrū potētia itellectiua sit po⁹ orgāica
- 9 Utrū cognitio itellēs possibilis sit ne-
cessaria ad cognitionē mltitudinis in for-
mis abstractis.
- 10 Utrū itellectōes qb⁹ diuersi hoīes ī
telligūt vnū scībile sint vna nūero l plēs
- 11 Utrū ex intellectu ⁊ spē intelligibili fi-
at magis vnū q⁹ ex mā ⁊ forma.
- 12 Utrū aīa scīficia ⁊ itellectiua sint vna
⁊ eades sbā ī hoīe aut sint diuerse forme
substantiales.
- 13 Utrum intellect⁹ possibilis possit in-
telligē suā itellēciōem existentē in eo.
- 14 Utrum spēs intelligibilis dīat reali

- ter ab itellectōe seu itelligē.
- 15 Utrum fantasma sit pncipium acti-
uum speciei intelligibilis.
- 16 Utrum spēs intelligibilis remaneat
ī itellēn cessāte oī itellectione.
- 17 Utrum spēs intelligibilis sit pncipi-
um actiuum itellectionis.
- 18 Utrū scīa sit idē qđ spēs itelligibi-
lis rei scīte.
- 19 Utrū qđditas sit pmiū obm itellēs.
- 20 Utrum itellēs nī intelligat sbam
mālem p spēm eius ppaz.
- 21 Utrū aīa cogitatiua possit cogno-
scere sbas materiales.
- 22 Utrum itellēs possit intelligē sin-
gulare seu indiuiduū sensibile.
- 23 Utrū necessariū sit eē itellēs agētē
- 24 Ponunt dubitatōes ⁊ positiōem.
- 25 Utrū itellēs agēs sit pncipiū acti-
uum speciei intelligibilis.
- 26 Utrum intellect⁹ agēs sit aliqđ aīe
nostre humane.
- 27 Utrū itellēs possibilis hūan⁹ sit in
qīs itelligētia q itelligit aliqđ ex se.
- 28 Utrum intellectus possibilis possit
intelligere seipm.
- 29 Utrum itellēs sit ppetuus.
- 30 Utrū itellēs intelligat p⁹ mortem
- 31 Utrū itellēs possibilis sp itelligat ī
tellēm agentē eadē itellectōne nūero.
- 32 Utrū vītas ⁊ falsitas sint ī itellēn
- 33 Utrū itellēs possit intelligē plā sit.
- 34 Utrum non ens possit intelligi.
- 35 Utrum aīa humana nequaq⁹ sine
fātasimate intelligat.
- 36 Utrum itellēs practicus ⁊ specula-
tiuus sint diuerse potentie aīe.
- 37 Utrū itellēs human⁹ possit itelli-
gē sbas abstractas a mā ⁊ magnitudine.
- 38 Utrū potētie aīe sint īfinite.
- 39 Utrum itellēs ⁊ appetitus sint di-
uerse potentie aīe.
- 40 Utrum appetit⁹ ⁊ itellēs practi-
ci sint pncipia mor⁹ pcessiui.
- 41 Utrum voluntas vel hō p volunta-
tem possit non velle bonū qđ ab intellectu
indicat eē bonum simplr ēē.
- 42 Utrum viuens sit in tpe status.
- 43 Utrū gustus ⁊ tactus sint necessa-
riū omnibus aīalibus.

LAUS DEO.

colorchecker DIGITAL SG

